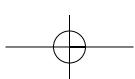
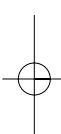
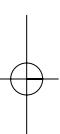
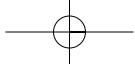
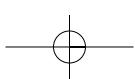
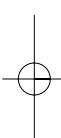
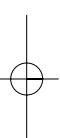
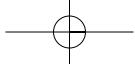
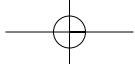

1-12 15-01-04 23:33 $\text{m}^{\circ}\text{A}^{\circ}\text{l}^{\circ}$, % 1

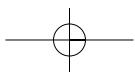
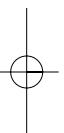
1-12 15-01-04 23:33 $\text{m}^{\circ}\text{A}^{\circ}\text{l}^{\circ}$, %• 2

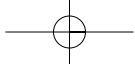

Ελληνική Γλώσσα

A ρ X α í a

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει τη σφραγίδα των εκδόσεων ΒΟΛΟΝΑΚΗ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΟΛΟΝΑΚΗ**

Απαγορεύεται η ολική ή η μερική αναδημοσίευση του έργου αυτού, καθώς και η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε άλλο μέσο, χωρίς τη σχετική άδεια του εκδότη.

ISBN: 978-960-381-322-4

© **Εκδόσεις Βολονάκη**

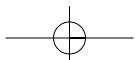
Μανδομχάλη 41 & Βαλτετσίου

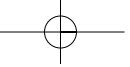
Τηλ.: 210.36.08.065, Fax: 210.36.08.197

www.volonaki.gr, mail: info@volonaki.gr

ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ: «**γραφή**» Ευαγγελία Λένη
Χαρ. Τσικούπη 26, Αθήνα, τηλ. 210 3616596

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Κωνσταντίνος Παπακωνσταντίνου

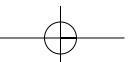

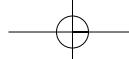
Μ. Ελ. Βολονάκη

Aρχαία

Ελληνική Γλώσσα

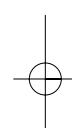
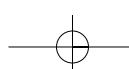
Α' Γυμνασίου

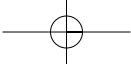

SPM
A
KP
DIA

DIA
DIA

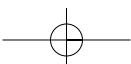
Tο βιβλίο αυτό αποτελεί για το μαθητή, όπως και ο ίδιος θα διαπιστώσει διαβάζοντάς το, ένα άριστο βοήθημα για την πληρέστερη κατανόηση της ύλης που περιλαμβάνει το σχολικό εγχειρίδιο.

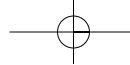
Στόχος του είναι κυρίως να στηρίξει το μαθητή στην προσπάθειά του να μελετήσει τις μορφές που πήρε η ελληνική γλώσσα κατά την πορεία της στα προηγούμενα χρόνια.

Με την απόκτηση των σωστών γνώσεων πιστεύουμε ότι η αίσθησή του για τη νέα ελληνική γλώσσα θα γίνει πιο έντονη και θα αντιληφθεί πιο εύκολα την άρρητη σχέση της με τη γλώσσα των προηγούμενων χρόνων και ότι η σημερινή γλώσσα των Ελλήνων είναι η εξέλιξη των προηγούμενων μορφών τη γλώσσας μας.

Έχει ακόμη στόχο του το βιβλίο αυτό με τη μεθοδική διάταξη της ύλης του να διευκολύνει το μαθητή στη μελέτη του για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο που τόσα πνευματικά δώρα χάρισε στην ανθρωπότητα.

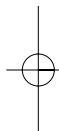
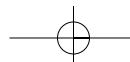
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΛΟΝΑΚΗ

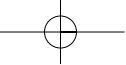

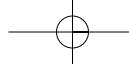
SPM
A
KP
DIA

DDE
DDE

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Το ταξίδι των λέξεων στο χρόνο	13
Συμπληρωματικές ασκήσεις	21
Παράλληλα κείμενα	22
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα	
Μέρος Α	25
Μέρος Β	35
Μέρος Γ	35
Συμπληρωματικές ασκήσεις	40
Παράλληλα κείμενα	41
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων	
Μέρος Α	47
Μέρος Β	56
Μέρος Γ	59
Συμπληρωματικές ασκήσεις	70
Παράλληλα κείμενα	71
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Ένα ταξίδι επιστημονικής φαντασίας	
Μέρος Α	77
Μέρος Β	87
Μέρος Γ	94
Συμπληρωματικές ασκήσεις	102
Παράλληλο κείμενο	103
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Ο πλούτος της αττικής γης	
Μέρος Α	107
Μέρος Β	121
Μέρος Γ	127
Συμπληρωματικές ασκήσεις	134
Παράλληλα κείμενα	135
Ενότητα 6: Η ομορφιά δεν είναι το παν	
Μέρος Α	139
Μέρος Β	149
Μέρος Γ	155
Συμπληρωματικές ασκήσεις	162
Παράλληλο κείμενο	163

Περιεχόμενα

Ενότητα 7: Η λύση του γόρδιου δεσμού

Μέρος Α	167
Μέρος Β	177
Μέρος Γ	183
Συμπληρωματικές ασκήσεις	190
Παράλληλο κείμενο	192

Ενότητα 8: Ένα μοιραίο λάθος

Μέρος Α	195
Μέρος Β	207
Μέρος Γ	212
Συμπληρωματικές ασκήσεις	221
Παράλληλα κείμενα	222

Ενότητα 9: Ανυπέρβλητα πρότυπα

Μέρος Α	227
Μέρος Β	240
Μέρος Γ	245
Συμπληρωματικές ασκήσεις	254
Παράλληλο κείμενο	255

Ενότητα 10: Ο Σωκράτης για τη φιλία

Μέρος Α	257
Μέρος Β	267
Μέρος Γ	272
Συμπληρωματικές ασκήσεις	279
Παράλληλα κείμενα	280

Ενότητα 11: Η αγάπη του Αλέξανδρου για τον Βουκεφάλα

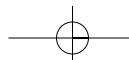
Μέρος Α	285
Μέρος Β	296
Μέρος Γ	302
Συμπληρωματικές ασκήσεις	313
Παράλληλο κείμενο	315

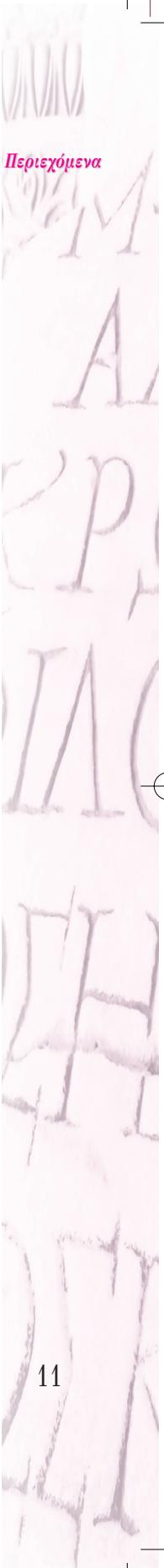
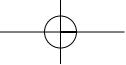
Ενότητα 12: Αθήνα και Ατλαντίδα

Μέρος Α	319
Μέρος Β	329
Μέρος Γ	335
Συμπληρωματικές ασκήσεις	345
Παράλληλα κείμενα	346

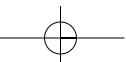
Ενότητα 13: Δάμων και Φιντίας

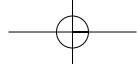
Μέρος Α	351
Μέρος Β	362

	<i>Περιεχόμενα</i>
Μέρος Γ Συμπληρωματικές ασκήσεις Παράλληλο κείμενο	366 377 379
Ενότητα 14: Ένα άδικο παράπονο	
Μέρος Α Μέρος Β Μέρος Γ Συμπληρωματικές ασκήσεις Παράλληλο κείμενο	381 392 399 408 410
Ενότητα 15: Η μεταμόρφωση του Λευκίππου	
Μέρος Α Μέρος Β Μέρος Γ Συμπληρωματικές ασκήσεις Παράλληλα κείμενα	413 425 431 436 437
Ενότητα 16: Το θλιβερό τέλος ενός τυράννου	
Μέρος Α Μέρος Β Μέρος Γ Συμπληρωματικές ασκήσεις Παράλληλο κείμενο	441 453 457 462 463
Ενότητα 17: Ένα διδακτικό παράδειγμα από τη φύση	
Μέρος Α Μέρος Β Μέρος Γ Συμπληρωματικές ασκήσεις Παράλληλα κείμενα	467 478 483 492 493
Ενότητα 18: Η ειλικρίνεια ανταμείβεται	
Μέρος Α Μέρος Β Μέρος Γ Συμπληρωματικές ασκήσεις Παράλληλα κείμενα	497 511 517 526 527
Κριτήρια Αξιολόγησης	533
Απαντήσεις στις Συμπληρωματικές Ασκήσεις	539
Απαντήσεις στα Κριτήρια Αξιολόγησης	555

SOM

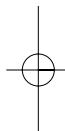
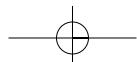
A

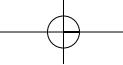
KP

DIA

DEE

207

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Το ταξίδι των λέξεων στο χρόνο

- Η γλώσσα κάθε λαού δεν είναι κάτι σταθερό και αμετάβλητο, αυστηρά οριοθετημένο, αλλά ένα όργανο ζωντανό, που εξελίσσεται διαρκώς με την πάροδο του χρόνου, την εξέλιξη του πολιτισμού και με τις επιρροές που δέχεται από άλλες γλώσσες. Η Νέα Ελληνική αποτελεί εξέλιξη της Αρχαίας Ελληνικής, μιας από τις παλαιότερες γλώσσες, η οποία είναι η μοναδική που παρουσιάζει αδιάκοπη ιστορική συνέχεια από την εμφάνισή της μέχρι σήμερα. Οι δεσμοί της Αρχαίας με τη Νέα Ελληνική διακρίνονται σαφώς σε αρχαίες λέξεις και φράσεις που έχουν επιβιώσει αυτούσιες, όπως π.χ. ἐνώπιος ἐνωπίω, ἐν ριπῇ δύθμαλμοῦ, ἔρως ἀνίκατε μάχαν κ.λπ.
- Η ελληνική γλώσσα πρόσφερε λέξεις και ρίζες σε όλες τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες μέσω της Λατινικής που πέρασε στα ιταλικά, τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα ισπανικά κ.λπ. Οι περισσότεροι επιστημονικοί όροι, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τους όρους της ιατρικής, προέρχονται από λέξεις της Αρχαίας Ελληνικής.
- **Αντιδάνεια** (ή **αντιδάνειες λέξεις**) ονομάζονται οι λέξεις μιας γλώσσας οι οποίες, αφού εισαχθούν ως δάνεια σε κάποια άλλη, ξένη γλώσσα και προσαρμοστούν μορφολογικά και φωνολογικά στους κανόνες της, επιστρέφοντας στη γλώσσα από την οποία ξεκίνησαν, π.χ. αμπάρι < τουρκ. ambar < ελλ. εμπόριον.

Ερμηνεία των αρχαίων φράσεων της σελ. 8 του σχολικού βιβλίου

νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ: η πνευματική και η σωματική υγεία είναι έννοιες αλληλένδετες.

εὗ ἀγωνίζεσθαι: το να αγωνίζεται κανείς σύμφωνα με τους κανόνες του αθλήματος.

πὺξ λάξ: (επιρρ.) με γροθιές και με κλοτσιές.

κύκνειον ἄσμα: το τελευταίο έργο καλλιτέχνη ή συγγραφέα, πριν από το θάνατό του (σύμφωνα με την παράδοση, οι κύκνοι είναι κακόφωνοι, όμως λίγο πριν πεθάνουν κελαηδούν πολύ όμορφα).

δημοσίᾳ δαπάνῃ: με έξοδα του δήμου ή του κράτους (συνήθως για κηδείες σημαντικών ανθρώπων, για λόγοντς τιμητικούς).

Ενότητα
1

τὰ παιδία παιζει: στερεότυπο παράδειγμα για την αττική σύνταξη. Η φράση χρησιμοποιείται ειρωνικά για ανθρώπους που δε φέρονται σοβαρά.

γνῶθι σαυτόν: γνώσισε καλά τον εαυτό σου.

ἔπεια πτερούεντα: (Ομηρος, Ιλιάς Α 201) φτερωτά λόγια, (ν.ε.) λόγια χωρίς βαρύτητα, ασήμαντα.

τὸ δὶς ἔξαμαρτεῖν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ: το να κάνει κάποιος το ίδιο λάθος δύο φορές δεν είναι γνώρισμα σοφού ανθρώπου.

Εὔρηκα! Εὔρηκα!: η αναφώνηση του Αρχιμήδη, όταν ανακάλυψε το νόμο της άνωσης των σωμάτων. Σήμερα χρησιμοποιείται όταν ανακαλύπτουμε ξαφνικά τη λύση ενός προβλήματος.

εὗ ζῆν: τρόπος ζωής που χαρακτηρίζεται από πνευματικές και ηθικές αρετές / ποιοτική ζωή / τρόπος ζωής που χαρακτηρίζεται από πολυτέλεια και υλικά αγαθά.

μολὼν λαβέ: έλα να τα πάρεις (ενν. τα όπλα)· η απάντηση του Λεωνίδα προς τον Ξέρξη. Σήμερα χρησιμοποιείται με ανάλογη σημασία, για να δηλώσει απροθυμία υποταγής σε κάποιον.

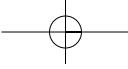
μή μου ἄπτουν: μη με αγγίζεις· φράση την οποία απηύθυνε ο Ιησούς στη Μαρία μετά την ανάστασή του (Κατά Ιωάννην Εὐαγγέλιον 20.17). Σήμερα χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κάποιον που είναι υπερβολικά ευαίσθητος.

καινὰ δαιμόνια: φράση που περιλαμβανόταν στην επίσημη κατηγορία που διατυπώθηκε εναντίον του Σωκράτη (Πλάτων, Άπολογία Σωκράτους 24 c). Σήμερα χρησιμοποιείται για να περιγράψει νεωτεριστικές ιδέες που ανατρέπουν την επικρατούσα τάξη.

στήλη ἄλατος: βιβλική φράση (Γένεσις 19.26) από το απόσπασμα που περιγράφει την καταστροφή των πόλεων Σόδομα και Γόμυρα (τη στιγμή που ο Λωτ και η οικογένειά του απομακρύνονταν από την πόλη, η γυναίκα του, αντίθετα προς τη θεϊκή εντολή, γύρισε και κοίταξε με λαχτάρα τα υλικά αγαθά που άφηνε και έγινε στήλη ἄλατος). Σήμερα χρησιμοποιείται για να δηλώσει κατάπληξη, έντονη έκπληξη.

ἄρον ἄρον: προστακτική αιρίστου του ρ. αἴρω (= σηκώνω)· η φράση με την οποία προέτρεπε ο όχλος τον Πιλάτο να καταδικάσει τον Ιησού σε σταύρωση (Κατά Ιωάννην Εὐαγγέλιον 19.15). Σήμερα χρησιμοποιείται με επιρρηματική σημασία και σημαίνει «με μεγάλη βιασύνη».

ἀπὸ μηχανῆς θεός: η φράση προέρχεται από το αρχαίο θέατρο και αναφέρεται στο θεό που παρουσιάζόταν επί σκηνῆς πάνω σε ειδικό μηχάνημα (μηχανή ή αιώρημα) και έδινε λύση στο δράμα. Σήμερα χρησιμοποιείται για πρόσωπο ή γεγονός που εμφανίζεται απρόσμενα δίνοντας ευνοϊκή λύση σε κάποιο πρόβλημα.

Ενότητα

1

γόρδιος δεσμός: ο áλυτος δεσμός που βρισκόταν στην πόλη Γόρδιο της Φρυγίας, τον οποίο ο Αλέξανδρος έκοψε με το ξίφος, αντί να τον λύσει (βλ. Ενότητα 7, Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια). Σήμερα η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάθε πολύπλοκο και δισεπίλυτο πρόβλημα.

Απάντηση στην áσκηση της σελ. 8 του σχολικού βιβλίου

- ✓ **Χρησιμοποιείτε ή ακούτε συχνά ανάλογες φράσεις; Να τις σημειώσετε στα παρακάτω κενά:**

σπεῦδε βραδέως	οὐδὲν κακὸν ἀμιγὲς καλοῦ	ἢ τὰν ἢ επὶ τὰς
τὰ ἐν οἴκῳ μὴ ἐν δήμῳ	ἀργία μήτηρ πάσης κακίας	πάταξον μέν, ἄκουσον δέ

Απαντήσεις στις ασκήσεις της σελ. 9 του σχολικού βιβλίου

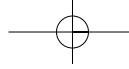
- ✓ “... Our critical problems such as the numismatics plethora generate some agony and melancholy. This phenomenon is characteristic of our epoch... In parallel, a panethnic unhypocritical economic synergy and harmonization in a democratic climate is basic...”

Απόσπασμα από την ομιλία του Ξενοφώντα Ζολώτα στο Διεθνές Νομισματικό στις 26/9/1957. Ποιος, κατά τη γνώμη σας, ήταν ο σκοπός του ομιλητή;

Σκοπός του ομιλητή ήταν να καταδείξει ότι η Αγγλική και κατά συνέπεια οι ευρωπαϊκές γλώσσες (εφόσον έχουν κοινές ρίζες και παρόμοιες λέξεις με τα αγγλικά) κατάγονται από έναν κοινό πρόγονο, την Αρχαία Ελληνική, άρα έχουν δεσμούς συγγένειας, όπως και οι λαοί που τις μιλούν. Παράλληλα, ο Ξενοφών Ζολώτας φανέρωσε με τον πλέον σαφή τρόπο τη σημασία, τον πλούτο και την ιστορική συνέχεια της γλώσσας μας, αλλά και την καταλυτική επιρροή που άσκησε σε σύγχρονες γλώσσες, και μάλιστα στη διεθνή Αγγλική που σήμερα μιλιέται σε ολόκληρο τον πλανήτη.

- ✓ **Αν γνωρίζετε áλλες ξένες λέξεις με ελληνική προέλευση, να τις σημειώσετε στα παρακάτω κενά.**

αγγλ.: cardiologist (= καρδιολόγος)	γαλλ.: athlète (= αθλητής)	ιταλ.: dente (= δόντι)
ισπ.: hipnosis (= ύπνωση)	γερμ.: Musiker (= μουσικός)	αλβαν.: historia (= ιστορία)

Ενότητα

1

Οι Έλληνες και η ελληνική γλώσσα

Η γλώσσα κάθε λαού είναι ένα από τα κύρια στοιχεία της ταυτότητάς του και μέρος της πολιτιστικής του αληρονομιάς. Η ελληνική γλώσσα έχει μια ιστορία 40 αιώνων, από την προϊστορική εποχή μέχρι σήμερα, και αποτελεί τον κυριότερο συνδετικό κρίκο των σύγχρονων Ελλήνων με το ιστορικό τους παρελθόν.

Τα παλαιότερα μνημεία της που έχουν αποκρυπτογραφηθεί (από τους M. Ventris και J. Chadwick το 1953) είναι οι **πινακίδες της γραμμικής γραφής Β'** (1450-1200 π.Χ.), γραμμένες σε συλλαβογραφικό αλφάριθμο (κάθε γράμμα δηλώνει μία ή περισσότερες συλλαβές). Πριν από τη γραμμική Β' στον ελληνικό χώρο χρησιμοποιήθηκε η ιερογλυφική γραφή και η γραμμική Α', οι οποίες όμως δεν έχουν ακόμη αναγνωριστεί.

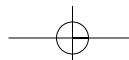
Η καταγωγή του ελληνικού αλφαβήτου

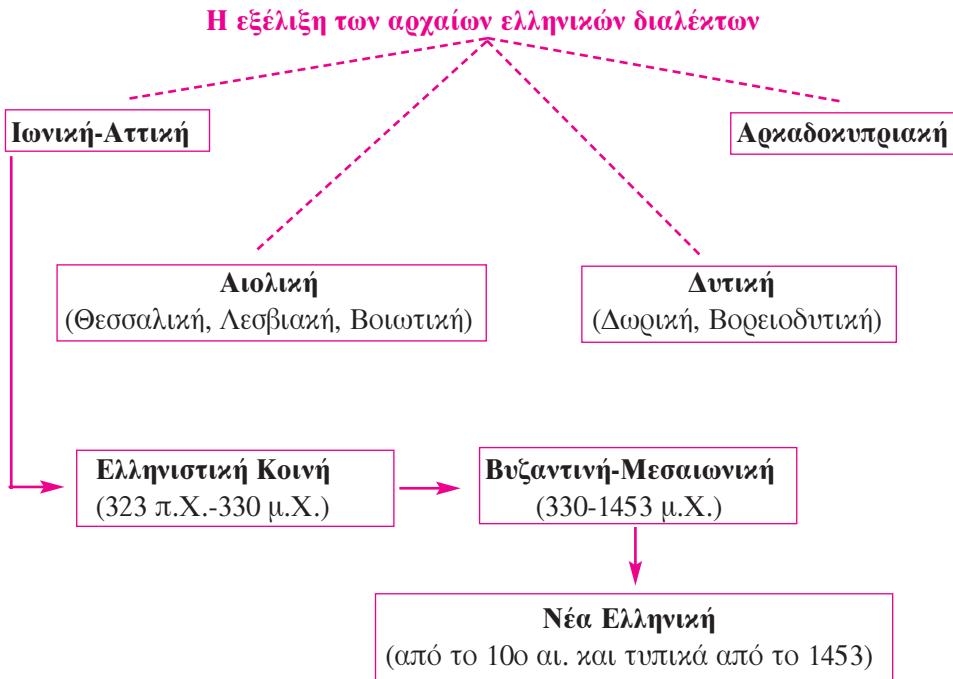
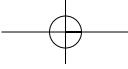
Το ελληνικό αλφάριθμο που χρησιμοποιείται μέχρι τις μέρες μας εισήγαγαν οι Έλληνες από τους Φοίνικες κατά την περίοδο που οι δύο λαοί είχαν συνεχή επαφή και στενές σχέσεις κυρίως μέσω του εμπορίου (μεταξύ του 12ου και 9ου αι. π.Χ.).

- Το φοινικικό αλφάριθμο ήταν **συμφωνογραφικό – συλλαβογραφικό**, δηλαδή περιλάμβανε 21 συλλαβογράμματα, μόνο σύμφωνα, από τα οποία το καθένα αντιστοιχούσε και σε κάποιες συλλαβές, π.χ. π = π, πα, πε, πι, πο.
- Στο φοινικικό αλφάριθμο **υπήρχε επιπλέον** το **δίγαμμα (F)** και το **κόππα (Q)**, ενώ **έλειπαν τα γράμματα Ξ, Φ, Χ, Ψ, Ω**.
- Οι Έλληνες προσάρμοσαν το αλφάριθμο στις ανάγκες της γλώσσας τους και το μετέτρεψαν σε **φωνολογικό**, προσθέτοντας τα φωνήντα. Έτσι, κάθε γράμμα αντιστοιχούσε σε έναν φθόγγο, φωνήν ή σύμφωνο, οπότε η ανάγνωση και η εκμάθηση διευκολυνόταν κατά πολύ.
- Τα πρώτα σωζόμενα γραπτά μνημεία στο ελληνικό αλφάριθμο είναι η **επιγραφή του ποτηρίου του Νέστορος** (περ. 740-720 π.Χ.) και η **επιγραφή της οινοχόης** (τύπος αγγείου) **του Διπύλου** (735-725 π.Χ.).

Οι διάλεκτοι της Αρχαίας Ελληνικής

Η αρχαία ελληνική γλώσσα περιλάμβανε αρκετές διαλέκτους που χρησιμοποιούνταν σε διάφορες ελληνικές περιοχές, τελικά όμως επικράτησε η αττική διάλεκτος των μεγάλων έργων της αλασικής εποχής, η οποία σταδιακά εξελίχθηκε, για να φτάσουμε στη Νέα Ελληνική.

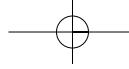

Απαντήσεις στις ασκήσεις της σελ. 12 του σχολικού βιβλίου

1. Να αναπτύξετε σύντομους διαλόγους στη ν.ε., στους οποίους θα χρησιμοποιείτε τις φράσεις της σελ. 8 ή άλλες ανάλογες.

- Εύρηκα! Εύρηκα!
- Τι συμβαίνει; Γιατί φωνάζεις;
- Είμαι πολύ χαρούμενος, γιατί βρήκα λύση στο πρόβλημα που αντιμετωπίζω με τον υπολογιστή μου.
- Τι έγινε; Μήπως εμφανίστηκε κάποιος από μηχανής θεός για να σε βοηθήσει;
- Όχι, αλλά κατάλαβα ότι αυτό το καλώδιο δε χρησιμεύει σε τίποτα.
- Τότε γιατί το έχει τοποθετήσει εκεί ο κατασκευαστής;
- Δεν ξέρω, εγώ πάντως θα το αφαιρέσω!
- Νομίζω πως εισάγεις καινά δαιμόνια... Το μόνο που θα καταφέρεις είναι να χαλάσεις εντελώς τον υπολογιστή, όπως έκανες την προηγούμενη φορά με την τηλεόραση. Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού!

2. Να βρείτε στο λεξικό (ή να σκεφτείτε) τις ελληνικές λέξεις που αποδίδουν τους παρακάτω ξενικούς όρους: γκλάμονρ, φαστφούντ, σκόντο, μπάσος, ανφάς, σκάρτος.

Ενότητα

1

- γκλάμουρος:** αίγλη, λάμψη, ακτινοβολία
φαστφούντ: ταχυφαγείο, ταχυεστιατόριο
σκόντο: έκπτωση
μπάσος: βαθύφωνος
ανφάς: κατά πρόσωπο, κατ' ενώπιον
σκάρτος: άχοηστος, ευτελής / χαλασμένος / διεφθαρμένος, ανήθικος

3. Με τη βοήθεια λεξικού να βρείτε την ελληνική ρίζα των παρακάτω ξενικών λέξεων: *τουρνουά, τζίρος, φαντεζί, παρλάρω, πιάτσα, σκιτσάρω.*

τουρνουά < γαλλ. tournoi < φ. tourneyer (= περιφέρομαι, περιπλανώμαι) < φ. tourner (= γυρίζω) < λατ. tornare < tornus < α.ε. τόρνος (= εργαλείο με το οποίο τρυπούν ή στρογγυλεύουν τα ξύλα)

τζίρος < ιταλ. giro < βεν. ziro (= γύρος, κύκλος επιχειρήσεων) < λατ. gyrus < α.ε. γύρος (= κύκλος, περιστροφή)

φαντεζί < γαλλ. fantaisie < λατ. phantasia < α.ε. φαντασία

παρλάρω < ιταλ. parlare (= μιλάω, φλυαρώ) < μεσαιων. λατ. parabolare < λατ. parabola < α.ε. παραβολή (= παροιμιώδης λόγος)

πιάτσα < ιταλ. piazza (= πλατεία) < λατ. platea (= φαρδύς δρόμος) < α.ε. πλατεῖα (θηλ. του επιθ. πλατύς)

σκιτσάρω < ιταλ. φ. schizzare < ιταλ. schizzo (= σχέδιο) < λατ. schedium (= αυτοσχέδιο ποίημα, σχεδίασμα, γραμμικό σχέδιο) < α.ε. σχέδιος (= αυτοσχέδιος, προσωρινός)

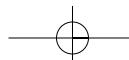
4. Αφού χωριστείτε σε ομάδες, να αναζητήσετε σε έναν τηλεφωνικό κατάλογο εταιρείες ή προϊόντα με αρχαία ελληνικά ονόματα ή θέματα (π.χ. «Ταχυμεταφορές Ο ΕΡΜΗΣ»). Αφού τα κατηγοριοποιήσετε (π.χ. ονόματα θεών, ηρώων, ιστορικών προσώπων), να τα παρουσιάσετε σε ένα κολάζ που θα συνθέσετε. Τα συμπεράσματά σας μπορούν να αποτελέσουν υλικό για ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας ή σε άλλο μαθητικό έντυπο.

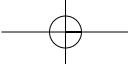
Ονόματα θεών: «Σιδηροκατασκευές Ο ΗΦΑΙΣΤΟΣ»

Ονόματα ηρώων: «Τσιμέντα ΗΡΑΚΛΗΣ»

Ονόματα ιστορικών προσώπων: «Φροντιστήρια ΗΡΟΔΟΤΟΣ»

5. Αναζητήστε στο προοίμιο της *Ιλιάδας* λέξεις που χρησιμοποιούνται στη ν.ε. αυτούσιες (ή ελαφρά τροποποιημένες) ως προς τη μορφή και τη σημασία.

Προοίμιο της Ιλιάδας

*Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἡ μυρι 'Αχαιοῖς ἀλγε' ἔθηκε,
πολλὰς δ' ἵφθιμους ψυχὰς Ἄιδι προΐαψεν
ἡρώων, αύτοὺς δὲ ἐλώρια τεῦχε κύνεσσιν
οἰωνοῖσι τε πᾶσι, Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή,
ἔξ οὖ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἄτρεϊδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.*

Μετάφραση

Τη μάνητα, θεά, τραγούδα μας του ξακουστού Αχιλλέα, ανάθεμά τη, πίκρες που 'δωκε στους Αχαιούς περίσσεις και πλήθος αντρειωμένες έστειλε ψυχές στον Άδη κάτω παλικαριών, στους σκύλους ρίχνοντας να φάνε τα κορμιά τους και στα όρνια ολούθε -έτσι το θέλησε να γίνει τότε ο Δίας- απ' τη στιγμή που πρωτοπιάστηκαν και χώρισαν οι δυο τους, του Ατρέα ο γιος ο στρατοκράτορας κι ο μέγας Αχιλλέας.

μτφ. Ν. Καζαντζάκης – Ι.Θ. Κακριδής

- **Λέξεις που χρησιμοποιούνται αυτούσιες στη ν.ε.:**

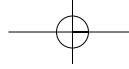
μῆνιν (ή μῆνις) (= οργή, ομόρρο.: μανία, μαίνομαι, μανιακός): π.χ. επέσυρε τήν μῆνιν του δικαστή, **θεά**, **ἡ, μύρι[α]** (μύριος, -α, -ον), **ἡρώων, αύτοὺς, δὲ, πᾶσι** (πᾶς, πᾶσα, πᾶν) (= όλος, ολόκληρος, όλοι / καθένας, καθεμία, καθένα): π.χ. είναι γνωστό τοις πάσι (= σε όλους), **βουλή, ἔξ** (έκ), **τὰ, πρῶτα, ἀνδρῶν, καὶ, ἄναξ** (= βασιλιάς, ομορρ. ανάκτορο, ανακτορικός)

- **Λέξεις που χρησιμοποιούνται στη ν.ε. ελαφρά τροποποιημένες:**

Ἀχιλῆος (ο Ἀχιλλέυς): Αχιλλέας, **Ἀχαιοῖς, πολλὰς, ψυχὰς, Ἄιδι**: Άδης, **τευχε[α]** (= όπλα): τεύχος (= τμήμα βιβλίου, έκδοση περιοδικού), **οἰωνοῖσι** (δο οἰωνός) (= αρπακτικό ή μαντικό πουλί): οιωνός (= προμήνυμα, σημάδι), **Διὸς**: Δίας, **ἐτελείετο** (τελειοῦμαι): τελειώνω, τελειωμένος, **Ἄτρεϊδης**: Ατρείδης (= γιος ή απόγονος του Ατρέα)

6. Να χωριστείτε σε ομάδες και να συγκεντρώσετε αγγειογραφίες που αναπαριστούν σκηνές της καθημερινής ζωής στην αρχαία Ελλάδα. Στη συνέχεια να βρείτε φωτογραφίες με ανάλογες σκηνές της σύγχρονης ζωής και να δημιουργήσετε ένα μεγάλο κολάζ που θα το παρουσιάσετε στην τάξη σας καλώντας τους συμμαθητές σας να διατυπώσουν τις σκέψεις τους, καθώς το περιεργάζονται.

Υλικό (εικόνες, σχέδια, φωτογραφίες) για την εκτέλεση της άσκησης υπάρχουν σε εγκυλοπαίδειες, βιβλία και στο διαδίκτυο. Ενδεικτικά:

Ενότητα

1

α. Βιβλιογραφία*Ιστορία του ελληνικού έθνους, Εκδοτική Αθηνών***β. Διευθύνσεις στο Διαδίκτυο**<http://www.culture.gr><http://www.monopoli.gr/museums.html><http://www.museumlink.com/virtual.html><http://www.geocities.com/Athens/4752>**Θέμα για συζήτηση**

- ✓ **Η αρχαία Ελλάδα τροφοδοτεί με ποικίλες ιδέες, όρους και εικόνες την παγκόσμια εμπορική βιομηχανία (ονόματα αρωμάτων, αυτοκινήτων, θέματα κινηματογραφικών ταινιών κ.λπ.). Πού πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό; Να συζητήσετε στην τάξη διάφορα παραδείγματα.**

Η χρήση ονομάτων, συμβόλων, διακοσμητικών μοτίβων και άλλων στοιχείων του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού από την παγκόσμια εμπορική βιομηχανία μαρτυρεί ότι η αρχαία Ελλάδα είναι η βάση όλου του δυτικού πολιτισμού. Στον ελληνικό χώρο αναπτύχθηκαν πρώτη φορά οι σημαντικότερες φιλοσοφικές έννοιες, μυθοί, ήθη και έθιμα, ενώ τέθηκαν τα θεμέλια διαφόρων επιστημών και αναπτύχθηκε μια γλώσσα που μπορούσε να εκφράσει τις λεπτότερες αποχρώσεις της ανθρώπινης σκέψης, ως απόδοσια του υψηλού πολιτιστικού επιπέδου. Τα μεγάλα έργα της ποίησης και της φιλοσοφίας και η καλλιτεχνική δημιουργία (γλυπτική, αρχιτεκτονική, αγγειογραφία κ.λπ.) υπήρξαν πρότυπα για τις επόμενες γενιές μέχρι σήμερα, έγιναν αντικείμενο μελέτης, εντάχθηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα όλων των δυτικών χωρών και επηρέασαν καταλυτικά κάθε διάσταση της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η παγκόσμια εμπορική βιομηχανία «εκμεταλλεύεται» την κληρονομιά της αρχαίας Ελλάδας, γιατί τα στοιχεία της είναι αναγνωρίσιμα, διαδεδομένα και χαρακτηριστικά μιας σειράς από διαχρονικές έννοιες και ιδέες.

Παραδείγματα:

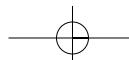
Κινηματογραφικές ταινίες: Τροία του Βόλφγκανγκ Πέτερσεν, Αλέξανδρος του Όλιβερ Στόουν.

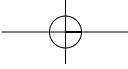
Ονόματα αυτοκινήτων: Lancia Delta, Lancia Ypsilon, Ford Criterion, Ford Taurus.

Ονόματα αρωμάτων: Hypnôse της Lancôme, Antaeus (από το μυθικό γίγαντα Ανταίο) της Chanel.

Ονόματα στρατιωτικών αεροπλάνων/οχημάτων: Artemis, Aegis (αιγίς), Leopard, Panther

Ονόματα εταιρειών: Amazon, Cronos, Fanta (από το fantasia), Nike (νίκη).

Ενότητα
1

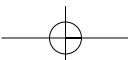
Συμπληρωματικές ασκήσεις

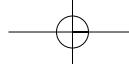
- 1.** Στο παρακάτω απόσπασμα από την ομιλία του Ξενοφώντα Ζολώτα να βρείτε τις λέξεις που έχουν ελληνική προέλευση και να τις μεταγράψετε στα ελληνικά (όπου χρειάζεται να συμβουλευτείτε κάποιο λεξικό):

It is Zeus' anathema on our epoch for the dynamism of our economies and the heresy of our economic methods and policies, that we should agonize between the Scylla of numismatic plethora and the Charybdis of economic anaemia.

It is not my idiosyncrasy to be ironic or sarcastic, but my diagnosis would be that politicians are rather cryptoplethorists. Although they emphatically stigmatize numismatic plethora, they energize it through their tactics and practices. Our policies should be based more on economic and less on political criteria. Our gnomon has to be a metron between economic, strategic and philanthropic scopes. Political magic has always been antieconomic.

- 2.** Να γράψετε όσες αρχαίες παροιμίες, φράσεις και ορτά γνωρίζετε, τα οποία επιβιώνουν απαράλλαχτα στη νεοελληνική γλώσσα, και να βρείτε τη σημασία τους.

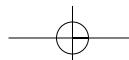
Παράληλα κείμενα

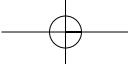
Το χελιδόνισμα της Ρόδου
Οι αρχαίες φιζές της νεοελληνικής παράδοσης

ἢ λθ' ἢ λθε χελιδών
καλὰς ὥρας ἄγουσα,
καλούς ἐνιαυτούς,
ἐπὶ γαστέρα λευκά,
ἐπὶ νῶτα μέλαινα.
παλάθαν σὺ προκύκλει
ἐκ πίονος οἴκου
οἴνου τε δέπαστρον
τυροῦ τε κάνυστρον·
καὶ πύρνα χελιδών
καὶ λεκιθίταν
οὐκ ἀπωθεῖται· πότερον ἀπίωμες ἢ λαβώμεθα;
εἰ μέν τι δώσεις· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔάσομες·
ἢ τὰν θύραν φέρωμες ἢ τὸ ὑπέρθυρον
ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν·
μικρὰ μὲν ἔστι, φαδίως νιν οἴσομες.
ἄν δὴ τι φέρῃς, μέγα δὴ τι φέροις·
ἄνοιγ' ἄνοιγε τὰν θύραν χελιδόνι·
οὐ γὰρ γέροντές ἔσμεν, ἀλλὰ παιδία.

Page, Poetae Melici Graeci ap. 848, 1-19

΄Ηρθε, ήρθε χελιδόνα
ήρθε κι άλλη μεληδόνα
κάθισε και λάλησε
και γλυκά κελάηδησε:
«Μάρτη, Μάρτη μου καλέ
και Φλεβάρη φοβερέ,
κι αν φλεβίσεις κι αν τσικνίσεις,
καλοκαίρι θα μυρίσεις.
Κι αν χιονίσεις κι αν κακίσεις,
πάλιν ἄνοιξη θ' ανθίσεις».
Συ καλή νοικοκυρά,
έμπα στο κελάρι σου,
δώσε και μιαν ορνιθίτσα
φέρε και μια κουλουρίτσα.

Μετάφραση

«Ήλθε το χελιδόνι ήλθε / φέρνει τις καλοκαιριές / και χαρούμενες χρονιές, / κάτασπρη έχει την κοιλιά, μαύρη την ουρά. / Ρίξε συκοπιταρίδα / από το αρχοντικό σου, / φέρε κύπελλο κρασί / και κανίστροι με τυρί. / Και το ξεροκόμιματο, / μα και το αυγόψωμο / αγαπά το χελιδόνι. Να του δίνουμε ή θα καλοχεριστούμε; / Αν μας δώσεις – Αν μας αρνηθείς, ησυχία δε θα βρεις· ή θα απάξουμε την πόρτα ή τ' ανώφλι της / ή τη νοικοκυρά που 'ναι μες στο σπίτι· / είναι μικροκαμιωμένη, εύκολα σηκώνεται. / Αν θα μας φιλοδωρήσεις, να 'ναι κάτι που αξίζει. / Άνοιγε, άνοιγε τη θύρα στα χελιδονάκια· / δεν είμαστε δα γέροι, είμαστε παιδιά».

(μτφ. M.Z. Κοπιδάκης)

Απάντηση στην ερώτηση της σελ. 142 του σχολικού βιβλίου

✓ Δεν ταξιδεύουν μόνο οι λέξεις στο χρόνο αλλά και τα έθιμα. Παρατίθεται παρακάτω ένα δημώδες άσμα το οποίο τραγουδούσαν παιδιά, καθώς πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι προαναγγέλλοντας τον ερχομό της άνοιξης και έπαιρναν γλυκίσματα. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η επιβίωση αυτού του έθιμου στη νεότερη εποχή, καθώς και η ύπαρξη ανάλογων νεοελληνικών «χελιδονισμάτων». Να συγχρίνετε το αρχαίο άσμα με το νεοελληνικό τραγούδι από τη Θράκη, όπως το μεταφέρει ο Ν.Γ. Πολίτης.

Τα δύο χελιδονίσματα (= τραγούδια που έλεγαν παλιά τα παιδιά για τα χελιδόνια και τον ερχομό της άνοιξης) έχουν πολλά κοινά στοιχεία, αφού ουσιαστικά το νεοελληνικό τραγούδι από τη Θράκη είναι επιβίωση του αρχαίου άσματος. Ο πρώτος στίχος των δύο τραγουδιών είναι ίδιος (ήλθ· ήλθε χελιδών – Ήρθε, ήρθε χελιδόνα), ενώ κοινή είναι και η δομή τους: στην αρχή δηλώνεται ο ερχομός του χελιδονιού που σημαίνει τον ερχομό της άνοιξης (καλάς ὥρας ἄγονυσα – καλοκαιρι θα μυρίσεις... πάλιν άνοιξη θ' ανθίσεις), έπειτα τα παιδιά στρέφονται στη νοικοκυρά του σπιτιού με εγκωμιαστικά λόγια (ἐκ πίονος οἴκου, τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν – Συ καλή νοικοκυρά) και της ζητούν να τα φιλέψει με διάφορα κεράσματα (παλάθαν σὺ προκύλει, οἴνου τε δέπαστρον τυροῦ τε κάνιστρον καὶ πύρνα χελιδών καὶ λεκιθίταν οὐκ ἀπωθεῖται – έμπα στο κελάρι σου, δώσε και μιαν ορνιθίτσα φέρε και μια κουλουρίτσα).

Οι διαφορές των δύο τραγουδιών εντοπίζονται στις επιπλέον περιγραφές του αρχαίου άσματος για το χελιδόνι (έπι γαστέρα λευκά, έπι νῶτα μέλαινα), στην ερώτηση που απευθύνουν τα παιδιά (πότερ ἀπίωμες ἢ λαβώμεθα; = να φύγουμε ή θα πάρουμε;) και στην «απειλή» πως, αν δεν πάρουν κέρασμα, θα αρπάξουν την πόρτα, το ανώφλι ή την ίδια τη νοικοκυρά (εἰ δὲ μή, οὐκ ἔάσομες· ἢ τὰν θύραν φέρωμες ἢ τὸ ὑπέρθυρον ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν... φέροις).

Παράλληλα
κείμενα

Απάντηση στην ερώτηση της σελ. 143 του σχολικού βιβλίου

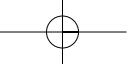
Η αξία της νεοελληνικής γλώσσας

«Μου δόθηκε, αγαπητοί φίλοι, να γράψω σε μια γλώσσα που μιλιέται μόνον από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά, μια γλώσσα που μιλιέται επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια χωρίς διακοπή και μ' ελάχιστες διαφορές. Η παράλογη αυτή, φαινομενικά, διάσταση αντιστοιχεί και στην υλικοπνευματική οντότητα της χώρας μουν. Που είναι μικρή σε έκταση χώρου και απέραντη σε έκταση χρόνου. Και το αναφέρω όχι διόλου για να υπερηφανεύθω, αλλά για να δείξω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας ποιητής, όταν χρησιμοποιεί για τα πιο αγαπημένα πράγματα τις ίδιες λέξεις που χρησιμοποιούσαν μια Σαπφώ ή ένας Πίνδαρος [...]. Χωρίς να λησμονεί κανείς ότι στο μάκρος των εικοσιπέντε αιώνων δεν υπήρξε ούτε ένας, επαναλαμβάνω, ούτε ένας, που να μη γράφτηκε ποίηση στην ελληνική γλώσσα. Να τι είναι το μεγάλο βάρος παράδοσης που το όργανο αυτό σηκώνει. Το παρουσιάζει ανάγλυφα η νέα ελληνική ποίηση».

Ο. Ελύτης, «Λόγος στην Ακαδημία της Στοκχόλμης»,
Έν λευκῷ, Αθήνα 1992, σσ. 325-327

- ✓ Ποια άποψη εκφράζει ο συγγραφέας του παραπάνω αποσπάσματος; Να στηρίξετε την άποψη αυτή με στοιχεία που θα αντλήσετε από την Ενότητα.

Ο Οδυσσέας Ελύτης στο παραπάνω απόσπασμα θεωρεί ότι οι Έλληνες φέρουν τη μεγάλη ευθύνη να εκφράζονται με μια γλώσσα που κουβαλά την παράδοση αιώνων, στην οποία έγραψαν οι σπουδαιότεροι ποιητές του παρελθόντος. Πράγματι, η ελληνική γλώσσα παρουσιάζει αξιοσημείωτη διαχρονικότητα, καθώς κατόρθωσε να επιβιώσει επί σαράντα περίπου αιώνες. Από τη συλλαβογραφική γραφή των πινακίδων της γραμμικής γραφής Β' μέχρι τη Νέα Ελληνική που χρησιμοποιούμε σήμερα, η γλώσσα μας υπέστη μεταβολές, δέχτηκε επιρροές και εξελίχθηκε, παρέμεινε όμως ενιαία, παρόλο που μιλιέται μόνο από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων. Η επαφή με τα αρχαία κείμενα συνδέει τον Έλληνα αναγνώστη με το παρελθόν και του δημιουργεί μια αίσθηση οικειότητας, που οφείλεται στη γλώσσα η οποία παρέμεινε αναλλοίωτη στα βασικά της σημεία.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Μέρος Α

Κείμενο: «Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα»

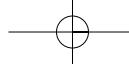
Ἐν Ἀθήναις τοὺς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσι. Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐπιμελοῦνται ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς, διδάσκοντες ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον καὶ τόδε μὲν καλόν, τόδε δὲ αἰσχρὸν ἔστι. Εἶτα δέ, ἐπειδὰν οἱ παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν, οἱ γονεῖς εἰς διδασκάλων πέμπουσιν, ἔνθα οἱ μὲν γραμματισταὶ ἐπιμελοῦνται ὅπως γράμματα μάθωσιν καὶ τὰ γεγραμμένα ἐννοῶσι, οἱ δὲ κιθαρισταὶ τῷ κιθαρίζειν ἡμερωτέρους ἀντούς ποιεῖν πειρῶνται καὶ τὰς τῶν παίδων ψυχὰς πρὸς τὸν ὁνθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν οἰκειοῦσι. Ἐτὶ οἱ παῖδες ἐν γυμνασίοις καὶ παλαίστραις φοιτῶσιν, ἔνθα οἱ παιδοτρόβαι βελτίω τὰ σώματα αὐτῶν ποιοῦσι, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν τῶν σωμάτων πονηρίαν.

Πλάτων, Πρωταγόρας 325c - 326c (ελεύθερη διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: Ο Πλάτων (το πραγματικό του όνομα ήταν Αριστοκλῆς), γιος του Αριστωνα και της Περικλίνης, γεννήθηκε το 428/427 π.Χ. στην Αθήνα και καταγόταν από αριστοκρατικό γένος. Έκανε πολλά ταξίδια –κυρίως στην Ιταλία και στη Σικελία– και γνώρισε σοφούς ἀνδρες της εποχής. Σταθμός στη ζωή του υπήρξε η γνωριμία του με το Σωκράτη. Στην Αθήνα ίδρυσε την Ακαδημία όπου μελετούσαν φιλοσοφία, μαθηματικά και την πολιτική επιστήμη. Συνέγραψε σημαντικά έργα φιλοσοφίας που επηρεάζουν μέχρι σήμερα την ανθρώπινη σκέψη. Τα περισσότερα (εκτός από τις επιστολές και την Απολογία Σωκράτους) έχουν τη μορφή διαλόγου (Κρίτων, Πρωταγόρας, Τίμαιος, Φαίδων, Γοργίας, Συμπόσιον, Νόμοι, Πολιτεία κ.ά.).

Το απόσπασμα: είναι ελεύθερη διασκευή από χωρίο του Πρωταγόρα, ενός από τους σπουδαιότερους διαλόγους του Πλάτωνα, στον οποίο ο Σωκράτης συνομιλεί με το σοφιστή Πρωταγόρα. Το συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται στην εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα, η οποία περιλάμβανε μαθήματα γραφής και ανάγνωσης αλλά και μουσική και γυμναστική, ώστε να επιτευχθεί το ιδανικό του «καλού καγαθού» νέου.

Ενότητα
2

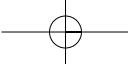
A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Ἐν Ἀθήναις τοὺς παῖδας
μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι
καὶ νουθετοῦσι.
Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς
καὶ μῆτηρ καὶ παιδαγωγὸς
καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ
ἐπιμελοῦνται
ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς,
διδάσκοντες
ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον
καὶ τόδε μὲν καλόν,
τόδε δὲ αἰσχρόν ἔστι.
Εἴτα δέ,
ἐπειδὰν οἱ παῖδες ἔλθωσιν
εἰς ἡλικίαν
οἱ γονεῖς πέμπουσιν
εἰς διδασκάλων (ενν. οἶκους),
ἔνθα οἱ μὲν γραμματισταὶ
ἐπιμελοῦνται
ὅπως μάθωσιν γράμματα
καὶ ἐννοῶσι τὰ γεγραμμένα,
οἱ δὲ κιθαρισταὶ
τῷ κιθαρίζειν
πειρῶνται ποιεῖν
αὐτοὺς ἡμερωτέρους
καὶ οἰκειοῦσι
τὰς ψυχὰς τῶν παίδων
πρὸς τὸν όνθυμόν
καὶ τὴν ἀρμονίαν.
Ἐτι οἱ παῖδες φοιτῶσιν
ἐν γυμνασίοις
καὶ παλαίστραις,
ἔνθα οἱ παιδοτρίβαι
ποιοῦσι βελτίω τὰ σώματα αὐτῶν,

Μετάφραση

Στην Αθήνα τα παιδιά (οι άνθρωποι)
με φροντίδα διδάσκουν
και συμβουλεύουν (ή νουθετούν).
Πρώτα πρώτα και η παραμάνα
και η μητέρα και ο παιδαγωγός
και ο ίδιος ο πατέρας
φροντίζουν
πώς θα γίνει πολύ καλό το παιδί
διδάσκοντας [το]
ότι [είναι] το ένα δίκαιο, ενώ το άλλο άδικο
και ότι αυτό [είναι] ωραίο,
ενώ το άλλο είναι άσχημο.
Ύστερα απ' αυτά,
όταν τα παιδιά φτάσουν
στην κατάλληλη ηλικία,
οι γονείς τα στέλνουν
στα σπίτια των δασκάλων,
όπου οι δάσκαλοι της γραφής και της
ανάγνωσης
φροντίζουν
πώς να μάθουν γράμματα
και να καταλαβαίνουν τα γραμμένα
(αυτά που έχουν γραφτεί)
και οι δάσκαλοι της μουσικής
με το να παίζουν λύρα
προσπαθούν να κάνουν
αυτά πιο ήρεμα (ή εκλεπτυσμένα)
και εξοικειώνουν
τις ψυχές των παιδιών
στο όνθυμό
και την αρμονία (τη συμφωνία ήχων).
Ακόμα τα παιδιά συχνάζουν
στα γυμναστήρια (σχολές γυμναστικής)
και στις παλαίστρες (σχολές πάλης),
όπου οι δάσκαλοι της γυμναστικής
κάνουν καλύτερα (ή πιο δυνατά) τα σώματά
τους,

ἴνα μή ἀναγκάζωνται
ἀποδειλιᾶν
διὰ τὴν τοῦ σώματος πονηρίαν.

για να μην αναγκάζονται
να δειλιάζουν
εξαιτίας της κακής σωματικής κατάστασης.

Ενότητα
2

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Πλάτωνας στο κείμενο αυτό αναφέρει με ποιον τρόπο εκπαιδεύονταν τα παιδιά στην αρχαία Αθήνα. Προτού το παιδί πάει στο σχολείο, οι γονείς αλλά και η τροφός και ο παιδαγωγός φρόντιζαν ιδιαίτερα να γίνει πολύ καλό. Γι' αυτό το δίδασκαν τι είναι το δίκαιο, τι το ἀδικο, τι είναι ωραίο και τι ἀσχημο. Και, όταν το παιδί έφτανε στην κατάλληλη ηλικία, τότε οι γονείς το έστελναν:

- Στο δάσκαλο της γραφής και της ανάγνωσης, από τον οποίο μάθαινε να γράφει, να διαβάζει και να καταλαβαίνει όσα γράφονταν.
- Στο δάσκαλο της μουσικής, ο οποίος παίζοντας τη λύρα του προσπαθούσε να τα έχει σε ήρεμη ψυχική κατάσταση και εξοικίωνε τον ψυχικό τους κόσμο με το ρυθμό και την αρμονία.
- Στο δάσκαλο της γυμναστικής (στα γυμναστήρια και στις παλαίστρες) με του οποίου την καθοδήγηση το σώμα του παιδιού γινόταν τόσο δυνατό, ώστε σε μια δύσκολη στιγμή της ζωής του να μη φοβάται.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

Ἐν Ἀθήναις τοὺς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νοοθετοῦσι: στην αρχαία Αθήνα δινόταν ιδιαίτερη σημασία στην αγωγή και την εκπαίδευση των νέων, που αποτελούσαν αντικείμενο φροντίδας της οικογένειας. Μέχρι την ηλικία των έξι χρόνων η αγωγή των παιδιών ήταν κοινή, στη συνέχεια όμως τα δύο φύλα διαχωρίζονταν. Τα αγόρια διδάσκονταν ποικίλες γνώσεις από ειδικούς δασκάλους, ενώ τα κορίτσια συνέχιζαν την εκπαίδευση μέσα στην οικογένεια, με σκοπό να μάθουν να οργανώνουν και να διαχειρίζονται τις υποθέσεις του σπιτιού, αφού δεν ήταν εφικτό να λάβουν ανώτερη μόρφωση. Ωστόσο, εκτός από μαγειρική, πλύσιμο και υφαντική, τα κορίτσια λάμβαναν επίσης στοιχειώδεις γνώσεις γραφής, ανάγνωσης, μυθολογίας και μάθαιναν να κάνουν λογαριασμούς και να απαγγέλλουν ποιήματα.

γραμματισταὶ... κιθαρισταὶ... παιδοτρίβαι: αυτές ήταν οι τρεις κύριες κατηγορίες δασκάλων στην αρχαία Αθήνα. Ο γραμματιστής δίδασκε στα παιδιά γράμματα, δηλαδή γραφή και ανάγνωση, ο κιθαριστής αναλάμβανε τη μουσική εκπαίδευση που περιλάμβανε και τη διδασκαλία μουσικών οργάνων όπως η κιθάρα ή η λύρα, ενώ ο παιδοτρίβης δίδασκε γυμναστική. Ακόμη, τα παιδιά διδάσκονταν αριθμητική, γεωμετρία και χειροτεχνία.

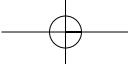
Ενότητα

2

A5. Γλωσσικά σχόλια

- ✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι φημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **ἐν** (: κύρια πρόθεση) = μέσα
- **Αθήναις**: δοτ. πληθ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσ. **αἱ Αθῆναι**. (στην αρχαία ελληνική απαντά μόνο στον πληθυντικό).
- **μετ(ά)** (με, μαζί με, μετά από, ύστερα από: κύρια πρόθεση).
- **ἐπιμελείας**: γεν. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐπιμέλεια** = φροντίδα.
- **τούς παιδας**: αιτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ παῖς** [γεν. τοῦ παιδός] = το παιδί.
- **διδάσκουσι**: γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διδάσκω** = διδάσκω, λέω, πληροφορώ. **XRONOI**: ενεστ. διδάσκω, παρτ. ἐδίδασκον, μέλ. διδάξω, αρσ. ἐδίδαξα, παρκ. δεδίδαχα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: δάσκαλος, δίδαγμα, δίδακτρα, αυτοδίδακτος.
- **καὶ** (: σύνδεσμος συμπλεκτικός) = και.
- **νουθετοῦσι**: γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **νουθετέω –ῶ** = συμβουλεύω. **XRONOI**: ενεστ. νουθετῶ, παρτ. ἐνουθέτουν, μέλ. νουθετήσω, αρσ. ἐνουθέτησα (τα υπόλοιπα μεταγεν.).
- **πρωτον** (: επίρρο. υπερθετ. βαθμού που δηλώνει χρόνο) = αρχικά, πρώτα, πρώτη-πρώτα.
- **τροφὸς**: ον. ενικ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ τροφὸς** = η παραμάνα.
- **μήτηρ**: ον. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού **ἡ μήτηρ** [γεν. τῆς μητρός] = η μητέρα.
- **αὐτός**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους της οριστικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**.
- **ὁ πατήρ**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός] = ο πατέρας.
- **ἐπιμελοῦνται**: γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής (ενεργ. διάθ.) του ρ. **ἐπιμέλομαι / ἐπιμελέομαι–οῦμαι** = φροντίζω. **XRONOI**: ενεστ. ἐπιμέλομαι / ἐπιμελοῦμαι, παρτ. ἐπεμελόμην/ἐπεμελούμην, μέλ. ἐπιμελήσομαι/ἐπιμεληθήσομαι, αρσ. ἐπεμελησάμην/ἐπεμελήθην, παρκ. ἐπιμεμέλημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: επιμελής, επιμέλεια, επιμελητήριο, επιμελητής.
- **ὅπως** (: αναφορικό τροπικό επίρρο. που εισάγει πλάγια ερωτηματική πρόταση) = πώς, με ποιο τρόπο.
- **βέλτιστος**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους υπερθετικού βαθμού του επιθέτου **ἀγαθός** = καλός. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ**: ἀγαθός, -ή, -όν, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: ὁ,

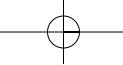

Ενότητα
2

- ἡ ἀμείνων, τό ἄμεινον / ὁ, ἡ βελτίων, τό βέλτιον/ό , ἡ κρείττων, τό κρείττον/ό, ἡ λώρων, τό λῷον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄριστος /βέλτιστος /κράτιστος/λῷστος.
- **γενήσεται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. μέλλοντα του ρ. **γίγνομαι=** γίνομαι. **XRONOI:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αορ. β' ἐγενόμην/ἐγενήθην, παρκ. γέγονα/γεγονώς εἰμι / γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν, γεγονώς ἦν / ἐγεγενήμην / γεγενημένος ἦν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** γενιά, γένος, γένηση, γόνος, γονέας, γενέθλια.
 - **διδάσκοντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διδάσκω.** Βλέπε πιο πάνω.
 - **ότι** (:σύνδεσμος ειδικός) = ότι, πως.
 - **δίκαιον:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ δίκαιος, ἡ δικαία, τό δίκαιον.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δίκαιος, -α, -ον. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δικαιότερος -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δικαιότατος -η, -ον.
 - **τόδε:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους της δεικτικής αντων. **ὅδε, ἥδε, τόδε** = αυτός εδώ.
 - **αἰσχρόν:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **αἰσχρός, -ά, -όν** = ἀσχημος, απρεπής. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ** αἰσχρός, αἰσχρά, αἰσχρόν, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ, ἡ αἰσχίων, τό αἰσχιον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** αἰσχι- στος, -η, -ον.
 - **ἐστί:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **XRONOI:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ἦ και ἦν, μέλ. ἔσομαι, αορ. β' ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/γεγονώς ἦν.
 - **εἶτα** (: επιρρ. χρόνου) = ἔπειτα, ύστερα.
 - **ἐπειδὴν:** χρονικούποθετικός σύνδεσμος (: ἐπειδή + ἂν: μόριο αοριστολογικό) = όταν.
 - **παῖδες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους (βλέπε πιο πάνω).
 - **εἰς** (: κύρια πρόθεση) = προς, σε, για.
 - **ἡλικίαν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσ. ἡ ἡλικία.
 - **ἔλθωσιν:** γ' πληθ. πρόσ. υποτακτ. αορ. β' του ρ. **ἔρχομαι.** **XRONOI:** ενεστ. ἔρχομαι, παρτ. ἥα/ἥειν/ἥρχόμην, μέλ. εἴμι/[ἔλεύσομαι], αόρ. ἥλθον, παρκ. ἐλή- λυθα, υπερσ. ἐληλύθειν/ἐληλυθώς ἦν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** πομπός, πομπή, εκπομπή.
 - **πέμπουσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πέμπω=** στέλνω. **XRONOI:** ενεστ. πέμπω, παρτ. ἔπεμπον, μέλ. πέμψω, αόρ. β' ἔπεμψα, παρκ. πέπομφα, υπερσ. ἔπεπόμφειν/πεπομφώς ἷν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** πομπός, πομπή, εκπομπή.
 - **ἔνθα** (: επίρρ. αναφ. που δηλώνει τόπο) = όπου.
 - **ἐπιμελοῦνται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπιμελέομαι,** **-οῦμαι=** φροντίζω. Βλέπε πιο πάνω.
 - **μάθωσιν:** γ' πληθ. πρόσ. υποτακτ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **μανθάνω =** μα- θαίνω. **XRONOI:** ενεστ. μανθάνω, παρτ. ἐμάνθανον, μέλ. μαθήσομαι (μέσος

Ενότητα
2

- με ενεργ. σημ.), αιορ. β' ἔμαθον, παρκ. μεμάθηκα, υπερσ. ἐμεμαθήκειν/μεμαθηκώς ἦν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** μάθημα, μαθητής, μάθηση, αμαθής.
- **γεγραμμένα:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής παρκ. μέσης φωνής του ρ. **γράφομαι** = είμαι γραμμένος, γράφομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γράφομαι, παρτ. ἐγραφόμην μέλ. γράψομαι/γραφήσομαι, αιόρ. ἐγραφάμην, παθ. αιόρ. β' ἐγράφην/ἐγράφθην), παρκ. γέγραψαι, υπερσ. ἐγεγράψην. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γραφή, γραφέας, γραπτός, γράμμα, γραμματέας.
 - **ἐννοῶσι:** γ' πληθ. πρόσ. υποτακτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐννοέω, -ῶ** = καταλαβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐννοῶ, παρτ. ἐνενόουν, μέλ. ἐννοήσω, αιόρ. ἐνενόησα, παρκ. ἐννενόηκα, υπερσ. ἐνενενόηκειν.
 - **οἱ κιθαρισταὶ:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ κιθαριστής** = ο δάσκαλος της μουσικής.
 - **τῷ κιθαρίζειν:** (έναρθρο) απαρ. ενεστ. του ρ. **κιθαρίζω** = παίζω κιθάρα, μουσικό όργανο. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κιθαρίζω, αιόρ. ἐκιθάρισα. Τα άλλα είναι ποιητικοί και μεταγενέστεροι τύποι.
 - **ἡμερωτέρους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους συγκριτικ. βαθμού του δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ, ἡ ἡμερος, τό ἡμερον** = ἡμερος, εκλεπτυσμένος. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δ, ἡ ἡμερος, τό ἡμερον, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἡμερώτερος – ἡμερωτέρα – ἡμερώτερον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἡμερώτατος – ἡμερωτάτη – ἡμερώτατον.
 - **αὐτὸνς:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
 - **ποιεῖν:** απαρέμφατο ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω-ῶ** = κάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, παρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αιόρ. ἐποίησα, παρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποίηκειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίημα, ποίηση, χειροποίητος, προσποιητός.
 - **πειρῶνται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **πειράμαται-ῶμαι** = προσπαθώ, δοκιμάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πειρῶμαι, παρτ. ἐπειρώμην, μέλ. πειράσμαι/παθ. μέλ. πειραθήσομαι, αιόρ. ἐπειρασάμην/παθ. αιόρ. ἐπειράθην, παρκ. πεπείραμαι. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πειρασμός, πείραμα, απόπειρα, πειρατής.
 - **τὰς ψυχὰς:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του ουσ. **ἡ ψυχή.**
 - **πρός:** κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση.
 - **τὸν ρυθμὸν:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του ουσ. **ὁ ρυθμός** = μέτρο, ρυθμός.
 - **τὴν ἀρμονίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρμονία** = τάξη, αρμονία.
 - **οἰκειοῦσι:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἰκειόω-ῶ** = εξοικειώνω, κάνω κάποιον οικείο, φίλο. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. οἰκειῶ, αιόρ. φέκειωσα (τα άλλα ποιητ. και μεταγεν.).
 - **ἔτι:** επίσ. α) για χρόνο = ακόμα, β) για ποσό = επιπλέον.
 - **φοιτῶσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φοιτάω-ῶ** = συγνάξω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φοιτῶ, παρτ. ἐφοιτών, μέλ. φοιτήσω, αιόρ. ἐφοιτησα, παρκ. πεφοιτήκα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** φοιτηση, φοιτητής, φοιτητικός.
 - **παιδοτρίβαι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ παιδο-**

Ενότητα
2

τρίβης [γεν. τοῦ παιδοτρίβου] = δάσκαλος γυμναστικής. **ΠΡΟΣΟΧΗ:** αλητική: ὡς παιδοτρίβα.

- **βελτίω:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους συγκριτ. βαθμού του επιθέτου **ἀγαθός** = καλός. Βλέπε πιο πάνω.
- **τὰ σώματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος].
- **ποιοῦσι:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω—ῶ** = κάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, παρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αορ. ἐποίησα, παρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** ποίημα, ποίηση, χειροποίητος.
- **ἴνα** (: σύνδεσμος τελικός) = για να.
- **ἀναγκάζωνται:** γ' πληθ. πρόσ. υποτακτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀναγκάζομαι** = αναγκάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναγκάζομαι, παρτ. ἡναγκάζομην, παθ. μέλ. ἀναγκασθόμαι, παθ. αορ. ἡναγκάσθην, παρκ. ἡνάγκασμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανάγκη, αναγκαστικός.
- **ἀποδειλιᾶν:** απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποδειλιάω—ῶ** = δειλιάζω, φιβάμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποδειλιῶ, μέλ. ἀποδειλιάσω, αορ. ἀπεδειλίασα, παρκ. ἀποδειλίακα.
- **διὰ:** κύρια δισύλλαβη πρόθ. (εδώ δηλώνει αιτία = εξαιτίας).
- **τὴν πονηρίαν:** αιτ. εν. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πονηρία.**

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

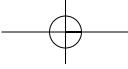
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
διδάσκουσι νοιθετοῦσι ἐπιψέλονται/ ἐπιψέλονται	ἐδίδασκον ἐνοιθέτουν ἐπεψέλοντο/ ἐπεψέλοντο	διδάξουσι νοιθετήσουσι ἐπιψέλησονται/ ἐπιψέλησονται	ἐδίδαξαν ἐνοιθετήσαν ἐπεψέλησαν	δεδιδάχασι νενοιθετήκασι ἐπεψεμέληνται	ἐδεδιδάχεσαν — ἐπεψεμέληντο
γίγνεται	ἔγινετο	γενήσεται/ γενηθήσεται	ἔγένετο/ ἔγενήθη	γεγένηται	ἔγεγένητο
διδάσκοντες ἐστί	— ἢν	διδάξοντες ἐσται	διδάξαντες ἐγένετο	δεδιδαχότες γέγονε	— ἔγεγόνει
ἴωσι	—	—	ἔλθωσιν	ἔληλυθότες ὃσι	—
πέμπουσιν	ἔπεμπον	πέμψουσι	ἔπεμψαν	πεπόμφασι	ἐπεπόμφεσαν
μανθάνωσι	—	—	μάθωσιν	μεμαθηκότες ὃσι	—
γραφόμενα		γραφόμενα γραφησόμενα	γραφάμενα/ γραφέντα	γεγραμμένα	—
ἐννοῶσι			ἐννοήσωσι	ἔννενοηκότες ὅσι	—
κιθαρίζειν			κιθαρίσαι	—	—

Ενότητα
2

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ποιεῖν	—	ποιήσειν	ποιῆσαι	πεποιηρέναι	—
πειρῶνται	έπειρῶντο	πειράσονται/ πειραθήσονται	έπειράσαντο/ έπειράθησαν	πεπείρανται	—
οἰκειόντι	—	—	ώκειώσαν	—	—
φοιτῶσιν	έφοιτων	φοιτήσουσι	έφοιτησαν	πεφοιτήκασι	—
ποιοῦσι	έποιουν	ποιήσουσι	έποιησαν	πεποιήκασι	έπεποιήξαν
ἀναγκάζονται	—	—	ἀναγκασθῶσι	ήναγκασμένοι ῷσι	—
ἀποδειλιᾶν	—	ἀποδειλιάσειν	ἀποδειλιάσαι	ἀποδειλιακέναι	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
διδάσκουσι	διδάσκωσι	διδάσκοιεν	διδασκόντων/ διδασκέτωσαν	διδάσκειν	διδάσκων, -ουσα,-ον
νουθετοῦσι	νουθετῶσι	νουθετοῖεν	νουθετούντων	νουθετεῖν	νουθετῶν, -οῦσα,-οῦν
ἐπιμέλονται	ἐπιμέλωνται	ἐπιμέλοιντο	ἐπιμελέσθων/ ἐπιμελέσθωσαν	ἐπιμέλεσθαι	ἐπιμελόμενος, -η,-ον
γενήσεται	—	γενήσοιτο	—	γενήσεσθαι	γενησόμενος, -η,-ον
ἐστί	ἢ	εἴη	ἔστω	εἶναι	Ὥν, οὖσα, ὄν
ἥλθον	ἥλθωσιν	ἥλθοιεν	ἥλθόντων	ἥλθεῖν	ἥλθόν, -οῦσα,-ον
πέμπουσιν	πέμπωσι	πέμποιεν	πεμπόντων/ -έτωσαν	πέμπειν	πέμπων, -ουσα,-ον
ἔμαθον	μάθωσιν	μάθοιεν	μαθόντων	μαθεῖν	μαθών,-οῦσα,-ον
ἐννοοῦσι	ἐννοῶσι	ἐννοοῖεν	ἐννοούντων	ἐννοεῖν	ἐννοῶν,-οῦσα, οῦν
πειρῶνται	πειρῶνται	πειρόντο	πειράσθων	πειρᾶσθαι	πειράψενος,-η,-ον
οἰκειόντι	οἰκειῶσι	οἰκειοῖεν	οἰκειούντων	οἰκειοῦν	οἰκειῶν,-οῦσα,-ον
φοιτῶσιν	φοιτῶσιν	φοιτᾷεν	φοιτώντων	φοιτᾶν	φοιτῶν,-ῶσα,-ῶν
ποιοῦσι	ποιῶσι	ποιοῖεν	ποιούντων	ποιεῖν	ποιῶν,-οῦσα,-ον
ἀναγκάζονται	ἀναγκάζωνται	ἀναγκάζοιντο	ἀναγκαζέσθων/ -έσθωσαν	ἀναγκάζεσθαι	ἀναγκαζόμενος -η,-ον

A6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- 1.** Ἐν Ἀθήναις τοὺς παῖδας μετ' ἐπιμελείας διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσι: δύο κύριες προτάσεις: (**Ἀθηναῖοι:** ενν.). υποκ. στα **διδάσκουσι** και **νουθετοῦσι**. τοὺς παῖδας αντικ. **ἐν Ἀθήναις:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **μετ'** ἐπιμελείας: εμπρόθ. προσδ. τρόπου.
- 2.** Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐπιμελοῦνται διδάσκοντες: κύρ. πρότ. **τροφὸς – μήτηρ – παιδαγωγὸς – ὁ πατὴρ:** υποκείμενα στο ἐπιμελοῦνται και στο **διδάσκοντες:** τροπ. μτχ. **πρῶτον:** επιρρο. προσδ. χρόνου. **αὐτὸς:** κατηγ. προσδ. στο ὁ πατὴρ.
- 3.** ὅπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς: δευτ. πλάγια ερωτημ. πρότ. αντικ. στο ἐπιμελοῦνται της κύριας πρότασης. **βέλτιστος:** κατηγ. στο **ὁ παῖς:** υποκ. στο γενήσεται (ρήμα συνδετικό).
- 4.** ὅτι τὸ μὲν δίκαιον (ἐστι) τὸ δὲ ἄδικόν (ἐστι) καὶ τόδε μὲν καλόν (ἐστι), τόδε δὲ αἰσχρὸν ἐστι: τέσσερις δευτ. ειδικές προτάσεις αντικείμενα στη μτχ. **διδάσκοντες** της κύριας πρότασης. **τὸ μὲν – τὸ δὲ – τόδε – τόδε:** υποκείμενα στο **ἐστι:** (ρήμα συνδετικό). **δίκαιον – ἄδικον – καλὸν – αἰσχρὸν:** κατηγορούμενα.
ΠΡΟΣΕΞΕ: Το ρήμα **ἐστί** έχει παραλειφθεί από τις τρεις πρώτες προτάσεις, γιατί εννοείται εύκολα από το ρήμα της τελευταίας πρότασης.
- 5.** Εἴτα δὲ οἱ γονεῖς εἰς διδασκάλων (οἰκους) πέμπουσιν: κύρ. πρότ. **οἱ γονεῖς:** υποκ. στο **πέμπουσιν.** **εἰς (οἰκους:** ενν): εμπρόθ. προσδ. τόπου. **διδασκάλων:** γεν. κτητ. από το οἰκους. (**τοὺς παῖδας:** ενν.): αντικ.
- 6.** ἐπειδὰν οἱ παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν: δευτ. χρονικούποθετική πρότ. **οἱ παῖδες:** υποκ. στο **ἔλθωσιν.** **εἰς ἡλικίαν:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου.
- 7.** ἔνθα οἱ μὲν γραμματισταὶ ἐπιμελοῦνται: δευτ. αναφ. πρότ. **οἱ γραμματισταὶ:** υποκ. στο **ἐπιμελοῦνται.**
- 8.** ὅπως γράμματα μάθωσιν καὶ τὰ γεγραμμένα ἐννοῶσι: δύο πλάγιες ερωτ. προτ. αντικείμενα στο **ἐπιμελοῦνται** της αναφορικής πρότασης. (**οἱ παῖδες:** ενν.): υποκ. στα **μάθωσιν** και **ἐννοῶσι.** **γράμματα:** αντικ. στο μάθωσιν. **τὰ γεγραμμένα:** επιθ. μτχ. αντικ. στο **ἐννοῶσι.**
- 9.** οἱ δὲ κιθαρισταὶ τῷ κιθαρίζειν ἡμερωτέρους αὐτοὺς ποιεῖν πειρῶνται: δευτ. αναφ. πρόταση (συνδέεται με την προηγούμενη αναφορική με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν – δὲ**). **οἱ κιθαρισταὶ:** υποκ. στο **πειρῶνται** και στο **ποιεῖν** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο πειρῶνται. **ἡμερωτέρους:** κατηγ. στο **αὐτούς:** αντικ. στο **ποιεῖν** (εδώ το **ποιῶ** είναι ρήμα συνδετικό). **τῷ κιθαρίζειν:** έναρθρο απαρ. δοτ. του μέσου.
- 10.** καὶ τὰς τῶν παίδων ψυχὰς πρὸς τὸν όνθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν οἰκειοῦσι: δευτ. αναφ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καὶ**). (**οἱ κιθαρισταὶ:** ενν.): υποκ. στο **οἰκειοῦσι.** **τὰς ψυχὰς:** αντικ. **τῶν παίδων**

Ενότητα
2

(χωρίς το άρθρο **τάξις**): γεν. κτητ. από το ψυχάς. **πρόσως τὸν ὄνθιμόν – (πρόσως) τὴν ἀρμονίαν**: εμπρόθετοι προσδ. συμφωνίας.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Από τη λέξη **ψυχή**, όπως στην παραπάνω πρόταση, και από λέξεις που δηλώνουν ιδιότητες της ψυχής, όπως **ἀρετή, ἥθος, κακία κ.λπ.** εξαρτάται γενική κτητική. Έτσι και στην πρόταση **13** η γενική **των σωμάτων** είναι κτητική, γιατί εξαρτάται από τη λέξη **πονηρίαν** που δηλώνει ιδιότητα της ψυχής.

- 11.** **Ἐτι οἱ παιδεῖς ἐν γυμνασίοις καὶ παλαίστραις φοιτῶσιν:** κυρ. πρότ. **οἱ παιδεῖς**: υποκ. στο **φοιτῶσιν**. **ἐν γυμνασίοις – (ἐν) παλαίστραις**: εμπρόθετοι προσδ. στάσης σε τόπο.
- 12.** **ἔνθα οἱ παιδοτρίβαι βελτίω τὰ σώματα αὐτῶν ποιοῦσι:** δευτ. αναφ. πρότ. **οἱ παιδοτρίβαι**: υποκ. στο **ποιοῦσι**. **βελτίω**: κατηγ. στο **τὰ σώματα**: αντικ. στο ποιοῦσι (εδώ το ρήμα είναι συνδετικό).
- 13.** **ἴνα μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν τῶν σωμάτων πονηρίαν:** δευτ. τελ. πρότ. (**οἱ παιδεῖς**: ενν.): υποκ. στο **ἀναγκάζωνται** και στο **ἀποδειλιᾶν** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο **ἀναγκάζωνται**. **διὰ τὴν πονηρίαν**: εμπρόθ. προσδ. αιτίας **τῶν σωμάτων**: γεν. κτητ. από το πονηρίαν.

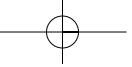
Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 16 του σχολικού βιβλίου

1. Ποιοι είχαν την ευθύνη για τα πρώτα στάδια της αγωγής των παιδιών στην αρχαία Αθήνα;

Στην αρχαία Αθήνα την ευθύνη για τα πρώτα στάδια της αγωγής των παιδιών είχε η οικογένεια. Στο οικογενειακό περιβάλλον, εκτός βέβαια από τους γονείς και τα αδέρφια, ανήκε και ένας αριθμός υπηρετικού προσωπικού που ποίκιλλε ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες κάθε πολίτη. Συνήθως στο σπίτι διέμενε η τροφός, δηλαδή η παραμάνα που φρόντιζε τα νήπια από κοινού με τη μητέρα, ενώ υπήρχε και ο παιδαγωγός, ένας μισθωμένος δούλος που επέβλεπε και συνόδευε τα παιδιά στον περίπατο και αργότερα στο σχολείο και στο γυμναστήριο.

2. Σε ποια σχολεία φοιτούσαν οι μικροί Αθηναίοι, από ποιες ειδικότητες δάσκαλον εκπαιδεύονταν και τι μάθαιναν από τον καθένα;

Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα ήταν μέριμνα κυρίως της οικογένειας, καθώς δεν υπήρχε επίσημο, θεσμοθετημένο από την Πολιτεία εκπαιδευτικό σύστημα. Παρόλα αυτά, υπήρχε ποικιλία μαθημάτων και ειδικοί δάσκαλοι για κάθε κατηγορία. Όταν λοιπόν οι νέοι έφταναν στην κατάλληλη ηλικία, διδάσκονταν γραφή και ανάγνωση από τους γραμματιστές, μουσική από τους κιθαριστές και γυμναστική από τους παιδοτρίβες. Παρατηρούμε ότι στόχος της παιδείας εκείνη την εποχή ήταν η πολύπλευρη μόρφωση και η διάπλαση της προσωπικότη-

Ενότητα
2

τας των νέων, η αισθητική καλλιέργεια μέσω της μουσικής, αλλά και η σωματική ευεξία. Η παροιμιώδης αρχαία φράση «νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ» περικλείει επιγραμματικά το ενδιαφέρον και τη φροντίδα των Αθηναίων για την ισοδροπημένη ανάπτυξη σώματος και πνεύματος.

Μέρος Β

Πώς έγραφαν οι αρχαίοι Έλληνες;

- Η αρχαία ελληνική γραφή ήταν **μεγαλογράμματη**, δηλαδή γραφόταν μόνο με κεφαλαία, χωρίς τόνους, πνεύματα ή άλλα σημεία στίξης.
- Η μεγαλογράμματη γραφή ονομάζεται επίσης **κεφαλαιογράμματη**.
- Τα γράμματα χαράσσονταν καθαρά και αρμονικά με το ειδικό εργαλείο (σμίλη) πάνω σε σκληρή επιφάνεια, συνήθως μάρμαρο.
- Υπήρχαν τρεις **τρόποι γραφής** ως προς την κατεύθυνση:
 - α. από δεξιά προς τα αριστερά**, σύμφωνα με τη φοινικική και τη σημιτική συνήθεια
 - β. βουστροφηδόν***, π.χ. η πρώτη γραμμή από δεξιά προς τα αριστερά, η δεύτερη από αριστερά προς τα δεξιά, η τρίτη από δεξιά προς τα αριστερά προς τα αριστερά κ.ο.κ.
 - γ. από αριστερά προς τα δεξιά**, που επικράτησε μέχρι σήμερα.
- Η **μικρογράμματη** γραφή εισήχθη στη βυζαντινή εποχή, τον 9ο μ.Χ. αι.

Μέρος Γ

Φθόγγοι και γράμματα

Το αλφάβητο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας έχει **24 γράμματα**, όπως και της Νέας Ελληνικής, με τα οποία παριστάνονται οι φθόγγοι (= φωνές) της γλώσσας. Από αυτά, τα επτά ονομάζονται **φωνήντα** και τα δεκαεπτά **σύμφωνα**.

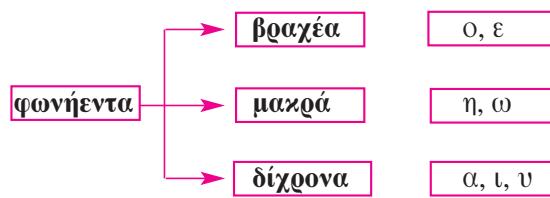
- Αρχικά το ελληνικό αλφάβητο είχε και το γράμμα **F** που λέγεται **δίγαμμα** (επειδή μοιάζει με διπλό Γ) ή **βαν** (γιατί προφερόταν σαν β ή σαν μισό ου, όπως π.χ. στη λέξη «Ουάσιγκτον»). Επίσης, υπήρχε ο φθόγγος **γιοτ** που ακουγόταν περίπου όπως το **I** στη λέξη «κλαδιά». Καθώς το γιοτ χάθηκε πολύ νωρίς από τη

* Ο τρόπος γραφής ονομάστηκε βουστροφηδόν (> βοῦς + στρέφειν) από τις διαδρομές των βοδιών κατά το όγκωμα των χωραφιών.

**Ενότητα
2**

γλώσσα, δε μας παραδόθηκε το γράμμα του, αλλά το παριστάνουμε με το λατινικό j.

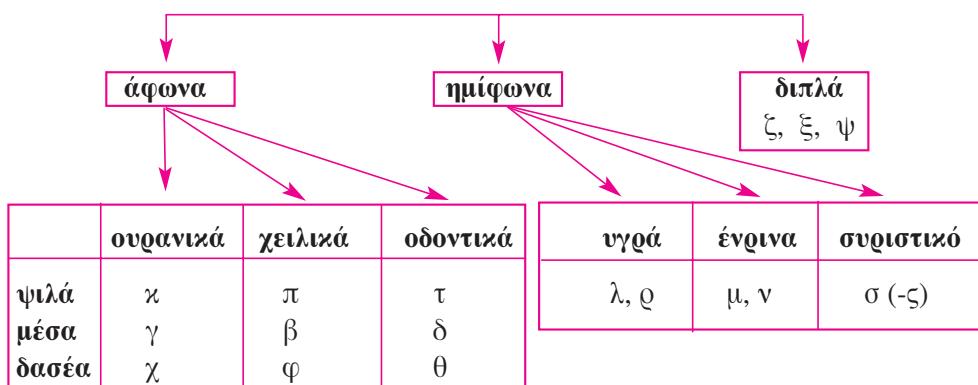
Διαίρεση φωνηέντων

Παρατηρήσεις

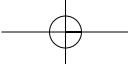
- Τα φωνήεντα, ανάλογα με τη διάρκεια της προφοράς τους, διαιρούνται σε **μακρά** ή (μακρόχρονα), **βραχέα** (ή βραχύχρονα) και **δίχρονα**.
- Τα **βραχύχρονα** προφέρονταν σε σύντομο (βραχύ) χρόνο, όπως και σήμερα.
- Τα **μακρόχρονα** προφέρονταν σε πιο μακρύ χρόνο, περίπου το διπλάσιο. Το **η** ακουγόταν περίπου σαν δύο ε (εε) και το **ω** σαν δύο ο (οο).
- Τα **δίχρονα** άλλοτε προφέρονταν ως βραχύχρονα (ή βραχύτητα δηλώνεται με το σημείο ~ πάνω από το γράμμα) και άλλοτε ως μακρόχρονα (με το σημείο - πάνω από το γράμμα).

Σύμφωνα
Διαίρεση συμφώνων

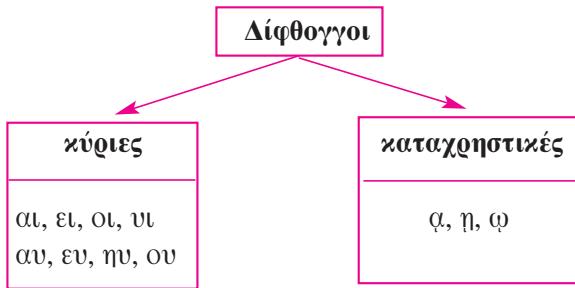

Παρατηρήσεις

- Τα γράμματα ζ, ξ, ψ ονομάζονται **διπλά**, γιατί το καθένα από αυτά προέρχεται από συγχώνευση δύο γραμμάτων:
 - το ζ από το **σ + δ** (*Αθήνασδε = Αθήναζε*) ή από το **σ + j** (*φροντίδjω = φροντίζω*)

- το **ξ** από το **κ + σ** (**κόρακς = κόραξ**) ή από το **γ + σ** (**πτέρυγς = πτέρυξ**) ή από το **χ + σ** (**δνυχς = δνυξ**)
- το **ψ** από το **π + σ** (**γυπς = γυψ**) ή από το **β + σ** (**Ἄραβς = Ἄραψ**) ή από το **φ + σ** (**γράφω = γράψω**).

Παρατηρήσεις

- Κάθε **δίφθογγος** αποτελείται από δύο φωνήντα που προφέρονται μαζί σε μία συλλαβή.
- Οι **κύριες** σχηματίζονται από συνδυασμούς φωνήντων με τα φωνήντα **ι** και **υ**.
- Οι **καταχρηστικές** σχηματίζονται από το συνδυασμό των φωνήντων **α**, **η**, **ω** με το **ι** που γράφεται κάτω από το φωνήν και ονομάζεται **υπογεγραμμένη**, δηλαδή:
 - α → αι
 - η → ηι
 - ω → ωι
- Οι δίφθογγοι, εκτός κάποιων εξαιρέσεων, είναι **μακρόχρονες**.

Απάντηση στην άσκηση της σελ. 19 του σχολικού βιβλίου

✓ **Να σημειώσετε επάνω από τις συλλαβές των παρακάτω λέξεων το σημείο - για τις μακρόχρονες και το σημείο ~ για τις βραχύχρονες:**

ξω̄-η̄, η̄-βη̄ (= η νεότητα), ήδε̄-ω̄ς (= με ευχαρίστηση), κοῑ-νός, κρό̄-τος, νω̄-θρό̄ς, νό̄-μος, οῑ-ω̄-νός (= μαντικό πτηνό ή σημείο), μή̄-τη̄ρ, παī-δε̄ς, γο̄-νεīς, πρō̄-το̄ν.

Ενότητα
2**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση****ενικός αριθμός**

ονομ.	ὅ	γραμματιστής	παιδοτρίβης	ή	έπιμέλεια	ψυχή	πονηρία
γεν.	τοῦ	γραμματιστοῦ	παιδοτρίβου	τῆς	έπιμελείας	ψυχῆς	πονηρίας
δοτ.	τῷ	γραμματιστῇ	παιδοτρίβῃ	τῇ	έπιμελείᾳ	ψυχῇ	πονηρίᾳ
αιτ.	τὸν	γραμματιστὴν	παιδοτρίβην	τὴν	έπιμέλειαν	ψυχὴν	πονηρίαν
χλητ.	ῷ	γραμματιστὰ	παιδοτρίβᾳ	ῷ	έπιμέλεια	ψυχῇ	πονηρίᾳ

πληθυντικός αριθμός

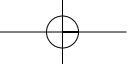
ονομ.	οἱ	γραμματισταὶ	παιδοτρίβαι	αἱ	έπιμέλειαι	ψυχαὶ	πονηρίαι
γεν.	τῶν	γραμματιστῶν	παιδοτριβῶν	τῶν	έπιμελειῶν	ψυχῶν	πονηρῶν
δοτ.	τοῖς	γραμματισταῖς	παιδοτρίβαις	ταῖς	έπιμελείαις	ψυχαῖς	πονηρίαις
αιτ.	τοὺς	γραμματιστὰς	παιδοτρίβας	τὰς	έπιμελείας	ψυχὰς	πονηρίας
χλητ.	ῷ	γραμματισταὶ	παιδοτρίβαι	ῷ	έπιμέλειαι	ψυχαὶ	πονηρίαι

Β' κλίση**ενικός αριθμός****πληθυντικός αριθμός**

ονομ.	ὅ	διδάσκαλος	ὅνθιμὸς	ή	τροφὸς	οἱ	διδάσκαλοι	ὅνθιμοὶ	αἱ	τροφοὶ
γεν.	τοῦ	διδασκάλου	ὅνθιμοῦ	τῆς	τροφοῦ	τῶν	διδασκάλων	ὅνθιμῶν	τῶν	τροφῶν
δοτ.	τῷ	διδασκάλῳ	ὅνθιμῷ	τῇ	τροφῷ	τοῖς	διδασκάλοις	ὅνθιμοῖς	ταῖς	τροφοῖς
αιτ.	τὸν	διδάσκαλον	ὅνθιμὸν	τὴν	τροφὸν	τοὺς	διδασκάλους	ὅνθιμοὺς	τὰς	τροφοὺς
χλητ.	ῷ	διδάσκαλε	ὅνθιμὲ	ῷ	τροφὲ	ῷ	διδάσκαλοι	ὅνθιμοὶ	ῷ	τροφοὶ

Γ' κλίση**ενικός αριθμός****πληθυντικός αριθμός**

ονομ.	ή	μῆτηρ	τὸ	γράμμα	αἱ	μητέρες	τὰ	γράμματα
γεν.	τῆς	μητρὸς	τοῦ	γράμματος	τῶν	μητέρων	τῶν	γράμμάτων
δοτ.	τῇ	μητρὶ	τῷ	γράμματι	ταῖς	μητράσι(ν)	τοῖς	γράμμασι
αιτ.	τὴν	μητέρα	τὸ	γράμμα	τὰς	μητέρας	τὰ	γράμματα
χλητ.	ῷ	μῆτερ	ῷ	γράμμα	ῷ	μητέραι	ῷ	γράμματα

Ενότητα
2

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Γ' κλίση

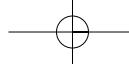
ενικός αριθμός										
αρσενικό				θηλυκό				ουδέτερο		
ονομ.	ό	δίκαιος	καλός	ή	δικαία	καλή	τὸ	δίκαιον	καλὸν	
γεν.	τοῦ	δικαίου	καλοῦ	τῆς	δικαίας	καλῆς	τοῦ	δικαίου	καλοῦ	
δοτ.	τῷ	δικαίωφ	καλῷ	τῇ	δικαίᾳφ	καλῇφ	τῷ	δικαίωφ	καλῷφ	
αιτ.	τὸν	δίκαιον	καλὸν	τὴν	δικαίαν	καλὴν	τὸ	δίκαιον	καλὸν	
χλητ.	ώ	δίκαιε	καλὲ	ώ	δικαία	καλή	ώ	δίκαιον	καλὸν	

πληθυντικός αριθμός										
ονομ.	οἱ	δίκαιοι	καλοὶ	αἱ	δίκαιαι	καλαὶ	τὰ	δίκαια	καλὰ	
γεν.	τῶν	δικαίων	καλῶν	τῶν	δικαίων	καλῶν	τῶν	δικαίων	καλῶν	
δοτ.	τοῖς	δικαίοις	καλοῖς	ταῖς	δικαίαις	καλαῖς	τοῖς	δικαίοις	καλοῖς	
αιτ.	τούς	δικαίους	καλούς	τὰς	δικαίας	καλάς	τὰ	δικαία	καλὰ	
χλητ.	ώ	δίκαιοι	καλοὶ	ώ	δίκαιαι	καλαὶ	ώ	δίκαια	καλὰ	

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσ.		θηλ..	ουδ.	αρσ.	θηλ..	ουδ.
ονομ.	αὐτὸς	αὐτὴ	αὐτὸ	ὅδε	ἥδε	τόδε
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	τοῦδε	τῆσδε	τοῦδε
δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	τῷδε	τῇδε	τῷδε
αιτ.	αὐτὸν	αὐτὴν	αὐτὸ	τόνδε	τήνδε	τόδε

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ	οἴδε	αἴδε	τάδε
γεν.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
δοτ.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς	τοῖσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
αιτ.	αὐτούς	αὐτὰς	αὐτὰ	τούσδε	τάσδε	τάδε

Ενότητα
2

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

- α. Στην αρχαία Αθήνα τα παιδιά διδάσκονταν γυμναστική από τον:
I. πατέρα τους
II. παιδαγωγό
III. παιδοτρίβη

β. Η κεφαλαιογράμματη γραφή:

- I. αποτελείται μόνο από κεφαλαία γράμματα**
II. δεν έχει καθόλου κεφαλαία γράμματα
III. γράφεται αποκλειστικά βουστροφηδόν

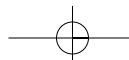
γ. Η μικρογράμματη γραφή άρχισε να χρησιμοποιείται στον ελληνικό χώρο:

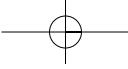
- I. τον 5ο π.Χ. αιώνα**
II. τον 9ο π.Χ. αιώνα
III. τον 9ο μ.Χ. αιώνα

Γραμματικού περιεχομένου

2. Να χωρίσετε τα φωνήντα του ελληνικού αλφαβήτου σε μακρόχρονα, βραχύχρονα και δίχρονα.

3. Ποιες είναι οι κύριες και ποιες οι καταχρηστικές δίφθογγοι;

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Τοὺς δὲ Σπαρτιατῶν παῖδας οὐκ ἐπὶ ὡνητοῖς οὐδὲ μισθίοις ἐποιήσατο παιδαγωγοῖς ὁ Λυκοῦργος, οὐδ’ ἔξῆν ἐκάστῳ τρέφειν οὐδὲ παιδεύειν ὡς ἐβούλετο τὸν νίον, ἀλλὰ πάντας εὐθὺς ἑπταετεῖς γενομένους παραλαμβάνων αὐτὸς εἰς ἀγέλας κατελόχιζε, καὶ συννόμους ποιῶν καὶ συντρόφους μετ’ ἀλλήλων εἴθιζε συμπαίζειν καὶ συσχολάζειν.

Πλούταρχος Λυκοῦργος 16.4-5

Κείμενο

Τοὺς δὲ παῖδας τῶν Σπαρτιατῶν οὐκ ἐποιήσατο ὁ Λυκοῦργος παιδαγωγοῖς ἐπ’ ὡνητοῖς οὐδὲ μισθίοις, οὐδ’ ἔξῆν ἐκάστῳ τρέφειν οὐδὲ παιδεύειν τὸν νίον

ὡς ἐβούλετο,
ἀλλὰ γενομένους
πάντας ἑπταετεῖς
εὐθὺς παραλαμβάνων αὐτὸς
κατελόχιζε εἰς ἀγέλας,
καὶ ποιῶν συννόμους
μετ’ ἀλλήλων
εἴθιζε
συμπαίζειν
καὶ συσχολάζειν

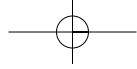
Μετάφραση

Στους γιους των Σπαρτιατών δεν όρισε ο Λυκοῦργος παιδαγωγούς αιγορασμένους ή έμμισθους, ούτε ήταν δυνατό στον καθένα να ανατρέψει ούτε να εκπαιδεύει το γιο του,
όπως ήθελε,
αλλά μόλις γίνονταν
όλοι επτά ετών αιμέσως, αφού τους έπαιρνε ο ίδιος, τους κατένεμε σε λόχους και κάνοντάς (τους) συντρόφους μεταξύ τους (τούς) συνήθιζε να παιζουν μαζί και να περνούν τον καιρό τους ομαδικά.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Γράμματα μὲν οὖν ἔνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἡ δ’ ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχόμενον. Διὸ καὶ τῆς ἥλικίας προερχομένης ἐπέτεινον αὐτῶν τὴν ἀσκησιν, ἐν χρῷ τε κείροντες καὶ βαδίζειν ἀνυποδήτους παίζειν τε γυμνοὺς ὡς τὰ πολλὰ συνεθίζοντες.

Πλούταρχος, Λυκοῦργος 16.6

Παράλληλα
κείμενα

Κείμενο

Γράμματα μέν οὖν ἐμάνθανον
 ἐνεκα τῆς χρείας·
 ἥ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία
 ἐγίνετο
 πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς
 καὶ καρτερεῖν πονοῦντα
 καὶ νικᾶν μαχόμενον.
 Διὸ καὶ προερχομένης τῆς ἡλικίας
 ἐπέτεινον τὴν ἀσκησιν αὐτῶν
 κείροντες τε ἐν χρῷ
 καὶ συνεθίζοντες
 ὡς τὰ πολλὰ
 καὶ βαδίζειν ἀνυποδήτους
 παίζειν τε γυμνούς.

Μετάφραση

Γράμματα, λοιπόν, μάθαιναν
 (οι γιοι των Σπαρτιατών),
 ὅσα ἦταν αναγκαία·
 ὅμως όλη η ἄλλη (τους) εκπαίδευση
 είχε ως σκοπό να τους μάθει
 την υπακοή στους ἀρχοντες
 και να ἔχουν υπομονή στους κόπους
 και να νικούν στις μάχες.
 Γι' αυτό και όσο προχωρούσε η ηλικία (όσο μεγάλωναν τα παιδιά)
 αὐξαναν την ἀσκησή τους
 και κουρεύοντάς τους σύρριζα
 και συνηθίζοντάς (τους)
 ως επί το πλείστον
 να περπατούν χωρίς παπούτσια (ξυπόλυτοι)
 και να παίζουν γυμνοί.

Γλωσσικά σχόλια

Πρώτο παράλληλο κείμενο

ώνητοις: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ώνητός, -ή, -όν** (= αυτός που μπορεί να αγοραστεί, ο αγορασμένος).

μισθίοις: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **μίσθιος, -α, -ον** (= αυτός που λαμβάνει μισθό).

ἐποιήσατο: γ' εν. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ποιοῦμαι** (= εφευρίσκω, επινοώ).

ἐξῆν: γ' εν. οριστ. παρατ. του απρόσωπου ρ. **ἔξεστι** (= είναι δυνατό).

ἐκάστῳ: δοτ. εν. αρσ. γέν. της αόρ. αντων. **ἔκαστος, -ή, -ον.**

τρέφειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τρέφω.**

παιδεύειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παιδεύω** (= εκπαιδεύω).

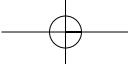
ώς: επίρρο. αναφορικό.

ἐβούλετο: γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **βούλομαι** (= θέλω).

τόν νίόν: αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου (εδώ) ουσ. **ὁ νίός** [γεν. **τοῦ νίοῦ**].

πάντας: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αόρ. αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν.**

εὐθύς: επίρρο. χρονικό.

Ενότητα
2

έπταετεῖς: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **έπταετής, -ής, -ές.**

γενομένους: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αρδ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι.**

παραλαμβάνων: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παραλαμβάνω.**

ἀγέλας: αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. ἡ ἀγέλη [γεν. τῆς ἀγέλης].

κατελόχιζε: γ' εν. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταλοχίζω** (= μοιράζω).

συννόμους: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. σύννομοις, -η, -ον = αυτός που βόσκει μαζί με άλλους, σύντροφος.

ποιῶν: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω -ῶ.**

συντρόφους: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **σύντροφος, -ος, -ον.**

ἀλλήλων: γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αλληλοπαθητικής αντων.

εἴθιζε: γ' εν. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐθίζω** = συνηθίζω κάποιον να κάνει κάτι.

συμπαίζειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμπαίζω.**

συσχολάζειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συσχολάξω** (= περνώ την ώρα μου μαζί με κάποιον.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

οὖν: επίρρο. βεβαιωτικό.

ἔνεκα: καταχρηστική τρισύλλαβη πρόθεση (= εξαιτίας).

τῆς χρείας: γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. ἡ χρεία [γεν. τῆς χρείας] = ανάγκη.

πᾶσα: ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν.**

ἡ παιδεία: ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. ἡ παιδεία [γεν. τῆς παιδείας].

ἐγίνετο: (ἐγίγνετο) γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι.**

καρτερεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καρτερέω-ῶ.**

πονοῦντα: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πονέω-ῶ** = μοχθώ, κουράζομαι.

νικᾶν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **νικάω-ῶ.**

μαχόμενον: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **μάχομαι.**

διό: σύνδεσμος (αντί δι' ὅ) = γι' αυτό.

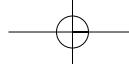
προερχομένης: γεν. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **προέρχομαι** = προχωρώ.

ἐπέτεινον: γ' πληθ. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιτείνω** = αυξάνω.

χρῶ: δοτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ χρῶς** [γεν. τοῦ χρωτὸς] = δέρμα.

κείροντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κείρω** = κουρεύω.

βαδίζειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. βαδίζω.

Παράλληλα
κείμενα

ἀνυπόδητος: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἀνυπόδητος, -η, -ον =**
ξυπόλυτος.

παιζειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παίζω.**

συνεθίζοντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συνεθίζω = συ-**
νηθίζω.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 143

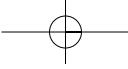
1. Ποια χαρακτηριστικά έχει η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Σπάρτη;

Στην αρχαία Σπάρτη η εκπαίδευση των νέων ήταν πρωτίστως υπόθεση του κράτους. Μόλις ένα παιδί έφτανε στην ηλικία των επτά ετών, έφευγε από το σπίτι και ξούσε με συνομηλίκους του σε αγέλες. Στις ομάδες αυτές τα νεαρά αγόρια μάθαιναν να συνυπάρχουν αρμονικά και να μοιράζονται τις ίδιες ασχολίες και παιχνίδια, αναπτύσσοντας ισχυρούς δεσμούς με τους συντρόφους τους.

Η Σπάρτη, ως στρατιωτικό κράτος που ήταν, έδινε περισσότερη βαρύτητα στη στρατιωτική αγωγή των νέων παρά στη μόρφωσή τους. Για το λόγο αυτό, τα παιδιά λάμβαναν μόνο τις στοιχειώδεις γραμματικές γνώσεις (Γράμματα μὲν οὖν ἔνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον). Αντίθετα, από νωρίς μάθαιναν να πειθαρχούν απόλυτα στο κράτος, να έχουν υπομονή και στοχεύουν μόνο στη νίκη. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσής τους γυμνάζονταν εξαντλητικά, κουρεύονταν σύρριζα, περπατούσαν χωρίς παπούτσια και έπαιζαν γυμνοί, με σκοπό να σκληραγγηθούν, ώστε να είναι να είναι πάντα ετοιμοπόλεμοι.

2. Με βάση το απόσπασμα της Ενότητας, τα παραπάνω αποσπάσματα από τον Πλούταρχο, αλλά και τις γνώσεις σας από την αρχαία ιστορία, να συγχρίνετε την εκπαίδευση στην αρχαία Αθήνα και στην αρχαία Σπάρτη.

Η εκπαίδευση των νέων της Αθήνας και της Σπάρτης παρουσιάζει μεγάλες διαφορές, αφού αντανακλά τη διαφορετική φιλοσοφία των δύο πόλεων. Καταρχάς, στην αρχαία Αθήνα η εκπαίδευση ήταν ιδιωτική υπόθεση και εξαρτιόταν αποκλειστικά από την οικονομική δυνατότητα των γονιών. Τα πρώτα χρόνια το παιδί εκπαιδεύόταν μέσα στην οικογένεια, από την τροφό, τους γονείς και τον παιδαγωγό που είχε βοηθητικό και εποπτικό ρόλο. Στη συνέχεια αναλαμβαναν τη μόρφωσή του ειδικευμένοι δάσκαλοι: ο γραμματιστής που δίδασκε γραφή και ανάγνωση, ο κιθαριστής που μάθαινε στο παιδί μουσική και ο παιδοτρίβης που δίδασκε γυμναστική. Παρατηρούμε λοιπόν πως οι Αθηναίοι έδιναν μεγάλη σημασία στην πολύπλευρη μόρφωση των παιδιών και στην ισορροπημένη ανάπτυξη σώματος και πνεύματος.

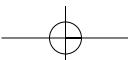

Ενότητα

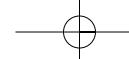
2

Αντίθετα, στην αρχαία Σπάρτη η εκπαίδευση των νέων ήταν αποκλειστικά κρατική υπόθεση και φανέρωνε τη στρατιωτική δομή της κοινωνίας. Από την ηλικία των επτά ετών τα παιδιά ζούσαν κατά λόχους (αγέλες) σε κοινόβια, όπου αποκτούσαν ομαδικό πνεύμα και μάθαιναν την τέχνη του πολέμου και τη στρατιωτική πειθαρχία. Οι νεαροί Σπαρτιάτες σκληραγωγούνταν ώστε να αντέχουν αργότερα τις κακουνχίες του πολέμου.

Μια άλλη, βασική διαφορά της εκπαίδευσης στα δύο κράτη ήταν η αγωγή των κοριτσιών. Στην Αθήνα η θέση των γυναικών ήταν περιορισμένη στο στενό πλαίσιο του σπιτιού και της οικογένειας, κι έτσι τα κορίτσια δεν αποκτούσαν ιδιαίτερη μόρφωση παρά μάθαιναν όσα χρειάζονταν ώστε να διαχειρίζονται σωστά τις οικιακές υποθέσεις. Αντίθετα, στη Σπάρτη τα κορίτσια σκληραγωγούνταν όπως και τα αγόρια, με σκοπό να γεννήσουν αργότερα υγιή παιδιά. Ασχολούνταν με την πάλη, τη γυμναστική και τη δισκοβολία, έπαιρναν μέρος γυμνά σε πομπές, και γενικά συμμετείχαν στην κοινή ζωή της πόλης εκφράζοντας στις γιορτές δημόσια τη γνώμη τους και απαγγέλλοντας στίχους στους οποίους επαινούσαν ή έψεγαν τα συνομήλικά τους αγόρια.

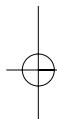
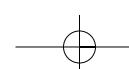

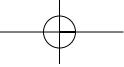
1E-5E(13-138) 11-01-04 06:01 74°, 46'

13-138
M
A
KP
DIA

DIA
DIA

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Μέρος Α

Κείμενο: «Επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων»

Αθηναῖοι, ὡς καὶ οἱ ἔτερας πόλεις κατοικοῦντες, πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἐπιτηδένουν, ἵνα τὰ ἀναγκαῖα πορίζωνται: Ναυσικύδης ναύκληρος ὃν περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφὴν ἔαυτῷ καὶ τοῖς οἰκείοις ἐσπούδαζε, τοῦτ' αὐτὸ δὲ ἐποίουν Ξένων ὁ ἔμπορος καὶ Ξενοκλῆς ὁ κάπτηλος. Πολύζηλος ἀπὸ ἀλφιτοποιίας ἔαυτὸν καὶ οἰκέτας ἔτρεφε, ἕτι δὲ πολλάκις τῇ πόλει ἐλειτούργει. Γλαύκων ὁ Χολαργεὺς ἐγεώργει καὶ βοῦς ἔτρεφε, Δημέας δὲ ἀπὸ χλαμυδονοργίας διετρέφετο, Μεγαρέων δὲ οἱ πλεῖστοι ἀπὸ ἔξωμιδοποιίας. Οὐκ ὅλιγοι τῶν πολιτῶν τέχνην τινὰ ἔξεμάνθανον, οἶον τὴν τῶν λιθοξόων, κεραμέων, τεκτόνων, σκυτοτόμων, καὶ πλεῖστα ἐπιτήδεια τῷ βίῳ ἔξειργάζοντο.

Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα 2.7.6 (ελεύθερη διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: Ο Ξενοφών γεννήθηκε περίπου το 430 π.Χ. και πέθανε μετά το 355 π.Χ. Υπηρέτησε στο αθηναϊκό ιππικό και έλαβε μέρος στην εκστρατεία του Κύρου εναντίον του Αρταξέρξη. Μετά το θάνατο του Κύρου το 401 π.Χ. στον ποταμό Ευφράτη, ο Ξενοφών ανέλαβε την αρχηγία του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος. Στη συνέχεια προσχώρησε στο σπαρτιατικό στρατό και ακολούθησε το βασιλιά της Σπάρτης, Αγησίλαο, εναντίον των Αθηναίων. Αφού εξορίστηκε από την Αθήνα, κατέφυγε στην Ήλεία όπου καλλιεργούσε τη γη, κυνηγούσε και ἐγραφε. Μετά την ήττα των Σπαρτιατών στα Λεύκτρα το 371 π.Χ., αποσύρθηκε στην Κόρινθο, ενώ συμφιλιώθηκε με τους Αθηναίους και ανέκτησε τα πολιτικά του δικαιώματα.

Ο Ξενοφών συνδέθηκε με το Σωκράτη και επηρεάστηκε από τη διδασκαλία του. Το έργο του περιλαμβάνει κείμενα φιλοσοφικά, τεχνικά (που περιέχουν πρακτικές οδηγίες για διάφορες δραστηριότητες) και ιστορικά: Ἀπομνημονεύματα, Ἀπολογία, Ιππαρχικός, Οἰκονομικός, Ἐλληνικά, Πόροι, Κυνηγετικός, Κύρου Ανάβασις κ.ά.

Το απόσπασμα: προέρχεται από τα Ἀπομνημονεύματα (2.7.6), ἔργο φιλοσοφικού περιεχομένου που αποτελείται από συζητήσεις, συμβουλές και οδηγίες σχετικά με θέματα της καθημερινής ζωής, όπως η υπακοή στους νόμους, η εκπαίδευση των

Ενότητα
3

νέων, η φιλία, ο σεβασμός προς τους γονείς κ.λπ. Στο απόσπασμα που εξετάζουμε γίνεται λόγος για διάφορα επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Αθηναῖοι, ὡς καὶ οἱ κατοικοῦντες
ἔτερας πόλεις,
ἐπιτηδεύοντι πολλά
ἐν τῷ βίῳ,
ἴνα πορίζωνται τὰ ἀναγκαῖα:
Ναυσικύδης ὁν ναύκληρος
ἐσπούδαζε
περὶ τὴν τροφὴν
τοῦ σώματος ἔαυτῷ καὶ τοῖς οἰκείοις,
τοῦτ' αὐτὸ δ' ἐποίουν
Ξένων ὁ ἔμπορος
καὶ Ξενοκλῆς ὁ κάπηλος.
Πολύζηλος ἔτρεφε
ἔαυτὸν καὶ οἰκέτας
ἀπὸ ἀλφιτοποιίας,
ἔτι δὲ πολλάκις
ἔλειτούργει

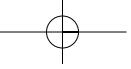
τῇ πόλει.

Γλαύκων ὁ Χολαργεὺς
ἔγεάργει
καὶ ἔτρεφε βοῦς,
Δημέας δὲ διετρέφετο
ἀπὸ χλαμιδουργίας,
οἱ πλεῖστοι δὲ Μεγαρέων
ἀπὸ ἔξωμιδοποιίας.
Οὐκ δύλιοι τῶν πολιτῶν
ἔξεμάνθανον τέχνην τινά,
οἷον τὴν τῶν λιθοξόων,
κεραμέων, τεκτόνων,
σκυτοτόμων,
καὶ ἔξειργάζοντο
πλεῖστα ἐπιτήδεια τῷ βίῳ.

48

Μετάφραση

Οι Αθηναίοι, όπως και αυτοί που κατοικούν στις άλλες πόλεις,
ασκούν πολλά επαγγέλματα
στη ζωή (τους),
για να εξασφαλίζουν τα απαραίτητα:
ο Ναυσικύδης, που ήταν ιδιοκτήτης πλοίου,
μεριμνούσε
για τη συντήρηση
του εαυτού του και των δικών του,
και το ίδιο ακριβώς έκαναν
ο Ξένων ο έμπορος
και ο Ξενοκλῆς ο μικροπωλητής.
Ο Πολύζηλος συντηρούσε
τον εαυτό του και τους οικιακούς δούλους
(του)
από την παρασκευή κριθάλευδου,
και επιπλέον (ή κι ακόμα) πολλές φορές
πρόσφερε δημόσια υπηρεσία με δικά του
χρήματα
στην πόλη.
Ο Γλαύκων από το δήμο του Χολαργού
ήταν γεωργός
και ἔτρεφε βοοειδή (κτηνοτροφικά ζώα)
και ο Δημέας διατρέφόταν
από την τέχνη της κατασκευής χλαμύδων,
και οι περισσότεροι από τους Μεγαρέες
από την τέχνη της κατασκευής εξωμίδων.
Πολλοί από τους πολίτες
μάθαιναν καλά κάποια τέχνη,
όπως την (τέχνη) των μαρμαράδων,
των κεραμέων, των μαραγκών (ή οικοδόμων)
των τσαγκάρηδων,
και εξασφάλιζαν
πάρα πολλά αναγκαία για τη ζωή.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Ξενοφώντας στο κείμενο αυτό αναφέρει τα επαγγέλματα των Αθηναίων αλλά και των κατοίκων άλλων ελληνικών πόλεων, οι οποίοι ασκώντας τα μπορούσαν να εξασφαλίζουν τα απαραίτητα για να ζουν. Μάλιστα αναφέρει και ονόματα ανδρών (Ναυσικύδης, Ξένων, Πολύζηλος, Γλαύκων, Δημέας) που φρόντιζαν να συντηρήσουν τους εαυτούς τους και τους δικούς τους ανθρώπους. Τα επαγγέλματα που αναφέρονται είναι: του ναυαλήρου, του εμπόρου, του μικροπωλητή, του οικιακού δούλου, του γεωργού, του εκτροφέα ζώων, του κατασκευαστή χλαμύδων, του κατασκευαστή εξωμίδων, του τεχνίτη των μαρμάρων και των κεραμικών, του μαραγκού και του τσαγκάρη ή βυρσοδέψη.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἐπιτηδεύουσι:** οι νεαροί Αθηναίοι, αφού ολοκλήρωναν τη βασική εκπαίδευση που περιλάμβανε μαθήματα γραφής, ανάγνωσης, μουσικής και γυμναστικής, ακολουθούσαν ανώτερες σπουδές δίπλα σε φιλόσοφους και σοφιστές, όταν βέβαια προέρχονταν από εύπορες οικογένειες. Οι υπόλοιποι συνήθως ακολουθούσαν το επάγγελμα των γονιών τους, για λόγους βιοποιησμού.
- ναύκληρος:** ιδιοκτήτης ή και κυβερνήτης εμπορικού πλοίου. Οι ναύκληροι συχνά ασχολούνταν με το θαλάσσιο εμπόριο.
- ἔμπορος... κάπηλος:** οι έμποροι ασχολούνταν με το χονδρεμπόριο, με εισαγωγές και εξαγωγές, ενώ οι κάπηλοι ήταν μικρέμποροι, ασκούσαν δηλαδή το λιανικό εμπόριο.

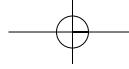
A5. Γλωσσικά σχόλια

✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**

Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.

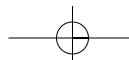
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

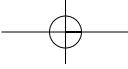
- **ώς** (εδώ): αναφ. επίρρ. = όπως
- **έτερος**: αιτ. πληθ. θηλ. γένους της επιμερ. αντωνυμίας **έτερος**, **έτέρα**, **έτερον** = άλλος (μεταξύ δύο).
- **πόλεις**: αιτ. πληθ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ή πόλις** γεν. [τῆς πόλεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολίτης, πολιτική, πολιτισμός, πολιτικός.
- **κατοικοῦντες**: ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατοικέω-ῶ** [κατά + οἰκέω-ῶ]: κατοικώ **ΧΡΟΝΟΙ**: πρτ. κατώκουν, μέλ. κατοι-

Ενότητα
3

- κήσω, αόρ. κατώκησα, πρκ. κατώκητα, υπερσ. κατωκήσειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατοικία, κάτοικος, κατοίκηση.
- **πολλά:** ονομ. πληθ. ουδ. γένους του ανώμαλου επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ** = πολύς, πολλή, πολύ. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, πολλή, πολύ **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δό, ή πλείων, τό πλέον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον.
 - **ἐν:** κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση.
 - **τῷ βίῳ:** δοτ. ενικού, αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου] = η ζωή **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βιώσιμος, βίωμα, βιοπάλη
 - **ἐπιτηδεύουσι:** γ' πληθ. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργητ. φωνής του ρ. **ἐπιτηδεύω** = καταγίνομαι με κάτι, επαγγέλλομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** προτ. ἐπετήδευον, μέλ. ἐπιτηδεύσω, αόρ. ἐπετήδευσα, πρκ. ἐπιτετήδευκα, υπρσ. ἐπετετηδεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιτήδευση, επιτηδευμα, επιτήδειος.
 - **ἴνα** (: τελικός σύνδεσμος) = για να.
 - **τά ἀναγκαῖα:** ονομ. πληθ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου ασυναίρετου επιθέτου **ἀναγκαῖος, ἀναγκαία, ἀναγκαῖον ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανάγκη, αναγκαστικός, αναγκάζω. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαῖος, -α, -ον. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότατος -η, -ον.
 - **πορίζωνται:** γ' πληθ. πρόσ. υποτακτικής, μέσης φωνής του ρ. **πορίζω:** προμηθεύω, εφοδιάζω. **ΧΡΟΝΟΙ (ενεργ. φωνή):** προτ. ἐπόριζον μέλ. ποριῶ, αόρ. ἐπόρισα, πρκ. πεπόρικα (**μέση και παθητική**): ενεστ: πορίζομαι, προτ. ἐποριζόμην, μέσ. μέλ. ποριοῦμαι, παθ. μέλ. πορισθήσομαι, μεσ. αόρ. ἐπορισάμην, παθ. αόρ. ἐπορίσθην, πρκ. πεπόρισμαι, υπρσ. ἐπεπορίσμην.
 - **ναύκληρος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ναύκληρος** = ιδιοκτήτης πλοίου, ναυτικός.
 - **ῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **εἰμί** = είμαι **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, προτ. ἦ/ἦν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν
 - **τοῦ σώματος:** γεν. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό σώμα** [γεν. τοῦ σώματος].
 - **περί:** κύρια δισύλλαβη πρόθεση.
 - **τροφήν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ τροφή** [γεν. τῆς τροφῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τροφιμα, τροφοδοτώ, τροφοδοσία.
 - **έαυτῷ:** δοτ. ενικ. γ' προσ., αρσ. γένους της αυτοπαθητικής αντωνυμίας **έαυτοῦ-έμαυτοῦ** (α' πρόσ.), **σεαυτοῦ** (β' πρόσ.) **έαυτοῦ** (γ' πρόσ.), (μόνο πλάγιες πτώσεις).
 - **τοῖς οἰκείοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **οἰκεῖος** = αγαπητός, κοντινός **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οικειότητα, οικειοποιούμαι. Βαθμοί του επιθ. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** οἰκεῖος, -α, -ον, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** οἰκειότερος, -α, -ον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** οἰκειότατος, -η, -ον.

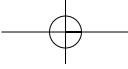

- **ἐσπούδαξε:** γένικ. πρόσ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **σπουδάξω** = σπεύδω, τρέχω, φροντίζω. **ΧΡΟΝΟΙ** (ενεργ. φωνή) ενεστ. σπουδάζω, πρτ. ἐσπούδαξον, μέλ. (μέσος με ενεγ. σημασία): σπουδάσομαι, αόρ. ἐσπούδασα, πρκ. ἐσπούδακα, υπρσ. ἐσπουδάκειν· (**παθητική φωνή**) ενεστ. σπουδάζομαι, παθ. μέλ. σπουδασθήσομαι, παθ. αόρ. ἐσπουδάσθην, πρκ. ἐσπούδασμαι, **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σπουδή, σπουδαίος, σπουδαιότητα, σπουδαστής.
- **τοῦτο:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**
- **αὐτό:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της επαναληπτικής αντωνυμίας **αὐτός, αὕτη, αὐτό.**
- **ἐποίουν:** γένικ. πρόσ. πρτ. οριστικής ενεργ. φωνής του ρ. (**ποιέω**) **ποιῶ** = κάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, πρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, πρκ. πεποίηκα και πεποιηκώς είμι, υπρσ. ἐπεποιήκειν και πεποιηκώς ήν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, ποιητής.
- **ὁ ἔμπορος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ ἔμπορος** [γεν. τοῦ ἔμπορου]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εμπόριο, εμπορικός, εμπορεύομαι.
- **Ξενοκλῆς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου κυρίου ονόματος **ὁ Ξενοκλῆς** [γεν. τοῦ Ξενοκλέους, κατά το Περικλῆς-Περικλέους].
- **ἀλφιτοποιίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀλφιτοποιία** = παρασκευή κριθάλευρου.
- **ἐαυτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους, γένικ. πρόσωπο της αυτοπαθητ. αντων. **ἐμαυτοῦ** (α' πρόσ.), **σεαυτοῦ** (β' πρόσ.), **ἐαυτοῦ** (γ' πρόσ.)· (μόνο πλάγιες πτώσεις) = τον εαυτό του
- **οἰκέτας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ οἰκέτης** = δούλος οἰκιακός.
- **ἔτρεψε:** γένικ. πρόσ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **τρέψω** = παρέχω τροφή **ΧΡΟΝΟΙ** ενεστ. τρέψω, πρτ. ἔτρεψον, μέλ. θρέψω, αόρ. ἔθρεψα, πρκ. τέτροφα, υπρσ. ἐτετρόφειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τροφή, τρόφιμα, τροφοδοσία.
- **πολλάκις:** επιρρο. (εδώ με σημασία χρονική = πολλές φορές).
- **τῇ πόλει:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] = η πόλη. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολίτης, πολιτεία, πολίτευμα, πολιτισμός
- **ἐλειτούργει:** γένικ. πρόσ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **λειτουργέω-ῶ** = προσφέρω δημόσια υπηρεσία με δικά μου χρήματα. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λειτουργῶ, πρτ. ἐλειτούργον, μέλ. λειτουργήσω, αόρ. ἐλειτούργησα, πρκ. λελειτούργηκα, υπρσ. ἐλελειτουργήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λειτουργία, λειτουργικός, λειτούργημα
- **ἐγεώργει:** γένικ. πρόσ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **γεωργέω, -ῶ** = καλλιεργώ τη γη. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γεωργῶ, πρτ. ἐγεώργον, μέλ. γεωργήσω, αόρ. ἐγεώργησα

Ενότητα
3

- **βοῦς:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού ό βοῦς [γεν. τοῦ βούσ] = το βόδι.
- **χλαμυδουργίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. ή χλαμυδουργία = η τέχνη της κατασκευής χλαμύδων.
- **διετρέφετο:** γ' ενικ. πρόσ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **διατρέφομαι** [δια + τρέφομαι]. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διατρέφομαι, πρτ. διετρέφομην, μέλ. διαθρέψομαι/διατραφήσομαι, αόρ. διεθρεψάμην/διεθρέφθην, παθ. αόρ. β' διετράφην, πρκ. διατέθραψμαι, υπρσ, διετεθράψμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διατροφή, τροφός, τρόφιμος, ατροφικός, θρέψμα, εκτροφέας.
- **οἱ πλεῖστοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους, υπερθ. βαθμού του ανώμαλου επιθέτου ό πολύς, ή πολλή, τό πολύ. Βαθμοί του επιθέτου. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ό πολύς, ή πολλή, τό πολύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ό, ή πλείων, τό πλέον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ό πλεῖστος, -η, -ον.
- **ἐξωμιδοποιίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. ή ἐξωμιδοποιία = η τέχνης της κατασκευής εξωμύδων.
- **ὸλίγοι:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του επιθέτου **ὸλίγος, -η, -ον** = λίγος **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λιγοστός, λιγάκι, ολιγαρχής. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀλίγος, -η, -ον. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ό, ή μείων, τό μεῖον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀλίγιστος, -η, -ον.
- **τῶν πολιτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού ό πολίτης [γεν. τοῦ πολίτου (κλητ. ὁ πολίτα)]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** πολιτεία, πολιτικός, πολιτεύομαι.
- **τινά:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της αόριστης αντων. **τίς** [γεν. τινός/του], **τί=** κάποιος.
- **ἐξεμάνθανον:** γ' πληθ. πρόσ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκμανθάνω=μαθαίνω καλά.** **ΧΡΟΝΟΙ:** πρτ. ἐξεμάνθανον, μέλ. ἐκμαθήσομαι, αόρ. β' ἐξέμαθον, πρκ. ἐκμεμάθηκα, υπρσ. ἐξεμεμαθήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μάθημα, μάθηση, μαθητής εκμάθηση.
- **κεραμέων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού ό κεραμεύς [γεν. τοῦ κεραμέως] = ο τεχνίτης του πηλού. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κεραμίδι, κεραμικός.
- **τεκτόνων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού ό τέκτων [γεν. τοῦ τέκτονος] = μαραγκός, οικοδόμος. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** αρχιτέκτονας, τεκτονικός.
- **σκυτοτόμων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ σκυτοτόμος** = βυρσοδέψης, υποδηματοποιός, τσαγκάρης. Απαντά και ως επίθετο: **ὁ σκυτοτόμος, ή σκυτοτόμος, τό σκυτοτόμον.**
- **πλεῖστα:** αιτ. πληθ. ουδετ. γένους, υπερ. βαθμού του ανώμ. επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ.** Βλέπε πιο πάνω.
- **ἐπιτήδεια:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου ό **ἐπιτήδειος, ή**

έπιτηδεία, τό έπιτήδειον = αναγκαίος **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: επιτηδειότητα, επίτηδες.

- **έξειργάζοντο:** γ' πληθ. προσ. πρτ. μέσης φωνής (ενεργητ. διάθεσης) του ρ. **έξειργάζομαι** [έχ + έργαζομαι] = εξασφαλίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. έξειργάζομαι, πρτ. έξειργαζόμην / έξειργαζόμην, μέλ. έξειργασμαι/έξειργασθσμαι, αόρ. έξειργασάμην/έξειργάσθην, πρχ. έξειργασμαι, υπηρσ. έξειργασμην/έξειργασμένος ήν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: εργασία, εργαζόμενος.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

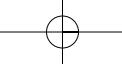
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
κατοικοῦντες	—	κατοικήσοντες	κατοικήσαντες	κατωκηρότες	—
έπιτηδεύονται	έπετήδευνον	έπιτηδεύσουσι	έπετήδευσαν	έπιτετηδεύκασι	έπετετηδεύκεσαν
πορίζονται	—	—	πορίσωνται/ πορισθῶσι	πεπορισμένοι ὡσι	—
ών	—	έσόμενος	γενόμενος	γεγονώς	—
σπουδάζει	έσπουδάζε	σπουδάσει	έσπούδασε	έσπουδακε	έσπουδάκει
ποιούντι	έποισον	ποιήσουσι	έποιήσαν	πεποιήκασι	έπεποιήκεσαν
τρέφει	έτρεφε	θρέψει	έθρεψε	τέτροφε	—
λειτουργεῖ	έλειτούργει	λειτουργήσει	έλειτούργησε	λελειτούργηκε	έλελειτουργήκει
γεωργεῖ	έγεωργει	γεωργήσει	έγεωργησε	—	—
διατρέφεται	διετρέφετο	διαθρέψεται/ διατραφήσεται	διεθρέψατο διεθρέψθη/ διετράφη	διατέθροπται	διετέθροπτο
έκμανθάνονται	έξειμάνθανον	έκμαθήσονται	έξειμαθον	έκμειμαθήκασι	έξειμειμαθήκεσαν
έξειργάζονται	έξειργάζοντο	έξειργάσονται	έξειργάσαντο/ έξειργάσθσαν	έξειργασμένοι εἰσι	έξειργασμένοι ήσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
έπιτηδεύονται	έπιτηδεύωσι	έπιτηδεύοιεν	έπιτηδευνότων/ έπιτηδενέτωσαν	έπιτηδεύειν	έπιτηδεύων, -ουσα, -ον
πορίζονται	πορίζωνται	πορίζοιντο	πορίζεθων -έσθωσαν	πορίζεσθαι	πορίζόμενος -η, -ον

Ενότητα
3**A6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση**

- 1.** Αθηναῖοι πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἐπιτηδεύουσι: κύρ. πρότ. **Αθηναῖοι:** υποκ. στο ἐπιτηδεύουσι. **πολλὰ:** σύστοιχο αντικ. ἐν τῷ βίῳ: εμπρόθ. προσδ. χρόνου.
- 2.** ως καὶ οἱ ἑτέρας πόλεις κατοικοῦντες (ἐπιτηδεύουσι): δευτ. αναφ. πρότ. **οἱ κατοικοῦντες:** επιθετική μτχ. υποκ. στο (εννοούμενο) ρ. **ἐπιτηδεύουσι:** **ἑτέρας:** επιθ. προσδ. στο πόλεις: αντικ. στη μτχ. κατοικοῦντες.
- 3.** ἵνα τὰ ἀναγκαῖα πορίζωνται: δευτ. τελική πρότ. (**Αθηναῖοι** (ενν.): υποκ. στο πορίζωνται. **τὰ ἀναγκαῖα:** σύστοιχο αντικ. (: **ἀναγκαίους πόδους**)).
- 4.** Ναυσικύδης... ἐσπούδαξ: κύρια πρότ. **ναύκληρος:** κατηγ. στο **Ναυσικύδης:** υποκ. στο ρ. **ἐσπούδαξ** και στη μτχ. **ῶν:** επιθ. (αναφ.) μτχ. **περὶ τὴν τροφὴν:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **τοῦ σώματος:** γενική αντικεμενική από το τροφήν. **έαυτῷ – τοῖς οἰκείοις:** δοτικές χαριστικές.
- 5.** Τοῦτ' αὐτό... ὁ κάπηλος: κύρια πρότ. **Ξένων – Ξενοκλῆς:** υποκείμενα στο ἐποίουν. **ὁ ἔμπορος:** παράθεση στο Ξένων. **ὁ κάπηλος:** παράθ. στο Ξενοκλῆς. **τοῦτο αὐτό:** αντικ. στο ἐποίουν.
- 6.** Πολύζηλος... ἔτρεφε: κύρ. πρότ. **Πολύζηλος:** υπόκ. στο ἔτρεφε. **έαυτόν–οἰκείας:** αντικείμενα. **ἀπό ἀλφιτοποιίας:** εμπρόθ. προσδ. μέσουν.
- 7.** ἔτι δέ πολλάκις τῇ πόλει ἐλειτούργει: κύρια πρότ. (**Πολύζηλος:** ενν.): υποκ. στο ἐλειτούργει. **πολλάκις:** επίρρημα. προσδ. χρόνου. **τῇ πόλει:** αντικ.
- 8.** Γλαύκων ὁ Χολαργεύς ἐγεώργει: κύρια πρότ. **ὁ Χολαργεύς:** παράθεση στο **Γλαύκων:** υποκ. στο ἐγεώργει.
- 9.** καὶ βοῦς ἔτρεφε: κύρ. πρότ. (**Γλαύκων:** ενν.): υποκ. στο ἔτρεφε. **βοῦς:** αντικ.
- 10.** Δημέας δέ ἀπό χλαμυδουργίας διετρέφετο: κύρια πρότ. **Δημέας:** υποκ. στο διετρέφετο. **ἀπό χλαμυδουργίας:** εμπρόθ. προσδ. μέσουν.
- 11.** Μεγαρέων δ' οἱ πλεῖστοι ἀπό ἐξωμιδοποιίας (διετρέφοντο): κύρια πρότ. **Μεγαρέων:** γενική διαιρετική από το **οἱ πλεῖστοι:** υποκ. στο (διετρέφοντο: ενν.) **ἀπό ἐξωμιδοποιίας:** εμπρόθ. προσδ. μέσουν.
- 12.** Οὐκ ὄλιγοι... ἐξεμάνθανον: κύρια πρότ. **τῶν πολιτῶν:** γενική διαιρετική από το **οὐκ ὄλιγοι:** υποκ. στο **ἐξεμάνθανον.** **τινά:** επιθετικός προσδ. στο **τέχνην:** αντικ.
- 13.** οἵον τὴν (τέχνην) τῶν λιθοξόων, κεραμέων, τεκτόνων, σκυτοτόμων (ἐκμανθάνουσι): δευτ. αναφ. πρότ. (**οὐκ ὄλιγοι:** ενν.): υποκ. στο (ἐκμανθάνουσι: ενν.). **την (τέχνην:** ενν.) αντικ. **λιθοξόων - κεραμέων - τεκτόνων - σκυτοτόμων:** γενικές του δημιουργού.
- 14.** καὶ πλεῖστα ἐπιτήδεια τῷ βίῳ ἐξειργάζοντο: κύρια πρότ. (**οὐκ. ὄλιγοι:** ενν.): υποκ. στο **ἐξειργάζοντο.** **πλεῖστα:** επιθετικός προσδ. στο **ἐπιτήδεια:** αντικ. **τῷ βίῳ:** δοτική αντικεμενική στο ἐπιτήδεια.

Ενότητα
3

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 21 του σχολικού βιβλίου

1. Να αναφέρετε στηριζόμενοι στο κείμενο επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων.

Τα επαγγέλματα που αναφέρονται στο απόσπασμα του Ξενοφώντα είναι τα εξής: ναυτικός, πλοιοκτήτης και κυβερνήτης εμπορικού πλοίου (ναύκληρος), έμπορος, μικροπωλητής (κάπτηλος), παρασκευαστής κριθάλευρου (ἀπό ἀλφιτοποιίας... ἔτρεφε), γεωργός (ἔγεωργει), κτηνοτρόφος (βοῦς ἔτρεφε), κατασκευαστής ενδυμάτων χλαμύδων και εξωμίδων (ἀπό χλαμυδονυργίας διετρέφετο, ἀπό ἔξωμιδοποιίας), μαρμαράς, πελεκητής (λιθοξόων), κεραμοποιός, αγγειοπλάστης (κεραμέων), οικοδόμος, ξυλουργός (τεκτόνων), βυρσοδέψης, τσαγκάρης (σκυτοτόμων).

2. Σε ποια επαγγελματική δραστηριότητα διακρίθηκαν οι Αθηναίοι εξαιτίας της αδυναμίας της γης τους να τους συντηρήσει; Ποια επαγγέλματα που αναφέρονται στο κείμενο σχετίζονται με αυτή τη δραστηριότητα;

Η αδυναμία της αττικής γης να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες των κατοίκων έκανε τους Αθηναίους, για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην, να στραφούν σε άλλες δραστηριότητες, στις οποίες διακρίθηκαν. Η θάλασσα πρόσφερε πολλές επαγγελματικές διεξόδους. Υπήρχαν οι ναύκληροι, οι ιδιοκτήτες και κυβερνήτες πλοίων, οι οποίοι συχνά διεξήγαν το θαλάσσιο εμπόριο. Όπως φαίνεται από το κείμενο, ιδιαίτερα αναπτυγμένο ήταν και το χερσαίο εμπόριο. Οι έμποροι ασχολούνταν με εισαγωγές και εξαγωγές, ενώ οι κάπτηλοι με το λιανικό εμπόριο.

Μεγάλη άνθηση στην αρχαία Αθήνα γνώρισαν επίσης οι βιοτεχνίες που επεξεργάζονταν αγαθά, όπως για παράδειγμα ἀλφιτα (κριθάλευρο) ή κατασκεύαζαν κάθε λογής αντικείμενα καθημερινής χρήσης, όπως ενδύματα, υποδήματα και κεραμικά. Τέλος, ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού απασχολούνταν σε οικοδομικές εργασίες.

Μέρος Β

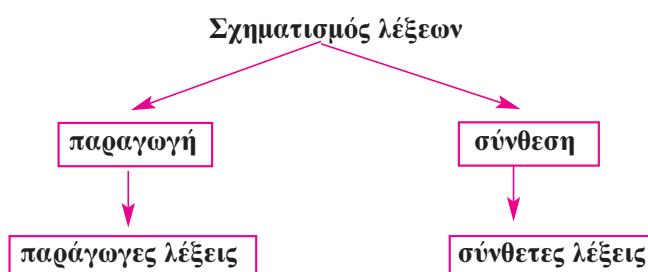
Ετυμολογικά: Η ετυμολογία των λέξεων Παραγωγή και σύνθεση

B1. Ετυμολογικά σχόλια

Η ετυμολογία των λέξεων Παραγωγή και σύνθεση

Ετυμολογία ονομάζεται η ανάλυση μιας λέξης, με σκοπό να βρεθεί η καταγωγή και η πραγματική σημασία της. Ο όρος προέρχεται από τη λέξη ἔτυμον που σημαίνει «η αρχική ορίζα κάθε λέξης και η αρχική της σημασία, όπως προκύπτει από τη ορίζα αυτή» (ἔτυμος στην α.ε. σημαίνει «αληθινός, πραγματικός, βέβαιος»).

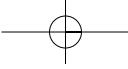
Οι περισσότερες λέξεις προέρχονται από τις δύο βασικές διαδικασίες σχηματισμού μιας λέξης, την **παραγωγή** και τη **σύνθεση**.

- **Παραγωγή** ονομάζεται η δημιουργία μιας λέξης από κάποια άλλη που ήδη υπάρχει:
τέκτων > τεκτονικός, κέραμος > κεραμεύς
- **Σύνθεση** είναι η ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων, ώστε να σχηματιστεί μία νέα λέξη:
σκυτοτόμος < σκῦτος (= δέρμα) + τέμνω (= κόβω, σχίζω, κομματιάζω)

Παράγωγες λέξεις

- **Πρωτότυπη** ονομάζεται η λέξη από της οποίας το **θέμα** σχηματίζεται με παραγωγή μία άλλη λέξη.
- **Παράγωγη** λέγεται η λέξη που προέρχεται από μία πρωτότυπη.
- Οι παράγωγες λέξεις σχηματίζονται από τις πρωτότυπες με την προσθήκη των **παραγωγικών καταλήξεων**:

πρωτότυπη λέξη	παράγωγη λέξη
θέμα + κατάληξη τροφ-ή	θέμα + κατάληξη τροφ-ιμος

- Το αρχικό θέμα από το οποίο προέρχεται μια σειρά από παράγωγες λέξεις με διάφορους σχηματισμούς λέγεται **ρίζα**. Συχνά λέξεις που έχουν τη ίδια ρίζα έχουν διαφορετικό θέμα*:

τρεφ-		
τρέφω	τροφός	θρέμμα

- Ριζική** λέγεται η λέξη που δεν παράγεται από κάποια άλλη λέξη, αλλά σχηματίζεται απευθείας από μία ρίζα με τη προσθήκη μιας κατάληξης:
(ρίζα) **γραφ-** + (κατάληξη) **-ω** → γράφω
- Ομόρριζες** ονομάζονται οι λέξεις, απλές ή σύνθετες, που προέρχονται από την ίδια ρίζα:
π.χ. (ρίζα) **ναυ-**: ναῦς (= πλοίο), ναυτικός, ναύλα, νηοπομπή, νεώριον

Σύνθετες λέξεις

- Σύνθετη** ονομάζεται η λέξη που σχηματίζεται από δύο άλλες (ριζικές, πρωτότυπες ή παράγωγες) λέξεις.
- Οι δύο λέξεις που ενώνονται και σχηματίζουν μία σύνθετη λέγονται **συνθετικά μέρη**.

συνθετικά μέρη	σύνθετη λέξη
α' συνθετικό + β' συνθετικό	
χλαμὺς + ἔργον	χλαμυδουργία
διὰ + τρέφομαι	διατρέφομαι
ἐκ + ἐργάζομαι	ἐξεργάζομαι

- Κάθε λέξη που δεν είναι σύνθετη λέγεται **απλή**.

* Το θέμα της πρωτότυπης λέξης, από το οποίο σχηματίζεται μία παράγωγη λέξη, σπανίως μένει σταθερό και αμετάβλητο· τις περισσότερες φορές υφίσταται μεταβολές.

Ενότητα
3

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 23 του σχολικού βιβλίου

- 1. Να κατατάξετε τις λέξεις που ακολουθούν σε απλές και σύνθετες: τρέφω, πόλις, βραχύβιος, κωμόπολις, βίος, άνατρέφω, ἔξωμιδοποιία, χλαμυδονοργία, τέχνη, κατοικέω-κατοικῶ.**

απλές λέξεις	σύνθετες λέξεις
τρέφω	βραχύβιος
πόλις	κωμόπολις
βίος	άνατρέφω
τέχνη	ἔξωμιδοποιία
	χλαμυδονοργία
	κατοικέω-κατοικῶ

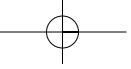
- 2. Να αντιστοιχίσετε τις πρωτότυπες λέξεις της στήλης Α' με τις παραγωγές τους στη στήλη Β':**

Α'	Β'
1. ποιέω-ποιῶ	α. μαθητής
2. κάπηλος	β. πολίτης
3. πόλις	γ. καπηλεύω
4. σθένος	δ. κόσμημα
5. μανθάνω	ε. ποίημα
6. κοσμέω-κοσμῶ	στ. σθεναρός

ποιέω-ποιῶ → ποίημα, κάπηλος → καπηλεύω, πόλις → πολίτης, σθένος → σθεναρός, μανθάνω → μαθητής, κοσμέω-κοσμῶ → κόσμημα
(1-ε, 2-γ, 3-β, 4-στ, 5-α, 6-δ)

- 3. Να αντιστοιχίσετε τις νεοελληνικές λέξεις της Α' στήλης με τις αρχαίες ελληνικές της Β' στήλης, με τις οποίες παρουσιάζουν ετυμολογική συγγένεια. Συμβουλευτείτε λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής.**

Α'	Β'
1. συμφορά	α. τυγχάνω
2. κρατικός	β. φαίνω
3. τυχερός	γ. τάχος
4. φανερός	δ. νέμω
5. επιτάχυνση	ε. ἐπικράτησις
6. διανομή	στ. φέρω

συμφορά → φέρω, κρατικός → επικράτησις, τυχερός → τυγχάνω,
φανερός → φαίνω, επιτάχυνση → τάχος, διανομή → νέμω

(1-στ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-γ, 6-δ)

Μέρος Γ

- Γραμματική:**
1. Τόνοι και πνεύματα
 2. Μέρη του λόγου
 3. Τα παρεπόμενα των πτωτικών
 4. Τα παρεπόμενα του ρήματος

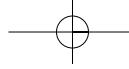
Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Τόνοι και πνεύματα

Αρχικά η αρχαία ελληνική γλώσσα γραφόταν χωρίς τόνους και πνεύματα, τα οποία είναι επινόηση των φιλόλογων της ελληνιστικής εποχής, δηλαδή της περιόδου των κατακτήσεων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, κατά την οποία η ελληνική γλώσσα διεθνοποιήθηκε. Τα τονικά σημάδια επινοήθηκαν για να προφέρονται σωστά οι λέξεις, αφού η μουσικότητα των συλλαβών και η προσωδία είχαν εκλείψει κυρίως λόγω επαφής της Ελληνικής με άλλες γλώσσες.

Τόνοι

- **Τόνος** λέγεται η ένταση της φωνής σε μία συλλαβή κατά την προφορά της.
- Ο τόνος της Αρχαίας Ελληνικής μέχρι τους πρώτους αιώνες του χριστιανισμού ήταν μουσικός.
- Όταν μια λέξη έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές, η μία από αυτές **τονίζεται**, δηλαδή προφέρεται πιο δυνατά από τις άλλες.
- Τα σημεία τα οποία δηλώνουν την ένταση αυτή της φωνής λέγονται **τόνοι** και γράφονται πάνω από το φωνήν ή πάνω από το δεύτερο φωνήν του διφθόγγου της συλλαβής που τονίζεται, π.χ. πόλις, περί, βοῦς, πλεῖστα.
- Οι τόνοι της αρχαίας Ελληνικής είναι τρεις: η **οξεία** (΄), η **βαρεία** (｀) και η **περισπωμένη** (˘).
- Η **οξεία** σημειώνεται πάνω από το φωνήν της συλλαβής που προφέρεται σε **υψηλότερο τόνο**.
- Η **βαρεία** σημειώνεται μόνο πάνω από τη λήγουσα, η οποία προφέρεται σε **χαμηλότερο τόνο**, όταν δεν ακολουθεί σημείο στίξης.

Ενότητα
3

- Η **περισπωμένη*** σημειώνεται μόνο σε μακρές συλλαβές και δείχνει πως ο ομιλητής πρέπει να ανεβάσει και αμέσως μετά να κατεβάσει τον τόνο της φωνής του κατά την προφορά του ίδιου φωνήντος.

Πνεύματα

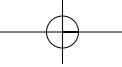
- Πνεύμα** λέγεται η πνοή (λεπτή ή παχιά) που συνοδεύει στην προφορά το αρχικό φωνήν ή δίφθογγο ή το σύμφωνο ρ μιας λέξεις.
- Τα πνεύματα της αρχαίας Ελληνικής είναι δύο, η **ψιλή** (·) και η **δασεία** (·̄).
- Η **ψιλή** είναι το σημείο της λεπτής πνοής και η **δασεία** το σημείο της παχιάς πνοής.
- Η **δασεία** αρχικά δηλωνόταν με το γράμμα Η και προφερόταν σαν ένα απαλό χ, όπως π.χ. προφέρεται το λατινικό h στην αγγλική λέξη hand.
- Οι περισσότερες λέξεις που αρχίζουν από φωνήν ή δίφθογγο παίρνουν ψιλή.

Δασυνόμενες λέξεις

Στην αρχαία Ελληνική παίρνουν δασεία οι παρακάτω λέξεις:

- Όλες οι λέξεις που αρχίζουν που αρχίζουν από υ ή ρ, π.χ. ρίπτω, ύπο.
 - Τα **άρθρα** δ, ή, οί, αί.
 - Οι **δεικτικές αντωνυμίες** δδε, ήδε, οίδε, αϊδε, ούτος, αύτη.
 - Όλες οι **αναφορικές αντωνυμίες** και τα **αναφορικά επιρρήματα** (εκτός από τα ένθα, ένθεν), π.χ. δς, δστις.
 - Οι τύποι ού, οί, ̄ και όλοι οι τύποι του **πληθυντικού** της **προσωπικής αντωνυμίας** (ήμεις, ήμων κ.λ.π.), οι **αντωνυμίες** έτερος, έκατερος, έκαστος, καθώς και οι λέξεις που σχηματίζονται από αυτές, π.χ. ήμέτερος, έαυτού κ.λ.π.
 - Οι **σύνδεσμοι** έως, ήνικα, ίνα, δμως, δπότε, δπως, δτε, δτι, ώς, ώστε.
 - Τα **αριθμητικά** είς, εν, εξ, έπτα, έκατόν, καθώς και τα **παράγωγά τους**: ένδεκα, έβδομηκοντα κ.λπ.
 - Οι παρακάτω λέξεις, τα παράγωγά τους και όσες είναι σύνθετες με πρώτο συνθετικό τις λέξεις αυτές:
- A:** ἀβρός, ἀγιος, ἀγνός, Ἀδης, ἀδρός, ἀθρόος (στην αττική διάλεκτο), αῖμα, Αἴμος, αἰρέω-ω, αἱ ἀλαί, ἄλας, Ἀλιάκμων, Ἀλίαρτος, ἀλιεύω, Ἀλικαρνασσός, ἄλις, ἀλίσκομαι, ἄλωσις, ἄλλομαι, Ἀλόννησος, ἄλουργίς, ὁ ἄλς (= αλάτι), ἡ ἄλς (= θάλασσα), ἀλτήρ, ἄλυσις, ἡ ἄλως, ἄμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἄμιμα, ἀνύτω, ἀπαλός, ἄπαξ, ἀπλοῦς, ἄπτω-ἄπτομαι, ἄρμα, ἄρμόςω, ἄρμονία, ἄρμός, ἄρπαξ, ἄρπαζω, ἄφη, ἄψικορος, ἄψις.

* Η περισπωμένη ονομάζεται επίσης **οξυβαρεία**, γιατί είναι συνδυασμός των δύο τόνων, της οξείας και της βαρείας.

Ενότητα

3

Ε: Έβραῖος, τὸ ἔδος, ἔδρα, ἔδώλιον, ἔζομαι, εἶλόμην (ΑΟΡ β' του ρ. αἴροῦμαι), εἴμαρται, είμαρμένη, εἴργνυμι και ἔργνύω, εἰρκτή, Ἐκάβη, ἐκάς, Ἐκάτη, ἐκών, Ἐλένη, Ἐλικών, ἡ ἔλιξ, ἔλιττω, ἔλκος, ἔλκω, Ἐλλάς, Ἐλλην, ἡ ἔλμινς, τό ἔλος, ἔνεκα, ἔνεκεν, ἔξῆς, ἔξω (ΜΕΛ του ρ. ἔχω), ἔορτή, ἔρκος, ἔρμα, ἔρμηνεύω, Ἐρμῆς, ἔρπω, ἔσπερος, ἔσπόμην (ΑΟΡ β' του ρ. ἔπομαι), ἔστιάω-ῶ, ἔταῖρος, ἔτοιμος και ἔτοιμος, εὐρίσκω, ἔφθος, ἔψω, ἡ ἔώς (= το πρωί).

Η: Ἡβη, ἡγέομαι-οῦμαι, ἡδομαι, ἡκιστα, ἡκω, ἡλιξ, Ἡλιαία, ἡλιος, ἡλος, ἡμέρα, ἡμι- (αχώριστο μόριο), ἡμισυς, ἡ ἡνία και τὰ ἡνία, ἡπαρ, Ἡρα, Ἡρακλῆς, Ἡρόδοτος, ἡρως, Ἡσίοδος, ἡσυχος, ἡττα, ἡττάομαι-ῶμαι, ἡττων, Ἡφαιστος.

Ι: ἰδρύω, ἰδρώς, ἰέραξ, ἰερός, ἵημι, ἴκανός, ἴκετης, ἴκνέομαι-οῦμαι, ἴλασκομαι, ἴλαρός, ἴλεως, ἴμας, ἴματιον, ἴμερος, ἴππος, ἴπταμαι, ἴστημι, ἴστιον, ἴστός, ἴστορία, ἴστορεω-ῶ, ἴστωρ.

Ο: ὀδός, ὀλκάς, ὀλκή, ὁ ὀλκός, ὀλμος, ὄλος, ὀρμαθός, ὄρμή, ὁ ὄρμος, ὁ ὄρος, τό ὄριον, ὄριζω, ὄράω-ῶ, ὄσιος.

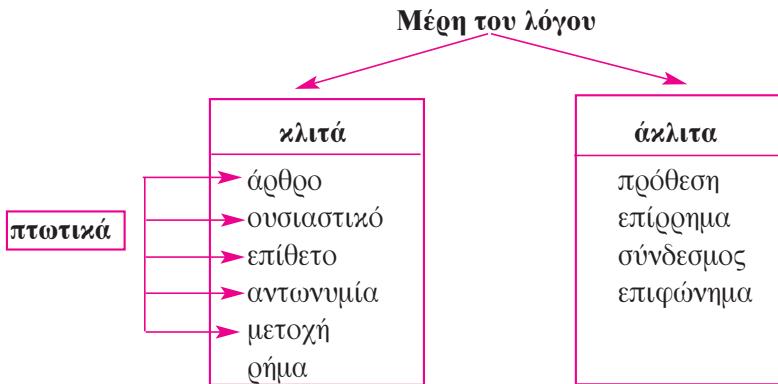
Ω: ὠρα, ὠραῖος, ὠριμος.

Βασικοί χανόνες τονισμού

1. Όταν η λίγονσα είναι **μακρόχρονη, η προπαραλίγουσα δεν τονίζεται**
π.χ. ἀνθρώπου, θαλάσσης, βεβαίου
2. Όταν η **παραλίγουσα** είναι **μακρόχρονη** και τονίζεται, παίρνει πάντοτε **οξεία**, αν η λίγονσα είναι **μακρόχρονη**:
π.χ. ὑφαίνω, λήθη, μνεία
3. Όταν η **παραλίγουσα** είναι **μακρόχρονη** και τονίζεται, παίρνει πάντοτε **περισπωμένη**, αν η λίγονσα είναι **βραχύχρονη**:
π.χ. δεῖπνον, ἐσθῆτος, οἶκος
4. Όταν η **προπαραλίγουσα** τονίζεται παίρνει πάντοτε **οξεία**:
π.χ. ἐρώτησις, ἄτομον, ποιούμεθα
5. Κάθε **βραχύχρονη** συλλαβή, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε **οξεία**
π.χ. λόγος, νέος, εἰπέ

Ενότητα
3**2. Μέρη του λόγου**

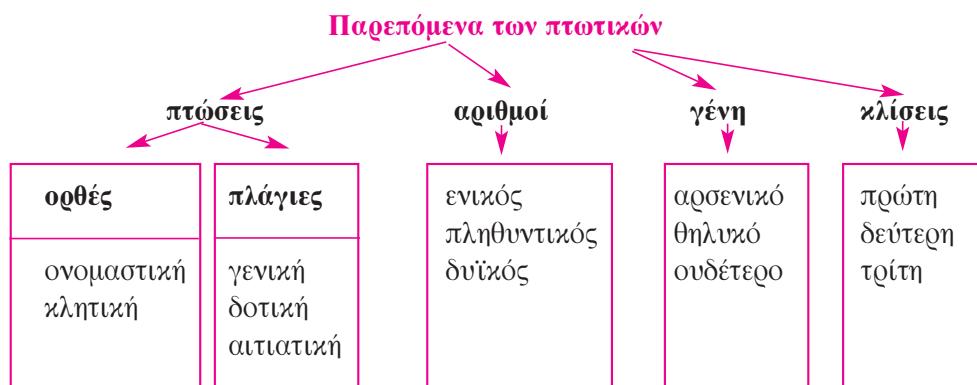
Στην αρχαία, όπως και στη νέα ελληνική γλώσσα, **μέρη του λόγου** ονομάζονται δέκα κατηγορίες λέξεων, που είναι οι εξής:

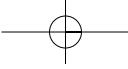

- Τα έξι από τα μέρη του λόγου, το **ἀρθρο**, το **ουσιαστικό**, το **επίθετο**, η **αντωνυμία**, η **μετοχή** και το **ρήμα**, λέγονται **κλιτά μέρη του λόγου**, επειδή κλίνονται, δηλαδή αλλάζουν στο λόγο μορφές, π.χ. ὁ λόγος, τοῦ λόγου, τῷ λόγῳ, τὸν λόγον, ὡς λόγε κ.λπ.
- Τα τέσσερα από τα μέρη του λόγου, η **πρόθεση**, το **επίρρημα**, ο **σύνδεσμος** και το **επιφώνημα**, λέγονται **άκλιτα του λόγου**, επειδή δεν κλίνονται, αλλά συναντώνται στο λόγο με την ίδια πάντοτε μορφή, π.χ. πρό, ένταυθα, στι.
- Από τα μέρη του λόγου, **πτωτικά** ονομάζονται όσα σχηματίζουν πτώσεις, δηλαδή το **ἀρθρο**, το **ουσιαστικό**, το **επίθετο**, η **αντωνυμία** και η **μετοχή**.

3. Τα παρεπόμενα των πτωτικών

Παρεπόμενα (ή συνακόλουθα) των πτωτικών ονομάζονται: α) οι **πτώσεις**, β) τα **γένη**, γ) οι **αριθμοί**, δ) οι **κλίσεις**.

Ενότητα

3

α) Οι **πτώσεις** της α.ε. είναι οι τέσσερις γνωστές από τη ν.ε., δηλαδή η **ονομαστική** (< όνομάζω) που χρησιμοποιείται για την αναφορά σε κάτι, η **γενική** (< γένος) που χρησιμοποιείται για να δηλώσει το γένος και διάφορα είδη σχέσεων μεταξύ ονομάτων, η **αιτιατική** (< αἰτιατός = αυτός που προκύπτει ως αποτέλεσμα αιτίας) και η **κλητική** (< καλῶ), καθώς και μία ακόμη πτώση που δεν υπάρχει στη Νέα Ελληνική, η **δοτική** (< δίδωμι = δίνω) η οποία αρχικά χρησιμοποιούνταν για να δηλώσει το πρόσωπο στο οποίο δινόταν κάτι.

Από τις πτώσεις της α.ε., η ονομαστική και η κλητική ονομάζονται **ορθές πτώσεις**, ενώ η γενική, η δοτική και η αιτιατική ονομάζονται **πλάγιες πτώσεις**.

β) Τα **γένη** στην α.ε. είναι, όπως και στη ν.ε., τρία: το **αρσενικό**, το **θηλυκό** και το **ουδέτερο**.

γ) Οι **αριθμοί** στην α.ε. είναι τρεις: ο **ενικός** που φανερώνει ένα, ο **πληθυντικός** που φανερώνει **πολλά**, και ο **δυϊκός** που φανερώνει **δύο**, δηλαδή χρησιμοποιείται όταν γίνεται λόγος για δύο πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, π.χ. **ενικός**: ο κάπηλος, **πληθυντικός**: οί κάπηλοι, **δυϊκός**: τώρα καπήλω (= οι δύο μικροπιλητές).

δ) Κλίση ενός πτωτικού ονομάζεται ο τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται οι πτώσεις του. Οι **κλίσεις** στην α.ε. είναι τρεις: η **πρώτη** (π.χ. ο οἰκέτης, ή τροφή), η **δεύτερη** (π.χ. ο ναύληρος, ή ἄμπελος, τὸ μυστῆριον) και η **τρίτη** (π.χ. ο βασιλεύς, ή πόλις, τό ἄστυ).

Απάντηση στην άσκηση της σελ. 25 του σχολικού βιβλίου

✓ **Στη ν.ε. σώζονται στερεότυπες φράσεις με δοτική. Ποια είναι η σημασία των παρακάτω προτάσεων;**

1. Διέπραξε το έγκλημα εν ψυχρῷ!
2. Του έτυχαν αναποδιές, εντούτοις (εν τούτοις) δεν έχασε το κέφι του.
3. Έχεις εν μέρει δίκιο.
4. Εν τέλει (εν τέλει) αποφάσισε να έρθει στην εκδρομή.
5. Εν συνεχείᾳ θα μιλήσουμε για τις συνέπειες του σεισμού.
6. Κηδεύτηκε με τιμές εν ενεργείᾳ ναυάρχου.
7. Εν πάσῃ περιπτώσει, θα έρθω μαζί σου.
8. Τον απέφευγαν λόγω του χαρακτήρα του.
9. Δόξα τω θεώ, φτάσαμε στην ώρα μας.
10. Συν θεώ θα κερδίσουμε στον αυριανό δύσκολο αγώνα.

εν ψυχρῷ : χωρίς συναισθηματικό επηρεασμό

εντούτοις : ωστόσο, όμως, παρά ταύτα

εν μέρει : ως έναν βαθμό

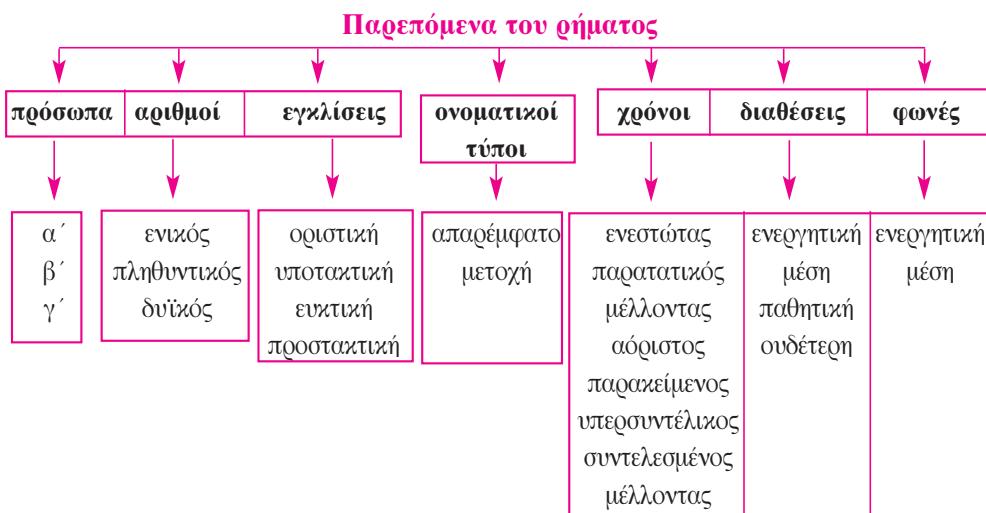
εν τέλει : τελικά

Ενότητα
3

- εν συνεχείᾳ** : στη συνέχεια, ακολούθως, μετά
- εν ενεργείᾳ** : η φράση χρησιμοποιείται για στρατιωτικό ή υπάλληλο που ασκεί κανονικά τα καθήκοντά του
- εν πάσῃ περιπτώσει** : σε κάθε περίπτωση, όπως και να 'χει λόγω : εξαιτίας
- δόξα τω θεώ** : ευτυχώς
- συν θεώ** : με τη βοήθεια του θεού

4. Τα παρεπόμενα του ρήματος

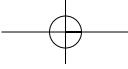
Παρεπόμενα (ή **συνακόλουθα**) του ρήματος ονομάζονται οι διάφοροι τύποι που καθορίζουν την έννοιά του. Οι τύποι αυτοί είναι: α) τα **πρόσωπα**, β) οι **αριθμοί**, γ) οι **εγκλίσεις**, δ) οι **χρόνοι**, ε) οι **φωνές**, στ) οι **διαθέσεις**, ζ) οι **συνυγίες**.

α) Τα **πρόσωπα** του ρήματος στην α.ε. είναι τα τρία γνωστά από τη ν.ε., το **πρότο** (α'), το **δεύτερο** (β') και το **τρίτο** (γ').

β) Οι **αριθμοί** είναι τρεις, ο **ενικός** (όταν το υποκείμενο του ρ. είναι **ένα**), ο **πληθυντικός** (όταν τα υποκείμενα του ρ. είναι **πολλά**) και ο **δυϊκός** (όταν τα υποκείμενα του ρ. είναι **δύο**).

γ) Οι **εγκλίσεις** είναι οι τύποι του ρήματος που φανερώνουν την **ψυχική διάθεση** ή τη **γνώμη** του υποκείμενου σε σχέση με αυτό που σημαίνει το ρήμα (πραγματικό, δυνατό, επιθυμία). Οι εγκλίσεις στην α.ε. είναι η **οριστική**, η **υποτακτική**, η **ευκτική**, η **προστακτική**, καθώς και οι δύο ονοματικοί τύποι του ρήματος, το **απαρέμφατο** και η **μετοχή**.

Ενότητα
3

δ) Οι χρόνοι του ρήματος στην α.ε. είναι οι εξής: **ενεστώτας, παρατατικός, μέλλοντας***, **αόριστος, παρακείμενος, υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας.**

ε) Οι φωνές του ρήματος είναι η **ενεργητική** (-ω ή -μι) και η **μέση** (-ομαι ή -μαι).

στ) Οι διαθέσεις του ρήματος είναι τέσσερις (**ενεργητική, μέση, παθητική, ουδέτερη**) και δηλώνουν την κατάσταση του υποκειμένου, δηλαδή αν το υποκείμενο ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μία κατάσταση.

ζ) **Συζητίσεις** είναι οι δύο μεγάλες κατηγορίες στις οποίες χωρίζονται τα ρήματα σύμφωνα με τον τρόπο που κλίνονται. Στην **α'** **συζητίσια** ανήκουν τα ρήματα που στο α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα λήγουν σε **-ω** (π.χ. σπουδάζω) και στη **β'** **συζητίσια** ανήκουν τα ρήματα που λήγουν σε **-μι** (π.χ. τίθημι).

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 27 του σχολικού βιβλίου

1. Να τονίσετε τις ακόλουθες λέξεις, δικαιολογώντας την επιλογή σας, και να βάλετε το σωστό πνεύμα.

θήκη, λέγω, νήσος, στάδιον, περίβολος, ἄδυτον, ναῦλος, κτῆνος, μέσον, τρόπος, λόγων, νέος, βῶλος, ταῦρος, δούλων, δοῦλος, γενναίων, οἶνος, γενναῖος, μῆκος, ζεῦγος, οἴκτος, όρμη (= σωματική δύναμη), ὁήτωρ, ψῆφος, χῶρος, πολέμων, τραπέζης, ἀνθρώπων, τοῖχος.

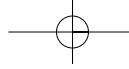
[Σημ.: Για τη δικαιολόγηση των τόνων βλ. Δασκαλόμενες λέξεις, Βασικοί κανόνες τονισμού, σελ. 60-61].

2. Να συνδυάσετε τις φράσεις της στήλης Α' με τις κατάλληλες της στήλης Β', ώστε να σχηματιστούν νοηματικώς αποδεκτές προτάσεις:

A'	B'
Η λέξη διετρέφετο	είναι ουσιαστικό
Η λέξη τινά	είναι πρόθεση
Η λέξη ἀπό	είναι ρήμα
Η λέξη κεραμέων	είναι αντωνυμία

- Η λέξη διετρέφετο είναι ρήμα.
- Η λέξη τινά είναι αντωνυμία.
- Η λέξη ἀπό είναι πρόθεση.
- Η λέξη κεραμέων είναι ουσιαστικό.

* Στην α.ε. δεν υπάρχει ξεχωριστός τύπος μέλλοντα οποίος να δηλώνει το συνοπτικό και το εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας.

Ενότητα
3

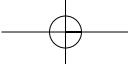
3. Να γράψετε (με τη βοήθεια λεξικού) προτάσεις στη ν.ε. χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λόγιες φράσεις: **εν κινήσει, εν δράσει, εν ανάγκη, εν προκειμένω, ενόψει, επ' αυτοφώρῳ, εν καιρῷ, εν λευκῷ.**

- Η Γη βρίσκεται διαρκώς **εν κινήσει** (= σε κίνηση, κινείται).
- Το τηλεοπτικό συνεργαγόνιο κινηματογράφησε τους δύο ληστές **εν δράσῃ** (= την ώρα που κάνει κάποιος κάτι).
- **Εν ανάγκη** (= σε περίπτωση ανάγκης) θα έρθω στο σπίτι σου να σε βοηθήσω στα μαθηματικά.
- Το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας θα μπορούσε να ακολουθήσει το φινλανδικό πρότυπο, το οποίο **εν προκειμένω** (= στο θέμα που συζητάμε) έχει κοινθεί επιτυχημένο.
- **Ενόψει** (= μπροστά σε / για κάτι που γίνεται επειδή πρόκειται να συμβεί κάτι άλλο) των εκλογών που θα γίνουν σε πέντε μήνες, ο πρωθυπουργός έκανε ανασηματισμό της κυβέρνησης.
- Ο γείτονάς μας έπιασε **επ' αυτοφώρῳ** (= τη στιγμή που γίνεται ή μόλις ολοκληρωθεί μια αξιόποινη πράξη) τους δύο ληστές.
- Ο υπουργός Εργασίας δήλωσε ότι το πρόβλημα των υπερωριών θα λυθεί **εν καιρῷ** (= αργότερα, με την πάροδο του χρόνου).
- Η καθηγήτρια μάς άφησε **εν λευκῷ** (= με πλήρη ελευθερία κινήσεων) να αποφασίσουμε ποιο κείμενο θέλαμε να μας παραδώσει.

4. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις κατάλληλες λέξεις της στήλης Β', ώστε να σχηματιστούν λόγιες φράσεις που χρησιμοποιούνται στη ν.ε. Στη συνέχεια να σχηματίσετε με αυτές προτάσεις στη ν.ε.

A'	B'
πάση ενώπιος επ' ουδενί επί τη εν ευθέτω	λόγω ευκαιρία χρόνω θυσία ενωπίω

- **πάση θυσία** (= οπωσδήποτε, με οποιοδήποτε τίμημα)
Πρέπει να του μιλήσω σήμερα πάση θυσία, γιατί χρειάζομαι τη συμβουλή του για ένα επείγον ζήτημα.
- **ενώπιος ενωπίω** (= πρόσωπο με πρόσωπο / ανοιχτά, θαρραλέα)
Ο αρχηγός της Αντιπολίτευσης κάλεσε τον πρωθυπουργό σε μία συζήτηση ενώπιος ενωπίω.

Ενότητα
3

- **επ' ουδενί λόγω** (= για κανένα λόγο, σε καμία περίπτωση)

Η αυριανή συγκέντρωση είναι πολύ σημαντική δεν πρέπει να λείψεις επ' ουδενί λόγω!

- **επί τη ευκαιρία** (= με την ευκαιρία)

Την επόμενη εβδομάδα θα πάω στο γήπεδο να παρακολουθήσω τον αγώνα και επί τη ευκαιρία θα ωρίσω στη γραμματεία πότε ξεκινούν οι προπονήσεις.

- **εν ευθέτῳ χρόνῳ** (= την κατάλληλη στιγμή, όταν οι συνθήκες θα είναι κατάλληλες)

Ο δημοτικός σύμβουλος είπε το πρόβλημα με το γυμναστήριο του σχολείου θα λυθεί εν ευθέτῳ χρόνῳ.

5. Αφού παρατηρήσετε την εικόνα, να επιλέξετε την κατάλληλη συνοδευτική φράση:

1. **Γλύπται άγαλμα συμιλεύοντος.**

2. **Κεραμεῖς κρατήρας (= αγγεία για κρασί) ἐκ πηλοῦ πλάττοντον.**

3. **Χαλκεῖς ξίφη σιδηρᾶ ποιοῦντον.**

Κατάλληλη φράση για να συνοδεύσει την εικόνα είναι η 3.

Ενότητα
3**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός							
ονομ.	ό	οἰκέτης	πολίτης	ή	τροφή	τέχνη	χλαμυδονοργία
γεν.	τοῦ	οἰκέτου	πολίτου	τῆς	τροφῆς	τέχνης	χλαμυδονοργίας
δοτ.	τῷ	οἰκέτῃ	πολίτῃ	τῇ	τροφῇ	τέχνῃ	χλαμυδονοργία
αιτ.	τὸν	οἰκέτην	πολίτην	τὴν	τροφὴν	τέχνην	χλαμυδονοργίαν
κλητ.	ῷ	οἰκέτα	πολίτα	ῷ	τροφῇ	τέχνῃ	χλαμυδονοργία

πληθυντικός αριθμός

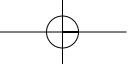
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	οἰκέται	πολῖται	αἱ	τροφαί	τέχναι	χλαμυδονοργίαι
γεν.	τῶν	οἰκετῶν	πολιτῶν	τῶν	τροφῶν	τέχνῶν	χλαμυδονοργιῶν
δοτ.	τοῖς	οἰκέταις	πολίταις	ταῖς	τροφαῖς	τέχναις	χλαμυδονοργίαις
αιτ.	τοὺς	οἰκέτας	πολίτας	τὰς	τροφὰς	τέχνας	χλαμυδονοργίας
κλητ.	ῷ	οἰκέται	πολῖται	ῷ	τροφαὶ	τέχναι	χλαμυδονοργίαι

Β' κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ό	ναύκληρος	ἔμπορος	κάπηλος	λιθοξόος	σκυτοτόμος	
γεν.	τοῦ	ναυκλήρου	ἔμπόρου	καπήλου	λιθοξόου	σκυτοτόμου	
δοτ.	τῷ	ναυκλήρῳ	ἔμπόρῳ	καπήλῳ	λιθοξόῳ	σκυτοτόμῳ	
αιτ.	τὸν	ναύκληρον	ἔμπορον	κάπηλον	λιθοξόον	σκυτοτόμον	
κλητ.	ῷ	ναύκληροε	ἔμπορε	κάπηλε	λιθοξόε	σκυτοτόμε	

πληθυντικός αριθμός

πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	ναύκληροι	ἔμποροι	κάπηλοι	λιθοξόοι	σκυτοτόμοι	
γεν.	τῶν	ναυκλήρων	ἔμπόρων	καπήλων	λιθοξόων	σκυτοτόμων	
δοτ.	τοῖς	ναυκλήροις	ἔμπόροις	καπήλοις	λιθοξόοις	σκυτοτόμοις	
αιτ.	τοὺς	ναύκληρους	ἔμπόρους	κάπηλους	λιθοξόους	σκυτοτόμους	
κλητ.	ῷ	ναύκληροι	ἔμποροι	κάπηλοι	λιθοξόοι	σκυτοτόμοι	

Ενότητα

3

Γ' κλίση

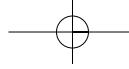
ενικός αριθμός							πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	ό	βοῦς	ή	πόλις	τὸ	σῶμα	οἱ	βόες	αἱ	πόλεις	τὰ	σώματα	
γεν.	τοῦ	βοὸς	τῆς	πόλεως	τοῦ	σώματος	τῶν	βοῶν	τῶν	πόλεων	τῶν	σωμάτων	
δοτ.	τῷ	βοῖ	τῇ	πόλει	τῷ	σώματι	τοῖς	βουσὶν	ταῖς	πόλεσιν	τοῖς	σώμασι	
αιτ.	τὸν	βοῦν	τὴν	πόλιν	τὸ	σῶμα	τοὺς	βοῦς	τὰς	πόλεις	τὰ	σώματα	
κλητ.	ῷ	βοῦ	ῷ	πόλι	ῷ	σῶμα	ῷ	βόες	ῷ	πόλεις	ῷ	σώματα	

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός							πληθυντικός αριθμός							
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ό	οἰκεῖος	ή	οἰκεία	τὸ	οἰκεῖον	οἱ	οἰκεῖοι	αἱ	οἰκεῖαι	τὰ	οἰκεῖα	τῶν	οἰκείων
γεν.	τοῦ	οἰκείου	τῆς	οἰκείας	τοῦ	οἰκείου	τῶν	οἰκείων	τῶν	οἰκείων	τῶν	οἰκείων	τοῖς	οἰκείοις
δοτ.	τῷ	οἰκείῳ	τῇ	οἰκείᾳ	τῷ	οἰκείῳ	τοῖς	οἰκείοις	ταῖς	οἰκείαις	τοῖς	οἰκείαις	τὰ	οἰκεῖα
αιτ.	τὸν	οἰκεῖον	τὴν	οἰκείαν	τὸ	οἰκεῖον	τοὺς	οἰκείους	τὰς	οἰκείας	τὰ	οἰκεῖα	ῷ	οἰκεῖα
κλητ.	ῷ	οἰκεῖε	ῷ	οἰκεία	ῷ	οἰκεῖον	ῷ	οἰκεῖοι	ῷ	οἰκεῖαι	ῷ	οἰκεῖα	—	οἰκεῖα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.
ονομ.	οὗτος		αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὕται	ταῦτα
γεν.	τούτου		ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	τούτῳ		ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τούτον		ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	(ῷ)	οὗτος	(ῷ)	αὕτη	—	—	—

Ενότητα
3

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

- Ποιο από τα ονόματα των επαγγελματιών που αναφέρονται στο κείμενο της Ενότητας μαρτυρεί την επαγγελματική του ιδιότητα; Να βρείτε ανάλογα κύρια ονόματα (επώνυμα) στη ν.ε. τα οποία συνδέονται με επαγγέλματα, π.χ. Ράπτης.

Ετυμολογικού περιεχομένου

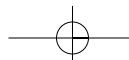
- Να βρείτε ποιες από τις παρακάτω λέξεις της α.ε. είναι απλές και ποιες σύνθετες: έτερας, κατοικοῦντες, έσπούδαξε, χλαμυδουργίας, διετρέφετο, σκυτοτόμων.

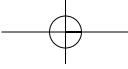
Γραμματικού περιεχομένου

- Να τονίσετε τις παρακάτω λέξεις, δικαιολογώντας τον τονισμό τους, και να βάλετε το σωστό πνεύμα: λεγομεν, σωμα, σωματα, υπερ, αμπελου, δωρον, νομος.
- Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λόγιες φράσεις σε δοτική, που χρησιμοποιούνται στη ν.ε.:

συν τοις άλλοις, ο εν λόγω, εν πάσῃ περιπτώσει, δημοσία δαπάνη,
ελαφρά τη καρδία, τοις μετρητοίς, επ' αυτοφώρῳ

- Έπιασαν τους ληστές της τράπεζας
- Οι στρατιώτες κηδεύτηκαν σε ένδειξη τιμής για τις υπηρεσίες τους προς την πατρίδα.
- Για την επιλογή της σχολής που θα παρακολουθήσεις, εκτός από τις προτιμήσεις σου, θα πρέπει να λάβεις υπόψη σου και την επαγγελματική αποκατάσταση.
- Την ώρα που περίμενα να ανάψει το πράσινο φανάρι, κύριος πάτησε γκάζι και έριξε το αυτοκίνητό του πάνω στο δικό μου.
- Θα πληρώσετε ή με πιστωτική κάρτα;
- ό,τι έγινε, έγινε, αλλά να φροντίσεις να μην το ξανακάνεις!
- Νομίζω πως πήρες την απόφασή σου και πρέπει να το σκεφτείς καλύτερα.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο κείμενο

Οὕτω δ' ἵσχυέ τε καὶ μέγας ἦν τότε καὶ πολύς, ὡστ' ἔτι καὶ νῦν
ὑπὸ τῆς ϕώμης τῆς τότ' ἐκείνης, διόταν μόνον ὅρθιον ἄση,
ἀναπτηδῶσιν πάντες ἐπ' ἔργον, χαλκῆς, κεραμῆς, σκυλοδέψαι,
σκυτῆς, βαλανῆς, ἀλφιταμοιβοί, τορνευτολυρασπιδοπηγοί·
οἱ δὲ βαδίζουσ' ὑποδησάμενοι νύκτωρ.

Άριστοφάνης, Ορνίθες στ. 488-492

Μετάφραση

Καί ήταν τότε (ο πετεινός) τόσο πανίσχυρος καὶ μέγας καὶ πολύς, ώστε, ακόμα καὶ τώρα, από τη δύναμι του την τοτινή καὶ μόνο που θα τραγουδήσει το πρωί αναπτηδούν όλοι για δουλειά: χαλκιάδες, κανατάδες, ταμπάκηδες, παπουτσήδες, λουτράρηδες, αλευράδες, τορνευτολυρασπιδαριοστάδες. Καὶ ἄλλοι ποδένονται καὶ περπατούν αξημέρωτα.

(μτφ. Φ. Ι. Κακοιδής)

Δεύτερο κείμενο

“Οπου γὰρ ὅλη μὲν ἦν λίθος, χαλκός, ἐλέφας, χρυσός, ἔβενος, κυπάρισσος, αἱ δὲ ταύτην ἐκπονοῦσαι καὶ κατεργαζόμεναι τέχναι τέκτονες, πλάσται, χαλκοτύποι, λιθουργοί, βαφεῖς χρυσοῦ, μαλακτῆρες ἐλέφαντος, ζωγράφοι, ποικιλταί, τορευταί, πομποί δὲ τούτων καὶ κομιστῆρες ἐμποροι καὶ ναῦται καὶ κυβερνῆται κατὰ θάλατταν, οἱ δὲ κατὰ γῆν ἀμαξοπηγοί καὶ ζευγοτρόφοι καὶ ἡνίοχοι καὶ καλωστρόφοι καὶ λινουργοί καὶ σκυτοτόμοι καὶ ὁδοποιοί καὶ μεταλλεῖς, ἐκάστη δὲ τέχνη, καθάπερ στρατηγὸς ἴδιον στράτευμα, τὸν θητικὸν ὄχλον καὶ ἴδιωτην συντεταγμένον εἰχεν, ὅργανον καὶ σῶμα τῆς ὑπηρεσίας γινόμενον, εἰς πᾶσαν ὡς ἐπος εἰπεῖν ἥλικιαν καὶ φύσιν αἱ χρεῖαι διένεμον καὶ διέσπειρον τὴν εὐπορίαν.

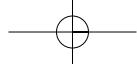
Πλούταρχος, Περικλῆς 12.6

Κείμενο

“Οπου γὰρ ὅλη μὲν ἦν λίθος,
χαλκός, ἐλέφας, χρυσός,
ἔβενος, κυπάρισσος,
αἱ δὲ τέχναι ἐκπονοῦσαι
καὶ κατεργαζόμεναι ταύτην
(ἥσαν) τέκτονες
πλάσται,

Μετάφραση

Γιατί, όπου το υλικό ήταν πέτρα (ή λιθάρι)
χαλκός, ελεφαντόδοντο, χρυσάφι,
έβενος, ξύλο κυπαρισσιού
οι τεχνίτες που κατεργάζονταν
και επεξεργάζονταν αυτό (το υλικό)
(ήταν) ξυλουργοί
τεχνίτες που πλάθουν τον πηλό

Παράλληλα
κείμενα

χαλκοτύποι, λιθουργοί,
βαφεῖς χρυσοῦ,
μαλακτῆρες ἐλέφαντος,
ζωγράφοι, ποικιλταί, τορευταί,
πομποί δὲ τούτων καὶ κομιστῆρες
κατὰ θάλατταν
(ἥσαν) ἐμποροὶ καὶ ναῦται
καὶ κυβερνῆται,
οἱ δὲ κατὰ γῆν (ἥσαν)
ἀμαξοπηγοὶ καὶ ζευγοτρόφοι
καὶ ἡνίοχοι καὶ καλωστρόφοι
καὶ λινουργοὶ¹
καὶ σκυτοτόμοι καὶ ὁδοποιοὶ²
καὶ μεταλλεῖς,
ἐκάστη δὲ τέχνη,
καθάπερ στρατηγὸς
ἴδιον στράτευμα,
εἶχεν τὸν θητικὸν ὄχλον
καὶ ἴδιώτην
συντεταγμένον
γινόμενον ὄργανον καὶ σῶμα
τῆς ὑπηρεσίας,
αἱ χρεῖαι διένεμον
καὶ διέσπειρον τὴν εὐπορίαν,
ὡς ἔπος εἰπεῖν,
εἰς πᾶσα ήλικίαν καὶ φύσιν.

χαλκουργοί, μαρμαράδες,
βαφείς χρυσαφιού,
τεχνίτες που κατεργάζονταν το ελεφαντόδοντο,
ζωγράφοι, διακοσμητές, τορνευτές·
καὶ οἱ προμηθευτές αυτών καὶ μεταφορείς
στη θάλασσα
(ήταν) ἐμποροὶ καὶ ναύτες
καὶ κυβερνήτες πλοίων·
καὶ στη στεριά (ήταν)
αμαξοποιοί καὶ ζευγολάτες
καὶ αμαξηλάτες καὶ κατασκευαστές σχοινιών
καὶ τεχνίτες που κατεργάζονταν το λινάρι
καὶ βυρσοδέψες καὶ κατασκευαστές δρόμων
καὶ μεταλλουργοί·
καὶ κάθε επάγγελμα,
όπως ακριβώς ο στρατηγός
(έχει) το δικό του στράτευμα,
είχε το πλήθος των μισθωτών
καὶ των ανειδίκευτων
συνταγμένο,
που γινόταν ὄργανο καὶ σῶμα
τῆς υπηρεσίας (αυτής).
(εκεί) οι ανάγκες μοίραζαν
καὶ σκορπούσαν την αφθονία (ή τον πλούτο),
για να το πω έτοι,
σε κάθε ηλικία καὶ σε κάθε φυσική δεξιότητα.

Γλωσσικά σχόλια

Πρότο παράλληλο κείμενο

ἴσχυε: γ' εν οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἴσχυώ** (=έχω δύναμη).

μέγας: ονομ. εν. αρσ. γέν. του ανώμαλου επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα.**

ἥν: γ' εν οριστ. παρατ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι).

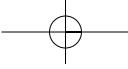
πολύς: ονομ. εν. αρσ. γέν. του ανώμαλου επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ.**

ὄπόταν: σύνδεσμος χρονικούποθετικός.

ὄρθριον: αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὄρθριος, -ία, -ιον** (πρωινός).

ἄση: γ' εν. υποτ. αρσ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἄδω** (= τραγουδώ).

ἔργον: αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. τό ἔργον [γεν. τοῦ ἔργου].

Ενότητα
3

χαλκῆς: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ χαλκεύς** [γεν. τοῦ χαλκέως] (= μεταλλουργός).

κεραμῆς: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ κεραμεὺς** [γεν. τοῦ κεραμέως].

σκυλοδέψαι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ σκυλοδέψης** [γεν. τοῦ σκυλοδέψου] (= βυρσοδέψης).

σκυτῆς: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ σκυτεὺς** [γεν. τοῦ σκυτέως] (= τσαγκάρης).

βαλανῆς: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ βαλανεὺς** [γεν. τοῦ βαλανέως] (= υπηρέτης του λουτρού).

ἀλφιταμοιβοί: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ αλφιταμοιβὸς** [γεν. τοῦ ἀλφιταμοιβοῦ] (= αλευράς).

νύκτωρ [: επίρρ. χρονικό] = κατά τη διάρκεια της νύχτας, αξημέρωτα.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

ὅπου: επίρρ. αναφορικό.

ὗλη: ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ὕλη** [γεν. τῆς ὕλης].

ἥν: γ' εν. οριστ. παρατ. του ρ. **εἰμί.**

λίθος: ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ λίθος** [γεν. τοῦ λίθου].

ἐλέφας: ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἐλέφας** [γεν. τοῦ ἐλέφαντος].

ἔβενος: ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἔβενος** [γεν. τοῦ ἔβενου] = μαύρο σκληρό ξύλο.

κυπάρισσος: ονομ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ κυπάρισσος** [γεν. τῆς κυπαρίσσου].

ταύτην: αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**

ἐκπονοῦσαι: ονομ. πληθ. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκπονέω-ῶ** (= εργάζομαι).

κατεργαζόμεναι: ονομ. πληθ. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κατεργάζομαι.**

αἱ τέχναι: ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τέχνη** [γεν. τῆς τέχνης].

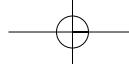
τέκτονες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ τέκτων** [γεν. τοῦ τέκτονος] (= τεχνίτης).

πλάσται: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ πλάστης** [γεν. τοῦ πλάστου].

χαλκοτύποι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ χαλκοτύπος** [γεν. τοῦ χαλκοτύπου] (= σιδηρουργός).

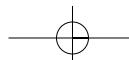
βαφεῖς: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ βαφεὺς** [γεν. τοῦ βεφέως].

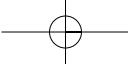
μαλακτῆρες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ μαλακτὴρ** [γεν. τοῦ μαλακτῆρος].

**Παράλληλα
κείμενα**

- ποικιλταί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ποικιλτής** [γεν. τοῦ ποικιλτοῦ] (= διακοσμητής).
- πομποί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πομπός** [γεν. τοῦ πομποῦ] (= συνοδός).
- κομιστῆρες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ κομιστὴρ** [γεν. του κομιστῆρος] (= αυτός που κουβαλάει).
- ἔμποροι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἔμπορος** [γεν. τοῦ ἔμπορου].
- κυβερνήται:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ κυβερνήτης** [γεν. τοῦ κυβερνήτου].
- θάλατταν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλαττα** [γεν. τῆς θαλάττης].
- γῆν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ γῆ** [γεν. τῆς γῆς].
- ἡνίοχοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἡνίοχος** [γεν. τοῦ ἡνιόχου].
- μεταλλεῖς:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ μεταλλεὺς** [γεν. τοῦ μεταλλέως].
- ἐκάστη:** ονομ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης αντων. **ἐκαστος, -η, -ον.**
- καθάπερ:** επίρρο. τροπικό.
- στρατηγός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ στρατηγός** [γεν. τοῦ στρατηγοῦ].
- ἴδιον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἴδιος, -ία, -ιον.**
- στράτευμα:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ στράτευμα** [γεν. τοῦ στρατεύματος].
- θητικόν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **θητικός, -ή, -όν** (= αυτός που ανήκει στο μισθωτό).
- τὸν ὄχλον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ὄχλος** [γεν. τοῦ ὄχλου] (= θόρυβος).
- ἰδιώτην:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἰδιώτης** [γεν. τοῦ ἰδιώτου] (εδώ ως επίθετο).
- συντεταγμένον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **συντάσσομαι.**
- ὅργανον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ ὅργανον** [γεν. τοῦ ὅργάνου].
- τῆς υπηρεσίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ υπηρεσία** [γεν. τῆς ύπηρεσίας].
- γινόμενον:** [γιγνόμενον] αιτ. εν. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **γίγνομαι.**
- πᾶσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν.**
- φύσιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φύσις** [γεν. τῆς φύσεως].
- τίνι εὐπορίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὐπορία** [γεν. τῆς εὐπορίας].

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 145

1. Ποια επαγγέλματα αναφέρει ο Αριστοφάνης και ποια ο Πλούταρχος; Ποια από αυτά διατηρούνται έως τις μέρες μας;

Ο Αριστοφάνης αναφέρει τα εξής επαγγέλματα: χαλκουργός (ό χαλκεὺς = τεχνίτης που κατεργάζεται το χαλκό και άλλα μέταλλα, που κατασκευάζει χάλκινα αντικείμενα), κανατάς (ό κεραμεὺς = αγγειοπλάστης), ταμπάκης (ό σκυλοδέψης = βυρσοδέψης, τεχνίτης που κατεργάζεται δέρματα), παπουτσός (ό σκυτεὺς = υποδηματοποιός), λουτράρης (ό βαλανεὺς = υπάλληλος σε λουτρά), αλευράς (ἀλφιταμοιβὸς = έμπορος αλεύρων), κατασκευαστής λυρών και ασπίδων (ό τορνευτολυρασπιδοπτής).

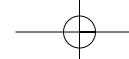
Στο κείμενο του Πλούταρχου συναντούμε τα ακόλουθα επαγγέλματα: οικοδόμος ή ξυλουργός (ό τέκτων), προπλάστης (ό πλάστης = τεχνίτης που κατεργάζεται το κερί ή τον πηλό), χαλκουργός (ό χαλκότυπος), μαρμαράς (ό λιθουργός = λιθοξόος), βαφέας (ό βαφεὺς), ελεφαντουργός (ό μαλακτήρ ἐλέφαντος), ζωγράφος, κεντητής (ό ποικιλτής = τεχνίτης που διακοσμεί υφάσματα ή άλλα αντικείμενα με στολίδια), χαράκτης (ό τορευτής = τεχνίτης που επεξεργάζεται ανάγλυφα έργα, λιθογράφος, ξυλογράφος), έμπορος, ναυτικός, κυβερνήτης πλοίου, αμαξοποιός (ό ἀμαξοπηγός = τεχνίτης που κατασκευάζει άμαξες), ζευγολάτης (ζευγοτρόφος = αυτός που εκτρέφει ζεύγος αλόγων ή βοδιών), οδηγός άρματος (ό ἡνίοχος), κατασκευαστής σκοινιών (ό καλωστρόφος), υφαντής (ό λινουργός = αυτός που κατεργάζεται το λινάρι, που υφαίνει λινά υφάσματα), τσαγκάρης (ό σκυτοτόμος), κατασκευαστής δρόμων (ό οδοποιός), μεταλλουργός (ό μεταλλεὺς).

Από τα παραπάνω αρχαία επαγγέλματα, στις μέρες μας διατηρούνται τα περισσότερα –αν και με την εκβιομηχάνιση κινδυνεύουν να εκλείψουν–, εκτός από τους λουτράρηδες, τους κατασκευαστές ασπίδων και αμαξών και τους ηνίοχους.

2. Να εντοπίσετε ποια από τα επαγγέλματα που αναφέρονται στα παραπάνω αποσπάσματα απαντούν και στο κείμενο της Ενότητας.

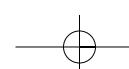
Από τα επαγγέλματα που αναφέρονται στα αποσπάσματα του Αριστοφάνη και του Πλούταρχου, στο κείμενο της Ενότητας συναντούμε τα παρακάτω: ναυτικός (ναύκληρος), έμπορος, αλευράς (ἀπό ἀλφιτοποιίας ἔσυτόν ἔτρεφε), ζευγολάτης (βοῦς ἔτρεφε), μαρμαράς (λιθοξόων), αγγειοπλάστης (κεραμέων), οικοδόμος ή ξυλουργός (τεκτόνων) και βυρσοδέψης (σκυτοτόμων).

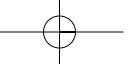
1E-5E(13-138) 11-01-04 06:11 76

13-138
M
A
KP
DIA

DIA
DIA

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Μέρος Α

Κείμενο: «Ένα ταξίδι επιστημονικής φαντασίας»

Πλέομεν όσον τριακοσίους σταδίους και νήσω μικρά και έρημη προσφερόμεθα. Μείναντες δέ ήμερας ἐν τῇ νήσῳ πέντε, τῇ ἔκτῃ ἔξορμῶμεν και τῇ ὁγδῷ καθορῶμεν ἀνθρώπους πολλοὺς ἐπὶ τοῦ πελάγους διαθέοντας, ἀπαντα ἡμῖν προσεοικότας και τὰ σώματα και τὰ μεγέθη, πλὴν τῶν ποδῶν μόνων· ταῦτα γάρ φέλλινα ἔχοντιν ἀφ' οὗ δή, οἷμαι, και καλοῦνται Φελλόποδες. Φαυμάζομεν οὖν ὁρῶντες οὐ βαπτιζομένους, ἀλλὰ ὑπερέχοντας τῶν κυμάτων και ἀδεῶς ὀδοιποροῦντας. Οἱ δὲ και προσέρχονται και ἀσπάζονται ἡμᾶς Ἑλληνικῆ φωνῆ λέγοντες εἰς Φελλὼ τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπείγεσθαι. Μέχοι μὲν οὖν τινος συνοδοιποροῦντος ἡμῖν παραθέοντες, εἴτα ἀποτρεπόμενοι τῆς ὁδοῦ βαδίζοντιν εὔπλοιαν ἡμῖν ἐπευχόμενοι.

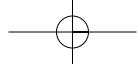
Λουκιανός, Ἀληθῆς Ἰστορία 2.3.4 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: ο Λουκιανός γεννήθηκε γύρω στα 120 μ.Χ. στα Σαμόσατα της Κοιμαγηνής και πέθανε μετά το 180 μ.Χ. (δεν είναι γνωστό το έτος θανάτου του, πάντως ο ίδιος βρισκόταν σε προχωρημένη ηλικία). Εργάστηκε ως δικηγόρος στην Αντιόχεια της Συρίας, παρακολούθησε μαθήματα ορητορικής και έκανε πολλά ταξίδια στα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα της εποχής (Ελλάδα, Ιταλία, Γαλατία), αντλώντας γνώσεις και εμπειρίες.

Το έργο του είναι πλουσιότατο (του αποδίδονται περίπου ογδόντα έργα) και ποικίλο. Περιλαμβάνει σοφιστικές μελέτες, ορητορικά και αφηγηματικά κείμενα, διαλόγους κ.λπ., όπως *Νεκρικοί Διάλογοι*, *Ἐνύπνιον*, *Δίς Κατηγορούμενος*, *Φάλαρης 1 και 2*, *Τυραννοκτόνος*, *Προμηθεύς* ἐν τοῖς λόγοις, *Μυίας Έγκώμιον*. Ορισμένα έργα του είναι δύσκολο να ενταχθούν σε λογοτεχνικά είδη. Χαρακτηριστικά είναι το φανταστικό στοιχείο, το σατιρικό ύφος, η προσπάθεια διακωμώδησης της εποχής του και οι αστείες επινοήσεις. Ο Λουκιανός μπορεί να θεωρηθεί ο πρώτος συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας.

Το απόσπασμα: προέρχεται από ένα από τα πιο γνωστά και έξυπνα έργα του Λουκιανού (*Ἀληθῆς Ἰστορία* ή *Ἀληθῆ Διηγήματα*) που έχει τη μορφή μυθιστορήματος. Ο τίτλος είναι ειδωνικός, καθώς, σύμφωνα με το συγγραφέα, τίποτα από

Ενότητα
4

όσα γράφει δεν είναι αλήθεια. Πρόκειται για μια προσπάθεια να σατιρίσει τους συγγραφείς που περιέγραφαν ως αληθινά διάφορα φανταστικά και απίθανα γεγονότα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα αφηγείται μια συνάντηση με φανταστικά όντα, τους Φελλόποδες, σε ένα υπερπόντιο ταξίδι.

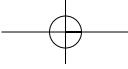
Α2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Πλέομεν ὅσον τριακοσίους σταδίους και προσφερόμεθα μικρῷ καὶ ἐρήμῃ νήσῳ. Μείναντες δὲ πέντε ἡμέρας ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἔκτῃ ἔξορμῶμεν καὶ τῇ ὄγδοῃ καθορῶμεν ἐπὶ τοῦ πελάγους διαθέοντας πολλοὺς ἀνθρώπους, προσεοικότας ἡμῖν ἄπαντα καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη, πλὴν τῶν ποδῶν μόνων· ταῦτα γὰρ φέλλινα ἔχοντιν· ἀφ' οὐ δη, οἶμαι, καὶ καλοῦνται Φελλόποδες. Θαυμάζομεν οὖν ὁρῶντες οὐ βαπτιζομένους, ἀλλὰ ὑπερέχοντας τῶν κυμάτων καὶ ὁδοιποροῦντας ἀδεῶς. Οἱ δὲ καὶ προσέρχονται καὶ ἀσπάζονται ἡμᾶς ἔλληνικῇ φωνῇ λέγουσί τε ἐπείγεσθαι εἰς Φελλώ τὴν αὐτῶν πατρίδα. Μέχρι μὲν οὖν τινος συνοδοιποροῦσι ἡμῖν παραθέοντες, εἴτα ἀποτρεπόμενοι τῆς ὁδοῦ καὶ βαδίζουσιν εὐχόμενοι ἡμῖν εὔπλοιαν.

Μετάφραση

Ταξιδεύομε περίπου τριακόσια στάδια και αγκυροβολούμε (ή πλησιάζομε) σε ένα μικρό και έρημο νησί. Κι αφού μείναμε πέντε μέρες στο νησί, την ἔκτη ξεκινάμε και την ὄγδοη (μέρα) διακρίνομε πάνω στη θάλασσα να τρέχουν εδώ κι εκεί πολλοί άνθρωποι που έμοιαζαν μ' ἐμάς σε όλα, και στα σώματα και στα μεγέθη, εκτός από τα πόδια τους μονάχα· γιατί αυτά τα είχαν από φελλό· γι' αυτόν το λόγο μάλιστα, νομίζω, και ονομάζονται Φελλόποδες. Απορούσαμε, λοιπόν, βλέποντάς τους να μην βουλιάζουν, αλλά να μένουν πάνω στα κύματα και να βαδίζουν χωρίς φόβο. Κι αυτοί (μας) πλησιάζουν και μας χαιρετούν στην ελληνική γλώσσα και (μας) λένε ότι βιάζονται (να φτάσουν) στη Φελλώ, την πατρίδα τους. Μέχρις ενός σημείου, λοιπόν, μας συνοδεύουν τρέχοντας δίπλα μας, ἐπειτα αλλάζοντας δρόμο και προχωρούν ευχόμενοι σ' εμάς καλό ταξίδι.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Λουκιανός στο κείμενο αυτό αναφέρει ότι σε κάποιο ταξίδι ο ίδιος και οι σύντροφοί του συνάντησαν τους Φελλόποδες. Υστερά από τη παραμονή τους για πέντε μέρες σ' ένα μικρό και έρημο νησί συνέχισαν το ταξίδι τους και την όγδοη μέρα βλέπουν ένα πλήθος ανθρώπων που είχαν όμως πόδια από φελλό· ήταν οι Φελλόποδες. Το ότι οι Φελλόποδες περπατούσαν πάνω στα κύματα χωρίς να φοβιζόνται και χωρίς να βουλιάζουν προκάλεσε απορία στους ταξιδιώτες. Στο τέλος οι Φελλόποδες πλησίασαν τους ταξιδιώτες, τους χαιρέτησαν στην ελληνική γλωσσα, τους συνόδευσαν για ένα διάστημα και μετά, αλλάζοντας δρόμο με κατεύθυνση τη πατρίδα τους, τη Φελλώ, τους ευχήθηκαν καλό ταξίδι.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

ἄπαντα ἡμῖν προσεοικότας καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη: Ο Λουκιανός αποδίδει στους φανταστικούς ήρωές του ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά στην όψη και το σώμα, αλλά και στοιχεία του ανθρώπινου χαρακτήρα. Ο ανθρωπομορφισμός φανταστικών πλασμάτων συναντάται πολύ συχνά στα κόμικς, στα κινούμενα σχέδια και στις ταινίες επιστημονικής φαντασίας όπου διάφορα εξωγήινα όντα παρουσιάζονται με ανθρώπινα χαρακτηριστικά.

A5. Γλωσσικά σχόλια

Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά

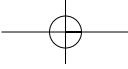
Αρχικοί χρόνοι ωράτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.

Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Πλέομεν:** α΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλέω** = πλέω, ταξιδεύω στη θάλασσα. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πλέω, παρτ. ἔπλεον, μέλ. πλεύσομαι (και πλευσοῦμαι), αόρ. ἔπλευσα, παρκ. πέπλευκα, υπερσ. ἐπεπλεύκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** πλοίο, απόπλους, πλοιάρχος.
- **ὅσον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αναφ. αντων. **ὅσος, ὅση, ὅσον.**
- **τριακοσίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου αριθμητικού επιθέτου **τριακόσιοι, τριακόσιαι, τρακόσια** = τριακόσιοι.
- **σταδίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **οἱ στάδιοι.** Στην ονομ. εν. **τό στάδιον** (= μονάδα μέτρησης μήκους ίση με περίπου 185 μέτρα)· στον πληθυντικό **τά στάδια** και **οἱ στάδιοι.**
- **νήσφ:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ νῆσος** [γεν. τῆς νήσου] = το νησί. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** νησίδα, νησιώτης, νησιώτικος.
- **μικρᾶ:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου επιθ. **μικρός, -ά, -όν.** **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** μικρογραφία, μικροκαμωμένος, μικροσκοπικός, μικροσκόπιο, μικρόκοσμος. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρός, -ά, -όν,

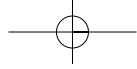
Ενότητα
4

- ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μικρότερος, -α, -ον/δ, ή ἔλαττων, τό ἔλαττον/δ, ή ἥπτων, τό ἥπτον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρότατος, -η, -ον/ἔλάχιστος, -η, -ον/επιφρ. ἕχιστα.
- **προσφερόμεθα:** α' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **προσφέρω.** προσφέρομαι=αγκυροβολώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσφέρομαι, παρτ. προσεφερόμην, μέσ. μέλ. προσοίσομαι, παθ. μέλ. προσοισθήσομαι/προσενεχθήσομαι, αόρ. προσηγκάμην και αόρ. β' προσηγκόμην, παθ. αορ. προσηγκόμην, παρκ. προσενήγματι, υπερσ. προσενήγματι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** προσφορά, φορά, αυτόφωρο, φόρος, λεωφόρος, διαφορά.
 - **μείναντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **μένω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μένω, παρτ. ἔμενον, μέλ. μενῶ, αόρ. ἔμεινα, παρκ. μεμένηκα, υπερσ. [ἔμεμενήκειν].
 - **ἡμέρας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἡμέρα.**
 - **πέντε:** ἀκλιτο απόλυτο αριθμητικό.
 - **ἕκτη:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου τακτικού αριθμητικού: **ἕκτος, ἕκτη, ἕκτον.**
 - **ἔξιορμεν:** α' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔξιορμάω, -ῶ = ξεκινώ.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔξιορμῶ, παρτ. ἔξιώρμων, μέλ. ἔξιορμήσω, αόρ. ἔξιώρμησα, παρκ. ἔξιώρμητα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** ορμή, ορμητήριο, ορμητικός.
 - **τῇ ὄγδοῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου τακτικού αριθμητικού **ὄγδοος, ὄδγόη, ὄγδοον.**
 - **καθορῶμεν:** α' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καθοράω, -ῶ = διακρίνω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καθορῶ, παρτ. καθεώρων, μέλ. κατόψημαι, αόρ. β' κατεῖδον, παρκ. καθεόρακα/καθεώρακα, υπερσ. καθεωράκειν/καθεοράκως **ἥν.** **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** αόρατος, έραση, όψη, ύποπτος, κάτοπτρο, είδωλο.
 - **πολλούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του ανώμαλου επιθέτου **ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολύ,** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ὁ πολύ, ἡ πολλή, τό πολύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δ, ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον.
 - **ἐπί:** κύρια δισύλλαβη πρόθεση.
 - **τοῦ πελάγους:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πέλαγος.**
 - **διαθέοντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους, μετοχής ενεστ. του ρ. **διαθέω = τρέχω εδώ κι εκεί.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διαθέω, παρτ. διέθεον, μέλ. διαθεύσομαι, αόρ. β' διέδραμον, παρκ. διαδεδράμητα, υπερσ. διεδεδράμηκειν.
 - **ἄπαντα:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου (ή της αόριστης αντωνυμίας) **ἄπας, ἄπασα, ἄπαν = όλος, -η, -ο.**
 - **ἡμῖν:** δοτ. πληθ. α' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ (α' πρόσ.), σύ (β' πρόσ.), οὖ (γεν. πτώση, γ' πρόσ.).**
 - **προσεοικότας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους, μετοχής παρκ. του ρ. **προσείκω = μοιάζω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. (δεν απαντά) εἴκω, παρτ. (ποιητ.) εἴκε (γ' ενικ. πρόσ.), μέλ. (ποιητ.) εἴξω, αόρ. (ποιητ.) εἴξα, παρκ. (με σημασία ενεστ.) ἔοικα, υπερσ. (με σημασία παρτ.) ἔφκειν.

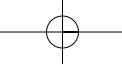
Ενότητα
4

- **τά μεγέθη:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό μέγεθος** [γεν. τοῦ μεγέθους].
- **πλήν** (: καταχρηστική μονοσύλλαβη πρόθεση) = εκτός.
- **τῶν ποδῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ό πονός** [γεν. τοῦ ποδός] = το πόδι. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** ποδοπατώ, ποδήλατο, ποδαρικό, ποδόσφαιρο.
- **μόνων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **μόνος, μόνη, μόνον.**
ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.: μοναξιά, μοναδικός, μοναχικός, μοναστήρι, μοναχά, μοναχός.
- **ταῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**
- **γὰρ** (: αιτιολογικός σύνδεσμος) = γιατί, δηλαδή, λοιπόν.
- **φέλλινα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ φέλλινος, ἡ φελλίνη, τό φέλλινον.**
- **ἔχουσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, παρτ. εῖχον, μέλ. ἔξω/σχήσω, αόρ. β' ἔσχον, παρκ. ἔσχητα [υπερσ. ἔσχήκειν].
- **ἀφ'**: είναι η από έκθλιψη δισύλλαβη κύρια πρόθεση **ἀπό.**
- **οἶ:** γεν. εν. ουδ. γέν. της αναφ. αντων. **ὅς, ἣ, ὅ** = ο οποίος.
- **δῆ** (άκλιτη λέξη): μόριο = πραγματικά, μάλιστα.
- **οἴμαι:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **οἰομαι/οἴμαι** = νομίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. φόρμην/φύμην, μέλ. οἱήσομαι [οἱηθήσομαι], αόρ. φήθην.
- **καλοῦνται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **καλῶ** = προσκαλῶ, ονομάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καλοῦμαι, παρτ. ἐκαλούμην, μέλ. καλοῦμαι/κληθήσομαι, αόρ. ἐκαλεσάμην/ἐκλήθην, παρκ. κέκλημαι, υπερσ. ἐκεκλήμην.
ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.: κλήση, παράκληση, σύγκλητος, ἐγκλημα, εκκλησία, προσκλητήριο.
- **θαυμάζομεν:** α' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **θαυμάζω** = απορώ, θαυμάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐθαύμαζον, μέλ. [μέσος με ενεργ. σημασία] θαυμάσομαι, αόρ. ἐθαύμασα, παρκ. τεθαύμακα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαυμαστός, αξιοθαύμαστος, θαύμα, θαυμαστικό.
- **όρθωντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **όράω, ὄρω. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὄρω, παρτ. ἑώρων, μέλ. ὄψομαι, αόρ. β': εῖδον, παρκ. ἐόρακα/ἐώρακα/ὄπωπα, υπερ. ἐωράκειν/ἐορακώς ἦν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όραση, ορατός, αόρατος, είδωλο, ιδέα, όψη.
- **βαπτιζομένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **βαπτίζω** = βυθίζω στο νερό. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ.: δόκιμο μόνο στη μετοχή βαπτιζόμενος και παρακα.: βεβαπτισμένων. Μεταγεν.: ενεστ. [βαπτίζομαι], παθ. αόρ. [ἐβαπτίσθην], παρκ. [βεβάπτισμαι]. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βάπτισμα, βάφτιση, βαφτιστήρι.
- **ἄλλα** (: αντιθετικός σύνδεσμος) = αλλά, όμως.

Ενότητα
4

- **ύπερέχοντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ύπερέχω** = μένω πάνω. **XRONOI:** ενεστ. ύπερέχω, παρτ. ύπερετέχον, μέλ. ύπερέξω/ύπερεσχήσω, αόρ. β' ύπερεσχον, παρκ. ύπερεσχημα, υπερσ. [ύπερεσχήκειν].
- **τὸν κυμάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κῦμα** [γεν. τοῦ κύματος] = το κύμα της θάλασσας.
- **όδοιποροῦντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχ. ενεστ. του ρ. **όδοιπορέω -ῶ** = βαδίζω. **XRONOI:** δόκιμος μόνο ο ενεστ. και τα άλλα ποιητ. και μεταγεν.
- **προσέρχονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **προσέρχομαι/πρόσειμι** = πλησιάζω. **XRONOI** ενεστ. προσέρχομαι, παρτ. προσῆπα/προσήειν, μέλ. (ενεστ. με σημασ. μέλ.) πρόσειμι, αόρ. β' προσῆλθον, παρκ. προσελήλυθα, υπερσ. προσεληλύθειν/προσεληλυθώς ἦν.
- **ἀσπάζονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. (μέση φωνή με ενεργ. διάθ.) του ρ. **ἀσπάζομαι** = καλωσορίζω, υποδέχομαι. **XRONOI:** παρτ. ἡσπαζόμην, μέλ. ἀσπάσομαι, παθ. μέλ. ἀσπασθήσομαι, αόρ. (μέσ.) ἡσπασάμην, παρκ. ἡσπασμαι. Το ενεργητικό **ἀσπάζω** είναι μεταγενέστερο.
- **ἡμᾶς:** αιτ. πληθ. α' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὖ** (γεν. πτώση γ' πρόσ.).
- **ἔλληνική:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἔλληνικός, ἡ ἔλληνική, τό ἔλληνικόν** = ελληνικός.
- **φωνή:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ φωνή**.
- **τε** (: σύνδεσμος συμπλεκτικός = και.
- **εἰς:** κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση.
- **λέγονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνή του ρ. **λέγω** = λέω, ισχυρίζομαι. **XRONOI:** ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/ἔρω (συνηρ.), αόρ. ἔλεξα/εἴπα και αόρ. β' εἶπον, παρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν/εἰρηκώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** λέξη, λόγος, λεκτικός, ρήμα, ρήτορας.
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. γ' προσώπου της αυτοπαθητικής αντων. Απαντά και τύπος **έαυτῶν**.
- **πατρίδα:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ πατρίς** [γεν. τῆς πατρίδος] = η πατρίδα.
- **ἐπείγεσθαι:** απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπείγομαι** = βιάζομαι **XRONOI:** ενεστ. ἐπείγομαι, παρτ. ἡπειρόμην, μέλ. ἐπείξομαι/ἐπειχθήσομαι, αόρ. ἡπειχθην, παρκ. ἡπειγμαι.
- **μέχρι** (: καταχρηστική δισύλλαβη πρόθεση) = μέχρι, ως.
- **παραθέοντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παραθέω** = τρέχω δίπλα. **XRONOI:** ενεστ. παραθέω, παρτ. παρέθεον, μέλ. (μέσ. με ενεργ. σημασία) παραθεύσομαι, αόρ. β' παρέδραμον, παρκ. παραδεδράμηκα, υπερσ. παρεδεδραμήκειν.
- **τινός:** γεν. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** = κάποιος.

- **συνοδοιποροῦσι:** γ' πληθ. οριστ. ενεστ. του **συνοδοιπορέω-ῶ** = βαδίζω μαζί, συνοδεύω.
- **ἀποτρέπομενοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀποτρέπομαι** = αλλάζω δρόμο. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποτρέπομαι, παρτ. ἀπετρεπόμην, μέλ. ἀποτρέψομαι/ἀποτραπήσομαι, αόρ. ἀπετρεψάμην και αόρ. β' ἀπετραπόμην, παθ. αόρ. ἀπετρέφθην και παθ. αόρ. β' ἀπετράπην, παρκ. ἀποτέραμψαι, υπερσ. ἀπετεράμψην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αποτροπή, αποτρόπαιο.
- **τῆς ὁδοῦ:** γεν. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ ὁδός** = οδός, δρόμος.
- **βαδίζουσιν:** γ' πληθ. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **βαδίζω** = περπάτω, προχωρώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βαδίζω, παρτ. ἐβάδιζον, μέλ. (μέσος με ενεργ. σημασ.) βαδιοῦμαι [μεταγενέστεροι: βαδίσω και (δια) βαδιώ και μέσος ως ενεργ. βαδίσομαι], αόρ. ἐβάδισα και διεβάδισα, παρκ. βεβάδικα.
- **εὔπλοιαν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὔπλοια** = καλό ταξίδι, γρήγορο ταξίδι.
- **ἐπευχόμενοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπεύχομαι** = εύχομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐπηυχόμην, μέλ. ἐπεύξομαι, αόρ. ἐπηνέάμην, παρκ. ἐπηνύμαι, [υπερσ. ἐπηνύμην: ποιητ.].

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

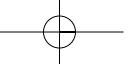
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
πλέομεν προσφερόμεθα	ἐπλέομεν προσφερόμεθα	πλευσόμεθα προσσοισόμεθα/ προσσιθόσόμεθα/ προσενεχθησόμεθα	ἐπλεύσαμεν προσηνεγκάμεθα/ προσηνεγκόμεθα/ προσηνέχθημεν	πεπλεύκαμεν προσενηνέγμεθα	ἐπεπλεύκεμεν προσενηνέγμεθα
μένοντες ἔξορμῷμεν καθορῶμεν	— ἔξωρμῶμεν καθεωρῶμεν	μενοῦντες ἔξορμόσομεν κατοψόμεθα	μείναντες ἔξωρμόσαμεν κατείδομεν	μεμενηρότες ἔξωρμάρκαμεν καθεωράκαμεν καθεοράκαμεν/ κατοπώταμεν	— ἔξωρμάρκεμεν καθεωράκεμεν
διαθέοντας ἔχουσιν καλοῦνται	— εἶχον ἐκαλοῦντο	διαθευσόμενος ἔχουσι/σχήσουσι καλοῦνται/ κληθήσονται	διαδραμόντας ἔσχον ἐκαλέσαντο/ ἔκληθησαν	διαδεδραμπρότας ἔσχήρκασι κέληηνται	— ἔσχήρκεσαν ἐκέληηντο
θαυμάζομεν όρῶντες	ἐθαυμάζομεν —	θαυμασόμεθα όψόμενοι	ἐθαυμάσαμεν ἰδόντες	τεθαυμάκαμεν έωρακότες/ διπωπότες/ βεβαπτισμένους	— — — —
βαπτιζομένους	—	—	(βαπτισθέντας)		—

Ενότητα
4

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ύπερέχοντας	—	ύπερέξοντας/ ύπερσχήσοντας	ύπερσχόντας	ύπερεσχηκότας	—
όδοιποροῦντας	—	—	(όδοιπορήσαντας)	(όδοιπωρηκότας)	—
προσέρχονται	προσῆσαν/ προσήσαν	προσίσαι	προσῆλθον	προσέληλιθασ	προσεληλύθεσαν/ προσεληλυθότες ήσαν
άσπάζονται	ήσπάζοντο	άσπάσονται/ άσπασθήσονται	ήσπάσαντο	ήσπασμένοι	—
λέγουσι	έλεγον	λέξουσι/ έρούσι	ήσπάσθησαν	εἰσί	ειρήκεσαν
έπειγεσθαι	—	(έπειξεσθαι/ έπειχθήσεσθαι)	έπειχθηναι	(ήπειχθαι)	—
παραθέοντες βαδίζουσιν έπενχόμενοι	— έβαδιζον —	παραθευσόμενοι βαδιοῦνται έπενχόμενοι	παραδραμόντες έβαδισαν έπενχάμενοι	παραδεδραμηκότες (βεβαδίκασι) έπηνημένοι	—

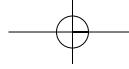
ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
πλέομεν	πλέωμεν	πλέομεν	—	πλεῖν	πλέων, -ουσα, -ον
προσφερόμεθα	προσφερώμεθα	προσφεροίμεθα	—	προσφέρεσθαι	προσφερόμενος, -η, -ον
έξιορμῶμεν	έξιορμῶμεν	έξιορμημεν	—	έξιορμᾶν	έξιορμῶν, -ῶσα, -ῶν
καθορῶμεν	καθορῶμεν	καθορῷμεν	—	καθορᾶν	καθορῶν, -ῶσα, -ῶν
έχουσιν	έχωσι	έχοιεν	έχόντων/ -έτωσαν	έχειν	έχων, -ουσα, -ον
καλοῦνται	καλῶνται	καλοῖντο	καλεῖσθων	καλεῖσθαι	καλούμενος, -η, -ον
θαυμάζομεν	θαυμάζωμεν	θαυμάζουμεν	—	θαυμάζειν	θαυμάζων, -ουσα, -ον
προσέρχονται	προσίσωσι	προσίσιεν	προσιόντων	προσιέναι	προσιών, -ούσα, -όν
άσπαζονται	άσπαζωνται	άσπαζοιντο	άσπαζεσθων/ άσπαζέσθωσαν	άσπαζεσθαι	άσπαζόμενος, -η, -ον
λέγουσι	λέγωσι	λέγοιεν	λεγόντων/ λεγέτωσαν	λέγειν	λέγων, -ουσα, -ον
βαδίζουσιν	βαδίζωσι	βαδίζοιεν	βαδίζόντων/ βαδίζέτωσαν	βαδίζειν	βαδίζων, -ουσα, -ον

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- 1. Πλέομεν ὅσον τριακοσίους σταδίους:** κύρ. πρότ. (ήμεις: ενν.): υποκ. στο **πλέομεν** (ρήμα αμετάβατο). **τριακοσίους:** επιθ. προσδ. στο **σταδίους:** αιτιατική του τόπου (δηλώνει **τοπική έκταση**: βλ. **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 103). **ὅσον:** επιφρ. προσδ. που δηλώνει το περίπου, γιατί αναφέρεται σε έκταση (: τριακοσίους σταδίους).
- 2. καὶ νήσῳ μικρῷ καὶ ἐρήμῃ προσφερόμεθα:** κύρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καὶ**). (ήμεις: ενν.): υποκ. στο προσφερόμεθα. **μικρῷ – ἐρήμῃ:** επιθετικοί προσδρ. στο **νήσῳ:** αντικ.
- 3. Μείναντες δὲ ἡμέρας ἐν τῇ νήσῳ πέντε, τῇ ἔκτῃ ἔξοδῳμεν:** κύρ. πρότ. (ήμεις: ενν.): υποκ. στο **ἔξοδῳμεν** και στη μτχ. **μείναντες:** χρον. μτχ. **πέντε:** επιθ. προσδ. στο **ἡμέρας** αιτιατ. του χρόνου. **τῇ ἔκτῃ** (ἡμέρᾳ): δοτ. του χρόνου.
- 4. καὶ τῇ ὄγδοῃ καθορῶμεν ἀνθρώπους πολλοὺς διαθέοντας, ἄπαντα ἡμῖν προσεοικότας καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη, πλὴν τῶν ποδῶν μόνων:** κύρ. πρότ. (ήμεις: ενν.): υποκ. στο **καθορῶμεν**. **τῇ ὄγδοῃ** (ἡμέρᾳ): δοτ. του χρόνου. **πολλούς:** επιθ. προσδ. στο **ἀνθρώπους:** αντικ. στο ρήμα και υποκ. στις μτχ. **διαθέοντας** (κατηγ. μτχ. από το αισθητικό **καθορῶμεν**). **προσεοικότας:** επιθ. μτχ. **ἐπὶ τοῦ πελάγους:** εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. **ἄπαντα:** αιτ. της αναφοράς. **ἡμῖν:** αντικ. στη μτχ. προσεοικότας. **τὰ σώματα – τὰ μεγέθη:** επεξηγήσεις στο ἄπαντα. **πλὴν τῶν ποδῶν:** εμπρόθ. προσδ. εξαίρεσης. **μόνων:** κατηγ. προσδ. στο τῶν ποδῶν.
- 5. ταῦτα γὰρ φέλλινα ἔχουσιν:** κύρ. πρότ. (**ἄνθρωποι:** ενν.): υποκ. στο **ἔχουσιν**. **φέλλινα:** κατηγ. στο **ταῦτα:** αντικ. στο **ἔχουσιν** (εδώ το ρ. **ἔχω** είναι συνδετικό).
- 6. ἀφ' οὐ δὴ καὶ καλοῦνται Φελλόποδες:** κύρ. αναφ. πρότ. **Φελλόποδες:** κατηγ. στο (**οἱ ἄνθρωποι ή οὗτοι:** εννοοῦνται): υποκ. στο **καλοῦνται** (ρήμα συνδετικό). **ἀφ' οὐ:** εμπρόθ. προσδ. αιτίας.
- ΠΡΟΣΕΞΕ:** Οι αναφορικές αντωνυμίες **ὅς**, **ἥ**, **ὅ** (μόνες ή και με προθέσεις μπροστά) στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγουν κύριες προτάσεις, όταν δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην ίδια περίοδο ή ημιπεριόδο, όπως συμβαίνει με την παραπάνω πρόταση.
- 7. Οἶμαι (ἐγώ):** κύρ. παρενθετική πρότ. (**ἐγώ:** ενν.): υποκ. στο **οἶμαι**.
- 8. Θαυμάζομεν... ὁδοιποροῦντας:** κύρ. πρότ. (ήμεις: ενν.): υποκ. στο **θαυμάζομεν** και στη μτχ. **ὁδοντες:** αιτιολ. μτχ. (**τοὺς ἀνθρώπους ή τούτους:** εννοούνται): αντικ. στη μτχ. **ὁδοντες** και υποκ. στις μτχ. **βαπτιζομένους – ὑπερέχοντας – ὁδοιποροῦντας:** κατηγορηματικές μτχ. από το **ὁδοντες** (ὅδω: ρήμα αισθητικό). **τῶν κυμάτων:** αντικ. στη μτχ. **ὑπερέχοντας.** **ἀδεῶς:** επιφρ. προσδ. τρόπου.
- 9. Οἱ δὲ καὶ προσέρχονται:** κύρ. πρότ. **οἱ δὲ:** υποκ. στο **προσέρχονται**.
- 10. καὶ ἀσπάζονται ἡμᾶς ἐλληνικῇ φωνῇ:** κύρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγού-

Ενότητα
4

- μενη με συμπλεκτικό σύνδεσμο **και**). (**οι δέ:** ενν.): υποκ. στο **ἀσπάζονται**. **ήμας:** αντικ. **έλληνική:** επιθ. προσδ. στο **φωνή:** δοτ. του μέσου.
- 11. λέγουσί τε εἰς Φελλώ τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπείγεσθαι:** κύρ. προτ. (συνδέεται με την προηγούμενη με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **τε**): **αὐτῶν** (χωρίς το άρθρο τήν): γεν. ακτη. **τὴν αὐτῶν** (με το άρθρο **τὴν**): επιθ. προσδ. στο πατρίδα.
- 12. Μέχρι μὲν οὖν τινος συνοδοιποροῦσι** **ήμιν παραθέοντες:** κύρ. πρότ. (**οι δέ:** ενν.): υποκ. στο **συνοδοιποροῦσι** και στην τροπ. μτχ. **παραθέοντες.** **ήμιν:** αντικ. στο συνοδοιποροῦσι. **μέχρι τινός:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τοπικό τέρμα.
- 13. εῖτα ἀποτρεπόμενοι τῆς ὁδοῦ βαδίζουσιν εὔπλοιαν** **ήμιν ἐπευχόμενοι:** κύρ. πρότ. (**οι δέ:** ενν.): υποκ. στο **βαδίζουσιν** και στις μτχ. **ἀποτρεπόμενοι** (χρον. μτχ.) και **ἐπευχόμενοι:** τροπ. μτχ. **τῆς ὁδοῦ:** αντικ. στη μτχ. **ἀποτρεπόμενοι.** **εὔπλοια** (άμεσο) - **ήμιν** (έμμεσο): αντικείμενα στη μτχ. **ἐπευχόμενοι.**

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 29 του σχολικού βιβλίου

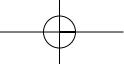
1. Ποια αξιοπερίεργα χαρακτηριστικά παρουσιάζουν οι Φελλόποδες που περιγράφει ο Λουκιανός;

Οι Φελλόποδες που περιγράφει στο έργο του ο Λουκιανός έχουν τη μορφή και τη σωματική διάπλαση των ανθρώπων, με τη διαφορά ότι τα πόδια τους είναι από φελλό. Αυτό το αξιοπερίεργο χαρακτηριστικό τους δίνει τη δυνατότητα να στέκονται και περπατούν πάνω στα κύματα, ενώ είναι ικανοί ακόμη και να τρέχουν στην επιφάνεια της θάλασσας χωρίς να βουλιάζουν στο νερό. Έτσι λοιπόν, αντί να χρησιμοποιούν πλωτά μέσα μεταφοράς, πραγματοποιούν ταξίδια στο ανοιχτό πέλαγος βασιζόμενοι στην ιδιαίτερη μορφή των ποδιών τους. Αξιοπερίεργο είναι επίσης το γεγονός ότι οι Φελλόποδες μιλούν την ελληνική γλώσσα.

2. Πώς συμπεριφέρθηκαν οι Φελλόποδες στον αφηγητή και στους συντρόφους του;

Η συμπεριφορά των Φελλόποδων απέναντι στον αφηγητή και τους συντρόφους του είναι εξαιρετικά φιλική και εγκάρδια. Μόλις αντιλαμβάνονται την παρουσία τους, πηγαίνουν σ' αυτούς, τους αισπάζονται και αποκαλύπτουν πως ταξιδιεύουν προς την πατρίδα τους, τη Φελλώ. Στη συνέχεια συνοδεύουν τους ταξιδιώτες τρέχοντας πάνω στα κύματα δίπλα στο καράβι και, όταν χωρίζουν, τους δίνουν ευχές για καλό ταξίδι.

Ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρονται οι άνθρωποι με τα φέλλινα πόδια δείχνει ένα λαό φιλικό, καλοπροσαίρετο, εξωστρεφή και ανεπιτήδευτο.

Ενότητα
4

3. Να συγκρίνετε τους φανταστικούς ήρωες του Λουκιανού με τους αγαπημένους σας χαρακτήρες από τον κόσμο των κινουμένων σχεδίων ή της επιστημονικής φαντασίας.

Οι φανταστικοί Φελλόποδες του Λουκιανού παρουσιάζουν ομοιότητες με πολλούς ήρωες των κινουμένων σχεδίων και των κόμιξ. Στις περιπτώσεις αυτές χαρακτηριστικά είναι τα ανθρωπομορφικά στοιχεία, όπως η ηθική διάσταση των ηρώων (χαλοί ή κακοί), η σωματική διάπλαση που μοιάζει συχνά με την ανθρώπινη (χέρια, πόδια, κεφάλι α.λπ.), οι συνήθειες και η γλώσσα που χρησιμοποιούν. Επιπλέον, τα πρόσωπα των κινουμένων σχεδίων και χυρίως οι ήρωες των έργων επιστημονικής φαντασίας έχουν, όπως και οι Φελλόποδες, ικανότητες που υπερβαίνουν κατά πολύ την ανθρώπινη δυνατότητα. Για παράδειγμα, μπορούν να πετούν, έχουν υπεράνθρωπη δύναμη, είναι άτρωτοι ή αθάνατοι, γίνονται αόρατοι α.λπ.

Μέρος Β

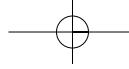
Λεξιλογικά: Ουσιαστικό ή φωνή

**Ετυμολογικά: Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά
(α' μέρος)**

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ή φωνή

φωνή, ή: ο έναρθρος ήχος που παράγεται από τη στοματική κοιλότητα και το λάρυγγα ανθρώπου ή ζώου, φθόγγος / κραυγή, άναρθρος ήχος / λόγος, ομιλία / ο ήχος άψυχων αντικειμένων, π.χ. μουσικών οργάνων / (μιτφ.) κάτι που επιβάλλεται από τα γεγονότα, π.χ. η φωνή της συνείδησης / (γλωσσ.) ένα από τα παρεπόμενα του ρήματος που αναφέρεται στο σύνολο των τύπων που μπορεί να σχηματίσει το ρήμα όταν σημαίνει ενέργεια (ενεργητική φωνή), πάθος (παθητική φωνή) ή κατάσταση (μέση φωνή).

Ενότητα
4**Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ή φωνή****Αρχαία Ελληνική****Απλές λέξεις**

φωνητός, -η, -ὸν: αυτός που μπορεί να ειπωθεί

Σύνθετες λέξεις

ἀντιφωνέω-ἀντιφωνῶ: αποκρίνομαι, απαντώ / αντηχώ.

εῦφωνος, -η, -ον : αυτός που έχει φωνή.

μικρόφωνος, -η, ον : αυτός που έχει αδύναμη (ισχνή, ασθενική) φωνή.

μικροφωνία, ἡ: το να έχει κανείς αδύναμη φωνή.

μεγαλόφωνος, -η, -ον : αυτός που έχει φωνή, δυνατή φωνή / αυτός που μιλάει δυνατά / αυτός που λέει πομπώδη λόγια.

Αρχαία / Νέα Ελληνική**Απλές λέξεις**

φώνημα, τὸ: (α.ε.) ήχος φωνής / λόγος, (ν.ε.) όρος της γλωσσολογίας που περιγράφει κάθε φθόγγο ο οποίος μπορεί να μεταβάλει τη σημασία μιας λέξης, π.χ. στις λέξεις πόλος, ρόλος, θόλος τα π, ρ και θ είναι φωνήματα επειδή διαφοροποιούν τη σημασία των λέξεων αυτών.

φωνητικός, -η, -ὸν(v): αυτός που αναφέρεται στη φωνή.

φωνήν, τὸ: κάθε ηχηρός φθόγγος που μπορεί να σχηματίσει μόνος του συλλαβή (α, ε, η, ι, ο, υ, ω).

Σύνθετες λέξεις

φωνασκέω-φωνασκῶ: (α.ε.) καλλιεργώ τη φωνή μου, (ν.ε.) φωνάζω δυνατά, κραυγάζω.

φωνασκία, ἡ: 1. (α.ε.) εξάσκηση της φωνής, 2. (ν.ε.) το να μιλάει κανείς με δυνατή και διαπεραστική φωνή.

εὐφωνία, ἡ: καλή και γλυκιά φωνή / η αρμονική αλληλουχία των λέξεων στο λόγο.

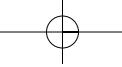
ἀναφωνέω-ἀναφωνῶ: φωνάζω δυνατά και συνήθως ξαφνικά.

διαφωνέω-διαφωνῶ: δε συμφωνώ με κάποιον, έχω διαφορετική γνώμη.

διαφωνία, ἡ: ασυμφωνία, διαφορά απόψεων / παραφωνία.

συμφωνέω-συμφωνῶ: (α.ε.) τραγουδώ αρμονικά μαζί με άλλον, (ν.ε.) έχω την ίδια άποψη με κάποιον / συνδυάζομαι αρμονικά / συνάπτω συμφωνία.

συμφωνία, ἡ: αρμονία ήχων / το να συμπίπτουν οι απόψεις, οι ενέργειες κ.λπ. / δέσμευση, σύμβαση.

Ενότητα
4

σύμφωνος, -η, -ο(ν): αυτός που ηχεί αρμονικά / αυτός που έχει την ίδια γνώμη με άλλον, ομόφωνος.

ἄφωνος, -η, -ο(ν): αυτός που δεν έχει φωνή / αυτός που μένει σιωπηλός από κατάπληξη, άναυδος.

ἀφωνία, ἡ: έλλειψη, απώλεια της φωνής.

καλλίφωνος, -η, -ο(ν): αυτός που έχει ωραία φωνή.

παράφωνος, -η, -ο(ν): μουσικός φθόγγος που δεν ταιριάζει με τους άλλους / κακόφωνος, φάλτσος.

παραφωνία, ἡ: φωνή που ηχεί αντίθετα με το ρυθμό / ό,τι δε βρίσκεται σε αρμονία με τα υπόλοιπα στοιχεία ενός συνόλου.

πολύφωνος, -η, -ο(ν): αυτός που βγάζει πολλές φωνές ή ήχους.

πολυφωνία, ἡ: συνδυασμός πολλών φωνών ή μουσικών οργάνων / (μιφ.) η ύπαρξη πολλών διαφορετικών απόψεων, πλουραλισμός.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

φωνάζω: μιλάω δυνατά, βγάζω δυνατή φωνή / μαλώνω κάποιον / καλώ κάποιον με το όνομά του.

φωναχτά (επιφρ.): μεγαλόφωνα, με δυνατή φωνή.

φωνακλάς, -ού, -άδικο: αυτός που συνηθίζει να φωνάζει, που εκνευρίζεται εύκολα.

φωνηντικός, -η, ό: αυτός που σχετίζεται με τα φωνήντα.

Σύνθετες λέξεις

ευφωνικός, -η, -ό: αυτός που συμβάλλει ώστε να υπάρχει ευφωνία, π.χ. ευφωνικά σύμφωνα.

μικρόφωνο, το: συσκευή που συλλαμβάνει και μετατρέπει τα ηχητικά κύματα σε ηλεκτρικά.

μεγάφωνο, το: συσκευή που εκπέμπει ηχητικά κύματα των οποίων ενισχύει την ένταση, ώστε ο ήχος να είναι πιο δυνατός.

πολυφωνικός, -η, ό: αυτός που σχετίζεται με την πολυφωνία.

μεγαλόφωνα (ή -ως) (επιφρ.): με δυνατή φωνή.

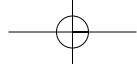
γραμμόφωνο, το: παλιά συσκευή αναπαραγωγής ήχων.

φωνογράφος, ο: παλιά συσκευή για την εγγραφή σε δίσκο και την αναπαραγωγή ήχων.

φωνοληψία, η: η λήψη και αποτύπωση ήχων με ηλεκτροακουστικά μέσα, ηχοληψία.

φωνολογία, η: αλάδος της γλωσσολογίας που μελετά τους φθόγγους μιας γλώσσας.

φωνολογικός, -η, -ό: αυτός που σχετίζεται με τη φωνολογία.

Ενότητα
4

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 30 του σχολικού βιβλίου

1. Συνδυάζοντας τις λέξεις της στήλης Α με τις κατάλληλες από τη στήλη Β' να δημιουργήσετε ονοματικά σύνολα.

A'	B'
1. μικροφωνική	α. γνώμη
2. σύμφωνη	β. πάθη
3. φωνητικές	γ. ευφωνίας
4. χάριν	δ. χορδία
5. παράφωνη	ε. χορδές
6. φωνηντικά	στ. εγκατάσταση

1 – στ: μικροφωνική εγκατάσταση

2 – α: σύμφωνη γνώμη

3 – ε: φωνητικές χορδές

4 – γ: χάριν ευφωνίας

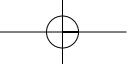
5 – δ: παράφωνη χορδία

6 – β: φωνηντικά πάθη

2. Χρησιμοποιώντας λέξεις μόνο από το Λεξιλογικό Πίνακα, να δώσετε ένα συνόνυμο ή ένα αντώνυμο των παρακάτω λέξεων:

Συνόνυμα		Αντώνυμα	
έριδα, διχογνωμία	→	χαμηλόφωνα	→
εῦφωνος	→	διαφωνία	→
πλουραλισμός	→	ψιθυρίζω	→
χρανγάζω	→	μονοφωνία	→
κακόφωνος	→		
δυσαρμονία	→		

Συνόνυμα	Αντώνυμα
έριδα, διχογνωμία: διαφωνία εῦφωνος: καλλίφωνος πλουραλισμός: πολυφωνία χρανγάζω: φωνασκώ κακόφωνος: παράφωνος δυσαρμονία: παραφωνία	χαμηλόφωνα: μεγαλόφωνα (ή μεγαλοφώνως) διαφωνία: συμφωνία ψιθυρίζω: φωνάζω, φωνασκώ μονοφωνία: πολυφωνία

B2. Ετυμολογικά σχόλια**Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά (ά' μέρος)****Ουσιαστικά παράγονται**→
→
→**από ουσιαστικά
από ρήματα
από επίθετα****Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά****Υποχοριστικά – Περιεκτικά – Τοπικά**

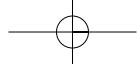
- Υποχοριστικά** ονομάζονται τα παράγωγα ουσιαστικά που παριστάνουν μικρό αυτό που σημαίνει η πρωτότυπη λέξη, είτε όταν είναι αληθινά μικρό είτε όταν χρησιμοποιείται χαϊδευτικά ή για χλευασμό ή για περιφρόνηση.

Καταλήξεις υποχοριστικών			
-άριον	ἴππος	>	ἴππ-άριον
-ιον	ρύαξ	>	ρύάκ-ιον
-ίδιον	τεῖχος	>	τειχ-ίδιον
-ίς	λαβή	>	λαβ-ίς
-ίσκος	νεανίας	>	νεαν-ίσκος
-ίσκη	κόρη	>	κορ-ίσκη
-ύδριον	νέφος	>	νεφ-ύδριον
-ύλλιον	δένδρον	>	δενδρ-ύλλιον

- Περιεκτικά** ονομάζονται τα παράγωγα ουσιαστικά τα οποία σημαίνουν το μέρος που περιέχει πολλά από εκείνα που φανερώνει η πρωτότυπη λέξη ή πολλά όμοια που βρίσκονται στο ίδιο μέρος.

Καταλήξεις περιεκτικών			
-εών	έλαια	>	έλαι-ών
-ιά	σφήξ (= σφήκα)	>	σφηκ-ιά (= φωλιά σφηκών)
	στρατός	>	στρατιά

- Τοπικά** ονομάζονται τα παράγωγα ουσιαστικά τα οποία σημαίνουν τον τόπο όπου μένει ή δρα το πρόσωπο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή τον τόπο όπου γίνεται μια ενέργεια.

Ενότητα
4

Καταλήξεις τοπικών

-ιον	έμπορος > έμπορ-ιον (= εμπορικό λιμάνι)
-(ε)ιον	κουρεύς > κουρ-εῖον

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 32 του σχολικού βιβλίου

1. Να κατατάξετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά στην κατηγορία στην οποία ανήκουν. Στη συνέχεια να υπογραμμίσετε την κατάληξή τους: **παιδάριον, λογεῖον, θυρίς, πυργίδιον, παρθενών, μαγειρεῖον, παιδίσκη, ξιφίδιον.**

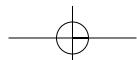
Υποκοριστικά	Περιεκτικά	Τοπικά
παιδάριον	παρθενών	λογεῖον
θυρίς		μαγειρεῖον
πυργίδιον		
παιδίσκη		
ξιφίδιον		

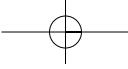
2. Να γράψετε την πρωτότυπη λέξη των ουσιαστικών της προηγούμενης άσκησης.

παιδάριον	<	παῖς
λογεῖον	<	λόγος
θυρίς	<	θύρα
πυργίδιον	<	πύργος
παρθενών	<	παρθένος
μαγειρεῖον	<	μάγειρος
παιδίσκη	<	παῖς (ή)
ξιφίδιον	<	ξίφος

3. Να αντιστοιχίσετε τα παράγωγα ουσιαστικά της στήλης Α' με τα πρωτότυπα ουσιαστικά της στήλης Β' και να γράψετε στη στήλη Γ' αν αυτά είναι υποκοριστικά, περιεκτικά ή τοπικά.

Α'	Β'	Γ'
1. ἀρχεῖον	α. ξένος	_____
2. σφρηγία	β. οἶκος	_____
3. οἰκίσκος	γ. σάνδαλον	_____
4. σανδάλιον	δ. σανίς	_____
5. ξενών	ε. σφῆξ	_____
6. σανίδιον	στ. ἀρχή	_____

1 - στ:	<i>ἀρχεῖον</i>	<	<i>ἀρχή</i>	(τοπικό)
2 - ε:	<i>σφημά</i>	<	<i>σφήξ</i>	(περιεκτικό)
3 - β:	<i>οἰκίσκος</i>	<	<i>οἶκος</i>	(υποκοριστικό)
4 - γ:	<i>σανδάλιον</i>	<	<i>σάνδαλον</i>	(υποκοριστικό)
5 - α:	<i>ξενών</i>	<	<i>ξένος</i>	(περιεκτικό)
6 - δ:	<i>σανίδιον</i>	<	<i>σανίς</i>	(υποκοριστικό)

Ενότητα
4

4. Να αντιστοιχίσετε τα παραγωγα ουσιαστικά (στήλη Α') με την κατηγορία στην οποία ανήκουν (στήλη Β'):

A'	B'
1. <i>πετρίδιον</i>	
2. <i>έπύλλιον</i>	a. υποκοριστικό
3. <i>κουρεῖον</i>	
4. <i>περιστερεών</i>	β. τοπικό
5. <i>πλοιάριον</i>	
6. <i>ψηφίς</i>	γ. περιεκτικό
7. <i>χρυσίον</i>	

α. υποκοριστικά: πετρίδιον (< πέτρα), έπύλλιον (< ἔπος), πλοιάριον (< πλοῖον), ψηφίς (< ψῆφος), χρυσίον (< χρυσός)

β. τοπικό: κουρεῖον (< κουρεύς)

γ. περιεκτικό: περιστερεών (< περιστερά)

(1-α, 2-α, 3-β, 4-γ, 5-α, 6-α, 7-α)

5. Να γράψετε παραγωγα ουσιαστικά των παρακάτω λέξεων που να δηλώνουν αυτό που ξητείται στην παρένθεση.

χῶρος (υποκοριστικό) → χωρίον

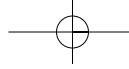
θῆρ (υποκοριστικό) → θηρίον

γραφεύς (τοπικό) → γραφεῖον

δῆμα (υποκοριστικό) → δημάτιον

κίων (υποκοριστικό) → κιόνιον, κιονίσκος

φόδη (τοπικό) → φέδεῖον

Ενότητα
4

Μέρος Γ

- Γραμματική:**
1. Το άρθρο
 2. Β' αλίση ουσιαστικών
 3. Προσωπικές αντωνυμίες

Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Το άρθρο

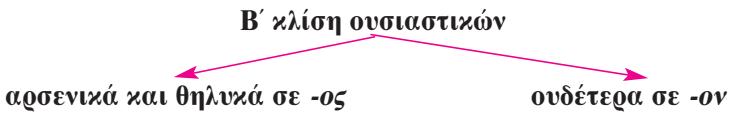
Άρθρο λέγεται το ακλιτό μονοσύλλαβο μέρος του λόγου που μπαίνει πριν από τα πτωτικά ή πριν από λέξεις που χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά ή επίθετα: **ό** ανθρωπος, **ή** ήμερα, **τήν** πατρίδα, **τοῦ** πελάγους.

	αρσενικό		θηλυκό		ουδέτερο	
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	δ	οί	ή	αι	τό	τὰ
γεν.	τοῦ	τῶν	τῆς	τῶν	τοῦ	τῶν
δοτ.	τῷ	τοῖς	τῇ	ταῖς	τῷ	τοῖς
αιτ.	τὸν	τοὺς	τὴν	τὰς	τό	τὰ
κλητ.	(ῳ)*	(ῳ)	(ῳ)	(ῳ)	(ῳ)	(ῳ)

2. Β' αλίση ουσιαστικών

Στην α.ε. υπάρχουν τρεις κλίσεις, η **πρώτη**, η **δεύτερη** και η **τρίτη**. Η Β' κλίση περιλαμβάνει **αρσενικά**, **θηλυκά** και **ουδέτερα** ουσιαστικά.

* Ο τύπος ὥ δεν είναι άρθρο αλλά επιφάνημα και χρησιμοποιείται πριν από ονόματα σε κλητική πτώση.

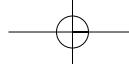
Καταλήξεις Β' κλίσης				
αρσενικά και θηλυκά		ουδέτερα		
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	-ος	-οι	-ον	-α
γεν.	-ου	-ων	-ου	-ων
δοτ.	-ω	-οις	-ω	-οις
αιτ.	-ον	-ους	-ον	-α
κλητ.	-ε	-οι	-ον	-α

αρσενικά και θηλυκά		ουδέτερα		
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	δ ἄνθρωπος	οι ἄνθρωποι	τὸ μυστήριον	τὰ μυστήρια
γεν.	τοῦ ἄνθρωπου	τῶν ἄνθρωπων	τοῦ μυστηρίου	τῶν μυστηρίων
δοτ.	τῷ ἀνθρώπῳ	τοῖς ἀνθρώποις	τῷ μυστηρίῳ	τοῖς μυστηρίοις
αιτ.	τὸν ἄνθρωπον	τοὺς ἄνθρωπους	τὸ μυστήριον	τὰ μυστήρια
κλητ.	(ῳ) ἄνθρωπε	(ῳ) ἄνθρωποι	(ῳ) μυστήριον	(ῳ) μυστήρια

Παρατηρήσεις

- Οι καταλήξεις των αρσενικών και των θηλυκών της Β' ακλίσης είναι οι **ίδιες** σε όλες τις πτώσεις και στους δύο αριθμούς (τα ξεχωρίζουμε από το άρθρο).
 - Η κατάληξη **-α** των ουδετέρων στον πληθυντικό είναι **βραχύχρονη***, π.χ. τά δῶρα.
 - Η δίφθογγος **οι**, όταν βρίσκεται στο τέλος κλιτής λέξης (εκτός από την ευκτική ρήματος), είναι **βραχύχρονη**, π.χ. οί κῆποι (αλλά: τοῖς κήποις).
 - Η **γενική** και η **δοτική ενικόν και πληθυντικόν** των ουσιαστικών της Β' ακλίσης, όταν τονίζονται στη **λήγουσα**, παίρνουν **περισπομένη**, π.χ. τοῦ ἀγροῦ, τῷ ἀγρῷ, τῶν ἀγρῶν, τοῖς ἀγροῖς.
 - Τα **οξύτονα** (= που τονίζονται στη λήγουσα) και τα **παροξύτονα** (= που τονίζονται στην παραλήγουσα) ουσιαστικά της Β' ακλίσης διατηρούν τον τόνο τους

* Η κατάληξη -α των ουδετέρων όλων γενικά των πτωτικών είναι βραχύρρονη, π.χ. τὰ μῆλα, τὸ κτῆμα, τά σπουδαῖα, ἐκεῖνα, τὰ ποιοῦντα.

Ενότητα
4

στην **ίδια συλλαβή** σε όλες τις πτώσεις και στους δύο αριθμούς, π.χ. ὁ παλμός, τοῦ παλμοῦ, τῷ παλμῷ, τὸν παλμὸν, (ῳ) παλμέ, οἱ παλμοὶ, τῶν παλμῶν, τοῖς παλμοῖς, τοὺς παλμοὺς, (ῳ) παλμοὶ.

- Τα **προπαροξύτονα** (= που τονίζονται στην προπαραλήγουσα) ουσιαστικά της Β' κλίσης τονίζονται στην **προπαραλήγουσα**, όταν η λίγουσα είναι **βραχύχρονη**, π.χ. ἡ ἄμπελος, αἱ ἄμπελοι. Όταν η λίγουσα είναι **μακρόχρονη**, κατεβάζουν τον τόνο στην **παραλήγουσα**, π.χ. τῆς ἄμπέλου, τῶν ἄμπελων.

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 33 του σχολ. βιβλίου

- ✓ **Να εντοπίσετε τα ουσιαστικά του κειμένου της Ενότητας που ανήκουν στη β' κλίση.**

σταδίους (τὸ στάδιον), νήσω (ἢ νῆσος), ἀνθρώπους (ὁ ἀνθρωπος), ὁδοῦ (ἢ ὁδός)

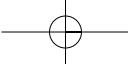
- ✓ **Να συμπληρώσετε την κλίση του ουσιαστικού ό νόμος με τη βοήθεια του προηγούμενου πίνακα. Να προσθέσετε και το ἀρθρο.**

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός			
	α.ε.	ν.ε.		α.ε.	ν.ε.	
ονομ.	ὅ	νόμος	νόμος	οἱ	νόμοι	νόμοι
γεν.	τοῦ	νόμον	νόμου	τῶν	νόμων	νόμων
δοτ.	τῷ	νόμῳ	—	τοῖς	νόμοις	—
αιτ.	τὸν	νόμον	νόμο	τοὺς	νόμους	νόμους
κλητ.	(ῳ)	νόμε	νόμε	(ῳ)	νόμοι	νόμοι

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 34 του σχολικού βιβλίου

- 1. Να συμπληρώσετε τις πτώσεις που λείπουν στον παρακάτω πίνακα.**

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ἡ ἄμπελος	ὅ ταῦρος	αἱ ἄμπελοι	οἱ ταῦροι
γεν.	τῆς ἄμπέλου	τοῦ ταύρου	τῶν ἄμπέλων	τῶν ταύρων
δοτ.	τῇ ἄμπελῳ	τῷ ταύρῳ	ταῖς ἄμπελοις	τοῖς ταύροις
αιτ.	τὴν ἄμπελον	τὸν ταῦρον	τὰς ἄμπέλους	τοὺς ταύρους
κλητ.	(ῳ) ἄμπελε	(ῳ) ταῦρε	(ῳ) ἄμπελοι	(ῳ) ταῦροι

Ενότητα
4

2. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού: τοῖς ὀφθαλμοῖς, τῇ νήσῳ, τοῖς ἀνθρώποις, τὸν οἶνον, τοὺς ὅρκους, τῷ ποτηρίῳ.

τοῖς ὀφθαλμοῖς : τῷ ὀφθαλμῷ
 τῇ νήσῳ : ταῖς νήσοις
 τοῖς ἀνθρώποις : τῷ ἀνθρώπῳ
 τὸν οἶνον : τοὺς οἴνους
 τοὺς ὅρκους : τὸν ὅρκον
 τῷ ποτηρίῳ : τοῖς ποτηρίοις

3. Να αντιστοιχίσετε τα ουσιαστικά της στήλης Α' με τις πτώσεις τους στη στήλη Β':

A'	B'
1. σταδίους	α. γενική ενικού
2. Λουκιανός	β. ονομαστική ενικού
3. ποταμῶν	γ. αιτιατική πληθυντικού
4. νήσῳ	δ. γενική πληθυντικού
5. τυροῦ	ε. δοτική ενικού

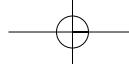
σταδίους : αιτιατική πληθυντικού
 Λουκιανός : ονομαστική ενικού
 ποταμῶν : γενική πληθυντικού
 νήσῳ : δοτική ενικού
 τυροῦ : γενική ενικού
 (1-γ, 2-β, 3-δ, 4-ε, 5-α)

4. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις και να τονίσετε τα ουσιαστικά και τους τύπους του άρθρου.

τοῦ μυστηρίου, τὴν νῆσον, τοῖς σταδίοις, τὰ δένδρα, τῶν δώρων, τοῦ οἴκου, τὸν λατρόν, τῷ ἐφήβῳ, τοῦ καρποῦ, τοῖς ποταμοῖς, ταῖς ψήφοις, τοὺς γεωργοὺς, τοὺς ἀνθρώπους, τὸν Λουκιανὸν

5. Στις προτάσεις που ακολουθούν να συμπληρώσετε την κατάλληλη πτώση του ουσιαστικού και στη συνέχεια να γράψετε την ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

- α. Οἱ ταῦροι ἄγριοι εἰσίν.
(ὅ ταῦρος)
- β. Διεφθάρει (= ἔχασε) δὲ ὁ Θάμυρις ὑπὸ νόσου τοὺς ὀφθαλμούς.
(τῶν νόσων) (τὸν ὀφθαλμόν)
- γ. Αἱ ἄμπελοι τὸν οἶνον παρέχουσιν.
(ἡ ἄμπελος) (τοὺς οἴνους)

Ενότητα
4

- δ. Ἐπίστανται (= γνωρίζουν) τὰ γιγνόμενα οἱ σύμμαχοι καὶ οἱ πολέμιοι καὶ ἄπαντες Ἕλληνες καὶ βάρβαροι.
 (ὁ σύμμαχος) (ὁ πολέμιος) (ὁ βάρβαρος)
 ε. Παῦσον (= σταμάτησε) τοῦ θρήνου.
 (τῶν θρήνων)

3. Προσωπικές αντωνυμίες

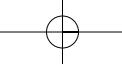
Αντωνυμίες ονομάζονται οι κλιτές λέξεις που παίρνουν στο λόγο τη θέση ονομάτων, ουσιαστικών ή επιθέτων.

- Οι αντωνυμίες διακρίνονται σε εννέα είδη: 1. προσωπικές, 2. δεικτικές, 3. οριστικές ή επαναληπτικές, 4. κτητικές, 5. αυτοπαθητικές, 6. αλληλοπαθητικές, 7. ερωτηματικές, 8. αόριστες, 9. αναφορικές.
- Προσωπικές λέγονται οι αντωνυμίες που δηλώνουν τα τοία πρόσωπα του λόγου.
- Πρώτο πρόσωπο είναι αυτό που μιλάει: ἐγώ
- Δεύτερο πρόσωπο είναι αυτό στο οποίο απευθυνόμαστε: σύ
- Τρίτο πρόσωπο είναι αυτό για το οποίο γίνεται λόγος: οὗτος, ἐκεῖνος κ.λπ.

Κλίση της προσωπικής αντωνυμίας

α' πρόσωπο				
	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	ἐγώ	εγώ	ἡμεῖς	εμείς
γεν.	ἐμοῦ, μου	εμένα, μου	ἡμῶν	εμάς, μας
δοτ.	ἐμοί, μοι	—	ἡμῖν	—
αιτ.	ἐμέ, με	εμένα, με	ἡμᾶς	εμάς, μας

β' πρόσωπο				
	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	σύ	εσύ	ὑμεῖς	εσείς
γεν.	σοῦ, σου	εσένα, σου	ὑμῶν	εσάς, σας
δοτ.	σοί, σοι	—	ὑμῖν	—
αιτ.	σέ, σε	εσένα, σε	ὑμᾶς	εσάς, σας

Ενότητα

4

Παρατηρήσεις

- Οι αντωνυμίες **δεν** **έχουν** **αλητική**. Εξαιρείται η δεικτική αντωνυμία **οὗτος**.
- Το γ' πρόσωπο της προσωπικής αντωνυμίας (γεν.: οὗ, δοτ.: οἶ, αιτ.: ἔ, πληθ.: σφεῖς, σφῶν, σφίσι(ν), σφᾶς) δε συναντάται συχνά στα πεζά κείμενα. Οι πιο εύχρηστοι τύποι του γ' προσώπου είναι οι τύποι της δοτικής ενικού και πληθυντικού (οἶ, οἱ, σφίσι).

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 35 του σχολικού βιβλίου

- 1. Να αντιστοιχίσετε τους τύπους προσωπικών αντωνυμιών της στήλης Α' με τη γραμματική τους ταυτότητα στη στήλη Β':**

A'	B'
1. <i>ήμιν</i>	a. γενική ενικού α' προσώπου
2. <i>με</i>	b. δοτική ενικού β' προσώπου
3. <i>ήμῶν</i>	c. δοτική πληθυντικού β' προσώπου
4. <i>έμοῦ</i>	d. αιτιατική ενικού α' προσώπου
5. <i>σοι</i>	e. γενική πληθυντικού α' προσώπου

- ήμιν* → δοτική πληθυντικού β' προσώπου
με → αιτιατική ενικού α' προσώπου
ήμῶν → γενική πληθυντικού α' προσώπου
έμοῦ → γενική ενικού α' προσώπου
σοι → δοτική ενικού β' προσώπου

(1-γ, 2-δ, 3-ε, 4-α, 5-β)

- 2. Να υπογραμμίσετε τις προσωπικές αντωνυμίες των παρακάτω φράσεων και να τις αναγνωρίσετε γραμματικά:**

- α. Αἱ ψυχαὶ ἡμῶν καθαραὶ εἰσιν.**
β. Μάχονται ἡμῖν οἱ πολέμιοι.
γ. Αἴρονται ἡμᾶς στρατηγούς.
δ. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμήν ὁ καλός.
ε. Ὁ λόγος σου γλυκύς ἐστι.
στ. Οἱ πρόγονοι ὑμῶν γενναῖοι ἦσαν.
ζ. Λέγω σοι καὶ τοῦτο.

- α. ἡμῶν:** γενική πληθυντικού α' προσώπου
β. ἡμῖν: δοτική πληθυντικού α' προσώπου
γ. ἡμᾶς: αιτιατική πληθυντικού α' προσώπου
δ. ἐγώ: ονομαστική ενικού α' προσώπου
ε. σοι: γενική ενικού β' προσώπου
στ. ὑμῶν: γενική πληθυντικού β' προσώπου
ζ. σοι: δοτική ενικού β' προσώπου

Ενότητα
4**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

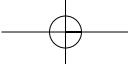
ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ή	ήμέρα	φωνή	εῦπλοια	αί	ήμέραι	φωναί	εῦπλοιαι	
γεν.	τῆς	ήμέρας	φωνῆς	εὐπλοίας	τῶν	ήμερῶν	φωνῶν	εὐπλοιῶν	
δοτ.	τῇ	ήμέρᾳ	φωνῇ	εὐπλοίᾳ	ταῖς	ήμεραις	φωναῖς	εὐπλοιάις	
αιτ.	τὴν	ήμέραν	φωνὴν	εὐπλοιαν	τὰς	ήμέρας	φωνὰς	εὐπλοιάς	
κλητ.	ῷ	ήμέρα	φωνὴ	εὐπλοια	ῷ	ήμέραι	φωναὶ	εὐπλοιαι	

Β' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ό	ἄνθρωπος	ή	νήσος	όδος	οί	ἄνθρωποι	αί	νήσοι
γεν.	τοῦ	ἀνθρώπου	τῆς	νήσου	όδοῦ	τῶν	ἀνθρώπων	τῶν	νήσων
δοτ.	τῷ	ἀνθρώπῳ	τῇ	νήσῳ	όδῷ	τοῖς	ἀνθρώποις	ταῖς	νήσοις
αιτ.	τὸν	ἄνθρωπον	τὴν	νήσον	όδὸν	τοὺς	ἀνθρώπους	τὰς	νήσους
κλητ.	ῷ	ἄνθρωπε	ῷ	νήσε	όδὲ	ῷ	ἄνθρωποι	ῷ	νήσοι

Γ' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ή	πατρίς	τὸ σῶμα	κύμα	αί	πατρίδες	τὰ	σώματα	κύματα
γεν.	τῆς	πατρίδος	τοῦ σώματος	κύματος	τῶν	πατρίδων	τῶν	σωμάτων	κυμάτων
δοτ.	τῇ	πατρίδι	τῷ σώματι	κύματι	ταῖς	πατρίσι	τοῖς	σώμασι	κύμασι
αιτ.	τὴν	πατρίδα	τὸ σῶμα	κύμα	τὰς	πατρίδας	τὰ	σώματα	κύματα
κλητ.	ῷ	πατρὶς	ῷ σῶμα	κύμα	ῷ	πατρίδες	ῷ	σώματα	κύματα

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

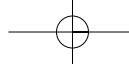
Ενότητα
4

ενικός αριθμός									
αρσενικό					θηλυκό			ουδέτερο	
ονομ.	ό	μικρός	μόνος	ή	μικρά	μόνη	τό	μικρόν	μόνον
γεν.	τοῦ	μικροῦ	μόνου	τῆς	μικρᾶς	μόνης	τοῦ	μικροῦ	μόνου
δοτ.	τῷ	μικρῷ	μόνῳ	τῇ	μικρᾷ	μόνῃ	τῷ	μικρῷ	μόνῳ
αιτ.	τὸν	μικρὸν	μόνον	τὴν	μικρὰν	μόνην	τὸ	μικρὸν	μόνον
χλητ.	ῷ	μικρὲ	μόνε	ῷ	μικρᾷ	μόνῃ	ῷ	μικρῷ	μόνῳ

πληθυντικός αριθμός									
αρσενικό					θηλυκό			ουδέτερο	
ονομ.	οἱ	μικροὶ	μόνοι	αἱ	μικραὶ	μόναι	τὰ	μικρὰ	μόνα
γεν.	τῶν	μικρῶν	μόνων	τῶν	μικρῶν	μόνων	τῶν	μικρῶν	μόνων
δοτ.	τοῖς	μικροῖς	μόνοις	ταῖς	μικραῖς	μόναις	τοῖς	μικροῖς	μόνοις
αιτ.	τοὺς	μικροὺς	μόνους	τὰς	μικρὰς	μόνας	τὰ	μικρὰ	μόνα
χλητ.	ῷ	μικροὶ	μόνοι	ῷ	μικραὶ	μόναι	ῷ	μικρὰ	μόνα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
αρσ. θηλ.		ουδ.		αρσ. θηλ.		ουδ.	
ονομ.	τί	τί	τί	τινές	τινά	ή	ἄττα
γεν.	τινὸς ή του	τινός ή του	τινί	τινῶν	τινῶν		
δοτ.	τινί ή τῷ	τινί ή τῷ	—	τισί(ν)	τισί(ν)		
αιτ.	τινά ή τι	—	—	τινάς	τινά	ή	ἄττα

Ενότητα
4

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

- 1.** Να αναφέρετε περιπτώσεις πλασμάτων με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά από τη μυθολογία και τα ομηρικά έπη ή και από τη σύγχρονη λογοτεχνία, τα κόμικς και τον κινηματογράφο.

Λεξιλογικού περιεχομένου

- 2.** Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη από τις λέξεις που σας δίνονται:

α. αναφωνεί – φωνασκεί

- «Εύρηκα!» καθώς ανακαλύπτει τη λύση του προβλήματος.

β. μεγάφωνο – γραμμόφωνο

- Τις προάλλες ανακάλυψα στην αποθήκη το παλιό του παππού.

γ. πολυφωνία – παραφωνία

- Σε μια δημοκρατική κοινωνία πρέπει να υπάρχει, ώστε να ακούγονται όλες οι απόψεις και να γίνεται διάλογος.

δ. φωνηντικά – φωνητικά

- πάθη ονομάζονται οι μεταβολές που υφίστανται τα φωνήντα.

Ετυμολογικού περιεχομένου

- 3.** Να βρείτε τρία παραδείγματα στη ν.ε. για καθεμία από τις παρακάτω κατηγορίες παράγωγων ουσιαστικών (με τις καταλήξεις της α.ε. ίδιες ή ελαφρά παραλαγμένες):

υποκοριστικά	περιεκτικά	τοπικά
.....
.....
.....

Γραμματικού περιεχομένου

- 4.** Να μεταφέρετε τα παρακάτω ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού συνοδεύοντάς τα με το άρθρο τους: λύκω, όρθιος, βάθροις, βίων, λίθου.

- 5.** Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού που σας δίνεται στην παρένθεση:

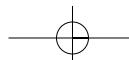
α. Μακάριοι οἱ (πτωχός) τῷ πνεύματι.

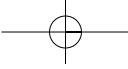
β. Ή τῶν (λόγος) χάρις ξημία γίγνεται.

γ. Ἐγὼ δε ἀγαθοῦ (τρόπος) εἰμί.

δ. Τὸν (πόλεμος) οὕτως ἐπολεμήσαμεν.

ε. Σὺν (τόξον, δοτ. πληθ.) ἐμάχοντο.

Παράλληλο κείμενο

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς ὑπεδέχετο πέλαγος προσηνὲς καὶ νῆσος οὐ μεγάλη, εὐπρόσιτος, συνοικουμένη· ἐνέμοντο δὲ αὐτὴν ἀνθρωποι ἄγριοι, Βουκέφαλοι, κέρατα ἔχοντες, οἶον παρ' ἡμῖν τὸν Μινώταυρον ἀναπλάττουσιν. Ἀποβάντες δὲ προήμενοι ὑδρευσόμενοι καὶ σιτία ληψόμενοι, εἰς ποθεν δυνηθείμενοι οὐκέτι γὰρ εἴχομεν. Καὶ ὕδωρ μὲν αὐτοῦ πλησίον εὗρομεν, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἐφαίνετο, πλὴν μυκηθμὸς πολὺς οὐ πόρρωθεν ἤκουετο. Δόξαντες οὖν ἀγέλην εἶναι βοῶν, κατ' ὄλιγον προχωροῦντες ἐπέστημεν τοῖς ἀνθρώποις. Οἱ δὲ ἰδόντες ἡμᾶς ἐδίωκον, καὶ τρεῖς μὲν τῶν ἑταίρων λαμβάνουσιν, οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὴν θάλατταν καταφεύγομεν.

Λουκιανός, Ἀληθής ἴστορία 2.44

Κείμενο

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς ὑπεδέχετο πέλαγος προσηνὲς καὶ νῆσος οὐ μεγάλη, εὐπρόσιτος, συνοικουμένη· ἐνέμοντο δὲ αὐτὴν ἀνθρωποι ἄγριοι, Βουκέφαλοι, ἔχοντες κέρατα, οἶον παρ' ἡμῖν ἀναπλάττουσιν τὸν Μινώταυρον.

Ἀποβάντες δὲ προήμενοι ὑδρευσόμενοι καὶ ληψόμενοι σιτία, εἰς ποθεν δυνηθείμενοι οὐκέτι γὰρ εἴχομεν. Καὶ ὕδωρ μὲν εὗρομεν αὐτοῦ πλησίον, ἄλλο δὲ οὐδὲν ἐφαίνετο, πλὴν πολὺς μυκηθμὸς ἤκουετο οὐ πόρρωθεν.

Δόξαντες οὖν εἶναι ἀγέλην βοῶν, προχωροῦντες κατ' ὄλιγον καὶ ἐπέστημεν τοῖς ἀνθρώποις. Οἱ δὲ ἰδόντες ἡμᾶς ἐδίωκον,

Μετάφραση

Ἐπειτα μας υποδέχθηκε ενα πέλαγος ήρεμο και ένα νησί όχι μεγάλο, ευκολοπλησίαστο και κατοικημένο· και αυτό το κατείχαν ἀνθρωποι ἄγριοι, οι Βουκέφαλοι, που είχαν κέρατα, όπως σ' εμάς φαντάζονται το Μινώταυρο.

Και αφού αποβιβαστήκαμε, προχωροήσαμε, για να βρούμε νερό και να πάρουμε τρόφιμα, αν από κάπου μπορούσαμε. γιατί δεν είχαμε πια.

Και νερό βρήκαμε εκεί κοντά, όμως τίποτε άλλο δε φαινόταν, εκτός από ένα αδιάκοπο μουγκρητό που ακουγόταν όχι από μακριά (ή από κοντά).

Επειδή νομίσαμε, λοιπόν, ότι είναι κάποιο κοπάδι βοδιών, προχωροήσαμε ακόμα λίγο και συναντήσαμε τους ανθρώπους. Κι αυτοί μόλις μας είδαν, μας κυνήγησαν

Παράλληλο
κείμενο

και λαμβάνουσιν μὲν τρεῖς τῶν ἑταίρων, και πιάσαντε τρεῖς από τους συντρόφους
(μας),
οἵ δὲ λοιποὶ καταφεύγομεν
πρὸς τὴν θάλασσαν.

Γλωσσικά σχόλια

Ἐντεῦθεν: επίρρημα χρονικό (εδώ).

πέλαγος: ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πέλαγος** [γεν. τοῦ πελάγους].

προσηγένει: ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **προσηγής, -ής, -ές.**

μεγάλη: ονομ. εν. θηλ. γέν. του ανώμαλου επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα.**

εὐπρόσιτος: ονομ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **εὐπρόσιτος, -ος, -ον.**

συνοικουμένη: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **συνοικούματι.**

ἄγριοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἄγριος, -ία, -ιον.**

Βουκέφαλοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **Βουκέφαλος, -ος, -ον.**

κέρατα: αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κέρας** [γεν. τοῦ κέρατος και κέρωσ].

οἶον: αιτ. εν. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **οῖος, οῖα, οῖον.**

ἀποβάντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποβαίνω.**

προήιμεν: α' πληθ. οριστ. παρατ. του ρ. **προέοχομαι/πρόειμι** (= προχωρώ μπροστά).

ὑδρευσόμενοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. μέλ. μέσης φωνής του ρ. **ὑδρεύοματι.**

ληψόμενοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω.**

πόθεν: επίρρημα τοπικό.

δυνηθείημεν: α' πληθ. ευκτ. παθητ. αιρ. α' του ρ. **δύναματι** (= μπορώ).

οὐκέτι: επίρρημα αρνητικό.

ὕδωρ: αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό θύδωρ** [γεν. τοῦ θύδατος].

αὐτοῦ: επίρρημα τοπικό.

πλησίον: επίρρημα τοπικό.

εὔρομεν: α' πληθ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **εὔρισκω.**

ἄλλο: ονομ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **ἄλλος, -η, -ο.**

οὐδὲν: ονομ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδέν.**

πολὺς: ονομ. εν. αρσ. γέν. του ανώμαλου επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ.**

πόρρωθεν: επίρρημα τοπικό.

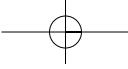
ἡκούνετο: γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **ἀκούοματι.**

δόξαντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **δοκέω-ω.**

εἶναι: απαρ. ενεστ. του ρ. **εἰμί.**

βοῶν: γεν. πληθ. αρσ. / θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ/ἡ βοῦς** [γεν. τοῦ/της βοός].

προχωροῦντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **προχωρέω-ω.**

ἐπέστημεν: α' πληθ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἐφίσταμαι.**

ἰδόντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μιχ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **ὁρῶ.**

ἐδίωκον: γ' πληθ. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **διώχω.**

οἱ λοιποί: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **λοιπός, -ή, -όν.**

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 146

1. Ποια χαρακτηριστικά είχαν οι Βουκέφαλοι και πώς αντιμετώπισαν τον αφηγητή και τους συντρόφους του;

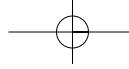
Οι Βουκέφαλοι ήταν άνθρωποι με κεφάλι βοδιού, που έφερε κέρατα όπως του Μινώταυρου της ελληνικής μυθολογίας, και μούγκριζαν σαν ζώα. Τα πλάσματα αυτά κατοικούσαν απομονωμένα σε ένα μικρό νησί και βρίσκονταν σε άγρια κατάσταση. Μόλις αντιλήφθηκαν τους επισκέπτες, άρχισαν να τους καταδιώκουν, αιχμαλωτίζοντας μάλιστα τρεις από τους συντρόφους του συγγραφέα.

2. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και στο κείμενο της Ενότητας του Λουκιανού είναι οι ταξιδιώτες ενός πλοίου που φτάνουν σε κάποιο μικρό νησί στη μέση του πελάγους, όπου συναντούν μυθικά πλάσματα (στη μία περίπτωση ανθρώπους με κεφάλι βοδιού και στη δεύτερη με πόδια από φελλό).

3. Με βάση το κείμενο του Λουκιανού γνωρίζουμε πώς εξελίχθηκε η ιστορία: ο Λουκιανός και οι σύντροφοί του πήραν τα όπλα, κυνήγησαν με τη σειρά τους τούς Βουκέφαλους, σκότωσαν πολλούς και αιχμαλώτισαν ζωντανούς δύο. Στη συνέχεια οι Βουκέφαλοι έστειλαν αντιπροσώπους ζητώντας πίσω τους δικούς τους και προσφέροντας για λύτρα πολλά τυριά, ξερά ψάρια, κρεμμύδια και τέσσερα ελάφια που είχαν τρία πόδια το καθένα. Ανακαλείτε στη μνήμη σας περιπτώσεις από τα ομηρικά έπη, όπου αντίστοιχα κάποιος δίνει λύτρα, για να πάρει πίσω ένα δικό του πρόσωπο;

Στην αρχαία παράδοση συναντούμε συχνά το θέμα των λύτρων που δίνει κάποιος για να πάρει πίσω ένα αγαπημένο του πρόσωπο που έχει αιχμαλωτιστεί. Η Ιλιάδα ξεκινά με την ικεσία που απευθύνει ο ιερέας Χρύσης προς τον Αγαμέμνονα, για να ελευθερώσει την κόρη του που κρατά ως λάφυρο. Ο ιερέας προσέρχεται στον αρχηγό των Ελλήνων κρατώντας λύτρα, προκειμένου να εξαγοράσει την

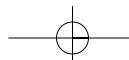

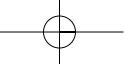
Παράλληλο
κείμενο

ελευθερία της Χρυσηίδας, εκείνος όμως τον διώχνει με σκληρό τρόπο (*Ιλιάδα*, Α 10-25):

ο Ατρείδης τον ιερέα Χρύση
δε σεβάστηκε, σαν πήγε στα γρήγορα καιράβια
των Αχαιών, την κόρη του με λύτρα να λυτρώσει
άπειρα· του Απόλλωνα του μακροσαγιτάρη
στεφάνια σε χρυσό ραβδί είχε· παρακαλούσε
όλους και πιο πολύ τους δυο πολέμιαρχους Ατρείδες.
«Γιοι των Ατρέα κι Αχαιοί αντρειωμένοι όλοι,
του Όλυμπου κάτοικοι θεοί την πόλη ας σας δώσουν
του Πρίαμου να πάρετε, στον τόπο σας να πάτε.
Λυτρώστε μου την κόρη μου, τα λύτρα της δεχθείτε,
το μακροσαγιτάρη γιο του Δία σεβαστείτε».
Συμφώνησαν οι Αχαιοί όλοι τον ιερέα
να σεβαστούν και να δεχτούν τα λαμπρά λύτρα τότε·
όμως στον Αγαμέμνονα δεν άρεζε καθόλου·
άσχημα τον απόδιωχνε, λόγο βαρύ του είπε.

(μετ. Θ. Γ. Μαυρόπουλος)

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Μέρος Α

Κείμενο: «Ο πλούτος της αττικής γης»

Τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἔλεγόν τινες ὡς γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζονται ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις. Ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν εἴ τη δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἔαυτῶν. Τοῦτο μὲν οὖν εὐθὺς ἀνεφαίνετό μοι, διτὶ ἡ χώρα πέφυκεν οἴα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι. Αἱ μὲν γὰρ ὥραι ἐνθάδε πραόταται εἰσιν· ἀ δὲ πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνει ἐνθάδε καρποφορεῖ. Ωσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστίν. Καὶ μὴν δσαπερ οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα πρωαίτατα μὲν ἀρχεται, δψιαίτατα δὲ λήγει. Πρὸς τούτοις καὶ ἀίδια ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα. Πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος, ἐξ οὐ κάλλιστοι μὲν ναοί, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίγνονται, εὐπρεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα. Ἔστι δὲ καὶ γῆ ἡ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπόν, δρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει ἢ εἰ στον ἔφερε. Καὶ μὴν ὑπάρχηνδός ἐστι.

Ξενοφῶν, Πόροι 1-1-5 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 3.

Το απόστασμα: προέρχεται από την πραγματεία του Ξενοφώντα Πόροι ἡ Περὶ Προσόδων που περιέχει πολύτιμες πληροφορίες για την αθηναϊκή οικονομία και την κοινωνία του 4ου π.Χ. αι.

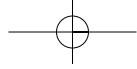
A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων τινές
ἔλεγον
ὡς γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον,
διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν
ἀναγκάζονται εἶναι

Μετάφραση

Κάποιοι από τους ηγέτες της Αθήνας
έλεγαν (ή ισχυρίζονταν)
ότι δήθεν γνωρίζουν το δίκαιο,
όμως λόγω της φτώχειας του λαού
αναγκάζονται να είναι (ή να γίνονται)

Ενότητα
5

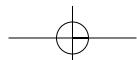
ἀδικώτεροι περὶ τὰς πόλεις.
 Ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν
 εἴ τη δύναιντ' ἄν
 οἱ πολῖται διατρέφεσθαι
 ἐκ τῆς ἑαυτῶν.
 Εὐθὺς μὲν οὖν
 ἀνεφαίνετο μοι τοῦτο,
 διτὶ ἡ χώρα πέφυκεν

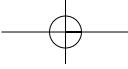
οἷα παρέχεσθαι
 πλείστας προσόδους.
 Αἱ μὲν γάρ ὥραι ἐνθάδε
 εἰσὶν πραόταται·
 ἃ δὲ πολλαχοῦ
 οὐδὲ βλαστάνει
 ἐνθάδε καρποφορεῖ.
 ΖΩστερ δὲ ἡ γῆ,
 οὗτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττά
 ἐστιν παμφορωτάτη.

Kai μὴν δσαπερ ἀγαθὰ
 παρέχουσι οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις,

καὶ πάντα ταῦτα ἐνταῦθα
 ἀρχεται μὲν πρωαίτατα,
 λήγει δὲ δψιαίτατα.
 Πρὸς τούτοις ἡ χώρα
 ἔχει καὶ ἀίδια ἀγαθὰ.
 Πέφυκε μὲν γάρ
 ἀφθονος λίθος,
 ἐξ οὗ γίγνονται
 κάλλιστος μὲν ναιοί,
 κάλλιστοι δὲ βωμοί,
 εὐπρεπέστατα δὲ ἀγάλματα
 θεοῖς.
 ΖΕστι δὲ καὶ γῆ
 ἦ σπειρομένη μὲν
 οὐ φέρει καρπόν,
 δρυπτομένη δὲ

κάπως ἀδικοι προς τις συμμαχικές πόλεις.
 Εξαιτίας αυτού επιχείρησα να διερευνήσω
 αν θα μπορούσαν με κάποιον τρόπο
 οι πολίτες να συντηρηθούν
 από τη χώρα τους.
 Αμέσως, λοιπόν,
 ἀρχισα να σχηματίζω τη γνώμη αυτή,
 ότι δηλαδή η χώρα είναι από τη φύση της
 ικανή,
 ώστε αυτή να παρέχει
 πάρα πολλά ἔσοδα (ή πόρους).
 Γιατί οι εποχές εδώ (στην Αττική)
 είναι πάρα πολύ ήπιες·
 και τα φυτά που σε πολλά άλλα μέρη
 ούτε καν φυτρώνουν,
 εδώ καρποφορούν (ή δίνουν καρπούς).
 Και όπως ακριβώς η γη (της Αττικής),
 έτσι και η γύρω από τη χώρα θάλασσα
 (ή η χώρα που περιβρέχει τη θάλασσα)
 είναι πολύ εύφορη.
 Και ασφαλώς όσα βέβαια αγαθά
 παρέχουν οι θεοί κατά τις διάφορες εποχές
 (του έτους)
 και όλα αυτά εδώ (στην Αττική)
 αρχίζουν πάρα πολύ νωρίς
 και τελειώνουν πάρα πολύ αργά.
 Επιπλέον η χώρα
 ἔχει και διαρκή αγαθά.
 Γιατί εκ φύσεως υπάρχει σ' αυτήν
 ἀφθονο μάρμαρο,
 από το οποίο γίνονται (ή φτιάχνονται)
 πάρα πολύ όμιορφοι ναιοί
 και πάρα πολύ όμιορφοι βωμοί
 και πάρα πολύ κομψά αγάλματα
 προς τιμή των θεών.
 Υπάρχουν και μερικές περιοχές
 οι οποίες, όταν καλλιεργούνται,
 δεν παράγουν καρπό,
 όταν όμως αξιοποιούνται για εξόρυξη

τρέφει πολλαπλασίους
η εί τον ἔφερε.
Και μήν ὑπάρχυρός ἐστι.

τρέφουν πολύ περισσότερους
απ' όσους (θα έτρεφαν), αν παρήγαν σιτάρι.
Κι ακόμη βέβαια έχει κοιτάσματα αργύρου.

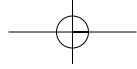
A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Ξενοφώντας στο κείμενο αυτό αναφέρεται στη δυνατότητα της χώρας των Αθηναίων, δηλαδή της αττικής γης, να συντηρήσει τους κατοίκους της. Λέει λοιπόν ο Ξενοφώντας ότι κάνει την έρευνα αυτή, γιατί κάποιοι Αθηναίοι ηγέτες ισχυρίζονται ότι δεν έχει τη δυνατότητα η Αττική να συντηρήσει με την παραγωγή της τους κατοίκους της και γι' αυτό η Αθήνα ακολουθεί μια άδικη πολιτική έναντι των συμμαχικών της πόλεων.

Υστερα από τα παραπάνω διατυπώνει τη γνώμη ότι από την έρευνά του προκύπτει πως η Αττική έχει τη δυνατότητα να συντηρήσει τους κατοίκους της, γιατί είναι μια χώρα πλούσια με πολλά έσοδα. Το κλίμα της Αττικής είναι τόσο καλό, ώστε και τα φυτά δίνουν πολλούς καρπούς και η θάλασσα που την περιβάλλει, παρέχει πολλά αγαθά. Στην Αττική λόγω των καλών κλιματολογικών συνθηκών όλα τα προϊόντα της διαρκούν για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Η χώρα αυτή διαθέτει ακόμη πολύ μάρμαρο για την οικοδόμηση ναών και την κατασκευή βωμών και αγαλμάτων και έχει και πλούσιο υπέδαιρος με κοιτάσματα αργύρου.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- Αἱ μὲν γὰρ ὥραι ἐνθάδε πραόταται εἰσιν:** ένας από τους σημαντικούς παράγοντες που οδήγησε σε ανάπτυξη της Αθήνας ήταν οι κλιματολογικές συνθήκες. Το εύκρατο κλίμα, η διαφάνεια της ατμόσφαιρας και το περίφημο φως του αττικού ουρανού συντέλεσαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της ιδιοσυγκρασίας των κατοίκων της περιοχής.
- Πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος... ἀγάλματα:** το εξαιρετικής ποιότητας πεντελικό μάρμαρο χρησιμοποιήθηκε στην αρχαιότητα για την κατασκευή των μεγάλων μνημείων όπως είναι ο Παρθενώνας, καθώς και στη γλυπτική σε έργα σημαντικών καλλιτεχνών.
- Ἐστι δὲ καὶ γῆ ἡ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπόν:** κατά την αρχαιότητα η αττική γη ήταν φτωχή σε καλλιέργειες και είχε λιγοστά νερά. Για το λόγο αυτό, την αποκαλούσαν λεπτόγεων (λεπτός + γαῖα = γη), δηλαδή άγονη.
- ὁρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει... ὑπάρχυρός ἐστι:** ιδιαίτερα πλούσιο ήταν το υπέδαιρος της Αττικής, κυρίως σε μεταλλεύματα και σε λεπτόκοκκο άργιλο, που χρησιμοποιήθηκε στην κατασκευή πήλινων αντικειμένων. Τα ορυ-

Ενότητα
5

χεία του Λαυρίου ήταν επί πολλούς αιώνες βασική οικονομική πηγή της Αθήνας, μέχρι και τον 20ό αιώνα που έκλεισαν οριστικά, επειδή εξαντλήθηκε η πρώτη υλη, οδηγώντας πλήθος εργατών στην ανεργία.

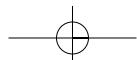
A5. Γλωσσικά σχόλια

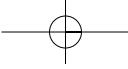
✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**

Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.

Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

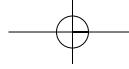
- **προεστηρότων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους, μετοχής παραγ. του ρ. **προϊσταμαι** = στέκομαι μπροστά, είμαι ηγέτης, κυβερνώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προϊσταμαι, παρτ. προϊστάμην, μέλ. προστήσομαι / προσταθήσομαι, αόρ. προεστησάμην και αόρ. β' προέστην, παρκ. προέστηρα, υπερσ. προεστήκειν/προειστήκειν.
- **ἔλεγον:** γ' πληθ. προσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω** = λέω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/έρω, αόρ. ἔλεξα/είπα, αόρ. β' είπον, πρκ. εἴρητα, υπερσ. ειρήκειν, εἰρηκώς ήν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη. λόγος, φήμα, φήση, φήτορας, λεκτικός, αντίρρηση, λογικός, λογάς.
- **τινες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της αόριστης αντωνυμίας **τίς, τί** [γεν. τινός/του] = κάποιος.
- **ώς** (εδώ): σύνδεσμος ειδικός = ότι, πως.
- **γιγνώσκουσι:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γιγνώσκω** = γνωρίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γιγνώσκω, παρτ. ἐγίγνωσκον, μέλ. γνώσομαι, αόρ. β' ἐγνων, παρκ. ἐγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν/ἐγνωκώς ήν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** γνώμη, γνώση, γνωστός, διάγνωση, γνωριμία, άγνοια.
- **μέν, δέ:** σύνδεσμοι αντιθετικοί.
- **τό δίκαιον:** αιτ. εν. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ό δίκαιος, ή δικαία και ή δίκαιος, τό δίκαιον.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ο δίκαιος, ή δικαία και ή δίκαιος, τό δίκαιον. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δικαιότερος, -α, -ον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δικαιότατος, -η, -ον.
- **διά:** κύρια δισύλλαβη πρόθεση.
- **τήν πενίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή πενία** = φτώχεια, ανέχεια.
- **πλήθους:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πλήθος** [γεν. τοῦ πλήθους].
- **ἀναγκάζονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής, ρ. **ἀναγκάζομαι.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναγκάζομαι, παρτ. ἡναγκαζόμην, μέλ. ἀναγκασθήσομαι, παθ. αόρ. ἡναγκάσθην, παρκ. ἡνάγκασμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανάγκη, αναγκαστικός, εξαναγκασμός.
- **ἄδικώτεροι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους, συγκριτ. βαθμού του επιθέτου **ἄδικος.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄδικος. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἄδικότερος. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄδικώτατος.

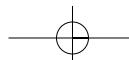
Ενότητα
5

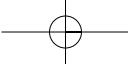
- **τάς πόλεις:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ή πόλις** [γεν. τῆς πόλεως].
- **εἶναι:** απαρ. ενεστ. του βοηθητικού (ανώμαλου) ρήματος **εἰμί** = είμαι, υπάρχω. Βλέπε και πιο κάτω.
- **τούτον:** γεν. ενικ. ουδ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
- **ἐπεχειρησα:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιχειρέω-ῶ** = βάζω το χέρι μου σε κάποιο έργο, επιχειρώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιχειρῶ, παρτ. ἐπεχειρουν, μέλ. ἐπιχειρήσω, αόρ. ἐπεχειρησα, παρκ. ἐπικεχειρησα. **ΟΜΟΡΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιχειρηση, επιχειρηματίας.
- **σκοπεῖν:** απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **σκοπέω-ῶ** = παρατηρώ, διερευνώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. σκοπῶ, παρτ. ἐσκόπουν, μέλ. [σκοπήσω: μτγ.], αόρ. [ἐσκόπησα: μτγ.]. **ΟΜΟΡΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** σκοπός, σκοπιά.
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός: εδώ εισάγει πλάγια ερωτηματική πρόταση (βλέπε συντακτική ανάλυση πρότασης 5).
- **πῃ:** μόριο εγκλιτικό· εδώ δηλώνει τρόπο = με κάποιον τρόπο.
- **δύναιντο:** γ' πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. του ρ. **δύναμαι** = μπορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, παρτ. ἐδυνάμην, μέλ. δυνήσομαι/δυνηθήσομαι, αόρ. ἐδυνήθην/ῆδυνηθήσθην, παρκ. δεδύνημαι. **ΟΜΟΡΠΙΖΑ στη Ν.Ε.:** δύναμη, δυνατός, αδύνατος, δυνάστης.
- **ἄν:** μόριο δυνητικό· εδώ συντάσσεται με ευκτική (**δύναιντ' ἄν**) που λέγεται δυνητική.
- **οἱ πολῖται:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ πολίτης** [γεν. τοῦ πολίτου]. **ΠΡΟΣΕΞΕ:** ακλητική ενικ. ὡς πολίτα.
- **διατρέφεσθαι:** απαρ. ενεστ. μέσης φωνής, ρ. **διατρέφομαι** = συντηρούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διατρέφομαι, παρτ. διετρεφόμην, μέλ. διαθρέψομαι/διατραφήσομαι, αόρ. διεθρεψάμην/διεθρέφθην, παθ. αόρ. β' διετράφην, παρκ. διατέθραψμαι, υπερσ. διετεθράψμην. **ΟΜΟΡΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** τροφή, διατροφή, θρεπτικός.
- **έσαντων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους, γ' πρόσ. της αυτοπαθητικής αντωνυμ. **ἔμαυτοῦ** (α' πρόσ.), **σεαντοῦ** (β' πρόσ.), **έσαντοῦ** (γ' πρόσ.) μόνο πλάγιες πτώσεις.
- **τοῦτο:** ονομ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**
- **οὖν** (: επιρρ.). = λοιπόν.
- **εὐθύς** (εδώ χρονικό επίρρ.). = αμέσως.
- **ἀνεφαίνετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. μέσης φωνής, ρ. **ἀναφαίνομαι** = φανερώνομαι, σχηματίζω γνώμη. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναφαίνομαι, παρτ. ἀνεφαίνομην, μέλ. ἀναφανοῦμαι/ἀναφανήσομαι, αόρ. ἀνεφάνθην, παθ. αόρ. β' ἀνεφάνην, παρκ. ἀναπέφασμαι/ἀναπέφηνα, υπερσ. ἀνεπεφάσμην/ἀνεπεφήνειν. **ΟΜΟΡΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** φανερός, επιφάνεια, επιφανής, αφανής, συκοφάντης, ἀφαντος.

Ενότητα
5

- **μιοι:** δοτ. ενικ. α' προσ. της προσωπ. αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.) **οῦν** (γ' πρόσ. γενική πτώση) = εγώ, εσύ, αυτός.
- **ὅτι** (: σύνδεσμος ειδικός) = ότι, πως.
- **πέφυκεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρκ. μέση φωνή ρ. **φύομαι** = είμαι από τη **φύση** μου. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φύομαι, παρτ. ἐφυόμην, μέλ. φύσομαι, αόρ. β' ἔφυν, παρκ. πέφυκα, υπερσ. ἐπεφύκειν/πεφυκώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φυτό, φύση, φυσικός, φύλλο, φυλή, ευφυής, εμφύλιος, φυματίωση, έμφυτος, φύτρα.
- **παρέχεσθαι:** απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **παρέχομαι** = παρέχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παρέχομαι, παρτ. παρειχόμην, μέλ. παρέξομαι/παρασχήσομαι, αόρ. β' παρεσχόμην/παρεσχέθην, παρκ. παρέσχημαι.
- **πλείστας:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους, υπερθετικού βαθμού του επιθέτου, **πολύς**. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, πολλή, πολύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ό, ή πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ό πλειστος, -η, -ον.
- **προσόδους:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου ουσ. **ή πρόσοδος** = έσοδο, εισόδημα.
- **ἐνθάδε** (εδώ): τοπικό επίρρο. = σ' αυτό το μέρος, εδώ.
- **πραόταται:** ονομ. πληθ. θηλ. γένους υπερθετ. βαθμού του ανώμαλου επιθέτου πρᾶος. Βαθμοί του επιθέτου. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** πραότερος, πραοτέρα, πραότερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πραότατος, πραοτάτη, πραότατον (πρᾶος = ήπιος, ήρεμος).
- **εἰσίν:** γ' πληθ. προσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ** ενεστ. είμι, παρτ. ἥ/ἥν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἔγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἔγεγόνειν.
- **ἄ:** ονομ. πληθ. ουδ. γένους της αναφ. αυτών, **ὅς, ἥ, ὅ** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
- **βλαστάνει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **βλαστάνω** = βγάζω βλαστό, φυτρώνω, ξεφυτρώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βλαστάνω, παρτ. [έβλαστανε (γ' προσ. μετγν.)], αορ. α' [έβλαστησα: ποιητ.], αόρ. β' ἔβλαστον, παρκ. [βεβλάστηκα μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βλαστός, βλάστηση.
- **καρποφορεῖ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καρποφορέω –ῶ** = παράγω καρπούς, δίνω καρπούς, καρποφορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** Δόκιμο μόνο στον ενεστ.
- **ῶσπερ** (: επίρρο.) = όπως ακριβώς.
- **ή γῆ:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου συνηρημένου ουσιαστικού **ή γῆ** [γεν. τῆς γῆς]. Κλίνεται μόνο στον ενικό.
- **παμφορωτάτη:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους υπερθετικού βαθμού του επιθέτου **ό, ἡ πάμφορος, τό πάμφορον**. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ** ό, ή πάμφορος, τό πάμφορον. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** παμφορώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** παμφορώτατος, -η, -ον (πάμφορος = εύφορος).
- **ἐστιν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ.** Βλέπε πιο πάνω.
- **μήν** (: μόριο) = βέβαια, ασφαλώς.

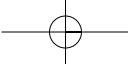

- **ὅσαπερ** (: ὅσα + περ) = ὅσα βέβαια· **ὅσα**: αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφ. αντωνυμίας **ὅσος**, **ὅση**, **ὅσον** **περ** (: μόριο εγκλιτικό) = βέβαια.
- **παρέχουσι**: γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρέχω** = παρέχω, προσφέρω, δίνω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. παρέχω, παρτ. παρεῖχον, μέλ. παρέξω/παρασχήσω, αόρ. β' παρέσχον, παρκ. παρέσχηκα, υπερσ. παρεσχήκειν.
- **ταῦτα**: ονομ. πληθ. ουδ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος**, **αὗτη**, **τοῦτο**.
- **πάντα**: ονομ. πληθ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς**, **πᾶσα**, **πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **προφαίτατα**: υπερθετικός βαθμός του επιρρήματος πρωί ή πρώ. Βαθμοί του επιρρήματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ**: πρωί, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: πρωιαίτερον/πρωφαίτερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: πρωιαίτατα/πρωφαίτατα.
- **ἄρχεται**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής, του ρ. **ἄρχομαι** = αρχίζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. ἄρχομαι, παρτ. ἄρχομην, μέλ. ἄρξομαι/ἀρχθήσομαι, αόρ. ἄρξαμην/ἄρχθην, παρκ. ἄργμαι, υπερσ. (ύπ)άργμην.
- **δψιαίτατα**: υπερθετικός βαθμός του επιρρήματος **δψέ=**ἀργά το βράδυ. Βαθμοί του επιρρήματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ**: δψέ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: δψιαίτερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: δψιαίτατα.
- **λήγει**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λήγω** = σταματώ, τελειώνω, καταλήγω. **ΧΡΟΝΟΙ** ενεστ. λήγω, παρτ. ἔληγον, μέλ. λήξω, αόρ. ἔληξα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λήξη, κατάληξη, ακατάληκτος, ληξιαρχείο.
- **πρός** (: κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση) = επιπλέον.
- **άιδια**: αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἀίδιος**, **ἡ ἀίδιος**, **τό ἀίδιον** = διαρκής, παντοτινός.
- **τούτοις**: δοτ. πληθ. ουδ. γένους της δεικτικής αντων. **οὗτος**, **αὗτη**, **τοῦτο**= αυτός, αυτή, αυτό.
- **ἀγαθά**: αιτ. πληθ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ἀγαθός**, **−ή**, **−όν** = καλός [εδώ έχει θέση ουσιαστικού]. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ**: ἀγαθός, −ή, −όν. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: δ, η ἀμείνων, τό ἀμεινον/δ, η βελτίων, τό βέλτιον / δ, η κρείττων, τό κρείττον / δ, η λώων, τό λῷον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: ἄριστος/βέλτιστος/κράτιστος/λῷστος.
- **ἔχει**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** = έχω. **ΧΡΟΝΟΙ** ενεστ. ᔁχω, παρτ. εἶχον, μέλ. ᔁξω/σχήσω, αόρ. β' ᔁσχον, παρκ. ᔁσχηκα, υπερσ. [ἐσχήκειν: μετγν]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευεξία, σχολή, σχολιάζω, σχεδόν, σχέση, σχήμα, ένοχος, κάτοχος, μέτοχος, ανακωχή.
- **πέφυκε**: βλέπε **πέφυκεν** πιο πάνω.
- **λίθος**: ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ λίθος** = πέτρα, μάρμαρο.
- **αὐτῇ**: δοτ. ενικ. θηλ. γένους της οριστ. αντωνυμίας **αὗτός**, **αὗτη**, **αὗτό**.
- **ἄφθονος**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ**, **ἡ ἄφθονος**, **τό ἄφθονον** = άφθονος.

Ενότητα
5

- **ξ** (κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση) = από.
- **οῦ**: γεν. ενικ. αρσ. γένους της αναφορικής αντωνυμίας **ὅς**, **ἥ**, **ὅ** = ο οποίος, η οποία, τό οποίον.
- **κάλλιστοι**: ονομ. πληθ. αρσ. γένους υπερθ. βαθμού του επιθέτου **καλός** = όμορφος. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ**: καλός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: δός, ή καλλίων, τό κάλλιον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: κάλλιστος.
- **γίγνονται**: γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. γίγνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. γίγνομαι, παρτ. έγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αόρ. β' έγενόμην / έγενήθην, παρκ. γέγονα / γεγονώς είμι / γεγένημαι, υπερσ. έγεγόνειν / γεγόνειν / γεγονώς ἦν / έγεγενήμην / γεγενήμην / γεγενημένος ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.**: γενιά, γένος, γενέθλιος, νεογνός, γόνος, γονέας, γηγενής, προγενέσερος.
- **εὐπρεπέστατα**: ονομ. πληθ. ουδ. γένους υπερθ. βαθμού του τριτόκλ. επιθέτου **ὁ**, **ἡ εὐπρεπής**, **τό εὐπρεπές** = κομψός. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ**: δός, ή εὐπρεπής, τό εὐπρεπές. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: εὐπρεπέστερος, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: εὐπρεπέστατος.
- **ἀγάλματα**: ονομ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ ἄγαλμα** [γεν. τοῦ ἀγάλματος] = ἄγαλμα, ανδριάντας.
- **ἔστι**: γ' ενικ. προσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι· βλέπε πιο πάνω.
- **γῆ**: ονομ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλ. συνηρημένου ουσιαστικού **ἥ γῆ** [γεν. τῆς γῆς] (κλίση μόνο στον ενικό). **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** γεωγραφία, γεωλογία, γεωπόνος, γεωργός, γήινος, γήπεδο.
- **ἥ**: ονομ. ενικ. θηλ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅς**, **ἥ**, **ὅ** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
- **σπειρομένη**: ονομ. ενικ. θηλ. γένους, μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **σπείρω** = ρίχνω σπόρο, σπέρνω, καλλιεργώ. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. σπείρομαι, παρτ. (δι)εσπειρόμην, [παθ. μέλ. β' σπαρήσομαι, αόρ. ἐσπειράμην, αορ. β' ἐσπαρόμην / ἐσπερόμην: τύποι μεταγενέστεροι], παθ. αόρ. β' ἐσπάρην, παρκ. ἐσπαρμαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** σπαρτά, σπορά, διασπορά.
- **φέρει**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φέρω** = φέρων, παράγω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. φέρω, παρτ. ἔφερον, μέλ. οἴσω, αόρ. ἥνεκγα, αορ. β' ἥνεγκον, παρκ. ἔνήνοχα, υπερσ. ἔνηνόχειν.
- **δρυττομένη**: ονομ. ενικ. θηλ. γένους, μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δρύττω** = σκάβω, αξιοποιώ με εξόρυξη. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. δρυττομαι, παρτ. ωρυττόμην, μέλ. δρυχθήσομαι, αόρ. ωρύχθην, παρκ. δρωρύγμαι, υπερσ. ωρωρύγμην / δρωρυγμένος ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** διώρυγα, ορυκτός, ορυχείο, μεταλλωρύχος.
- **τρέφει**: γ' ενικ. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τρέφω** = τρέφω, ανατρέφω, δίνω τροφή. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. τρέφω, παρτ. ἔτρεφον, μέλ. θρέψω, αορ. ἔθρεψα· όσοι άλλοι τύποι απαντούν είναι ποιητικοί ή μεταγενέστεροι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** τροφή, θρέψμα, θρεπτικός, τροφός.

Ενότητα
5

- **η̄** (εδώ: συγκριτικό μόριο) = από, παρά.
- **εὶ** (: υποθετικός σύνδεσμος) = εάν, αν.
- **σίτοις**: αιτ. ενικ. αρσ. γένους του ανώμαλου ουσιαστικού δι **σίτος** = σιτάρι [γεν. τοῦ σίτου· πληθ. τά σῖτα].
- **ἔφερε**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **φέρω**. Βλέπε πιο πάνω.

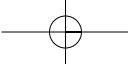
ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
προϊσταμένων	—	προστησομένων/ προσταθησομένων	προστησαμένων προστάντων/ προσταθέντων	προεστηρότων	—
λέγονται	ἔλεγον	λέξονται/ έροῦσι	ἔλεξαν/ εἶπον	εἰρήκασι	εἰρήκεσαν
γινώσκουσι	ἐγίνωσκον	γνώσονται	ἐγνωσαν	ἔγνωκαν	ἔγνώκεσαν ἔγνωκότες ῆσαν
ἀναγκάζονται	ἡναγκάζοντο	ἀναγκασθήσονται	ἡναγκάσθησαν	ἡναγκασμένοι εἰσί	ἡναγκασμένοι ῆσαν
ἐπιχειρῶ	ἐπεχείρουν	ἐπιχειρήσω	ἐπεχείρησα	ἐπικεχείρηται	ἐπεκεχειρόκειν
σκοπεῖν	—	(σκοπήσειν)	(σκοπήσαι)	—	—
δύναιντο	—	δυνήσοιντο	δυνήσαιντο/ δυνηθεῖεν/ δυνασθεῖεν	δεδυνημένοι εἴεν	—
διατρέφεσθαι	—	διαθρέψεσθαι/ διατραφήσεσθαι	διαθρέψασθαι/ διαθρεφθῆναι/ διατραφῆναι	διατεθράφθαι	
ἀναφαίνεται	ἀνεφαίνετο	ἀναφανεῖται/ ἀναφανήσεται	ἀνεφίνατο/ ἀνεφάνθη/ ἀνεφάνη	ἀναπέφανται/ ἀναπεφήνασι	
φύεται	ἔφύετο	φύσεται	ἔψυ	πέφυκε	ἐπεφύκει
παρέχεσθαι	—	παρέξεσθαι/ παρασχήσεσθαι	παρασχέσθαι	παρεσχῆθαι	—
εἰσίν	ῆσαν	ἔσονται	ἔγενοντο	γεγόνασι	ἔγεγόνεσαν

Ενότητα
5

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλειος
βλαστάνει	(έβλαστανε)	(βλαστήσει)	(έβλαστησε) έβλαστε	βεβλάστηκε	έβεβλαστήκει
έστιν	ἦν	ἔσται	έγένετο	γέγονε	έγεγόνει
παρέχουσι	παρεῖχον	παρέξουσι	παρέσχον	παρεσχήκασι	(παρεσχήκεσαν)
ἀρχεται	ῆρχετο	ἀρχεται/ ἀρχθήσεται	ῆρχατο ῆρχθη	ῆρχται	ῆρκτο
λήγει	ἔληγε	λήξει	ἔληξε	—	—
ἔχει	εἶχε	ἔξει/σχήσει	ἔσχε	έσχηκε	έσχήκει
γίγνονται	ἐγίγνοντο	γενήσονται/ γενηθήσονται	έγένοντο/ έγενηθησαν	γεγένηνται/ γεγόνασι	έγεγένηντο/ έγεγόνεσαν
σπειρομένη	—	(σπαρησσομένη)	(σπειραμένη/ σπαρομένη) σπαρεῖσα	έσπαρμένη	
φέρει	ἔφερε	οἴσει	ῆνεγκε	ένήνοχε	ένηνόχει
δύνττομένη	—	δύσκηθησομένη	δύσκηθεῖσα	δρωδυγμένη	—
τρέφει	ἔτρεφε	θρέψει	ἔθρεψε (ἔτραφε)	(τέτροφε)	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστατική	Απαρέμφατο	Μετοχή
γιγνώσκουσι	γιγνώσκωσι	γιγνώσκοιεν	γιγνωσκόντων/ γιγνωσκέτωσαν	γιγνώσκειν	γιγνώσκων -ουσα, -ον
ἀναγκάζονται	ἀναγκάζωνται	ἀναγκάζοιντο	ἀναγκάζέσθων/ ἀναγκάζέσθωσαν	ἀναγκάζεσθαι	ἀναγκαζόμενος -η, -ον
έπεχείρησα	έπιχειρήσω	έπιχειρήσαιμ	—	έπιχειρήσαι	έπιχειρήσας, -ασα, -αν
δύνανται	δύνωνται	δύναιντο	δυνάσθωσαν	δύνασθαι	δυνάμενος, -η, -ον
πέφυκε	πεφυκώς ἢ	πεφυκώς εἴη	πεφυκώς έστω	πεφυκέναι	πεφυκώς, -κνία, -κός
εἰσήν	ώσιν	εἴησαν/εἴεν	έστων/έστωσαν	είναι	ών, ούσα, όν
βλαστάνει	βλαστάνῃ	βλαστάνοι	βλαστανέτω	βλαστάνειν	βλαστάνων, -ουσα, -ον
καρποφορεῖ	καρποφορῷ	καρποφοροῦ	καρποφορείτω	καρποφορεῖν	καρποφορῶν, -ούσα, -οῦν
έστιν	ἦν	εἴη	έστω	είναι	ών, ούσα, όν

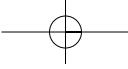
ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστατική	Απαρέμφατο	Μετοχή
παρέχουσι	παρέχωσι	παρέχοιεν	παρεχόντων/ -έτωσαν	παρέχειν	παρέχων, -ουσα, -ον
ἀρχεται	ἀρχηται	ἀρχοιτο	ἀρχέσθω	ἀρχεσθαι	ἀρχόμενος, -η, -ον
λήγει	λήγη	λήγοι	ληγέτω	λήγειν	λήγων, -ουσα, -ον
ἔχει	ἔχη	ἔχοι	ἔχέτω	ἔχειν	ἔχων, -ουσα, -ον
γίγνονται	γίγνωνται	γίγνοιντο	γιγνέσθων/ γιγνέσθωσαν	γίγνεσθαι	γιγνόμενος, -η, -ον
φέρει	φέρη	φέροι	φερέτω	φέρειν	φέρων, -ουσα, -ον
τρέφει	τρέφη	τρέφοι	τρεφέτω	τρέφειν	τρέφων, -ουσα, -ον

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

1. Τῶν Ἀθήνησι προεστηρότων ἔλεγόν τινες; κύρ. πρότ. **τινες**: υποκ. στο ἔλεγον. **των προεστηρότων**: γεν. διαιρ. από το τινες. **Ἀθήνησι**: επιδρ. προσδ. στάσης σε τόπο.
2. ως γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο ἔλεγον της κύριας πρότασης. (**τινες**: ενν.): υποκ. στο γιγνώσκουσι. **τὸ δίκαιον**: αντικ.
3. διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζονται ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις: δευτ. ειδ. πρότ. ὁ, τι και η προηγούμενη (οι δύο προτάσεις συνδέονται με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν-δὲ**). (**τινες**: ενν.): υποκ. στο ἀναγκάζονται και στο εἶναι (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο ἀναγκάζονται. **διὰ τὴν πενίαν**: εμπρόθ. προσδ. αιτίας. **τοῦ πλήθους** (χωρίς το ἀρθρο το **τίν**): γεν. υποκ. από το πενίαν. **τὴν τοῦ πλήθους** (με το ἀρθρο το **τίν**): επιθ. προσδ. στο πενίαν. **ἀδικώτεροι**: κατηγ. στο υποκ. του απαρ. (τινες). **περὶ τὰς πόλεις**: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.
4. Ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν: κύρ. πρότ. (ἐγώ: ενν.): υποκ. στο ἐπεχείρησα και στο **σκοπεῖν** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο ἐπεχείρησα.
5. εἰ πῃ δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν: δευτ. πλάγια ερωτ. πρότ. αντικ. στο **σκοπεῖν** της κύριας πρότασης. **οἱ πολῖται**: υποκ. στο **δύναιντ' ἂν** (: δυνητική ευκτική) και στο **διατρέφεσθαι** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο δύναιντ' ἂν. **ἐκ τῆς ἑαυτῶν**: εμπρόθ. προσδ. προέλευσης.
6. Τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀνεφαίνετο **μοι**: κύρ. πρότ. **τοῦτο**: υποκ. στο **ἀνεφαίνετο** (το ρήμα είναι προσωπικό). **εὐθὺς**: επιδρ. προσδ. χρόνου **μοι**: δοτ. προσωπική του κρίνοντος προσώπου (βλέπε **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 98).
7. ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν: δευτ. ειδ. πρότ. επεξήγηση στο **τοῦτο** της κύριας πρότασης. **ἡ χώρα**: υποκ. στο **πέφυκεν**.

Ενότητα
5

- 8. οϊα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι:** δευτ. αναφορική συμπερασματική πρότ. που εκφέρεται με απαρέμφατο τελικό (έχει σε θέση ρήματος). (**ἡ χώρα:** ενν.). υποκ. στο **παρέχεσθαι**. **πλείστας:** επιθ. προσδ. στο **προσόδους:** αντικ. στο παρέχεσθαι.
- 9. Αἱ μὲν γὰρ ὥραι ἐνθάδε πραόταται εἰσιν:** κύρ. πρότ. **πραόταται** κατηγ. στο **αἱ ὥραι:** υποκ. στο **εἰσιν** (το ρήμα εδώ είναι συνδετικό). **ἐνθάδε:** επιφρ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- 10. ἡ δὲ πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνει:** δευτ. αναφ. πρότ. **ἡ:** υποκ. στο **βλαστάνει** (: απτική σύνταξη). **πολλαχοῦ:** επιφρ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- 11. ἐνθάδε καρποφορεῖ:** κύρ. πρότ. **καρποφορεῖ** (το ρήμα της πρότασης έχει ως υποκείμενό του την προηγούμενη δευτερεύουσα αναφορική πρόταση). **ἐνθάδε:** επιφρ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- 12. Ὡπερ δὲ ἡ γῆ (παμφορωτάτῃ ἐστίν):** δευτ. αναφ. παραβολική πρόταση (το ρήμα της εννοείται από την επόμενη κύρια πρόταση (βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 403). (**παμφορωτάτῃ:** ενν.): κατηγ. στο **ἡ γῆ:** υποκ. στο **ἐστίν** (το ρήμα εδώ είναι συνδετικό).
- 13. οὗτο καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτῃ ἐστίν:** κύρ. πρότ. **παμφορωτάτῃ:** κατηγ. στο **ἡ θάλαττα:** υποκ. στο **ἐστίν**. **περὶ τὴν χώραν:** εμπρόθ. προσδ. τόπου.
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Εδώ με το **ῶσπερ** (της παραβολικής πρότασης) και το **οὗτο** (της κύριας) σχηματίζεται **ζεύγος παραβολικό.** (Βλέπε **παραβολικά ζεύγη ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** σελ. 403).
- 14. Καὶ μὴν καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα πρωαίτατα μὲν ἀρχεται:** κύρ. πρότ. **πάντα:** κατηγ. προσδ. στο **ταῦτα:** υποκ. στο **ἀρχεται** (: απτική σύνταξη). **ἐνταῦθα:** επιφρ. προσδ. στάσης σε τόπο. **πρωαίτατα:** επιφρ. προσδ. χρόνου.
- 15. ὄψιαίτατα δὲ λίγει:** κύρ. πρότ. (οι δύο προτάσεις, αυτή και η προηγούμενη, συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν-δὲ**). (**ταῦτα:** ενν.): υποκ. στο **λίγει** (: απτική σύνταξη). **ὄψιαίτατα:** επιφρ. προσδ. χρόνου.
- 16. ὄσαπερ οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι:** δευτ. αναφορ. πρότ. **οἱ θεοί:** υποκ. στο **παρέχουσι**. **ὄσαπερ:** επιθ. προσδ. στο **ἀγαθά:** αντικ. στο παρέχουσι. **ἐν ταῖς ὥραις:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου.
- 17. Πρὸς τούτοις καὶ ἀίδια ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα:** κύρ. πρότ. **ἡ χώρα:** υποκ. στο **ἔχει**. **ἀίδια:** επιθ. προσδ. στο **ἀγαθά:** αντικ.
- 18. Πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἀφθονος:** κύρ. πρότ. **ἀφθονος:** κατηγ. στο **λίθος:** υποκ. στο **πέφυκε** (ρήμα συνδετικό). **ἐν αὐτῇ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- 19. ἐξ οὖ κάλλιστοι μὲν ναιί, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίγνονται, εὑπρεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα:** δευτ. αναφ. πρότ. (προσδιοριστική στο **λίθος** της κύριας πρό-

Ενότητα
5

τασης). **ναοί–βωμοί–άγάλματα:** υποκείμενα στο γίγνονται. **κάλλιστοι – κάλλιστοι – εùπρεπέστατα:** επιθετικοί προσδ. ἐξ οὗ: εμπρόθ. προσδ. ύλης. θεοῖς: δοτ. προσ. χαριστική.

- 20. Ἐστι δὲ καὶ γῆ:** κύρ. πρότ. γῆ: υποκ. στο ἔστι (το ἔστι εδώ είναι υπαρχτικό).
- 21. ἡ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπόν:** δευτ. αναφ. πρότ. (προσδιοριστική στο γῆ). ἡ: υποκ. στο φέρει και στη μτχ. **σπειρομένη:** χρον. μτχ. **καρπόν:** αντικ.
- 22. ὁρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει:** δευτ. αναφ. πρότ. ὅτι και η προηγούμενη συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν–δὲ.** (ἡ: ενν.): υποκ. στο τρέφει και στη μτχ. **ὁρυττομένη:** χρον. μτχ. **πολλαπλασίους:** αντικ. στο τρέφει.
- 23. ἡ εἰ σίτον ἔφερε:** δευτ. υποθ. πρότ. και δεύτερος όρος σύγκρισης (με το ἡ + εἰ σίτον ἔφερε). (ἡ γῆ: ενν.): υποκ. στο ἔφερε. **σίτον:** αντικ.
- 24. Καὶ μὴν ὑπάργυρος ἐστι:** κύρ. πρότ. **ὑπάργυρος:** κατηγ. στο (ἡ γῆ: ενν.): υποκ. στο ἐστι (το ἐστι εδώ είναι συνδετικό).

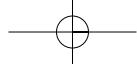
Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 38 του σχολικού βιβλίου

- 1. Ποιον ισχυρισμό προβάλλουν μερικοί άρχοντες των Αθηναίων, για να δικαιολογήσουν το ότι μερικές φορές αδικούν τους άλλους Έλληνες; Πώς αντιμετωπίζει αυτόν τον ισχυρισμό τους ο Ξενοφών; Ποια επιχειρήματα προβάλλει, για να στηρίξει την άποψή του;**

Ορισμένοι ηγέτες των Αθηναίων, προσπαθώντας να δικαιολογήσουν τις αδικίες που κατά καιρούς διαπράττουν εναντίον των άλλων Ελλήνων, προβάλλουν τον ισχυρισμό ότι ο λαός της Αθήνας υποφέρει από φτώχεια επειδή η πόλη πάσχει από έλλειψη πόρων. Ο Ξενοφών πιστεύει ότι αυτός ο ισχυρισμός δεν ευσταθεί, αλλά αποτελεί πρόφαση των αρχόντων προκειμένου να επιβάλλουν τη θέλησή τους στις άλλες πόλεις της Ελλάδας. Για να στηρίξει την άποψή του, προβάλλει το επιχείρημα ότι η Αθήνα έχει εύκρατο κλίμα και πολλές πλουτοπαραγωγικές πηγές όπως εύφορη γη, θάλασσα, ορυχεία και πλούσιο υπέδαφος, που μπορούν να εξασφαλίσουν την επάρκεια των αγαθών.

- 2. Ο Ξενοφών περιγράφει την Αττική ως τόπο με ιδανικό κλίμα και εξαιρετικές δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης. Ποιες από αυτές πιστεύετε ότι έχουν αξιοποιηθεί από τους σύγχρονους Έλληνες, ποιες έχουν παραμεληθεί και ποιες έχουν χαθεί για πάντα;**

Οι σύγχρονοι Έλληνες αξιοποίησαν τις περισσότερες δυνατότητες για ανάπτυξη της Αττικής και σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις ξεπέρασαν τα όρια, εξαντλώντας τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και καταστρέφοντας το περιβάλλον. Η

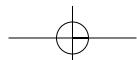
**Ενότητα
5**

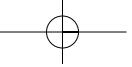
κατάληψη των ακτών από μεγάλα νυχτερινά κέντρα και εταιρείες τουριστικής εκμετάλλευσης αλλοίωσαν το τοπίο και αποτελούν εστία ρύπανσης. Η οικοδομική έκρηξη που σημειώθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες οδήγησε στην επιχωμάτωση των τριών μεγάλων ποταμών της Αθήνας (Κηφισός, Ιλισός και Ηριδανός) με τις γνωστές συνέπειες όταν υπάρχουν δυνατές βροχοπτώσεις. Ο φυσικός πλούτος των βουνών της Αττικής καταστράφηκε, για να χτιστούν οικοδομές, ενώ κάθε καλοκαίρι καιίγονται τα τελευταία δάση με σκοπό να μετατραπούν σε οικόπεδα.

Όσον αφορά το πλούσιο υπέδαιφος της Αθήνας και τα ορυχεία του Λαυρίου, η πηγή αυτή έχει εξαντληθεί εδώ και πολλά χρόνια.

3. Λαμβάνοντας υπόψη όσα γνωρίζετε από το μάθημα της Ιστορίας, να αναφέρετε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους διακρίθηκαν οι Αθηναίοι. Ποιοι γεωγραφικοί και άλλοι παράγοντες πιστεύετε ότι τους έστρεψαν σε αυτούς;

Καθώς η αττική γη ήταν φτωχή σε καλλιεργήσιμα εδάφη, οι κάτοικοι της αναγκάστηκαν να στραφούν σε επαγγελματικές δραστηριότητες που κάλυπταν άλλους τομείς. Καταρχάς ασχολήθηκαν με τη ναυτιλία αναπτύσσοντας παράλληλα και το θαλάσσιο εμπόριο, γεγονός που υπαγορεύτηκε από τους γεωγραφικούς παράγοντες της περιοχής (η Αθήνα περιβάλλεται από θάλασσα και μόνο προς βορρά επικοινωνεί με την ξηρά). Σταδιακά ανακάλυψαν τον πλούτο που έκρυψε το υπέδαιφος της Αττικής και έκαναν εξόρυξη μαρμάρου από την Πεντέλη και μεταλλευμάτων από το Λαύριο. Τα ορυχεία του Λαυρίου στήριξαν επί αιώνες την αθηναϊκή οικονομία και έδωσαν ώθηση σε τεχνικά επαγγέλματα (αγγειοπλάστες και τεχνίτες διαφόρων ειδών), στη βιοτεχνία και το εμπόριο.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ουσιαστικό ή γῆ

**Ετυμολογικά: παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά
(β' μέρος)**

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ή γῆ

γῆ, ἥ: ο πλανήτης στον οποίο κατοικούν οι άνθρωποι, η υδρόγειος σφαίρα / οι άνθρωποι / η οικουμένη, ο επίγειος κόσμος / η επιφάνεια της γήινης σφαίρας / η ξηρά, η στεριά / τόπος, περιοχή / χωράφι, αγρός, καλλιεργήσιμη έκταση / η πατρίδα.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ή γῆ

Αρχαία Ελληνική

Σύνθετες λέξεις

γεωργίος, ὁ: αυτός που σκάβει τη γη.

γεωμόρος, ὁ: κτηματίας.

γεωργέω-γεωργῶ: είμαι γεωργός, καλλιεργώ τη γη.

γεωτόμος, ὁ: αυτός που κόβει, ανοίγει το έδαφος.

ἔγγαιος, -α, -ον (συν. ἔγγειος): εγχώριος, ντόπιος.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

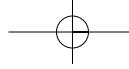
γήινος, -η, -ο(ν): (α.ε.) αυτός που αποτελείται από χώμα, χωμάτινος, (ν.ε.) αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στον πλανήτη Γη.

γεώδης, -ης, -ες (και γαιώδης, -ης, -ες): χωμάτινος.

Σύνθετες λέξεις

γηγενής, -ής, -ές: ντόπιος, αυτόχθων.

γεωπόνος, ὁ: (α.ε.) γεωργός, καλλιεργητής γης, (ν.ε.) επιστήμονας που ασχολείται με τη γεωπονία, δηλαδή με τη μελέτη και τη βελτίωση των καλλιεργειών.

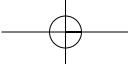
Ενότητα
5

- γεωργός, ό:** καλλιεργητής της γης, αγρότης.
- γεωγράφος, ό:** αυτός που περιγράφει τη γη / ο επιστήμονας που ασχολείται με τη γεωγραφία.
- γήλοφος (και γεώλοφος), ό:** λοφίσκος.
- γήπεδο(ν), τό:** (α.ε.) τεμάχιο γης, (ν.ε.) εγκατάσταση διεξαγωγής αθλητικών συναντήσεων.
- γεωμετρία, ή:** η τέχνη της μέτρησης της γης / ο χλάδος των μαθηματικών που ασχολείται με τις ιδιότητες του χώρου και τη μέτρηση των επιφανειών και των όγκων.
- ἐπίγειος, -α, -ο(ν):** αυτός που βρίσκεται πάνω στη γη, γήινος.
- ἔγγειος, -α, -ο(ν):** ντόπιος, εγχώριος / αυτός που αναφέρεται στη γη, που αποτελεί ακίνητο περιουσιακό στοιχείο.
- μεσόγειος, -α, -ο(ν):** αυτός που βρίσκεται στο εσωτερικό μιας χώρας, μακριά από τη θάλασσα, ηπειρωτικός.
- ύπόγειος, -α, -ο(ν):** αυτός που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της γης.

Νέα Ελληνική

Σύνθετες λέξεις

- γεωλόγος, ο:** ο επιστήμονας που ασχολείται με τη γεωλογία, δηλαδή με τη διαμόρφωση, την εξέλιξη και την υλική σύσταση της Γης (πετρώματα κ.λπ.).
- γεώμηλο, το:** η πατάτα.
- γεώτρηση, η:** άνοιγμα βαθιάς τρύπας στο έδαφος για τη θεμελίωση μεγάλων κτισμάτων ή για την εξόρυξη κοιτασμάτων π.χ. πετρελαίου.
- γεωτρύπανο, το:** το εργαλείο με το οποίο γίνονται οι γεωτρήσεις.
- γεωδυναμική, η:** χλάδος της γεωλογίας που μελετά τις δυνάμεις που προκαλούν μεταβολές στο φλοιό της Γης.
- γεωπολιτικός, -ή, -ό:** γεωγραφικός και πολιτικός.
- γηπεδούχος, -ος, -ο:** αυτός που αγωνίζεται στην έδρα του, στο δικό του γήπεδο.
- περίγειο, το:** το κοντινότερο προς τη Γη σημείο της τροχιάς ουράνιου σώματος.
- απόγειο, το:** το πιο μακρινό προς τη Γη σημείο της τροχιάς ουράνιου σώματος / (μιτφ.) το υψηλότερο σημείο, το αποκορύφωμα.
- υδρόγειος, -ος, -ο:** αυτός που αποτελείται από γη και νερό
- υδρόγειος, η:** σφαίρα που περιστρέφεται γύρω από έναν άξονα και στην επιφάνειά της υπάρχει χάρτης της Γης / η Γη.
- ισόγειος, -α, -ο:** αυτός που βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με την επιφάνεια του εδάφους.
- υπέργειος, -α, -ο:** αυτός που βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της γης.
- απογειώνω:** αποστώ από το έδαφος αεροσκάφος και το σηκώνων ψηλά στον αέρα.
- προσγειώνω:** φέρων αεροσκάφος στο έδαφος.

Ενότητα
5

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 39 του σχολικού βιβλίου

1. Να εξηγήσετε τη σημασία των παρακάτω φράσεων της ν.ε. και να τις χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις:

- α. δίνω γη και ύδωρ
- β. η Γη της Επαγγελίας
- γ. όπου γης και πατρίς

α. δίνω γη και ύδωρ: παραδίνομαι άνευ όρων, χωρίς να προβάλλω αντίσταση.

- Οι κατακτητές ζήτησαν από τους υπόδουλους να δώσουν «γην και ύδωρ», εκείνοι όμως αρνήθηκαν και πολέμησαν γενναία μέχρι τέλους.

β. η Γη της Επαγγελίας: η γη Χαναάν, την οποία ο Θεός υποσχέθηκε στους Εβραίους, κατ' επέκταση ο Παράδεισος // (μτφ.) κάθε εύφορος και πλούσιος τόπος / ο νοητός τόπος στον οποίο κανείς περιμένει να εκπληρωθούν οι προσδοκίες του.

- Στις αρχές του 20ού αιώνα η Αμερική ήταν η Γη της Επαγγελίας για τους μετανάστες.

γ. όπου γης και πατρίς: χρησιμοποιούμε τη φράση, για να δείξουμε ότι μπορούμε να ζήσουμε οπουδήποτε και να αγαπήσουμε τον καινούργιο τόπο στον οποίο μένουμε.

- Η Μαρία περνάει καλά σε όποιο μέρος κι αν μένει, γιατί πιστεύει ότι «όπου γης και πατρίς».

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από το Λεξιλογικό Πίνακα.

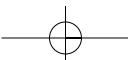
α. Εγκαινιάστηκε η νέα **υπόγεια γραμμή του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου.**

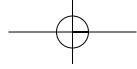
β. Οι γεωλόγοι μελετούν τα στρώματα του φλοιού της Γης και τις μεταβολές τους.

γ. Οι ποδοσφαιριστές συγκεντρώθηκαν πριν από την έναρξη του αγώνα στο κέντρο του **γηπέδου.**

δ. Παρά τις επανειλημμένες **γεωτρήσεις, δεν μπόρεσαν να βρουν νερό.**

ε. Το παραθαλάσσιο χωριό στο οποίο παραθερίσαμε φέτος ήταν ένας **επίγειος παράδεισος.**

Ενότητα
5

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή ουσιαστικών από ουσιαστικά (β' μέρος)

Παρόνυμα – Εθνικά – Πατρωνυμικά – Γονεωνυμικά

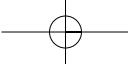
- **Παρόνυμα** ονομάζονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπο σχετικό με αυτό που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.

Καταλήξεις παρονύμων			
-εύς	ἴππος	>	ἴππ-εύς
-της	δῆμος	>	δημό-της
-ίτης	δπλον	>	όπλ-ίτης
-έτης	οίκος	>	οίκ-έτης
-ώτης	δεσμός	>	δεσμ-ώτης
-ιώτης	στρατιά	>	στρατ-ιώτης

- **Εθνικά** λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύρια ονόματα χωρών, πόλεων και γενικά τόπων, και σημαίνουν αυτόν που κατάγεται ή ανήκει σε αυτόν τον τόπο.

Καταλήξεις εθνικών			
-ιος	Ζάκυνθος	>	Ζακύνθ-ιος
-(αιος)	Αθῆναι	>	Αθην-αιος
-(ειος)	Αργος	>	Αργ-ειος
-(ωος)	Κῶς	>	Κῷος (ἀπό το Κω-ιος)
-εύς	Μέγαρα	>	Μεγαρ-εύς
-νός	Ασία	>	Ασια-νός
-ανός	Πάριον	>	Παρι-ανός
-ηνός	Πέργαμος	>	Περγαμ-ηνός
-ινος	Αμοργός	>	Αμοργ-ινός
-της	Τεγέα	>	Τεγεά-της
-(άτης)	Γύθειον	>	Γυθε-άτης
-(ιάτης)	Σπάρτη	>	Σπαρτ-ιάτης
-(ίτης)	Αβδηρα	>	Αβδηρ-ίτης
-(ώτης)	Σικελία	>	Σικελι-ώτης
-ήσιος	Ιθάκη	>	Ιθακ-ήσιος

- **Πατρωνυμικά** λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύριο όνομα πατέρα, μητέρας ή άλλου προγόνου και σημαίνουν το γιο, την κόρη ή γενικά τον απόγονο εκείνου που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη.

Καταλήξεις παραφωνυμικών		
-δης	Αίνειας	> Αίνειά-δης
-(άδης)	Άσκληπιός	> Άσκληπι-άδης
-ιάδης)	Τελαμών	> Τελαμων-ιάδης
-ίδης)	Κρόνος	> Κρον-ίδης
-είδης)	Ηρακλεύς (Ηρακλέ-ους)	> Ηρακλε-ίδης
-ίων*	Κρόνος	> Κρον-ίων

- **Γονεωνυμικά** ονομάζονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν νεογνό ζώου ή μικρό στην ηλικία ζώο.

Καταλήξεις γονεωνυμικών		
-ιδεύς**	λύκος	> λυκ-ιδεύς

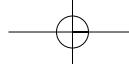
Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 41 του σχολικού βιβλίου

1. Να καταγράψετε εθνικά ουσιαστικά της ν.ε. που σχηματίζονται με τις καταλήξεις που διδαχτήκατε.

- ιος : Θεσσαλονικ-ιός, Ρόδ-ιος, Σαλαμίν-ιος
- αίος : Λαρισ-αίος, Μυτιλην-αίος, Σερρ-αίος
- είος : Κείος (< Κέα)
- ωος : Κώος (< Κως)
- εύς : Ευβοεύς
- ανος : Παρ-ιανός, Σκυρ-ιανός, Ψαρ-ιανός
- ινός : Πατρ-ινός, Τρικαλ-ινός (και Τρικαλ-ιώτης), Ζακυνθ-ινός
- της : Κορεά-της
- ιάτης : Μυκον-ιάτης
- ίτης : Κεφαλ(λ)ον-ίτης, Κοζαν-ίτης, Κωνσταντινουπολ-ίτης
- ώτης : Ηρακλει-ώτης, Λαμι-ώτης, Χανι-ώτης
- ήσιος : Επταν-ήσιος, Ιθακ-ήσιος, Πελοπονν-ήσιος

* Οι τύποι σε -ίων συναντώνται κυρίως στην ποίηση.

** Τα νεογνά ή τα μικρά μερικών ζώων έχουν δικό τους όνομα: άμνος: αρνάκι, δέλφαξ: γουρούνάκι, έριφος: κατσικάκι, μόσχος: μοσχάρι, νεβρός: ελαφάκι, νεοσσός: πουλάκι, πᾶλος: αλογάκι ή γαϊδουράκι, σκύλαξ: σκυλάκι, σκύμνος: λιονταράκι.

Ενότητα
5

- 2. Να γράψετε τις παράγωγες λέξεις που ζητούνται συμπληρώνοντας τη σωστή κατάληξη στα παρακάτω ουσιαστικά με βάση τους πίνακες.**

Έρετραι → Έρετρι-εύς (εθνικό), γράμμα → γραμματ-εύς (παρώνυμο), άετός → άετ-ιδεύς (γονεωνυμικό), Κρόνος → Κρον-ίδης (πατρωνυμικό), Μήλος → Μήλιος (εθνικό), πρέσβυς → πρεσβύ-της (παρώνυμο), Μυτιλήνη → Μυτηλην-αῖος (εθνικό).

- 3. Να αντιστοιχίσετε τα παράγωγα ουσιαστικά της στήλης Α' με την κατηγορία στην οποία ανήκουν από τη στήλη Β'.**

A'	B'
1. Δαναΐδης	
2. Μιλήσιος	a. παρώνυμο
3. όπλιτης	β. εθνικό
4. τοξότης	γ. πατρωνυμικό
5. Ιταλιώτης	

α. παρώνυμα: όπλιτης, τοξότης

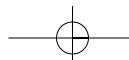
β. εθνικά: Μιλήσιος, Ιταλιώτης

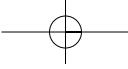
γ. πατρωνυμικό: Δαναΐδης

(1-γ, 2-β, 3-α, 4-α, 5-β)

- 4. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τις παράγωγες λέξεις που ζητούνται.**

Ιππος	παρώνυμο	→	Ιππεύς
Τάνταλος	πατρωνυμικό	→	Τανταλίδης
Αἰγυπτος	εθνικό	→	Αἰγύπτιος
πελαργός	γονεωνυμικό	→	πελαργιδεύς
Ρόδος	εθνικό	→	Ρόδιος
δῆμος	παρώνυμο	→	δημότης

Μέρος Γ

- Γραμματική:**
- Οριστική ενεστώτα ρήματος εἰμί**
 - Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων**
 - Οριστική μέλλοντα ενεργητικής φωνής αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων**

Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Οριστική ενεστώτα ρήματος εἰμί

Το ρ. εἰμί (= είμαι, υπάρχω) στην α.ε. χρησιμοποιείται ως βοηθητικό ρήμα (για το σχηματισμό των περιφραστικών τύπων των ρημάτων), όπως τα ρήματα είμαι και έχω στη ν.ε.

		α.ε.	ν.ε.
ενικός	α' προσ. (έγώ)	εἰμί	είμαι
	β' προσ. (σύ)	εἶ	είσαι
	γ' προσ. (οὗτος, αὕτη, τοῦτο)	ἐστί(ν)	είναι
πληθυντικός	α' προσ. (ήμεῖς)	ἐσμέν	είμαστε
	β' προσ. (ήμεῖς)	ἐστέ	είστε
	γ' προσ. (οὗτοι, αὕται, ταῦτα)	εἰσί(ν)	είναι

Παρατηρήσεις

- Οι τύποι ἔστι και εἰσί, όπως και **οι τύποι του γένους** προσώπου όλων των ρημάτων που λήγουν σε **-ε**, όταν βρίσκονται μπροστά από λέξεις που αρχίζουν από φωνήν ή δίφθογγο, παίρνουν στο τέλος ένα **-ν**, που ονομάζεται **ευφωνικό ν**: Σιγή ποτ' ἔστιν αἰρετωτέρα λόγου (= η σιωπή είναι κάποτε προτιμότερη από τα λόγια) αλλά: Ό Σωκράτης ἔστι σοφός.
- Το γένος πρόσωπο του ρ. εἰμί (εστί) **ανεβάζει τον τόνο** στην παραλήγουσα (ἔστι) στις εξής περιπτώσεις:
 - όταν βρίσκεται στην **αρχή περιόδου** ή **ημιπεριόδου**: *Ἐστι μὲν οὖν χαλεπόν...*
 - όταν είναι **υπαρκτικό**, δηλαδή όταν σημαίνει «υπάρχει»: *Ἐστι θεός*
 - όταν είναι **απρόσωπο** και σημαίνει «**είναι δυνατό**»: *Οὐκ ἔστιν ἄνευ πλοίων διαβαίνειν* (= δεν είναι δυνατό να περάσει κανείς χωρίς πλοία)
 - σε **ερωτήσεις**: *Τίς ἔστιν ὁ ποιητής;*

Ενότητα
5

- όταν βρίσκεται ύστερα από τις λέξεις: **εἰ, ώς, καὶ, οὐκ, μὴ, μὲν, ὅτι, τοῦτο - τοῦτ', ἀλλά - ἀλλ'**
- σε ορισμένες φράσεις, όταν ακολουθεί αναφορικό: **ἔστιν ὅπου** (= κάπου), **ἔστιν ὅτε** (= κάποτε), **ἔστιν ὅπως** (= κατά κάποιον τρόπο) κ.λπ.
- όταν είναι **σύνθετο** ανεβάζει τον τόνο στον **ενεστώτα της οριστικής** (πάρ-ει-μι, πάρ-ει, πάρ-εστι κ.λπ.) και στο **β' ενικό** και **πληθυντικό της προσταχτικής** **του ενεστώτα** (β' ενικό: πάρ-ισθι, β' πληθ.: πάρ-εστε).

2. Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

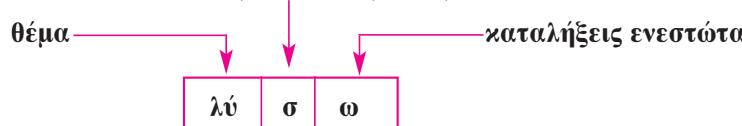
Βαρύτονα ονομάζονται τα ρήματα που **δεν τονίζονται στη λήγουσα**, στα οποία ανήκουν τα **φωνηντόληπτα ασυναίρετα** (π.χ. παιδεύ-ω, λύ-ω) τα **αφωνόληπτα** (π.χ. πλέν-ω, πείθ-ω), τα **υγρόληπτα** (π.χ. ἀγγέλλ-ω, σπείρ-ω) και τα **ενρινόληπτα** (π.χ. μέν-ω, νέμ-ω). Η **οριστική** έγκλιση φανερώνει κάτι που είναι **βέβαιο, πραγματικό** (ή κάτι που το υποκείμενο θεωρεί βέβαιο ή πραγματικό).

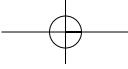
οριστική			
ενεστώτας		μέλλοντας	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
λύ-ω	λύνω	λύ-σ-ω	θα λύσω
λύ-εις	λύνεις	λύ-σ-εις	θα λύσεις
λύ-ει	λύνει	λύ-σ-ει	θα λύσει
λύ-ομεν	λύνομε	λύ-σ-ομεν	θα λύσομε
λύ-ετε	λύνετε	λύ-σ-ετε	θα λύσετε
λύ-ονσι(ν)	λύνονταν	λύ-σ-ονσι(ν)	θα λύσονταν

Παρατηρήσεις

- Οι καταλήξεις του ενεστώτα και του μέλλοντα ενεργητικής φωνής της α.ε. είναι ίδιες με τις αντίστοιχες της ν.ε. (-ω, -εις, -ει, -ετε), εκτός από το α' και γ' πληθυντικό πρόσωπο (-ομεν, -ονσι στην α.ε., -ομε, -οντ στη ν.ε.).
- Ο μέλλοντας έχει τις **ίδιες καταλήξεις** με τον **ενεστώτα**, με τη διαφορά ότι προσθέτουμε στο θέμα του ρήματος το **χρονικό χαρακτήρα -σ-**:

Σχηματισμός μέλλοντα οριστικής ενεργητικής φωνής χρονικός χαρακτήρας

3. Οριστική μέλλοντα ενεργητικής φωνής αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων

Αφωνόληπτα ονομάζονται τα ρήματα που έχουν **χαρακτήρα*** ένα άφωνο σύμφωνο, δηλαδή **ουρανικό** (α , γ , χ), **χειλικό** (π , β , φ) ή **οδοντικό** (τ , δ , θ). Κατά το σχηματισμό του μέλλοντα των αφωνόληπτων ρημάτων ο χαρακτήρας του θέματος είτε αποβάλλεται είτε συγχωνεύεται με το χρονικό χαρακτήρα **-σ-** και προκύπτουν ορισμένες μεταβολές:

χειλικός χαρακτήρας	ουρανικός χαρακτήρας	οδοντικός χαρακτήρας
$\pi, \beta, \varphi (\pi\tau) + \sigma \rightarrow \psi$	$\alpha, \gamma, \chi (\tau\tau, \sigma\sigma) + \sigma \rightarrow \xi$	$\tau, \delta, \theta (\zeta) + \sigma \rightarrow$ αποβάλλεται ο οδοντικός χαρακτήρας και μένει το -σ-
τρέπω → τρέπ + σ-ω → τρέψω τρίβω → τρίβ + σ-ω → τρίψω ἀλείφω → ἀλείφ + σ-ω → ἀλείψω βλάπτω (θ. βλαβ-) → βλάβ + σ-ω → βλάψω	πλέκω → πλέκ + σ-ω → πλέξω λήγω → λήγ + σ-ω → ληξω ἄρχω → ἄρχ + σ-ω → ἄρξω φυλάττω (θ. φυλακ-) → φυλάκ + σ-ω → φυλάξω	ἀνύτω → ἀνύτ + σ-ω → ἀνύσω ψεύδω → ψεύδ + σ-ω → ψεύσω πείθω → πείθ + σ-ω → πείσω σκευάζω → σκευάζ + σ-ω → σκευάσω

* **Χαρακτήρας** λέγεται το τελευταίο γράμμα του θέματος μιας λέξης, π.χ. στη λ. ἀνθρωπος το π. Στα ρήματα ο χαρακτήρας ονομάζεται **ρηματικός χαρακτήρας**, π.χ. στο ρ. μένω ο ρηματικός χαρακτήρας είναι το ν (θέμα μέν-, κατάληξη -ω). **Χρονικός χαρακτήρας** ονομάζεται ο χαρακτήρας του χρονικού θέματος ενός ρήματος, π.χ. στο ρ. λύσ-ω (ΜΕΛ) χρονικός χαρακτήρας είναι το σ.

Ενότητα
5**Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 43 του σχολικού βιβλίου****1. Να συμπληρώσετε το σωστό τύπο του ρ. εἰμί στις παρακάτω φράσεις.**

- α. Ἐγώ εἰμι ἡ ἀρχή καὶ τό τέλος.
- β. Ήμεῖς ἔσμεν πρόγονοι ἀγαθῶν.
- γ. Υμεῖς ἔστε σύμμαχοι.
- δ. Ή πόλις ἡμῶν ἀρχαιότατη ἔστι.
- ε. Οἱ ἄνθρωποι θνητοί εἰσιν.

2. Να αντιστοιχίσετε τις φράσεις των δύο στηλών

A'	B'
1. Αἱ ὥραι πραόταται	α. ἔσμεν
2. Ἡ γῆ παμφορωτάτη	β. ἔστε
3. Ήμεῖς Ἑλληνες	γ. εἰμί
4. Υμεῖς προεστηκότες	δ. ἔστιν
5. Ἐγώ διδάσκαλος τῆς ἀληθείας	ε. εἰσίν

- 1-ε: Αἱ ὥραι πραόταται εἰσίν.
 2-δ: Ἡ γῆ παμφορωτάτη ἔστιν.
 3-α: Ήμεῖς Ἑλληνες ἔσμεν.
 4-β: Υμεῖς προεστηκότες ἔστε.
 5-γ: Ἐγώ διδάσκαλος τῆς ἀληθείας εἰμί.

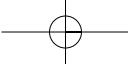
3. Να γράψετε τον ίδιο τύπο της οριστικής μέλλοντα των ρηματικών τύπων: παρέχουσι, κηρύττει.

ΕΝΣ: παρέχουσι ΜΕΛ: παρέξουσι

ΕΝΣ: κηρύττει ΜΕΛ: κηρυζεῖ

4. Να κλίνετε στην οριστική ενεστώτα και μέλλοντα τα ρήματα: καταλύω, πείθω, τρέπω, λήγω.

Ενεστώτας			
καταλύω	πείθω	τρέπω	λήγω
καταλύεις	πείθεις	τρέπεις	λήγεις
καταλύει	πείθει	τρέπει	λήγει
καταλύμεν	πείθομεν	τρέπομεν	λήγομεν
καταλύτε	πείθετε	τρέπετε	λήγετε
καταλύουσι(ν)	πείθουσι(ν)	τρέπουσι(ν)	λήγουσι(ν)

Ενότητα
5

Μέλλοντας			
καταλύσω	πείσω	τρέψω	λήξω
καταλύσεις	πείσεις	τρέψεις	λήξεις
καταλύσει	πείσει	τρέψει	λήξει
καταλύσομεν	πείσομεν	τρέψομεν	λήξομεν
καταλύσετε	πείσετε	τρέψετε	λήξετε
καταλύσουσι(v)	πείσουσι(v)	τρέψουσι(v)	λήξουσι(v)

5. Να μεταφέρετε τους ρηματικούς τύπους στο ίδιο πρόσωπο του άλλου αριθμού.

λέγονται: λέγει, **παρέχει:** παρέχουσι(v), **βλαστάνει:** βλαστάνουσι(v), **έχει:** έχουσι(v), **φονεύεις:** φονεύετε, **χρούσομεν:** χρούσω, **λούνετε:** λούνεις, **παύσει,** **λύεις:** λύουσι(v), **ίκετεύσετε:** ίκετεύσεις, **ίδρυομεν:** ίδρυω, **άριστεύσει:** άριστεύσουσι(v), **βασιλεύω:** βασιλεύομεν, **θεραπεύσονται:** θεραπεύσει.

6. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω φράσεων από τον ενεστώτα στο μέλλοντα.

- α. Ό στρατηγός κελεύει θαρσεῖν.
 - β. Οι διδάσκαλοι παιδεύουσιν τοὺς μαθητάς.
 - γ. Ήμεῖς λύομεν τὰς σπονδάς.
 - δ. Ύμεῖς θύετε τοῖς θεοῖς.
- α. κελεύσει, β. παιδεύσουσιν, γ. λύσομεν, δ. θύσετε

7. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων από το μέλλοντα στον ενεστώτα:

- α. Ήμεῖς άριστεύσομεν.
 - β. Οι ἄνθρωποι τοὺς θεοὺς ίκετεύσουσιν.
 - γ. Οἱ πολέμοι ἐνεδρεύουσιν.
 - δ. Ύμεῖς τοξεύσομεν ταύρους ἀγρίους.
 - ε. Ο ἀλιεύς ἰχθύς ἀλιεύσει.
- α. άριστεύομεν, β. ίκετεύονται, γ. ἐνεδρεύουσιν, δ. τοξεύομεν, ε. ἀλιεύει

Ενότητα
5**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός							
ονομ.	ό	πολίτης	ή	πενία	χώρα	άρα	θάλαττα
γεν.	τοῦ	πολίτου	τῆς	πενίας	χώρας	άρας	θαλάττης
δοτ.	τῷ	πολίτῃ	τῇ	πενίᾳ	χώρᾳ	άρᾳ	θαλάττῃ
αιτ.	τὸν	πολίτην	τὴν	πενίαν	χώραν	άραν	θαλάτταν
κλητ.	ῷ	πολίτα	ῷ	πενία	χώρα	άρα	θάλαττα

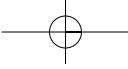
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οί	πολῖται	αἱ	πενίαι	χῶραι	άραι	θάλατται
γεν.	τῶν	πολιτῶν	τῶν	πενιῶν	χωρῶν	άρων	θαλάττων
δοτ.	τοῖς	πολίταις	τοῖς	πενίαις	χώραις	άραις	θαλάτταις
αιτ.	τοὺς	πολίτας	τὰς	πενίας	χώρας	άρας	θαλάττας
κλητ.	ῷ	πολῖται	ῷ	πενίαι	χῶραι	άραι	θάλατται

Β' κλίση

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	ό	λίθος	ναός	ή	πρόσοδος	οί	λίθοι	ναοί	αἱ	πρόσοδοι	
γεν.	τοῦ	λίθου	ναοῦ	τῆς	προσόδου	τῶν	λίθων	ναῶν	τῶν	προσόδων	
δοτ.	τῷ	λίθῳ	ναῷ	τῇ	προσόδῳ	τοῖς	λίθοις	ναοῖς	ταῖς	προσόδοις	
αιτ.	τὸν	λίθον	ναὸν	τὴν	πρόσοδον	τοὺς	λίθους	ναοὺς	τὰς	προσόδους	
κλητ.	ῷ	λίθε	ναὲ	ῷ	πρόσοδε	ῷ	λίθοι	ναοὶ	ῷ	πρόσοδοι	

Γ' κλίση

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	ή	πόλις	τὸ	πλήθος	ἄγαλμα	αἱ	πόλεις	τὰ	πλήθη	ἀγάλματα	
γεν.	τῆς	πόλεως	τοῦ	πλήθους	ἄγαλματος	τῶν	πόλεων	τῶν	πληθῶν	ἀγαλμάτων	
δοτ.	τῇ	πόλει	τῷ	πλήθει	ἄγαλματι	τοῖς	πόλεσι	τοῖς	πληθεσι	ἀγαλμάται	
αιτ.	τὴν	πόλιν	τὸ	πλήθος	ἄγαλμα	τὰς	πόλεις	τὰ	πλήθη	ἀγάλματα	
κλητ.	ῷ	πόλι	ῷ	πλήθος	ἄγαλμα	ῷ	πόλεις	ῷ	πλήθη	ἀγάλματα	

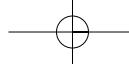
Ενότητα
5

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	ὁ	ἄφθονος	ἡ	ἄφθονος	τὸ ἄφθονον	οἱ	ἄφθονοι	αἱ	ἄφθονοι	τὰ	ἄφθονα
γεν.	τοῦ	ἀφθόνου	τῆς	ἀφθόνου	τοῦ ἀφθόνου	τῶν	ἀφθόνων	τῶν	ἀφθόνων	τῶν	ἀφθόνων
δοτ.	τῷ	ἀφθόνῳ	τῇ	ἀφθόνῳ	τῷ ἀφθόνῳ	τοῖς	ἀφθόνοις	ταῖς	ἀφθόνοις	τοῖς	ἀφθόνοις
αιτ.	τὸν	ἄφθονον	τὴν	ἄφθονον	τὸ ἄφθονον	τοὺς	ἄφθονος	τὰς	ἄφθονος	τὰ	ἄφθονα
κλητ.	ῷ	ἄφθονε	ῷ	ἄφθονε	ῷ ἄφθονον	ῷ	ἄφθονοι	ῷ	ἄφθονοι	ῷ	ἄφθονα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.	
ονομ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.	
γεν.	ἐγώ	σὺ	—	ἡμεῖς	ὑμεῖς	(σφεῖς)	
δοτ.	ἐμοῦ-μου	σοῦ-σου	οὐ	ἡμῶν	ὑμῶν	(σφῶν)	
αιτ.	ἐμού-μοι	σού-σοι	οὗ-οί	ἡμῖν	ὑμῖν	(σφίσιν)	
	ἐμὲ-με	σὲ-σε	(ἔ)	ἡμᾶς	ὑμᾶς	(σφᾶς)	

Ενότητα
5

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

- Ποια από τα αρχαία επαγγέλματα που γνωρίζετε ευνοούσε η γη και το περιβάλλον της Αττικής όπως τα περιγράφει ο Ξενοφών;

Λεξιλογικού περιεχομένου

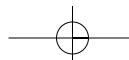
- Να γράψετε πέντε λέξεις της ν.ε. με α΄ συνθετικό τη λέξη γη (γεω-) και πέντε που να έχουν τη λέξη αυτή β΄ συνθετικό (-γειος).

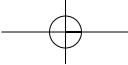
Επιμολογικού περιεχομένου

- Να κατατάξετε τα παρακάτω ουσιαστικά σε κατηγορίες (παρώνυμα, εθνικά, πατρωνυμικά, γονεωνυμικά): λεοντιδεὺς, Ἐρετριεὺς, Φωκαιεὺς, ἵππεὺς, Ἀτρείων, Δήλιος, ναύτης, ὁ πλίτης, Λαυρεώτης, δεσμώτης, ἀετιδεὺς, Δαναΐδης.

Γραμματικού περιεχομένου

- Να συμπληρώσετε τον κατάλληλο τύπο του ενεστώτα της οριστικής του ρ. είμι:
 - Ο Σόλων σοφός.
 - Ἐγὼ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.
 - Σὺ ὁ νίός μου
- Να μεταφέρετε στο μέλλοντα τα υπογραμμισμένα ρήματα που βρίσκονται στον ενεστώτα και το αντίστροφο:
 - Οι στρατιῶται στρατοπαιιδεύονται.
 - Σωκράτης συμβουλεύει Ξενοφῶντι ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ.
 - Ο διδάσκαλος παιδεύει τοὺς νεανίας.
 - Οι πολέμιοι βλάψουνται ύμᾶς.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

[...] Δεῖ δὲ τῆς πόλεως κατεσκευασμένης ἵκανῶς τοῖς ἀναγκαίοις πρὸς τὸν πόλεμον, εἰς ταῦτα τὴν εὐπορίαν τρέπειν αὐτῆς, ἀφ' ὃν δόξα μὲν γενομένων ἀίδιος, εὐπορία δὲ γινομένων ἐτοίμη παρέσται, παντοδαπῆς ἐργασίας φανείσης καὶ ποικίλων χρειῶν, αἱ πᾶσαν τέχνην ἐγείρουσαι, πᾶσαν δὲ χεῖρα κινοῦσαι, σχεδὸν ὅλην ποιοῦσιν ἔμψισθον τὴν πόλιν, ἐξ αὐτῆς ἄμα κοσμούμενην καὶ τρεφομένην.

Πλούταρχος, Περικλῆς 12.4

Κείμενο

Δεῖ δὲ
 τῆς πόλεως κατεσκευασμένης
 ἵκανῶς
 τοῖς αναγκαίοις πρὸς τὸν πόλεμον,
 εἰς ταῦτα
 τρέπειν τὴν εὐπορίαν αὐτῆς,
 ἀφ' ὃν μὲν γενομένων
 δόξα ἀίδιος,
 εὐπορία δὲ ἐτοίμη
 γινομένων παρέσται,
 φανείσης
 παντοδαπῆς ἐργασίας
 καὶ ποικίλων χρειῶν,
 αἱ ἐγείρουσαι πᾶσαν μὲν τέχνην
 κινοῦσαι δὲ πᾶσαν χεῖρα,
 ποιοῦσιν ἔμψισθον
 ὅλην σχεδὸν τὴν πόλιν,
 ἄμα ἐξ αὐτῆς
 κοσμούμενην καὶ τρεφομένην.

Μετάφραση

Πρέπει,
 αφού η πόλη ετοιμάσει
 ικανοποιητικά
 τα απαραίτητα για τον πόλεμο,
 σ' αυτά τα ἐργα
 να διοχετεύει τον πλούτο της,
 από τα οποία, αν γίνουν,
 δόξα αθάνατη
 και πραγματική ευημερία
 όσο θα γίνονται, θα υπάρχει,
 αφού θα απαιτηθεί
 κάθε είδους εργασία
 και (θα παραστεί) κάθε είδους ανάγκη,
 οι οποίες (εργασίες) αναζωογονούν
 κάθε τέχνη
 και κινητοποιούν όλα τα χέρια (των
 ανέργων)
 και δίνουν μισθό
 σε όλη σχεδόν την πόλη
 και ταυτόχρονα από μόνη της (η πόλη)
 να αναπτύσσεται και να συντηρείται.

Παράλληλα
κείμενα

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

“Ην δὲ τὴν εἰρήνην ποιησώμεθα καὶ τοιούτους ἡμᾶς αὐτοὺς παράσχωμεν οἵους αἱ κοιναὶ συνθῆκαι προστάτουσιν, μετὰ πολλῆς μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων καὶ κινδύνων καὶ ταραχῆς εἰς ἣν νῦν ἀλλήλους καθέσταμεν, καθ’ ἐκάστην δὲ τὴν ἡμέραν πρὸς εὔπορίαν ἐπιδώσομεν, ἀναπεπαυμένοι μὲν τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν τριηραρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὸν πόλεμον λειτουργιῶν, ἀδεῶς δὲ γεωργοῦντες καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες καὶ ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες αἱ νῦν διὰ τὸν πόλεμον ἐκλελοίπασιν. Ὁψόμεθα δὲ τὴν πόλιν διπλασίας μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους λαμβάνοντας, μεστὴν δὲ γιγνομένην ἐμπόρων καὶ ξένων καὶ μετοίκων ὃν νῦν ἐρήμη καθέστηκεν.

Ισοκράτης, Περὶ εἰρήνης 20-21

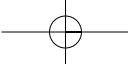
Κείμενο

“Ην δὲ τὴν εἰρήνην ποιησώμεθα καὶ τοιούτους ἡμᾶς αὐτοὺς παράσχωμεν οἵους προστάτουσιν αἱ κοιναὶ συνθῆκαι, οἰκήσομεν μὲν τὴν πόλιν

μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας, ἀπαλλαγέντες πολέμων καὶ κινδύνων καὶ ταραχῆς εἰς ἣν νῦν πρὸς ἀλλήλους καθέσταμεν, καθ’ ἐκάστην δὲ τὴν ἡμέραν ἐπιδώσομεν πρὸς εὔπορίαν, ἀναπεπαυμένοι μὲν τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν τριηραρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων λειτουργιῶν τῶν περὶ τὸν πόλεμον, γεωργοῦντες δὲ ἀδεῶς καὶ πλέοντες τὴν θάλατταν καὶ ἐπιχειροῦντες ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις αἱ νῦν διὰ τὸν πόλεμον ἐκλελοίπασιν. Ὁψόμεθα δὲ τὴν πόλιν

Μετάφραση

Αν όμως κάνουμε την ειρήνη κι αν έχουμε τέτοια συμπεριφορά, όπως ορίζουν οι κοινὲς συνθήκες, από τη μα θα κατοικούμε στην πόλη (μας) με πολλή ασφάλεια, αφού απαλλαγούμε από πολέμους και κινδύνους και από τη διχόνοια, στην οποία τώρα έχουμε περιέλθει· κι από την ἄλλη κάθε μέρα θα αυξάνουμε τον πλούτο, απαλλαγμένοι από τις εισφορές και τις τριηραρχίες και τις ἄλλες λειτουργίες τις σχετικές με τον πόλεμο και καλλιεργώντας χωρίς φόβο τη γη και πλέοντας στη θάλασσα και ασχολούμενοι με τις ἄλλες εργασίες, οι οποίες τώρα εξαιτίας του πολέμου έχουν εκλείψει. Ακόμα θα δούμε την πόλη

Ενότητα

5

λαμβάνουσαν
διπλασίας μὲν τὰς προσόδους ἢ νῦν,
γιγνομένην δὲ μεστὴν εμπόρων
καὶ ξένων καὶ μετοίκων
ῶν νῦν ἐρήμη καθέστηκεν.

να ἔχει
διπλάσια ἑσοδα απ' όσα (έχει) τώρα,
και να είναι γεμάτη από εμπόρους
και ξένους και μετοίκους,
από τους οποίους τώρα έχει ερημώσει.

Γλωσσικά σχόλια

Πρώτο παράλληλο κείμενο

δεῖ: γ' εν. οριστ. ενεστ. του απόσωπου ρ. **δεῖ.**

κατεσκευασμένης: γεν. εν. θηλ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **κατασκευάζομαι.**

ἀίδιος: ονομ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἀίδιος, -ος, -ον.**

παρέσται: γ' εν. οριστ. μέλ. του ρ. **πάρειμι.** (= παραβούσκομαι).

παντοδαπῆς: γεν. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **παντοδαπός, -ή, -όν.**

φανείσης: γεν. εν. θηλ. γέν. μτχ. παθητ. αορ. β' του ρ. **φαίνομαι.**

τρέφομένην: αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **τρέφομαι.**

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

ἢν: σύνδεσμος υποθετικός.

ἵμᾶς αὐτοὺς: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. α' προσ. της αυτοπαθητικής αντων.

παράσχωμεν: α' πληθ. υποτ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **παρέχω.**

ταραχῆς: γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ταραχὴ** [γεν. τῆς ταραχῆς].

καθέσταμεν: α' πληθ. οριστ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **καθίσταμαι.**

ἐπιδώσομεν: α' πληθ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιδίδωμι.**

ἀναπεπαυμένοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **ἀναπαύομαι.**

ἀδεῶς: επίρρημα, τροπικό.

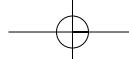
ἐκλελοίπασιν: γ' πληθ. οριστ. παρακ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκλείπω** (= εγκαταλείπω).

ὁψόμεθα: α' πληθ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁράω-ῶ.**

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 147

1. Με βάση το πρώτο παράλληλο κείμενο, πώς μπορεί η Αθήνα να αυτοσυνηρρηθεί κατά τον Περικλή;

Ο Περικλής πιστεύει πως η Αθήνα μπορεί να αυτοσυνηρρηθεί, αν αξιοποιη-

Παράλληλα
κείμενα

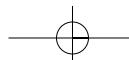
ήσει τον πλούτο της για την κατασκευή δημόσιων έργων. Όσο καιρό διαρκεί η ανοικοδόμηση, η πόλη θα ευημερεί, αφού κάθε λογής επαγγελματίες (οικοδόμοι, ξυλουργοί, λιθοξόοι κ.λπ.) θα εργάζονται με μισθό στα δημόσια έργα. Καθώς θα υπάρχει αυξημένη οικονομική δραστηριότητα, θα δραστηριοποιηθούν όλοι οι επαγγελματίες και θα ωφεληθούν όλοι οι τομείς εργασίας, με αποτέλεσμα η Αθήνα να αποκτήσει αυτάρχεια, δηλαδή να αναπτύσσεται και να συντηρείται από μόνη της, χωρίς να έχει ανάγκη τη βοήθεια άλλων πόλεων.

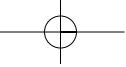
2. Σύμφωνα με τον Ισοκράτη, πώς μπορεί η Αθήνα να διπλασιάσει τα έσοδά της;

Σύμφωνα με τον Ισοκράτη, η Αθήνα μπορεί να διπλασιάσει τα έσοδά της με την προϋπόθεση να εγκαταλείψει την επεκτατική πολιτική που ακολουθεί και περιοριστεί στα όριά της. Αν σταματήσουν οι πόλεμοι, θα μειωθούν ή θα εκλείψουν εντελώς οι εισφορές, οι εξοπλισμοί πολεμικών πλοίων και κάθε είδους έξοδα για τον πόλεμο, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη της πόλης. Απαλλαγμένοι από το άγχος των πολεμικών επιχειρήσεων, οι Αθηναίοι θα στραφούν στη ναυτιλία, στη γεωργία και σε άλλα επαγγέλματα που σταματούν σε καιρό πολέμου, τα οποία μπορούν να φέρουν πολλαπλάσια έσοδα στα ταμεία της πόλης. Παράλληλα, η επικράτηση της ειρήνης θα ξαναφέρει στην Αθήνα εμπόρους, επισκέπτες και μετοίκους, θα αναζωογονηθεί δηλαδή το εμπόριο και οι οικονομικές συναλλαγές με την εισροή χρήματος από άλλα μέρη.

3. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο κοινός θεματικός άξονας που εντοπίζεται ανάμεσα στα παραπάνω αποσπάσματα και στο κείμενο της Ενότητας;

Κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στα αποσπάσματα του Πλούταρχου, του Ισοκράτη και του Ξενοφώντα είναι οι τρόποι με τους οποίους μπορεί η Αθήνα να βελτιώσει την οικονομική της κατάσταση, ώστε να εξασφαλίσει την αυτάρχειά της. Στο πρώτο παράλληλο κείμενο ο Περικλής προτείνει την κατασκευή δημόσιων έργων που θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας για πολλούς επαγγελματίες. Στο δεύτερο απόσπασμα ο Ισοκράτης πιστεύει πως η πόλη θα αυξήσει κατά πολύ τα έσοδά της αν εγκαταλείψει τους πολέμους και στραφεί σε ειρηνικές δραστηριότητες. Την άποψη αυτή συμμερίζεται και ο Ξενοφών στο κείμενο της Ενότητας, όπου απαριθμεί τους οικονομικούς πόρους της Αθήνας (εύκρατο κλίμα, εύφορη γη, πλούσιο υπέδαιφος), που μπορούν να εξασφαλίσουν την αυτοσυντήρηση της πόλης και την ευημερία των πολιτών, ώστε να μη χρειάζεται να κάνει επεκτατικούς πολέμους εναντίον άλλων ελληνικών πόλεων για την εξεύρεση αγαθών και οικονομικών πόρων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Μέρος Α

Κείμενο: «Η ομορφιά δεν είναι το παν»

Έλαφος εύμεγέθης ώρα θέροντας διψών παραγίνεται έπι τινα πηγήν διαυγῆ και βαθεῖαν και πιών δσον ηθελεν προσεῖχεν τη τοῦ σώματος ίδεα. Και μάλιστα μὲν ἐπήνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων ὡς κόσμος εἴη παντὶ τῷ σώματι. Ἐψεγεν δὲ τὴν τῶν σκελῶν λεπτότητα ὡς οὐχ οἶων τε δοντων φέρειν πᾶν τὸ βάρος. Ἐν ᾧ δὲ πρὸς τούτοις ἦν, ὑλακή τε κυνῶν αἰφνιδίως ἀκούεται και κυνηγέται πλησίον. Ο δὲ πρὸς φυγὴν ὥρμα και μέχρις δπου διὰ πεδίου ἐποιεῖτο τὸν δρόμον, ἐσφῆτο ὑπὸ τῆς ὠκύτητος τῶν σκελῶν. Ἐπεὶ δὲ εἰς πυκνὴν και δασεῖαν ὕλην ἐνέπεσεν, ἐμπλακέντων αὐτῷ τῶν κεράτων ἔάλω, πείρα μαθὼν δτι ἄρα ἄδικος ἦν τῶν ιδίων κοιτής ψέγων μὲν τὰ σφέζοντα, ἐπαινῶν δὲ τὰ προδόντα αὐτόν.

Μύθος του Αισώπου (διασκευή)

Α1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: η ιστορικότητα του Αισώπου, αν δηλαδή υπήρξε πραγματικό ή φανταστικό πρόσωπο, έχει κατά καιρούς αμφισβητηθεί. Ωστόσο, για την ύπαρξη του σώζονται μαρτυρίες σημαντικών προσωπικοτήτων, όπως ο Αριστοτέλης και ο Ηρόδοτος, καθώς και η βιογραφία του σε διάφορες παραλλαγές. Σύμφωνα με την παράδοση ο Αίσωπος, δούλος από τη Θράκη ή τη Φρυγία, ήταν τερατώδους ασχήμιας αλλά εξαιρετικά ευφυής και ικανός να πλάθει έξυπνες διδακτικές ιστορίες, τους περίφημους μύθους του (Λέαινα και ἀλώπηξ, Άλωπης και βότρυς, Άνηρ ναναγός, Έριφος και λύκος κ.ά.).

Το απόσπασμα: όπως στους περισσότερους μύθους του Αισώπου, πρωταγωνιστής είναι ένα ζώο προϊκισμένο με ανθρώπινη σκέψη και αντίληψη (συχνά και ομιλία), το οποίο διδάσκεται μια απλή αλήθεια της ζωής μετά από κάποιο πάθημά του.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά**Κείμενο**

Έλαφος εύμεγέθης

ώρα θέρους
διψῶν παραγίνεται
ἐπί τινα πηγὴν
διαυγῆ καὶ βαθεῖαν
καὶ πιὸν ὅσον ἥθελε
προσεῖχεν τῇ ἵδεᾳ τοῦ σώματος.
Καὶ μάλιστα μὲν
ἐπήνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων

ώς εἴη κόσμος
παντὶ τῷ σώματi.

Ἐψεγε δὲ
τὴν λεπτότητα τῶν σκελῶν
ώς οὐχ οἶων τε δύτων
φέρειν πᾶν τὸ βάρος.

Ἐν ᾧ δὲ ἦν πρὸς τούτοις,
αἰφνιδίως ἀκούεται πλησίον
ὑλακή τε κυνῶν
καὶ κυνῆγεται.
Ο δέ
ώρμα πρὸς φυγὴν
καὶ μέχρις ὅπου ἐποιεῖτο τὸν δρόμον
διὰ πεδίου,
ἔσωχετο
ὑπὸ τῆς ὠκύτητος τῶν σκελῶν.

Ἐπεὶ δὲ ἐνέπεσεν
εἰς πυκνὴν καὶ δασεῖαν ὑλην,
ἐμπλακέντων αὐτῷ τῶν κεράτων
έάλω,
μαθὼν πείρα
ὅτι ἄρα ἦν ἄδικος κριτῆς
τῶν ἴδιων
ψέγων μὲν τὰ σώζοντα,
ἐπαινῶν δὲ τὰ προδόντα αὐτόν.

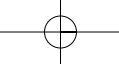
Μετάφραση

Ένα ελάφι που είχε μεγάλο μέγεθος
(ή μεγαλόσωμο),
την εποχή του καλοκαιριού,
επειδή διψούσε, φτάνει κοντά
σε κάποια πηγή
καθαρή και βαθιά
και αφού ήπιε όσο (νερό) ήθελε,
παρατηρούσε τη μορφή του σώματός του.
Και πάρα πολύ
επαινούσε τη φύση (ή τη μορφή) των κεράτων (του)
με την ιδέα ότι ήταν στολίδι
για όλο το σώμα του.

Κατηγορούσε
τη λεπτότητα (ή αδυναμία) των ποδιών του,
επειδή κατά τη γνώμη του δεν μπορούσαν
να αντέξουν όλο το βάρος (δηλ. του σώματός του).

Κι ενώ ασχολούνταν με αυτά
ξαφνικά ακούεται κοντά
και γάργισμα σκυλιών
και κυνηγοί.
Και (το ελάφι)
άρχισε να τρέχει ορμητικά, για να ξεφύγει,
και, όσο έτρεχε
σε ομαλό έδαφος,
σωζόταν
από την ταχύτητα των ποδιών του.

Όταν όμως ἐπεσε
σε πυκνό δάσος και σκεπασμένο με δέντρα,
επειδή του μπλέχτηκαν τα κέρατα,
παγιδεύτηκε (ή πιάστηκε)
και ἐμάθε εξ ιδίας πείρας
ότι πράγματι ήταν ἄδικος κριτής
των ατομικών του (ή των δικών του),
επειδή κατηγορούσε αυτά που το ἐσωζαν,
ενώ επαινούσε αυτά που το πρόδωσαν.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Αίσωπος στο κείμενο αυτό περιγράφει το πάθημα ενός ελαφιού. Το ελάφι διψύουσε πολύ και σταμάτησε σε μια πηγή, όπιε νερό και ξεδίψασε. Ύστερα παρατηρούσε τη μορφή του σώματός του στα νερά της πηγής. Τότε επαινούσε τα κέρατά του, γιατί πίστευε ότι ήταν στολίδι για το σώμα του, και κατηγορούσε τα πόδια του, επειδή ήταν λεπτά και δεν μπορούσαν να αντέξουν το βάρος του σώματός του. Κι ενώ σκεφτόταν αυτά, ακούστηκαν ξαφνικά γαυγίσματα σκυλιών και κυνηγοί. Τότε το ελάφι άρχισε να τρέχει, για να σωθεί. Και πραγματικά σωζόταν λόγω της ταχύτητας των ποδιών του στο ομαλό έδαφος. Μόλις όμως μπήκε μέσα σ' ένα δάσος πυκνό και σκεπασμένο με δέντρα, μπλέχτηκαν τα κέρατά του και πιάστηκε από τους κυνηγούς. Την ώρα εκείνη κατάλαβε ότι έκρινε άδικα κατηγορώντας τα πόδια του, που το έσωζαν, και επαινώντας τα κέρατα του, που το πρόδωσαν.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

προσείχεν τῇ τοῦ σώματος ἰδέᾳ: η ομορφιά θεωρείται προσόν και ξητούμενο σε όλες τις εποχές και σε κάθε κοινωνία. Στην αρχαία Ελλάδα το ανδρικό πρότυπο απαιτούσε να είναι κανείς «καλὸς κἀγαθός», δηλαδή ωραίος και γενναῖος. Για το λόγο αυτό, οι νέοι γύμναζαν το σώμα τους στις παλαίστρες, άφηναν μακριά μαλλιά και αλείφονταν με λάδια και αρώματα. Οι γυναίκες φρόντιζαν το σώμα τους με κάθε λογής καλλυντικά, έκαναν περίτεχνα χτενίσματα, έβαφαν το πρόσωπό τους και φορούσαν λαμπρά κοσμήματα και ρούχα. Η λατρεία των αρχαίων προς το ωραίο φαίνεται μέσα από τους μύθους και τη θρησκεία τους (η Αφροδίτη ήταν η θεά της ομορφιάς), κυρίως όμως στην τέχνη με τα εξιδανικευμένα αγάλματα της κλασικής εποχής.

A5. Γλωσσικά σχόλια

Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά

Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.

Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Έλαφος:** ονομ. εν. θηλ. γεν. του δευτεροκλιτου ουσ. **ὁ ἔλαφος καὶ ἡ ἔλαφος** = ελάφι.
- **εὐμεγέθης:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ὁ, ἡ εὐμεγέθης, τό εὐμέγεθες** = αυτός που έχει μεγάλο μέγεθος, μεγάλος.
- **θέρους:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό θέρος** = το καλοκαίρι.
- **διψῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους, μετοχής ενεστ. του ρ. **διψή-ω** = διψώ. **XPO-NOI:** ενεστ. διψώ, παρτ. ἐδίψη [γ' ενικ.], μέλ. διψήσω, αόρ. ἐδίψησα, παρκ. δεδίψηκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** δίψα, ξεδίψασμα.

Ενότητα
6

- **παραγίνεται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. (τύπος μεταγενέστερος) του ρ. **παραγίνομαι / παραγίγνομαι** = φτάνω κοντά. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παραγίγνομαι, παρτ. παρεγιγνόμην, μέλ. παραγενήσομαι, αόρ. β' παρεγενόμην/παρεγενήθην, παρκ. παραγέγονα/παραγεγονώς είμι/παραγεγένημαι, υπερσ. παρεγεγόνειν/παραγεγονώς ήν /παρεγεγενήμην/παραγεγενημένος ήν.
- **τινα:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της αιρ. αντωνυμίας **τίς, τί** [γεν. τινός/τοῦ] = κάποιος, κάποια, κάποιο.
- **πηγή:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή πηγή** = η πηγή.
- **διαυγή:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ό, ή διαυγής, τό διαυγές** [γεν. τοῦ διαυγοῦς] = καθαρός. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** διαυγής, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** διαυγέστερος, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** διαυγέστατος.
- **βαθεῖαν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ό βαθύς, ή βαθεῖα, τό βαθύ.** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** βαθύς, βαθεῖα, βαθύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** βαθύτερος, βαθυτέρα, βαθυτέρον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** βαθύτατος, βαθυτάτη, βαθύτατον.
- **πιών:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους μετοχής αιρίστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πίνω** = πίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πίνω, παρτ. ἔπινον, μέλ. πίομαι (με ενεργ. σημασία)/ποιοῦμαι (μετργ.), αόρ. β' ἔπιον, παρκ. πέπωκα, υπερσ. ἔπεπώκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποτό, πώμα, πότης.
- **ὅσον:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅσον, ὅση, ὅσον.**
- **ἡθελεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **Θέλω/ἐθέλω** = θέλω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐθέλω, παρτ. ἡθελον, μέλ. ἐθελήσω, αόρ. ἡθέλησα, παρκ. ἡθέλητρα, υπερσ. ἡθελήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** θέληση, εθελοντής, θέλημα, άθελα.
- **προσείχεν:** γ' ενικ. πρόσ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **προσέχω** = παρατηρώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσέχω, παρτ. προσείχον, μέλ. προσέξω/προσσήσω, αόρ. β' προσέσχον, παρκ. προσέσχητρα, υπερσ. προσεσχήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** προσοχή, ανακωχή, πρόσχημα, προσεκτικός.
- **τοῦ σώματος:** γεν. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό σώμα** [γεν. τοῦ σώματος] = το σώμα.
- **τῇ ιδέᾳ:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ή ιδέα** [γεν. τῆς ιδέας] = η μορφή. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ιδεολογία, ιδεοληψία, ιδεατός, ιδεώδης.
- **μάλιστα:** υπερθετικός βαθμός του επιρρήματος **μάλα** = πολύ. Βαθμοί του επιρρήματος, **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλα, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μᾶλλον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλιστα.
- **ἐπήνει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπαινέω—ῶ** = επαινώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπαινῶ, παρτ. ἐπήνουν, μέλ. ἐπαινέσομαι/ἐπαινέσω, αόρ. ἐπήνεσα, παρκ. ἐπήνεκα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ἐπαινος, παινεύω, παραίνεση.
- **τίν φύσις:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ή φύσις** [γεν. τῆς φύσης]

φύσεως] = η φύση. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φυσιολογικός, φυσιολάτρης, φυσικός, φυσιολογία.

- **τῶν κεράτων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό κέρας** [γεν. τοῦ κέρως/τοῦ κέρατος] = το κέρατο.
- **ώς** (εδώ): σύνδεσμος αιτιολογικός.
- **εἰη:** γ' ενικ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ἦ/ἦν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγονώς ἦν.
- **παντί:** δοτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **τῷ σώματι:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος] = το σώμα.
- **ἔψεγεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ψέγω** = καταχρίνω, κατηγορῶ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ψέγω, παρτ. ἔψεγον, μέλ. ψέξω, αόρ. ἔψεξα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ:** ψεγάδι, αψεγάδιαστος.
- **τὴν λεπτότητα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ λεπτότης** [γεν. λεπτότητος] = λεπτότητα.
- **τῶν σκελῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ σκέλος** [γεν. τοῦ σκέλους] = το σκέλος, το πόδι.
- **ώς:** μόριο που έχει τεθεί μπροστά από την αιτιολ. μτχ. **ὄντων**, για να δηλωθεί η υποκειμενική αιτιολογία.
- **ὄντων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **φέρειν:** απαρ. ενεστ. του ρ. **φέρω** = σηκώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φέρω, παρτ. έφερον, μέλ. οἴσω, αόρ. ἥνεγκα και αόρ. β' ἥνεγκον, παρκ. ἐνήνοχα, υπερσ. ἐνηνόχειν.
- **πᾶν:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους του τριτοκλ. επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **τὸ βάρος:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ βάρος** [γεν. τοῦ βάρους] = το βάρος.
- **ἐν φῷ:** σύνδεσμος χρονικός.
- **τούτοις:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**
- **ἥν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἀκούεται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀκούω** = ακούω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀκούομαι, παρτ. ἥκουσμην, μέλ. ἀκούσθομαι, αόρ. ἥκουσμα/ἥκούσθην, [παρκ. ἥκουσμαι/ἀκήκουσμαι, τύποι μεταγενέστεροι]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ακοή, ἀκούσμα, ακουστικό, υπήκοος.
- **κυνηγέται:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ κυνηγέτης** = κυνηγός.
- **κυνῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του ουσιαστικού **ὁ, ἡ κύων** [γεν. κυνός] = ο σκύλος.
- **ὅρμα:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὅρμα, -ῶ** = ορμώ, ξεκινήσμα.

Ενότητα
6

- νώ, τρέχω ορμητικά. **XRONOI:** ενεστ. όρμιδ, παρτ. ὄρμιων, μέλ. όρμήσω, αορ. ὄρμησα, παρκ. ὄρμητα. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** ορμή, ορμητικός.
- **ἐποιεῖτο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέω-ῶ** = κάνω. **XRONOI:** ενεστ. ποιούμαι, παρτ. ἐποιούμην, μέλ. ποιήσομαι/ποιηθήσομαι, αορ. ἐποιησάμην/ἐποιήθην, παρκ. πεποίημαι, υπερσ. ἐπεποιήμην. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.:** ποίημα, ποίηση, προσποιητός, χειροποίητος.
 - **ἐσφύζετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **σφύζω** = σώζω, διατηρώ ζωντανό. **XRONOI:** σφύζομαι, παρτ. ἐσφύζόμην, μέλ. σφύσομαι/σωθήσομαι, αορ. ἐσωσάμην/ἐσώθην, παρκ. σέσωμαι/σέσωσμαι, υπερσ. ἐσεσώμην/ἐσεσώσμην. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** σώμα, σώος, σωτήρας, σωτήριος.
 - **τῆς ὠκύτητος:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ὠκύτης** [γεν. τῆς ὠκύτητος] = ταχύτητα.
 - **δασεῖαν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **δασύς, δασεῖα, δασύ** = πυκνός.
 - **ἐνέπεσεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρ. **ἐμπίπτω** = πέφτω σε, πέφτω πάνω σε. **XRONOI:** ενεστ. ἐμπίπτω, παρτ. ἐνέπιπτον, μέλ. ἐμπεσοῦμαι, αορ. β' ἐνέπεσον, παρκ. ἐμπέπτωκα, υπερσ. ἐνεπεπτώκειν/ἐμπεπτωκώς ἦν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** πτώση, πτώμα, πέσιμο, περίπτωση, ἐκπτωση.
 - **ἐμπλακέντων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής αορίστου μέσης φωνής του ρ. **ἐμπλέκω** = μπλέκω. **XRONOI:** ενεστ. ἐμπλέκομαι, παρτ. ἐνεπλεκόμην, μέλ. [ἐμπλέξομαι: μετγν.], [ἐμπλεχθήσομαι: ποιητ.], παθ. μέλ. β' [ἐμπλακήσομαι: μετγν.], παθ. αορ. α': ἐνεπλέχθην/παθ. αορ. β': ἐνεπλάκην, παρκ. ἐμπέπλεγμαι, υπερσ. [ἐνεπεπλέγμην: μετγν.] **OMOPPIZA στη Ν.Ε.:** πλεκτός, πλέξη, πλέγμα, πλοκή, εμπλοκή, πλεκτάνη.
 - **αὐτῷ:** δοτ. ενικ. αρσ γένους της επαναληπτικής αντωνυμίας **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
 - **τῶν κεράτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ κέρας** [γεν. τοῦ κέρως ἡ κέρατος].
 - **ἔάλω:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορίστ. του ρ. **ἀλίσκομαι** = πιάνομαι, παγιδεύομαι. **XRONOI:** ενεστ. ἀλίσκομαι, παρτ. ἥλισκόμην, μέλ. ἀλώσομαι, αορ. β' ἔάλων/ἥλων, παρκ. ἔάλωκα/ἥλωκα, υπερσ. ἥλώκειν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** ἀλωστή, ευάλωτος, αιχμάλωτος.
 - **πείρα:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πείρα** = πείρα, εμπειρία.
 - **μαθών:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορίστ. ενεργ. φωνής του ρ. **μανθάνω** = μαθαίνω. **XRONOI:** ενεστ. μανθάνω, παρτ. ἐμάνθανον, μέλ. μαθήσομαι, αορ. β' ἐμαθον, παρκ. μεμάθηκα, υπερσ. ἐμεμαθήκειν/μεμαθηκώς ἦν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** μάθημα, μάθηση, μαθητής, μαθηματικός, αμαθής.
 - **ότι** (: σύνδεσμος ειδικός) = ότι, πως.
 - **ἢν:** βλέπε πιο πάνω.
 - **ἰδίων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους του επιθέτου **ἴδιος, ιδία, ιδιον.** Βαθμοί του επιθέ-

του **ΘΕΤΙΚΟΣ**: ίδιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: ίδιαιτερος, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: ίδιαιτατος.

- **ψέγων**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ψέγω** = κατηγορώ. Βλέπε πιο πάνω.
- **σφύζοντα**: αιτ. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **σφύζω** = σώζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. σώζω, παρτ. ἔσωζον, μέλ. σώσω, αρδ. ἔσωσα, παρο. σέσωσα, υπερσ. (δι)εσεσώκειν/σεσωκώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σώμα, σώος, σωτήρας, άσωτος.
- **ἐπαινῶν**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπαινῶ** = επαινώ. Βλέπε πιο πάνω.
- **προδόντα**: αιτ. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **προδίδωμι** = προδίδω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. προδίδωμι, παρτ. προεδίδοντ, μέλ. προδώσω, αιρ. β' προέδωκα, παρο. προδέδωκα, υπερσ. προεδεδώκειν/προδεδωκώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: προδότης, εκδότης, αντίδοτο, αιμοδότης, καταδότης, διάδοση, δόση, δώρο.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
παραγίνεται	παρεγίγνετο	παραγενήσεται/ παραγενηθήσεται	παρεγένετο	παραγεγένηται	παρεγεγένητο
πίνων	—	πιούμενος	πιών	πεπωκός	—
έθελει	ήθελεν	ήθελησει	ήθελησε	ήθεληρε	ήθεληρει
προσέχει	προσείχεν	προσέξει	προσέσχε	προσέσχηκε	προσεσχήκει
έπαινει	έπήνει	έπαινέσει	έπήνεσε	έπήνεκε	—
εἴη	—	έσοιτο	γένοιτο	γεγονώς εἴη	—
ψέγει	ἔψεγεν	ψέξει	ἔψεξε	—	—
ὄντων	—	έσομένων	γενομένων	γεγονότων	—
φέρειν	—	οἴσειν	ένεγκειν	ένηνοχέναι	—
έστι	ἦν	έσται	έγένετο	γέγονε	έγεγόνει
άκονέται	(ήκονέτο)	άκουσθήσεται	ήκουσθη	—	—
όρμα	ώρμα	όρμησει	ώρμησε	ώρμηρε	ώρμηρει
ποιεῖται	έποιείτο	ποιήσεται/ ποιηθήσεται	έποιήσατο/ έποιηθη	πεποίηται	έπεποίητο
σώζεται	έσωζετο	σώσεται/ σωθήσεται	έσωσατο/ έσωθη	σέσωσται/ σέσωται	έσέσωτο
έμπειπτει	ένέπιπτε	έμπεσείται	ένέπεσεν	έμπεπτωκε	ένεπεπτώκει

Ενότητα
6

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
έμπλεκομένων	—	έμπλεξομένων/έμπλεχθομένων/έμπλακτομένων	έμπλακέντων/έμπλεξαμένων/έμπλεχθέντων	έμπεπλεγμένων	—
άλισκεται	ήλισκετο	άλωσεται	έάλω	έάλωκε/ήλωκε	έαλώκει
μανθάνων	—	μαθησόμενος	μαθών	μεμαθηκώς	—
ψέγων	—	ψέξων	ψέξας	—	—
σωζοντα	—	σώσοντα	σώσαντα	σεσωκότα	—
έπαινων	—	έπαινοσόμενος	έπαινεσας	έπηνεκώς	—
προδιδόντα	—	προδώσοντα	προδόντα	προδεδωκότα	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
παραγίγνεται	παραγίγνηται	παραγίγνοιτο	παραγίγνέσθω	παραγίγνεσθαι	παραγινόμενος, -η, -ον
έστι	ή	εἴη	έστω	είναι	ών, ούσα, όν
άκουνται	άκουήται	άκουόιτο	άκουέσθω	άκουνεσθαι	άκουσμενος, -η, -ον
ένέπεσεν	έμπεσῃ	έμπεσοι	έμπεσέτω	έμπεσεν	έμπεσών, -ούσα, -όν
έάλω	άλω	άλοίη	—	άλωναι	άλοις, -ούσα, -όν

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- “Ελαφος εύμεγέθης ὥρα θέρους διψῶν παραγίνεται ἐπὶ τινὰ πηγὴν διαυγῆ καὶ βαθεῖαν: κύρ. πρότ. εύμεγέθης: επιθ. προσδ. στο ἔλαφος: υποκ. στο παραγίνεται και στη μτχ. διψῶν: αιτιολ. μτχ. ὥρα: δοτ. του χρόνου. θέρους: γέν. διαιρ. από το ὥρα. ἐπὶ πηγὴν: ειπρόθ. προσδ. τόπου. τινὰ – διαυγῆ – βαθεῖαν: επιθετικοί προσδιορισμοί στο πηγήν.
- καὶ πιὼν προσεῖχεν τῇ τοῦ σώματος ἰδέα: κύρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη κύρια παραπατικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο καί). (ἔλαφος: ενν.): υποκ. στο προσεῖχεν και στη μτχ. πιὼν: χρον. μτχ. τοῦ σώματος: γεν. υποκ. από το τῇ ἰδέα: αντικ. στο προσεῖχεν.
- ὅσον ἥθελεν (πιεῖν): δευτ. αναφ. πρότ. αντικ. στη μετοχή πιὼν της κύριας πρότασης. (ἔλαφος: ενν.): υποκ. στο ἥθελεν. και στο (πιεῖν: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο ἥθελεν. ὅσον: αντικ. στο (πιεῖν).

- 4.** Καὶ μάλιστα μὲν ἐπήνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων: κύρ. πρότ. (ἔλαφος: ενν.): υποκ. στο ἐπήνει. τῶν κεράτων: γεν. υποκ. από το φύσιν: αντικ.
- 5.** ὡς κόσμος εἴη παντὶ τῷ σώματι: δευτ. αιτιολ. πρότ. κόσμος: κατηγ. στο (τὰ κέρατα: ενν.): υποκ. στο εἴη (συνδετικό). τῷ σώματι: δοτ. αντικ. από το κόσμος.
- 6.** Ἐψεγε δὲ τὴν τῶν σκελῶν λεπτότητα ὡς οὐχ οἶων τε ὄντων φέρειν πᾶν τὸ βάρος: κύρ. πρότ. (ἔλαφος: ενν.): υποκ. στο Ἐψεγεν. τῶν σκελῶν: γεν. υποκ. από το τὴν λεπτότητα: αντικ. τὴν τῶν σκελῶν (με το ἀρθρο τίν): επιθ. προσδ. στο λεπτότητα. ὡς οὐχ ὄντων: αιτιολ. μτχ. υποκειμενικής αιτιολογίας, γενική απόλυτη με το ὡς. οἶων: κατηγ. στο τῶν σκελῶν.
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** για να δηλωθεί η υποκειμενική αιτιολογία πρέπει πάντα μπροστά από τη μετοχή να υπάρχει το **ώς**.
(τὰ σκέλη: ενν.): υποκ. του φέρειν (:ετεροπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στη δυνητική έκφραση οἶων τε ὄντων ή απαρ. της αναφοράς από το οἶων. πᾶν: κατηγ. προσδ. στο τὸ βάρος: αντικ. του φέρειν.
- 7.** Ἐν φὸς δὲ πρὸς τούτοις ἦν: δευτ. χρον. πρότ. (ἔλαφος: ενν.): υποκ. στο ἦν. ἐν φῷ: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. πρὸς τούτοις: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.
- 8.** ὑλακὴ τε κυνῶν αἰφνιδίως ἀκούεται καὶ κυνηγέται πλησίον: κύρ. πρότ. ὑλακὴ – κυνηγέται: υποκείμενα στο ἀκούεται (το ρήμα έχει τεθεί στον αριθμό του πρώτου υποκειμένου, γιατί ο συγγραφέας το θεωρεί σπουδαιότερο· βλέπε ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ σελ. 396). κυνῶν: γεν. υποκ. από το ὑλακή. αἰφνιδίως: επιρρ. προσδ. τρόπου. πλησίον: επιρρ. προσδ. τόπου.
- 9.** Ο δὲ πρὸς φυγὴν ὕδρα: κύρ. πρότ. ὁ δὲ (ἔλαφος): υποκ. στο ὕδρα. πρὸς φυγὴν: εμπρόθ. προσδ. σηκοπού.
- 10.** καὶ ἐσφέζετο ὑπὸ τῆς ὠκύτητος τῶν σκελῶν: κύρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη κύρια παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο καὶ). (ὁ δέ: ενν.): υποκ. στο ἐσφέζετο. ὑπὸ τῆς ὠκύτητος: εμπρόθ. προσδ. αιτίας. τῶν σκελῶν: γεν. της ιδιότητας από το τῆς ὠκύτητος.
- 11.** μέχρις ὅπου διὰ πεδίου ἐποιεῖτο τὸν δρόμον: δευτ. χρον. πρότ. (ὁ δέ: ενν.): υποκ. στο ἐποιεῖτο. τὸν δρόμον: αντικ. διὰ πεδίου: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κίνηση μέσα από τόπο.
- 12.** Ἐπεὶ δὲ εἰς πυκνὴν καὶ δασεῖαν ὕλην ἐνέπεσεν: δευτ. χρον. πρότ. (ὁ δέ: ενν. δηλ. ὁ ἔλαφος): υποκ. στο ἐνέπεσεν. εἰς ὕλην: εμπρόθ. προσδ. τόπου. πυκνὴν – δασεῖαν: επιθετικοί προσδ. στο ὕλην.
- 13.** ἐμπλακέντων αὐτῷ τῶν κεράτων ἑάλω, πείρᾳ μαθών: κύρ. πρότ. (ὁ δέ: ενν. δηλ. ὁ ἔλαφος): υποκ. στο ἑάλω καὶ στη μτχ. μαθών: χρον. μτχ. τῶν κεράτων: υποκ. στη μτχ. ἐμπλακέντων: αιτιολ. μτχ. γενική απόλυτη. αὐτῷ: δοτ. προσωπική αντιχαριστική πείρᾳ: δοτ. της αιτίας.
- 14.** ὅτι ἄρα... τὰ προδόντα αὐτόν: δευτ. ειδική πρότ. αντικ. στη μτχ. μαθών της κύριας πρότασης. ἄδικος: επιθ. προσδ. στο κριτής: κατηγ. στο (ὁ δέ: ενν.):

Ενότητα
6

υποκ. στο **ὅν** (ρήμα συνδετικό εδώ) και στις μτχ. **ψέγων – ἐπαινῶν:** αιτιολογικές μτχ. **τῶν ιδίων:** γεν. αντικ. από το κριτής. **τὰ σφέζοντα:** επιθ. μτχ. αντικ. στη μτχ. ψέγων. **αντόν:** αντικ. στην επιθ. μτχ. **τὰ προδόντα:** επιθ. μτχ. αντικ. στη μτχ. ἐπαινῶν.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 46 του σχολικού βιβλίου

1. Γιατί καμάρωνε το ελάφι κοιτάζοντας την εικόνα του μέσα στο νερό; Ποιο ανατομικό χαρακτηριστικό του θεωρούσε ότι δεν ταίριαζε με τη συνολικά καλή εικόνα του;

Το ελάφι, σκύβοντας να πιει νερό από μια πηγή, καμάρωνε την όμορφη εικόνα του, όπως αντικατοπτριζόταν στο καθαρό νερό. Περισσότερο θαύμαζε τα κέρατα που τα θεωρούσε το στολίδι της εμφάνισής του, στενοχωριόταν όμως για τα πόδια του, επειδή ήταν πολύ λεπτά και έμοιαζαν δυσανάλογα με το υπόλοιπο σώμα.

2. Ποιο χαρακτηριστικό του ελαφιού το βοήθησε να ξεφύγει αρχικά από τους κυνηγούς; Ποιο χαρακτηριστικό του, αντίθετα, αποδείχτηκε μοιραίο;

Το ελάφι κατόρθωσε αρχικά να ξεφύγει από τους κυνηγούς χάρη στα γρήγορα πόδια του. Το στοιχείο, δηλαδή, του σώματός του το οποίο θεωρούσε άσχημο ή αταίριαστο με τη συνολική του εικόνα ήταν αυτό που το βοήθησε να σωθεί. Αντίθετα, το χαρακτηριστικό που θεωρούσε το ομορφότερο πάνω του και καμάρωνε γι' αυτό, τα κέρατά του, αποδείχτηκαν μοιραία, αφού μπλέχτηκαν στα κλαδιά ενός δέντρου, με αποτέλεσμα το ελάφι να παγιδευτεί και να πέσει στα χέρια των κυνηγών.

3. Τι νομίζετε ότι διδάσκει ο μύθος αυτός του Αισώπου;

Ο μύθος του Αισώπου που περιγράφει το πάθημα του ελαφιού διδάσκει ότι δεν πρέπει να δίνουμε σημασία μόνο σε ότι είναι όμορφο, αλλά και στο χρήσιμο και ωφέλιμο. Η εξωτερική ομορφιά είναι υποκειμενική και μπορεί να αλλοιωθεί με την πάροδο του χρόνου, ενώ είναι άχρηστη αν δε συνοδεύεται από άλλα χαρίσματα, υροίως ψυχικά. Από την άλλη πλευρά, σωματικά χαρακτηριστικά που μπορεί κάποιος να υποτιμά στον εαυτό του συχνά κρύβουν σημαντικές ικανότητες όπως δύναμη ή ταχύτητα.

4. Πιστεύετε ότι στις μέρες μας αποδίδουμε σημασία στην εξωτερική εμφάνιση ή στον εσωτερικό μας κόσμο; Να επικαλεστείτε συγκεκριμένα παραδείγματα.

Η εξωτερική εμφάνιση έπαιζε σημαντικό ρόλο σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες, με τη διαφορά ότι τα πρότυπα ομορφιάς δεν είναι πάντα ούτε για

όλους τους λαούς τα ίδια. Στις μέρες μας υπάρχει τάση εξιδανίκευσης της εμφάνισης, καθώς ζούμε την παντοδυναμία της εικόνας.

Η ομορφιά προβάλλεται καθημερινά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που μας βομβαρδίζουν με πρότυπα τα οποία συχνά απέχουν πολύ από το μέσο άνθρωπο. Πολλοί νέοι προσπαθούν να μοιάσουν σε μοντέλα των διαφημίσεων, με αποτέλεσμα να ασχολούνται σε υπερβολικό βαθμό με το ντύσιμο και τον καλλωπισμό, να κάνουν εξαντλητικές δίαιτες ή να χρησιμοποιούν συμπληρώματα διατροφής με καταστροφικές συνέπειες για την υγεία, ενώ κάποιοι μεγαλύτερης ηλικίας γελοιοποιούνται υιοθετώντας την εμφάνιση και τη συμπεριφορά των νέων. Επιπλέον, η καλή εξωτερική εμφάνιση κάποιες φορές θεωρείται προϋπόθεση ακόμη και σε επαγγέλματα στα οποία δεν παίζει κανένα ρόλο.

Η ομορφιά είναι μια διαχρονική αξία και πάντοτε θα κατέχει υψηλή θέση. Δεν πρέπει όμως η επιδίωξή της να δημιουργεί άγχος και χαμηλή αυτοεκτίμηση στους νέους, αφού οι πνευματικές ικανότητες και τα ψυχικά χαρίσματα συχνά υπερνικούν τα σωματικά ελαττώματα. Με την προϋπόθεση ότι ένας άνθρωπος έχει καλή μόρφωση και αυτοπεποίθηση, αρκεί η περιποιημένη εμφάνιση, για να υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στην εξωτερική εικόνα και στον εσωτερικό του κόσμο.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ρήμα πίνω

Ετυμολογικά: παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα (α' μέρος)

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ρ. πίνω

πίνω: ρουφώ υγρό από το στόμα.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ρ. πίνω

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

πῶμα, τὸ: το ποτό.

πόμα, τὸ: το ποτό.

πότος, ὁ: το συμπόσιο, το φαγοπότι.

ποτισμός, ὁ: το πότισμα.

Ενότητα
6**Σύνθετες λέξεις****ύδροπότης, ο:** αυτός που πίνει νερό.**Αρχαία / Νέα Ελληνική****Απλές λέξεις****ποτό(ν), τὸ:** ό,τι πίνεται.**πότης, ὁ:** αυτός που πίνει πολύ.**ποτήρι(ον), τὸ:** σκεύος για ποτό.**πόσιμος, -η, -ο(ν) και πότιμος (α.ε.):** κατάλληλος να τον πιεις.**πόσις (-η), ἡ:** το να πίνει κανείς.**ποτίζω:** δίνω σε κάποιον να πιει ή φέρω νερό.**πότισμα, τὸ:** η διαδικασία του ποτίζω.**Σύνθετες λέξεις****καταπίνω:** κατεβάζω ποτό ή τροφή στο στομάχι / (μιφ.) εξαφανίζω / (μιφ.) αποδέχομαι παθητικά.**κατάποσις (-η), ἡ:** η προώθηση ποτού ή τροφής στο στομάχι.**προπίνω:** πίνω πρώτος ή στην υγειά κάποιου.**πρόποσις (-η), ἡ:** τα λόγια προς τιμήν ή στην υγειά κάποιου πριν να πιουν.**συμπότης, ὁ:** αυτός που πίνει μαζί με άλλους / αυτός που συμμετέχει σε συμπόσιο.**συμπόσιο(ν), τὸ:** συνεστίαση, φαγοπότι, ευωχία / (ν.ε.) συνεδρίαση επιστημόνων μπροστά σε κοινό, με σκοπό τη συζήτηση συγκεκριμένου θέματος.**άμπωτις (-η), ἡ:** η υποχώρηση του νερού της θάλασσας κατά την παλιρροια.**ύδροποσία, ἡ:** το να πίνει κανείς νερό.**οίνοπότης, ὁ:** αυτός που πίνει πολύ κρασί.**οίνοποσία, ἡ:** η υπέρμετρη κατανάλωση κρασιού.**ύδυπτος, (-ος), -η, -ο(ν):** αυτός που έχει γλυκιά γεύση όταν τον πίνεις.**Νέα Ελληνική****Απλές λέξεις****πιόμα, το:** ό,τι πίνεται.**πιωμένος, -η, -ο:** αυτός που έχει πιει πολύ, μεθυσμένος.**Σύνθετες λέξεις****ποτοποιός, ο:** αυτός που φτιάχνει ποτά.**ποτοαπαγόρευση, η:** απαγόρευση παραγωγής, πώλησης και κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών (ποτοαπαγόρευση εφαρμόστηκε στις ΗΠΑ την περίοδο 1919-1930).**ηδύποτο, το:** γλυκό αλκοολούχο ποτό.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 47 του σχολικού βιβλίου

1. Να γράψετε σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται οι παρακάτω φράσεις.

- α. πίνω νερό στο όνομα (κάποιου): δείχνω απεριόριστη εμπιστοσύνη.
- β. πίνω το αμύλητο νερό: δε μιλάω καθόλου, σιωπώ.
- γ. πίνω το πικρό ποτήρι (π.χ. της αχαριστίας): πικραίνομαι, στενοχωριέμαι εξαιτίας μιας αρνητικής κατάστασης.

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από το Λεξιλογικό Πίνακα.

- α. Βάλε τα **ποτήρια** του κρασιού και πάρε αυτά του ούζου από το τραπέζι.
- β. Το νερό της βρύσης είναι **πόσιμο** ή είναι καλύτερο να πίνουμε εμφιαλωμένο;
- γ. Θα κάνω εγώ την **πρόποση**. Στην υγειά των νεονύμφων!
- δ. Χτες το βράδυ γύρισε σπίτι **πιωμένος**: είχε μεγάλη στενοχώρια και προσπάθησε να βρει παρέα στο **ποτό**, αλλά βέβαια ήταν για λύπηση.
- ε. Σε αρκετές Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών ισχύει **ποτοαπαγόρευση** για νέους κάτω των 18 ετών.
- στ. Ο Τομέας Κλασικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών διοργανώνει διεθνές επιστημονικό **συμπόσιο** με θέμα την αρχαία ελληνική λυρική ποίηση.

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή ουσιαστικών από φήματα (α' μέρος)

Καταλήξεις ουσιαστικών που δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί			
-εύς	γράφω	>	γραφεύς
-ός	πέμπω	>	πομπός
-της	έργαζομαι	>	έργατης
-άς	νέμω	>	νομάς
-μών	κήδομαι	>	κηδεμών
-τήρ	σώζω	>	σωτήρ
-τωρ	πράττω	>	πράκτωρ

Ενότητα
6Καταλήξεις ουσιαστικών που δηλώνουν
ενέργεια, πάθος, κατάσταση

-σις	λύω	>	λύσις
-σία	θύω	>	θυσία
-ή	γράφω	>	γραφή
-ά	φθείρω	>	φθορά
-ία	ἀγγέλλω	>	ἀγγελία
-εία*	θεραπεύω	>	θεραπεία
-ος	λέγω	>	λόγος
-μός	σείω	>	σεισμός
-(ε)τός	τίκτω	>	τοκετός

Καταλήξεις ουσιαστικών που δηλώνουν
το αποτέλεσμα της ενέργειας

-μα	ίδρων	>	ίδρυμα
-μη	γράφω	>	γραμμή
-ος	πάσχω	>	πάθος

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 49 του σχολικού βιβλίου

1. Να αντιστοιχίσετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά με την κατηγορία στην οποία ανήκουν:

A'	B'
1. κάθαρσις	
2. βλέμμα	a. αποτέλεσμα ενέργειας
3. κλητήρ	
4. κλίσις	b. ενέργεια, κατάσταση
5. πομπός	
6. τοκεύς	c. πρόσωπο που ενεργεί
7. μαντεία	
8. μάντευμα	
9. βρῶσις	

α. αποτέλεσμα ενέργειας: βλέμμα, μάντευμα

β. ενέργεια, κατάσταση: κάθαρσις, κλίσις, μαντεία, βρῶσις

γ. πρόσωπο που ενεργεί: κλητήρ, πομπός, τοκεύς

(1-β, 2-α, 3-γ, 4-β, 5-γ, 6-γ, 7-β, 8-α, 9-β)

2. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα που δίνονται στη στήλη Α' με τα παράγωγα ουσιαστικά τους στη στήλη Β':

A'	B'
1. θεάομαι-θεῶμαι	α. παιδευμα
2. βόσκω	β. θεατής
3. φθείρω	γ. τιμητής
4. τιμάω-τιμῶ	δ. παιδευσις
5. παιδεύω	ε. φθορά
	στ. τίμημα
	ζ. βοσκή
	η. θέαμα
	θ. βοσκός
	ι. παιδευτής

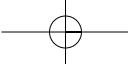
1. θεάομαι-θεῶμαι: θεατής, θέαμα
2. βόσκω: βοσκή, βοσκός
3. φθείρω: φθορά
4. τιμάω-τιμῶ: τιμητής, τίμημα
5. παιδεύω: παιδευμα, παιδευσις, παιδευτής
(1-β, η, 2-ζ, θ, 3-ε, 4-γ, στ, 5-α, δ-ι)

3. Να κατατάξετε τα ουσιαστικά της στήλης Β' της προηγούμενης άσκησης στην κατηγορία που ανήκουν με βάση το τι δηλώνουν.

αποτέλεσμα ενέργειας	ενέργεια, κατάσταση	πρόσωπο που ενεργεί
παιδευμα	παιδευσις (ενέργεια)	θεατής
τίμημα	φθορά	τιμητής
θέαμα	βοσκή	βοσκός
		παιδευτής

4. Χρησιμοποιώντας την κατάλληλη κατάληξη να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά της α.ε. που να δηλώνουν ό,τι ζητείται στην παρένθεση.

παύω	> ἡ παῦ-σις	(κατάσταση, ενέργεια)
στρέφω	> ἡ στροφ-ή	(ενέργεια)
αὐλέω-αὐλῶ	> ὁ αυλη-τής	(πρόσωπο που ενεργεί)
πέμπω	> ὁ πομπ-ός	(πρόσωπο που ενεργεί)

**Ενότητα
6**

τίκτω	> ὁ τοκ-ετός	(ενέργεια)
ποιέω-ποιῶ	> τὸ ποίη-μα	(αποτέλεσμα ενέργειας)
μηνύω	> τὸ μήνυ-μα	(αποτέλεσμα ενέργειας)

5. Να αναζητήσετε στα κείμενα των προηγουμένων Ενοτήτων και να καταγράψετε τα παραγώγα ουσιαστικά που δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί, ενέργεια, κατάσταση, αποτέλεσμα ενέργειας.

Ενότητα 2

πρόσωπο που ενεργεί: τροφός, γραμματισταὶ (γραμματιστῆς), κιθαρισταὶ (κιθαριστῆς)
αποτέλεσμα ενέργειας: γράμματα (γράμμα)

Ενότητα 3

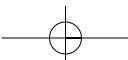
πρόσωπο που ενεργεί: οἰκέτας (οἰκέτης)
ενέργεια, κατάσταση: τροφήν (τροφή), χλαμυδονογία (ενέργεια), ἐξωμιδοποιίας (ἐξωμιδοποιία) (ενέργεια)

Ενότητα 4

αποτέλεσμα ενέργειας: κῦμα

Ενότητα 5

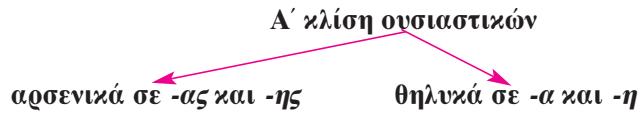
ενέργεια, κατάσταση: πενία (κατάσταση)
αποτέλεσμα ενέργειας: ἀγάλματα (ἀγαλμα)

Μέρος Γ

Γραμματική: Α' κλίση ουσιαστικών

Γ1. Γραμματικά σχόλια

Καταλήξεις Α' κλίσης					
	αρσενικά		θηλυκά		αρσενικά και θηλυκά
	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός
ονομ.	-ας	-ης	-α	-η	-αι
γεν.	-ου	-ου	-αζ/-ης	-ης	-ων
δοτ.	-α	-η	-α/-η	-η	-αις
αιτ.	-αν	-ην	-αν	-ην	-ας
κλητ.	-α	-η/-α	-α	-η	-αι

αρσενικά				
ενικός αριθμός				
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	ό ταμίας	ταμίας	ό πολίτης	πολίτης
γεν.	τοῦ ταμίουν	ταμία	τοῦ πολίτουν	πολίτη
δοτ.	τῷ ταμίᾳ	—	τῷ πολίτῃ	—
αιτ.	τὸν ταμίαν	ταμία	τὸν πολίτην	πολίτη
κλητ.	(ῳ) ταμία	ταμία	(ῳ) πολῖτα	πολίτη
πληθυντικός αριθμός				
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	οἱ ταμίαι	ταμίες	οἱ πολῖται	πολίτες
γεν.	τῶν ταμιῶν	ταμιών	τῶν πολιτῶν	πολιτών
δοτ.	τοῖς ταμίαις	—	τοῖς πολίταις	—
αιτ.	τοὺς ταμίας	ταμίες	τοὺς πολίτας	πολίτες
κλητ.	(ῳ) ταμίαι	ταμίες	(ῳ) πολῖται	πολίτες

Ενότητα
6

θηλυκά						
ενικός αριθμός						
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	ἡ χώρα	χώρα	ἡ θάλασσα	θάλασσα	ἡ δάφνη	δάφνη
γεν.	τῆς χώρας	χώρας	τῆς θαλάσσης	θαλάσσας	τῆς δάφνης	δάφνης
δοτ.	τῇ χώρᾳ	—	τῇ θαλάσσῃ	—	τῇ δάφνῃ	—
αιτ.	τὴν χώραν	χώρα	τὴν θάλασσαν	θάλασσα	τὴν δάφνην	δάφνη
κλητ.	(ῳ) χώρα	χώρα	(ῳ) θάλασσα	θάλασσα	(ῳ) δάφνη	δάφνη

πληθυντικός αριθμός						
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ονομ.	αἱ χῶραι	χώρες	αἱ θάλασσαι	θάλασσες	αἱ δάφναι	δάφνες
γεν.	τῶν χωρῶν	χωρών	τῶν θαλασσῶν	θαλασσών	τῶν δαφνῶν	δαφνών
δοτ.	ταῖς χώραις	—	ταῖς θάλασσαις	—	ταῖς δάφναις	—
αιτ.	τὰς χώρας	χώρες	τὰς θάλασσας	θάλασσες	τὰς δάφνας	δάφνες
κλητ.	(ῳ) χώραι	χώρες	(ῳ) θάλασσαι	θάλασσες	(ῳ) δάφναι	δάφνες

Παρατηρήσεις

- Οι καταλήξεις του πληθυντικού των ουσιαστικών της α' κλίσης είναι οι **ίδιες για τα αρσενικά και για τα θηλυκά**.
- Τα περισσότερα **αρσενικά** της α' κλίσης σε **-ης** σχηματίζουν την κλητική σε **-α βραχύχρονο**, π.χ. (ῳ) πολῖτα, (ῳ) αθλητά. Κλητική σε **-η** σχηματίζουν τα ουσιαστικά σε **-δης** (π.χ. εὐπατρίδης, Εὐριπίδης) και το κύριο όνομα **Αἰχύνης**.
- Η **κατάληξη -ας** είναι **μακρόχρονη**, π.χ. τῆς σημαίας, τούς ταμίας.
- Τα **θηλυκά** σε **-η** στον ενικό διατηρούν το **-η-** σε όλες τις πτώσεις.
- Τα **θηλυκά** σε **-α** στον ενικό διατηρούν το **-α-** σε όλες τις πτώσεις, αν πριν από την κατάληξη υπάρχει **φωνήν** ή **ρ**, π.χ. ή ουσία, τῆς ουσίας, τῇ ουσίᾳ, τὴν ουσίαν, (ῳ) ουσία. Αν όμως πριν από την κατάληξη υπάρχει οποιοδήποτε **σύμφωνο εκτός του ρ**, τότε σχηματίζουν τη **γενική** και τη **δοτική ενικού σε -ης, -η:** ή τραπέζα, τῆς τραπέζης, τῇ τραπέζῃ.
- Η **δίφθογγος αι**, όταν βρίσκεται στο τέλος κλιτής λέξης (εκτός από ευκτική φήματος), είναι **βραχύχρονη**, π.χ. οἱ αθληταί (αλλά: τοῖς ἀθληταῖς), αἱ χῶραι (αλλά: ταῖς χώραις).
- Η **γενική πληθυντικού** των ουσιαστικών της α' κλίσης τονίζεται πάντοτε στη **λήγουσα και παίρνει περισπωμένη**, π.χ. τῶν ταμιῶν, τῶν πολιτῶν, τῶν χωρῶν, τῶν θαλασσῶν.

- Η γενική και η δοτική ενικού και πληθυντικού των ουσιαστικών της α' κλίσης, όταν τονίζονται στη λίγουσα, παίρνουν περισπωμένη, π.χ. τοῦ ἀθλητοῦ, τῷ μαθητῇ, τῶν ἀθλητῶν, τοῖς μαθηταῖς, τῆς τιμῆς, τῇ ψυχῇ, τῶν τιμῶν, ταῖς ψυχαῖς.
- Τα οξύτονα και τα παροξύτονα ουσιαστικά της α' κλίσης διατηρούν τον τόνο τους στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις (εκτός από τη γενική πληθυντικού που τονίζονται πάντοτε στη λίγουσα), π.χ. ὁ ἀθλητής, τοῦ ἀθλητοῦ, τῷ ἀθλητῇ, τὸν αθλητὴν κ.λπ., ὁ πολίτης, τοῦ πολίτου, τῷ πολίτῃ κ.λπ.

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 50 του σχολικού βιβλίου

✓ **Να εντοπίσετε τα ουσιαστικά του κειμένου της Ενότητας που ανίκουν στην α' κλίση.**

ἄρα (ἡ ἄρα), πηγήν (ἡ πηγή), ἰδέα (ἡ ἰδέα), (ἡ) ὑλακή, φυγήν (ἡ φυγή), ὕλην (ἡ ὕλη), πείρα (ἡ πείρα), (ὁ) κριτής.

✓ **Να συμπληρώσετε την κλίση των αρσενικών ουσιαστικών ό κοχλίας και ό κριτής με τη βοήθεια του πίνακα των καταλίξεων.**

ενικός αριθμός					
	α.ε.	ν.ε.		α.ε.	ν.ε.
ονομ.	ὅ	κοχλίας	κοχλίας	ὅ	κριτής
γεν.	τοῦ	κοχλίου	κοχλία	τοῦ	κριτοῦ
δοτ.	τῷ	κοχλίᾳ	—	τῷ	κριτῇ
αιτ.	τὸν	κοχλίαν	κοχλία	τόν	κριτήν
κλητ.	(ῷ)	κοχλία	κοχλία	(ῷ)	κριτά

πληθυντικός αριθμός					
	α.ε.	ν.ε.		α.ε.	ν.ε.
ονομ.	οἱ	κοχλίαι	κοχλίες	οἱ	κριταί
γεν.	τῶν	κοχλιῶν	κοχλιών	τῶν	κριτῶν
δοτ.	τοῖς	κοχλίαις	—	τοῖς	κριταῖς
αιτ.	τοὺς	κοχλίας	κοχλίες	τοὺς	κριτάς
κλητ.	(ῷ)	κοχλίαι	κοχλίες	(ῷ)	κριταί

Ενότητα
6

- ✓ Να συμπληρώσετε την κλίση των θηλυκών ουσιαστικών ή ὥρα και ή πηγή με τη βοήθεια του πίνακα των καταλήξεων.

ενικός αριθμός					
	α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.	
ονομ.	ἡ	ώρα	ώρα	ἡ	πηγή
γεν.	τῆς	ώρας	ώρας	τῆς	πηγῆς
δοτ.	τῇ	ώρᾳ	—	τῇ	πηγῇ
αιτ.	τήν	ώραν	ώρα	τήν	πηγήν
κλητ.	(ῳ)	ώρα	ώρα	(ῳ)	πηγή

πληθυντικός αριθμός					
	αι	ώραι	ώρες	αί	πηγαί
ονομ.	αἱ	ώραι	ώρες	αἱ	πηγαί
γεν.	τῶν	ώρῶν	ωρών	τῶν	πηγῶν
δοτ.	ταῖς	ώραις	—	ταῖς	πηγαῖς
αιτ.	τάς	ώρας	ώρες	τάς	πηγάς
κλητ.	(ῳ)	ώραι	ώρες	(ῳ)	πηγαί

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 51 του σχολικού βιβλίου

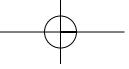
1. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

στρατιωτῶν	→	στρατιώτου
θεατάς	→	θεατήν
νομοθετῶν	→	νομοθέτου
κεφαλήν	→	κεφαλάς
μανδύαις	→	μανδύα
ἰδιώτουν	→	ἰδιωτῶν

2. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις των παρακάτω ουσιαστικών και να τα τονίσετε.

τὴν ἀνδρείαν, τῇ μάζῃ, τῆς βοηθείας, αἱ χῶραι, τούς ἐργάτας, ὡ μαθηταί, τῆς βασιλίσσης, τῶν ἀθλητῶν, τῷ ἐργάτῃ, τοῖς τεχνίταις, τῇ ἰδέᾳ, τῇ ὕλῃ.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού που δίνεται στην παρένθεση.

Ενότητα
6

- α. Οι στρατιώται εν πολλῇ ἀπορίᾳ εἰσίν.
- β. Οι νόμοι ἐπιμελοῦνται (= φροντίζουν) τῶν πολιτῶν.
- γ. Τὴν πόλιν δπλων καὶ βελῶν καὶ σίτου καὶ παρασκευῆς ἀπάσης ἐνέπλησαν (= γέμισαν).
- δ. Οι πρεσβῦται θαυμάζουσι τὰς ἀρετὰς τῶν νεανιῶν.
- ε. Μεγίστης τιμῆς ἀπολαύουσιν (= απολαμβάνουν) οἱ νικηταί.

4. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις κατάλληλες λέξεις της στήλης Β' και να σχηματίσετε με αυτές προτάσεις στην ν.ε. Κατόπιν να μεταγράψετε τις φράσεις στην Αρχαία Ελληνική:

A'	B'
1. δημοσία	α. ψυχῆς
2. η εσχάτη	β. της ύλης
3. δόξα	γ. δαπάνη
4. εν βρασμῷ	δ. ευκαιρία
5. εφ' όλης	ε. των ποινών
6. επί τη	στ. τω θεώ

Μεταγραφή των φράσεων στην α.ε.:

δημοσία δαπάνη, ή ἐσχάτη τῶν ποινῶν, δόξα τῷ θεῷ, ἐν βρασμῷ ψυχῆς, ἐφ' όλης τῆς ύλης, ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ.

(1-γ, 2-ε, 3-στ, 4-α, 5-β, 6-δ)

Προτάσεις στη ν.ε.:

- Ο υπουργός κηδεύτηκε δημοσία δαπάνη.
- Το δικαστήριο επέβαλε στον κατηγορούμενο την εσχάτη των ποινών.
- Δόξα τω θεώ, είμαστε μια χαρά!
- Διέπραξε το έγκλημα εν βρασμῷ ψυχῆς.
- Χτες στο γραφείο έγινε μια συνήτηση εφ' όλης τῆς ύλης.
- Το βράδυ θα βρίσκομαι κοντά στο σπίτι σου και επί τη ευκαιρία θα έρθω να σε δω.

Ενότητα
6**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών του κειμένου****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός							
ονομ.	ό	κυνηγέτης	ή	πηγή	ίδεα	ύλακη	πεῖρα
γεν.	τοῦ	κυνηγέτου	τῆς	πηγῆς	ίδεας	ύλακης	πείρας
δοτ.	τῷ	κυνηγέτῃ	τῇ	πηγῇ	ίδεα	ύλακῃ	πείρᾳ
αιτ.	τὸν	κυνηγέτην	τὴν	πηγὴν	ίδεαν	ύλακὴν	πείραν
κλητ.	ῷ	κυνηγέτα	ῷ	πηγὴ	ίδεα	ύλακὴ	πεῖρα

πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	κυνηγέται	αἱ	πηγαὶ	ίδεαι	ύλακαι	πεῖραι
γεν.	τῶν	κυνηγετῶν	τῶν	πηγῶν	ίδεῶν	ύλακῶν	πείρων
δοτ.	τοῖς	κυνηγέταις	ταῖς	πηγαῖς	ίδεαις	ύλακαῖς	πείραις
αιτ.	τοὺς	κυνηγέτας	τὰς	πηγὰς	ίδεας	ύλακὰς	πείρας
κλητ.	ῷ	κυνηγέται	ῷ	πηγαὶ	ίδεαι	ύλακαι	πεῖραι

Β' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	δ	κόσμος	δρόμος	ή	ἔλαφος	οἱ	κόσμοι	δρόμοι	αἱ
γεν.	τοῦ	κόσμου	δρόμου	τῆς	ἔλαφου	τῶν	κόσμων	δρόμων	τῶν
δοτ.	τῷ	κόσμῳ	δρόμῳ	τῇ	ἔλαφῳ	τοῖς	κόσμοις	δρόμοις	ταῖς
αιτ.	τὸν	κόσμον	δρόμον	τὴν	ἔλαφον	τοὺς	κόσμους	δρόμους	τὰς
κλητ.	ῷ	κόσμε	δρόμε	ῷ	ἔλαφε	ῷ	κόσμοι	δρόμοι	ῷ

Γ' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ή	φύσις	τὸ	βάρος	αἱ	φύσεις	τὰ	βάρη	
γεν.	τῆς	φύσεως	τοῦ	βάρους	τῶν	φύσεων	τῶν	βαρῶν	
δοτ.	τῇ	φύσει	τῷ	βάρει	τοῖς	φύσεσι	τοῖς	βάρεσι	
αιτ.	τὴν	φύσιν	τὸ	βάρος	τὰς	φύσεις	τὰς	βάρη	
κλητ.	ῷ	φύσι	ῷ	βάρος	ῷ	φύσεις	ῷ	βάρη	

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός							πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	ὅ	πυκνὸς	ἥ	πυκνὴ	τὸ	πυκνὸν	οἱ	πυκνοὶ	αἱ	πυκναὶ	τὰ	πυκνὰ	
γεν.	τοῦ	πυκνοῦ	τῆς	πυκνῆς	τοῦ	πυκνοῦ	τῶν	πυκνῶν	τῶν	πυκνῶν	τῶν	πυκνῶν	
δοτ.	τῷ	πυκνῷ	τῇ	πυκνῇ	τῷ	πυκνῷ	τοῖς	πυκνοῖς	ταῖς	πυκναῖς	τοῖς	πυκνοῖς	
αιτ.	τὸν	πυκνὸν	τὴν	πυκνὴν	τὸ	πυκνὸν	τοὺς	πυκνοὺς	τὰς	πυκνὰς	τὰ	πυκνὰ	
κλητ.	ῶ	πυκνὲ	ῶ	πυκνὴ	ῶ	πυκνὸν	ῶ	πυκνοὶ	ῶ	πυκναὶ	ῶ	πυκνὰ	

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσεν.	θηλυκ.	ουδέτ.		αρσεν.	θηλυκ.	ουδέτ.
ονομ.	ὅς	ἥ	ὅ	οἱ	αἱ	ᾶ	
γεν.	οὖ	ἥς	οὖ	ῶν	ῶν	ῶν	
δοτ.	ῷ	ἥ	ῷ	οῖς	αῖς	οῖς	
αιτ.	οὖ	ἥν	ὅ	οὖς	ᾶς	ᾶ	

Ενότητα
6**Συμπληρωματικές ασκήσεις****Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου**

- 1.** Είναι γνωστό ότι οι αρχαίοι Έλληνες αγαπούσαν το ωραίο. Σε ποιους τομείς της ζωής τους φαίνεται αυτό;

Λεξιλογικού περιεχομένου

- 2.** Να συμπληρώσετε τα κενά με λέξεις από το Λεξιλογικό Πίνακα:
- Το συμπόσιο στα Αρχαία Ελληνικά ονομάζεται
 - Το καλοκαίρι τα φυτά χρειάζονται πιο συχνό
 - Τα συμπτώματα της ίωσης είναι πονόλαιμος και δυσκολία στην
 - Η και η πλημμυρίδα είναι φάσεις της παλιόρροιας.

Επιμολογικού περιεχομένου

- 3.** Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα της Α' στήλης με τις παραγωγικές καταλήξεις στη Β' στήλη, ώστε να δημιουργηθούν παράγωγα ουσιαστικά, και στη συνέχεια να γράψετε τι σημαίνει καθένα από αυτά:

A'	B'
1. θεραπεύω	α. -μα
2. μηνύω	β. -μος
3. δοκιμάζω	γ. -εία
4. κήδομαι	δ. -σία
5. σείω	ε. -μων

Γραμματικού περιεχομένου

- 4.** Να γράψετε τη γενική και την κλητική ενικού και τη δοτική και την αιτιατική πληθυντικού των παρακάτω ουσιαστικών: ή ώρα, ή πηγή, ή δράκαινα, ό κριτης, ό μανδύας.

Παράλληλο κείμενο

Καίτοι χρή τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομῆ, διὰ τοῦτο μισεῖν· τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὗτε τοὺς ἴδιώτας οὗτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἄπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε. ΖΩΣΤΕ ΟὖΝ ἄξιΟΝ ἀπ' ὅψεως, ὡς βουλή, οὗτε φιλεῖν οὗτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν, ἔτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κάγαθά ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

Λυσίας, Υπέρ Μαντιθέου 18-19

Κείμενο

Καίτοι χρή σκοπεῖν (ὑμᾶς)
τοὺς πολιτευομένους
φιλοτίμως καὶ κοσμίως
ἐκ τῶν τοιούτων,
ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομῆ,
μισεῖν (ὑμᾶς) διὰ τοῦτο·
τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα
οὗτε βλάπτει τοὺς ἴδιώτας
οὗτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως,
ἐκ δὲ τῶν ἐθελόντων
κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους
ἄπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε.
ΖΩΣΤΕ ΟὖΝ ἄξιΟΝ (ἔστιν), ὡς βουλή,
οὗτε φιλεῖν οὗτε μισεῖν οὐδένα
ἀπ' ὅψεως,
ἀλλὰ σκοπεῖν (ὑμᾶς)
ἐκ τῶν ἔργων·
πολλοὶ μὲν γὰρ
διαλεγόμενοι μικρὸν
καὶ ἀμπεχόμενοι κοσμίως
γεγόνασιν αἴτιοι
μεγάλων κακῶν,
ἔτεροι δὲ

Μετάφραση

Και βέβαια επιβάλλεται
να κρίνετε (εσείς)
όσους πολιτεύονται
με φιλοτιμία και σεμνότητα
από τέτοιες (πράξεις)
αλλά όχι, αν κάποιος αφήνει μακριά κόμη,
να τον μισείτε γι' αυτό·
γιατί οι τέτοιου είδους συνήθειες
ούτε βλάπτουν τους απλούς πολίτες
ούτε τις αρχές της πόλης,
αλλά από εκείνους που θέλουν
να διακινδυνεύουν (στη μάχη) εναντίον των
εχθρών
όλοι εσείς ωφελείσθε.
Επομένως δεν αξίζει, βουλευτές,
ούτε να αγαπάτε (κανέναν)
ούτε να μισείτε κανέναν
από την εξωτερική του εμφάνιση,
αλλά να κρίνετε (εσείς)
(κάποιον) από τις πράξεις (του)·
γιατί πολλοί βέβαια,
αν και μιλούν λίγο
και μολονότι ντύνονται με ευπρέπεια,
έχουν γίνει αίτιοι
μεγάλων συμφορών,
άλλοι όμως

Παράλληλο
κείμενο

ἀμελοῦντες τῶν τοιούτων
εἰργασμένοι εἰσὶν ὑμᾶς
πολλὰ κάγαθά.

που παραμελούν αυτά (δηλ. την κάθε είδους
εξωτερική εμφάνιση),
έχουν προσφέρει σε σας
πολλές και καλές υπηρεσίες.

Γλωσσικά σχόλια

καίτοι: επίρρημα. βεβαιωτικό.

χρῆ: γ' εν. οριστ. ενεστ. του απρόσωπου ρ. **χρῆ.**

σκοπεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **σκοπέω-ῶ.**

κινδυνεύειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κινδυνεύω.**

ὄψεως: γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ὄψις** (γεν. τῆς ὄψεως).

φιλεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φιλέω-ῶ.**

μικρόν: επίρρημα. ποσοτικό.

διαλεγόμενοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **διαλέγομαι** (= κάνω διάλογο).

αμπεχόμενοι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **αμπέχομαι** (= ντύνομαι).

γεγόνασι: γ' πληθ. οριστ. παρακ. του ρ. **γίγνομαι.**

ἔτεροι: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **ἔτερος, -α, -ον.**

τοιούτων: γεν. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιούτος, τοιαύτη, τοιούτο.**

ἀμελοῦντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀμελέω-ῶ.**

εἰσὶν εἰργασμένοι: γ' πληθ. αρσ. γέν. οριστ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **ἐργάζομαι.**

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 148

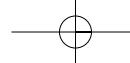
1. Πώς πρέπει να κρίνουν οι άνθρωποι τους άλλους, κατά τη γνώμη του Μαντίθεου;

Σύμφωνα με τη γνώμη του Μαντίθεου, οι άνθρωποι δεν πρέπει να κρίνουν τους άλλους –κυρίως όσους πολιτεύονται– με βάση την εξωτερική τους εμφάνιση αλλά με γνώμονα τα έργα τους. Δικαιολογεί την άποψή του λέγοντας πως υπάρχουν πολλοί που, αν και ντύνονται ευπρεπώς και μιλούν με σεμνότητα, έχουν γίνει αίτιοι μεγάλων κακών, ενώ αντίθετα άλλοι άνθρωποι που παραμελούν την εικόνα τους έχουν ωφελήσει σε μεγάλο βαθμό την πόλη. Ο Μαντίθεος θεωρεί τα εξωτερικά χαρακτηριστικά, όπως την κόμμωση ή την ενδυμασία, στοιχεία χωρίς ιδιαίτερη σημασία, που δεν μπορούν να βλάψουν το κοινό σύνολο, μπορούν όμως να μας παραπλανήσουν, και επικεντρώνεται στα έργα των ανθρώπων, τα οποία φανερώνουν πάντοτε το χαρακτήρα που κρύβεται πίσω από την εξωτερική εμφάνιση.

2. Ποια αναλογία μπορείτε να διαχρίνετε ανάμεσα στο παραπάνω κείμενο και σε αυτό της Ενότητας;

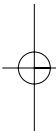
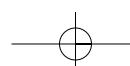
Τόσο το απόσπασμα από το λόγο του Λυσία όσο και ο μύθος του Αισώπου καταδεικνύουν ότι δεν πρέπει να δίνουμε μεγάλη σημασία στην εξωτερική εμφάνιση αλλά σε πιο ουσιώδη πράγματα, όπως ο χαρακτήρας και οι ικανότητες κάποιου. Το ελάφι του μύθου θαύμαζε τα όμορφα κέρατά του και κατηγορούσε τα πόδια του ως δυσανάλογα προς το υπόλοιπο σώμα, αγνοώντας τη χρησιμότητά τους. Στο παρόλληλο κείμενο, ο Μαντίθεος προτρέπει τους ακροατές να κρίνουν τους άλλους από τα έργα τους, που είναι αδιάφευστοι μάρτυρες του χαρακτήρα τους, και όχι από τα λόγια ή την εμφάνισή τους η οποία, άλλωστε, είναι συχνά παραπλανητική.

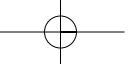
(6E-9E) 139-256 11-01-04 06:45 $\text{m}^{\circ}\text{A}^{\circ}$, % 166

W
M
A
K P
DIA

DDE
DDE

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

Μέρος Α

Κείμενο: «Η λύση του γόρδιου δεσμού»

Άλεξανδρος δὲ ώς ἐς Γόρδιον παρῆλθε, πόθος λαμβάνει αὐτὸν τὴν ἄμαξαν ἵδεῖν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν. Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τόδε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, δῆτις λύσει τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας. Ἡν δὲ ὁ δεσμὸς ἐκ φλοιοῦ κρανίας καὶ τούτου οὕτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Άλεξανδρος δὲ ώς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἔξενρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἀλιτον δὲ περιουδεῖν οὐκ ἥθελε, μὴ τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσηται, παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμὸν καὶ λελύσθαι ἔφη. Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης αὐτός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ ξυμβεβηκότος. Καὶ γάρ καὶ τῆς νυκτὸς ἐκείνης βρονταί τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηναν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε τῇ ὑστεραίᾳ Άλεξανδρος τοῖς φήνασι θεοῖς τά τε σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν.

Αρριανός, Άλεξανδρου Ἀνάβασις 2.3.1-8 (διασκευή)

Α1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: ο Λεύκιος Φλάβιος Αρριανός γεννήθηκε γύρω στο 95 μ.Χ. στη Νικομήδεια της Βιθυνίας και πέθανε το 175 μ.Χ. Καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια και ήταν Ρωμαίος πολίτης. Σπούδασε κοντά στον Επίκτητο και διέσωσε το έργο του μεγάλου αυτού φιλοσόφου μέσα από τις σημειώσεις που κρατούσε (Ἐπικτήτου Διατριβαί και Ἐγχειρίδιον). Στα σπουδαιότερα έργα του περιλαμβάνονται: *Κυνηγετικός*, *Ινδική Συγγραφή*, *Περίπλους τοῦ Εὐξείνου Πόντου*, *Άλεξανδρου Ἀνάβασις* κ.ά. Στα μέσα του 2ου αι. ήρθε στην Αθήνα όπου το 145/146 εξελέγη επώνυμος ἀρχων.

Το απόσπασμα: προέρχεται από το δεύτερο από τα επτά βιβλία του έργου Άλεξανδρου Ἀνάβασις (*Ἡ περὶ Άλεξανδρου συγγραφή*), τη σημαντικότερη πηγή για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξανδρου στην Ασία.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά**Κείμενο**

Αλέξανδρος δέ
ώς παρηλθεν ἐς Γόρδιον,
πόθος λαμβάνει αὐτὸν
ἰδεῖν τὴν ἀμαξαν τὴν Γορδίου
καὶ τὸν δεσμὸν
τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης.
Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις
ἔμυθεύετο καὶ τόδε
περὶ τῆς ἀμάξης,
ὅστις λύσει τὸν δεσμὸν
τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης,
τοῦτον χρῆναι
ἄρξαι τῆς Ἀσίας,
Ἡν δὲ ὁ δεσμός
ἐκ φλοιοῦ κρανίας
καὶ τούτου οὔτε τέλος
οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο.
Αλέξανδρος δέ
ώς ἀπόρως μὲν εἶχεν
ἔξενρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ,
οὐκ ἥθελε δὲ
περιιδεῖν ἄλυτον (φοβούμενος),
μὴ καὶ τοῦτο
ἔργασθαι τινα κίνησιν
ἐς τοὺς πολλούς,
παίσας τῷ ξίφει
διέκοψε τὸν δεσμὸν
καὶ ἔφη λελύσθαι.
Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης
αὐτός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν
ώς τοῦ λογίου
ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ
ξυμβεβηκότος.
Καὶ γὰρ καὶ τῆς νυκτὸς ἐκείνης
βρονταὶ τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ
ἐπεσήμηναν.

Μετάφραση

Ο Αλέξανδρος,
όταν έφτασε στο Γόρδιο,
τον πιάνει επιθυμία έντονη
να δει την άμαξα του Γορδίου
και το δεσμό (το λουσί)
του ζυγού της άμαξας.
Και μάλιστα μεταξύ άλλων
λεγόταν κι αυτό
για την άμαξα, ότι δηλαδή
όποιος λύσει το δεσμό¹
του ζυγού της άμαξας,
αυτός ήταν ορισμένο από τη μοίρα
να εξουσιάσει την Ασία.
Και ήταν ο δεσμός
από φλοιό κρανιάς
κι αυτού (του δεσμού) ούτε το τέλος
ούτε η αρχή διακρινόταν.
Και ο Αλέξανδρος,
επειδή αδυνατούσε
να βρει τη λύση (λύσιμο) του δεσμού,
δεν ήθελε ούμως
να τον αφήσει άλυτο (γιατί φοβόταν),
μήπως αυτό²
προκαλέσει κάποια αναταραχή
στο πλήθος,
αφού χτύπησε με το ξίφος
έκοψε το δεσμό (στα δύο)
και είπε ότι λύθηκε.
Απομακρύνθηκε λοιπόν από την άμαξα
ο ίδιος και οι σύντροφοί του
με την ιδέα ότι ο χρησμός
για τη λύση του δεσμού
είχε εκπληρωθεί.
Και πράγματι τη νύχτα εκείνη
και βροντές και λάμψη από τον ουρανό³
έδωσαν σημείο επιδοκιμασίας.

καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος
τῇ ὑστεραιάᾳ ἔθνε
τοῖς φῆνασι θεοῖς
τά τε σημεῖα
καὶ τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ.

καὶ εἶαιτίας αυτών οἱ Αλέξανδροις
την επόμενη μέρα πρόσφερε θυσίες
στους θεούς που του φανέρωσαν
τα σημάδια
καὶ τὸν τρόπο της λύσης του δεσμού.

Α3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Αρριανός στο κείμενο αυτό αναφέρεται στη λύση του γόρδιου δεσμού από τον Αλέξανδρο. Όταν ο Αλέξανδρος ἔφτασε στο Γόρδιο, θέλησε να δει την ἀμάξια του Γορδίου και το δεσμό του ζυγού της, γιατί λεγόταν ότι όποιος λύσει το δεσμό αυτό θα γινόταν κυρίαρχος της Ασίας. Όμως ήταν πολύ δύσκολη η λύση του· αλλά, επειδή ο Αλέξανδρος δεν ήθελε να αφήσει άλιτο το δεσμό μήπως εἶαιτίας αυτού προκληθεί κάποια αναταραχή στο πλήθος, ἐκοψε το δεσμό με το ξίφος του. Ύστερα απ' αυτό ο Αλέξανδρος και η συνοδεία του πίστεψαν ότι είχε εκπληρωθεί ο χρησμός για τη λύση του δεσμού. Τη νύχτα εκείνη βροντές και λάμψεις από τον ουρανό επιδοκίμασαν το συμβάν. Την άλλη μέρα ο Αλέξανδρος πρόσφερε θυσία στους θεούς θέλοντας να τους ευχαριστήσει για τη βοήθεια τους προς αυτόν.

Α4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- Αλέξανδρος:** βασιλιάς της Μακεδονίας και ένας από τους μεγαλύτερους στρατηλάτες όλων των εποχών, γιος του Φιλίππου Β' και της Ολυμπιάδας. Γεννήθηκε το 356 π.Χ. στην Πέλλα. Κύριος δάσκαλός του ήταν ο φιλόσοφος Αριστοτέλης. Το 338 π.Χ. έλαβε μέρος στη μάχη της Χαιρώνειας όπου επέδειξε τις σπουδαίες στρατιωτικές του ικανότητες. Ανέβηκε στο θρόνο το 336 π.Χ. και μέχρι το θάνατό του το 323 π.Χ. έκανε νικηφόρες εκστρατείες στην Ασία, δημιουργώντας ένα αχανές κράτος, τα όρια του οποίου έφταναν μέχρι την Ινδία.
- Γόρδιον:** η πρωτεύουσα της Μεγάλης Φρυγίας, στη δεξιά όχθη του Σαγγάριου ποταμού στη Μικρά Ασία. Στην αρρόπολη υπήρχε η ἀμάξια του Γορδίου, μυθικού ιδρυτή της χώρας, η οποία ήταν αφιερωμένη στο Δία. Σύμφωνα με έναν αρχαίο χρησμό, όποιος κατόρθωνε να λύσει το δεσμό που συνέδεε το ζυγό με το τιμόνι της ἀμάξιας θα γινόταν κύριος όλης της Ασίας.
- παίσας τῷ ξίφει:** σύμφωνα με την εκδοχή που αναφέρει ο Αριστόβουλος (και ο Αρριανός), ο οποίος συμμετείχε στην εκστρατεία του Αλεξανδρου και υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας, ο Αλέξανδρος δεν ἐκοψε τον κόμπο με το ξίφος του, αλλά αφαίρεσε το καρφί που τον συγκρατούσε.

Ενότητα

7

A5. Γλωσσικά σχόλια

- ✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις**

- **ώς** (εδώ: χρονικός σύνδεσμος) = όταν.
- **παρόλθε:** γ' ενικ. πρόσ. αιρ. μέσης φωνής (ενεργ. διάθεσης) του ρ. **παρέρχομαι** = φτάνω **XRONOI** πρτ. παρῆα/παρήειν, μέλ. πάρειμι, αιρ. β' παρῆλθον, πρκ. παρελήλυθα, υπρσ. παρεληλύθειν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.:** παρελθόν, παρελθοντικός.
- **λαμβάνει:** γ' ενικ. πρόσ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω** = παίρνω, πιάνω. **XRONOI:** πρτ. έλαμβανον, μέλ. λήψιμαι, αιρ. β' έλαβον, πρκ. είληφα, υπρσ. είληφειν.
- **αὐτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της οριστ. αντωνυμίας **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
- **ἰδεῖν:** απαρ. αιρίστου β' του ρ. **όρῳ (-άω)** = βλέπω, θεωρώ. **XRONOI:** ενεστ. δρῶ, πρτ. έώρων, μέλ. δψιμαι, αιρ. β' εἶδον, πρκ. έώρακα/έόρακα/όπωπα, υπερσ. έωράκειν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** όραμα, όραση, οπτικός, είδωλο, ιδέα, είδος.
- **τοῦ ζυγοῦ:** γεν. ενικ. αρσ. γένους του ανώμαλου ουσιαστικού **ό ζυγός/τό ζυγόν** [πληθ. **τά ζυγά**]. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.:** ζυγίζω, ζυγαριά, ζύγισμα.
- **τῆς ἀμάξης:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ ἀμάξα.**
- **τὸν δεσμὸν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ δεσμὸς** = ότι χρησιμοποιούμε για δέσιμο, ο δεσμός, το λουρί.
- **πρός** (: κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση): **πρός ἄλλοις** = μεταξύ άλλων.
- **τόδε:** ονομ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **ὅδε, ἥδε, τόδε** = αυτός, αυτός εδώ.
- **ἐμυθεύετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **μυθεύομαι** = υπάρχει μύθος, λέγεται, ακούγεται. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.:** παραμύθι, μύθος, μυθιστόρημα.
- **ὅστις:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της αναφορικής αντωνυμίας. **ὅστις, ἥτις, ὅτι** = όποιος, όποια, όποιο.
- **λύσειε:** γ' ενικ. πρόσ. ευκτ. αιρίστου, ενεργ. φωνής του ρ. **λύω** = λύνω. **XRONOI:** ενεστ. λύω, πρτ. έλυνον, μέλ. λύσω, αιρό. έλυσα, παρκ. λέλυκα, υπρσ. έλελύκειν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.:** λύση, λύσιμο, ανάλυση, λυτός, λύτρο, απολυτήριο, άλυτος.
- **τοῦτον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας, **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**
- **χρῆναι:** απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **χρή** = πρέπει, είναι ανάγκη. **XRONOI:** ενεστ. χρή, πρτ. έχρην, μέλ. (ἀπο) χρήσει, αιρό. (ἀπ) έχρησε. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** χρήσιμος, χρησιμεύω, χρήση.
- **ἄρξαι:** απαρ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἄρχω** = αρχίζω, είμαι άρχοντας.

- ΧΡΟΝΟΙ** πρτ. ḥρχον, μέλ. ḥρξω, αόρ. ḥρξα, πρκ. ḥρχα **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αρχή, αρχηγός, αρχηγία, αρχηγείο
- **ἥν:** γ' ενικ. πρόσ. πρτ. οριστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεσ. είμι, πρτ. ḥ/ḥν, μέλ. ἔσσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπρσ. ἐγεγόνειν.
 - **τούτου:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
 - **φλοιοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ φλοιός** = φλούδα δέντρου.
 - **τέλος:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό τέλος** [γεν. τοῦ τέλους] = τέλος, τέρμα.
 - **ώς** (εδώ αιτιολογικός σύνδεσμος) = γιατί, επειδή.
 - **ἀπόρως** (: επίρρ. τροπικό) = δύσκολα· **ἀπόρως ἔχω** = αδυνατώ, είμαι σε αδιέξοδο.
 - **ἐφαίνετο:** γ' ενικ. πρόσ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **φαίνομαι. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φαίνομαι, πρτ. ἐφαινόμην, μέλ. φανοῦμαι/φανήσομαι. αόρ. ἐφάνθην και παθ. αόρ. β' ἐφάνην, πρκ. πέφασμαι και παρκ. β' πέφηκα, υπρσ. [ἐπεφάσμην: ποιητ.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φανερός, φάσμα.
 - **ἐξευρεῖν:** απαρ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **ἐξευρίσκω** [**ἐκ + εύρισκω**] = βρίσκω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐξευρίσκω, πρτ. ἐξεύρισκον/ἐξηύρισκον, μέλ. ἐξευρίσκω, αόρ. β' ἐξεύρον/ἐξηύρον, πρκ. ἐξεύρηκα/ἐξηύρηκα, υπρσ. ἐξευρηκώς ḥν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** εύρεση, εύρετρα, εύρημα.
 - **λύσιν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ λύσις** [γεν. τῆς λύσεως] = η λύση. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** λύνω, λύσιμο.
 - **περιιδεῖν:** απαρ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **περιιρῶ (-άω)** = παραβλέπω, αφήνω. **ΧΡΟΝΟΙ :** πρτ. περιεώρων, μέλ. περιόψομαι, αορ. β' περιείδον, πρκ. περιεόρακα/περιεώρακα/περιόπωπα, υπρσ. περιεωράκειν/περιεօρακώς ḥν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** οφθαλμός, όραση, όραμα.
 - **ἄλυτον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ ἄλυτος, ἡ ἄλυτος, τό ἄλυτον** = όποιος δεν έχει λυθεί, άλυτος.
 - **ἡθελε:** γ' ενικ. πρόσ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐθέλω** = θέλω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐθέλω/θέλω, πρτ. ἡθελον, μέλ. ἐθελήσω/θελήσω, αόρ. ἡθέλησα, πρκ. ἡθέληκα, υπρσ. ἡθελήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εθελοντής, εθελούσιος, άθελα.
 - **μὴ** (: σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσες ενδοιαστικές προτάσεις) = μήπως.
 - **πολλούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του ανώμαλου επιθέτου **ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολὺ.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ, ἡ πλείων, τό πλέον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ὁ πλεῖστος, -η, -ον.
 - **κινησιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ κινησις.** [γεν.: κινήσεως] = κούνημα, αναταραχή.
 - **ἐργάσηται:** γ' ενικ. πρόσ. υποτακτ. αορ. μέσης φωνής (ενεργ. διάθεσης) του ρ.

Ενότητα

7

- ἐργάζομαι** = κάνω, εργάζομαι. **XRONOI:** πρτ. εἰργαζόμην/ήργαζόμην μέλ. ἐργάσομαι/ἐργασθήσομαι, αόρ. εἰργασάμην/ήργασάμην/εἰργάσθην, πρκ. εἰργασμαι, υπρσ. εἰργάσμην/εἰργασμένος ḥν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εργασία, εργαζόμενος, εργάτης, εργαστήριο, εργαλείο.
- **παίσας:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους μετοχής αρίστου ενεργ. φωνής του ρ. **παίω** = χτυπώ. **XRONOI:** πρτ. ἔπαιον, μέλ. παίσω, αόρ. ἔπαισα, πρκ. πέπαικα.
 - **τῷ ξίφει:** δοτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **το ξίφος** [γεν. τοῦ ξίφους].
 - **διέκοψε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αόρ. ενεργ. φωνής του ρ. **διακόπτω** [διά + κόπτω] = κόβω. **XRONOI:** πρτ. διέκοπτον, μέλ. διακόψω, αόρ. διέκοψα, πρκ. διακέκοφα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διακοπή, διακόπτης, απόκομιμα.
 - **λελύσθαι:** απαρ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **λύω** = λύνω. **XRONOI:** ενεστ. λύομαι, πρτ. ἐλυόμην, μέλ. λύσομαι, αόρ. ἐλυσάμην, πρκ. λέλυμαι, πρκ. ἐλελύμην.
 - **ἔφη:** γ' ενικ. πρόσ. πρτ. του ρ. **φημί** = λέγω, ισχυρίζομαι. **XRONOI** ενεστ. φημί, πρτ. ἔφην, μέλ. φήσω, αόρ. ἔφησα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** : φήμη, φωνή.
 - **ἀπηλλάγη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παθ. αόρ. β' του ρ. **ἀπαλλάσσομαι.** **XRONOI:** πρτ. ἀπηλλασσόμην, μέλ. ἀπαλλάξομαι / ἀπαλλαχθήσομαι / ἀπαλλαγήσομαι, αόρ. ἀπηλλαξάμην / ἀπηλλάχθην και παθ. αόρ. β' ἀπηλλάγην πρκ. ἀπήλλαγμαι, υπρσ. ἀπηλλάγμην / ἀπηλλαγμένος ḥν.
 - **αὐτός :** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της οριστ. αντωνυμίας **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
 - **ξυμβεβηκότος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μτχ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **ξυμβαίνω** = εκπληρώνω. **XRONOI:** ενεστ. ξυμβαίνω, πρτ. ξυνέβαινον, μέλ. ξυμβήσομαι, αόρ. β' ξυνέβην, πρκ. ξυμβέβηκα, υπρσ. ξυνεβεβήκειν.
 - **τῆς νυκτός:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ νύξ** [γεν. τῆς νυκτός] = η νύχτα.
 - **ἐκείνης:** γεν. εν. θηλ. γέν. τῆς δεικτικής αντωνυμίας **ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο.**
 - **σέλας:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σέλας** (απαντά μόνο στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική) = λάμψη, φως.
 - **ἐπεσήμηναν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. αόρ. του ρ. **ἐπισημαίνω.** **XRONOI:** πρτ. ἐπεσήμαινον, μέλ. ἐπισημανῶ, αόρ. ἐπεσήμηνα/ἐπεσήμανα [πρκ. ἐπισεσήμαγκα: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επισήμανση, σημαντικός, σημασία.
 - **ἔθυε:** γ' ενικ. πρόσ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **θύω** = θυσιάζω. **XRONOI:** πρτ. ἔθυον, μέλ. θύσω, αόρ. ἔθυσα, πρκ. τέθηκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** : θυσία, θύμα, θυσιάζω.
 - **τοῖς φήνασι:** δοτ. πληθ. μτχ. αόρ. του ρ. **φαίνω** = φανερώνω **XRONOI:** ενεστ. φαίνω, πρτ. ἔφαινον, μέλ. φανῶ, αόρ. ἔφηνα, πρκ. (ἀπο)πέφαγκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φανός, φάση, ἀφαντος.
 - **λύσει:** βλέπε πιο πάνω.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
παρέρχεται	παρήγει	παρεῖσιν/ παρελεύσεται	παρῆλθε	παρελήγωθε	παρεληλύθει
λαμβάνει	έλαμβανε	λήφεται	έλαβε	είληφε	είλήφει
όραν	—	ὄψεσθαι	ΐδειν	έωρασκεναι	—
λύοι	—	λύσοι	λύσειε	λελύκοι	—
άρχειν	—	άρξειν	άρξαι	ήρχέναι	—
έστιν	ήν	ἔσται	έγένετο	γέγονε	έγεγόνει
φαίνεται	έφαίνετο	φανεῖται/ φανήσεται	έφήνατο/ (έφάνθη)/	πέφανται	(έπέφαντο)
έξευρίσκειν	—	έξευρήσειν	έξευρεῖν	έξευρηκεναι	—
έθελει	ήθελε	έθελήσει	ήθελησε	ήθεληκε	ήθελήρκει
έργαζηται	—	—	έργάσηται/ έργασθη	είργασμένος ή	—
παίων	—	παίσων	παίσας	πεπαικώς	—
διακόπτει	διέκοπτε	διακόψει	διέκοψε	διακένοψε	διεκενόφει
λύεσθαι	—	λύσεσθαι	λύσασθαι	λελύσθαι	—
φησί	έφη	φήσει	έφρησε	είρηκε	είρηκει
άπαλλάπτεται/ άπαλλάσσεται	άπτηλλάπτετο	άπαλλάξεται/ (άπαλλαχθήσεται)	άπτηλλάγη	άπτηλλάχθη/ άπτηλλάξατο	άπτηλλακτο
ξυμβαίνοντος	—	ξυμβησομένου	ξυμβάντος	ξυμβεβηρότος	—
έπισημαίνοντος	έπεσήμαινον	έπισημανοῦσι	έπεσήμηναν	(έπισεσημάγκασι)	—
θύει	έθυε	θύσει	έθυσε	τέθυκε	έτεθύκει
φαίνονται	—	φανοῦσι	φήνασι	πεφαγκόσι/	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
παρῆλθε	παρέλθη	παρέλθοι	παρελθέτω	παρελθεῖν	παρελθών, -ούσα, -όν
λαμβάνει	λαμβάνη	λαμβάνοι	λαμβανέτω	λαμβάνειν	λαμβάνων, -ουσα, -ον
έλυσε	λύσῃ	λύσειε	λυσάτω	λύσαι	λύσας, -ασα, -αν
είργαστο	έργασηται	έργασαιτο	έργασθω	έργασασθαι	έργασμένος, -η, -ον
διέκοψε	διακόψῃ	διακόψαι/	διακοφάτω	διακόψαι	διακόψας, -ασα, -αν
άπτηλλάγη	άπαλλαγῇ	διακόψειε	άπαλλαγήτω	άπαλλαγήναι	άπαλλαγείς, -εισα, -έν
έπεσήμηναν	έπισημήνωσι	άπαλλαγείη	έπισημηνάντων/ έπισημηνάσαν	έπισημηναι	έπισημήνας, -ασα, -αν

A6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- 1.** Ἀλέξανδρος δὲ ώς ἐς Γόρδιον παρῆλθε: δευτ. χρον. πρότ. Ἀλέξανδρος: υποκ. στο παρῆλθε. ἐς Γόρδιον: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- 2.** πόθος λαμβάνει αὐτὸν τὴν ἄμαξαν ἵδεν τὴν Γορδίου καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν: κύρ. πρότ. πόθος: υποκ. στο λαμβάνει. αὐτόν: αντικ. στο λαμβάνει και υποκ. στο ἵδεν (: ετεροπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στην ἔκφραση επιθυμίας: πόθος λαμβάνει. τὴν ἄμαξαν – τὸν δεσμόν: αντικείμενα στο ἵδεν. τὴν Γορδίου: επιθ. προσδ. στο τὴν ἄμαξαν. τοῦ ζυγοῦ: γεν. κτητ. από το τον δεσμόν. τῆς ἀμάξης: γεν. κτητ. από το τοῦ ζυγοῦ.
- 3.** Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τόδε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας: κύρ. πρότ. τόδε: υποκ. στο ἐμυθεύετο. πρὸς ἄλλοις: εμπρόθ. προσδ. προσθήκης. περὶ τῆς ἀμάξης: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς τοῦτον: υποκ. στο ἄρξαι: τελ. απαρ. υποκ. στο χρῆναι: ειδ. απαρ. επεξήγηση στο τόδε. τῆς Ἀσίας: αντικ. στο ἄρξαι.
- 4.** ὅστις λύσει τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν: δευτ. αναφ. πρότ. ὅστις: υποκ. στο λύσει. τὸν δεσμόν: αντικ. τοῦ ζυγοῦ: γεν. κτητ. από το τὸν δεσμόν. τῆς ἀμάξης: γεν. κτητ. από το τοῦ ζυγοῦ.
- 5.** Ἡν δὲ ὁ δεσμὸς ἐκ φλοιοῦ κρανίας: κύρ. πρότ. ὁ δεσμός: υποκ. στο Ἡν. ἐκ φλοιοῦ: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει ύλη. κρανίας: γεν. της ύλης.
- 6.** καὶ τούτου οὕτε τέλος οὕτε ἀρχὴ ἐφαίνετο: κύρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο καί). τούτου: γεν. υποκ. στα τέλος – ἀρχὴ: υποκείμενα στο ἐφαίνετο.
- 7.** Ἀλέξανδρος δὲ παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν: κύρ. πρότ. Ἀλέξανδρος: υποκ. στο διέκοψε και στη μτχ. παίσας: χρον. μτχ. τὸν δεσμόν: αντικ. στο διέκοψε. τῷ ξίφει: δοτ. του οργάνου.
- 8.** ώς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ: δευτ. αιτιολ. πρότ. (Ἀλέξανδρος: ενν.): υποκ. στο εἶχεν και στο ἐξευρεῖν (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο εἶχεν. λύσιν: αντικ. στο ἐξευρεῖν. τοῦ δεσμοῦ: γεν. αντικ. από το λύσιν. ἀπόρως: επιρρ. προσδ. τρόπου.
- 9.** (ώς) ἄλυτον δὲ περιιδεῖν οὐκ ἥθελε (φοβούμενος ἡ δεδιώκει): δευτ. αιτιολ. πρότ. (οι δύο προτάσεις, αυτή και η προηγούμενη, συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους μὲν-δὲ). (Ἀλέξανδρος: ενν.): υποκ. στο οὐκ ἥθελε. ἄλυτον: επιρρ. κατηγ. τρόπου στο (τὸν δεσμόν: ενν.): αντικ.
- 10.** μὴ τίνα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσηται: δευτ. ενδοιαστική πρότ. που εξαρτάται από την εννοούμενη μετοχή της προηγούμενης προτάσης (φοβούμενος ἡ δεδιώκει: ενν.): αιτιολ. μτχ. τοῦτο: υποκ. στο ἐργάσηται. τίνα: επιθ. προσδ. στο κίνησιν: αντικ. ἐς τοὺς πολλούς: εμπρόσθ. προσδ. εναντίωσης.
- 11.** καὶ λελύσθαι ἔφη: κύρ. πρότ. συνδέεται με την προηγούμενη κύρια πρόταση (7)

- παρατακτικά με το σύνδεσμο **καὶ** (Αλέξανδρος: ενν.): υποκ. στο **ἔφη.** (**τὸν δεσμὸν:** ενν.): υποκ. στο **λελύσθαι** (: ετεροπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο **ἔφη.**
- 12.** **Ἄπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης αὐτός τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ ἔμμβεβηρκότος:** κύρ. πρότ. αὐτός – οἱ ἀμφ' αὐτόν: υποκείμενα στο **ἀπηλλάγη.** **ἀπὸ τῆς ἀμάξης:** εμπρόθ. προσδ. απομάκρυνσης. **τοῦ λογίου:** υποκ. στη μτχ. **ὡς ἔμμβεβηρκότος:** γεν. απόλ. αιτιολ. μτχ. υποκείμενηκής αιτιολογίας με το **ώς** μπροστά. **ἐπὶ τῇ λύσει:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει** (με το **ἄρθρο τοῦ** μπροστά): επιθ. προσδ. στο **τοῦ λογίου.** **τοῦ δεσμοῦ:** γεν. αντικ. από το λύσει.
- 13.** **Καὶ γὰρ τῆς νυκτὸς ἐκείνης βρονταί τε καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηγαν:** κύρ. πρότ. **βρονταί – σέλας:** υποκείμενα στο **ἐπεσήμηγαν.** **ἐκείνης:** κατηγ. προσδ. στο **νυκτός:** γεν. του χρόνου. **ἐξ οὐρανοῦ:** εμπρόθ. προσδ. προέλευσης.
- 14.** **Καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε τῇ ὑστεραιά Ἀλέξανδρος τοῖς φήνασι θεοῖς τά τε σημεῖα καὶ τοῦ δεσμοῦ τὴν λύσιν:** κύρ. πρότ. **Ἀλέξανδρος:** υποκ. στο **ἔθυε** (οὐσίαν: ενν.): σύστοιχο αντικ. στο **ἔθυε.** **τοῖς φήνασι:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο **θεοῖς:** αντικ. στο **ἔθυε.** **τῇ ὑστεραιά:** δοτ. του χρόνου. **τὰ σημεῖα – τὴν λύσιν:** αντικείμενα στη μτχ τοῖς φήνασι. **τοῦ δεσμοῦ:** γεν. αντικ. από το λύσιν. **ἐπὶ τούτοις:** εμπρόθ. προσδ. αιτίας.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 54 του σχολικού βιβλίου

1. Γιατί θέλησε ο Αλέξανδρος να λύσει το γόρδιο δεσμό;

Στο κείμενο αναφέρεται ότι ο Αλέξανδρος επέμεινε να λύσει το γόρδιο δεσμό, για να μην προκαλέσει αναταραχή στο πλήθος (ἄλυτον δὲ περιδεῖν οὐκ ἥθελε, μή τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσηται). Πράγματι, ενδεχόμενη αποτυχία του θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως ένδειξη αδυναμίας, την οποία πιθανόν να εκμεταλλεύονταν ορισμένοι υποκινώντας εξέγερση εναντίον του. Ο βαθύτερος λόγος που οδήγησε τον Αλέξανδρο στην προσπάθεια να λύσει το γόρδιο δεσμό ήταν η σχετική παράδοση σύμφωνα με την οποία όποιος κατόρθωντε το εγχείρημα αυτό θα γινόταν κύριος της Ασίας, που ήταν και ο πραγματικός στόχος του μεγάλου στρατηλάτη.

2. Ποιες δυσκολίες παρουσίαζε το εγχείρημα του Αλέξανδρου και πώς τις ξεπέρασε ο νεαρός βασιλιάς;

Το εγχείρημα της λύσης του γόρδιου δεσμού ήταν εξαιρετικά δύσκολο, καθώς ο ζυγός της άμαξας ήταν δεμένος με φλούδα κρανιάς σε έναν κόμπο τόσο μπερδεμένο, που δε φαινόταν ούτε η αρχή ούτε το τέλος του. Ο Αλέξανδρος δυσκολευόταν να ξεμπλέξει τον κόμπο, κι έτσι κατέφυγε στην ευφυή λύση να κόψει το

Ενότητα

7

δεσμό με το σπαθί του. Αυτή, βέβαια, είναι η μία –και η πιο διαδεδομένη– από τις δύο εκδοχές σχετικά με τη λύση του γόρδιου δεσμού, που τονίζει την αποφασιστικότητα του νεαρού βασιλιά. Σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή, ο Αλέξανδρος δεν έκοψε τον κόμπο με ξίφος, αλλά αφαίρεσε το μεγάλο ξύλινο καρφί που τον συγκρατούσε.

3. Πώς αποδεικνύεται από το κείμενο η πίστη του Αλέξανδρου στα θεϊκά σημάδια και στους χρησμούς;

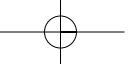
Η πίστη του Αλέξανδρου στους χρησμούς αποδεικνύεται καταρχάς από την προσπάθειά του να λύσει το γόρδιο δεσμό, ακριβώς επειδή ένας χρησμός έλεγε πως όποιος κατόρθωντε το εγχείρημα αυτό θα κατακτούσε την Ασία. Η ευσέβειά του φαίνεται επίσης από το ότι εξέλαβε τις βροντές και τη λάμψη του ουρανού ως θεϊκά σημάδια και έσπευσε την επομένη να προσφέρει θυσίες στους θεούς, για να τους τιμήσει που του φανέρωσαν τον τρόπο λύσης του δεσμού.

4. Γνωρίζετε από την Ιστορία άλλα περιστατικά επίδειξης αποφασιστικότητας εκ μέρους σημαντικών προσώπων; Πώς αξιοποιήθηκαν αυτά τα περιστατικά από μέρους τους προκειμένου να πείσουν τις μάζες για την αξία τους και για τη σοβαρότητα των επιδιώξεών τους;

Η αποφασιστικότητα είναι σημαντικό προσόν για έναν ηγέτη και πρέπει να συνδεύεται από κριτική ικανότητα, τόλμη και ευφυΐα, ώστε να επιδεικνύεται την κατάλληλη στιγμή.

Η ιστορία είναι γεμάτη από παραδείγματα μεγάλων προσωπικοτήτων που επέδειξαν αποφασιστικότητα σε κρίσιμες καταστάσεις. Ο Ιούλιος Καίσαρας διέσχισε το 49 π.Χ. τον ποταμό Ρουβικώνα, σύνορο Γαλατίας και Ιταλίας, και ξεκίνησε έτσι τον πόλεμο για την κατάκτηση της εξουσίας στη Ρώμη λέγοντας τη φράση Alea jacta est (ο κύβος ερρίφθη).

Ο Ναπολέων τοποθέτησε στο κεφάλι του το στέμμα με τα ίδια του τα χέρια, χωρίς να περιμένει τον πάπα, κάνοντας μια συμβολική κίνηση για να δείξει την αποφασιστικότητα και την ισχυρή του θέληση.

Μέρος Β

Ενότητα
7

Λεξιλογικά: ρήμα ζευγνύω (και ζεύγνυμι)

Ετυμολογικά: παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα (β' μέρος)

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ρ. ζευγνύω (και ζεύγνυμι)

ζευγνύω (και ζεύγνυμι): δένω μαζί, συνδέω / ζεύω / ενώνω με τα δεσμά του γάμου, παντρεύω / γεφυρώνω.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ρ. ζευγνύω (και ζεύγνυμι)

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

ζύγιος, ὁ: υποζύγιο, ζώο που ζεύεται σε άμαξα (που χρησιμοποιείται για μεταφορά φορτίων, αγροτικές και άλλες βαριές εργασίες).

ζεύγλη, ὁ: το καμπύλο μέρος του ζυγού.

Σύνθετες λέξεις

διαζεύγνυμι: χωρίζω, διαχωρίζω.

ζυγοστατέω-ζυγοστατῶ: ζυγίζω.

ζυγοποιέω-ζυγοποιῶ: φτιάχνω ζυγούς.

ζυγόδεσμον, τὸ: ο δεσμός του ζυγού, δερμάτινος ιμάντας που συνέδεε το ζυγό με το τιμόνι της άμαξας.

ζύγαστρον, τὸ: κουτί, κιβώτιο.

ζευγοτρόφος, -ος, -ον: αυτός που τρέφει ζεύγος αλόγων ή βιδιών.

σύζυξ, ὁ: ο σύζευγμένος.

παραζεύγνυμι: ζεύω μαζί / ενώνω, παντρεύω.

ἄζυξ, ὁ: άζευκτος, άγαμος.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

ζεῦξις (-η), ή: η σύνδεση / το ζέψιμο αλόγων.

ζεῦγμα, τό: το μέσο που χρησιμοποιείται για τη σύνδεση.

Ενότητα

7

ζεῦγος, τὸ: δύο ζώα ζεμένα στον ίδιο ζυγό / ζευγάρι.**ζευγάρι(ον) τὸ:** δύο ομοειδή πράγματα που το ένα συμπληρώνει το άλλο / αρσενικό και θηλυκό / όση έκταση μπορεί να καλλιεργήσει κανείς με ένα ζευγάρι βοδιών (περίπου 80 στρέμματα), όργωμα.**ζευγίτης, ὁ:** (α.ε.) αυτός που αποτελεί ζεύγος με κάποιον άλλο, ζευγαρωτός / κατά τη νομοθεσία του Σόλωνα, ο πολίτης που μπορούσε να συντηρεί ένα ζεύγος βοδιών ή είχε ετήσιο εισόδημα 150-300 μεδίμνους / (ν.ε.) γεωργός, ζευγάρις.**ζευκτήριος, -α, -ο:** κατάλληλος για ζεύξη, αυτός που επιτρέπει τη σύνδεση.**ζευκτός, -ή, -ό(ν):** αυτός που μπορεί να συνδεθεί / ο συνδεδεμένος κατά ζεύγη.**ζυγώθ-ζυγῶ:** (α.ε.) ενώνω κάτω από τον ίδιο ζυγό, (ν.ε.) πλησιάζω.**ζυγόν, τὸ και ζυγός, ὁ:** εξάρτημα σε άμαξες ή άροτρα στο οποίο ζεύονται τα υπόζύγια / κατάσταση δουλείας / ζυγαριά.**ζύγωμα, τὸ:** συνένωση / πλησίασμα.

Σύνθετες λέξεις

ζευγηλάτης, ὁ: ο οδηγός ζεύγους βοδιών, ο ζευγίτης, (ν.ε.) ο ζευγολάτης.**διάζευξις (-η) ἡ:** διαχωρισμός / (ν.ε.) διαζύγιο / (γλωσσ.) παρατακτική σύνδεση όρων ή προτάσεων κατά την οποία δύο ή περισσότερες πληροφορίες αντιδιαστέλλονται ή αλληλοαποκλείονται (π.χ. Να σε περιμένω ή να φύγω;).**σύζευξις, ἡ:** ενοποίηση, συνένωση / γάμος.**συζυγής, ὁ:** αυτός που είναι συνδεδεμένος με άλλον σε ενιαίο σύνολο.**συζυγία, ἡ:** ένωση, σύζευξη / (γλωσσ.) ομάδα στην οποία εντάσσονται τα ρήματα ανάλογα με τρόπο κλίσης τους.**σύζυγος, ὁ/ἡ:** το άτομο με το οποίο συνδέεται κανείς με γάμο.**ομόζυξ, ὁ (ν.ε. ομόζυγος, -η, ο):** αυτός που βρίσκεται υπό τον ίδιο ζυγό με άλλον / (α.ε.) σύζυγος / (βιολ.) ομοζυγώτης, οργανισμός ή κύτταρο που έχει τα ίδια γονίδια σε κάθε χρωμόσωμα ενός ζεύγους.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

ζεύω: τοποθετώ ζώα στο ζυγό, για να σύρουν φορτίο.**ζέψιμο, το:** τοποθέτηση ζώων υπό τον ίδιο ζυγό.**ζευγάρις, ο:** ο ζευγίτης.**ζευγαρώνω:** συνάπτω ερωτικό δεσμό με κάποιον / (για ζώα) αναπαράγομαι ή γονιμοποιώ / συνδυάζω, ταιριάζω δύο πράγματα ώστε να αποτελέσουν ζευγάρι.**ζευγαρωτός, -ή, -ό:** αυτός που έχει ζευγαρώσει / **ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία:** όταν ο πρώτος στίχος ομοιοκαταληκτεί με το δεύτερο, ο τρίτος με τον τέταρτο κ.ο.κ.**ζυγαριά, η:** όργανο μέτρησης βάρους.

ζύγισμα, το: υπολογισμός βάρους με ζυγαριά.

ζύγιση, η: το ζύγισμα / η στοίχιση.

ζύγι, το: βαρύδι για τον υπολογισμό βάρους / το ζύγισμα.

ζυγωματικός, -ή, -ό: αυτός που αναφέρεται στα οστά της παρειάς του προσώπου.

Σύνθετες λέξεις

ζυγοστάθμιση, η: εξισορρόπηση του βάρους σε όλη την περιφέρεια του τροχού ενός αυτοκινήτου.

διαζύγιο, το: η δικαστική απόφαση για τη διάλυση ενός γάμου.

διαζευκτήριο, το: το έγγραφο που πιστοποιεί τη διάλυση ενός γάμου.

διαζευγμένος, -η, -ο: αυτός που έχει πάρει διαζύγιο.

σύζευγμα, το: το αποτέλεσμα της σύζευξης.

συζυγικός, -ή, -ό: αυτός που σχετίζεται με τους συζύγους.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 55 του σχολικού βιβλίου

1. Να γράψετε τι δηλώνουν σε σχέση με όσα διδαχτήκατε στις προηγούμενες Ενότητες (πρόσωπο που ενεργεί, κατάσταση κ.λπ.) τα παραγωγα ουσιαστικά του ρ. ζεύγνυμι.

ἡ ζεῦξις: δηλώνει ενέργεια

τὸ ζεῦγμα: δηλώνει αποτέλεσμα ενέργειας

τὸ ζεῦγος: δηλώνει αποτέλεσμα ενέργειας

2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις κατάλληλες από τη στήλη Β':

A'	B'
1. ζευγαρωτή	α. λύσατε
2. συζυγείς	β. α' συζυγίας
3. τους ζυγούς	γ. διαζύγιο
4. συζυγική	δ. σύνδεσμος
5. ζυγαριά	ε. αριθμοί
6. διαζευκτικός	στ. κλίνη
7. παίρνω	ζ. ακριβείας
8. ρήματα	η. ομοιοκαταληξία

– ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία

– συζυγείς αριθμοί

– τους ζυγούς λύσατε

Ενότητα
7

- συζυγική κλίνη
- ζυγαριά ακριβείας
- διαζευκτικός σύνδεσμος
- παιόνω διαζύγιο
- ρήματα α' συζυγίας

(1-η, 2-ε, 3-α, 4-στ, 5-ζ, 6-δ, 7-γ, 8-β)

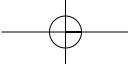
3. Να γράψετε λέξεις της α.ε. από το Λεξιλογικό Πίνακα που αντιστοιχούν στους ορισμούς που δίνονται.

- α. αυτός που δεν έχει ζευγάρι, ο άγαμος:** ἄξυντος
- β. ο διαχωρισμός:** ἡ διάζευξις
- γ. ο ενωμένος με κάποιον άλλο κάτω από τον ίδιο ζυγό / ο έγγαμος:** ὁ σύζυγος, ὁ σύζυγος, ὁ διμόδειος
- δ. η ένωση:** ἡ ζεῦξις, ἡ σύζευξις, ἡ συζυγία.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω φράσεων με την κατάλληλη λέξη από αυτές που δίνονται στο πλαίσιο.

ζεύγη
ζευγάρι
ζυγός
ζεῦξη

- α. «Στοιχηθείτε κατά ζεύγη»** είντε ο γυμναστής και οι μαθητές έφτιαξαν δυάδες.
- β. Αβάσταχτος ήταν για τους Έλληνες ο ζυγός** (μιτφ.) του Τούρκου κατακτητή.
- γ. Η ζεῦξη Ρίου-Αντιρρίου** είναι από τα έργα υποδομής που έλυσαν χρόνια προβλήματα.
- δ. Από τα δώρα που πήρα για τη γιορτή μου αυτό που μου άρεσε ιδιαίτερα ήταν ένα ζευγάρι κόκκινα γάντια.**

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα (β' μέρος)

- Ουσιαστικά που δηλώνουν όργανο ή μέσο

**Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται
από ρήματα και δηλώνουν όργανο ή μέσο**

-τρον ή -θρον	ἀρδω-ἀρῶ	<	ἄρο-τρον
-τρα ή -θρα	χέω	<	χύ-τρα, ἀποβαίνω < ἀπο-βά-θρα
-τήρο	λάμπω	<	λαμπ-τήρο
-τηρία	βαίνω	<	βα-κ-τηρία
-τηριον	αἰσθάνομαι	<	αἰσθη-τηριον
-ανον	δρέπω	<	δρέπ-ανον
-άνη	σκάπτω	<	σκαπ-άνη
-όνη	πείρω	<	περ-όνη
-ίς	προβόσκω	<	προβοσκ-ίς

- Ουσιαστικά που δηλώνουν τόπο

**Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται
από ρήματα και δηλώνουν τόπο**

-τήριον	ἐργάζομαι	<	ἐργασ-τήριον
-τρα	δρχέομαι-δρχοῦμαι	<	δρχήσ-τρα
-τρον	θεάομαι-θεῶμαι	<	θέα-τρον
-θρον	βαίνω	<	βάθρον

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 56 του σχολικού βιβλίου

1. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά που να φανερώνουν όργανο ή μέσο από τα παρακάτω ρήματα.

θέλγω	→	τὸ θέλγητρον
κομίζω	→	τὰ κόμιστρα
φοβέω-φοβῶ	→	τὸ φόβητρον
πλήττω	→	τὸ πλῆκτρον
λάμπω	→	ὁ λαμπτήρο

Ενότητα
7

- λύω → τὸ λύτρον
 χέω → ἡ χύτρα, ἡ χοάνη

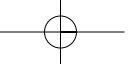
2. Να σχηματίσετε από τα παρακάτω ρήματα παράγωγα ουσιαστικά που να φανερώνουν τόπο.

- έργαζομαι → τὸ ἐργαστήριον
 δρχέομαι-δρχοῦμαι → ἡ δρχήστρα
 δικάζω → τὸ δικαστήριον
 γυμνάζω → τὸ γυμναστήριον

3. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα της στήλης Α' με τα παράγωγα ουσιαστικά τους στη στήλη Β' και να γράψετε δίπλα στο καθένα τι δηλώνει.

A'	B'	δηλώνει
1. κεράννυμι (= αναμειγνύω)	a. λέκτρον (= κρεβάτι)	_____
2. κλείω (= κλείνω)	β. κρατήρ	_____
3. λέχομαι (= κοιμίζω κάποιον)	γ. νιπτήρ	_____
4. γλύφω (= σκαλίζω)	δ. κλειθρον (= κλειδί)	_____
5. νίζω / νίπτω (= πλένω)	ε. γλύφανον (= σμίλη)	_____

- κεράννυμι → κρατήρ (όργανο, μέσο)
 κλείω → κλειθρον (όργανο, μέσο)
 λέχομαι → λέκτρον (τόπος)
 γλύφω → γλύφανον (όργανο, μέσο)
 νίζω / νίπτω → νιπτήρ (όργανο, μέσο)

Μέρος Γ

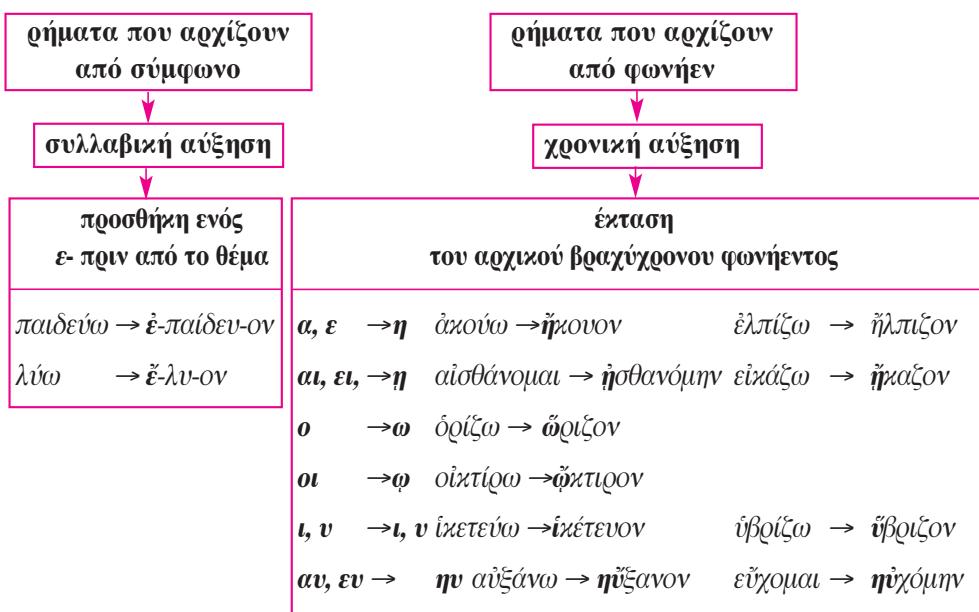
Γραμματική: 1. Η αύξηση

2. Οριστική παρατατικού του ρ. είμι
3. Οριστική παρατατικού και αορίστου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων
4. Οριστική αορίστου ενεργητικής φωνής αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων

Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Η αύξηση

Οι **ιστορικοί χρόνοι** (παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος) παίρνουν στην αρχή του θέματός τους **αύξηση** μόνο στην **οριστική**. Υπάρχουν δύο είδη αύξησης, η **συλλαβική** και η **χρονική**.

Παρατηρήσεις

- Τα ρήματα που αρχίζουν από **ρ-**, όταν παίρνουν αύξηση, γράφονται με **δύο ρ**, π.χ. **ὅπτω → ἔρροπτον**.

Ενότητα
7

- Στα **σύνθετα και παρασύνθετα*** ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση, η αύξηση μπαίνει μετά την πρόθεση (εσωτερική αύξηση), π.χ. εἰσφέρω → εἰσέφερον, συνάγω → συνήγον, ἐκφέρω → ἐξέφερον.

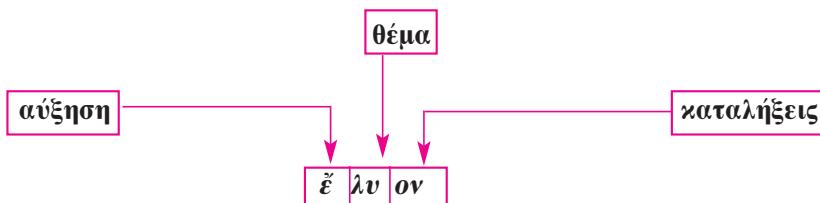
2. Οριστική παρατατικού ρ. εἰμί

	α.ε.	ν.ε.
ενικός	α' προσ. (ἐγώ)	ἡ και ἡν
	β' προσ. (σύ)	ἥσθα
	γ' προσ. (οὗτος, αὕτη, τοῦτο)	ἡν
πληθυντικός	α' προσ. (ἡμεῖς)	ἥμεν
	β' προσ. (ὑμεῖς)	ἥτε
	γ' προσ. (οὗτοι, αὗται, ταῦτα)	ἥσαν

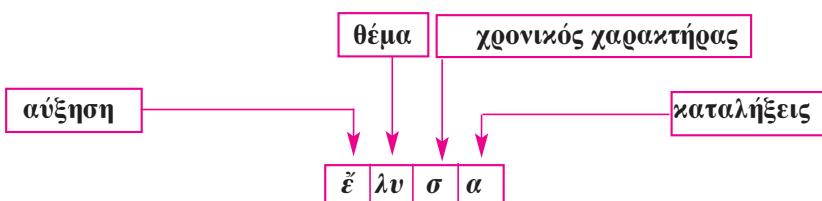
3. Οριστική παρατατικού και αορίστου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Ο παρατατικός στην α.ε. δηλώνει, όπως και στη ν.ε., ότι μία πράξη γινόταν **συνεχώς ή επανειλημμένα στο παρελθόν**.

Σχηματισμός οριστικής παρατατικού ενεργητικής φωνής

Σχηματισμός οριστικής αορίστου ενεργητικής φωνής

* **Παρασύνθετα** ονομάζονται τα ρήματα που προέρχονται από σύνθετα ονόματα ή από δύο ή περισσότερες λέξεις που αποτελούν μία έννοια.

Οριστική παρατατικού		Οριστική αορίστου	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
ξ-λυ-ον	έλυνα	ξ-λυ-σ-α	έλυσα
ξ-λυ-ες	έλυνες	ξ-λυ-σ-ας	έλυσες
ξ-λυ-ε	έλυνε	ξ-λυ-σ-ε	έλυσε
ξ-λύ-ομεν	λύναμε	ξ-λύ-σ-αμεν	λύσαμε
ξ-λύ-ετε	λύνατε	ξ-λύ-σ-ατε	λύσατε
ξ-λυ-ον	έλυναν	ξ-λυ-σ-αν	έλυσαν

Απάντηση στην άσκηση στη σελ. 58 του σχολικού βιβλίου

- ✓ Να υπογραμμίσετε στο κείμενο της Ενότητας τα ρήματα που έχουν καταλήξεις παρατατικού και αορίστου ίδιες με αυτές της ν.ε. (π.χ. έδενες, έδεσα).
- παρηλθε, είχε(ν), ήθελε, διέκοψε, ξέθυε

4. Οριστική αορίστου ενεργητικής φωνής αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων

Τα αφωνόληπτα ρήματα σχηματίζουν τον αόριστο **συγχωνεύοντας τον άφωνο χαρακτήρα του ρήματος με το χρονικό χαρακτήρα -σ-** όπως στο μέλλοντα (βλ. Ενότητα 5, Γραμματικά σχόλια).

χειλικόληπτα: -ψα, π.χ. βλάπτω → ξ-βλα-ψα, γράφω → ξ-γρα-ψα

ουρανικόληπτα: -ξα, π.χ. λήγω → ξ-λη-ξα, ἀρχω → η-ρ-ξα

οδοντικόληπτα: -σα, π.χ. πείθω → ξ-πει-σα

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 58 του σχολικού βιβλίου

1. Να συμπληρώσετε τον κατάλληλο τύπο οριστικής παρατατικού του ρήματος είμι στις παρακάτω φράσεις.

- Ο Αριστείδης δίκαιος **ήν**.
- Ιατρός **ήν** ατεχνος (= χωρίς γνώση της τέχνης του, αδαής).
- Η μήτηρ και η θυγάτηρ καλαι **ήσαν**.
- Έγω σύμφουλος άγαθός **ήν** ύμιν.
- Ο δέ τρόπος της δραστηριότητας **ήν**.

Ενότητα
7

2. Να γράψετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στον αντίστοιχο τύπο του παρατατικού (όσα δίνονται στον ενεστώτα) ή του ενεστώτα (όσα δίνονται στον παρατατικό):

- α. Ό δοῦλος βοηθός ἦν τοῦ κυρίου αὐτοῦ.
- β. Υμεῖς ἔστε προγόνων ἀγαθῶν.
- γ. Οἱ τριάκοντα ἡσαν τύραννοι.
- δ. Σὺ εἰ φίλος ἡμῖν.
- ε. Δημοσθένης ἦν δεινότατος λέγειν.

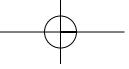
- α. ἦν → ἐστί
- β. ἐστὲ → ἦτε
- γ. ἡσαν → εἰσί
- δ. εἰ → ἡσθα
- ε. ἦν → ἐστί

3. Να μεταφέρετε τις ακόλουθες φράσεις στην α.ε.

εσύ άλλαξες	→	σὺ ἤλλαττες
εγώ έβλαψα	→	ἐγώ ἔβλαψα
εμείς διδάσκαμε	→	ἡμεῖς ἔδιδάσκομεν
εσείς ψηφίσατε	→	ὑμεῖς ἔψηφίσατε
οι πολίτες κινδύνευαν	→	οἱ πολῖται ἔκινδύνευον

4. Να συμπληρώσετε τους αντίστοιχους τύπους των άλλων χρόνων των ρημάτων που δίνονται στον πίνακα.

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος
ἀγοράζεις	ἡγόραζες	ἀγοράσεις	ἡγόρασας
διώκει	ἐδίωκε	διώξει	ἐδίωξε
κόπτετε	ἐκόπτετε	κόψετε	ἐκόψατε
παύουσι(ν)	ἔπαυνον	παύσουσι(ν)	ἔπαυσαν
τρέπομεν	ἐτρέπομεν	τρέψομεν	ἐτρέψαμεν
γυμνάζεις	ἐγύμναζες	γυμνάσεις	ἐγύμνασας
πείθουσι(ν)	ἔπειθον	πείσουσι(ν)	ἔπεισαν
πλήττει	ἐπλήττε	πλήξει	ἐπληξε
ἀρπάζομεν	ἡρπάζομεν	ἀρπάσομεν	ἡρπάσαμεν
στρέφετε	ἐστρέφετε	στρέψετε	ἐστρέψατε

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων.

- α.** Ό στρατηγός **ἐκήρυξε** (κηρύττει, οριστ. αορ.) τὸν πόλεμον.
- β.** Αἱ μυροφόροι μύρον **ἔφερον** (φέρω, οριστ. παρατ.).
- γ.** Οἱ πολέμιοι τὴν αὐτῶν δύναμιν **ἡθροιζον** (αθροίζω, οριστ. παρατ.).
- δ.** Κῦρος **ἐκέλευσε** (κελεύω, οριστ. αορ.) τοὺς στρατιώτας μάχεσθαι.
- ε.** Σὺ **ἐφυλάξας** (φυλάττω, οριστ. αορ.) τὴν τῶν νόμων τάξιν.

6. Συμπληρώνοντας τις λέξεις που ζητούνται στα αντίστοιχα τετραγωνίδια θα σχηματιστεί στην έγχρωμη στήλη το όνομα της συζύγου του Περικλή.

α.	ά πληθ. οριστ. αορ. ḡ. ἀθροίζω	→	ἡθροίσαμεν
β.	γ́ εν. οριστ. αορ. ḡ. κρούω	→	ἔκρουσε
γ.	β́ εν. οριστ. παρατ. ḡ. κόπτω	→	ἔκοπτες
δ.	β́ εν. οριστ. αορ. ḡ. σάζω	→	ἔσωσας
ε.	γ́ εν. οριστ. αορ. ḡ. ἵππεύω	→	ἵππευσε
στ.	γ́ πληθ. οριστ. παρατ. ḡ. νομίζω	→	νόμιζον
ζ.	β́ πληθ. οριστ. αορ. ḡ. ἐλπίζω	→	ἡλπίσατε

Το όνομα που σχηματίζεται είναι **Ἀσπασία**.

Ενότητα

7

ΚΛΙΣΗ**Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του KEIMENOY****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ή	άμαξα	άρχη	αί	άμαξαι	άρχαι
γεν.	τῆς	άμαξης	άρχης	τῶν	άμαξῶν	άρχῶν
δοτ.	τῇ	άμαξῃ	άρχῃ	ταῖς	άμαξαις	άρχαις
αιτ.	τὴν	άμαξαν	άρχην	τὰς	άμαξας	άρχας
κλητ.	ῷ	άμαξα	άρχη	ῷ	άμαξαι	άρχαι

Β' κλίση

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ό	ζυγός	τὸ	σημεῖον	λόγιον	οἱ	ζυγοί	τὰ	σημεῖα	λόγια
γεν.	τοῦ	ζυγοῦ	τοῦ	σημείου	λογίου	τῶν	ζυγῶν	τῶν	σημείων	λογίων
δοτ.	τῷ	ζυγῷ	τῷ	σημείῳ	λογίῳ	τοῖς	ζυγοῖς	τοῖς	σημείοις	λογίοις
αιτ.	τὸν	ζυγὸν	τὸ	σημεῖον	λογίον	τοὺς	ζυγοὺς	τὰ	σημεῖα	λόγια
κλητ.	ῷ	ζυγὲ	ῷ	σημεῖον	λογίον	ῷ	ζυγοὶ	ῷ	σημεῖα	λόγια

Γ' κλίση

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ή	κίνησις	νῦξ	τὸ	τέλος	αἱ	κινήσεις	νύκτες	τὰ	τέλη
γεν.	τῆς	κινήσεως	νυκτὸς	τοῦ	τέλους	τῶν	κινήσεων	νυκτῶν	τῶν	τελών
δοτ.	τῇ	κινήσει	νυκτὶ	τῷ	τέλει	ταῖς	κινήσεσι(ν)	νυξί(ν)	τοῖς	τέλεσι(ν)
αιτ.	τὴν	κινήσιν	νύκτα	τὸ	τέλος	τὰς	κινήσεις	νύκτας	τὰ	τέλη
κλητ.	ῷ	κινήσι	νῦξ	ῷ	τέλος	ῷ	κινήσεις	νύκτες	ῷ	τέλη

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
αρσ.-θηλ.			ουδ.		αρσ.-θηλ.			ουδ.	
ονομ.	ό, ή	ἄλυτος	τὸ	ἄλυτον	οἱ, αἱ	ἄλυτοι	τὰ	ἄλυτα	
γεν.	τοῦ, τῆς	ἄλυτου	τοῦ	ἄλυτου	τῶν	ἄλυτων	τῶν	ἄλυτων	
δοτ.	τῷ, τῇ	ἄλυτῳ	τῷ	ἄλυτῳ	τοῖς, ταῖς	ἄλυτοις	τοῖς	ἄλυτοις	
αιτ.	τὸν, τὴν	ἄλυτον	τὸ	ἄλυτον	τοὺς, τὰς	ἄλυτοις	τὰ	ἄλυτα	
κλητ.	(ῷ)	ἄλυτε	(ῷ)	ἄλυτον	(ῷ)	ἄλυτοι	(ῷ)	ἄλυτα	

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	παίσας	ή	παίσασα	τὸ	παῖσαν
γεν.	τοῦ	παίσαντος	τῆς	παισάσης	τοῦ	παίσαντος
δοτ.	τῷ	παίσαντι	τῇ	παισάσῃ	τῷ	παίσαντι
αιτ.	τὸν	παίσαντα	τὴν	παίσασαν	τὸ	παῖσαν
χλητ.	(ῷ)	παῖσας	(ῷ)	παίσασα	(ῷ)	παῖσαν

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.			θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ	παίσαντες	αἱ	παίσασαι	τὰ	παίσαντα
γεν.	τῶν	παισάντων	τῶν	παισασῶν	τῶν	παισάντων
δοτ.	τοῖς	παίσασι(ν)	τοῖς	παισάσαις	τοῖς	παίσασι(ν)
αιτ.	τοὺς	παίσαντας	τὰς	παισάσας	τὰ	παίσαντα
χλητ.	(ῷ)	παίσαντες	(ῷ)	παίσασαι	(ῷ)	παίσαντα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός						
αρσ.			θηλ.		ουδ.	αρσ.			θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ό	ἄλλος	ή	ἄλλη	τὸ	ἄλλο	οἱ	ἄλλοι	αἱ	ἄλλαι	τὰ	ἄλλα
γεν.	τοῦ	ἄλλου	τῆς	ἄλλης	τοῦ	ἄλλου	τῶν	ἄλλων	τῶν	ἄλλων	τῶν	ἄλλων
δοτ.	τῷ	ἄλλῳ	τῇ	ἄλλῃ	τῷ	ἄλλῳ	τοῖς	ἄλλοις	τοῖς	ἄλλαις	τοῖς	ἄλλοις
αιτ.	τὸν	ἄλλον	τὴν	ἄλλην	τὸ	ἄλλο	τοὺς	ἄλλους	τὰς	ἄλλας	τὰ	ἄλλα
χλητ.	(ῷ)	—	(ῷ)	—	(ῷ)	—	(ῷ)	—	(ῷ)	—	(ῷ)	—

Ενότητα
7

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α.** Ποιας χώρας ήταν πρωτεύουσα το Γόρδιο;
- β.** Τι έλεγε η παράδοση που παρακίνησε τον Αλέξανδρο να προσπαθήσει να λύσει το γόρδιο δεσμό;
- γ.** Πώς κατόρθωσε να λύσει τον κόμπο ο Αλέξανδρος σύμφωνα με το κείμενο του Αρριανού;
- δ.** Να χαρακτηρίσετε με τρία επίθετα τον Αλέξανδρο με βάση το περιστατικό στο Γόρδιο.

Λεξιλογικού περιεχομένου

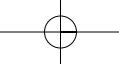
2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης A' με αυτές στη στήλη B', ώστε να σχηματιστούν φράσεις:

A'	B'
1. ζεύξη	α. ζωή
2. ζεύγος	β. των ακτών της Μάγχης
3. συζυγία	γ. οστό
4. συζυγική	δ. οημάτων
5. ζυγωματικό	ε. νεονύμφων

Ετυμολογικού περιεχομένου

3. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά από τα παρακάτω ρήματα, τα οποία να φανερώνουν όργανο ή μέσο:

πλήττω	→	τό	_____
χέω (θ. χν-)	→	ή	_____
νίπτω	→	ό	_____
αισθάνομαι	→	τό	_____
προβόσκω	→	ή	_____

Ενότητα
7

4. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά από τα παρακάτω ρήματα, τα οποία να φανερώνουν τόπο:

δικάζω	→	τὸ	_____
ἐργάζομαι	→	τὸ	_____
θεάομαι-θεῶμαι	→	τὸ	_____
βουλεύω	→	τὸ	_____

Γραμματικού περιεχομένου

5. Να μεταφέρετε τα παρακάτω ρήματα στον παρατατικό:
 δίπτω, παιδεύω, διανέμω, ἀκούω, īκετεύω, αὐξάνω, φθείρω, ἀπογράφω, ύβριζω
6. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τους αντίστοιχους τύπους των άλλων χρόνων:

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος
ἔλπίζω			
	ἔφύλαττες		
		θαυμάσομεν	
			ἀπηγορεύσατε
συγγράφουσι(ν)			

Παράλληλο κείμενο

Οι μὲν οὖν πολλοὶ φασι, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἔχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι' ἄλλήλων πολλάκις σκολιοῖς ἐλιγμοῖς ὑποφερομένων, τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λύσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σύναμμα, καὶ πολλὰς ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι. Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνυ λέγει ὁδίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν λύσιν, ἐξελόντι τοῦ ὄψιμοῦ τὸν ἔστορα καλούμενον, φῶ συνείχετο τὸ ζυγόδεσμον, εἴθ' οὗτος ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν.

Πλούταρχος, Ἀλέξανδρος 18.3-4

Κείμενο

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ φασι,
τυφλὰς ἔχόντων
τὰς ἀρχὰς τῶν δεσμῶν
καὶ δι' ἄλλήλων ὑποφερομένων
πολλάκις σκολιοῖς ἐλιγμοῖς,
τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λύσαι,
διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σύναμμα
καὶ κοπέντος φανῆναι
ἐξ αὐτοῦ πολλὰς ἀρχὰς.
Ἀριστόβουλος δὲ λέγει
γενέσθαι αὐτῷ τὴν λύσιν
πάνυ ὁδίαν,
ἐξελόντι τοῦ ὄψιμοῦ
τὸν καλούμενον ἔστορα,
φῶ συνείχετο
τὸ ζυγόδεσμον,
εἴθ' οὗτος
ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν.

Μετάφραση

Οι πολλοί, λοιπόν, ισχυρίζονται,
επειδή δε φαίνονταν
οι ἀρρεῖς των σχοινιών
καὶ γιατί μεταξύ τους είχαν δεθεί
πολλές φορές με αλλεπαλλήλους κόμβους,
επειδή ο Αλέξανδρος δεν ήξερε να το λύσει,
ότι ἐκοψε στα δύο με το ξίφος το δεσμό
καὶ ὅτι, ὅταν κόπηκε, φάνηκαν
απ' αυτόν πολλές ἀρρεῖς.
Ο Αριστόβουλος όμως λέει
ότι αυτός (ο Αλέξανδρος) ἐλυσε το δεσμό
πολὺ εύκολα,
αφού αφαίρεσε από τον ἀξονα της ἀμιαξας
αυτό που ονομάζεται πάσσαλος
με τον οποίο συγκρατιόταν
το ζυγόδεσμο
και αφού ύστερα
έσυρε μακριά το ζυγό.

Γλωσσικά σχόλια

φασί: γ' πληθ. οριστ. ενεστ. του ρ. **φημί** (= λέω).

ἀμηχανοῦντα: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀμηχανέω-ω** (= δεν ξέρω τι να κάνω).

λύσαι: απαρ. αρσ. ενεργ. φωνής του ρ. **λύω**.

διατεμεῖν: απαρ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **διατέμνω.**

κοπέντος: γεν. εν. ουδ. γέν. μτχ. παθητ. αορ. β' του ρ. **κόπτομαι.**

ἀρχάς: αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρχὴ** [γεν. τῆς ἀρχῆς].

φανῆναι: απαρ. παθητ. αορ. β' του ρ. **φαίνομαι.**

πάνυ: επίρρημα ποσοτικό.

ὅρδιαν: αιτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὅρδιος, -ία, -ιον.**

γενέσθαι: απαρ. αορ. β' μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι.**

ἐξελόντι: δοτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **ἐξαιρέω-ῶ.**

τὸν ἔστορα: αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἔστωρ** [γεν. του ἔστορος].

καλούμενον: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **καλέομαι-οῦμαι.**

ῷ: δοτ. εν. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἡ, ὅ.**

συνείχετο: γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. συνέχομαι (= συγκρατούμαι).

εἴθος: (εἶτα) επίρρημα χρονικό.

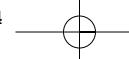
ὑφελκύσαντι: δοτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑφέλκω** (= τραβώ από κάτω).

Απάντηση στην ερώτηση του σχολικού βιβλίου της σελ. 148

- ✓ **Ποιες εκδοχές καταγράφει ο Πλούταρχος σχετικά με τη λύση του γόρδιου δεσμού και ποια συμφωνεί με την άποψη του Αρριανού, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο της Ενότητας;**

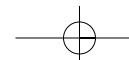
Στο παρόλληλο κείμενο, ο Πλούταρχος καταγράφει δύο γνωστές εκδοχές σχετικά με τη λύση του γόρδιου δεσμού. Κατά την πρώτη εκδοχή, η οποία συμφωνεί και με το απόσπασμα από τον Αρριανό, επειδή ο Αλέξανδρος δεν μπορούσε να λύσει τον κόμπο της άμαξας, έβγαλε το σπαθί του και τον έκοψε, επιδεικνύοντας έτσι μεγάλη αποφασιστικότητα και δυναμισμό. Η δεύτερη εκδοχή προέρχεται από τον Αριστόβουλο, ο οποίος έζησε από κοντά τα γεγονότα και αφηγήθηκε ότι ο Αλέξανδρος, αντί να κόψει το δεσμό με το ξίφος, αφαίρεσε από το τιμόνι της άμαξας τον πάσσαλο ο οποίος συγκρατούσε το ζυγό.

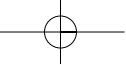
(6E-9E) 139-256 11-01-04 06:54 mÂ±, %• 194

W
M
A
K P
DIA

DDE
DDE

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Μέρος Α

Κείμενο: «Ένα μοιραίο λάθος»

ZHN.: Σὺ δέ, ὡς Καλλιδημίδη, πῶς ἀπέθανες; Ἐγὼ μὲν γὰρ παράσιτος ὅν Δεινίου πλέον τοῦ ἴκανοῦ ἐμφαγῶν ἀπεπνίγην.

ΚΑΛ.: Τὸ δὲ ἐμὸν παράδοξόν τι ἐγένετο. Οἶσθα γὰρ καὶ σὺ πον Πτοιόδωρον τὸν γέροντα;

ZHN.: Τὸν ἄτεκνον, τὸν πλούσιον;

ΚΑΛ.: Ἐκεῖνον αὐτὸν ᾧδι ἐθεράπευνον ὑπισχνούμενον ἐπ’ ἐμοὶ τεθνήξεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὑπὲρ τὸν Τιθωνὸν ὁ γέρων ἔξη, ἐπίτομόν τινα ὄδὸν ἐπὶ τὸν κλῆρον ἐξηῆδον· ποιάμενος γὰρ φάρμακον ἀνέπεισα τὸν οἰνοχόον, ἐπειδὰν τάχιστα ὁ Πτοιόδωρος αἴτηση πιεῖν, ἐμβαλόντα εἰς κύλικα ἔτοιμον ἔχειν αὐτὸν καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσει, ἐλεύθερον ἐπωμοσάμην ἀφήσειν αὐτόν.

ZHN.: Τὶ οὖν ἐγένετο; Πάνυ γὰρ τι παράδοξον ἐρεῖν ἔοικας.

ΚΑΛ.: Ἐπεὶ τοίνυν λουσάμενοι ἥκομεν, δύο δὴ ὁ μειρακίσκος κύλικας ἔτοιμονς ἔχων οὐκ οἴδ’ ὅπως ἐμοὶ μὲν τὸ φάρμακον, Πτοιόδώρῳ δὲ τὸ ἀφάρμακον ἔδωκεν· εἴτα ὁ μὲν ἐπινεν, ἐγὼ δὲ αὐτίκα μάλα ἐκτάδην ἐκείμην ὑποβολιμαῖος ἀντ’ ἐκείνου νεκρός. Τί τοῦτο γελᾶς, ὡς Ζηνόφαντε; Καὶ μήν οὐκ ἔδει γε ἑταίρῳ ἀνδρὶ ἐπιγελᾶν.

Λουκιανός, Νεκρικοί Διάλογοι 17 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 4.

Το απόσπασμα: προέρχεται από το έργο του Λουκιανού *Νεκρικοί Διάλογοι*, που περιέχει συζητήσεις μεταξύ νεκρών στον Άδη. Πηγή έμπνευσης αποτέλεσε ο κυνικός φιλόσοφος Μένιππος από τα Γάδαρα της Παλαιστίνης, που πρωταγωνιστεί σε πολλούς από τους διαλόγους αυτούς. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Λουκιανός, μέσω της σάτιρας, ασκεί σκληρή κριτική στους «παράσιτους» που ζούσαν προσκολλημένοι σε κάποιον πλούσιο, με την προσδοκία να λάβουν διάφορα υλικά ανταλλάγματα και να τον κληρονομήσουν.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά**Κείμενο**

ZHN.: Σὺ δέ, ὡς Καλλιδημίδη,
πᾶς ἀπέθανες;

Ἐγὼ μὲν γὰρ ὅν παράσιτος Δεινίου
ἔμφαγών πλέον τοῦ ἴκανοῦ
ἀπεπνίγην.

ΚΑΛ.: Τὸ δὲ ἔμόν
ἐγένετο τι παράδοξον.

Οἶσθα γὰρ καὶ σὺ που
τὸν γέροντα Πτοιόδωρον;

ZHN.: Τὸν ἄτεκνον, τὸν πλούσιον;

ΚΑΛ.: Ἐκεῖνον αὐτὸν ἀεὶ ἐθεράπευον
ὑπισχνούμενον
τεθνήξεσθαι ἐπ' ἐμοί.

Ἐπεὶ δὲ ὁ γέρων ἔζη
ὑπὲρ τὸν Τιθωνόν,
ἔξηρον ἐπίτομόν τινα δρόμον
ἐπὶ τὸν κλῆρον
ποιάμενος γὰρ φάρμακον
ἀνέπεισα τὸν οἰνοχόον,

ἐπειδάν τάχιστα δὲ Πτοιόδωρος
αἰτήσῃ πιεῖν,
ἔμβαλόντα εἰς κύλικα
ἔχειν ἔτοιμον αὐτὸ
καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ·
εἰ δὲ τοῦτο ποιήσει,
ἐπωσάμην ἀφήσειν αὐτὸν ἐλεύθερον.
ZHN.: Τὶ οὖν ἐγένετο;

Ἐσικας γὰρ ἐρεῖν
τι πάνυ παράδοξον.

ΚΑΛ.: Ἐπεὶ τοίνυν λουσάμενοι
ῆκομεν,
ὅ μειρακίσκος ἔχων δὴ
δύο ἔτοιμους κύλικας

Μετάφραση

ZHN.: Εσύ, Καλλιδημίδη,
πώς πέθανες;

Γιατί εγώ όντας παράσιτος του Δεινία,
επειδή έφαγα περισσότερο απ' όσο έπρεπε,
έσκασα.

ΚΑΛ.: Η δική μου περίπτωση όμως
υπήρξε κάπως περίεργη (ή παράξενη).

Γιατί γνωρίζεις και συ ίσως
το γέρο Πτοιόδωρο;

ZHN.: (Εννοείς) τόν άτεκνο (εκείνον) τον
πλούσιο;

ΚΑΛ.: Εκείνον πάντοτε φρόντιζα,
επειδή υποσχόταν

ότι μετά τον θάνατό του θα τον κληρονομούσα.

Επειδὴ όμως ο γέρος ζούσε
πιο πολὺ καὶ από τὸν Τιθωνό,
βρήκα ένα σύντομο δρόμο
για την κληρονομιά·

γιατί, αφού αγόρασα δηλητήριο,
έπεισα τον οινοχόο (του)

παρά τη θέλησή του,
αμέσως μόλις ο Πτοιόδωρος

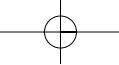
ζητήσει να πιει,
αφού (το) βάλει σε ποτήρι του κρασιού,
να το ἔχει ἔτοιμο

και να το δώσει σ' αυτόν·
και αν θα το κάνει,

ορκίστηκα ότι θα τον αφήσω ελεύθερο.
ZHN.: Τι έγινε λοιπόν;

Γιατί δείχνεις ότι θα πεις
κάτι πολύ περίεργο.

ΚΑΛ.: Αφού, λοιπόν, μετά το λουτρό μας
ήρθαμε (στο σπίτι),
το παλικαράκι που είχε ήδη
δύο έτοιμα ποτήρια κρασιού

οὐκ οἰδ' ὅπως ἔδωκεν
ἔμοι μὲν τὸ φάρμακον,
Πτοιοδῷρῳ δὲ τὸ ἀφάρμακον·

ἔπειτα δὲ μὲν ἔπινεν,
ἔγὼ δὲ αὐτίκα μάλα
ἐκείμην ἐκτάδην νεκρός
ὑποβολιμαῖος ἀντ' ἐκείνου.
Tι τοῦτο γελᾶς, ὦ Ζηνόφαντε;
Kαὶ μὴν οὐκ ἔδει γε ἐπιγελᾶν
ἀνδρὶ ἑταίρῳ.

δεν ξέρω πώς έδωσε
σε μένα το δηλητήριο
και στον Πτοιοδῷρο (το ποτήρι) που δεν πε-
ριείχε δηλητήριο·
ἔπειτα εκείνος έπινε,
ενώ εγώ την ίδια στιγμή
κειτόμουν ξαπλωμένος νεκρός
παίρνοντας τη θέση εκείνου.
Γιατί γελάς μ' αυτό, Ζηνόφαντε;
Κι όμως δεν έπρεπε βέβαια να γελάς σε βάρος
ενός ανδρα συντρόφου.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Λουκιανός στο διάλογό του αυτόν αναφέρει την περιγραφή που κάνει ο Καλλιμήδης στο συνομιλητή του Ζηνόφαντο, σχετικά με το θάνατό του. Η περιγραφή αυτή γίνεται λόγω της ερώτησης που έκανε ο Ζηνόφαντος. Διηγείται λοιπόν ο Καλλιμήδης για ένα γέρο πλούσιο και άκληρο, τον Πτοιοδῷρο. Ο γέρος αυτός του υποσχόταν πως θα τον κληρονομούσε ύστερα από το θάνατό του. Όμως ο γέρος έζησε πολλά χρόνια· γι' αυτό ο Καλλιμήδης αποφάσισε να τον δηλητηριάσει, ώστε να πάρει γρήγορα την κληρονομιά. Τότε παρέσυρε τον οινοχόο και τον είπε να ετοιμάσει ένα ποτήρι κρασιού και να το δώσει στο γέρο μόλις ξητήσει να πιει· μέσα στο ποτήρι είχε βάλει το δηλητήριο που είχε αγοράσει. Σε αντάλλαγμα της προσφοράς του οινοχόου τού υποσχέθηκε ότι θα τον απελευθέρωνε. Όμως από λάθος ήπιε ο ίδιος το ποτήρι με το δηλητήριο και ούτι ο γέρος· έτσι και πέθανε. Τέλος, επειδή ο συνομιλητής του Ζηνόφαντος γελά για το συμβάν, αυτός τον επιπλήττει.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- Τιθωνός:** γιος του βασιλιά της Τροίας Λαομέδοντα και της Στρυμώς, κόρης του θεού-ποταμού Σκάμανδρου. Ή εξαιρετική ομορφιά του Τιθωνού προκάλεσε τον έρωτα της Ήώς η οποία, αφού τον απήγαγε, παρακάλεσε το Δία να τον κάνει αθάνατο, ξεχνώντας όμως να του ξητήσει να παραμείνει αιώνια νέος. Ενώ λοιπόν η ίδια παρέμενε νέα, ο Τιθωνός γερνούσε και ζάρωνε, ώσπου έγινε μικρόσωμος σαν παιδί. Η Ήώς, που είχε πάψει να τον επιθυμεί, τον λυπήθηκε και τον μεταμόρφωσε σε τζιτζίκι.

Ενότητα

8

A5. Γλωσσικά σχόλια

- ✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

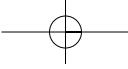
- **σύ:** ονομ. ενικ. β' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὗ** (γ' πρόσ. γεν. πτώση).
- **ἀπέθανες:** β' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. β' του ρ. **ἀποθνήσκω** = πεθαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποθνήσκω, παρτ. ἀπέθνησκον, μέλ. ἀπόθανοῦμαι, αόρ. β' ἀπέθανον, παρκ. τέθνηκα, υπερσ. ἐτεθνήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θάνατος, θνητός, αθάνατος, θνησιμότητα.
- **παράσιτος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ παράσιτος, ἡ παράσιτος, τό παράσιτον** = αυτός που τρέφεται και ζει με δαπάνες άλλου.
- **ῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ἦ/ἦν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, ον, όντως.
- **πλέον:** συγκρ. βαθμός του επιρρ. **πολύ.** Βαθμοί του επιρρ. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστα.
- **ἐμφαγών:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. β' του ρ. **ἐνεσθίω** = τρώω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐνεσθίω, παρτ. ἐνήσθιον, μέλ. ἐνέδομαι, αόρ, β' ἐνέφαγον, παρ. ἐνεδήδοκα, υπερσ. ἐνεδηδόκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** φαγητό, φαγώσιμος, ἐδεσμα, εστιατόριο, νηστεύω.
- **ἀπεπνίγην:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. παθ. αιρ. β' του ρ. **ἀποπνίγομαι** = πνίγομαι, σκάω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποπνίγομαι, παρτ. ἀπεπνιγόμην, μέλ. ἀποπνίξομαι/παθ. μέλ. ἀποπνιγήσομαι, αόρ. παθ. β' ἀπεπνίγην/ἀπεπνίχθην, παρκ. ἀποπέπνιγμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πνιγμός, πνίξιμο.
- **παράδοξον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ παράδοξος, ἡ παράδοξος, τό παράδοξον** = περίεργο, παράξενο.
- **ἐμόν:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους, α' πρόσ. για έναν κτήτορα της κτητικής αντωνυμίας **ἐμός, ἐμή, ἐμόν** (α' πρόσ.), **σός, σή, σόν** (β' πρόσ.), **έός, έή, έόν** (γ' πρόσ.) = δικός μου, δικός σου, δικός του. **Για πολλούς κτήτορες:** ήμέτερος (α' πρόσ.). **ὑμέτερος** (β' πρόσ.), **σφέτερος** (γ' πρόσ.) = δικός μας, δικός σας, δικός τους.
- **ἐγένετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αόρ. ἐγενόμην/έγενήθην, παρκ. γέγονα/γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/έγεγενήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** γενιά, γένος, γένεση, γενέθλιος, γόνος, γονέας.
- **οἰσθα:** β' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **οἶδα** = γνωρίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρκ. με σημασία ενεστ. οἶδα, υπερσ. με σημασία παρτ. ἥδη/ἥδειν, μέλ. εἴσομαι/εἰδήσω,

αόρ. β' ἔγνων, παρκ. ἔγνωκα, υπεροσ. ἔγνώκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** ιστορία, είδηση, ειδήμονας, συνείδηση.

- **που** (: επίρρομα εγκλιτικό) = ίσως, πιθανόν.
- **τὸν γέροντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού ὁ γέρων [γεν. τοῦ γέροντος] = ο γέρος.
- **τὸν ἄτεκνον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἄτεκνος, ἡ ἄτεκνη, τό ἄτεκνον** = αυτός που δεν έχει παιδιά, άτεκνος.
- **πλούσιον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ πλούσιος, ἡ πλουσία, τό πλούσιον** = πλούσιος.
- **ἐκεῖνον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο.**
- **ἀεί** (: χρονικό επίρρομα) = πάντοτε.
- **ἐθεράπευον:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **θεραπεύω** = φροντίζω, περιποιούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θεραπεύω, παρτ. ἐθεράπευον, μέλ. θεραπεύσω, αόρ. ἐθεράπευσα, παρκ. τεθεράπευκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θεραπεία, θεραπευτήριο, αθεράπευτος.
- **ὑπισχνούμενον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ὑπισχνοῦμαι** = υπόσχομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπισχνοῦμαι, παρτ. ὑπισχνούμην, μέλ. ὑποσχήσομαι, αόρ. β' : ὑπεσχόμην, παρκ. ὑπέσχημαι, υπεροσ. ὑπεσχήμην.
- **ἐμοί:** δοτ. εν. α' πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ.**
- **τεθνήξεσθαι:** απαρ. συντελ. μέλ. του **θνήσκω** (βλέπε πιο πάνω **ἀπέθανες**).
- **ἔξη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **ζήω – ζῶ = ζω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ζῶ, παρτ. έξων, μέλ. ζήσω/ζήσομαι/βιώσομαι, αόρ. β' ἐβίων, παρκ. βεβίωκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ζωή, βιώσιμος, ζωηρός, ζώο, ζώδιο, ζωντανός.
- **ἐξηῆρον:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. αόρ. του ρ. **ἐξευρίσκω** = βρίσκω, ανακαλύπτω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐξευρίσκω, παρτ. ἐξεύρισκον/ἐξηῆρισκον, μέλ. ἐξευρήσω, αόρ. β' ἐξεῦρον/ἐξηῆρον, παρκ. ἐξεύρηκα/ἐξηῆρηκα, υπεροσ. ἐξευρηκώς ήν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** εύρημα, εφεύρεση, εύρετρα, δυσεύρετος.
- **πλιάμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αόρ. α' του ρ. **ῳνέομαι – ὠνοῦμαι** = αγοράζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὠνοῦμαι, παρτ. ἐωνούμην, μέλ. ὠνήσομαι, αόρ. ἐποιάμην/ἐωνήθην, παρκ. ἐώνημαι, υπεροσ. ἐωνήμην.
- **φάρμακον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ φάρμακον** = φάρμακο, δηλητήριο.
- **ἀνέπεισα:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. αόρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναπείθω** = παρασύρω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναπείθω, παρτ. ἀνέπειθον, μέλ. ἀναπείσω, αόρ. ἀνέπεισα, παρκ. ἀναπέπεικα, υπεροσ. ἀνεπεπείκειν.
- **τὸν οἰνοχόον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ οἰνοχόος** = οινοχόος, κεραστής.
- **ἐπειδάν** (: **ἐπεί + ἂν**: αοριστολογικό μόριο): χρονικός σύνδεσμος = όταν, αμέσως, μόλις.

Ενότητα
8

- **αιτήσῃ:** γ' ενικ. πρόσ. υποτακ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **αἰτέω, -ῶ** = ζητώ να λάβω, απαιτώ. **XRONOI:** ενεστ. αἰτῶ, παρτ. ἥτουν, μέλ. αἰτήσω, αόρ. ἥτησα, παρκ. [ἥτημα: μετγν.], υπερσ. [ἥτήκειν: μετγν.]. **OMOPPIZA στη N.E.** αίτηση, αίτημα, απαίτηση, παραίτηση.
- **πιεῖν:** απαρ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **πίνω. XRONOI:** ενεστ. πίνω, παρτ. ἔπινον, μέλ. πίομαι, αιρ. β' ἔπιον, παρκ. πέπωκα, υπερσ. ἔπεπώκειν. **OMOPPIZA στη N.E.:** ποτό, πώμα, πότης.
- **ἐμβαλόντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. β' του ρ. **ἐμβάλλω** = βάζω μέσα: **XRONOI:** ενεστ. ἐμβάλλω, παρτ. ἐνέβαλλον, μέλ. ἐμβαλῶ, αόρ. β' ἐνέβαλλον, παρκ. ἐμβέβληκα, υπερσ. ἐνεβεβλήκειν. **OMOPPIZA στη N.E.:** απόβλητος, ανυπέρβλητος, βέλος, βελόνα, βολή, εμβόλιο.
- **κύλικα:** αιτ. εν θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ κύλιξ** [γεν. της κύλικος] = ποτήρι κρασιού.
- **ἔχειν:** απαρ. ενεστ. του ρ. **ἔχω. XRONOI:** ενεστ. ᔁχω, παρτ. εἶχον, μέλ. ἔξω, σχήσω, αιρ. β' ἔσχον, παρκ. ἔσχηκα, υπερσ. [ἔσχήκειν: μετγν.]. **OMOPPIZA στη N.E.** ευεξία, καχεξία, σχολή, σχεδόν, σχέση, σχήμα, ενοχή, αποχή, υπεροχή, κατοχή, ανακωχή, ένοχος, μέτοχος, κάτοχος.
- **ἐπιδοῦναι:** απαρ. αιρ. β' του ρ. **ἐπιδίδωμι** = δίνω. **XRONOI:** ενεστ. ἐπιδίδωμι, παρτ. ἐπεδίδουν, μέλ. ἐπιδώσω, αόρ. β' ἐπέδωκα, παρκ. ἐπιδέδωκα, υπερσ. ἐπεδεδώκειν. **OMOPPIZA στη N.E.** δόση, αντίδοτο, καταδότης, διάδοση, παράδοση, προδότης, εκδότης, δώρο.
- **αὐτῷ:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους της επαναληπτικής αντωνυμίας, **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
- **τοῦτο:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
- **ποιήσει:** γ' ενικ. πρόσ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ** = κάνω. **XRONOI:** ενεστ. ποιῶ, παρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αιρ. ἐποίησα, παρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν. **OMOPPIZA στη N.E.** ποίημα, ποίηση, προσποιητός, χειροποίητος.
- **ἐλεύθερον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἐλεύθερος, ἡ ἐλευθέρα, τό ἐλεύθερον.**
- **ἐπωμοσάμην:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπόμνυμι** = ορκίζομαι. **XRONOI:** ενεστ. ἐπόμνυμαι, παρτ. ἐπωμνύμην, μέλ. ἐπομοσθήσομαι, αιρ. ἐπωμοσάμην/ἐπωμόσθην, ἐπωμόθην. **OMOPPIZA στη N.E.** συνωμοσία, συνωμότης.
- **ἀφήσειν:** απαρ. μέλ. του ρ. **ἀφίημι** = αφήνω **XRONOI:** ενεστ. ἀφίημι, παρτ. ἀφίην, μέλ. ἀφήσω, αιρ. β' ἀφῆκα, παρκ. ἀφεῖκα. **OMOPPIZA στη N.E.** ἀφεση, σύνεση, εφέτης, κάθετος, ἀνέση.
- **ἐγένετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **XRONOI:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αιρ. β' ἐγενόμην/ἐγενήθην, παρκ.

γέγονα/γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ἐγεγενήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: γενιά, γένος, γενέθλια, πρωτογενής, προγενέστερος, γόνος, γονέας.

- **πάνυ** (: ποσοτικό επίδρ.) = πολύ, υπερβολικά.
- **τί**: αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίσ, τί**.
- **ἐρεῖν**: απαρ. μέλ. του ρ. **λέγω** = λέω, μιλώ. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/ἔρω, αόρ. ἔλεξα/εἶπα και αόρ. β' εἶπον, παρκ. εἴρητα, υπερσ. εἰρήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λέσχη, λόγος, λογικός, ρήμα, ρήση, ρήτορας, αντίρρηση.
- **ἔσικας**: β' ενικ. πρόσ. οριστ. παρκ. (με σημασία ενεστ.) του ρ. **εἴκω** = μοιάζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: Ποιητ. τύποι είναι οι εξής: παρτ. εἴκε (γ' ενικ.), μέλ. εἴξω, αόρ. εἴξα, παρκ. με σημασία ενεστ. ἔσικα, υπερσ. με σημασία παρτ. ἔώκειν.
- **τοίνυν** (: συμπερασματικός σύνδεσμος) = λοιπόν, επομένως.
- **λουσάμενοι**: ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. μέσης φωνής του ρ. **λουόμαι** = πλένομαι **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. λουόμαι, παρτ. ἔλουμην, μέλ. λουσομαι, αόρ. ἔλουσάμην, παρκ. λέλουμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: λουτρό, λουτήρας, λουσιμο, ψυχρολουσία.
- **ῆκομεν**: α' πληθ. πρόσ. παρτ. του ρ. **ῆκω** = ἔχω ἔρθει. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. ἦκω, παρτ. ἦκον, μέλ. ἦξω, αόρ. (συνθ.) διῆξε.
- **μειρακίσκος**: ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ μειρακίσκος** = το παλικαράκι.
- **ἔχων**: ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ἔχω**. Βλέπε πιο πάνω.
- **οίδα**: α' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **οίδα** = γνωρίζω, ξέρω. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἐμοί**: ονομ. πληθ. αρσ. γένους α' πρόσ. για έναν κτήτορα της κτητικής αντωνυμίας **ἐμός** (α' πρόσ.), **σύς** (β' πρόσ.), **ἔός** (γ' πρόσ.) = δικός μου, δικός σου, δικός του.
- **τὸ ἀφάρμακτον**: αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἀφάρμακτος, ἡ ἀφάρμακτος, τό ἀφάρμακτον** = αυτός που δεν περιέχει δηλητήριο.
- **ἔδωκεν**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **δίδωμι** = δίνω. Βλέπε πιο πάνω το **ἐπιδίδωμι**.
- **ἔπινεν**: γ' ενικ. πρόσ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **πίνω**. Βλέπε πιο πάνω το **πιεῖν**.
- **αὐτίκα** (: επιδρ. χρονικό) = την ίδια στιγμή, αμέσως,
- **ἐκτάδην** (: επιδρομια) = εκτεταμένα, απλωτά, ξαπλωτά.
- **μάλα**: θετικός βαθμός του επιδρ. **μάλα** = πολύ. Βαθμοί του επιδροματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ**: μάλα, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: μᾶλλον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: μάλιστα.
- **ἐκείμην**: α' ενικ. πρόσ. παρτ. του ρ. **κεῖμαι** = βρίσκομαι, κείτομαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. κεῖμαι, παρτ. ἐκείμην, μέλ. κείσομαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κοίτη, κοιτώνας, κειμήλιο.
- **γελᾶς**: β' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γελάω-γελῶ** = γελώ, περιπαίζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. γελῶ, παρτ. ἐγέλων, μέλ. γελάσομαι, αόρ. ἐγέλασα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γελοίος, γέλιο, γελαστός, αγέλαστος.

Ενότητα
8

- **ἔδει:** οριστ. παρτ. του απροσ. ρ. **δεῖ** = πρέπει. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δεῖ, παρτ. ἔδει, μέλ. δεήσει, αόρ. ἔδέησε.
- **ἀνδρί:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού **ὁ ἀνήρ** [γεν. τοῦ ἀνδρός] = ο ἄνδρας.
- **ἐπιγελᾶν:** απαρ. ενεστ. του ρ. **ἐπιγελάω—ἐπιγελῶ** = κοροϊδεύω, γελώ εις βάρος. Βλέπε πιο πάνω το **γελᾶς**.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παραχείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀποθηήσκεις	ἀπέθησκες	ἀποθανῆ/-εῖ	ἀπέθανες	ἀποτέθηκας	ἀπετεθήκεις
ἄνησθιών	—	έσόμενος	γενόμενος	γεγονώς	—
ἀποπνήσκαι	ἀπεπνιγόμην	ἀποπνίξομαι/ ἀποπνιγήσομαι	ἀπεπνίγην	ἀποπέπνιγμαι	ἀπεπεπνίγμην
γίγνεται	έγγινετο	γενήσεται/ γενηθήσεται	έγένετο/ έγενθη	γεγένηται	έγεγένητο
οἴσθα	ἥδεις/ ἥδησθα/ ἥδεισθα	εῖσῃ / εἰσει/ εἰδήσεις	ἔγνως	ἔγνωκας	έγνώκεις
θεραπεύω	έθεράπευον	θεραπεύσω	έθεράπευσα	τεθεράπευκα	έτεθεραπεύκειν
ύποσχηνύμενον	—	ύποσχησόμενον	ύποσχόμενον	ύπεσχημένον	—
ζῆ	ἔζη	ζήσει/ ζήσεται/ βιώσεται	ἔβιω	βεβίωκε	ἔβεβιωκει
ἔξευρίσκω	ἔξευρισκον/ ἔξηρισκον	ἔξευρήσω	ἔξηρδον/ ἔξευρον	ἔξηρηκα/ ἔξευρηκα	ἔξευρήκειν/ ἔξηρηρηκώς ήν
ώνούμενος	—	ώνησόμενος/ ώνηθησόμενος	πριάμενος/ ώνηθείς	έωνημένος	—
ἀναπείθω	ἀνέπειθον	ἀναπείσω	ἀνέπεισα	ἀναπέπευκα	ἀνεπεπείκειν/
αἰτῇ	—	—	αἰτήσῃ	ἡτηκώς ή	—
πίνειν	—	πιεῖσθαι	πιεῖν	πεπικέναι	—
ἔμβαλλοντα	—	ἔμβαλοῦντα	ἔμβαλόντα	ἔμβεβληρότα	—
ἔχειν	—	ἔξειν	σχεῖν	ἔσχηρέναι	—
ἐπιδιδόναι	—	ἐπιδώσειν	ἐπιδοῦναι	ἐπιδεδωκέναι	—
ποιεῖ	έποιει	ποιήσει	ἐποίησε	πεποίηκε	ἐπεποιήκει
ἐπόμνυμαι	ἐπωμνύμην	ἐπομοσθήσομαι	ἐπωμοσάμην/ ἐπωμόσθην	—	—

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
άφιέναι	—	άφήσειν	άφειναι	άφεικέναι	—
γίγνεται	έγιγνετο	γενήσεται/ γενηθήσεται	έγένετο/ έγενήθη	γεγένηται	έγεγένητο
λέγειν	—	λέξειν/ έρειν	λέξαι/ είπειν	είορκέναι	—
λουόμενοι	—	λουσόμενοι/ λουσθησόμενοι	λουσάμενοι/ λουσθέντες	λελουσμένοι	—
έχων	—	έξων	σχών	έσχηρώς	—
οῖδα	ηδειν/ήδη	είσομαι/ ειδήσω	έγνων	έγνωκα	έγνωκειν
δίδωσι	έδίδου	δώσει	έδωκεν	δέδωκε	έδεδώκει
πίνει	έπινεν	πιεῖται	έπιε	πέπωκε	έπετώκει
γελάς	έγέλας	γελάσῃ/ει	έγέλασας	γελάσας έχεις	γελάσας είχες
δεῖ	έδει	δεήσει	έδέησε	δεδέηκε	έδεδείκει
έπιγελᾶν	—	έπιγελάσεσθαι	έπιγελάσαι	—	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
άπεθανες	άποθάνης	άποθανοις	άπόθανε	άποθανεν	άποθανών, -οῦσα, -όν
άπεπνήγην	άποπνιγώ	άποπνιγείν	—	άποπνιγῆναι	άποπνιγείς, -εῖσαι, -έν
έγένετο	γένηται	γένοιτο	γενέσθω	γενέσθαι	γενόμενος, -η, -ον
οῖσθα	είδης	είδείης	ἴσθι	είδέναι	είδώς, -ια, -ός
έξηρησον	έξεύρω	έξεύροιμι	—	έξευρεν	έξευρών, -οῦσα, -όν
άναπτεισα	άναπτείσω	άναπτείσαιμι	—	άναπτεῖσαι	άναπτείσας, -ασα, -αν
ήπησε	αίτηση	αίτησαι/ειε	αίτησάτω	αίτησαι	αίτησας, -ασα, -αν
ποιήσει	—	ποιήσοι	—	ποιήσειν	ποιήσων, -ουσα, -ον
έπωμοσάμην	έπομόσωμαι	έπομοσαίμην	—	έπομόσασθαι	έπομοσάμενος, -η, -ον
έγένετο	γένηται	γένοιτο	γενέσθω	γενέσθαι	γενόμενος, -η, -ον
έδωκε	δῷ	δούη	δότω	δοῦναι	δούς, -οῦσα, -όν
γελάς	γελάς	γελῆς/ γελώης	γέλα	γελᾶν	γελῶν, -ῶσα, -ῶν

Ενότητα
8**A6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση**

- 1.** Σὺ δέ, ὃ Καλλιδημίδη, πῶς ἀπέθανες: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **σύ:** υποκ. στο ἀπέθανες. **ὃ Καλλιδημίδη:** αλητική προσφώνηση. **πῶς:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
- 2.** Ἐγὼ μὲν γὰρ παράσιτος ὁν Δεινίου πλέον τοῦ ίκανοῦ ἐμφαγῶν ἀπεπνίγην: κύρ. πρότ. **ἐγώ:** υποκ. στο ἀπεπνίγην και στις μτχ. **ὁν:** (τροπ. μτχ.) – **ἐμφαγῶν:** αιτιολ. μτχ. **Δεινίου:** γεν. κτητ. στο **παράσιτος:** κατηγ. (μέσω του συνδετικού τύπου **ὁν**) στο ἐγώ. **πλέον:** σύστ. αντικ. στη μτχ. ἐμφαγών. **ίκανοῦ:** β' όρος σύγκρισης (γενική συγκριτική) από το πλέον.
- 3.** Τὸ δὲ ἐμὸν παράδοξόν τι ἐγένετο: κύρ. πρότ. **παράδοξον:** κατηγ. στο **τὸ ἐμόν:** υποκ. στο **ἐγένετο.** **τι:** επιθ. προσδ. στο παράδοξον.
- 4.** Οἰσθα γὰρ καὶ σὺ που Πτοιόδωρον τὸν γέροντα;: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **σύ:** υποκ. στο **οἰσθα.** **τόν γέροντα:** παράθεση στο **Πτοιόδωρον:** αντικ.
- 5.** Τὸν ἄτεκνον, τὸν πλούσιον (νοεῖς):: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. (**σύ:** ενν.): υποκ. στο **(νοεῖς:** ενν.). **τόν ἄτεκνον – τὸν πλούσιον:** αντικείμενα.
- 6.** Ἐκεῖνον αὐτὸν ἀεὶ ἐθεράπευνον ὑπισχνούμενον ἐπ' ἐμοὶ τεθνήξεσθαι: κύρ. πρότ. **ἐγώ** (: ενν.) υποκ. στο **ἐθεράπευνον.** **ἐκεῖνον:** αντικ. στο **ἐθεράπευνον** και υποκ. στη μτχ. **ὑπισχνούμενον** (: αιτιολ. μτχ.) και στο **τεθνήξεσθαι:** ειδ. απαρ. αντικ. στη μτχ.
- 7.** Ἐπεὶ δὲ ὑπὲρ τὸν Τιθωνὸν ὁ γέρων ἔξη: δευτ. αιτιολ. πρότ. **ὁ γέρων:** υποκ. στο **ἔξη.** **ὑπὲρ τὸν Τιθωνόν:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει υπέρβαση χρονικού ορίου.
- 8.** ἐπίτομόν τινα ὁδὸν ἐπὶ τὸν κλῆρον ἔξηρον: κύρ. πρότ. (**ἐγώ:** ενν.): υποκ. στο **ἔξηρον.** **ἐπίτομον – τινα:** επιθετικοί προσδ. στο **ὁδόν:** αντικ. **ἐπὶ τὸν κλῆρον:** εμπρόθ. προσδ. σκοπού.
- 9.** πριάμενος γὰρ φάρμακον ἀνέπεισα τὸν οἰνοχόον ἐμβαλόντα εἰς κύλικα ἔτοιμον ἔχειν αὐτὸν και ἐπιδοῦναι αὐτῷ: κύρ. πρότ. (**ἐγώ:** ενν.): υποκ. στο **ἀνέπεισα** και στη μτχ. **πριάμενος:** χρον. μτχ. **φάρμακον:** αντικ. της μτχ. πριάμενος. **τὸν οἰνοχόον:** αντικ. στο **ἀνέπεισα** και υποκ. στα **ἔχειν – ἐπιδοῦναι** (: ετεροπροσωπία: τελικά απαρ. αντικείμενα στο **ἀνέπεισα**) και στη μτχ. **ἐμβαλόντα:** χρον. μτχ. **εἰς κύλικα:** εμπρόθ. προσδ. τόπου. **ἔτοιμον:** κατηγ. στο **αὐτό:** αντικ. στο **ἔχειν** (εδώ το **ἔχειν** είναι συνδετικό) και στη μτχ. **ἐμβαλόντα.** **αὐτῷ:** αντικ. στο **ἐπιδοῦναι.**
- 10.** ἐπειδὴν τάχιστα ὁ Πτοιόδωρος αἰτήσῃ πιεῖν: δευτ. χρονικούποθετική πρότ. **ὁ Πτοιόδωρος:** υποκ. στο **αἰτήσῃ** και στο **πιεῖν** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο αἰτήσῃ. **τάχιστα:** επιρρ. προσδ. χρόνου.
- 11.** εἰ δὲ τοῦτο ποιήσει: δευτ. υποθ. πρότ. (**ὁ οἰνοχόος:** ενν.): υποκ. στο **ποιήσει.** **τοῦτο:** αντικ.
- 12.** ἐλεύθερον ἐπιμοσάμην ἀφήσειν αὐτόν: κύρ. πρότ. (**ἐγώ:** ενν.): υποκ. στο **ἐπι-**

μωσάμην και στο ἀφήσειν (: ταυτοπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο ἐπωμοσάμην. **ἐλεύθερον:** προληπτικό κατηγ. στο **αὐτόν:** αντικ. στο ἀφήσειν.

- 13. Τὶ οὖν ἐγένετο;;** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **τί:** υποκ. στο **ἐγένετο.**
- 14. Πάνυ γάρ τι παράδοξον ἐρεῖν ἔοικας:** κύρ. πρότ. (σύ: ενν.): υποκ. στο **ἔοικας** και στο **ἐρεῖν** (: ταυτοπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο **ἔοικας. παράδοξον:** επιθ. προσδ. στο **τι:** αντικ. στο **ἐρεῖν.**
- 15. Ἐπεὶ τοίνυν λουσάμενοι ἥκομεν:** δευτ. χρον. πρότ. (ἥμεῖς: ενν.): υποκ. στο **ἥκομεν** και στη μτχ. **λουσάμενοι** χρον. μτχ.
- 16. οὐκ οἶδα (ἐγώ):** κύρ. πρότ. (ἐγώ: ενν.): υποκ. στο **οὐκ οἶδα.**
- 17. ὅπως δύο δὴ ὁ μειρακίσκος κύλικας ἐτοίμους ἔχων ἐμοὶ μέν τό φάρμακον, Πτοιοδώρῳ δὲ τὸ ἀφάρμακτον ἔδωκεν:** δευτ. πλάγια ερωτ. πρότ. αντικ. στο **οὐκ οἶδα** της κύριας πρότασης. **ὁ μειρακίσκος:** υποκ. στο **ἔδωκεν** και στη μτχ. **ἔχων:** επιθ. μτχ. **δύο:** επιθ. προσδ. στο **κύλικας:** αντικ. στη μτχ. **ἔχων. ἐτοίμους:** κατηγ. στο **κύλικας. τὸ φάρμακον – τὸ ἀφάρμακτον:** ἀμεσα αντικ. στο **ἔδωκεν. ἐμοὶ – Πτοιοδώρῳ:** ἐμμεσα αντικείμενα στο **ἔδωκεν.**
- 18. εἴτα ὁ μὲν ἔπινεν;** κύρ. πρότ. **ὁ μέν:** υποκ. στο **ἔπινε. εἴτα:** επιρρ. προσδ. χρόνου.
- 19. ἐγώ δὲ αὐτίκα μάλα ἐκτάδην ἐκείμην ὑποβολιμαῖος ἀντ' ἐκείνου νεκρός:** κύρ. πρότ. η πρόταση αυτή και η προηγούμενη συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν – δὲ.** **ἐγώ:** υποκ. στο **ἐκείμην. αὐτίκα:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **ἐκτάδην:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **ἀντί ἐκείνου:** εμπρόθ. προσδ. αντικατάστασης. **ὑποβολιμαῖος:** επιρρ. κατηγ. τρόπου. στο **ἐγώ. νεκρός:** κατηγ. στο **ἐγώ.**
- 20. Τὶ τοῦτο γελᾶς, ὦ Ζηνόφαντε;** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. (σύ: ενν.): υποκ. στο **γελᾶς. τί:** αιτιατική της αιτίας. **τοῦτο:** σύστ. αντικ. στο **γελᾶς. ὦ Ζηνόφαντε:** αλητική προσφώνηση.
- 21. Καὶ μὴν οὐκ ἔδει γε ἐταίρῳ ἀνδρὶ ἐπιγελᾶν:** κύρ. πρότ. (σε: ενν.): υποκ. στο **ἐπιγελᾶν:** τελ. απαρ. υποκ. στο απρόσωπο **ἔδει. ἐταίρῳ:** επιθ. προσδ. στο **ἀνδρὶ:** αντικ. στο **ἐπιγελᾶν.**

Ενότητα
8**Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 62 του σχολικού βιβλίου****1. Ποια ήταν η «σύντομη οδός» που ανακάλυψε ο Καλλιδημίδης για την κληρονομιά του Πτοιοδώρου;**

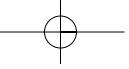
Ο Καλλιδημίδης, βλέποντας πως ο Πτοιόδωρος αργούσε να πεθάνει, ανακάλυψε μια «συντομότερη οδό» για να επιτύχει το στόχο του, που δεν ήταν άλλος από το να καρπωθεί την περιουσία του γέροντα. Αποφάσισε, λοιπόν, να επισπεύσει το θάνατο του ευεργέτη του πείθοντας τον υπηρέτη να ρίξει δηλητήριο στο ποτήρι του Πτοιόδωρου, δε δίστασε δηλαδή να φτάσει μέχρι τη δολοφονία.

2. Ποια ήταν η κατάληξη του σχεδίου του Καλλιδημίδη;

Το σχέδιο του Καλλιδημίδη δεν είχε την κατάληξη που προσδοκούσε ο ίδιος αλλά, αντίθετα, εξελίχθηκε εις βάρος του. Ο υπηρέτης έκανε λάθος και, αντί να δώσει το ποτήρι με το δηλητήριο στον Πτοιόδωρο, το έδωσε στον Καλλιδημίδη, με αποτέλεσμα ο φαρισαϊκός «παράσιτος» να χάσει τη ζωή του.

3. Ποια παροιμία σάς θυμίζει το πάθημα του Καλλιδημίδη;

Το πάθημα του Καλλιδημίδη φέρνει στον νου την παροιμία «όποιος σκάβει το λάκκο του άλλου πέφτει ο ίδιος μέσα». Η ιστορία που αφηγείται ο Λουκιανός μέσω του διαλόγου των δύο νεκρών ιρρήβει μια μεγάλη ανατροπή και θυμίζει ανέκδοτο, ταυτόχρονα όμως περιέχει και ένα σημαντικό σχόλιο για τα κίνητρα και τις συνέπειες των πράξεών μας.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: επίθετο έλευθερος

Ετυμολογικά: παραγωγή ουσιαστικών από επίθετα

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του επιθ. έλευθερος

έλευθερος: απαλλαγμένος από δεσμεύσεις ή περιορισμούς / αυτός που έχει πολιτική ή εθνική ανεξαρτησία / ανύπαντρος / διαθέσιμος.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του επιθ. έλευθερος

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

αἱ Ἐλευθεραι: περιοχή της αρχαίας Αττικής.

Σύνθετες λέξεις

έλευθερόπαις, ὁ: αυτός που έχει ελεύθερα παιδιά.

έλευθεροποιός, ὁ: αυτός που κάνει κάποιον ελεύθερο, που φέρνει την ελευθερία.

έλευθεροπρεπής, -ης, -ες: αυτός που ταιριάζει σε ελεύθερο άνθρωπο.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

έλευθερώ, έλευθερῷ (-ώνῳ): καθιστώ κάποιον ελεύθερο / αδειάζω, (α.ε.) αθωώνω.

έλευθερία, ἡ: ανεξαρτησία.

έλευθέρωσις (-η), ἡ: απελευθέρωση / απαλλαγή.

έλευθερωτής, ὁ: αυτός που απελευθερώνει.

έλευθεριάζω: σκέφτομαι και εκφράζομαι με ελεύθερο τρόπο, χωρίς να λαμβάνω υπόψη τις καθιερωμένες αντιλήψεις / παραβιάζω τους ηθικούς κανόνες.

έλευθεριότης (-τητα), ἡ: (α.ε.) η συμπεριφορά του ελεύθερου // τιμιότητα // γενναιοδωρία, (ν.ε.) έλλειψη προσήλωσης στους ηθικούς κανόνες.

έλευθερος: (α.ε.) αυτός που συμπεριφέρεται σαν ελεύθερος, (ν.ε.) έκλυτος.

Ενότητα

8

Σύνθετες λέξεις

έλευθερόστομος, -η, -ο: αυτός που μιλάει ελεύθερα, (ν.ε.) θρασύς / αθυρόστομος.
έλευθεροστομία, ή: το να μιλάει κανείς ελεύθερα, (ν.ε.) αθυροστομία.

ἀπελεύθερος: δούλος στην αρχαία Αθήνα και στη Ρώμη, ο οποίος αποκτούσε την ελευθερία του είτε από τον κύριο του είτε εξαγοράζοντάς τη ο ίδιος.

ἀπελεύθερωσις (-η), ή: απαλλαγή από δεσμεύσεις.

φιλελεύθερος, -η, -ο: αυτός που αγαπάει την ελευθερία, (ν.ε.) οπαδός της οικονομικής θεωρίας του φιλελεύθερισμού.

Νέα Ελληνική**Απλές λέξεις**

λευτεριά, η: ελευθερία.

λεύτερος, -η, -ο: ελεύθερος.

Λευτέρης, ο: ανδρικό όνομα (Ελευθέριος).

Σύνθετες λέξεις

ελευθεροτυπία, η: η ελευθερία του Τύπου.

ελευθερόφρων, -ων, -ον: αυτός που σκέφτεται ελεύθερα / ο απαλλαγμένος από προκαταλήψεις.

φιλελεύθεροποιώ: κάνω κάτι περισσότερο φιλελεύθερο από οικονομικής ή κοινωνικής άποψης.

φιλελεύθεροισμός, ο: στάση ζωής που προάγει την ελευθερία / οικονομική θεωρία που υποστηρίζει την απελευθέρωση της αγοράς.

απελευθερώνω: απαλλάσσω κάποιον από δεσμεύσεις ή περιορισμούς.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 63 του σχολικού βιβλίου

1. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παραγωγα ουσιαστικά έλευθερωσις και έλευθερωτής, σε σχέση με όσα διδαχτήκατε στις προηγούμενες Ενότητες (πρόσωπο που ενεργεί, κατάσταση κ.λπ.).

ή έλευθερωσις: δηλώνει ενέργεια

ό έλευθερωτής: δηλώνει πρόσωπο που ενεργεί

2. α. Να συνδυάσετε σε φράσεις το επίθετο «έλευθερος» με τα ουσιαστικά «ξώνη», «σκοπευτής», «χρόνος» και να γράψετε τη σημασία των φράσεων που θα σχηματίσετε.

β. Να γράψετε προτάσεις με τις φράσεις: «προσωπική ελευθερία», «ελευθερία του λόγου», «ελευθερία του Τύπου».

α.

- **ελεύθερη ζώνη:** η περιοχή αεροδρομίου ή λιμανιού, στην οποία τα εμπορεύματα είναι απαλλαγμένα από τελωνειακούς δασμούς.
- **ελεύθερος σκοπευτής:** στρατιώτης αποκομμένος από τη στρατιωτική μονάδα στην οποία ανήκει, ο οποίος βάλλει κρυψιμένος εναντίον των εχθρών // (μιφ.) αυτός που αναπτύσσει αυτόνομη δράση, που επιλέγει την καλύτερη ευκαιρία χωρίς να υπόκειται σε δεσμεύσεις και περιορισμούς.
- **ελεύθερος χρόνος:** ο χρόνος εκτός εργασίας, ο οποίος συνήθως αφιερώνεται σε ευχάριστες ασχολίες.

β.

- Στο δημοκρατικό πολίτευμα η **προσωπική ελευθερία** αναγνωρίζεται ως αναφιάζετο δικαίωμα του ανθρώπου.
- Η **ελευθερία του λόγου** επιτρέπει στον πολίτη να εκφράζει τις σκέψεις και τις ιδέεις του χωρίς φόβο.
- Στα απολυταρχικά καθεστώτα η **ελευθερία του Τύπου** καταπατείται με την επιβολή της λογοκρισίας.

3. Να αποδώσετε τη σημασία των υπογραμμισμένων φράσεων:

α. Ο γενικός διευθυντής απέσυρε την υποψηφιότητά του για τη θέση του προέδρου αφήνοντας το πεδίο ελεύθερο σε άλλους υποψηφίους.

β. Μόλις άρχισαν οι πόνοι, έφυγαν για το μαιευτήριο και όλοι τις ευχήθηκαν «καλή λευτεριά».

γ. Σταμάτα επιτέλους να αγχώνεσαι με τη δουλειά και άφησε τον εαυτό σου ελεύθερο να απολαύσει τις διακοπές.

δ. Εξέτισε την ποινή φυλάκισής του και αφέθηκε ελεύθερος.

α. αφήνω το πεδίο ελεύθερο: πάω να διεκδικώ κάτι, διευκολύνοντας τους άλλους να ενεργήσουν πιο άνετα.

β. «καλή λευτεριά»: ευχή σε έγκυο, για να έχει καλή γέννα.

γ. αφήνω τον εαυτό μου ελεύθερο: φέρομαι αυθόρυμητα και φυσικά.

δ. αφήνομαι ελεύθερος: δε βρίσκομαι πλέον υπό περιορισμό, στη φυλακή.

4. Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα ν.ε. αντώνυμα των παρακάτω λέξεων:

«υποδονλώνω», «κατακτητής», «εξαρτημένος» / «δεσμευμένος», «εξάρτηση» / «δέσμευση».

υποδονλώνω → ελευθερώνω

κατακτητής → απελευθερωτής

εξαρτημένος, δεσμευμένος → απελευθερωμένος, απελεύθερος

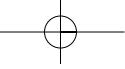
εξάρτηση, δέσμευση → απελευθέρωση, ελευθερία

B2. Ετυμολογικά σχόλια
Παραγωγή ουσιαστικών από επίθετα**Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από επίθετα**

-ία	από επίθετα β' κλίσης σε -ος και από μερικά γ' κλίσης κακός > ἡ κακία, ἀτυχής > ἡ ἀτυχία
-(<ε)ια (προπαροξύτονα)	από επίθετα γ' κλίσης σε -ης, -ης, -ες ύγιης > ἡ υγίεια
-(<ο)ια (προπαροξύτονα)	από συνηρημένα επίθετα β' κλίσης σε -ους εῦνους > ἡ εὔνοια
-ος	από επίθετα γ' κλίσης σε -ύς, -εια, -ύ πλατύς > τὸ πλάτος
-σύνη	από επίθετα β' κλίσης και γ' κλίσης σε -ων, -ων, -ον δίκαιος > ἡ δικαιοσύνη, ἄφρων > ἡ ἀφροσύνη
-(<υ)της	από επίθετα γ' κλίσης σε -ύς, -εια, -ύ βαρύς > ἡ βαρύτης, ταχύς > ἡ ταχυτής / ἡ ταχύτης
-(<ό)της	από επίθετα β' κλίσης σε -ος ἀρχαῖος > ἡ ἀρχαίότης
-άς	από αριθμητικά επίθετα μόνος > ἡ μονάς

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 64 του σχολικού βιβλίου**1. Να γράψετε ουσιαστικά παράγωγα των παρακάτω επιθέτων.**

- σοφός > **σοφία**
 εὐγενής > **εὐγένεια**
 δοῦλος > **δουλοσύνη**
 ἀγαθός > **ἀγαθότης**
 σώφρων > **σωφροσύνη**
 γενναῖος > **γενναιότης**
 δομένος > **δομινάτης**

Ενότητα
8

2. Να βρείτε από ποια επίθετα προέρχονται τα παρακάτω ουσιαστικά.

ἀβρότης (= τρυφερότητα)	<	ἀβρός
εὐζος	<	εὐζύς
βραδύτης	<	βραδύς
ἀπείθεια	<	ἀπειθής
ἀπειρία	<	ἀπειρος
ανθάδεια	<	ανθάδης
ώραιότης	<	ώραιος

3. Να συμπληρώσετε στα τετραγωνίδια παράγωγα ουσιαστικά των επιθέτων που δίνονται. Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται παράγωγο ουσιαστικό του επιθέτου λαμπρός.

α. λεπτός β. αἴτιος γ. ἀμελής δ. ἄπνους ε. ἀκριβής στ. πρᾶος ζ. ἀτακτος η. κύριος θ. θρασύς

α. λεπτότης β. αἰτία γ. ἀμέλεια δ. ἄπνοια ε. ἀκρίβεια στ. πραότης ζ. ἀταξία η. κυριούτης θ. θρασύτης

Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται το ουσιαστικό λαμπρότης.

Ενότητα
8

Μέρος Γ

- Γραμματική:** 1. Δευτερόχλιτα επίθετα
 2. Η δεικτική αντωνυμία *οὗτος, αὕτη, τοῦτο*

Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Δευτερόχλιτα επίθετα

α. Τρικατάληπτα

ενικός αριθμός						
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	πιστός	πιστὴ	πιστὸν	βέβαιος	βεβαία	βέβαιον
γεν.	πιστοῦ	πιστῆς	πιστοῦ	βεβαίου	βεβαίας	βεβαίουν
δοτ.	πιστῷ	πιστῇ	πιστῷ	βεβαίῳ	βεβαίᾳ	βεβαίῳ
αιτ.	πιστὸν	πιστὴν	πιστὸν	βέβαιον	βεβαίαν	βέβαιον
χλητ.	πιστὲ	πιστὴ	πιστὸν	βέβαιε	βεβαία	βέβαιον

πληθυντικός αριθμός						
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	πιστοὶ	πισταὶ	πιστὰ	βέβαιοι	βέβαιαι	βέβαια
γεν.	πιστῶν	πιστῶν	πιστῶν	βεβαίων	βεβαίων	βεβαίων
δοτ.	πιστοῖς	πισταῖς	πιστοῖς	βεβαίοις	βεβαίαις	βεβαίοις
αιτ.	πιστοὺς	πιστὰς	πιστὰ	βεβαίους	βεβαίας	βέβαια
χλητ.	πιστοὶ	πισταὶ	πιστὰ	βέβαιοι	βέβαιαι	βέβαια

β. Δικατάληπτα

ενικός αριθμός						
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομ.	ὅ	ἡ	ἐνδοξός	τὸ	ἐνδοξόν	
γεν.	τοῦ	τῆς	ἐνδόξον	τοῦ	ἐνδόξον	
δοτ.	τῷ	τῇ	ἐνδόξῳ	τῷ	ἐνδόξῳ	
αιτ.	τὸν	τὴν	ἐνδόξον	τὸ	ἐνδόξον	
χλητ.	(ῷ)		ἐνδοξε	(ῷ)	ἐνδοξον	

πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	<i>oī</i>	<i>aī</i>	<i>ενδοξοι</i>	<i>τὰ</i>	<i>ενδοξα</i>
γεν.	<i>τῶν</i>	<i>τῶν</i>	<i>ἐνδόξων</i>	<i>τῶν</i>	<i>ἐνδόξων</i>
δοτ.	<i>τοῖς</i>	<i>ταῖς</i>	<i>ἐνδόξοις</i>	<i>τοῖς</i>	<i>ἐνδόξοις</i>
αιτ.	<i>τοὺς</i>	<i>τὰς</i>	<i>ἐνδόξους</i>	<i>τὰ</i>	<i>ενδοξα</i>
κλητ.	(<i>ῳ</i>)		<i>ενδοξοι</i>	(<i>ῳ</i>)	<i>ενδοξα</i>

Παρατηρήσεις

- Στην Αρχαία Ελληνική τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι **τρικατάληκτα** (έχουν τρεις καταλήξεις, μία για κάθε γένος), π.χ. ὁ σοφὸς, ἡ σοφὴ, τὸ σοφὸν, και **δικατάληκτα** (έχουν δύο καταλήξεις, μία κοινή για το αρσενικό και το θηλυκό και μία για το ουδέτερο), π.χ. ὁ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον.
- Στα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα επίθετα το **αρσενικό** και το **ουδέτερο** γένος κλίνονται σύμφωνα με τη **β' κλίση** των ουσιαστικών, ενώ το **θηλυκό** κλίνεται σύμφωνα με την **α' κλίση** των ουσιαστικών.
- Το **θηλυκό** των τρικατάληκτων δευτερόκλιτων επιθέτων:
 - α.** λήγει σε **-η**, όταν πριν από την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει **σύμφωνο εκτός από το ρ**, π.χ. *πιστ-ός, πιστ-ή, πιστ-όν*.
 - β.** λήγει σε **-α** (μακρό), όταν πριν από την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει **φωνήν ή ρ**, π.χ. *ἄγιος, ἄγι-α, ἄγι-ον - φαιδρ-ός, φαιδρ-ά, φαιδρ-όν* (εξαιρείται το επίθετο *δύρδο-ος, δύρδο-η, δύρδο-ον*).
- Το **θηλυκό** των τρικατάληκτων δευτερόκλιτων επιθέτων στην **ονομαστική, γενική** και **κλητική** του **πληθυντικού** τονίζεται όπου και όπως τονίζεται στις ίδιες πτώσεις το αρσενικό, π.χ. *αἱ πλούσιαι, τῶν πλούσιων, ᾖ πλούσιαι* (αρσ.: *οἱ πλούσιοι, τῶν πλούσιων, ᾖ πλούσιοι*).
- Από τα δευτερόκλιτα επίθετα, δικατάληκτα είναι τα περισσότερα σύνθετα επίθετα σε **-ος**, π.χ. *ὅ/ἡ ἄγονος, τὸ ἄγονον – ὅ/ἡ ἄκαρπος, τὸ ἄκαρπον – ὅ/ἡ ἐνδοξος, τὸ ἐνδοξον*.

Ενότητα
8

Απαντήσεις στις ασκήσεις της σελ. 66 του σχολικού βιβλίου

✓ Να συμπληρώσετε τις πτώσεις που λείπουν.

ενικός αριθμός					
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο		
ονομ.	ό φαιδρός	ή φαιδρά	τὸ φαιδρὸν		
γεν.	τοῦ φαιδροῦ	τῆς φαιδρᾶς	τοῦ φαιδροῦ		
δοτ.	τῷ φαιδρῷ	τῇ φαιδρᾷ	τῷ φαιδρῷ		
αιτ.	τὸν φαιδρὸν	τὴν φαιδρὰ	τὸ φαιδρὸν		

πληθυντικός αριθμός					
	οἰ φαιδροί	αἱ φαιδραὶ	τὰ φαιδρὰ		
ονομ.	οἱ φαιδροί	αἱ φαιδραὶ	τὰ φαιδρὰ		
γεν.	τῶν φαιδρῶν	τῶν φαιδρῶν	τῶν φαιδρῶν		
δοτ.	τοῖς φαιδροῖς	ταῖς φαιδροῖς	τοῖς φαιδροῖς		
αιτ.	τοὺς φαιδρούς	τὰς φαιδρὰς	τὰ φαιδρὰ		

✓ Να εντοπίσετε τα δευτερόκλιτα επίθετα του κειμένου της Ενότητας και να τα γράψετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και στα τρία γένη.

- παράσιτος** : παράσιτοι – παράσιτοι – παράσιτα
- ίκανον** : ίκανῶν – ίκανῶν – ίκανῶν
- παράδοξον** : παράδοξοι – παράδοξοι – παράδοξα
- ἄτεκνον** : ἀτέκνους – ἀτέκνους – ἀτεκνα
- πλούσιον** : πλουσίους – πλουσίας – πλούσια
- ἐπίτομον** : ἐπιτόμους – ἐπιτόμους – ἐπίτομα
- ἔτοιμον** : ἔτοιμους – ἔτοιμους – ἔτοιμα
- ἐλεύθερον** : ἐλευθέρους – ἐλευθέρους / ἐλευθέρας – ἐλεύθερα
- ἀφάρμακτον** : ἀφαρμάκτους – ἀφαρμάκτους – ἀφάρμακτα
- ύποβολιμιαῖος** : ύποβολιμιαῖοι – ύποβολιμιαῖαι – ύποβολιμιαῖα
- νεκρὸς** : νεκροὶ – νεκραὶ – νεκρὰ

2. Η δεικτική αντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο

	αρσενικό		θηλυκό		ουδέτερο	
	ενικός	πληθυντικός	ενικός	πληθυντικός	ενικός	πληθυντικός
ονομ.	οὗτος	οὗτοι	αὕτη	αὕται	τοῦτο	ταῦτα
γεν.	τούτου	τούτων	ταύτης	τούτων	τούτου	τούτων
δοτ.	τούτῳ	τούτοις	ταύτῃ	ταύταις	τούτῳ	τούτοις
αιτ.	τοῦτον	τούτους	ταύτην	ταύτας	τοῦτο	ταῦτα
χλητ.	οὗτος	—	αὕτη	—	—	—

Παρατηρήσεις

- Η δεικτική αντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο είναι η **μόνη αντωνυμία** της Αρχαίας Ελληνικής που έχει **χλητική** πτώση (στον ενικό αριθμό του αρσενικού και του θηλυκού γένους).
- Το ουδέτερο γένος σε όλους τους τύπους του ενικού και του πληθυντικού, καθώς και οι πλάγιες πτώσεις του αρσενικού και του θηλυκού γένους έχουν αρχικό γράμμα **τ-**.
- Η γενική πληθυντικού είναι η ίδια και στα τρία γένη: **τούτων**.
- Οι **δεικτικές αντωνυμίες** της αρχαίας ελληνικής είναι οι εξής:

οὗτος,	αὕτη,	τοῦτο
ἐκεῖνος,	ἐκείνη,	ἐκεῖνο
ὅδε,	ἡδε,	τόδε (= αυτός εδώ)
τοιόσδε,	τοιάδε,	τοιόνδε (= τέτοιος)
τοιοῦτος,	τοιαύτη,	τοιοῦτο(v) (= τέτοιος)
τηλικόσδε,	τηλικήδε,	τηλικόνδε (= τόσο μεγάλος)
τηλικοῦτος,	τηλικαύτη,	τηλικοῦτο(v) (= τόσο μεγάλος)

Ενότητα
8**Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 67 του σχολικού βιβλίου****1. Να κλίνετε τα ονοματικά σύνολα: ἡ ὠραιά νῆσος, ὁ καλὸς μαθητὴς, τὸ γνήσιον τέκνον.**

ενικός αριθμός			
ονομ.	ἡ ὠραιά νῆσος	ὁ καλὸς μαθητὴς	τὸ γνήσιον τέκνον
γεν.	τῆς ὠραιᾶς νῆσου	τοῦ καλοῦ μαθητοῦ	τοῦ γνησίου τέκνου
δοτ.	τῇ ὠραιᾷ νήσῳ	τῷ καλῷ μαθητῇ	τῷ γνησίῳ τέκνῳ
αιτ.	τὴν ὠραιὰν νῆσον	τὸν καλὸν μαθητὴν	τὸ γνήσιον τέκνον
κλητ.	(ῳ) ὠραιά νῆσε	(ῳ) καλὲ μαθητὰ	(ῳ) γνήσιον τέκνον
πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	αἱ ὠραιαὶ νῆσοι	οἱ καλοὶ μαθηταὶ	τὰ γνήσια τέκνα
γεν.	τῶν ὠραιῶν νήσων	τῶν καλῶν μαθητῶν	τῶν γνησίων τέκνων
δοτ.	ταῖς ὠραιαῖς νήσοις	τοῖς καλοῖς μαθηταῖς	τοῖς γνησίοις τέκνοις
αιτ.	τὰς ὠραιὰς νήσους	τοὺς καλοὺς μαθητὰς	τὰ γνήσια τέκνα
κλητ.	(ῳ) ὠραιαὶ νῆσοι	(ῳ) καλοὶ μαθηταὶ	(ῳ) γνήσια τέκνα

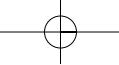
2. Να γράψετε τα επίθετα που δίνονται στην παρένθεση στον κατάλληλο τύπο, ώστε να συμφωνούν με τα αντίστοιχα ουσιαστικά.

- α. τὰς δεινάς συμφοράς (δεινός)
 β. τὴν δικαίαν πολιτείαν (δίκαιος)
 γ. τῶν ἀκάρπων δένδρων (ἄκαρπος)
- δ. οἱ γενναῖοι στρατιῶται (γενναῖος)
 ε. τοῖς ἐντίμοις ἀνθρώποις (ἐντίμος)

3. Να μεταφέρετε τα παρακάτω επίθετα στα υπόλοιπα γένη διατηρώντας τον αριθμό και την πτώση.

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
α. τούς ἄρχαίους	τὰς ἄρχαίας	τὰ ἄρχαῖα
β. τῷ δεξιῷ	τῇ δεξιᾷ	τῷ δεξιῷ
γ. τῶν θείων	τῶν θείων	τῶν θείων
δ. οἱ ὠφέλιμοι	αἱ ὠφέλιμοι	τὰ ὠφέλιμα
ε. τῶν ὀλίγων	τῶν ὀλίγων	τῶν ὀλίγων

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της δεικτικής αντωνυμίας οὗτος, αὕτη, τοῦτο και, σε όσες περιπτώσεις είναι νοηματικά αποδεκτό, να μεταφέρετε τις προτάσεις στον άλλο αριθμό.

Ενότητα
8

- α.** Οι τόποι **οὗτοι** χθαμαλοί (= χαμηλοί, χωρίς ορεινούς όγκους) είσιν.
 – **Ο τόπος οὗτος χθαμαλός εστίν.**

- β.** Τὰ παιδία **ταῦτα** οὐκ ἐγίγνωσκον τοὺς κινδύνους.
 – **Τὸ παιδίον τοῦτο οὐκ ἐγίγνωσκε τὸν κίνδυνον.**

- γ.** **Τοῦτο** τὸ ἀριστεῖον λαμβάνει.
 – **Ταῦτα τὰ ἀριστεῖα λαμβάνουσι.**

- δ.** Ἐκεῖνοι εἰς **τοῦτον** τὸν ἀγῶνα κατέστησαν ἡμᾶς.
 – **Ἐκεῖνος εἰς τούτους τοὺς ἀγώνας κατέστησεν ἡμᾶς.**

- ε.** **Αὕτη** ἡ ψῆφος τοῦ δικαστοῦ ἐστίν.
 – **Αὕται αἱ ψῆφοι τῶν δικαστῶν εἰσίν.**

5. Να εντοπίσετε στο παρακάτω κείμενο τα δευτερόκλιτα επίθετα και να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και στα τρία γένη:

‘Ανὴρ πλούσιος Ἀθηναῖος μεθ’ ἔτερων τινῶν ἔπλει. Καὶ δὴ χειμῶνος σφοδροῦ γενομένου καὶ τῆς νηὸς περιτραπείσης οἱ μὲν λοιποὶ πάντες διενήχοντο, ο δὲ Ἀθηναῖος παρ’ ἔκαστα τὴν Ἀθηνᾶν ἐπικαλούμενος μυρίᾳ ἐπηγγέλλετο, εἰ περισσωθείη. Εἰς δέ τις τῶν συννεναναγκότων παρανηχόμενος ἔφη πρὸς αὐτόν· σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει.

Μύθος του Αισώπου

- **πλούσιος:** πλούσιοι, πλούσιαι, πλούσια
- **ἔτερων:** ἔτερον, ἔτερας, ἔτερον (πρόκειται για επίθετο που ανήκει στις αόριστες επιμεριστικές αντωνυμίες)
- **σφοδροῦ:** σφοδρῶν, σφοδρῶν, σφοδρῶν
- **οἱ λοιποὶ:** ὁ λοιπός, ἡ λοιπή, τό λοιπόν
- **ἔκαστα:** ἔκαστον, ἔκάστην, ἔκαστον (πρόκειται για επίθετο που ανήκει στις αόριστες επιμεριστικές αντωνυμίες)
- **μυρία:** μυρίον, μυρίαν, μυρίον (απαντά στον ενικό αριθμό με περιληπτικά ουσιαστικά).

Ενότητα

8

ΚΛΙΣΗ**Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του KEIMENOY****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Β' κλίση**

ενικός αριθμός							πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	ό	κλήρος	ή	όδος	τὸ	φάρμακον	οἱ	κλήροι	αἱ	όδοι	τὰ	φάρμακα	
γεν.	τοῦ	κλήρου	τῆς	όδοῦ	τῷ	φάρμακου	τῶν	κλήρων	τῶν	όδῶν	τῶν	φάρμακων	
δοτ.	τῷ	κλήρῳ	τῇ	όδῷ	τῷ	φάρμακῳ	τοῖς	κλήροις	ταὶς	όδοῖς	τοῖς	φάρμακοις	
αιτ.	τὸν	κλήρον	τὴν	όδον	τὸ	φάρμακον	τοὺς	κλήρους	τὰς	όδοντας	τὰ	φάρμακα	
κλητ.	ῶ	κλήρε	ῷ	όδε	ῷ	φάρμακον	ῷ	κλήροι	ῷ	όδοι	ῷ	φάρμακα	

Γ' κλίση

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ό	γέρων	οἱ	γέροντες	
γεν.	τοῦ	γέροντος	τῶν	γερόντων	
δοτ.	τῷ	γέροντι	τοῖς	γέρουσι(ν)	
αιτ.	τὸν	γέροντα	τοὺς	γέροντας	
κλητ.	ῷ	γέρον	ῷ	γέροντες	

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	πλούσιος	ή	πλουσία	τὸ	πλούσιον
γεν.	τοῦ	πλουσίου	τῆς	πλουσίας	τοῦ	πλουσίου
δοτ.	τῷ	πλουσίῳ	τῇ	πλουσίᾳ	τῷ	πλουσίῳ
αιτ.	τὸν	πλούσιον	τὴν	πλουσίαν	τὸ	πλούσιον
κλητ.	ῷ	πλούσιε	ῷ	πλουσία	ῷ	πλούσιον

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	πλούσιοι	αἱ	πλουσίαι	τὰ	πλούσια
γεν.	τῶν	πλουσίων	τῶν	πλουσίων	τῶν	πλουσίων
δοτ.	τοῖς	πλουσίοις	ταῖς	πλουσίαις	τοῖς	πλουσίοις
αιτ.	τοὺς	πλουσίους	τὰς	πλουσίας	τὰ	πλούσια
κλητ.	ῷ	πλούσιοι	ῷ	πλουσίαι	ῷ	πλούσια

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	ίκανός	ή	ίκανη	τὸ	ίκανὸν
γεν.	τοῦ	ίκανοῦ	τῆς	ίκανῆς	τοῦ	ίκανοῦ
δοτ.	τῷ	ίκανῷ	τῇ	ίκανῃ	τῷ	ίκανῷ
αιτ.	τὸν	ίκανὸν	τὴν	ίκανὴν	τὸ	ίκανὸν
κλητ.	ῷ	ίκανὲ	ῷ	ίκανὴ	ῷ	ίκανὸν

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	ίκανοὶ	αἱ	ίκαναι	τὰ	ίκανὰ
γεν.	τῶν	ίκανῶν	τῶν	ίκανῶν	τῶν	ίκανῶν
δοτ.	τοῖς	ίκανοῖς	ταῖς	ίκαναῖς	τοῖς	ίκανοῖς
αιτ.	τοὺς	ίκανοὺς	τὰς	ίκανὰς	τὰ	ίκανὰ
κλητ.	ῷ	ίκανοι	ῷ	ίκαναι	ῷ	ίκανὰ

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός					
αρσ.-θηλ.	ουδ.		αρσ.-θηλ.	ουδ.				
ονομ.	ό, ή	ἔτοιμος	τὸ	ἔτοιμον	οἱ, αἱ	ἔτοιμοι	τὰ	ἔτοιμα
γεν.	τοῦ, τῆς	ἔτοιμου	τοῦ	ἔτοιμου	τῶν	ἔτοιμων	τῶν	ἔτοιμων
δοτ.	τῷ, τῇ	ἔτοιμῳ	τῷ	ἔτοιμῳ	τοῖς, ταῖς	ἔτοιμοις	τοῖς	ἔτοιμοις
αιτ.	τὸν, τὴν	ἔτοιμον	τὸ	ἔτοιμον	τοὺς, τὰς	ἔτοιμους	τὰ	ἔτοιμα
κλητ.	(ῷ)	ἔτοιμε	(ῷ)	ἔτοιμον	(ῷ)	ἔτοιμοι	(ῷ)	ἔτοιμα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός			
α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.	
ονομ.	ἐγώ	σὺ	—	ἡμεῖς	ὑμεῖς	(σφεῖς)
γεν.	ἐμοῦ-μου	σοῦ-σου	οὗ	ἡμῶν	ὑμῶν	(σφῶν)
δοτ.	ἐμοί-μοι	σού-σοι	οὖ-οἱ	ἡμῖν	ὑμῖν	(σφίσιν)
αιτ.	ἐμὲ-με	σὲ-σε	(ἔ)	ἡμᾶς	ὑμᾶς	(σφᾶς)

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	οὗτος	αὗτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων	
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις	
αιτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταύτα	
κλητ.	οὗτος	αὗτη	—	—	—	—	

Ενότητα
8

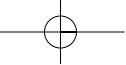
ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	ἔχων	ή	ἔχουσα	τὸ	ἔχον
γεν.	τοῦ	ἔχοντος	τῆς	ἔχουσης	τοῦ	ἔχοντος
δοτ.	τῷ	ἔχοντι	τῇ	ἔχουσῃ	τῷ	ἔχοντι
αιτ.	τὸν	ἔχοντα	τὴν	ἔχουσαν	τὸ	ἔχον
κλητ.	(ῷ)	ἔχων	(ῷ)	ἔχουσα	(ῷ)	ἔχον

πληθυντικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οἱ	ἔχοντες	αἱ	ἔχουσαι	τὰ	ἔχοντα
γεν.	τῶν	ἔχόντων	τῶν	ἔχουσῶν	τῶν	ἔχόντων
δοτ.	τοῖς	ἔχουσι(ν)	ταῖς	ἔχουσαις	τοῖς	ἔχουσι(ν)
αιτ.	τοὺς	ἔχοντας	τὰς	ἔχουσας	τὰ	ἔχοντα
κλητ.	(ῷ)	ἔχοντες	(ῷ)	ἔχουσαι	(ῷ)	ἔχοντα

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	λουσάμενος	ή	λουσαμένη	τὸ	λουσάμενον
γεν.	τοῦ	λουσαμένου	τῆς	λουσαμένης	τοῦ	λουσαμένου
δοτ.	τῷ	λουσαμένῳ	τῇ	λουσαμένῃ	τῷ	λουσαμένῳ
αιτ.	τὸν	λουσάμενον	τὴν	λουσαμένην	τὸ	λουσάμενον
κλητ.	(ῷ)	λουσάμενε	(ῷ)	λουσαμένη	(ῷ)	λουσάμενον

πληθυντικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οἱ	λουσάμενοι	αἱ	λουσάμεναι	τὰ	λουσάμενα
γεν.	τῶν	λουσαμένων	τῶν	λουσαμένων	τῶν	λουσαμένων
δοτ.	τοῖς	λουσαμένοις	ταῖς	λουσαμέναις	τοῖς	λουσαμένοις
αιτ.	τοὺς	λουσαμένους	τὰς	λουσαμένας	τὰ	λουσάμενα
κλητ.	(ῷ)	λουσαμένοι	(ῷ)	λουσαμέναι	(ῷ)	λουσάμενα

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Εμπηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις χρησιμοποιώντας χωρία του κειμένου της Ενότητας:
 - α. Πώς πέθανε ο Ζηνόφαντος;
 - β. Τι μαθαίνουμε από το κείμενο για την ηλικία, την οικογενειακή και την οικονομική κατάσταση του Πτοιόδωρου;
 - γ. Για ποιο λόγο ο Καλλιδημήδης φρόντιζε τον Πτοιόδωρο;
 - δ. Γιατί ο Καλλιδημήδης δεν μπορούσε να περιμένει άλλο για την κληρονομιά;
 - ε. Ποιον έπεισε ο Καλλιδημήδης να τον βοηθήσει να πραγματοποιήσει το σχέδιό του;
 - στ. Πού βρίσκεται το παράδοξο και το αστείο αυτής της ιστορίας;

Λεξιλογικού περιεχομένου

2. Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων: λύτρωση, ειλικρινής ή αυθάδης, άνεση.

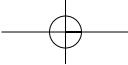
Επυμολογικού περιεχομένου

3. Να γράψετε τα ουσιαστικά της α.ε. που παραγονται από τα παρακάτω επίθετα:

ἄπληστος	>	_____
ύγιης	>	_____
πλατύς	>	_____
βραδύς	>	_____
γλυκύς	>	_____
βοηθός	>	_____

Γραμματικού περιεχομένου

4. Να εντοπίσετε στις παρακάτω προτάσεις τα δευτερόκλιτα επίθετα και να γράψετε τα τοία γένη στην ονομαστική ενικού:
 - α. Ἐν μεν τῷ λοιπῷ βίῳ φιλόφιλον δεῖ εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ φιλόπατριν καὶ συμμισεῖν τοῖς φίλοις τοὺς ἔχθρούς καὶ συναγαπᾶν τοὺς φίλους.
 - β. Εἰ τις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος ἀπολαυέτω τῆς καλῆς ταύτης καὶ λαμπρὰς πνηγύρεως.
5. Στις παρακάτω προτάσεις να συμπληρώσετε τον κατάλληλο τύπο της δεικτικής αντωνυμίας οὗτος, αὗτη, τοῦτο:
 - α. _____ ἐστι τὸ δεινόν.
 - β. Τὰ ἔργα τῶν οὐξυμφωνεῖ _____ τοῖς λόγοις.
 - γ. Ἐχρῶντο _____ ταῖς ἀφορμαῖς.
 - δ. Ἐλεγον _____, ἵνα πεισθῆτε (= για να πειστείτε).

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Καὶ ὁ μὲν παράσιτος οὕτως ἔχει πρὸς ἀργύριον ὡς οὐκ ἄν τις οὐδὲ πρὸς τὰς ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς ψηφίδας ἀμελῶς ἔχοι, καὶ οὐδὲν αὐτῷ δοκεῖ διαφέρειν τὸ χρυσίον τοῦ πυρός.

Λουκιανός, Περὶ παρασίτου, ὅτι τέχνη ἡ παρασίτική 52

Κείμενο

Καὶ ὁ μὲν παράσιτος
ἔχει πρὸς ἀργύριον οὕτως
ὡς οὐκ ἄν τις ἀμελῶς ἔχοι
πρὸς τὰς ψηφίδας ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς
καὶ οὐδὲν δοκεῖ διαφέρειν αὐτῷ
τὸ χρυσίον τοῦ πυρός.

Μετάφραση

Καὶ ο παράσιτος
κρατά απέναντι στα χρήματα την ίδια στάση
με κάποιον που θα αδιαφορούσε
για τα χαλίκια του γιαλού
και σε τίποτε δεν διαφέρει γι' αυτόν
το χρυσάφι από τα κάρβουνα.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Λέων γηράσας ἐνόσει κατακεκλιμένος ἐν ἄντρῳ. Παρῆσαν δ' ἐπισκεψόμενα τὸν βασιλέα πλὴν ἀλώπεκος τάλλα τῶν ζώων. Ὁ τοίνυν λύκος λαβόμενος εὐκαιρίας κατηγόρει παρὰ τῷ λέοντι τῆς ἀλώπεκος ἄτε δὴ παρ' οὐδὲν τιθεμένης τὸν πάντων αὐτῶν κρατοῦντα καὶ διὰ ταῦτα μηδ' εἰς ἐπίσκεψιν ἀφιγμένης. Ἐν τοσούτῳ δὲ παρῆν καὶ ἡ ἀλώπηξ καὶ τῶν τελευταίων ἡκροάσατο τοῦ λύκου ὅμιάτων. Ὁ μὲν οὖν λέων κατ' αὐτῆς ἐβρυχάτο. Ἡ δ' ἀπολογίας καιρὸν αἰτήσασα· καὶ τίς, ἔφη, τῶν συνελθόντων τοσοῦτον ὥφελησέν σε, δύσον ἐγὼ πανταχόσε περινοστήσασα καὶ θεραπείαν ὑπέρ σου παρ', ιατρῶν ζητήσασα καὶ μαθοῦσα; Τοῦ δὲ λέοντος εὐθὺς τὴν θεραπείαν εἰπεῖν κελεύσαντος ἐκείνη φησίν· εἰ λύκον ζῶντα ἐκδείρας τὴν αὐτοῦ δορὰν θερμὴν ἀμφιέσῃ. Καὶ τοῦ λύκου κειμένου ἡ ἀλώπηξ γελῶσα εἶπεν· οὕτως οὐ χρὴ τὸν δεσπότην πρὸς δυσμένειαν παρακινεῖν ἀλλὰ πρὸς εὔμενειαν. Ὁ μῦθος δηλοῖ, δτι ὁ καθ' ἑτέρου μηχανώμενος καθ' ἑαυτοῦ τὴν πάγην περιτρέπει.

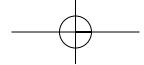
Μύθος του Αισώπου

Κείμενο

Λέων γηράσας
ἐνόσει κατακεκλιμένος ἐν ἄντρῳ.
Παρῆσαν δὲ

Μετάφραση

Ἐνα λιοντάρι, όταν γέρασε,
κειτόταν ἀρρωστο σε μια σπηλιά.
Και είχαν πάει

Ενότητα

8

ἐπισκεψόμενα τὸν βασιλέα
 πλὴν ἀλώπεκος
 τᾶλλα τῶν ζώων.
 Ὁ τοίνυν λύκος
 λαβόμενος τῆς εὐκαιρίας
 κατηγόρει τῆς ἀλώπεκος
 παρὰ τῷ λέοντι
 ἄτε δὴ παρ' οὐδὲν τιθεμένης
 τὸν κρατοῦντα
 πάντων αὐτῶν
 καὶ διὰ ταῦτα
 μηδὲ εἰς ἐπίσκεψιν ἀφιγμένης.
 Ἐν τοσούτῳ
 παρῆν καὶ ἡ ἀλώπηξ
 καὶ ἥπροάσατο
 τῶν τελευταίων ὄγημάτων τοῦ λύκου.
 Ὁ μὲν οὖν λέων
 ἐβρυχάτο κατ' αὐτῆς.
 Ἡ δὲ αἰτήσασα
 καιρὸν ἀπολογίας
 ἔφη·
 καὶ τὶς τῶν συνελθόντων
 ὠφέλησέν σε τοσούτον,
 ὅσον ἐγὼ
 περινοστήσασα πανταχόσε
 καὶ ζητήσασα ὑπέρ σου
 θεραπείαν παρ' ἵατρῶν
 καὶ μαθοῦσα;
 Τοῦ δὲ λέοντος κελεύσαντος
 εἰπεῖν εὐθὺς τὴν θεραπείαν
 ἔκείνη φησίν·
 εἰ ἐκδείρας ζῶντα λύκον
 ἀμφιέσῃ τὴν δορὰν αὐτοῦ θεραπήν.
 Καὶ τοῦ λύκου κειμένου
 ἡ ἀλώπηξ γελῶσα εἶπε·
 οὐ χρὴ οὕτως
 παρακινεῖν τὸν δεσπότην
 πρὸς δυσμένειαν
 ἀλλὰ πρὸς εὔμενειαν.

να δουν το βασιλιά
 εκτός από την αλεπού
 τα υπόλοιπα από τα ζώα.
 Ο λύκος λοιπόν,
 αφού βρήκε την ευκαιρία,
 κατηγορούσε την αλεπού
 στο λιοντάρι,
 επειδή τάχα δε δίνει δεκάρα
 για το βασιλιά
 όλων των ζώων
 και γι' αυτό
 ούτε καν τον επισκέφτηκε.
 Και πάνω στην ώρα
 εμφανίστηκε και η αλεπού
 και ἀκουσε
 τα τελευταία λόγια του λύκου.
 Το λιοντάρι λοιπόν
 μούγκριζε εναντίον της.
 Κι αυτή, αφού ζήτησε
 την ευκαιρία να απολογηθεί,
 είπε·
 και ποιος απ' αυτούς που μαζεύτηκαν
 σε οφέλησε τόσο πολύ,
 όσο εγώ
 που πήγα σε όλα τα μέρη
 και ζήτησα για σένα
 θεραπεία από τους γιατρούς
 και ἐμάθα (πώς θα γίνεις καλά);
 Και, αφού το λιοντάρι διέταξε
 να πει αμέσως τη θεραπεία,
 εκείνη λέει·
 αν, αφού γδάρεις ἔνα ζωντανό λύκο,
 φορέσεις το δέρμα του ζεστό.
 Και ενώ ο λύκος βρισκόταν εκεί
 η αλεπού γελώντας είπε·
 δεν πρέπει με τον τρόπο αυτόν
 να παρακινείς τον αφέντη
 στο μίσος
 αλλά στην αγάπη

Παράλληλα
κείμενα

Ο μῆθος δηλοῖ
ὅτι ὁ μηχανώμενος καθ' ἔτέρου
περιτρέπει
καθ' ἐαυτοῦ τὴν πάγην.

Ο μύθος διδάσκει
ότι όποιος σχεδιάζει κακά εναντίον άλλου,
πέφτει
ο ίδιος στην παγίδα.

Γλωσσικά σχόλια

Πρώτο παράλληλο κείμενο

ώς: σύνδεσμος αναφορικός.

ἄν: δυνητικό μόριο.

τὰς ψηφίδας: αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ψηφίς** [γεν. τῆς ψηφίδος].

διαφέρειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του **ρ.** **διαφέρω.**

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Λέων: ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ λέων** [γεν. τοῦ λέοντος].

γηράσας: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του **ρ.** **γηράσκω.**

ἐνόσει: γ' εν. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του **ρ.** **νοσέω-ῶ.**

κατακεκλιμένος: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του **ρ.** **κατακλίνομαι.**

ἄντρω: δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ ἄντρον** [γεν. τοῦ ἄντρου] = σπηλιά.

παρῆσαν: γ' πληθ. οριστ. παρατ. του **ρ.** **πάρειμι.**

ἐπισκεψόμενα: ονομ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. μέλ. μέσης φωνής του **ρ.** **ἐπισκοπέομαι-οῦμαι** (= επισκέπτομαι).

ἀλώπεκος: γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀλώπηξ** [γεν. τῆς ἀλώπεκος].

λαβόμενος: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. β' μέσης φωνής του **ρ.** **λαμβάνομαι.**

τόν κρατοῦντα: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του **ρ.** **κρατέω-ῶ** (= υπερισχύω).

ἀφιγμένης: γεν. εν. θηλ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του **ρ.** **ἀφικνέομαι-οῦμαι** = φτάνω.

παρῆν: γ' εν. οριστ. παρατ. του **ρ.** **πάρειμι.**

ἰκροάσσατο: γ' εν. οριστ. αιρ. μέσης φωνής του **ρ.** **ἀκροάομαι-ῶμαι.**

ὅημάτων: γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ ὅημα** [γεν. τοῦ ὅηματος] = λόγος.

ἐβρυχάτο: γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του **ρ.** **βρυχάομαι-ῶμαι.**

αἰτήσασα: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του **ρ.** **αἰτέω-ῶ.**

τίς: ονομ. εν. αρσ. γέν. της ερωτηματικής αντων. **τίς, τί.**

ἔφη: γ' εν. οριστ. παρατ. του ρ. **φημί.**

τῶν συνελθόντων: γεν. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **συνέρχομαι.**
πανταχόσε: επίρρο. τοπικό.

μαθούσα: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **μανθάνω.**

εἰπεῖν: απαρ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω.**

κελεύσαντος: γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κελεύω** (= διατάζω).

φησίν: γ' εν. οριστ. ενεστ. του ρ. φημί.

εἰ: σύνδεσμος υποθετικός.

ζῶντα: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζήω-ώ.**

ἐκδείρας: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκδέξω** (= γδέρνω).

τὴν δορὰν: αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δορὰ** [γεν. τῆς δοράς] = δέρμα.

αὐτοῦ: γεν. εν. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων.

ἀμφιέσῃ: β' εν. οριστ. μέλ. μέσης φωνής του ρ. **ἀμφιέννυμαι** (= ντύνομαι).

κειμένου: γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κεῖμαι** (= κείτομαι νε-
κρός).

γελῶσα: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γελάω-ώ.**

παρακινεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρακινέω-ώ.**

δηλοῖ: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **δηλώω-ώ** (= φανερώνω).

ὁ μηχανώμενος: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **μηχανάομαι-
ώμαι** (= επινοώ).

τὴν πάγην: αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πάγη** [γεν. τῆς πάγης] = πα-
γίδα.

περιτρέπει: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **περιτρέπω.**

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 150

1. Ποια χαρακτηριστικά έχει ο παράσιτος σύμφωνα με το πρώτο απόσπασμα;

Σύμφωνα με το πρώτο απόσπασμα, ο παράσιτος είναι άνθρωπος που περιφρονεί το χρήμα. Ο Σίμων, παράσιτος και ο ίδιος, μιλώντας με τρόπο γλαφυρό προσπαθεί να αποδείξει ότι η παρασιτική είναι τέχνη, και μάλιστα ανώτερη από τη ρητορική και τη φιλοσοφία, για να δικαιολογήσει τους ομοίους του. Υποστηρίζει πως οι παράσιτοι αντιμετωπίζουν τα χρήματα τόσο αδιάφορα, σαν να ήταν βότσαλα του γιαλού ή κάρβουνα, πράγματα δηλαδή χωρίς καμία αξία.

2. Ποια παγίδα έστησε ο λύκος στην αλεπού στο μύθο του Αισώπου και ποια κατάληξη είχε ο λύκος;

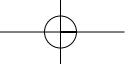
'Όταν ο λύκος πήγε –όπως και τα άλλα ζώα – να επισκεφτεί το άρρωστο λιο-

Παράλληλα
κείμενα

ντάρι, βλέποντας πως η αλεπού απουσίαζε, άδραξε την ευκαιρία για να της στήσει παγίδα. Είπε, λοιπόν, στο λιοντάρι ότι η αλεπού δεν του έχει κάνει επίσκεψη, επειδή δεν τον σέβεται ως βασιλιά των ζώων. Εκείνη την ώρα έμπαινε η αλεπού και άκουσε τις συκοφαντίες του λύκου. Έξυπνη και πονηρή καθώς ήταν, απολογήθηκε για την καθυστέρησή της υποστηρίζοντας πως έψαχνε θεραπεία για την αρρώστια του λιονταριού. Όταν το λιοντάρι ξήτησε να μάθει τι συμβούλεψαν οι γιατροί, εκείνη αποκρίθηκε πως, για να γίνει καλά, έπρεπε να γδάρει το λύκο ζωντανό και να φορέσει αμέσως το τομάρι του. Ο λύκος, που άρχισε να τρέμει από το φόβο του, προκάλεσε τα γέλια της αλεπούς, που απέδειξε πως όποιος μηχανεύεται κακά εναντίον άλλου πέφτει ο ίδιος στην παγίδα («όποιος σκάβει το λάκκο του άλλου πέφτει ο ίδιος μέσα»).

3. Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι τα κοινά σημεία ανάμεσα στο κείμενο της Ενότητας και το δεύτερο παράλληλο κείμενο;

Τα δύο κείμενα παρουσιάζουν αρκετά κοινά στοιχεία, καθώς περιστρέφονται γύρω από την ιδέα ότι, αν κάποιος σχεδιάζει κακά για κάποιον άλλο, συνήθως η κατάσταση στρέφεται εναντίον του. Στο κείμενο της Ενότητας ο Καλλιδημίδης οργανώνει τη δολοφονία του προστάτη του, Πτοιοδώρου, με σκοπό να καρπωθεί την περιουσία του, αλλά τελικά πίνει κατά λάθος ο ίδιος το δηλητήριο που προορίζόταν για τον πλούσιο γέροντα. Στο δεύτερο παράλληλο κείμενο ο λύκος στρέφει το λιοντάρι εναντίον της αλεπούς με δόλιο τρόπο, εκείνη όμως με πονηριά κατορθώνει να πείσει το βασιλιά των ζώων ότι η μόνη ελπίδα σωτηρίας του είναι να γδάρει το λύκο ζωντανό. Και στις δύο περιπτώσεις οι εμπνευστές των δόλιων σχεδίων, ο Καλλιδημίδης και ο λύκος, προσκολλώνται σε κάποιον ισχυρότερο (στον πλούσιο Πτοιόδωρο και στο λιοντάρι αντίστοιχα). Ένα άλλο κοινό σημείο των κειμένων είναι η ανατροπή που κρύβουν και το κωμικό στοιχείο που προκύπτει από αυτή (ο επίδοξος δολοφόνος του Πτοιοδώρου πεθαίνει με το δηλητήριο που ο ίδιος αγόρασε, ενώ ο λύκος, αντί να κερδίσει την εύνοια του λιονταριού και να καταστρέψει την αλεπού, αντιμετωπίζει την προοπτική να τον γδάρουν ζωντανό).

ΕΝΟΤΗΤΑ 9

Μέρος Α

Κείμενο: «Ανυπέρβλητα πρότυπα»

Όρων, ὁ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμναικοῖς ἀγῶσιν, ἡγησάμην Εὐαγόραν, εἴ τις ἔστιν αἰσθησις τοῖς τετελευτηκόσιν περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, χαίρειν ὅρῶντα τὴν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν. Πολὺ δ' ἂν ἦτι πλείω χάριν ἔχοι, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν κινδύνων αὐτοῦ ἀξίως εἰπεῖν· εὑρήσομεν γάρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν πάντα ποιοῦντας ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνῆμην καταλείψουσιν. Τὶς δ' οὐκ ἂν ἀθυμήσειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γενομένους ὑμνουμένους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον; Τούτων δ' αἵτιος διφθόνος· οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὡσθ' ἥδιον ἂν εὐλογουμένων ἀκούοιεν οὓς οὐκ ἵσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τούτων ὑφ' ἀν εὗ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν.

Ισοκράτης, Εὐαγόρας 1-6 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: ο Ισοκράτης γεννήθηκε το 436 π.Χ. στον αττικό δήμο Ερχιά και πέθανε σε ηλικία 98 ετών, το 338 π.Χ. Υπήρξε μαθητής του σοφιστή Γοργία, του Πρόδικου, του Τεισία και πιθανόν του Σωκράτη. Γύρω στα 390 π.Χ. ίδρυσε θρησκική σχολή όπου διακρίθηκε ως ρητοροδιδάσκαλος. Έγραψε επιστολές και σημαντικούς λόγους, χωρίς ποτέ να εκφωνήσει κανέναν εξαιτίας της φυσικής του δειλίας και της ασθενικής του φωνής. Από τους πιο γνωστούς είναι οι Περὶ εἰρήνης, Παναθηναϊκός, Πανηγυρικός και Περὶ ἀντιδόσεως.

Το απόσπασμα: προέρχεται από τον παρανετικό λόγο του Ισοκράτη Εὐαγόρας, στον οποίο ο ρήτορας εγκωμιάζει το νεκρό βασιλιά της Κύπρου, Ευαγόρα, και δίνει συμβουλές και οδηγίες για τη σωστή διακυβέρνηση ενός κράτους.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά**Κείμενο**

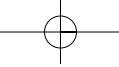
Όρῶν, ὡς Νικόλεις, τιμῶντά σε
τὸν τάφον τοῦ πατρὸς
οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει
τῶν ἐπιφερομένων,
ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ
καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν,
ἡγησάμην Εὐαγόραν,
εἴ̄ ἐστί τις αἰσθησις
τοῖς τετελευτηκόσιν
περὶ τῶν γιγνομένων ἐνθάδε,

χαίρειν ὁρῶντα
τήν τε ἐπιμέλειαν περὶ αὐτὸν
καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν.

Πολὺ δ' ἔτι πλείω χάριν
ἄν ἔχοι,
εἴ̄ τις δυνηθείη
εἰπεῖν ἀξίως
περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων
καὶ τῶν κινδύνων αὐτοῦ·
εὑρήσομεν γάρ
τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους
τῶν ἀνδρῶν
ποιοῦντας πάντα (ἐπιμελομένους)
ὅπως καταλείψουσιν
τὴν μνήμην ἀθάνατον
περὶ αὐτῶν.
Τίς δ' οὐκ ἄν ἀθυμήσειεν,
ὅταν ὁρᾶ ὑμνονυμένους
τοὺς γενομένους μὲν
περὶ τὰ Τρωϊκά,
αὐτὸν δὲ
προειδῆ
μηδέποτε ἀξιωθησόμενον
τοιούτων ἐπαίνων,

Μετάφραση

Επειδή, Νικοκλή, σε βλέπω να τιμάς
τον τάφο του πατέρα (σου)
όχι μόνο με το πλήθος και τη λαμπρότητα
των προσφορών (σου),
αλλά και με χορούς και μουσική
και με αθλητικούς αγώνες,
σκέφτηκα ότι ο Ευαγόρας,
αν νιώθουν κάτι
οι νεκροί
για όσα γίνονται (ή συμβαίνουν) εδώ (δηλ.
μεταξύ των ζωντανών),
χαίρεται, επειδή βλέπει
και τη φροντίδα (σου) γι' αυτόν
και τη δική σου μεγαλοπρέπεια (δηλ. τη με-
γαλοπρέπεια των τιμών σου γι' αυτόν).
Και πολύ πιο μεγάλη ευγνωμοσύνη
θα οφειλε (ο Ευαγόρας),
αν κάποιος μπορούσε
να μιλήσει αντάξια
για τις αρχές (ή τις ασχολίες)
και τις ωφοκίνδυνες πράξεις του·
γιατί θα διαπιστώσουμε
ότι οι φιλόδοξοι και γενναίοι
από τους ἀνδρες
κάνουν τα πάντα (φροντίζοντας)
πώς θα αφήσουν πίσω τους
τη μνήμη αθάνατη
γι' αυτούς (ή για τον εαυτό τους).
Και ποιος δε θα στενοχωριόταν,
όταν βλέπει να επαινούνται
αυτοί που έζησαν
την εποχή των Τρωικών,
ενώ για τον εαυτό του
γνωρίζει εκ των προτέρων
ότι ποτέ δε θα κριθεί ἀξιος
τέτοιων επαίνων,

μηδ' ἄν ύπερβάλλῃ
τὰς ἀρετὰς ἔκείνων;
Τούτων
αἴτιός (έστιν) ὁ φθόνος·
τινές γὰρ
πεφύκασι
οὗτῳ δυσκόλως,
ῶσθ' ἥδιον
ἄν ἀκούοιεν εὐλογούμενων
οὓς οὐκ ἵσασιν
εἰ γεγόνασιν,
ἢ τούτων ὑφ' ᾧν
τυγχάνουσιν
αὗτοὶ εὖ πεπονθότες.

ούτε κι αν ακόμα ἔξεπεράσει
τις αρετές εκείνων;
Τέτοιων καταστάσεων
υπαίτιος (είναι) ο φθόνος·
γιατί μερικοί (άνθρωποι)
είναι από τη φύση τους
τόσο μικρόψυχοι,
ώστε με πιο μεγάλη ευχαρίστηση
θα ἀκουγαν να επαινούνται
εκείνοι τους οποίους δεν γνωρίζουν
αν έχουν υπάρξει,
παρά αυτοί από τους οποίους
συμβαίνει
οι ίδιοι να έχουν ευεργεηθεί.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Ισοκράτης στο κείμενο αυτό απευθυνόμενος στο Νικοκλή, το γιο του πεθαμένου βασιλιά Ευαγόρα, του λέει ότι έχει την γνώμη πως ο Ευαγόρας θα χαιρεταί με τις τιμές που του προσφέρει ο γιος του, αν βέβαια οι νεκροί αντιλαμβάνονται τα όσα γίνονται στον Επάνω Κόσμο. Όμως λέει ότι ο Ευαγόρας θα χαιρόταν πιο πολύ, αν κάποιος είχε τη δυνατότητα να μιλήσει με τρόπο αντάξιο των πράξεων και των αρετών του, γιατί οι φιλόδοξοι και γενναίοι άνδρες κάνουν τα πάντα, για να αφήσουν τη μνήμη τους αθάνατη. Στη συνέχεια ο Ισοκράτης λέει ότι οποιοσδήποτε θα στενοχωριόταν, όταν έβλεπε ότι, κι αν ακόμα ξεπερνούσε στην αρετή αυτούς που πολέμησαν κατά τον Τρωικό πόλεμο, δε θα εγκωμιαζόταν, όπως αυτοί. Κι αυτό πιστεύει πως συμβαίνει, γιατί κάποιοι μικρόψυχοι από ζηλοτυπία χαίρονται να επαινούνται εκείνοι τους οποίους δε γνωρίζουν και όχι αυτοί οι οποίοι τους έχουν ευεργετήσει.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

□ οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν επιφερομένων... καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν: κατά την αρχαιότητα συνήθιζαν να τιμούν τους νεκρούς κάνοντας θυσίες, σπονδές και αφιερώματα. Όπως πληροφορούμαστε από τον Ισοκράτη αλλά και από τον Όμηρο (Ιλιάδα Ψ), οι εύποροι πολίτες, για να τιμήσουν τους νεκρούς τους, τελούσαν μεγαλοπρεπείς τελετές που περιλάμβαναν μουσικούς και αθλητικούς αγώνες και άλλους διαγωνισμούς.

Ενότητα
9

- ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν:** είναι γνωστή από την Οδύσσεια η σημασία που έδιναν οι αρχαίοι Έλληνες στην υστεροφημία (< ύστερος + φήμη), δηλαδή στην καλή φήμη που συνόδευε κάποιον μετά το θάνατό του και αποτελούσε καύχημα των απογόνων του.

A5. Γλωσσικά σχόλια

- Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **όρων:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **όράω-ῶ** = βλέπω.
ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. όρω, παρτ. έώρων, μέλ. ὄψιμαι, αόρ. β΄: εἶδον, παροκ. έօρακα/έώρακα/όπωπα, υπερσ. έωράκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όραμα, όραση, ορατός, αόρατος, είδωλο, είδος, όψη, ύποπτος, οφθαλμίατρος.
- **Νικόλεις:** αλητ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Νικοκλῆς** [γεν. τοῦ Νικοκλέους].
- **τιμόντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τιμάω - ω. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τιμῶ, παρτ. ἐτίμων, μέλ. τιμήσω, αόρ. ἐτίμησα, παροκ. τετίμηκα, υπερσ. ἐτετιμήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τιμή, πολύτιμος, τίμημα.
- **σέ:** αιτ. εν. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντωνυμίας **ἐγώ** (α΄ πρόσ.), **σύ** (β΄ πρόσ.), **οὖ** (γ΄ πρόσ. γεν. πτώση) = εγώ, εσύ, αυτός.
- **τοῦ πατρός:** γεν. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός] = ο πατέρας.
- **τῷ πλήθει:** δοτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό πλῆθος** [γεν. τοῦ πλήθους] = το πλήθος, ο κόσμος. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πληθυσμός, πληθυντικός.
- **τῷ κάλλοις:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κάλλος** [γεν. τοῦ κάλλους] = λαμπρότητα, ομορφιά.
- **ἐπιφερομένων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπιφέρω** = προσφέρω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιφέρομαι, παρτ. ἐπεφερόμην, μέλ. ἐποίσομαι/ἐποισθήσομαι/ἐπενεχθήσομαι, αόρ. ἐπηνεγάμην/ἐπηνέχθην, παροκ. ἐπενήνεγμαι, ἐπενηνέγμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορά, προσφορά, διαφορά.
- **χοροῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ χορός** [γεν. τοῦ χοροῦ] = ο χορός.
- **μουσικῇ:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ μουσική** [γεν. τῆς μουσικῆς].
- **ἀγῶσιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ ἀγών** [γεν. τοῦ ἀγῶνος] = ο αγώνας.
- **ἱγησάμην:** α΄ ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **ἱγέομαι-ἱγοῦμαι** = προϊσταμαι, εί-

μαι αρχηγός. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. ἥγοῦμαι, παρτ. ἥγούμην, μέλ. ἥγήσομαι/ἥγηθησομαι, αορ. ἥγησάμην/ ἥγήθην, παρκ. ἥγημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηγεμονία, εισηγητής, αφηγητής, καθηγητής, τηέτης, διηγούμαι.

- **εἰ** (: υποθετικός σύνδεσμος): αν· **εἰ τίς ἐστιν**: ο τόνος της εγκλιτικής λέξης **τίς** ανέβηκε στο **εἰ** και του ἐστιν στο **τίς**.
- **αἰσθησις**: ονομ. εν θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ αἰσθησις** [γεν. τῆς αἰσθήσεως] = αἰσθηση.
- **ἐνθάδε** (: τοπικό επίρρημα) = εδώ.
- **ἐστιν**: γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. είμι, παρτ. ἥ/ήν, μέλ. ἔσομαι, αορ. β' ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: γεγονός, ουσία, ον.
- **τετελευτηρόσιν**: δοτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής παρκ. του ρ. **τελευτάω-ῶ** = πεθαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. τελευτάω-ῶ, παρτ. ἐτελεύτων, μέλ. τελευτήσω, αόρ. ἐτελεύτησα, παρκ. τετελεύτηκα, υπερσ. ἐτετελευτήκειν.
- **γιγνομένων**: γεν. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αόρ. β' ἐγνόμην/ἐγενήθην, παρκ. γέγονα/γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ἐγεγενήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γενιά, γένος, γενέθλιος, νεογνός, πρωτογενής, γονέας.
- **χαίρειν**: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **χαίρω** = χαίρομαι, ευχαριστιέμαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. χαίρω, παρτ. ἔχαιρον, μέλ. χαιρόσω, αόρ. β' ἐχάρην, παρκ. γέγηθα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** χαρά, χάρη, περιχαρής, χάρμα.
- **όρθωτα**: αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **όράω, ὦ** = βλέπω. Βλέπε πιο πάνω τη μτχ. **όρθων**.
- **ἐπιμέλειαν**: αιτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ ἐπιμέλεια** [γεν. τῆς ἐπιμελείας] = η φροντίδα.
- **σήν**: αιτ. εν. θηλ. γέν. β' προσώπου (για ενα κτήτορα) της κτητικής αντων. **σός, σή, σόν** = δικό σου.
- **ἔτι** (: χρονικό ή ποσοτικό επίρρημα) = ακόμη, επιπλέον.
- **ἄν**: δυνητικό μόριο που συντάσσεται με την ευκτική **ἔχοι** (**ἄν** **ἔχοι**: δυνητική ευκτική).
- **πλείω**: αιτ. ενικ. θηλ. γένους, συγκρ. βαθμού του επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ**. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ**: πολύς, πολλή, πολύ. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ**: δ, ή πλείων, τὸ πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: πλεῖστος, -η, -ον.
- **χάριν**: αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ χάρις** [γεν. τῆς χάριτος] = ευγνωμοσύνη.
- **ἔχοι**: γ' ενικ. προσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω. ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. ἔχω, παρτ. εἶχον, μέλ. ἔξω/σχήσω, αορ. β' ἔσχον, παρκ. ἔσχηκα, υπερσ. [έσχήκειν: μετγν]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.**: ευεξία, καχεξία, εξής, σχολή, σχολείο, σχεδόν, σχέση, σχήμα, κάτοχος, ένοχος, μέτοχος.

Ενότητα
9

- **δυνηθείη:** γ' ενικ. πρόσ. ευκτ. αιρ. του ρ. **δύναμαι** = μπορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, παρτ. ἐδυνάμην, μέλ. δυνήσομαι/δυνηθήσομαι, αιρό. ἐδυνήθην/ἡδυνήθην/ἐδυνάσθην, παρκ. δεδύνημαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** δύναμη, αδυναμία, δυνάστης, δυνατός, δυναμικός.
- **ἐπιτηδευμάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ἐπιτήδευμα** [γεν. τοῦ ἐπιτηδεύματος] = αρχή, ασχολία.
- **κινδύνων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ κίνδυνος** [γεν. τοῦ κινδύνου] = ωψοκίνδυνη πρόξη.
- **εἰπεῖν:** απαρ. αιρ. β' του ρ. **λέγω** = λέω, μιλώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/ἔρω, αιρό. ἔλεξα/εἶπα και αιρό. β' εἶπον, παρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λέσχη, λόγος, λογικός, ρήμα, ρήση, ρήτορας, απόρρητος, έπος.
- **εύρησομεν:** α' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **εύρισκω** = βρίσκω, διαπιστώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εύρισκω, παρτ. εύρισκον / ηύρισκον, μέλ. εύρησω, αιρό. β' εὗρον / ηὗρον, παρκ. εύρηκα / ηύρηκα, υπερσ. εύρηκώς ̄ην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** εύρεση, εφεύρεση, εύρημα.
- **φιλοτίμους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ φιλότιμος, ἡ φιλότιμη, τό φιλότιμον** = φιλόδοξος.
- **τῶν ἀνδρῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού **ὁ ἀνήρ** [γεν. τοῦ ἀνδρός] = ο άνδρας.
- **ποιούντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω – ποιῶ** = κάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, παρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αιρό. ἐποίησα, παρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίημα, ποίηση, χειροποίητος, προσποιητός.
- **ἀθάνατον:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἀθάνατος, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον** = αθάνατος, αιώνιος.
- **αὐτῶν (ή ἑαυτῶν):** γεν. πληθ. αρσ. γέν. γ' προσώπου της αυτοπαθητικής αντωνυμίας (γενική πτώση): **ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ.**
- **καταλείψουσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταλείπω** = αφήνω, εγκαταλείπω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταλείπω, παρτ. κατέλειπον, μέλ. καταείψω, αιρό. β' κατέλιπον, παρκ. καταλέλοιπα, υπερσ. κατελελοίπειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** διάλειμμα, έλλειμμα, ελλιπής, υπόλειμμα, λειψός, λειψδρία.
- **τίς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της ερωτηματικής αντωνυμίας **τίς, τίσ, τί** [γεν. τίνος/τοῦ] = ποιος, ποια, ποιο.
- **ἀθυμήσειεν:** γ' ενικ. πρόσ. ευκτ. αιρ. του ρ. **ἀθυμέω, – ώ** = είμαι λυπημένος. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀθυμῶ, παρτ. ἡθύμιον, μέλ. ἀθυμήσω, αιρό. ἡθύμησα.
- **όρᾳ:** γ' ενικ. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **όράω, ὄρω** = βλέπω. Βλέπε πε πιο πάνω.

- **γενομένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. β' του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **ύμνουμένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. παθ. φωνής του ρ. **ύμνεω-ῶ** = εξυμνώ, εγκωμιάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ύμνοῦμαι, παρτ. ύμνονύμην, μέλ. ύμνηθσομαι, παθ. αόρ. ύμνήθην, παρκ. ύμνημαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.:** υμνητής, ύμνος.
- **προειδῆ:** γ' ενικ. πρόσ. υποτ. ενεστ. του **πρόοιδα** = γνωρίζω εκ των προτέρων. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρκ. με σημ. ενεστ. **πρόοιδα**, υπερσ. με σημασία παρτ. προήδη/ήδειν, μέλ. προείσομαι/προειδήσω. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** είδηση, ιστορία, προϊστορία.
- **ύπερβάλλη:** γ' ενικ. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ύπερβάλλω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ύπερβάλλω, παρτ. ύπερβάλλον, μέλ. ύπερβαλῶ, αόρ. β' ύπερέβαλον, παρκ. ύπερβέβλητα, υπερσ. ύπερεβεβλήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** υπερβολή, υπερβολικός, ανυπέρβλητος.
- **ἐπαίνων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἐπαινος.**
- **ἀξιωθησόμενον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής μέλ. του ρ. **ἀξιόματ-ἀξιοῦμαι** = κρίνομαι αξιος. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀξιοῦμαι, παρτ. ἡξιούμην, μέλ. ἀξιωθήσομαι, αόρ. ἡξιώθην, παρκ. ἡξιώμαι, υπερσ. ἡξιώμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** αξιώμα, αξιώσῃ.
- **αἴτιος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ αἴτιος, ἡ αἴτιος και ἡ αἰτία, τό αἴτιον** = υπαίτιος, υπεύθυνος.
- **τινες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της αορ. αντωνυμίας **τίς, τί** [γεν. τινός/του] = κάποιος, κάποιο.
- **πεφύκασιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. παρκ. μέσης φωνής του ρ. **φύομαι** = είμαι από τη φύση μου. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φύομαι, παρτ. ἐφύόμην, μέλ. φύσομαι, αόρ. β' ἔφυν, παρκ. πέφυκα, υπερσ. ἐπεφύκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** φύση, φυλή, φύλλο, φυτό, φυτεύω, φύλο, ευφυής.
- **ώσθ' (:** **ώστε**): συμπερασματικός σύνδεσμος = ώστε.
- **ήδιον:** συγκρ. βαθμός του επιρρο. **ήδεως** = ευχάριστα. Βαθμοί του επιρρήματος. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ήδεως, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ήδιον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ήδιστα.
- **εὐλογουμένων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **εὐλογέω-ῶ** = επαινώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐλογοῦμαι· όλοι οι άλλοι τύποι του ρήματος είναι ποιητικοί ή μεταγενέστεροι.
- **ἀκούοιεν:** γ' πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀκούω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀκούω, παρτ. ἡκουον, μέλ. ἀκούσομαι, αόρ. ἡκουσα, παρκ. ἀκόκοα, υπερσ. ἀκηρόειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ακοή, ἀκουσμα, υπτήκοος, ακουστικό, βαρήκοος, ἔακουστός.
- **οὗς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφ. αντων. **οὗς, ᾱ, ὅ** = ο οποίος.
- **ἴσασιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **οίδα** = γνωρίζω. Βλέπε πιο πάνω.

Ενότητα
9

- **εἰ:** υποθετικός σύνδεσμος· εδώ εισάγει πλάγια ερωτηματική πρόταση από το **οὐκ ισασιν.**
- **γεγόνασιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. παρκ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην/ἐγενήθην, παρκ. γέγονα/γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/ἐγεγενήμην/γεγενήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γενεά, γένος, γένεση, γενέθλιος, νεογνός, γηγενής, γόνος, γονέας.
- **ῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γένους της αναφορικής αντωνυμίας **ὅς, ἣ, ὅ** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
- **πεπονθότες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής παρκ. του ρ. **πάσχω** = παθάινω (εὗ πάσχω = ευεργετούμαι). **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πάσχω, παρτ. ἔπασχον, μέλ. πείσομαι, αόρ. β' ἔπαθον, παρκ. πέπονθα, υπερσ. ἔπεπόνθειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πάθημα, πάθος, πάθηση, παθητικός.
- **τυγχάνουσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **τυγχάνω** = βρίσκω, συμβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τυγχάνω, παρτ. ἐτύγχανον, μέλ. τεύξομαι, αόρ. β' ἐτύχον, παρκ. τετύχηκα, υπερσ. τετυχηρώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τύχη, τυχαίος, επίτευξη, επιτυχία.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
όρων	—	όψόμενος	ἰδών	έωρακώς	—
τιμῶντα	—	τιμήσοντα	τιμήσαντα	τετιμηρότα	—
ἐπιφερομένων	—	ἐποισομένων/	ἐπενεγκαμένων/	ἐπενηγμένων	—
ήγουμαι	ήγουμπην	ήγησομαι/	ήγενετον	ήγημαι	ήγήμην
—	—	ήγηθησομαι	ήγήθην	—	—
ἐστίν	ἦν	ἔσται	ἔγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
τελευτῶσι	—	τελευτήσουσι	τελευτήσαισι	τετελευτηρόσιν	—
γιγνομένων	—	γενησομένων/	γενομένων/	γεγενημένων	—
γενηθησομένων	—	γενηθησομένων	γενηθέντων	—	—
χαίρειν	—	χαιρόσειν	χαιρῆναι	γεγηθέναι	—
όρωντα	—	όψόμενον	ἰδόντα	έωρακότα	—
ἔχοι	—	ἔζοι	σχοίη	ἐσχηρώς εἴη	—
δύναυτο	—	δυνήσοιτο/	δυνηθείη/	δεδυνημένος εἴη	—
		δυνηθήσοιτο	δυνασθείη		

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

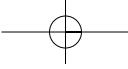
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παραχείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγειν	—	λέξειν/έρειν	λέξαι/ εἰπεῖν	εἰρηκέναι	—
ενδίσκομεν	ενδρίσκομεν/ ηνδρίσκομεν	ενδρήσομεν	ενδρομεν/ ηνδρομεν	ενδρήκαμεν/ ηνδρήκαμεν	ενδρήκεμεν
ποιοῦντας	—	ποιήσοντας	ποιήσαντας	πεποιηκότας	—
καταλείπουσι	κατέλειπον	καταλείψουσι	κατέλιπον	καταλελοίπασι	κατελελοίπεσαν
άθυμοι	—	άθυμήσοι	άθυμήσειν	—	—
όρᾳ	—	—	ΐδῃ	έωρακώς ḥ	—
όντας	—	έσομένους	γενομένους	γεγονότας	—
ύμνουμένους	—	ύμνηθησομένους	ύμνηθέντας	ύμνημένους	—
προειδῇ	—	—	προγνῷ	προεγνωκώς ḥ	—
ύπερβάλλῃ	—	—	ύπερβάλῃ	ύπερβεβληκώς ḥ	—
άξιούμενον	—	άξιωσόμενον/ άξιωθησόμενον	άξιωσάμενον/ άξιωθέντα	ήξιωμένον	—
φύονται	έφύοντο	φύσονται	έφύσαν	πεφύκασιν	—
ενλογοημένων	—	ενλογησομένων/ ενλογηθησομένων	ενλογηθέντων	ηνλογημένων	—
άκούοιεν	—	άκουσοιντο	άκούσαιεν/ άκούσειαν	άκηροότες εἶεν	—
ζιασιν	ζισσαν/ ζιδεσαν	είσονται/ είδήσουσι	έγνωσαν	έγνώκασι	έγνώκεσαν
γίγνονται	έγγιγνοντο	γενήσονται/ γενηθήσονται	έγένοντο/ έγενήθσαν	γεγόνασιν/ γεγένηνται	έγεγένηντο/ έγεγόνεσαν
πάσχοντες	—	πεισόμενοι	παθόντες	πεπονθότες	—
τυγχάνουσι	έτυγχανον	τεύξονται	έτυχον	τετυχήκασι	—

Ενότητα
9

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ήγησάμην	ήγήσωμαι	ήγησαίμην	—	ήγήσασθαι	ήγησάμενος, -η, -ον
έστιν	ἦ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ῶν, οὖσα, ὄν
ἔχει	ἔχῃ	ἔχοι	ἔχέτω	ἔχειν	ἔχων, -ουσα, -ον
έδυνήθη	δυνηθῇ	δυνηθέη	δυνηθήτω	δυνηθῆναι	δυνηθείς, -εῖσα, -έν
εύρησομεν	—	εύρησομεν	—	εύρησειν	εύρησων, -ουσα, -ον
καταλείψουσιν	καταλείψουσιν	καταλείψοιεν	—	καταλείψειν	καταλείψων, -ουσα, -ον
ήθυμησε	άθυμήσῃ	άθυμήσειν	άθυμησάτω	άθυμησαι	άθυμησας, -σασα, -ον
όρα	όρᾶ	όρῷ	όράτω	όρᾶν	όρῶν, -ῶσα, -ῶν
πρόσιδε	προειδῇ	προειδείη	προϊστω	προειδέναι	προειδώς, -νῖα, -ός
ύπερβάλλει	ύπερβάλλῃ	ύπερβάλλοι	ύπερβαλλέτω	ύπερβάλλειν	ύπερβάλλων -ουσα -ον
πεφύκασιν	πεφυκότες ὥσι	πεφυκότες εἴλεν	πεφυκότες ἔστων	πεφυκέναι	πεφυκώς, -κῦνα, -ός
άκονύουσι	άκονύωσι	άκονύοιεν	άκονύότων/ ή ἀκονέτωσαν	άκονύειν	άκονύων, -ουσα, -ον
ἴσασιν	εἰδῶσι	εἰδέησαν	ἴστων	εἰδέναι	εἰδώς, -νῖα, -ός
τυγχάνουσι	τυγχάνωσι	τυγχάνοιεν	τυγχανότων/ τυγχανέτωσαν	τυγχάνειν	τυγχάνων, -ουσα, -ον

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- 1.** Όρῶν, ὃ Νικόκλεις, τιμῶντα... ήγησάμην Εὐαγόραν χαίρειν ὁρῶντα τὴν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν: κύρ. πρότ. (ἐγώ: ενν.): υποκ. στο ήγησάμην και στη μτχ. **όρῶν:** αιτιολ. μτχ. **ὃ Νικόκλεις:** ακλητική προσφώνηση. **σε:** αντικ. στη μτχ. ορῶν και υποκ. στη μτχ. **τιμῶντα:** κατηγ. μτχ. από τη μτχ. ορῶν (ορῶ: ωρήμα αισθητικό). **τὸν τάφον:** αντικ. στη μτχ. τιμῶντα. **τοῦ πατρός:** γεν. κτητ. από το τάφον. **μόνον:** επιρρ. προσδ. ποσού. **τῷ πλήθει – τῷ κάλλει – χοροῖς – μουσικῇ – ἀγῶσιν:** δοτικές του μέσου. **τῶν ἐπιφερομένων:** επιθ. μτχ. γεν. κτητική ή γενική της ιδιότητας. **γυμνικοῖς:** επιθ. προσδ. στο ἀγῶσιν. **Εὐαγόραν:** υποκ. στο **χαίρειν** (: ετεροπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο ήγησάμην και στη μτχ. **όρῶντα:** αιτιολ. μτχ. **τὴν ἐπιμέλειαν – τὴν μεγαλοπρέπειαν:** αντικείμενα στη μτχ. ορῶντα. **περὶ αὐτόν:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **τὴν σήν:** επιθ. προσδ. στο μεγαλοπρέπειαν.
- 2.** εἰ τὶς ἔστιν αἰσθησις τοῖς τετελευτικόσιν περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων: υποθ. παρενθετική πρόταση. **τίς:** επιθ. προσδ. στο **αἰσθησις:** υποκ. στο **ἔστιν** (ορήμα υπαρκτικό εδώ). **τοῖς τετελευτικόσιν:** επιθ. μτχ. δοτ. προσ. κτητική από το ἔστιν. **περὶ τῶν γιγνομένων:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **ἐνθάδε:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

3. Πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχοι: κύρ. πρότ. (Εὐαγόρας: ενν.): υποκ. στο ἂν ἔχοι (>: δυνητική ευκτική). **πλείω:** επιθ. προσδ. στο **χάριν:** αντικ. **ἔτι:** επιρροή. προσδ. χρόνου. **πολύ:** αναφέρεται στο **πλείω** και επιτείνει (ενισχύει) την έννοια του πλείω.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Πολλές φορές τα συγκριτικά συνοδεύονται από τα **πολύ**, **πολλῷ**, **δλίγον**, **δλίγῳ**, **ἔτι**, **οὐδέν**, **ὅσῳ**, **μικρῷ** και τότε επιτείνεται (ενισχύεται) η σημασία τους, όπως στην παραπάνω πρόταση που **το πλείω** συνοδεύεται από το **πολύ**.

4. εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν κινδύνων αὐτοῦ ἀξίως εἰπεῖν: δευτ. υποθ. πρότ. **τις:** υποκ. στο **δυνηθείη** και στο **εἰπεῖν:** (>: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο δυνηθείη. **περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων – (περὶ) τῶν κινδύνων:** εμπρόθετοι προσδ. αναφοράς. **αὐτοῦ:** γεν. υποκ. από το κινδύνων. **ἀξίως:** επιρροή. προσδ. τρόπου.

5. εὐρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν πάντα ποιοῦντας (ἐπιμελομένους): κύρ. πρότ. (ήμετς: ενν.): υποκ. στο **εὐρήσομεν**. **τοὺς φιλοτίμους – τοὺς μεγαλοψύχους:** αντικ. στο ευρήσομεν και υποκείμενα της μτχ. **ποιοῦντας:** κατηγ. μτχ. από το ευρήσομεν. **τῶν ἀνδρῶν:** γεν. διαιρ. από το μεγαλοψύχους. **πάντα:** σύστ. αντικ. στη μτχ. ποιοῦντας.

6. ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν: πλάγια ερωτηματική πρότ. αντικείμενο στην εννοούμενη μετοχή της κύριας πρότασης (ἐπιμελομένους). (οὗτοι: ενν.): υποκ. στο **καταλείψουσιν**. **ἀθάνατον:** κατηγ. στο **τὴν μνήμην:** αντικ. **περὶ αὐτῶν:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.

7. Τις δ' οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **τις:** υποκ. στο **οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν** (δυνητική ευκτική).

8. ὅταν ὁρᾶ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γενομένους ὑμνουμένους: δευτ. χρονικούποθετική πρότ. (τις: ενν.): υποκ. στο **ὁρᾶ**. **τοὺς γενομένους:** επιθ. μτχ. αντικ. στο **ὁρᾶ** και υποκ. στη μτχ. **ὑμνουμένους:** κατηγ. μτχ. από το **ὁρᾶ**. **περὶ τὰ Τρωϊκά:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου.

9. (ὅταν) αὐτὸν δὲ προειδῇ μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον: δευτ. χρονικούποθετική πρότ. αυτή και η προηγούμενη συνδέονται μεταξύ τους παρακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν-δὲ**. (οὗτος: ενν.): υποκ. στο **προειδῇ**. **αὐτὸν:** αντικ. στο προειδῇ και υποκ. στη μτχ. **ἀξιωθησόμενον:** κατηγ. μτχ. από το προειδῇ (γνωστικό ρήμα). **τοιούτων:** επιθ. προσδ. στο **ἐπαίνων:** αντικ. στη μτχ.

10. μήδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς: δευτερ. παραχωρητική πρότ. (οὗτος: ενν.): υποκ. στο **ὑπερβάλλῃ**. **ἐκείνων:** γεν. κτητ. από το **ἀρετάς:** αντικ. **τὰς ἐκείνων** (με το ἀρθρο **τὰς**): επιθ. προσδ. στο **ἀρετάς**.

11. Τούτων δ' αἴτιος (ἐστιν) ὁ φθόνος: κύρ. πρότ. **αἴτιος:** κατηγ. στο **ὁ φθόνος:** υποκ. στο (ἐστιν). **τούτων:** γεν. της αιτίας από το αἴτιος.

Ενότητα

9

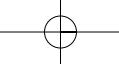
- 12.** οὗτο γὰρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν: κύρ. πρότ. **τινες:** υποκ. στο **πεφύκασιν.** **οὗτο:** επιρρ. προσδ. του ποσού. **δυσκόλως:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
ΠΡΟΣΕΞΕ. Όταν το **οὗτο** προηγείται και η συμπερασματική πρόταση ακολουθεί, τότε το **οὗτο** παίρνει ποσοτική σημασία και σημαίνει τόσο.
- 13.** ὁσθ' (: ὥστε) ἥδιον ἀν εὐλογουμένων ἀκούοιεν ἡ τούτων: δευτ. συμπερασματική πρότ. (**τινές:** ενν.): υποκ. στο **ἀν ἀκούοιεν.** **ἥδιον:** επιρρ. προσδ. τρόπου. (**ἐκείνων:** ενν.): αντικ. στο ἀκούοιεν και υποκ. στη μτχ. **εὐλογουμένων:** κατηγ. μτχ. από το **ἄν ἀκούοιεν** (ρήμα αισθητικό) **ἡ τούτων:** β' όρος σύγκρισης από το συγκριτικό **ἥδιον.**
ΠΡΟΣΕΞΕ. Όταν το προσδιοριζόμενο παραλείπεται, όχι μόνο ο επιθετικός αλλά και ο κατηγορηματικός προσδιορισμός παίρνει τη συντακτική θέση του προσδιοριζόμενου που παραλείπεται. Έτσι και στην παραπάνω πρόταση ο κατηγορηματικός προσδιορισμός **αὐτοί** είναι υποκείμενο, αφού παραλείφθηκε το προσδιοριζόμενο **ἄνθρωποι** ή **άνδρες.**
- 14.** οὓς οὐκ ἴσασιν: δευτ. αναφορική πρότ. (**τινές:** ενν.): υποκ. στο **οὐκ ἴσασι οὓς:** αντικ.
- 15.** εἰ γεγόνασιν: δευτ. πλάγια ερωτημ. πρότ. αντικ. στο **οὐκ ἴσασι** της προηγούμενης πρότασης. (**οἷ:** ενν.): υποκ. στο **γεγόνασιν.**
- 16.** ὑφ' ὃν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν: δευτ. αναφ. προτ. **αὐτοί:** υποκ. στο **τυγχάνουσιν** και στη μτχ. **πεπονθότες:** κατηγ. μτχ. από το **τυγχάνουσιν.** **ὑφ'** **ὃν:** εμπρόθ. προσδ. του ποιητικού αιτίου (ποιητικό αίτιο) από τη μτχ. πεπονθότες. **εὖ:** επιρρ. προσδ. τρόπου.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 70 του σχολικού βιβλίου

1. Πώς τίμησε ο Νικοκλής τον πατέρα του; Τι θεωρεί ο Ισοκράτης ότι θα ικανοποιούσε περισσότερο τον Ευαγόρα;

Ο Νικοκλής τίμησε το νεκρό πατέρα του με πλούσιες και λαμπρές προσφορές, καθώς και με μεγαλοπρεπείς τελετές, όπως μουσικούς και αθλητικούς αγώνες και διαγωνισμούς ιππικής και ναυτικής δεξιοτεχνίας. Με την προϋπόθεση πως οι νεκροί νιώθουν όσα συμβαίνουν στον κόσμο των ζωντανών, ο Ισοκράτης θεωρεί ότι ο Ευαγόρας χαίρεται με τις τιμές που του αποδίδει ο γιος του, και μάλιστα θα ικανοποιούνταν περισσότερο, αν κάποιος μπορούσε να μιλήσει επάξια για τις φιλοκίνδυνες πράξεις του και για τον τρόπο με τον οποίο ζούσε.

2. Πώς λειτουργεί ο φθόνος όταν πρόκειται να τιμηθούν κατορθώματα ένδοξων αντρών;

Ο Ισοκράτης πιστεύει ότι οι άνθρωποι μπορούν ευκολότερα να αποδεχτούν το μεγαλείο των μυθικών προσώπων ή των μεγάλων ηρώων του παρελθόντος, παρά αυτό ενός υπαρκτού προσώπου της εποχής τους, από το οποίο μάλιστα τυχαίνει να έχουν ευεργετηθεί. Σύμφωνα με το ρήτορα, αυτία του φαινομένου αυτού είναι ο φθόνος που νιώθουν οι περισσότεροι για την ευτυχία των άλλων. Έτσι λοιπόν, όσοι είναι από τη φύση τους μικρόψυχοι και ζηλόφθονες, ενώ ευχαριστιούνται όταν ακούν επαίνους για τους ένδοξους άντρες που ανήκουν σε μια άλλη, μακρινή εποχή και ίσως να μην υπήρξαν ποτέ, στενοχωριούνται για τα κατορθώματα των συγχρόνων τους, καθώς δεν μπορούν να παραδεχτούν την ανωτερότητα κάποιου άλλου.

3. Ο Περικλής στον Επιτάφιο λόγο που εκφωνεί προς τιμήν των Αθηναίων που έπεσαν κατά το πρώτο έτος του Πελοποννησιακού πολέμου παρατηρεί: μέχρι γάρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοι εἰσὶ περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐξ ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἔκαστος οἴηται ἵκανὸς εἶναι δρασαῖ τι ὃν ἤκουσεν· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἥδη καὶ ἀπιστοῦσιν (Θουκ. 2.35.2-3: γιατί μέχρι αυτού του σημείου είναι ανεκτοί οι ἔπαινοι, όταν λέγονται για άλλους, στο βαθμό δηλαδή που ο καθένας νομίζει ότι είναι ικανός να κάνει κάτι από όσα ἀκούσει· επειδή όμως καταλαμβάνονται από φθόνο για ό,τι τους ξεπερνάει, δείχγουν γι' αυτό δυσπιστία). Να συγχρίνετε την άποψη αυτή με όσα διαβάσατε στο κείμενο του Ισοκράτη.

Η άποψη που εκφράζει ο Περικλής στον Επιτάφιο σχετικά με τους επαίνους ταυτίζεται με τα λεγόμενα του Ισοκράτη. Και στις δύο περιπτώσεις αντανακλάται η αντίληψη των αρχαίων ότι οι άνθρωποι ανέχονται να ακούν επαίνους για ένδοξους νεκρούς μέχρι το σημείο που αισθάνονται ότι θα μπορούσαν και οι ίδιοι να τα πράξουν. Όσα, όμως, ξεπερνούν τις ικανότητές τους προκαλούν το φθόνο και τη δυσπιστία τους.

Ενότητα
9

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ουσιαστικό ό πατήρ**Ετυμολογικά: παραγωγή φημάτων από ονόματα**

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ό πατήρ
πατήρ, ό: πατέρας.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ό πατήρ

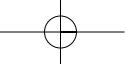
Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις
πάτρα, ἥ: η πατρίδα.

Σύνθετες λέξεις
ὅμοπάτωρ, ό: ο ομοπάτριος.
φιλοπάτωρ, ό: αυτός που αγαπάει τον πατέρα του.
πατρομήτωρ, ό/ἥ: ο παππούς / η γιαγιά.
πατραλοίας, ό: ο πατροκτόνος.
πατρωνύμιος, -ος, ον: αυτός που έχει το όνομα του πατέρα.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις
πατρίς (-δα), ἥ: ο τόπος καταγωγής, η γενέτειρα.
πάτριος, -α/-ος, ο(ν): αυτός που αναφέρεται στους προγόνους (αναφέρεται κυρίως σε νόμους, σε παραδόσεις και σε προγονικά έθιμα).
πατριά, ἥ: η καταγωγή, η οικογένεια.
πατρώος, -α/-ος, -ο(ν): αυτός που ανήκει στον πατέρα, στον πρόγονο.
πατριώτης, ό: αυτός που κατάγεται από τον ίδιο τόπο με κάποιον άλλο / αυτός που αγαπά την πατρίδα του, φιλόπατρις.
πατριωτικός, -ή, -ό(ν): αυτός που αναφέρεται στον πατριώτη ή στον πατριωτισμό.
πατρόθεν (επιρρο.): από τον πατέρα.
πατριώτς (ν.ε. πατριός), ό: ο θετός πατέρας.

Σύνθετες λέξεις

πατροπαράδοτος, -ος (-η), -ο(ν): αυτός που έχει κληρονομηθεί από τους προγόνους.

πατροφόνος, -ος, -ον: πατροκτόνος.

πατροκτόνος, -ος, -ο(ν): αυτός που έχει σκοτώσει τον πατέρα του.

πατριάρχης, ό: ο αρχηγός της οικογένειας / ιερατικός τίτλος.

πατρωνυμικός, -η, -ο(ν): αυτός που έχει σχηματιστεί από το όνομα του πατέρα.
ἀπάτωρ, ὁ/ή: ο αγνώστου πατρός.

προπάτωρ (-ορας), ό: ο πρόγονος από τον οποίο ξεκινάει μια γενιά, γενάρχης.

όμοπάτριος, -ος (-α), -ο(ν): αυτός που έχει τον ίδιο πατέρα με κάποιον άλλο (αλλά διαφορετική μητέρα).

Κλεοπάτρα, ἡ: κύριο όνομα που σημαίνει «αυτή που κατάγεται από ένδοξο πατέρα» (< κλέος + πατήρ).

φιλόπατρις, -ις, -ι: αυτός που αγαπάει την πατρίδα του.

φιλοπατρία, ἡ: η αγάπη για την πατρίδα, πατριωτισμός.

ἄπατρις, ὁ/ή: αυτός που δεν έχει πατρίδα / αυτός που δεν αγαπάει την πατρίδα του.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

πατρότητα, η: η ιδιότητα του πατέρα / (μτφ.) το να είναι κάποιος ο εμπνευστής μιας ιδέας, εφεύρεσης κ.λπ.

πατερικός, -ή, -ό: αυτός που σχετίζεται με τους Πατέρες της Εκκλησίας.

πατριωτάκι, το: ο συμπατριώτης.

πατριωτικά (επιρρο.): όπως ταιριάζει σε πατριώτη.

πατριωτισμός, ο: η αφοσίωση στην πατρίδα.

Σύνθετες λέξεις

πατρώνυμο, το: το όνομα του πατέρα κάποιου.

πατρογονικός, -ή, -ό: αυτός που έχει κληρονομηθεί από τον πατέρα.

πατρολογία, η: κλάδος της θεολογίας που μελετά τα έργα των εκκλησιαστικών συγγραφέων.

πατριδογνωσία, η: σχολικό μάθημα που μελετά την πατρίδα των μαθητών από γεωγραφική και ιστορική άποψη.

πατριδολατρία, η: η μεγάλη αγάπη για την πατρίδα.

Πατριαρχείο, το: η ανώτατη αρχή της Ορθόδοξης Εκκλησίας / το κτήριο όπου διαμένει ο πατριάρχης.

Ενότητα
9

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 71 του σχολικού βιβλίου

- 1. Να συνδυάσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β' και, αφού δημιουργήσετε αποδεκτά ονοματικά σύνολα, να τα χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις:**

A'	B'
1. πατρογονικός	α. εστίες
2. πατριωτικός	β. φιλοξενία
3. δεύτερη	γ. αγώνας
4. πατερικός	δ. Πατριαρχείο
5. πατροπαράδοτος	ε. πατρίδα
6. Οικουμενικός	στ. κείμενο

- Οι ξενιτεμένοι αντίκρισαν με μεγάλη συγκίνηση τις **πατρογονικές** τους **εστίες** ύστερα από τριάντα χρόνια.
 - Την περίοδο της Επανάστασης πολλοί Έλληνες της Διασποράς πρόσφεραν οικονομική ενίσχυση στον **πατριωτικό αγώνα**.
 - Τα παιδιά των μεταναστών που μεγάλωσαν στη χώρα μας θεωρούν την Ελλάδα **δεύτερη πατρίδα** τους.
 - Οι φοιτητές της θεολογίας μελετούν τα **πατερικά κείμενα**.
 - Στο μικρό νησί που επισκεφθήκαμε το καλοκαίρι μάς περιποιήθηκαν όπως ορίζει η **πατροπαράδοτη φιλοξενία**.
 - Το πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης ονομάζεται **Οικουμενικό Πατριαρχείο**, επειδή εκεί βρίσκεται η έδρα του προκαθήμενου της ορθόδοξης Εκκλησίας.
- (1-α, 2-γ, 3-ε, 4-στ, 5-β, 6-δ)

- 2. Να αναζητήσετε στο Λεξιλογικό Πίνακα λέξεις της ν.ε. συνώνυμες των παρακάτω.**

συμπολίτης, συντοπίτης: ομοπάτριος, πατριώτης, πατριωτάκι
πρόγονος: προπάτωρ (προπάτορας)
εθνικός: πατριωτικός
πατριωτισμός: φιλοπατρία, πατριδολατρία

- 3. Σε ποιες περιπτώσεις και με ποια ειδικότερη σημασία χρησιμοποιούνται οι φράσεις;**

«Πάτερ ημών»: είναι η αρχή της Κυριακής προσευχής. Ειδικότερη σημασία: χρη-

συμποιείται στον καθημερινό λόγο, για να περιγράψει τυποποιημένα λόγια που επαναλαμβάνει κάποιος, συχνά με άνεση ή με ενοχλητικό τρόπο.

«Πατέρες της Εκκλησίας»: φράση που χρησιμοποιείται σε συζητήσεις και κείμενα ιστορικού και θρησκευτικού χαρακτήρα. *Ειδικότερη σημασία:* εκκλησιαστικοί άντρες που ανέπτυξαν σημαντικό για τον χριστιανισμό έργο.

«πάτερ φαμίλιας»: ο πατέρας ως αρχηγός της οικογένειας στις πατριαρχικές κοινωνίες. *Ειδικότερη σημασία:* αυταρχικός πατέρας.

«πνευματικός πατέρας»: πρόσωπο που έχει ασκήσει σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της ιδεολογίας κάποιου. *Ειδικότερη σημασία:* ο ανάδοχος, ο νονός ενός παιδιού.

«παίρνω (κάτι) πατριωτικά»: το επίρρομμα πατριωτικά σημαίνει «όπως ταιριάζει σε πατριώτη». Στην παραπάνω φράση χρησιμοποιείται με μεταφορική σημασία, για να δείξει ότι αντιμετωπίζουμε κάτι με ένθερμο τρόπο, με μεγάλο ζήλο (όπως κάποιος που αγωνίζεται για την πατρίδα του).

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή ρημάτων από ονόματα

Ρήματα παράγονται

από ονόματα

από άλλα ρήματα

από επιρρήματα ή επιφωνήματα

Παραγωγή ρημάτων από ονόματα

- Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) σημαίνουν **είμαι, κάνω, έχω** ή **προξενώ αυτό που δηλώνει το όνομα** από το οποίο προέρχονται.
- Τα ρήματα αυτά **αρχικά** είχαν την **παραγωγική κατάληξη -jω**, π.χ. *έλπις* (*έλπιδ-ος*) > *έλπιδ-jω* > *έλπιζω*.

Καταλήξεις ρημάτων που παράγονται από ονόματα

-άω	σφρίγος	>	σφριγ-άω, σφριγώ
-ιάω	έρυθρός	>	έρυθρ-ιάω, έρυθριω
-έω	άπειλή	>	άπειλ-έω, άπειλω
-όω	πλήρης	>	πληρ-όω, πληρω
-εύω	ίκετης	>	ίκετ-εύω
-σσω/ττω	αίμα	>	αίμα-σσω / αίμα-ττω
-ξω	δόξα	>	δοξά-ξω
-άζω	άτιμος	>	άτιμ-άζω

Ενότητα
9

Καταλήξεις ρημάτων που παράγονται από ονόματα

-ίζω	δρος	>	όρ-ίζω
-αίνω	θερμός	>	θερμ-αίνω
-ύνω	λαμπρός	>	λαμπρ-ύνω
-αίρω	καθαρός	>	καθ-αίρω
-λω	ποικίλος	>	ποικίλ-λω

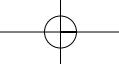
Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 72 του σχολικού βιβλίου

1. Να αντιστοιχίσετε τα ονόματα της στήλης Α' με τα παραγόμενα ρήματα της στήλης Β':

A'	B'
1. ίκέτης	a. βοάω-βοῶ
2. παις	β. δουλόω, δουλῶ
3. μέλας	γ. ἀνιάω, ἀνιῶ
4. ἔχθρος	δ. δοξάζω
5. ἄνια	ε. σκηνέω, σκηνῶ
6. σκηνὴ	στ. δουλεύω
7. δοῦλος	ζ. ἔχθραινω
8. δόξα	η. παιδεύω
9. βοὴ	θ. μελαίνω
	ι. παιζω
	ια. ἵκετεύω

ίκέτης	>	ἵκετεύω
παις	>	παιδεύω, παιζω
μέλας	>	μελαίνω
ἔχθρος	>	έχθραινω
ἄνια	>	ἀνιάω-ἀνιῶ
σκηνὴ	>	σκηνέω-σκηνῶ
δοῦλος	>	δουλόω-δουλῶ, δουλεύω
δόξα	>	δοξάζω
βοὴ	>	βοάω-βοῶ

(1-ια, 2-η, ι, 3-θ, 4-ζ, 5-γ, 6-ε, 7-β, στ, 8-δ, 9-α)

2. Να σχηματίσετε παράγωγα ρήματα από τα παρακάτω ονόματα.

τόλμη	>	τολμάω-τολμῶ
παγίς (-ίδος)	>	παγιδεύω
θερμός	>	θερμαίνω
εὐεργέτης	>	εὐεργετέω-εὐεργετῶ
νόσος	>	νοσέω-νοσᾶ
πόνος	>	πονέω-πονῶ

3. Να γράψετε από ποια ονόματα προέρχονται τα παρακάτω ρήματα.

όριζω	<	ὅρος
λαμπρύνω	<	λαμπρός
φονεύω	<	φονεύς
έριζω	<	ἔρις
στεφανῶ (-ώ)	<	στέφανος
όρμω (-άω)	<	όρμη

Μέρος Γ**Γραμματική: 1. Ο αναδιπλασιασμός**

2. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων
3. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου ενεργητικής φωνής αφωνόληχτων βαρύτονων ρημάτων

Γ1. Γραμματικά σχόλια**1. Ο αναδιπλασιασμός**

Οι συντελικοί χρόνοι (παρακειμενος, υπερσυντέλικος, συντελεσμένος μέλλοντας) έχουν στην αρχή του θέματός τους **αναδιπλασιασμό** σε όλες τις εγκλίσεις, στο **απαρέμφατο** και στη **μετοχή**. Στη ν.ε. χρησιμοποιούνται μερικές μετοχές παρακειμένου μέσης φωνής με αναδιπλασιασμό, όπως εγκαταλειμμένος, προσβεβλημένος, υπογεγραμμένος, αποδεδειγμένος, συνδεδεμένος, κεκτημένος, διαδεδομένος, τεθλασμένος, τεταμένος, τεθλιμμένος κ.λπ.

Ενότητα
9

Είδη ομαλού αναδιπλασιασμού	
Το ρήμα αρχίζει από:	είδος αναδιπλασιασμού
A. <ol style="list-style-type: none"> 1. απλό σύμφωνο (εκτός από ρ-) 2. δύο σύμφωνα από τα οποία: το πρώτο είναι άφωνο ($\chi, \gamma, \chi, \pi, \beta, \varphi, \tau, \delta, \theta$) και το δεύτερο υγρό ή ένορινο (μ, ν, λ, ρ) 	επανάληψη του αρχικού συμφώνου + ελύτη $\lambda\omega \rightarrow λέλυκα$ $\gamma\varphi\alpha\omega \rightarrow γέγραφα$
B. <ol style="list-style-type: none"> 1. διπλό σύμφωνο (ζ, ξ, ψ) 2. ρ- 3. δύο σύμφωνα (όχι το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένορινο) 4. τρία σύμφωνα 	συλλαβική αύξηση $\psi\epsilon\delta\omega \rightarrow \psi\psi\epsilon\epsilon\omega$ $\chi\alpha\pi\tau\omega \rightarrow \chi\chi\alpha\alpha\omega$ $\chi\tau\epsilon\in\omega \rightarrow \chi\chi\tau\tau\omega$ στρατεύω → ἐστράτευκα
Γ. φωνήγεν ή δίφθογγο	χρονική αύξηση $\dot{\epsilon}\lambda\pi\acute{\epsilon}\zeta\omega \rightarrow \dot{\epsilon}\dot{\epsilon}\lambda\lambda\acute{\epsilon}\acute{\epsilon}\omega$ → ηλπικα

Παρατηρήσεις

- Στα ρήματα που αρχίζουν από **δασέα σύμφωνα** (χ, φ, θ), το δασύ σύμφωνο **τρέπεται στο αντίστοιχο ψιλό** (κ, π, τ).

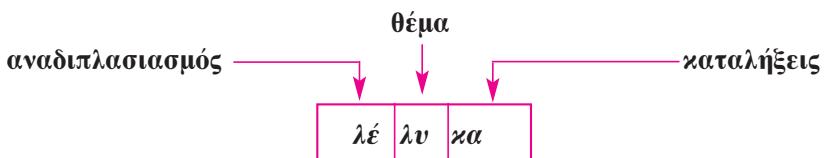
$\chi \rightarrow \kappa$	$\chi\omega\epsilon\eta\omega \rightarrow \kappa\epsilon\chi\omega\eta\omega$
$\varphi \rightarrow \pi$	$\varphi\omega\lambda\alpha\tau\tau\omega \rightarrow \pi\epsilon\varphi\omega\lambda\alpha\tau\omega$
$\theta \rightarrow \tau$	$\theta\omega \rightarrow \tau\epsilon\theta\omega$

- Στα **σύνθετα ή παρασύνθετα** ρήματα **με α' συνθετικό πρόθεση**, ο αναδιπλασιασμός μπαίνει **μετά την πρόθεση**, π.χ. $\dot{\alpha}\pi\omega\lambda\eta\omega \rightarrow \dot{\alpha}\pi\omega\lambda\dot{\epsilon}\eta\omega$, $\dot{\epsilon}\sigma\tau\omega\alpha\eta\omega \rightarrow \dot{\epsilon}\sigma\tau\omega\alpha\dot{\epsilon}\eta\omega$.
- Ένα ιδιαίτερο είδος αναδιπλασιασμού είναι ο **απτικός αναδιπλασιασμός**. Ορισμένα ρήματα που αρχίζουν από **α, ε, ο**, στους συντελικούς χρόνους επαναλαμβάνουν τους δύο πρώτους φθόγγους του θέματος και τρέπουν το αρχικό φωνήγεν σε μακρό ($\alpha \rightarrow \eta, \epsilon \rightarrow \eta, \omega \rightarrow \omega$), π.χ. $\dot{\alpha}\kappa\omega\eta\omega$ (ΠΡΚ $\dot{\alpha}\kappa\text{-}η\kappa\text{-}\alpha$), $\dot{\epsilon}\lambda\omega\eta\omega$ (ΠΡΚ $\dot{\epsilon}\lambda\text{-}η\lambda\text{-}\alpha$), $(\dot{\alpha}\pi)\omega\lambda\eta\omega$ (ΠΡΚ $\dot{\alpha}\pi\text{-}\omega\lambda\text{-}\eta\omega$).

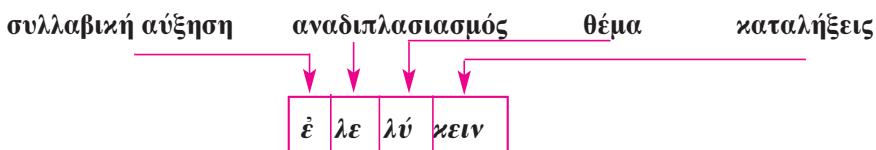
2. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Ο παρακειμένος δηλώνει ότι μια πράξη έγινε στο παρελθόν, αλλά το αποτέλεσμά της υπάρχει και στο παρόν. Ο υπερσυντέλικος δηλώνει ότι μια πράξη είχε γίνει σε κάποιο χρονικό σημείο του παρελθόντος.

Σχηματισμός οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής

Σχηματισμός οριστικής υπερσυντέλικου ενεργητικής φωνής

οριστική παρακειμένου	οριστική υπερσυντέλικου
λέ-λν-κα	ἡ-λπι-κα
λέ-λν-κας	ἡ-λπι-κας
λέ-λν-κε	ἡ-λπι-κε
λε-λύ-καμεν	ἡ-λπι-καμεν
λε-λύ-κατε	ἡ-λπι-κατε
λε-λύ-κασι(v)	ἡ-λπι-κασι(v)

3. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου ενεργητικής φωνής αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων

α. Ουρανικόληπτα: στον παρακειμένο και τον υπερσυντέλικο **τρέπουν τον ουρανικό χαρακτήρα του θέματος σε -χ-**, π.χ. τάττ-ω → τέ-ταχ-α.

β. Χειλικόληπτα: στον παρακειμένο και τον υπερσυντέλικο **τρέπουν το χειλικό χαρακτήρα του θέματος σε -φ-**, π.χ. κόπτ-ω → κέ-κοφ-α.

γ. Οδοντικόληπτα: στον παρακειμένο και τον υπερσυντέλικο **αποβάλλουν τον οδοντικό χαρακτήρα** (ο χρονικός χαρακτήρας **-κ-** διατηρείται), π.χ. πείθ-ω → πέ-πει-κα.

Ενότητα
9**Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 75 του σχολικού βιβλίου****1. Να κλίνετε την οριστική του παρακειμένου και του υπερσυντέλικου των ρημάτων: ίδρυω, κωλύω, πράττω.**

οριστική παρακειμένου		
ίδρυμα	κεκώλυκα	πέπραχα
ίδρυμας	κεκώλυκας	πέπραχας
ίδρυκε	κεκώλυκε	πέπραχε
ίδρυμαμεν	κεκωλύκαμεν	πεπράχαμεν
ίδρυματε	κεκωλύκατε	πεπράχατε
ίδρυμασι(ν)	κεκωλύκασι(ν)	πεπράχασι(ν)
οριστική υπερσυντέλικου		
ίδρυκειν	έκεκωλύκειν	έπεπράχειν
ίδρυκεις	έκεκωλύκεις	έπεπράχεις
ίδρυκει	έκεκωλύκει	έπεπράχει
ίδρυκεμεν	έκεκωλύκεμεν	έπεπράχεμεν
ίδρυκετε	έκεκωλύκετε	έπεπράχετε
ίδρυκεσαν	έκεκωλύκεσαν	έπεπράχεσαν

2. Να μεταφέρετε τα ρήματα από την οριστική του ενεστώτα στην οριστική των χρόνων που ζητούνται.

ενεστώτας	παρακειμένος	υπερσυντέλικος
ταράττει	τετάραχε	έτεταράχει
βλάπτομεν	βεβλάφαμεν	έβεβλάφεμεν
σπουδάζετε	έσπουδάκατε	έσπουδάκετε
πταίουσιν	έπταίκασι(ν)	έπταίκεσαν

3. Στις προτάσεις που ακολουθούν να συμπληρώσετε το σωστό τύπο της οριστικής του παρακειμένου.

- a. Ή πόλις ήμιδων σύμπασαν τήν Έλλάδα πολλάκις ήδη **σέσωκε** (σφέζω).
- β. Ήμείς **έστρατεύκαμεν** (στρατεύω) έπι βασιλέα.
- γ. Ύμεις ταῦτα **πεπράχατε** (πράττω) κατά τους θεοὺς ὄρκουνς.
- δ. Σὺ δὲ **πεφρόντικας** (φροντίζω), ὥστε μηδὲν τῶν ἐπιτηδείων ἔλλειπειν (= ώστε να μη λείπει τίποτα από τα αναγκαία).
- ε. Άλκιμιάδης **βέβλαφε** (βλάπτω) τοὺς συνόντας (= αυτούς που τον συναναστρέφονται).

4. Να συμπληρώσετε οριζοντίως τους αντίστοιχους τύπους των άλλων χρόνων των παρακάτω ρήματων.

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος
γνημάζεις	έγγυμναζες	γνημάσεις	έγγυμνασας
πιστεύουσι(ν)	έπιστευον	πιστεύουσι(ν)	έπιστευσαν
σκευάζει	έσκευάζε	σκευάσει	έσκευασε
διαπράττομεν	διεπράττομεν	διαπράξομεν	διεπράξαμεν
κηρύγτομεν	έκηργύττομεν	κηρύξομεν	έκηργύξαμεν
θύετε	έθύντε	θύσετε	έθύσατε
παρακείμενος		υπερσυντέλικος	
γεγύμνακας		έγεγμνάκεις	
πεπιστεύκασι(ν)		έπεπιστεύκεσαν	
έσκευάκε		έσκευάκει	
διαπεπράχαμεν		διεπεπράχεμεν	
κεκηρύχαμεν		έκεκηργύχεμεν	
τεθύκατε		έτεθύκετε	

5. Να μεταφέρετε τα υπογραμμισμένα ρήματα στην οριστική του παρακειμένου και του υπερσυντέλικου:

α. Έγώ γάρ οὗτο σφόδρα ἔμαυτῷ πιστεύω (= τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη έχω στον εαυτό μου), ὥστε σύνειμι ἀδεῶς (= συναναστρέφομαι χωρίς φόβο) τοῖς πονηροτάτοις. (_____ / _____)

β. Θαυμάζω δὲ Λακεδαιμονίων πάντων μάλιστα. (_____ / _____)

γ. Καὶ οὐ τοῦτο μόνο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα τριάκοντα δραχμὰς ἐκατέρῳ. (_____ / _____)

δ. Τὰ μὲν γάρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἴδιωτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει. (_____ / _____)

α. πεπίστευκα, ἐπεπιστεύκειν

β. τεθαύμακα, ἐτεθαύμάκειν

γ. συμβεβούλευκα, συνεβεβούλεύκειν

δ. βέβλαφε, ἐβεβλάφει

6. Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στην α.ε.

έχει αλλάξει (ἀλλάττω) → ηλλαχε

έχουμε φυλάξει (φυλάττω) → πεφυλάχαμεν

είχες καταδιώξει (διώκω) → ἐδεδιώχεις

είχαν γράψει (γράφω) → ἐγεγράφεσαν

Ενότητα
9**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικόν - Επιθέτων - Αντωνυμιών - Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ή	μουσική	έπιμέλεια	αἱ	μουσικαὶ	έπιμέλειαι
γεν.	τῆς	μουσικῆς	έπιμελείας	τῶν	μουσικῶν	έπιμελειῶν
δοτ.	τῇ	μουσικῇ	έπιμελείᾳ	ταῖς	μουσικαῖς	έπιμελείαις
αιτ.	τὴν	μουσικὴν	έπιμέλειαν	τὰς	μουσικὰς	έπιμελείας
κλητ.	(ῳ)	μουσική	έπιμέλεια	(ῳ)	μουσικαὶ	έπιμέλειαι

Β' κλίση

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ό	τάφος	κίνδυνος	οἱ	τάφοι	κίνδυνοι
γεν.	τοῦ	τάφου	κινδύνου	τῶν	τάφων	κινδύνων
δοτ.	τῷ	τάφῳ	κινδύνῳ	τοῖς	τάφοις	κινδύνοις
αιτ.	τόν	τάφον	κινδυνον	τοὺς	τάφους	κινδύνους
κλητ.	(ῳ)	τάφε	κίνδυνε	(ῳ)	τάφοι	κίνδυνοι

Γ' κλίση

ενικός αριθμός								
πληθυντικός αριθμός								
ονομ.	ό	ἀγών	ή	χάρις	τὸ	πλήθος	τὸ	ἐπιτήδευμα
γεν.	τοῦ	ἀγῶνος	τῆς	χάριτος	τοῦ	πλήθους	τοῦ	ἐπιτηδεύματος
δοτ.	τῷ	ἀγῶνι	τῇ	χάριτι	τῷ	πλήθει	τῷ	ἐπιτηδεύματι
αιτ.	τόν	ἀγῶνα	τὴν	χάριν	τὸ	πλήθος	τὸ	ἐιπτήδευμα
κλητ.	(ῳ)	ἀγών	(ῳ)	χάρι	(ῳ)	πλήθος	(ῳ)	ἐπιτηδευμα

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός

αρσ.-θηλ.			ουδ.	
ονομ.	ό, ḥ	μεγαλόψυχος	τὸ	μεγαλόψυχον
γεν.	τοῦ, τῆς	μεγαλοψύχου	τοῦ	μεγαλοψύχου
δοτ.	τῷ, τῇ	μεγαλοψύχῳ	τῷ	μεγαλοψύχῳ
αιτ.	τὸν, τὴν	μεγαλόψυχον	τὸ	μεγαλόψυχον
χλητ.	(ῷ)	μεγαλόψυχε	(ῷ)	μεγαλόψυχον

πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	οί, αἱ	μεγαλόψυχοι	τὰ	μεγαλόψυχα
γεν.	τῶν	μεγαλοψύχων	τῶν	μεγαλοψύχων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	μεγαλοψύχοις	τοῖς	μεγαλοψύχοις
αιτ.	τοὺς, τὰς	μεγαλοψύχους	τὰ	μεγαλόψυχα
χλητ.	(ῷ)	μεγαλόψυχοι	(ῷ)	μεγαλόψυχα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός

	αρσ.-θηλ.	ουδ.	αρσ.-θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τις	τι	τὶς	τὶ	τοιοῦτος	τοιαύτη	τοιοῦτο(ν)
γεν.	τινὸς, του	τινὸς, του	τίνος, τοῦ	τίνος, τοῦ	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου
δοτ.	τινὶ, τῷ	τινὶ, τῷ	τίνι, τῷ	τίνι, τῷ	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ
αιτ.	τινὰ	τι	τίνα	τὶ	τοιοῦτον	τοιαύτην	τοιοῦτο(ν)
χλητ.	—	—	—	—	—	—	—

πληθυντικός αριθμός

ονομ.	τινὲς	τινά, ἄττα	τίνες	τίνα	τοιοῦτοι	τοιαύται	τοιαύτα
γεν.	τινῶν	τινῶν	τίνων	τίνων	τοιούτων	τοιαύτων	τοιούτων
δοτ.	τισί(ν)	τισί(ν)	τίσι(ν)	τίσι(ν)	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
αιτ.	τινὰς	τινά, ἄττα	τίνας	τίνα	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαύτα
χλητ.	—	—	—	—	—	—	—

Ενότητα
9

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	όρων	ή	όρωσα	τὸ	όρων
γεν.	τοῦ	όρωντος	τῆς	όρώσης	τοῦ	όρωντος
δοτ.	τῷ	όρωντι	τῇ	όρώσῃ	τῷ	όρωντι
αιτ.	τὸν	όρωντα	τὴν	όρωσαν	τὸ	όρων
κλητ.	(ῷ)	όρων	(ῷ)	όρωσα	(ῷ)	όρων

πληθυντικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οί	όρωντες	αἱ	όρωσαι	τὰ	όρωντα
γεν.	τῶν	όρωντων	τῶν	όρωσῶν	τῶν	όρωντων
δοτ.	τοῖς	όρωσι(ν)	ταῖς	όρώσαις	τοῖς	όρωσι(ν)
αιτ.	τοὺς	όρωντας	τὰς	όρώσας	τὰ	όρωντα
κλητ.	(ῷ)	όρωντες	(ῷ)	όρωσαι	(ῷ)	όρωντα

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	ποιῶν	ή	ποιοῦσα	τὸ	ποιοῦν
γεν.	τοῦ	ποιοῦντος	τῆς	ποιούσης	τοῦ	ποιοῦντος
δοτ.	τῷ	ποιοῦντι	τῇ	ποιούσῃ	τῷ	ποιοῦντι
αιτ.	τὸν	ποιοῦντα	τὴν	ποιοῦσαν	τὸ	ποιοῦν
κλητ.	(ῷ)	ποιῶν	(ῷ)	ποιοῦσα	(ῷ)	ποιοῦν

πληθυντικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οί	ποιοῦντες	αἱ	ποιοῦσαι	τὰ	ποιοῦντα
γεν.	τῶν	ποιοῦντων	τῶν	ποιοῦσῶν	τῶν	ποιοῦντων
δοτ.	τοῖς	ποιοῦσι(ν)	ταῖς	ποιοῦσαις	τοῖς	ποιοῦσι(ν)
αιτ.	τοὺς	ποιοῦντας	τὰς	ποιοῦσας	τὰ	ποιοῦντα
κλητ.	(ῷ)	ποιοῦντες	(ῷ)	ποιοῦσαι	(ῷ)	ποιοῦντα

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	ήμνονύμενος	ή	ήμνονυμένη	τὸ	ήμνονύμενον
γεν.	τοῦ	ήμνονυμένου	τῆς	ήμνονυμένης	τοῦ	ήμνονυμένου
δοτ.	τῷ	ήμνονυμένῳ	τῇ	ήμνονυμένῃ	τῷ	ήμνονυμένῳ
αιτ.	τὸν	ήμνονύμενον	τὴν	ήμνονυμένην	τὸ	ήμνονύμενον
χλητ.	(ώ)	ήμνονύμενε	(ώ)	ήμνονυμένη	(ώ)	ήμνονύμενον

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	ήμνονύμενοι	αἱ	ήμνονύμεναι	τὰ	ήμνονύμενα
γεν.	τῶν	ήμνονυμένων	τῶν	ήμνονυμένων	τῶν	ήμνονυμένων
δοτ.	τοῖς	ήμνονυμένοις	τοῖς	ήμνονυμέναις	τοῖς	ήμνονυμένοις
αιτ.	τοὺς	ήμνονυμένους	τὰς	ήμνονυμένας	τὰ	ήμνονύμενα
χλητ.	(ώ)	ήμνονύμενοι	(ώ)	ήμνονύμεναι	(ώ)	ήμνονύμενα

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

- 1.** Να βρείτε ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές και ποιες λάθος, σημειώνοντας δίπλα σε καθημία ένα Σ ή ένα Λ:
- α.** Το απόσπασμα της Ενότητας προέρχεται από έναν παραινετικό (συμβουλευτικό) λόγο του Ισοκράτη.
 - β.** Ο Ισοκράτης θεωρεί το Νικοκλή παράδειγμα προς αποφυγήν εξαιτίας της συμπεριφοράς που επέδειξε μετά το θάνατο του πατέρα του.
 - γ.** Η τέλεση αγώνων για να τιμηθεί κάποιος νεκρός ήταν συνήθης στην αρχαιότητα.
 - δ.** Τα επίθετα φιλότιμος και μεγαλόψυχος δηλώνουν αντίστοιχα το φιλόδοξο και γενναίο άνθρωπο.
 - ε.** Οι φιλότιμοι και μεγαλόψυχοι άντρες, σύμφωνα με τον Ισοκράτη, δεν ενδιαφέρονται για την υστεροφημία τους.
 - στ.** Ο Ισοκράτης πιστεύει πως οι άνθρωποι φθονούν τους ζωντανούς που δημιουργούν σημαντικά έργα, ανέχονται όμως να επαινούνται οι ήρωες του παρελθόντος.

Λεξιλογικού περιεχομένου

- 2.** Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με αυτές στη στήλη Β', ώστε να προκύψουν αποδεκτές νοηματικά φράσεις στην ε.ν.ε.:

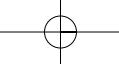
A'	B'
1. πάτρια	α. έθιμα
2. πατρικά	β. κείμενα
3. πατροπαράδοτα	γ. ουσιαστικά
4. πατρωνυμικά	δ. εδάφη
5. πατερικά	ε. αισθήματα

Ετυμολογικού περιεχομένου

- 3.** Να βρείτε τα ρήματα που παράγονται από τα παρακάτω ονόματα: νόσος, άπειλή, ταμίας, ἄρπαξ, ἄτιμος, ὁρος, κόλαξ, ἀγγελος, βάσκανος, βασιλεὺς.

Γραμματικού περιεχομένου

- 4.** Να σχηματίσετε τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο των παρακάτω ρημάτων στο ίδιο πρόσωπο του ίδιου αριθμού: χορεύεις, ἀθροίζετε, τρίβουσι, πείθω, ὁπτει.

Παράλληλο κείμενο

Καὶ γὰρ τοι ἀγήρωτοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαὶ· οἵ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετὴν. Καὶ γὰρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ’ αὐτοῖς ὁρόμηται σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηρότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῶ [...]

Λυσίας, Ἐπιτάφιος 79-81

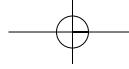
Κείμενο

Καὶ γὰρ τοι (ἔσονται) μὲν αἱ μνῆμαι αὐτῶν,
ζηλωταὶ δὲ αἱ τιμαὶ
ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων·
οἵ πενθοῦνται μὲν

διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί,
ὑμνοῦνται δὲ
ὡς ἀθάνατοι
διὰ τὴν ἀρετὴν.
Καὶ γὰρ τοι θάπτονται
δημοσίᾳ,
καὶ τίθενται ἐπ’ αὐτοῖς
ἀγῶνες ὁρόμηται
καὶ σοφίας καὶ πλούτου,
ὡς τοὺς τετελευτηρότας
ἐν τῷ πολέμῳ
ἀξίους ὄντας τιμᾶσθαι
ταῖς αὐταῖς τιμαῖς
καὶ τοὺς ἀθανάτους.
Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς
καὶ μακαρίζω
τοῦ θανάτου
καὶ ζηλῶ.

Μετάφραση

Καὶ πραγματικά (θα είναι) αθάνατες
οἱ αναμνήσεις γι’ αυτούς,
καὶ αξιοζήλευτες οἱ τιμές (γι’ αυτούς)
από όλους τοὺς ανθρώπους·
αυτοί από τη μια είναι αντικείμενο πένθους (ή πενθοῦνται)
εξαιτίας της φύσης τους ως θνητοί,
καὶ από την ἄλλη επαινούνται (ή εγκωμιάζονται)
ως αθάνατοι
λόγω της αρετῆς τους (ή της ανδρείας τους).
Καὶ γι’ αυτό λοιπόν ενταφιάζονται
με δημόσια δαπάνη (ή με φροντίδα του δημοσίου)
καὶ διοργανώνονται προς τιμήν τους
αγώνες σωματικής δύναμης
καὶ σοφίας καὶ πλούτου,
επειδή αυτοί που έχουν σκοτωθεί
στον πόλεμο
το αξίζουν να τιμούνται
με τις ίδιες τιμές
(με τις οποίες) καὶ οι αθάνατοι (οι θεοί).
Ἐγώ λοιπόν αυτούς
καὶ τους θεωρώ ευτυχείς
για το θάνατό (τους)
καὶ τους ζηλεύω.

Παράλληλο
κείμενο

Γλωσσικά σχόλια

τοι: μόριο βεβαιωτικό.

αγήρατοι: ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἀγήρατος, -ος, -ον** (= αθάνατος).

ξηλωταί: ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ξηλωτός, -ή, -όν** (= ξηλευτός).

οῖ: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἣ, ὅ** (εδώ δεκτική).

τούς τελευτηκότας: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μιχ. παρακ. ενεργ. φωνής του ρ. **τελευτάω-ῶ** (= πεθαίνω).

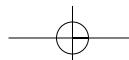
τιμᾶσθαι: απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. τιμάωματ-ῶματ.

Απάντηση στην ερώτηση του σχολικού βιβλίου της σελ. 150

✓ **Τι κερδίζουν όσοι πέφτουν ηρωικά στο πεδίο της μάχης, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα;**

Ο Λυσίας στο παραπάνω απόσπασμα από τον Έπιτάφιο θεωρεί αξιοζήλευτους και μακαρίζει όσους πεθαίνουν στο πεδίο της μάχης, γιατί κερδίζουν αιώνια δόξα. Οι νεκροί του πολέμου θεωρούνται αξιοσέβαστοι από την πολιτεία και τους ανθρώπους: κηδεύονται με έξοδα του κράτους, γίνονται προς τιμήν τους αθλητικοί και άλλοι αγώνες, και τους αποδίδονται τιμές ανάλογες με των ολύμπιων θεών.

Το κείμενο αντικατοπτρίζει την άποψη των αρχαίων Ελλήνων περί ένδοξου θανάτου και υπεροφημίας. Ο ηρωικός θάνατος για την πατρίδα ήταν το υπέρτατο ιδανικό και σήμαινε ότι ο νεκρός θα συνοδευόταν πάντα από καλή φήμη που θα κρατούσε το όνομα και τη μνήμη του ζωντανή.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10

Μέρος Α

Κείμενο: «Ο Σωκράτης για τη φιλία»

Τοῦτο μὲν πολλῶν ἀκούω, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστόν ἐστι φίλος σαφῆς καὶ ἀγαθός, παντὸς δὲ μᾶλλον ἐπιμέλονται οἱ πολλοὶ ἢ φίλων κτήσεως. Καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα καὶ σκεύη ἐπιμελῶς κτῶνται, φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι φασιν, οὐχ ὅπως κτήσωνται φροντίζουσι. Καί τοι ποῖος ἵππος ἢ ποῖον ζεῦγος οὕτω χρησιμον ὥσπερ ὃ χρηστός φίλος; Ποῖον δέ ἀνδράποδον οὕτως εὔνουν καὶ παραμόνιμον; Ἡ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστον; Ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἔαυτὸν τάπτει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καὶ, ὃν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέῃ, συνεπισχύει, ἂν τέ τις φόβος ταράττῃ, συμβοηθεῖ, καὶ εὖ μὲν πράττοντα πλεῖστα εὐφραίνει, σφαλλόμενον δὲ πλεῖστα ἐπανορθοῖ. Ἀλλ' ὅμως ἔνιοι δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἔνεκεν, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται.

Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα 2.4.1-7 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 3.

Το απόσπασμα: προέρχεται από τα Ἀπομνημονεύματα του Ξενοφώντα, όπου ο συγγραφέας καταγράφει τις αναμνήσεις από τη διδασκαλία του Σωκράτη. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Σωκράτης αναπτύσσει τις απόψεις του σχετικά με τη φιλία.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Τοῦτο μὲν πολλῶν ἀκούω,
ὡς πάντων κτημάτων
κράτιστόν ἐστι
σαφῆς καὶ ἀγαθός φίλος,
οἱ πολλοὶ δὲ ἐπιμέλονται
μᾶλλον παντὸς

Μετάφραση

Αυτό ακούω από πολλούς,
ότι δηλαδή απ' όλα τα περιουσιακά στοιχεία
το πιο σημαντικό είναι
ο ειλικρινής και καλός φίλος.
όμως οι περισσότεροι φροντίζουν
μάλλον για οτιδήποτε άλλο

Ενότητα

10

ἡ κτήσεως φίλων.
Kai γὰρ ἐπιμελῶς κτῶνται οἰκίας καὶ ἀγρούς καὶ ἀνδράποδα καὶ βασκήματα καὶ σκεύη, φίλον δέ, ὅ φασίν εἶναι μέγιστον ἀγαθόν, οὐχ ὅπως κτήσωνται φροντίζουσι.
Kaítoι ποῖος ἵππος ἡ ποῖον ζεῦγος οὗτω χρήσιμον ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος;
Poῖον δὲ ἀνδράποδον οὗτως εὔνουν καὶ παραμόνιμον;
Ἡ ποῖον ἄλλο κτῆμα οὗτω πάγχρηστον;
Ο γὰρ ἀγαθὸς φίλος τάττει ἑαυτὸν πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καί, ἢν τε δέη εὖ ποιῆσαι τινα, συνεπισχύει, ἢν τέ τις φόβος ταράττῃ, συμβοηθεῖ, καὶ εὖ μὲν πράττοντα εὐφραίνει πλεῖστα, σφαλλόμενον δὲ πλεῖστα ἐπανορθοῖ.
Ἄλλ’ ὅμως ἔνιοι πειρῶνται θεραπεύειν δένδρα ἔνεκεν τοῦ καρποῦ, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὅ καλεῖται φίλος, οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται ἀργῶς καὶ ἀνειμένως.

258

παρά για την απόκτηση φίλων.
Γιατί πράγματι με φροντίδα αποκτούν σπίτια καὶ αγρούς καὶ δούλους καὶ ποίμνια καὶ σκεύη, αλλά φίλο, που λένε ότι είναι το πιο μεγάλο αγαθό, δε φροντίζουν (πώς) να αποκτήσουν.
Και ὅμως ποιος ἵππος ἡ ποιο ζευγάρι ζώων που χρησιμοποιούνται σε αγροτικές εργασίες (είναι) τόσο ανώτερο, όσο βέβαια ο καλός φίλος;
Και ποιος δούλος (είναι) τόσο καλοπροαίρετος και πιστός;
Ἡ ποιο ἄλλο απόκτημα (ή αγαθό) (είναι) τόσο χρήσιμο σε όλα;
Γιατί ο καλός φίλος αφιερώνεται στην κάλυψη των αναγκών του φίλου του και, αν χρειάζεται να κάνει καλό σε κάποιον, τον ενισχύει βοηθώντας τον, και αν κάποιος φόβος τού προκαλεί αναταραχή, τον βοηθάει μαζί με άλλους· και στο (φίλο), όταν ευτυχεί, προσφέρει μεγάλη ευχαρίστηση, ενώ, όταν δυστυχεῖ, καταβάλλει πάρα πολλές προσπάθειες να τον στήσει πάλι στα πόδια του.
Αλλά ὅμως μερικοί προσπαθούν να καλλιεργήσουν δένδρα για τον καρπό τους, και για το απόκτημα που παράγει κάθε λογής καρπούς, που λέγεται φίλος, οι πιο πολλοί φροντίζουν με βραδύτητα και αμέλεια.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Ξενοφώντας στο κείμενο αυτό παρουσιάζει το Σωκράτη να εκθέτει τις απόψεις του για τη φιλία. Λέει λοιπόν ο Σωκράτης ότι το πιο σημαντικό απόκτημα για τον άνθρωπο είναι ο ειλικρινής και ο καλός φίλος, αν και οι περισσότεροι άνθρωποι πιο πολύ ενδιαφέρονται όχι για την απόκτηση φίλων, αλλά διαφόρων περιουσιακών στοιχείων. Συγκρίνοντας το φίλο αυτόν με κάθε άλλο απόκτημα θεωρεί ότι ο φίλος είναι αινώτερος και πιο χρήσιμος σε όλα. Για να δικαιολογήσει ο Σωκράτης τον ισχυρισμό του αυτό διατυπώνει τα ακόλουθα: ο φίλος ενισχύει το φύλο του σε ό,τι έχει ανάγκη, και κυρίως του συμπαραστέκεται, όταν κάποιος φόβος τού προκαλεί στενοχώρια και αναταραχή. Ακόμη, αισθάνεται πολύ ικανοποιημένος, όταν οι φίλοι του ευτυχούν και καταβάλλει ιδιαίτερες προσπάθειες, για να στηρίξει το φύλο. Όμως κάποιοι δεν ενδιαφέρονται για το φύλο που προσφέρει καθε είδους αγαθό, αλλά για την περιποίηση των καρποφόρων δένδρων.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

ώς πάντων κτημάτων κράτιστόν ἐστι φίλος σαφῆς καὶ αγαθός: οι αρχαίοι Έλληνες έδιναν μεγάλη σημασία στη φιλία και μάλιστα πολλοί φιλόσοφοι ασχολήθηκαν εκτενώς με το θέμα αυτό (π.χ. Αριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια*).

A5. Γλωσσικά σχόλια

**Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις**

- **τοῦτο:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος, αὗτη, τοῦτο.**
- **πολλῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του ανωμάλου επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ.**
- **ἀκούω:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀκούω** = ακούω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀκούω, παρτ. ἤκουον, μέλ. ἀκούσομαι, αόρ. ἤκουσα, παρχ. ἀκήροα, υπερο. ἀκηρόειν/ἤκηροειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ακοή, ακουσμα, υπήρκοος, βαρόκοος, ακουστικός, ξακουστός.
- **πάντων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **κτημάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κτῆμα** [γεν. τοῦ κτήματος] = απόκτημα, περιουσία.
- **κράτιστον:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους υπερθ. βαθμού του επιθέτου **ἀγαθός, -ή, -όν** = καλός. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀγαθός, ἀγαθή, ἀγαθόν. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δ, ή ἀμείνων, τό ἄμεινον/δ, ή βελτίων, τό βέλτιον/δ, ή κρείττων, τό

Ενότητα
10

- κρείττον/δ, ἡ λώπων, τό λῶον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄριστος /βέλτιστος /κράτι-
στος/λῶστος.
- **ἐστι:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ.
ἥ/ἥν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β': ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερο. ἐγεγόνειν.
 - **σαφής:** ονομ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ σαφής, ἡ σαφής, τό σαφὲς** =
αρχιβής, ειλικρινής.
 - **μᾶλλον:** συγκρ. βαθμός του επιρρήματος **μάλλα** = πολύ. Βαθμοί του επιρρήμα-
τος: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλα, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μᾶλλον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλιστα.
 - **ἐπιμέλονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **ἐπιμέλομαι/ἐπιμελοῦμαι** =
φροντίζω για κάτι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιμέλομαι/ἐπιμελοῦμαι, παρτ. ἐπεμελό-
μην/ἐπεμελούμην, μέλ. ἐπιμελήσομαι/ἐπιμεληθήσομαι, αόρ. [ἐπεμελησάμην:
μετγν.], ἐπεμελήθην, παρκ. ἐπιμεμέλημαι.
 - **φίλων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **φίλος, φίλη, φίλον.**
 - **κτήσεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ κτῆσις** [γεν. κτήσεως] = από-
κτηση.
 - **κτῶνται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **κτάομαι–ῶμαι** = αποκτώ. **ΧΡΟΝΟΙ:**
ενεστ. κτώμαι, παρτ. ἐκτώμην, μέλ. κτήσομαι, [κτηθήσομαι: μετγν.], αορ. ἐκτη-
σάμην/ἐκτήθην, παρκ. κέκτημαι/ἐκτημαι, υπερο. ἐκεκτήμην/κεκτημένος ἦν.
ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε. κτήμα, επίκτητος, κτητικός.
 - **ἀνδράποδα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ ἀνδράποδον** = δού-
λος.
 - **βοσκήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ βόσκημα** [γεν. βοσκή-
ματος] = ποίμνιο, κοπάδι.
 - **ὅ:** αιτ. ενικού ουδ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅς, ἣ, ὅ** = ο οποίος, η οποία, το
οποίο.
 - **μέγιστον:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους υπερθ. βαθμού του επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέ-**
γα = μεγάλος, μεγάλη, μεγάλο. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγας,
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ: δ, ἡ μείζων, το μείζον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγιστος.
 - **εἶναι:** απαρ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
 - **φασιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **φημί** = λέγω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:**
ενεστ. φημί, παρτ. ἔφην, μέλ. φήσω, αόρ. ἔφησα **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** φάση,
φήμη, φωνή.
 - **κτήσωνται:** γ' πληθ. πρόσ. υποτακτ. αορ του ρ. **κτάομαι–ῶμαι** = αποκτώ. Βλέ-
πε πιο πάνω.
 - **φροντίζουσι:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φροντίζω** = φρο-
ντίζω, μεριμνώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φροντίζω, παρτ. ἐφρόντιζον, μέλ. φροντιῶ,
αόρ. ἐφρόντισα, παρκ. πεφρόντικα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** φροντιστής, φρο-
ντιστήριο, φροντίδα.
 - **ποῖος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της ερωτ. αντωνυμίας **ποῖος, ποία, ποῖον** = τι λογής.

- **ἴππος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἵππος** = ίππος, άλογο.
- **ζεῦγος:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ ζεῦγος** [γεν. ζεύγους] = ζευγάρι.
- **οὗτο** (: εδώ ποσοτικό επίρρημα) = τόσο.
- **εῦνοιν:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του συνηρ. δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ, ἡ εῦνοιν, τό εῦνοιν** = ευνοϊκός. Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δό, ή εῦνοιν, τό εῦνοιν. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** εύνοιούστερος, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** εύνοιούστατος.
- **παραμόνιμον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ παραμόνιμος, -η, -ον** = πιστός, μόνιμος.
- **έαυτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους γ' προσ. της αυτοπαθητικής αντωνυμίας **ἐμαυτοῦ** (γεν. α' πρόσ.), **σεαυτοῦ** (γεν. β' πρόσ.), **έαυτοῦ** (γεν. γ' πρόσ.).
- **τάττει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τάττω** = βάζω σε τάξη, προσδιορίζω, **XRONOI:** ενεστ. τάττω, παρτ. ἔταττον, μέλ. τάξω, αρό. ἔταξα, παρκ. τέταχα, υπερσ. ἔτετάχειν. **OMOPPIZA στη N.E.** τάγμα, πρόσταγμα, τακτός, τακτικός, τάξη, ταξίδι, τάξιμο, τάμα.
- **πᾶν:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **ἐλλείπον:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλλείπω** = έχω ανάγκη, μου λείπει. **XRONOI:** ενεστ. ἐλλείπω, παρτ. ἐνέλειπον, μέλ. ἐλλείψω, αρό. β' ἐνέλιπον, παρκ. ἐλλέλοιπα, υπερσ. ἐνελελοίπειν/ἐλλελοιπώς ήν. **OMOPPIZA στη N.E.:** διάλειμμα, ελλιπής, υπόλοιπος, παράλειψη, υπόλειμμα.
- **τίνα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της αρρ. αντωνυμίας **τίς, τί** [γεν. τινός/του] = κάποιος, κάποια, κάποιο.
- **εὖ** (: επίρρημα τροπικό) = καλά.
- **ποιήσαι:** απαρ. αρρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, -ῶ** = κάνω (**εὖ ποιῶ** = κάνω καλό). **XRONOI:** ενεστ. ποιῶ, παρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αρό. ἐποίησα, παρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποίηκειν. **OMOPPIZA στη N.E.:** ποίημα, ποίηση, προσποιητός, χειροποίητος.
- **δέῃ:** υποτ. ενεστ. του απρόσ. ρ. **δεῖ** = πρέπει, χρειάζεται. **XRONOI:** ενεστ. δεῖ, παρτ. ἔδει, μέλ. δεήσει, αρό. ἔδέησε.
- **συνεπισχύει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **συνεπισχύω** = ενισχύω κάποιον με τη βοήθειά μου. **XRONOI:** ενεστ. συνεπισχύω, παρτ. συνεπίσχυον, μέλ. συνεπισχύσω, αρό. συνεπίσχυσα, παρκ. συνεπίσχυκα.
- **ἄν** (: υποθετικός σύνδεσμος) = σάν, αν.
- **ταράττη:** γ' ενικ. πρόσ. υποτακ. ενεστ. του ρ. **ταράττω** = ταράξω. **XRONOI:** ενεστ. ταράττω, παρτ. ἔταραττον, μέλ. (συν)ταράξω, αρό. ἔταραξα, παρκ. [τετάραχα: μετγν.], υπερσ. [(συν)ετεταράχειν: μετγν.]. **OMOPPIZA στη N.E.** ταραχή, ταραξίας, αδιατάραχτος.

Ενότητα
10

- **συμβοηθεῖ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμβοηθέω, -ῶ** = βοηθός κάποιον μαζί με άλλους. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συμβοηθώ, παρτ. συνεβοήθουν, μέλ. συμβοηθήσω, αόρ. συνεβοήθησα, παρκ. συμβεβοήθηκα, υπερσ. συνεβεβοήθηκεν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** βοήθεια, βοηθητικός, βοήθημα, αβοήθητος.
- **πράττοντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πράττω** = κάνω (εὖ πράττω = ευτυχώ). **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πράττω, παρτ. ἔπραττον, μέλ. πράξω, αόρ. ἔπραξα, παρκ. ἔπραττον μέλ. πράξω, αόρ. ἔπραξα, παρκ. πέπραχα/πέπραγα, υπερσ. ἐπεπράχειν/ἐπεπράγειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** πράγμα, πράξη, πρακτικός, άπραγος.
- **πλεῖστα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. υπερθ. βαθμού του επιθ. **πολύς.** Βλέπε πιο κάτω το **πλεῖστοι.**
- **σφαλλόμενον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της μιχ. ενεστ. του **σφάλλομαι** = δυστυχώ, αποτυγχάνω.
- **ἐπανορθοῖ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπανορθώ, -ῶ** = επανορθώνω, στέκομαι στα πόδια μου. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπανορθώ, παρτ. [ἐπανώρθουν: ποιητ.], μέλ. ἐπανορθώσω, αόρ. ἐπανώρθωσα, παρκ. ἐπανώρθωκα.
- **ἔνιοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της αιορ. αντωνυμίας **ἔνιοι, ᔍνιαι, ᔍνια** = μερικοί.
- **πειρῶνται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **πειράω, ὥ** = δοκιμάζω, προσπαθώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πειρῶμαι, παρτ. ἐπειρώμην, μέλ. πειράσμαι. [πειραθήσομαι: ποιητ.], αόρ. ἐπειρασάμην/ἐπειράθην, παρκ. πεπείραμαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** πείραμα, πειρασμός.
- **θεραπεύειν:** απαρ. ενεστ. του ρ. **θεραπεύω** = καλλιεργώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θεραπεύω, παρτ. ἐθεραπέυον, μέλ. θεραπεύσω, αιορ. ἐθεραπέυσα, παρκ. τεθεραπευκα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.:** θεραπεία, θεραπευτής, θεραπευτικός, θεραπευτήριο, αθεραπευτος.
- **παμφορωτάτου:** γεν. ενικ. ουδ. γένους υπερθ. βαθμού του επιθέτου **πάμφορος** = αυτός που παράγει όλους τους καρπούς. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πάμφορος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** παμφορώτερος, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** παμφορώτατος.
- **καλεῖται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **καλοῦμαι** = ονομάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καλοῦμαι, παρτ. ἐκαλούμην, μέλ. καλοῦμαι/κληθήσομαι, αόρ. ἐκαλεσάμην/ἐκλήθην, παρκ. κέκλημαι, υπερσ. ἐκεκλήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** κλήση, παράκληση, έγκλημα, πρόσκληση, εκκλησία, κάλεσμα.
- **ἀνειμένως** (: επίρρημα τροπικό) = άνετα, με αμέλεια.
- **οἱ πλεῖστοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους υπερθ. βαθμού του ανώμαλου επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ.** **ΠΡΟΣΕΞΕ:** βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, πολλή, πολύ, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ό, ή πλείων, τό πλέον. **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον.
- **ἐπιμέλονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **ἐπιμέλομαι/ἐπιμελοῦμαι** = φροντίζω. Βλέπε πιο πάνω.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
άκούω	ήκουον	άκούσομαι	ήκουσα	άκήροα	ήκηρκειν
έστι	ήν	έσται	ήγένετο	γέγονε	ήγεγόνει
έπιμελονται	έπειμέλοντο	έπιμελησονται	έπειμελήσαντο	έπιμεληληνται	έπειμεληληντο
—	—	έπιμεληθήσονται	έπειμελήθησαν		
κτῶνται	έκτωντο	κτήσονται	έκτήσαντο	κέκτηνται	έκέκτηντο
—	—	κτηθήσονται	έκτηθησαν	έκτηνται	έκτηντο
είναι	—	έσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι	—
φασίν	ἔφασαν	φήσουσι	έφησαν	(εἰρήκασι)	(εἰρήκεσαν)
κτῶνται	—	—	κτήσωνται	—	—
—	—	—	κτηθῶσι		
φροντίζουσι	έφροντιζον	φροντιοῦσι	έφρόντισαν	πεφροντίκασι	έπεφροντίκεσαν
τάττει	έταπτε	τάξει	έταξε	τέταχε	—
ποιεῖν	—	ποιήσειν	ποιῆσαι	πεποιηκέναι	—
δέη	—	—	δεήσῃ	δεδεηρώς ḥ	—
συνεπισχύει	συνεπίσχυε	συνεπισχύσει	συνεπίσχυσε	συνεπίσχηκε	—
ταράττη	—	—	ταράξῃ	τεταραχώς ḥ	—
συμβοήθει	συνεβοήθει	συμβοήθησει	συνεβοήθησε	συμβεβοήθηκε	συνεβεβοηθήκει
πράττοντα	—	πράξοντα	πράξαντα	πεπραχότα	—
έπανορθοι	έπανωρθου	έπανορθώσει	έπανώρθωσε	έπανώρθωκε	—
πειρῶνται	έπειρωντο	πειράσονται/ πειραθήσονται	έπειράσαντο/ έπειραθησαν	πεπείρανται	—
θεραπεύειν	—	θεραπεύσειν	θεραπεῦσαι	τεθεραπευκέναι	—
καλεῖται	έκαλεῖτο	καλεῖται/ κληθήσεται	έκαλέσατο/ έλλήθη	κέκληται	έκέληπτο

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
άκούω	άκούω	άκούψαι	—	άκούειν	άκούων, -ουσα, -ον
έστι	ήν	είη	έστω	είναι	ών, ούσα, όν
έπιμελονται	έπιμελωνται	έπιμέλοιντο	έπιμελέσθων/ έπιμελέσθωσαν	έπιμέλεσθαι	έπιμελόμενος, -η, -ον
κτῶνται	κτῶνται	κτῷντο	κτάσθων	κτᾶσθαι	κτώμενος, -η, -ον
φασίν	φῶσι	φαίνεν	φάντων	φάναι	φάσκων, -ουσα, -ον
έκτήσαντο	κτήσανται	κτήσαιντο	κτησάσθων/ κτησάσθωσαν	κτήσθαι	κτησάμενος, -η, -ον

Ενότητα
10

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
φροντίζουσι	φροντίζωσι	φροντίζοιεν	φροντιζόντων/ φροντιζέτωσαν	φροντίζειν	φροντίζων, -ουσα, -ον
τάττει	τάττῃ	τάττοι	ταττέτω	τάττειν	τάττων, -ουσα, -ον
δεῖ	δέῃ	δέοι	—	δεῖν	δέων, -ουσα, -ον
συνεπισχύει	συνεπισχύῃ	συνεπισχύοι	συνεπισχύέτω	συνεπισχύειν	συνεπισχύων, -ουσα, -ον
ταράττει	ταράττῃ	ταράττοι	ταραττέτω	ταράττειν	ταράττων, -ουσα, -ον
συμβιοθεῖ	συμβιοθῇ	συμβιοθοῖ/ συμβιοθοίη	συμβιοθείτω	συμβιοθεῖν	συμβιοθῶν, -οῦσα, -οῦν
ἐπανορθοῖ	ἐπανορθοῖ	ἐπανορθοῖ/ ἐπανορθοίη	ἐπανορθούτω	ἐπανορθοῦν	ἐπανορθῶν, -οῦσα, -οῦν
πειρῶνται	πειρῶνται	πειρόντο	πειράσθων	πειρᾶσθαι	πειρώμενος, -η, -ον
καλεῖται	καλῆται	καλοῖτο	καλείσθω	καλεῖσθαι	καλούμενος, -η, -ον

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- Τοῦτο μὲν πολλῶν ἀκούω:** κύρ. πρότ. (ἐγώ: ενν.): υποκ. στο ἀκούω. **τοῦτο** (άμεσο) – **πολλῶν** (έμμεσο): αντικείμενα στο ἀκούω.
- ώς πάντων κτημάτων κράτιστον ἐστι φίλος σαφῆς καὶ ἀγαθός:** δευτ. ειδική πρότ. επεξήγηση στο **τοῦτο** της προηγούμενης πρότασης. **κράτιστον:** κατηγ. στο **φίλος:** υποκ. στο **ἐστι** (ρήμα συνδετικό). **σαφῆς – ἀγαθός:** επιθετικοί προσδ. στο φίλος **πάντων:** κατηγ. προσδ. στο **κτημάτων:** γεν. διαιρ. από το κράτιστον.
- παντὸς δὲ μᾶλλον ἐπιμέλονται οἱ πολλοὶ ἡ φίλων κτήσεως:** κύρ. πρότ. αυτή και η προηγούμενη κύρια συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν – δὲ.** **οἱ πολλοί:** υποκ. στο **ἐπιμέλονται. παντός – κτήσεως:** αντικείμενα και ταυτόχρονα α' και β' όρος σύγκρισης από το μᾶλλον: επιρρο. προσδ. ποσού. **φίλων:** γεν. αντικ. από το κτήσεως.
- Καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα καὶ σκεύη ἐπιμελῶς κτῶνται:** κύρ. πρότ. (**οἱ πολλοί:** ενν.): υποκ. στο **κτῶνται. οἰκίας – ἀγροὺς – ἀνδράποδα – βοσκήματα – σκεύη:** αντικείμενα. **ἐπιμελῶς:** επιρρο. προσδ. τρόπου.
- οὐχ φροντίζουσι (οἱ πολλοὶ):** κύρ. πρότ. (**οἱ πολλοί:** ενν.): υποκ. στο **φροντίζουσι.**
- φίλον δὲ ὅπος κτήσωνται (οἱ πολλοὶ):** δευτ. πλάγια ερωτηματική πρότ. αντικ. στο **φροντίζουσι** της κύριας πρότασης. (**οἱ πολλοί:** ενν.): υποκ. στο **κτήσω-**

- νται. φίλον:** αντικ. (το αντικ. φίλον έχει τεθεί για έμφαση μπροστά από την πρόταση).
- 7. ὅ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι φασιν:** δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρότ. στο φίλον της προηγούμενης πρότασης. (**οἱ πολλοί:** ενν.): υποκ. στο φασιν. **μέγιστον:** επιθ. προσδ. στο ἀγαθόν: κατηγ. στο ὅ: υποκ. στο εἶναι (: ετεροπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο φασιν.
- 8. Καίτοι ποῖος ἵππος ἡ ποῖον ζεῦγος οὗτο χρήσιμον (ἐστι):** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **ἵππος – ζεῦγος:** υποκείμενα στο (ἐστι). **ποῖος:** επιθ. προσδ. στο ἵππος. **ποῖον:** επιθ. προσδ. στο ζεῦγος. **χρήσιμον:** κατηγ. στο ζεῦγος. **οὗτο:** επιρρ. προσδ. ποσού.
- 9. ὥσπερ (ἐστι) ὁ χρηστὸς φίλος:** δευτ. αναφ. παραβολική πρόταση. **ὁ χρηστός:** επιθ. προσδ. στο φίλος: υποκ. στο (ἐστι).
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** το οὗτο της κύριας πρότασης και το ὥσπερ της παραβολικής σχηματίζουν παραβολικὸ ζεῦγος.
- 10. Ποῖον δὲ ἀνδράποδόν (ἐστιν) οὗτος εὔνουν καὶ παραμόνιμον:** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **ποῖον:** επιθ. προσδ. στο ἀνδράποδον: υποκ. στο (ἐστι). **εὔνουν – παραμόνιμον:** κατηγορούμενα στο ἀνδράποδον. **οὗτος:** επιρρ. προσδ. ποσού.
- 11. Ἡ ποῖον ἄλλο κτῆμά (ἐστι) οὗτω πάγχρηστον:** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **ποῖον – ἄλλο:** επιθετικοί προσδ. στο **κτῆμα:** υποκ. στο (ἐστι: ενν.). **οὗτο:** επιρρ. προσδ. ποσού. **πάγχρηστον:** κατηγ. στο κτῆμα.
- 12. Ο γάρ ἀγαθὸς φίλος ἔαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ:** κύρ. πρότ. **ὁ ἀγαθός:** επιθ. προσδ. στο φίλος: υποκ. στο τάττει. **ἔαυτόν:** αντικ. **πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς **πᾶν:** κατηγ. προσδ. στο **τὸ ἐλλεῖπον:** επιθ. μτχ. **φίλῳ:** αντικ. στη μτχ. τὸ ἐλλεῖπον.
- 13. καὶ συνεπισχύει (ὁ ἀγαθὸς φίλος τῷ φίλῳ):** κύρ. πρότ. που συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη κύρια πρόταση με το συμπλετικό σύνδεσμο **καὶ** (**ὁ ἀγαθός:** ενν.): επιθ. προσδ. στο (φίλος: ενν.): υποκ. στο **συνεπισχύει** (**τῷ φίλῳ:** ενν.): αντικ.
- 14. ἂν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέῃ:** δευτ. υποθ. πρότ. (**τὸν φίλον:** ενν.): υπόκ. στο **ποιῆσαι:** τελ. απαρ. υποκ. στο απρόσωπο **δέῃ.** **τινα:** αντικ. στο ποιῆσαι. **εὖ:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
- 15. ἂν δὲ τις φόβος ταράττῃ (τῷ φίλῳ):** δευτ. υποθ. πρότ. **τις:** επιθ. προσδ. στο φόβος: υποκ. στο **ταράττῃ.** (**τῷ φίλῳ:** ενν.): αντικ.
- 16. (ὁ φίλος τῷ φίλῳ) συμβοηθεῖ:** κύρ. πρότ. (**ὁ φίλος:** ενν.): υποκ. στο **συμβοηθεῖ.** (**τῷ φίλῳ:** ενν.): αντικ.
- 17. καὶ εὖ μὲν πράττοντα πλεῖστα εὐφραίνει:** κύρ. πρότ. (**ὁ φίλος:** ενν.): υποκ. στο **εὐφραίνει.** (**τὸν φίλον:** ενν.): αντικ. στο εὐφραίνει και υποκ. στη μτχ. **πράττοντα:** χρον. μτχ. **εὖ:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **πλεῖστα:** σύστοιχο αντικ. στο εὐφραίνει.

Ενότητα
10

- 18. σφαλλόμενον δὲ πλεῖστα ἐπανορθοῖ:** κύρ. πρότ. αυτή και η προηγούμενη κύρια συνδέονται παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μὲν-δὲ.** (ό φίλος: ενν.): υποκ. στο **ἐπανορθοῖ.** (τὸν φίλον: ενν.): αντικ. στο **ἐπανορθοῖ** και υποκ. στη μτχ. **σφαλλόμενον:** χρον. μτχ. **πλεῖστα:** σύστ. αντικ. στο **ἐπανορθοῖ.**
- 19. Ἐλλ' ὅμως ἔνιοι δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἔνεκεν:** κύρ. πρότ. **ἔνιοι:** υποκ. στο **πειρῶνται** και στο **θεραπεύειν** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο πειρῶνται. **δένδρα:** αντικ. στο θεραπεύειν. **τοῦ καρποῦ ἔνεκεν** (αναστροφή της πρόθεσης) ἀντί: **ἔνεκεν τοῦ καρποῦ:** εμπρόθ. προσδ. σκοπού.
- 20. τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται:** κύρ. πρότ. **οἱ πλεῖστοι:** υποκ. στο **ἐπιμέλονται.** **τοῦ παμφορωτάτου:** επιθ. προσδ. στο **κτήματος:** αντικ. στο **ἐπιμέλονται.** **ἀργῶς – ἀνειμένως:** επιρρο. προσδιορισμοί τρόπου.
- 21. ὁ καλεῖται φίλος:** δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο **κτήματος** της προηγούμενης πρότασης. **φίλος:** κατηγ. στο **ὁ:** υποκ. στο **καλεῖται.**

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 77 του σχολικού βιβλίου

- 1. Ποια αντίφαση διαπιστώνει ο Σωκράτης ανάμεσα σε όσα ακούει να λέγονται για τη φιλία και σε όσα βλέπει να συμβαίνουν;**

Ο Σωκράτης ομολογεί πως συχνά διαπιστώνει μια μεγάλη αντίφαση ανάμεσα στα λόγια και τα έργα των ανθρώπων σχετικά με τη φιλία. Δηλαδή, ενώ πολλοί υποστηρίζουν ότι ο ειλικρινής και καλός φίλος είναι σημαντικότερος από οποιοδήποτε υλικό αγαθό, στην πράξη φροντίζουν μόνο για τη συσσώρευση πλούτου και περιουσιακών στοιχείων χωρίς να αποκτούν ούτε έναν πραγματικό φίλο.

- 2. Γιατί ο καλός και πιστός φίλος είναι αναντικατάστατος κατά το Σωκράτη; Ποια επιχειρήματα προβάλλει, για να ενισχύσει την άποψή του;**

Για να στηρίζει ο Σωκράτης την άποψή του ότι ένας καλός και πιστός φίλος είναι αναντικατάστατος, χρησιμοποιεί ορισμένα επιχειρήματα. Καταρχάς λέει πως ο καλός φίλος αφιερώνεται στην κάλυψη των αναγκών του φίλου του και, όταν υπάρχει ανάγκη, τον ενισχύει προσφέροντας βοήθεια μόνος ή μαζί με άλλους ανθρώπους. Επιπλέον, ένας καλός φίλος βρίσκεται πάντα στο πλευρό του φίλου του και ευχαριστιέται όταν εκείνος είναι ευτυχισμένος ενώ προσπαθεί να τον συνεφέρει, όταν αντιμετωπίζει προβλήματα.

- 3. Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια φιλική σχέση στην εποχή μας;**

Οι κίνδυνοι που μπορεί να αντιμετωπίσει στην εποχή μας μια φιλική σχέση

αφορούν κυρίως την έλλειψη επικοινωνίας σε όλα τα επίπεδα. Η έλλειψη χρόνου και η απομόνωση των ανθρώπων –κυρίως όσων ζουν σε μεγαλουπόλεις– έχει δυσχεράνει την ανθρώπινη επαφή και τη σύναψη ισχυρών φιλικών δεσμών. Οι περισσότεροι δεν έχουν πια τον απαιτούμενο χρόνο αλλά ούτε και την υπομονή που χρειάζεται για να χτιστεί μια φιλία, καθώς ο σύγχρονος τρόπος ζωής επιβάλλει εξοντωτικούς ρυθμούς στην εργασία και σε κάθε είδους δραστηριότητα. Επιπλέον, στην εποχή μας συχνά οι άνθρωποι φοβούνται να δείξουν εμπιστοσύνη στους άλλους, αφού έχουν αρχίσει να φθείρονται ηθικές αξίες όπως η φιλία και η αγάπη.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ρήμα κτάομαι-κτῶμαι
Ετυμολογικά: επαναληπτικές ασκήσεις

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ρ. κτάομαι-κτῶμαι

κτῶμαι: αποκτώ.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ρ. κτάομαι-κτῶμαι

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

κτέανον, τὸ: (συνήθως: τὰ κτέανα) το κτήμα.

Σύνθετες λέξεις

ἐπικτῶμαι: αποκτώ, κερδίζω επιπλέον.

ἐπίκτησις, ἡ: το πρόσθετο κέρδος.

ἄκτητος, -η, -ον: αυτός που δεν μπορεί να αποκτηθεί.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

κτῆμα, τὸ: ιδιοκτησία, περιουσία / (ν.ε.) ιδιόκτητη αγροτική έκταση / γνώση που έχει αφομοιωθεί.

κτηματικός, -η, -ον(ν): αυτός που αναφέρεται στο κτήμα.

Ενότητα

10

- κτητικός, -ή, -ό(ν):** αυτός που έχει έντονη επιθυμία να κατέχει κάποιον ή κάτι.
- κτήτωρ (-օρας), օ:** ο κάτοχος, ο ιδιοκτήτης.
- κτῆσις (-η), ή:** η απόκτηση / καθετί που ανήκει σε κάποιον / χώρα ή περιοχή που ανήκει σε άλλο κράτος.
- κτήνος, τὸ:** 1. (α.ε.) κτήμα / (συνήθως στον πληθ. κτήνη): περιουσία που αποτελείται από ζώα, 2. (ν.ε.) ζώο.
- κτηνώδης, -ης, -ες:** αυτός που αμόζει σε ζώο, ζωάδης, αγροίκος.

Σύνθετες λέξεις

- ἀποκτῶμαι:** (α.ε.) χάνω την περιουσία μου, (ν.ε.) γίνομαι κτήμα κάποιου.
- ἀπόκτησις (-η), ή:** (α.ε.) η απώλεια, (ν.ε.) το να αποκτά κανείς κάτι.
- κατακτῶμαι (ν.ε. κατακτώ):** παίρνω κάτι υπό την πλήρη κατοχή μου.
- κατάκτησις (-η), ή:** απόκτηση ή επίτευξη / κατάληψη χώρας / η κατακτημένη χώρα.
- ἐπίκτητος:** αυτός που έχει αποκτηθεί.
- ἀκτήμων, -ων, -ον:** αυτός που δεν έχει κτηματική περιουσία.
- ἀκτημοσύνη, ή:** η έλλειψη περιουσιακών στοιχείων, η πενία.
- κτηνοτρόφος, օ:** επαγγελματίας που εκτρέφει ζώα.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

- κτώ / -κτώμαι** (μόνο ως β' συνθετικό)
- κτηματίας, ο:** αυτός που έχει μεγάλη αγροτική περιουσία.
- τα κεκτημένα:** αυτά που έχουν αποκτηθεί, κατοχυρωθεί.
- κτητορικός, -ή, -ό:** αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στον κτήτορα.
- κτηνωδία, η:** απάνθρωπη πράξη.

Σύνθετες λέξεις

- αποκτώ:** κάνω κάτι δικό μου.
- απόκτημα, το:** ό,τι έχει αποκτήσει κάποιος.
- κτηματαγορά, η:** ο τόπος στον οποίο γίνονται αγοραπωλησίες κτημάτων.
- κτηματολόγιο, το:** το βιβλίο στο οποίο απογράφονται τα ακίνητα και τα στοιχεία των ακινήτων.
- κτηματομεσίτης, ο:** επαγγελματίας που ασχολείται με αγοραπωλησίες ακινήτων.
- κοινοκτημοσύνη, η:** από κοινού κατοχή και χρήση υλικών αγαθών.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 78 του σχολικού βιβλίου

1. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παραγωγα ουσιαστικά ή κτήσις, ό κτήτωρ, τὸ κτῆμα σε σχέση με όσα διδαχτήρατε σε προηγούμενες Ενότητες (πρόσωπο που ενεργεί, κατάσταση κ.λπ.).

- ή κτήσις: δηλώνει κατάσταση
- ό κτήτωρ: δηλώνει πρόσωπο που ενεργεί
- τὸ κτῆμα: δηλώνει αποτέλεσμα μιας ενέργειας

2. Να εξηγήσετε σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται οι φράσεις.

α. υπερασπίζομαι τα κεκτημένα μου: χρησιμοποιείται όταν κάποιος διεκδικεί να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματά του.

β. λόγω κεκτημένης ταχύτητας: χρησιμοποιείται για να εκφράσει ενέργεια που έγινε αυθόρυμη, χωρίς πολλή σκέψη.

γ. κτήμα ες αεί: χρησιμοποιείται για να δηλώσει αυτό που θα παραμείνει αιώνιο και αναλλοίωτο.

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από αυτές που σας δίνονται στο πλαίσιο, αφού τις προσαρμόσετε στην κατάλληλη πτώση και –στην περίπτωση των επιθέτων– στο κατάλληλο γένος:

απόκτημα
κτητικός
κτηματολόγιο
αποκτώ

α. Οι αντωνυμίες που φανερώνουν τον κτήτορα ονομάζονται **κτητικές αντωνυμίες.**

β. Τονίστρικε η επιτακτική ανάγκη σύντοξης εθνικού **κτηματολογίου.**

γ. Θεωρούσε σπουδαιότερο **απόκτημά του το υπερπολυτελές αυτοκίνητό του.**

δ. Μετά από πολλά χρόνια σκληρής προσπάθειας **απέκτησε (ή **έχει αποκτήσει**) τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να αντιμετωπίζει τα προβλήματα αποτελεσματικά.**

Ενότητα
10**B2. Ετυμολογικά**

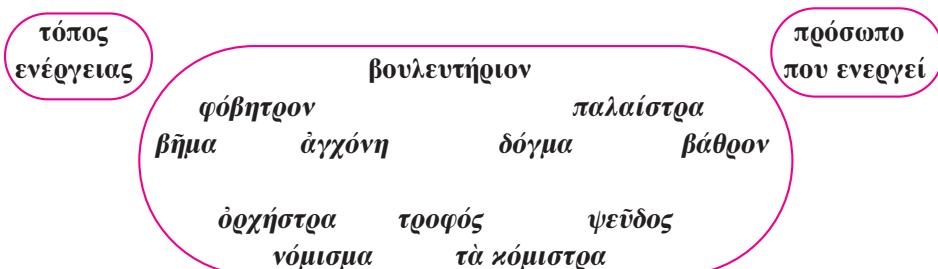
Απαντήσεις στις επαναληπτικές ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 79 του σχολικού βιβλίου

1. Να συμπληρώσετε τους πίνακες με κατάλληλες παραγωγες λέξεις της α.ε.

πρόσωπο που ενεργεί		ενέργεια / κατάσταση	
ἀγοράζω	ἀγοραστής	λαμβάνω	ληψις
γεννάω-γεννῶ	γεννήτωρ, γονεὺς	κρούω	κρούσις
φονεύω	φονεὺς	λέγω	λέξις
ήγουμαι	ήγέτης, ἡγεμὼν	χαίρω	χαρά

όργανο ή μέσο	
ξύω	ξύστρα
ἀποβαίνω	ἀποβάθρα
σκάπτω	σκαπάνη

2. Να ενώσετε τα παρακάτω παραγώγα ουσιαστικά της α.ε. με τη σωστή κατηγορία σημασίας:

όργανο ή μέσο ενέργειας

αποτέλεσμα ενέργειας

τόπος ενέργειας	: ὄρχήστρα, βουλευτήριον, παλαιίστρα, βάθρον
όργανο ή μέσο ενέργειας	: φόβητρον, τὰ κόμιστρα, ἀγχόνη
πρόσωπο που ενεργεί	: τροφός
αποτέλεσμα ενέργειας	: δόγμα, ψεῦδος, νόμισμα, βῆμα

3. Να εντάξετε, ανάλογα με τη σημασία τους, τα παρακάτω ουσιαστικά στην κατάλληλη στήλη.

υποχοριστικά	περιεκτικά	τοπικά	παρόνυμα	εθνικά
ἀσπίδιον ἴππαριον Κροτωνιάτης παιδίσκη πυργίσκος γραῦδιον σωμάτιον	παρθενών	πρυτανεῖον	τεχνίτης γυμνάσιον	Σταγειρίτης θιασώτης

4. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά από τα επίθετα.

- κακὸς > κακία
 εὐγενῆς > εὐγένεια
 εῦνος > εὔνοια
 ἄφρων > ἀφροσύνη
 εὐπόρος > εὐπορία

5. Χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες καταλήξεις από τη στήλη Β' να σχηματίσετε ρήματα παράγωγα από τα ουσιαστικά της στήλης Α'. Να χρησιμοποιηθούν όλες οι καταλήξεις.

A'	B'
1. πόνος	α. βαρύνω
2. σῆμα	β. βασιλεύω
3. βαρὺς	γ. πονῶ
4. βασιλεὺς	δ. ἐλπίζω
5. ἐλπὶς	ε. σημαίνω

(1-γ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ)

Ενότητα
10

Μέρος Γ

Απαντήσεις στις επαναληπτικές γραμματικές ασκήσεις της σελ. 80 του σχολικού βιβλίου

1. Να κλίνετε τα ονοματικά σύνολα: ὁ ἀγαθὸς φίλος, τὸ μέγιστον ἀγαθὸν.

ενικός αριθμός					
ονομ.	ὅ	ἀγαθὸς	φίλος	τὸ	μέγιστον
γεν.	τοῦ	ἀγαθοῦ	φίλου	τοῦ	μεγίστου
δοτ.	τῷ	ἀγαθῷ	φίλῳ	τῷ	μεγίστῳ
αιτ.	τὸν	ἀγαθὸν	φίλον	τὸ	μέγιστον
χλητ.	(ῷ)	ἀγαθὲ	φίλε	(ῷ)	μέγιστον

πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	οἱ	ἀγαθοὶ	φίλοι	τὰ	μέγιστα
γεν.	τῶν	ἀγαθῶν	φίλων	τῶν	μεγίστων
δοτ.	τοῖς	ἀγαθοῖς	φίλοις	τοῖς	μεγίστοις
αιτ.	τοὺς	ἀγαθοὺς	φίλους	τὰ	μέγιστα
χλητ.	(ῷ)	ἀγαθοὶ	φίλοι	(ῷ)	μέγιστα

2. Να εντοπίσετε τα δευτερόκλιτα επίθετα του κειμένου της Ενότητας και να τα γράψετε στο ίδιο γένος και στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

κράτιστον	→	κράτιστα	φίλος	→	φίλοι
ἀγαθὸς	→	ἀγαθοὶ	φίλων	→	φίλου
φίλον	→	φίλους	μέγιστον	→	μέγιστα
χρήσιμον	→	χρήσιμα	χρηστὸς	→	χρηστοὶ
παραμόνιμον	→	παραμόνιμα	ἄλλο	→	ἄλλα
πάγχρηστον	→	πάγχρηστα	πλεῖστα	→	πλεῖστον
ἀγαθὸς	→	ἀγαθοὶ	πλεῖστοι	→	πλεῖστος
παμφορωτάτον	→	παμφορωτάτων			

[Σημ.: Το **ἄλλος**, **ἄλλη**, **ἄλλο** είναι επίθετο που ανήκει στις αόριστες επιμεριστικές αντωνυμίες].

3. Να γράψετε τις παρακάτω λέξεις στη γενική και δοτική ενικού.

τοὺς ἀγροὺς: τοῦ ἀγροῦ / τῷ ἀγρῷ, **ἡ οἰκία:** τῆς οἰκίας / τῇ οἰκίᾳ, **τὰ ἀνδράποδα:**

τοῦ ἀνδραπόδου / τῷ ἀνδραπόδῳ, **τοῦ ἵππου**: τῷ ἵππῳ, **ὦ φόβε**: τοῦ φόβου / τῷ φόβῳ, **τοῖς δένδροις**: τοῦ δένδρου / τῷ δένδρῳ, **τοῦ καρποῦ**: τῷ καρπῷ.

Ενότητα
10

4. Να συμπληρώσετε τα κενά του πίνακα.

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	γεν.	δοτ.	αιτ.
οὗτος δ ποταμὸς	τούτου τοῦ ποταμοῦ	οὗτοι οἱ ποταμοὶ	τούτων τῶν ποταμῶν
τούτῳ τῷ ποταμῷ	τούτοις τοῖς ποταμοῖς	τούτους τοὺς ποταμοὺς	
ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	αὕτη ἡ εὐφορος χώρα	αὕται αἱ εὐφοροὶ χῶραι	
γεν.	ταύτης τῆς εὐφόρου χώρας	τούτων τῶν εὐφόρων χωρῶν	
δοτ.	ταύτῃ τῇ εὐφόρῳ χώρᾳ	ταύταις ταῖς εὐφόροις χώραις	
αιτ.	ταύτην τὴν εὐφόρον χώραν	ταύτας τὰς εὐφόρους χώρας	

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω φράσεων με τον κατάλληλο τύπο της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος**, **αὕτη**, **τοῦτο**.

- α. Δαρεῖος οὐκ ἤλθεν εἰς **ταύτην** τὴν οἰκιαν.
- β. Καὶ τῆς νυκτὸς **ταύτης** οὐδεὶς ἔκοιμήθη.
- γ. Τὰ παιδία **ταῦτα** οὐκ ἐγίγνωσκον τοὺς κινδύνους.
- δ. Ἀλκιβιάδης ἐν **ταύταις** ταῖς ὁδοῖς ἐπορεύετο.

6. Να συμπληρώσετε τα κενά του πίνακα με το ίδιο πρόσωπο των ρημάτων στους υπόλοιπους χρόνους.

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας
τάττει συνεπισχύεις θεραπεύουσιν	ἔταττε συνεπίσχνεις ἔθεραπευνον	τάξει συνεπισχύσεις θεραπεύσουσι(ν)
αόριστος	παρακείμενος	υπερσυντέλικος
ἔταξε συνεπισχύσας ἔθεραπευσαν	τέταχε συνεπίσχνας τεθεραπεύκασι(ν)	ἔτετάχει συνεπισχύκεις ἔτεθεραπεύκεσαν

Ενότητα
10**7. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στην οριστική ενεστώτα και μέλλοντα (στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό).**

- α. Τῆς πόλεως ἥρον οἱ πλούσιοι. (**ἄρχουσι / ἄρξοντι**)
 β. Οὐκ ἔπεισαν τοὺς συμμάχους οἱ τῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις. (**πείθουσι / πείσοντι**)
 γ. Δαρεῖος ἐπεμψεν ἄγγελον εἰς τὰς Ἀθήνας. (**πέμπει / πέμψει**)
 δ. Οἱ Πέρσαι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον τοῖς Ἀθηναῖσι. (**κηρύττουσι / κηρύξοντι**)
 ε. Οἱ παῖδες ἐφύλαξαν τὰς τοῦ πατρὸς συμβουλάς. (**φυλάττουσι / φυλάξοντι**)

8. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στην οριστική παρατικού και αορίστου (στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό).

- α. Ό ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ. (**ἔταπτε / ἔταξε**)
 β. Οἱ σύμμαχοι κινδυνεύουσιν. (**ἐκινδύνευον / ἐκινδύνευσαν**)
 γ. Ό παιδοτρίβης τοὺς παίδας γυμνάζει. (**ἐγύμναζε / ἐγύμνασε**)
 δ. Πιστεύω εἰς ἔνα Θεόν. (**ἐπίστευον / ἐπίστευσα**)
 ε. Ἀγαμέμνων τὴν θυγατέρα Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι θύει. (**ἔθυε / ἔθυσε**)

9. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στην οριστική παρακεμένου και υπερσυντέλικου (στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό).

- α. Τὰ συσσίτια τε ὑμῖν συντάπτει (= προστάζει να οργανωθούν) ὁ νόμος καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν ὅπλων ἔξιν (= συνήθεια). (**συντέτταχε / συνετεπτάχει**)
 β. Ἔνιοι (= μερικοί) δὲ κατ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον ἐκβαλόντες (= αφού τραβήξουν) μάχαιραν ἢ τι τῶν ἄλλων ὅπλων παραλόγως όπιτουσιν ἑαυτοὺς εἰς τοὺς πολεμίους. (**ἐρρίφασιν / ἐρρίφεσαν**)
 γ. Καὶ τὰ Μηδικὰ ἄρματα πείθει Κῦρος Κυαξάρην εἰς τὸν τρόπον τοῦτον μετασκευάσαι. (**πέπεικε / ἐπεπείκει**)
 δ. Σὺ δ' οὗτος σφόδρα πιστεύεις τοῖς σεαυτοῦ λόγοις, ὥστε πείσειν νομίζεις τοὺς δικαστάς. (**νενόμικας / ἐνενομίκεις**)
 ε. Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ (= στη φυλακή) πλείω (= περισσότερο) χρόνον ἢ ἔξι διατρίβει (= περνάει τον καιρό του). (**διατέτριψε / διετετρίψει**)

10. Εάν συμπληρώσετε στα τετραγωνίδια τις λέξεις που ζητούνται, στην έγχρωμη στήλη θα σχηματιστεί η λέξη που λείπει από το στίχο «ῳ γλυκὺ μου _____, γλυκύτατόν μου τέκνον».

- α. γ' εν. οριστ. αορ. ο. ταράττω → **ἔτάραξε**
 β. αιτ. πληθ. β' προσ. προσωπικής αντωνυμίας → **ύμᾶς**
 γ. δοτ. εν. ουσ. ὁ υποκριτής → **ὑποκριτῆ**

Η λέξη που σχηματίζεται είναι **ἔαρ** (= ἄνοιξη / ακμή / νεότητα).

11. Να μεταφέρετε στον άλλο αριθμό τα δευτερόκλιτα ουσιαστικά και επίθετα του κειμένου, διατηρώντας την πτώση και το γένος (στα επίθετα):

Καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ περὶ τούτου διαμάχονται (= αγωνίζονται), δπως βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἔκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι (= υποδεικνύονταις) ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τόδε μὲν καλόν, τόδε δὲ αἰσχρόν, καὶ τόδε μὲν ὄσιον, τόδε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποίει (= να τα κάνεις), τὰ δὲ μὴ ποίει.

Ουσιαστικά: (ό, ἡ) τροφὸς → (οἱ, αἱ) τροφοί, (ό) παιδαγωγὸς → (οἱ) παιδαγωγοί, (τὸ) ἔργον → (τὰ) ἔργα, (τὸν) λόγον → (τοὺς) λόγους.

Επίθετα: βέλτιστος → βέλτιστοι, ἔκαστον → ἔκαστα (επίθετο που χρησιμοποιείται ως αόριστη επιμεριστική αντωνυμία), δίκαιον → δίκαια, ἄδικον → ἄδικα, καλὸν → καλὰ, αἰσχρόν → αἰσχρὰ, ὄσιον → ὄσια, ἀνόσιον → ἀνόσια.

Ενότητα
10**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικόν - Επιθέτων - Αντωνυμιών - Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ή	οἰκία	αῖ	οἰκίαι
γεν.	τῆς	οἰκίας	τῶν	οἰκιῶν
δοτ.	τῇ	οἰκίᾳ	ταῖς	οἰκίαις
αιτ.	τὴν	οἰκίαν	τὰς	οἰκίας
κλητ.	(ῷ)	οἰκίᾳ	(ῷ)	οἰκίαι

Β' κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	δ	φίλος	ἀγρός	τὸ	ἀγαθὸν	δένδρον
γεν.	τοῦ	φίλου	ἀγροῦ	τοῦ	ἀγαθοῦ	δένδρου
δοτ.	τῷ	φίλῳ	ἀγρῷ	τῷ	ἀγαθῷ	δένδρῳ
αιτ.	τὸν	φίλον	ἀγρὸν	τὸ	ἀγαθὸν	δένδρον
κλητ.	(ῷ)	φίλε	ἀγρὲ	(ῷ)	ἀγαθὸν	δένδρον

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	φίλοι	ἀγροὶ	τὰ	ἀγαθὰ	δένδρα
γεν.	τῶν	φίλων	ἀγρῶν	τῶν	ἀγαθῶν	δένδρων
δοτ.	τοῖς	φίλοις	ἀγροῖς	τοῖς	ἀγαθοῖς	δένδροις
αιτ.	τοὺς	φίλους	ἀγροὺς	τὰ	ἀγαθὰ	δένδρα
κλητ.	(ῷ)	φίλοι	ἀγροὶ	(ῷ)	ἀγαθὰ	δένδρα

Γ' κλίση

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	ή	κτῆσις	τὸ	κτῆμα	σκεύος	αῖ	κτήσεις	τὰ	κτήματα	σκεύη	
γεν.	τῆς	κτήσεως	τοῦ	κτήματος	σκεύους	τῶν	κτήσεων	τῶν	κτημάτων	σκυεών	
δοτ.	τῇ	κτήσει	τῷ	κτήματι	σκεύει	ταῖς	κτήσεσι(ν)	τοῖς	κτήμασι(ν)	σκεύεσι(ν)	
αιτ.	τὴν	κτῆσιν	τὸ	κτῆμα	σκεῦος	τὰς	κτήσεις	τὰ	κτήματα	σκεύη	
κλητ.	(ῷ)	κτῆσι	(ῷ)	κτῆμα	σκεῦος	(ῷ)	κτήσεις	(ῷ)	κτήματα	σκεύη	

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός

αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο		αρσ.-θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ό	χρηστός	ή	χρηστή	τὸ	χρηστὸν	ό, ή	χρήσιμος	τὸ	χρήσιμον
γεν.	τοῦ	χρηστοῦ	τῆς	χρηστῆς	τοῦ	χρηστοῦ	τοῦ, τῆς	χρησίμου	τοῦ	χρησίμου
δοτ.	τῷ	χρηστῷ	τῇ	χρηστῇ	τῷ	χρηστῷ	τῷ, τῇ	χρησίμῳ	τῷ	χρησίμῳ
αιτ.	τὸν	χρηστὸν	τὴν	χρηστὴν	τὸ	χρηστὸν	τὸν, τὴν	χρησίμον	τὸ	χρησίμον
κλητ.	(ῷ)	χρηστὲ	(ῷ)	χρηστὴ	(ῷ)	χρηστὸν	(ῷ)	χρησίμε	(ῷ)	χρησίμον

πληθυντικός αριθμός

ονομ.	οἱ	χρηστοὶ	οἱ	χρησταὶ	τὰ	χρηστὰ	οἱ, αἱ	χρήσιμοι	τὰ	χρήσιμα
γεν.	τῶν	χρηστῶν	τῶν	χρηστῶν	τῶν	χρηστῶν	τῶν	χρησίμων	τῶν	χρησίμων
δοτ.	τοῖς	χρηστοῖς	ταῖς	χρησταῖς	τοῖς	χρηστοῖς	τοῖς, ταῖς	χρησίμοις	τοῖς	χρησίμοις
αιτ.	τούς	χρηστούς	τὰς	χρηστὰς	τὰ	χρηστὰ	τούς, τὰς	χρησίμους	τὰ	χρήσιμα
κλητ.	(ῷ)	χρηστοὶ	(ῷ)	χρησταὶ	(ῷ)	χρηστὰ	(ῷ)	χρησίμοι	(ῷ)	χρήσιμα

ενικός αριθμός

πληθυντικός αριθμός

αρσ.-θηλ.			ουδ.		αρσ.-θηλ.			ουδ.		
ονομ.	ό, ή	σαφῆς	τὸ	σαφὲς	οἱ, αἱ	σαφεῖς	τὰ	σαφῆ	τὰ	σαφῆ
γεν.	τοῦ, τῆς	σαφοῦς	τοῦ	σαφοῦς	τῶν	σαφῶν	τῶν	σαφῶν	τῶν	σαφῶν
δοτ.	τῷ, τῇ	σαφεῖ	τῷ	σαφεῖ	τοῖς, ταῖς	σαφέσι(v)	τοῖς	σαφέσι(v)	τοῖς	σαφέσι(v)
αιτ.	τὸν, τὴν	σαφῆ	τὸ	σαφὲς	τούς, τὰς	σαφεῖς	τὰ	σαφῆ	τὰ	σαφῆ
κλητ.	(ῷ)	σαφὲς	(ῷ)	σαφὲς	(ῷ)	σαφεῖς	(ῷ)	σαφεῖς	(ῷ)	σαφῆ

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός

αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	ό	πράττων	ή	πράττουσα	τὸ	πράττον	
γεν.	τοῦ	πράττοντος	τῆς	πραττούσης	τοῦ	πράττοντος	
δοτ.	τῷ	πράττοντι	τῇ	πραττούσῃ	τῷ	πράττοντι	
αιτ.	τὸν	πράττοντα	τὴν	πράττουσαν	τὸ	πράττον	
κλητ.	(ῷ)	πράττων	(ῷ)	πράττουσα	(ῷ)	πράττον	

Ενότητα
10

πληθυντικός αριθμός

αρσενικό				θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οί	πράττοντες	αί	πράττουσαι	τὰ	πράττοντα	
γεν.	τῶν	πραττόντων	τῶν	πραττουσῶν	τῶν	πραττόντων	
δοτ.	τοῖς	πράττουσι(ν)	τοῖς	πραττούσαις	τοῖς	πραττούσαις	
αιτ.	τοὺς	πράττοντας	τὰς	πραττούσας	τὰ	πράττοντα	
κλητ.	(ώ)	πράττοντες	(ώ)	πράττουσαι	(ώ)	πράττοντα	

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός

αρσ.		θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	ὅς	ἥ	ὅ
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	παντὸς	πάσης	παντὸς	οὖ	ῆς	οὖ
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	παντὶ	πάσῃ	παντὶ	ῷ	ῇ	ῷ
αιτ.	τούτον	ταύτην	τοῦτο	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	δν	ῆν	δ
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	—	—	—

πληθυντικός αριθμός

ονομ.	οὗτοι	αὕται	ταῦτα	πάντες	πᾶσαι	πάντα	οῖ	οῖ	ἅ
γεν.	τούτων	τούτων	τούτων	πάντων	πᾶσῶν	πάντων	ὦν	ὦν	ὦν
δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι	οῖς	αῖς	οῖς
αιτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	πάντας	πᾶσας	πάντα	οὓς	ὦς	ὦς
κλητ.	—	—	—	πάντες	πᾶσαι	πάντα	—	—	—

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Εμπηγευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Βρείτε ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές (Σ) και ποιες λάθος (Λ):
 - α. Σύμφωνα με το Σωκράτη, πολλοί άνθρωποι αναγνωρίζουν την αξία που έχει ένας καλός και πιστός φίλος.
 - β. Οι περισσότεροι άνθρωποι φροντίζουν να αποκτήσουν καλούς φίλους, παραμερίζοντας τα υλικά αγαθά.
 - γ. Ο Σωκράτης θεωρεί ότι είναι σημαντικότερο να έχει κανείς έναν πιστό δούλο παρά έναν καλό φίλο.

Λεξιλογικού περιεχομένου

2. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με λέξεις από το Λεξιλογικό Πίνακα:
 - α. Προέρχεται από οικογένεια με μεγάλη περιουσία.
 - β. Η αυτού του σπιτιού ήταν το όνειρο της ζωής του.
 - γ. Οι επιστήμονες συμφωνούν ότι πολλά από τα χαρακτηριστικά του ανθρώπου είναι, αποκτούνται δηλαδή κατά τη διάρκεια της ζωής του.
 - δ. Αυτός ο υπολογιστής είναι το τελευταίο του.

Επιμολογικού περιεχομένου

3. Να κατατάξετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά στην κατηγορία στην οποία ανήκουν: σφαγή, γραφεύς, σκηπτρον, δεσμός, ἄροτρον, λύσις.

πρόσωπο που ενεργεί	ενέργεια, πάθος, κατάσταση	όργανο ή μέσο
.....
.....

Γραμματικού περιεχομένου

4. Να κλίνετε τις φράσεις: δ ἀγαθός πολίτης, ἡ ἀθάνατος βασίλισσα, τοῦτο τὸ μνηστήριον.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

΄Αλλ’ ἡ φιλία στάσιμον τι ζητεῖ καὶ βέβαιον ἥθος καὶ ἀμετάπτωτον ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ· διὸ καὶ σπάνιον καὶ δυσεύρετον ἔστι φίλος βέβαιος.

Πλούταρχος, Περὶ πολυφιλίας 97b 6-9

Κείμενο

΄Αλλ’ ἡ φιλία ζητεῖ τι ἥθος στάσιμον καὶ βέβαιον καὶ ἀμετάπτωτον ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ· διὸ καὶ φίλος βέβαιός ἔστι σπάνιον καὶ δυσεύρετον.

Μετάφραση

Άλλα η φιλία ζητάει ένα χαρακτήρα σταθερό και σίγουρο και αμετάβλητο στην ίδια θέση και στην ίδια στενή σχέση· γι’ αυτό και φίλος σίγουρος είναι κάτι σπάνιο και δύσκολα βρίσκεται.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

΄Αμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσεται φίλων ἢ μῆ. Οὐθὲν γάρ φασι δεῖν φίλων τοῖς μακαρίοις καὶ αὐτάρκεσιν ὑπάρχειν γάρ αὐτοῖς τάγαθά· αὐτάρκεις οὖν ὄντας οὐδενὸς προσδεῖσθαι, τὸν δὲ φίλον, ἔτερον αὐτὸν ὄντα, πορίζειν ἢ δι’ αὐτοῦ ἀδυνατεῖ.

΄Αριστοτέλης, Ήθικὰ Νικομάχεια 1169b

Κείμενο

΄Αμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσεται φίλων ἢ μῆ. Φασὶ γάρ (τινες) οὐθὲν δεῖν φίλων τοῖς μακαρίοις καὶ αὐτάρκεσιν ὑπάρχειν γάρ αὐτοῖς τάγαθά· ὄντας οὖν αὐτάρκεις οὐδενὸς προσδεῖσθαι, τὸν δὲ φίλον, ὄντα ἔτερον αὐτόν, πορίζειν ἢ δι’ αὐτοῦ ἀδυνατεῖ.

Μετάφραση

Υπάρχει διαφωνία και σχετικά με τον ευδαίμονα (ή ευτυχισμένο), αν χρειάζεται φίλους ή όχι. Ισχυρίζονται δηλαδή (κάποιοι) ότι δεν έχουν ανάγκη από φίλους οι ευτυχισμένοι και οι αυτάρκεις γιατί υπάρχουν σ’ αυτούς (όλα) τα αγαθά· επειδή, λοιπόν, είναι αυτάρκεις δε χρειάζονται κανέναν, ενώ ο φίλος, επειδή είναι διαφορετικό άτομο, παρέχει αυτά τα οποία ο καθένας μόνος του δεν έχει τη δυνατότητα να προμηθευτεί.

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ φιλίας ἔποιτ' ἀν διελθεῖν· ἔστι γὰρ ἀρετή τις ἡ μετ' ἀρετῆς, ἔτι δ' ἀναγκαιότατον εἰς τὸν βίον. Ἀνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἔλοιτ' ἀν ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα· καὶ γὰρ πλουτοῦντι καὶ ἀρχάς καὶ δυναστείας κεκτημένοις δοκεῖ φίλων μάλιστ' εἶναι χρεία.

Αριστοτέλης, Ἡθικὰ Νικομάχεια 1155b

Κείμενο

Μετὰ δὲ ταῦτα
ἔποιτ' ἀν διελθεῖν
περὶ φιλίας·
ἔστι γὰρ (φιλία) ἀρετή τις
ἡ μετ' ἀρετῆς,

ἔτι δ' ἀναγκαιότατον
εἰς τὸν βίον.
Ἀνευ γὰρ φίλων
οὐδεὶς ἔλοιτ' ἀν ζῆν,
ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα·
καὶ γὰρ πλουτοῦντι
καὶ τεκτημένοις
ἀρχάς καὶ δυναστείας
δοκεῖ εἶναι
μάλιστα χρεία φίλων.

Μετάφραση

Καὶ ύστερα απ' αυτά
θα μπορούσαμε να συζητήσουμε
για τη φιλία:
Γιατί (η φιλία) είναι κάποια αρετή
ή συγγενεύει (ή είναι συννοφασμένη) με την
αρετή
και επιπλέον κάτι πάρα πολύ αναγκαίο
στη ζωή.
Γιατί χωρίς φίλους
κανένας δε θα προτιμούσε να ζει,
κι αν ακόμα κατέχει όλα τα υπόλοιπα αγαθά·
γιατί και οι πλούσιοι
και αυτοί που έχουν αποκτήσει
αξιώματα και εξουσία
θεωρούν ότι είναι
πολύ μεγάλη ανάγκη να έχουν φίλους.

Γλωσσικά σχόλια**Πρώτο παράλληλο κείμενο**

στάσιμον: αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **στάσιμος, -ος, -ον.**

ζητεῖ: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζητέω-ῶ.**

βέβαιον: αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **βέβαιος, -αία, -αιον.**

ἥθος: αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. τὸ ἥθος (γεν. **τοῦ ἥθους**) (= έθιμο).

δυσεύρετον: ονομ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. δυσεύρετος, -ος, -ον.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

τὸν εὐδαιμόνα: αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ/ἡ εὐδαιμών, τὸ εὐδαιμόν** (= ευτυχισμένος).

Παράλληλα
κείμενα

- δεήσεται:** γ' εν. οριστ. μέλλ. μέσης φωνής του ρ. **δέομαι** (= χρειάζομαι).
φασί: γ' πληθ. οριστ. ενεστ. του ρ. **φημί**.
δεῖν: απαρ. ενεστ. του απροσώπου ρ. **δεῖ**.
τοῖς αὐτάρχεσιν: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ/ἡ αυτάρχης, τὸ αὐτάρχες**.
ὑπάρχειν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπάρχω**.
οὐδενός: γεν. εν. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν**.
προσδεῖσθαι: απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **προσδέομαι** (= χρειάζομαι επιπλέον).
αύτοῦ: γεν. εν. αρσ. γέν. γ' προσ. της αυτοπαθητικής αντων.

Τρίτο παράλληλο κείμενο

- ἔποιτο:** γ' εν. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἔπομαι** (= ακολουθώ).
διελθεῖν: απαρ. αρσ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **διέρχομαι** (= περνώ μέσα από κάτι).
ἔλοιτο: γ' εν. ευκτ. αρσ. β' μέσης φωνής του ρ. **αἰρέομαι-οῦμαι** (= προτιμώ).
ξῆν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ξήω-ῶ**.
πλουτοῦσι: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλουτέω-ῶ**.
κεκτημένοις: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **κτάομαι-ῶμαι** (= αποκτώ).
δοκεῖ: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **δοκέω-ῶ** (= νομίζω).
εἶναι: απαρ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 152

1. Κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί να ανθήσει μια σωστή φιλία, σύμφωνα με το πρώτο απόσπασμα;

Σύμφωνα με το απόσπασμα από τον Πλούταρχο, αναγκαία προϋπόθεση για να υπάρξει σωστή φιλία μεταξύ δύο ανθρώπων είναι ο σταθερός και ακλόνητος χαρακτήρας, που παραμένει στην ίδια θέση και στην ίδια στενή σχέση. Ο πραγματικός φίλος έχει ξεκάθαρα αισθήματα απέναντι στον άλλο, δεν αμφιταλαντεύεται και παραμένει πιστός στις απόψεις και στις επιλογές του.

2. Να σχολιάσετε την πρώτη περίοδο του δεύτερου παράλληλου κειμένου και να διατυπώσετε την προσωπική σας γνώμη.

Στην πρώτη περίοδο του αποσπάσματος (Άμφισθηται δέ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσεται φίλων ἡ μῆ) ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι υπάρχει διχογνωμία σχετικά με το αν ένας ευτυχισμένος άνθρωπος έχει ανάγκη από φί-

λους. Με τη σκέψη ότι όποιος αισθάνεται ευτυχισμένος είναι αυτάρκης, δηλαδή έχει ό,τι χρειάζεται χωρίς να νιώθει πως του λείπει κάτι, είναι λογικό να υποθέσουμε πως δεν έχει ανάγκη από φίλους. Από την καθημερινή ομως ζωή, γνωρίζουμε ότι δεν είναι δυνατό να είναι κάποιος ευτυχισμένος αν δεν έχει ούτε έναν πραγματικό φίλο, με τον οποίο να μοιράζεται τη χαρά και τη λύπη του, τις σκέψεις, τους φόβους, τις φιλοδοξίες και τα όνειρά του. Η σύναψη στενών δεσμών με τους άλλους είναι μια ανάγκη που υπάρχει σε όλους τους ανθρώπους· άρα η έλλειψη φιλικών δεσμών δημιουργεί κενό και ανασφάλεια και όχι αίσθημα αυτάρκειας και ικανοποίησης ή, πολύ περισσότερο, ευτυχίας.

3. Πώς δικαιολογεί ο Αριστοτέλης (βλ. τρίτο παράλληλο κείμενο) την άποψη ότι η φιλία είναι αναγκαιότατον εἰς τὸν βίον;

Ο Αριστοτέλης δικαιολογεί την άποψή του ότι η φιλία είναι μια αρετή αναγκαιότατη για τους ανθρώπους, λέγοντας πως κανείς δε θα επέλεγε να ξήσει χωρίς φίλους ακόμη κι αν είχε όλα τα άλλα αγαθά. Ενισχύει το επιχείρημά του αναφέροντας ότι ακόμη και οι πλούσιοι, που έχουν εξασφαλίσει την επάρκεια των υλικών αγαθών, και όσοι έχουν αποκτήσει μεγάλα αξιώματα και δύναμη, όλοι αισθάνονται μεγάλη ανάγκη να έχουν φίλους.

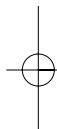
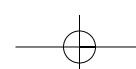
4. Να εντοπίσετε κοινά θεματικά στοιχεία στο κείμενο της Ενότητας και στα παράλληλα κείμενα.

Τόσο το κείμενο της Ενότητας από τα Ἀπομνημονεύματα του Ξενοφώντα, όσο και τα παράλληλα κείμενα από τον Πλούταρχο και τον Αριστοτέλη, έχουν κοινό θέμα τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Κοινή είναι επίσης η διαπίστωση ότι όσα υλικά αγαθά κι αν συγκεντρώσει ένας άνθρωπος, δεν μπορεί να αισθανθεί ευτυχισμένος αν δεν έχει έναν πραγματικό φίλο.

W
M
A
K P
DIA

DDE
DDE

ΕΝΟΤΗΤΑ 11

Μέρος Α

Κείμενο: «Η αγάπη του Αλέξανδρου για τον Βουκεφάλα»

Ίνα δὲ ἡ μάχη συνέβη καὶ ἐνθεν δόρμηθεὶς ἐπέρασεν τὸν Ὅδασπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος. Καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπώνυμον ὀνόμασε, τὴν δὲ Βουκεφάλαν εἰς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην, δις ἀπέθανεν αὐτοῦ ὑπὸ καύματός τε καὶ ἥλικιας καματηρός γενόμενος, πολλὰ δὲ πρόσθεν ἔνυγκαμών τε καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ, ἀναβανόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου, ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπῆξιον ἀμβάτας, καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος. Σημεῖον δὲ οἱ ἦν βοός κεφαλὴ ἔγκεχαραγμένη, ἐφ' ὅτῳ καὶ τὸ ὄνομα τούτῳ λέγουσιν ὅτι ἔφερεν· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μέλας ὁν αὐτός, ἐξ βοός κεφαλὴν μάλιστα είκασμένον. Οὗτος δὲ ἵππος ἐν τῇ Οὐξίων χώρᾳ ἀφανῆς ἐγένετο Ἀλεξάνδρῳ, καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν πάντας ἀποκτενεῖν Οὐξίους, εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον. Τοσήδε γάρ σπουδὴ Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν ἦν.

Αρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις 5.19.4-6 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 7.

Το απόσπασμα: βλ. Ενότητα 7.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Ίνα δὲ ξυνέβη ἡ μάχη
καὶ ἐνθεν δόρμηθεὶς
ἐπέρασεν τὸν Ὅδασπην ποταμὸν
Ἀλέξανδρος ἔκτισεν πόλεις.
Καὶ τὴν μὲν ὀνόμασε ἐπώνυμον
Νίκαιαν
τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν,

Μετάφραση

Εκεί όπου έγινε η μάχη
και στο σημείο από το οποίο ξεκίνησε
και πέρασε τον Υδάσπη ποταμό
ο Αλέξανδρος έκτισε (δύο) πόλεις.
Και έδωσε στη μια πόλη το όνομα
Νίκαια
από την νίκη του κατά των Ινδών,

Ενότητα
11

τὴν δὲ Βουκεφάλαν
ἐς τὴν μνήμην τοῦ ἵππου
τοῦ Βουκεφάλα,
ὅς ἀπέθανε αὐτοῦ
καματηρὸς γενόμενος
ὑπὸ καύματός τε καὶ ἥλικίας,
ξυγκαμών τε δὲ πρόσθεν
πολλὰ
καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ,

ἀναβαῖνόμενός τε
πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου,
ὅτι ἀπῆξίουν
πάντας τοὺς ἄλλους ἀμφάτας,
καὶ μεγέθει μέγας
καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος.
Σημεῖον δὲ οἱ ἦν
κεφαλὴ βοὸς
ἐγκεχαραγμένη,
ἐφ' ὅτῳ λέγουσιν
ὅτι ἔφερεν καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο·
οἱ δὲ λέγουσιν
ὅτι, αὐτὸς ὁν μέλας,
εἶχεν λευκὸν σῆμα
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
εἰκασμένον μάλιστα
ἐς κεφαλὴν βοός.
Οὗτος ὁ ἵππος ἀφανῆς ἐγένετο
Ἀλεξάνδρῳ
ἐν τῇ χώρᾳ Οὐξίων,
καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν
ἀνὰ τὴν χώραν
ἀποκτενεῖν πάντας Οὐξίους,
εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον.
Τοσήδε γάρ σπουδὴ ἦν
Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτόν.

καὶ στην ἄλλη (το ὄνομα) Βουκεφάλα,
στη μνήμη του αλόγου του,
του Βουκεφάλα,
ο οποίος πέθανε σ' αυτό το σημείο,
επειδή καταβλήθηκε
από τον καύσωνα και τα γηρατειά,
αφού είχε υποφέρει προηγουμένως
πολλά
και είχε περάσει πολλούς κινδύνους
μαζί με τον Αλέξανδρο·
και τον οποίο ίπτευσε
μόνο ο Αλέξανδρος,
επειδή απέρριπτε ως ανάξιους
όλους τους ἄλλους αναβάτες,
κι ακόμα (ήταν) μεγαλόσωμος
και δυνατός.
Και είχε σημάδι
ένα κεφάλι βοδιού
χαραγμένο πάνω του,
εξαιτίας του οποίου λένε
ὅτι πήρε και το ὄνομα αυτό·
ἄλλοι πάλι λένε
ὅτι, ενώ ο ίδιος ήταν μαύρος,
είχε ένα λευκό σημάδι
στο κεφάλι
που έμοιαζε πάρα πολύ
με κεφάλι βοδιού.
Αυτό το ἀλογο το ἔχασε
ο Αλέξανδρος
στη χώρα των Ουξίων·
και ο Αλέξανδρος διεκήρυξε δημόσια
σε όλη τη χώρα οτι
θα φονεύσει όλους τους Ουξίους,
αν δεν του επιστρέψουν το ἀλογο.
Τόσο μεγάλο ήταν το ενδιαφέρον
του Αλεξάνδρου γι' αυτόν.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Αρριανός στο κείμενο αυτό μας λέει ότι ο Αλέξανδρος έκτισε δύο πόλεις, την Νίκαια, για να θυμίζει τη νίκη του εναντίον των Ινδών, και τη Βουκεφάλα, για να τιμήσει τη μνήμη του αλόγου του, Βουκεφάλα. Το άλογο αυτό πέθανε εκεί από τον καύσωνα και τα γηρατειά. Είχε υποφέρει πολλά και πέρασε πολλούς κινδύνους μαζί με τον Αλέξανδρο. Ο Βουκεφάλας ήταν άλογο δυνατό και μεγαλόσωμο, έριχνε κάτω όλους ως ανάξιους αναβάτες και μόνο τον Αλέξανδρο δεχόταν ως αναβάτη. Λένε ότι πήρε το όνομά του από ένα κεφάλι βοδιού που το είχε σημάδι στο κεφάλι του. Άλλοι πάλι λένε ότι, ενώ το άλογο ήταν μαύρο, είχε στο κεφάλι του ένα σημάδι άσπρο που έμοιαζε με κεφάλι βοδιού, και ότι απ' αυτό πήρε το όνομά του. Ο Αλέξανδρος αγαπούσε τόσο πολύ το άλογο αυτό, ώστε, όταν κάποτε το έχασε στην χώρα των Ουξίων, κήρυξε ότι, αν δεν του το επιστρέψουν, θα σκοτώσει όλους τους Ουξίους.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- Ίνα δὲ ἡ μάχη συνέβη καὶ ἐνθεν ὁρμηθεὶς ἐπέρασεν τὸν Υδάσπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος... Νίκαιαν... Βουκεφάλαν:** κοντά στον ποταμό Υδάσπη (σημερινό Τζέλουμ) έλαβε χώρα μεγάλη μάχη μεταξύ του στρατού του Αλέξανδρου και του Ινδού βασιλιά Πώρου. Μετά τη νίκη των Μακεδόνων, ο Αλέξανδρος ίδρυσε εκεί δύο πόλεις, τη Νίκαια (< νίκη) στο πεδίο της μάχης και τη Βουκεφάλα (ή Βουκέφαλα ή Βουκεφαλία) στο σημείο από όπου ξεκίνησε για να διαβεί τον Υδάσπη. Η δεύτερη πόλη πήρε το όνομά της από το αγαπημένο άλογο του Αλέξανδρου, το Βουκεφάλα.
- ἐν τῇ Οὐξίων χώρᾳ:** οι Ούξιοι ήταν λαός της ανατολικής Σουσιανής και κατοικούσαν στις πηγές του ποταμού Τίγρη (σημερινό Καρούν) σε μια πολύ εύφορη περιοχή. Οι Ούξιοι χωρίζονταν σε πεδινούς και ορεινούς, οι οποίοι ήταν εξαιρετικοί πολεμιστές. Υπήρξαν σύμμαχοι του Δαρείου εναντίον του Μεγάλου Αλεξάνδρου, έως το 331 π.Χ. που κατέλαβε την περιοχή και τους έκανε φόρους υποτελείς.

A5. Γλωσσικά σχόλια

- Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε. Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις**

- **ἴνα** (: αναφορικό επίσημο που δηλώνει τόπο) = εκεί όπου.
- **ἡ μάχη**: ον. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μάχη**.

Ενότητα
11

- **συνέβη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμβαίνω. XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συμβαίνω, παρτ. συνέβαινον, μέλ. συμβήσομαι, αιρ. β' συνέβην, παρκ. συμβέβηκα, υπερσ. συνεβεβήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.:** βάση, σύμβαση, διάβαση, πρόσβαση, βήμα, βαθμός, βάθρο, βέβαιος, άβατος, συμβατός.
- **ἔνθεν** (: αναφορικό επίρρημα που δηλώνει κίνηση από τόπο) = απ' όπου, το σημείο από το οποίο.
- **όρμηθείς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής παθ. αιρ. του ρ. **όρμάω – ω** = ξεκινώ. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. όρμάμαι, παρτ. ώρμώμην, μέλ. όρμήσομαι [όρμηθήσομαι: μετγν.], αιρ. [ώρμησάμην: ποιητ.], ώρμήθην, παρκ. ώρμημαι, υπερσ. ώρμήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ορμητήριο, ορμητικός.
- **ἐπέρασεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. του ρ. **περάω – ω** = περνώ. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. περῶ, παρτ. [ἐπέρων: ποιητ.], μέλ. περάσω, αιρ. ἐπέρασα, παρκ. πεπέρακα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** πέρασμα, περαστικός.
- **τὸν ποταμὸν:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ποταμός.**
- **πόλεις:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] = η πόλη. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολίτης, πολιτική, πολιτισμός, πολιτευμα.
- **ἐκτισεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **κτίζω. XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κτίζω, παρτ. ἐκτίζον, μέλ. [κτίσω: ποιητ.], αιρ. ἐκτισα, παρκ. [κέκτικα/ἐκτικα: ποιητικοί τύποι]. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** κτίση, νεόκτιστος, κτίσμα, κτίστης (χτίστης).
- **τῆς νίκης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ νίκη.**
- **ἐπώνυμον:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἐπώνυμος, ἡ ἐπώνυμος, τό ἐπώνυμον.**
- **ώνομασε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὄνομάζω. XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. όνομάζω, παρτ. ώνόμαζον, μέλ. όνομάσω, αιρ. ώνόμασα, παρκ. ώνόμακα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** όνομα, ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός.
- **τοῦ ἵππου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἵππος** = το άλογο.
- **τὴν μνήμην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μνήμη.**
- **ὅς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅς, ἦ, ὅ** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
- **ἀπέθανεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. του ρ. **θνήσκω/ἀποθνήσκω** = πεθαίνω. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποθνήσκω, παρτ. ἀπέθνησκον, μέλ. ἀποθανοῦμαι, αιρ. β' ἀπέθανον, παρκ. ἀποτέθνηκα, υπερσ. ἀπετεθνήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** θάνατος, θνητός, αθάνατος, θνησιμότητα.
- **καύματος:** γεν. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό καύμα** [γεν. τοῦ καύματος] = καύσωνας. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** καυστήρας, καυστικός, έγκαυμα.
- **καματηρός:** ονομ. εν. αρ. γεν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ καματηρός, -ὰ, -ὸν.**

- **γενόμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. β' του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **XRONOI:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αόρ.β' ἐγενόμην/ἐγενήθην, παρκ. γέγονα/γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ἐγεγενήμην.
- **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** γενιά, γένος, γένεση, γενέθλιος, γηγενής, προγενέστερος, μεταγενέστερος, γόνος, γονιός.
- **πολλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους του ανωμάλου επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ.**
- **ξυγκαμών:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. β' του ρ. **ξυγκάμνω** = υποφέρω. **XRONOI:** ενεστ. ξυγκάμνω, παρτ. ξυνέκαμνον, μέλ. ξυγκαμοῦμαι, αόρ. β' : ξυνέκαμνον, παρκ. ξυγκέκμηκα, υπερσ. ξυνεκεκμήκειν.
- **συγκινδυνεύσας:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **συγκινδυνεύω** = περνώ κινδύνους μαζί με κάποιον. **XRONOI:** ενεστ. συγκινδυνεύω, παρτ. συνεκινδύνευον, μέλ. συγκινδυνεύσω, αόρ. συνεκινδύνευσα, παρκ. συγκεκινδύνευκα.
- **ἀναβαίνομενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀναβαίνω** = ανεβαίνω. **XRONOI:** ενεστ. ἀναβαίνομαι, αόρ. ἀνεβάθην, παρκ. ἀναβέβαμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αναβάτης, ανάβαση, βάση, βήμα, βαθμός, βάθρο, βωμός.
- **μόνου:** γεν. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **μόνος, μόνη, μόνον.**
- **ὅτι** (: αιτιολογικός σύνδεσμος) = επειδή, γιατί.
- **τούς ἄλλους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της επιμεριστικής αντωνυμίας **ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο.**
- **πάντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **ἀπηξίουν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπαξιώ-ω** = απαξιώνω. **XRONOI:** ενεστ. ἀπαξιῶ, παρτ. ἀπηξίουν, μέλ. ἀπαξιώσω, αόρ. ἀπηξίωσα, παρκ. ἀπηξίωκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αξίωμα, αξίωση, απαξίωση.
- **ἀμφάτας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀμφάτης** = ο αναβάτης.
- **μεγέθει:** δοτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό μέγεθος** [γεν. τοῦ μεγέθους] = το μέγεθος.
- **μέγας:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του ανωμάλου επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέγα** = μεγάλος, μεγάλη, μεγάλο.
- **τῷ θυμῷ:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ θυμός** [γεν. τοῦ θυμοῦ] = ο χαρακτήρας.
- **γενναῖος:** ον. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ γενναῖος, ἡ γενναία, τό γενναῖον** [γεν. τοῦ γενναίου, -αίας, -αίου].
- **σημεῖον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ σημεῖον** = το σημάδι.
- **οῖ:** δοτ. ενικ. γ' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὗ** (γεν. γ' πρόσ.) = εγώ, εσύ, αυτός.
- **ἢ:** γ' ενικ. πρόσ. παρτ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **XRONOI:** ενεστ. εἰμί, παρτ. **ἢ/ἢν**,

Ενότητα

11

- μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' : ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν.
- **βούς:** γεν. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ βοῦς** [γεν. τοῦ βοός] = τό βόδι.
 - **κεφαλή:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ κεφαλή.**
 - **ἐγκεχαραγμένη:** ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. παραχ. του **ἐγκαράττ(σσ)ομαι** = χαράξομαι πάνω σε.
 - **ἐφ' (επί):** κύρια δισύλλαβη πρόθεση.
 - **ὅτῳ:** δοτ. ενικ. ουδ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅστις, ἥτις, ὅτι** = όποιος, όποια, όποιο.
 - **τό ὄνομα:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό ὄνομα** [γεν. τοῦ ὄνόματος]. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός.
 - **τοῦτο:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
 - **λέγουσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω** = λέω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/έρω, αόρ. ἔλεξα/έπια και αόρ. β' εἶπον, παρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, λεκτικός, λεξικό, λέσχη, λογικός, ρήμα.
 - **ὅτι** (: σύνδεσμος ειδικός) = ότι, πως.
 - **ἔφερεν:** γ' ενικ. πρόσ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **φέρω** = φέρων. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φέρω, παρτ. ἔφερον, μέλ. οἴσω, αόρ. ἤνεγκα και αόρ. β' ἤνεγκον, παρκ. ἐνήνοχα, υπερσ. ἐνηνόχειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορά, περιφορά, συμφορά, μεταφορά, φαρέτρα, διαφορά.
 - **λευκόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **λευκός, -ή, -όν** = άσπρος, λευκός.
 - **σῆμα:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό σῆμα** [γεν. τοῦ σήματος] = το σημάδι.
 - **εἶχεν:** γ' ενικ. πρόσ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** = ἔχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, παρτ. εἶχον, μέλ. ἔξω/σχήσω, αόρ. β' ἔσχον, παρκ. ἔσχηκα, υπερσ. [ἔσχήκειν: μετγν.]. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξής, σχολή, σχολείο, σχεδόν, σχέση, σχήμα, ενοχή, αποχή, υπεροχή, κατοχή.
 - **ἐπὶ:** κύρια δισύλλαβη πρόθεση.
 - **τῆς κεφαλῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ κεφαλή.**
 - **μάλιστα** (= πάρα πολύ): υπερθ. βαθμός του επιρρο. **μάλα** = πολύ. Βαθμοί του επιρρο. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλα, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μᾶλλον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλιστα.
 - **μέλας:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **μέλας** [γεν. μέλανος], **μέλαινα, μέλαν** = μαύρος, μαύρη, μαύρο. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μελάνι, μελανιάζω.
 - **ῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.

- **εἰκασμένον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής παρκ. μέσης φωνής του ρ. **εἰκάζω** = παριστάνω, παρομοιάζω. **XRONOI:** ενεστ. εἰκάζομαι, παρτ. ἥκασόμην/εἰκάζόμην, μέλ. [εἰκασθήσομαι: ποιητικό], αόρ. ἥκασθην/εἰκάσθην, παρκ. ἥκασμαι/εἰκασμαι, υπερσ. ἥκαστο/εἰκαστο (γ' ενικ.).
- **οὗτος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
- **ὁ ἵππος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ ἵππος** [γεν. τοῦ ἵππου] = το άλογο. **OMOPPIZA στη N.E.** ιππεύω, ιππασία, ιπποκόμιος.
- **χώρα:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ χώρα** [γεν. τῆς χώρας].
- **ἀφανής:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ὁ, ἡ ἀφανής, τό ἀφανές** [γεν. τοῦ ἀφανοῦς] = αυτός που δεν φαίνεται.
- **ἐγένετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **προεκήρυξεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **προκηρύττω** = κηρύττω δημόσια. **XRONOI:** ενεστ. προκηρύττω, παρτ. προεκήρυττον, μέλ. προκηρύξω, αορ. προεκήρυξα, παρκ. προκεκήρυχα. **OMOPPIZA στη N.E.** κήρυγμα, διακήρυξη, κήρυκας.
- **ἀνά:** δισύλλαβη κύρια πρόθεση.
- **πάντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **ἀποκτενεῖν:** απαρ. μέλ. του ρ. **ἀποκτείνω** = σκοτώνω. **XRONOI:** ενεστ. αποκτείνω, παρτ. ἀπέκτεινον, μέλ. ἀποκτενῶ, αορ. ἀπέκτεινα [και αόρ. β' μετγν. ἀπέκτανον], παρκ. ἀπέκτονα, υπερσ. ἀπεκτόνειν. **OMOPPIZA στη N.E.** μητροκτόνος, πατροκτόνος, αυτοκτονία.
- **ἀπάξουσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπάγω** = επιστρέφω κάτι. **XRONOI:** ενεστ. ἀπάγω, παρτ. ἀπῆγον, μέλ. ἀπάξω, αορ. β' ἀπήγαγον, παρκ. ἀπῆχα και [ἀπαγήγοχα: μετγν.], υπερσ. [ἀπαγηγόχειν: μετγν.]. **OMOPPIZA στη N.E.** αγωγή, απαγωγή, διαγωγή, αγωγός, παιδαγωγός, άμαξα, άξιος, άξονας.
- **τοσήδε:** ονομ. εν θηλ. γένους της δεικτικής ανωνυμίας **τοσόσδε, τοσήδε, τοσόδε.**
- **σπουδή:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ σπουδή** = ενδιαφέρον, προθυμία.

Ενότητα
11

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
συμβαίνει δρμώμενος	συνέβαινε —	συμβήσεται δρμησόμενος/ δρμηθσόμενος	συνέβη δρμησάμενος/ δρμηθείς	συμβέβηκε δρμημένος	συνεβεβήκει —
περᾶ κτίζει	έπέρα έκτιξε	περάσει (κτίσει)	έπέρασεν έκτισε	πεπέρασκε (έκτικε/ κέκτικε)	— —
όνομάζει ἀποθνήσκει	ώνόμαζε ἀπέθνησκε	όνομάσει ἀποθανεῖται	ώνόμασε ἀπέθανε	ώνόμασκε ἀποτέθνηκε	— ἀπετεθνήκει
γιγνόμενος	—	γεννησόμενος/ γενηθσόμενος	γενόμενος/ γενηθείς	γεγενημένος	—
ξυγκάμινων	—	ξυγκαμιούμενος	ξυγκαμών	ξυγκεκυπρώς	—
συγκινδυνεύων	—	συγκινδυνεύσων	συγκινδυνεύσας	συγκεκινδυνευκώς	—
ἀναβαίνομενος	—	(ἀναβαθησόμενος)	ἀναβαθείς	ἀναβεβαμένος	—
ἀπαξιοῖ	ἀπηξίουν	ἀπαξιώσει	ἀπηξιώσε	ἀπηξιώκε	ἀπηξιώκει
ἐστί	ἦν	ἔσται	ἔγένετο	γέγονε	ἔγεγόνει
λέγουσιν	ἔλεγον	λέξιονσι/ ἔροῦσι	ἔλεξαν/ εἴπαν/ εἴπον	εἰρήκασι	εἰρήκεσαν
φέρει	ἔφερεν	οἴσει	ῆνεγκε	ἐνήνοχε	ἐνηνόχει
ἔχει	εἶχεν	ἔξει/ σχήσει	ἔσχε	ἔσχηκε	(εσχήκει)
ῶν	—	έσόμενος	γενόμενος	γεγονώς	—
είκαζόμενον	—	(είκασθησόμενον)	είκασθέντα	είκασμένον	—
προκηρύττει	προεκήρυττε	προκηρύξει	προεκήρυξεν	προκεκήρυχε	(προεκεκηρύχει)
ἀποκτείνειν	—	ἀποκτενῆν	ἀποκτεῖναι	ἀπεκτονέναι	—
ἀπάγουσιν	ἀπηγον	ἀπάξιονσιν	ἀπήγαγον	ἀπήχασι	ἀπήγεσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
συνέβη έπέρασεν	συμβῆ περάσῃ	συμβαίη περάσαι/ περάσειε	συμβήτω περασάτω	συμβῆναι περάσαι	συμβάς, -ᾶσα, -αν περάσας, -ασα, -αν
έκτισεν	κτίσῃ	κτίσαι/ κτίσειε	κτισάτω	κτίσαι	κτίσας, -ασα, -αν
ώνόμασε	όνομάσῃ	όνομάσαι/ όνομάσειε	όνομασάτω	όνομάσαι	όνομάσας,-ασα, -αν
άπεθανεν λέγουσιν	άποθάνῃ λέγωσιν	άποθάνοι λέγοιεν	άποθανέτω λεγόντων/ λεγέτωσαν	άποθανεῖν λέγειν	άποθανών, -οῦσα, -όν λέγων, -ουσα, -ον
προεκήρυξε	προκηρύξῃ	προκηρύξαι/ προκηρύξειε	προκηρυξάτω	προκηρύξαι	προκηρύξας, -ασα, -αν
άπάξουσιν	—	άπάξοιεν	—	άπάξειν	άπάξων, -ουσα, -ον

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

1. **Ίνα δὲ ἡ μάχη συνέβη:** δευτ. αναφ. πρότ. **ἡ μάχη:** υποκ. στο συνέβη. **ἴνα:** επιρρ. προσδ. τόπου.
2. **καὶ ἔνθεν ὁρμηθεὶς ἐπέρασεν τὸν Υδάσπην ποταμόν:** δευτ. αναφ. πρότ. που συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με τον **καὶ**. (**Άλεξανδρος:** ενν.): υποκ. στο **ἐπέρασεν** και στη μτχ. **ὁρμηθεὶς:** χρον. μτχ. τον **Υδάσπην:** επιθ. προσδ. στο **ποταμόν:** αντικ. στο **ἐπέρασεν**.
3. **ΠΡΟΣΕΞΕ.** Όταν ένα κύριο γεωγραφικό όνομα με άρθρο προσδιορίζει ένα γεωγραφικό όρο και είναι του ίδιου γένους και του ίδιου αριθμού μ' αυτόν, τότε το γεωγραφικό όνομα είναι επιθετικός προσδιορισμός και μπαίνει πάντα μπροστά από το γεωγραφικό όρο, όπως στην προηγούμενη πρόταση: **τὸν Υδάσπην ποταμόν.**
4. **πόλεις ἔκτισεν Άλεξανδρος:** κύρ. πρότ. **Άλεξανδρος:** υποκ. στο **ἔκτισεν**. **πόλεις:** αντικ.
5. **Καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ινδῶν ἐπώνυμον ὠνόμασε:** κύρ. πρότ. (**Άλεξανδρος:** ενν.): υποκ. στο **ὠνόμασε**. **τὴν μὲν:** αντικ. στο **ὠνόμασε**. **Νίκαιαν:** κατηγ. στο **τὴν μὲν**. **ἐπώνυμον:** παράθεση στο Νίκαιαν. **τῆς νίκης:** γεν. της αιτίας. **κατ' Ινδῶν** (χωρίς το άρθρο **τῆς**): εμπρόθετος προσδ. εναντίωσης. **τῆς κατ' Ινδῶν** (με το άρθρο **τῆς**): επιθ. προσδ. στο **τῆς νίκης**.

- 5.** τὴν δὲ Βουκεφάλαν (ώνόμασε) ἐς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην: κύρ. πρότ. (Αλέξανδρος: ενν.): υποκ. στο (ώνόμασε: ενν.). **Βουκεφάλαν:** κατηγ. στο τὴν δέ: αντικ. στο (ώνόμασε). **ἐς τὴν μνήμην:** εμπρόθ. προσδ. σκοπού. **τοῦ ἵππου:** γεν. αντικ. από το μνήμην. **τοῦ Βουκεφάλα:** επεξήγηση στο ἵππου.
- 6.** ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ ὑπὸ καύματος τε ...πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου καὶ μεγέθη μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος (ῶν): δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. στο **τοῦ Βουκεφάλα** της προηγούμενης πρότασης. **ὅς:** υποκ. στο ἀπέθανεν και στις μτχ. **γενναῖος** (: αιτιολ. μτχ.) – **ξυγκαμὼν** (: χρον. μτχ.) – **συγκινδυνεύσας** (: χρον. μτχ.) – **ἀναβαινόμενος** (: επιθ. μτχ.) – (ῶν: ενν.): επιθ. μτχ. **αὐτοῦ:** γεν. του τόπου. **ὑπὸ καύματος** – (ὑπὸ) **ἡρικίας:** εμπρόθετοι προσδ. αιτίας. **καματηρός:** κατηγ. στο ὃς. **πολλά:** σύστοιχο αντικ. στη μτχ. ξυγκαμών. **πρόσθεν:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **Ἀλεξάνδρῳ:** αντικ. στη μτχ. συγκινδυνεύσας. **πρὸς Ἀλεξάνδρου:** εμπρόθετος προσδ. του ποιητικού αιτίου (ποιητικό αίτιο) από τη μτχ. ἀναβαινόμενος. **μόνου:** κατηγ. προσδ. στο Ἀλεξάνδρου. **μέγας – γενναῖος:** κατηγορούμενα στο (ὅς). **μεγέθει – τῷ θυμῷ:** δοτικές της αναφοράς.
- 7.** ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπηξίου ἀμβάτας: δευτ. αιτιολ. πρότ. (ὅς: ενν.): υποκ. στο **ἀπηξίου. πάντας:** κατηγ. προσδ. **ἄλλους:** επιθ. προσδ. στο **ἀμβάτας:** αντικ. στο ἀπηξίου.
- 8.** Σημεῖον δὲ οἱ ἦν βοὸς κεφαλὴ ἐγκεχαραγμένη: κύρ. πρότ. **σημεῖον:** κατηγ. στο **κεφαλή:** υποκ. στο ἦν (τό ωρίμα είναι συνδετικό). **ἐγκεχαραγμένη:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο κεφαλή. **βοός:** γεν. κτητ. στο κεφαλή,
- 9.** ἐφ' ὅτῳ λέγουσίν (τινες): δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. που προσδιορίζει τη λέξη **σημεῖον** της προηγούμενης κύριας πρότασης. (τινες: ενν.): υποκ. στο λέγουσιν. **ἐφ' ὅτῳ:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.
- 10.** ὅτι ἔφερεν καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο: δευτ. ειδική πρότ. αντικ. στο λέγουσιν της προηγούμενης πρότασης. (ὁ **Βουκεφάλας:** ενν.): υποκ. στο **ἔφερεν. τοῦτο:** επιθ. προσδ. στο **τὸ ὄνομα:** αντικ. στο ἔφερε.
- 11.** οἱ δὲ λέγουσιν: κύρ. πρότ. οἱ δέ: υποκ. στο λέγουσιν.
- 12.** ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μέλας ὅν αὐτός, ἐς βοὸς κεφαλὴν μάλιστα εἰκασμένον: δευτ. ειδική πρότ. αντικ. στο λέγουσιν της κύριας πρότασης. **μέλας:** κατηγ. στο **αὐτός:** υποκ. στο **εἶχεν** και στη μτχ. **ῶν:** εναντιωματική μτχ. **λευκόν:** επιθ. προσδ. στο **σῆμα:** αντικ. στο εἶχεν. **ἐπὶ τῆς κεφαλῆς:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **εἰκασμένον:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο σῆμα. **μάλιστα:** επιρρ. προσδ. ποσού **βοός:** γεν. κτητ. από το κεφαλήν.
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Και ο κατηγορηματικός προσδιορισμός, όταν παραλείπεται το προσδιοριζόμενο, παίρνει τη συντακτική του θέση και μπορεί να είναι: υποκείμενο, αντικείμενο κ.λπ. Έτσι και στην προηγούμενη πρόταση ύστερα από την παράλειψη του υποκ. **ἵππος**, ο κατηγορηματικός προσδιορισμός **αὐτός πήρε** τη συντακτική του θέση.

- 13.** Οὗτος ὁ ἵππος ἐν τῇ Οὐξίων χώρᾳ ἀφανῆς ἐγένετο Ἀλεξάνδρῳ: κύρ. πρότ. οὗτος: επιθ. προσδ. στο ὁ ἵππος: υποκ. στο ἐγένετο. ἀφανῆς: κατηγ. στο ὁ ἵππος. ἐν τῇ χώρᾳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. Οὐξίων: γεν. κτητ. από το χώρᾳ. Ἀλεξάνδρῳ: δοτ. αντικ. από το ἀφανῆς.
- 14.** καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν πάντας ἀποκτενεῖν Οὐξίους: κύρ. πρότ. Ἀλέξανδρος: υποκ. στο προεκήρυξεν και στο ἀποκτενεῖν (ταυτοπροσωπία): ειδικό απαρ. αντικ. στο προεκήρυξεν. πάντας: κατηγ. προσδ. στο Οὐξίους. ἀνὰ τὴν χώραν: εμπρόθ. προσδ. τόπου.
- 15.** εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον: δευτ. υποθ. πρότ. (οἱ Οὐξιοί: ενν.): υποκ. στο ἀπάξουσιν. τὸν ἵππον (: ἀμεσο) – αὐτῷ (: ἐμμεσο): αντικείμενα στο ἀπάξουσιν.
- 16.** Τοσήδε γὰρ σπουδὴ Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν ἦν: κύρ. πρότ. τοσήδε: επιθ. προσδ. στο σπουδὴ: υποκ. στο ἦν (εδώ το ρήμα είναι υπαρκτικό). Ἀλεξάνδρῳ: δοτ. προσωπική κτητική από το ἦν. ἀμφ' αὐτόν: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 84 του σχολικού βιβλίου

1. Πώς πέθανε ο Βουκεφάλας;

Το άλογο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο Βουκεφάλας, πέθανε καταπονημένος από τον καύσωνα και τα γηρατειά, αφού κατά τη διάρκεια της ζωής του είχε υποφέρει πολλά μαζί με τον Αλέξανδρο.

2. Σε τι όφειλε το όνομά του το άλογο του Μ. Αλεξάνδρου;

Το άλογο του Μεγάλου Αλεξάνδρου ονομάστηκε «Βουκεφάλας» από ένα σημάδι που είχε στο κεφάλι του. Το σημάδι αυτό ήταν λευκό και έμοιαζε με κεφαλή βοδιού (βοῦς + κεφαλή > Βουκεφάλας).

3. Ποιο γεγονός επικαλείται ο Αρριανός, για να καταδείξει το ιδιαίτερο ενδιάφέρον του Μ. Αλεξάνδρου για το άλογό του;

Η αγάπη που έτρεφε ο Μέγας Αλέξανδρος για το άλογο που τον συντρόφεψε σε πολλούς κινδύνους και περιπέτειες φαίνεται από το περιστατικό που διηγείται ο Αρριανός, το οποίο συνέβη στη χώρα των Ουξίων, κοντά στον Τίγρη ποταμό. Κατά την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην περιοχή, ο Βουκεφάλας χάθηκε και ο Αλέξανδρος διακήρυξε δημόσια ότι, αν δεν του επιστρέψουν το άλογό του, θα σκοτώσει όλους τους Ουξίους. Η απειλή αυτή, εκτός από τον ιδιαίτερο σύνδεσμο του μεγάλου στρατηλάτη με τον πιστό του σύντροφο, Βουκεφάλα, καταδεικνύει επίσης την πρακτική του κατακτητή Αλέξανδρου να επιδεικνύει σκληρότητα προς τους κατακτημένους, προκειμένου να τους προκαλεί φόβο.

Ενότητα
11**4. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας άλλες γνωστές περιπτώσεις στενού δεσμού μεταξύ ενός ανθρώπου και ενός ζώου;**

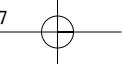
Είναι γνωστά πολλά περιστατικά, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, τα οποία μαρτυρούν το στενό δεσμό που συχνά αναπτύσσεται ανάμεσα σε ανθρώπους και ζώα, κυρίως σκύλους και άλογα, που θεωρούνται ιδιαίτερα πιστά στα αφεντικά τους. Ο Όμηρος στην Οδύσσεια, περιγράφει το συγκινητικό τέλος του Άργου, του γέροικου σκύλου του Οδυσσέα, που πεθαίνει μόλις αντικρίζει το αφεντικό του, μετά από πολλά χρόνια απουσίας.

Ο Ηρόδοτος αφηγείται την ιστορία ενός μουσικού που λεγόταν Αρίων, ο οποίος σώθηκε από πνιγμό χάρη στη μεσολάβηση ενός δελφινιού που τον μετέφερε στην ξηρά πάνω στην πλάτη του.

Μέρος Β**Λεξιλογικά: ουσιαστικό ή πόλις****Ετυμολογικά: παραγωγή φημάτων****B1. Λεξιλογικός πίνακας****Ερμηνεία του ουσ. ή πόλις**

πόλις, ἡ: σύνολο μεγάλου αριθμού οικημάτων που αποτελούν οικισμό / (α.ε.) κράτος, πολιτεία.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ή πόλις**Αρχαία Ελληνική****Απλές λέξεις****πολίζω:** οικοδομώ, ιδρύω πόλη.**πολίχνη, ἡ:** η μικρή πόλη.**πόλισμα, τό:** το σύνολο των οικημάτων μιας πόλης, η πόλη / η κωμόπολη.**Σύνθετες λέξεις****ύψιπολις, ὁ:** ο πολίτης ένδοξης πόλης.**ἄπολις, ὁ:** αυτός που δεν έχει πατρίδα.**ἀπολίτευτος, -ος, -ον:** αυτός ο οποίος δε συμμετέχει στα κοινά, στα πολιτικά πράγματα.**πολιτάρχης, ὁ:** ο αρχηγός της πόλης.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Ενότητα
11

Απλές λέξεις

πολίτης, ὁ: μέλος μιας πόλης ή μιας πολιτείας / (α.ε.) συμπολίτης, συμπατριώτης.

πολιτεία, ἡ: (α.ε.) το πολίτευμα / ο τρόπος ζωής των πολιτών, (ν.ε.) το κράτος / η πόλη.

πολιτευτής, ὁ: ο πολιτικός.

πολιτικός, -ή, -όντος: αυτός που αναφέρεται στον πολίτη / αυτός που σχετίζεται με την πολιτεία / (ν.ε.) αυτός που σχετίζεται με την πολιτική.

πολιτικὰ, τὰ: οι υποθέσεις της πολιτείας.

πολίτευμα, τὸ: το σύστημα διακυβέρνησης μιας χώρας.

πολιτεύονται: είμαι πολίτης.

πολιτεύομαι: (α.ε.) είμαι ενεργός πολίτης, δρω ως πολίτης, (ν.ε.) θέτω υποψηφιότητα στις εκλογές.

πολιτισμός, ὁ: (α.ε.) τα πολιτικά πράγματα, η διακυβέρνηση ενός κράτους, (ν.ε.) το σύνολο των πνευματικών και υλικών επιτευγμάτων μιας κοινωνικής ομάδας / το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης των συνθηκών ζωής ενός κοινωνικού συνόλου / οι πνευματικές δραστηριότητες, π.χ. καλές τέχνες, μουσική, λογοτεχνία.

Σύνθετες λέξεις

ἀκρόπολις (-η), ἡ: το ψηλότερο σημείο μιας πόλης, το οποίο διέθετε συνήθως ισχυρή οχύρωση / το σπουδαιότερο σημείο.

κωμόπολις (-η), ἡ: οικισμός μεγαλύτερος από χωριό και μικρότερος από πόλη (σήμερα οι κωμοπόλεις έχουν από 1.000 έως 9.999 κατοίκους).

πολιορκῶ: περικλείω πόλη με σκοπό να την κυριεύσω / επιμένω με τρόπο φορτικό.

πολιορκία, ἡ: αποκλεισμός οχυρωμένης τοποθεσίας από στρατιωτικές δυνάμεις με σκοπό την κατάληψή της / φορτική ενόχληση.

πολιοῦχος, ὁ: ο προστάτης (συνήθως θεός ή άγιος) μιας πόλης.

πολιτογραφῶ: (α.ε.) εγγράφω κάποιον ως πολίτη, (ν.ε.) δίνω υπηκοότητα.

πολιτοφύλαξ (-κας), ὁ: αυτός που φυλάει τους πολίτες.

συμπολιτεύονται: είμαι πολίτης της ίδιας πόλης με κάποιον άλλο, (ν.ε.) **συμπολιτεύομαι:** πολιτεύομαι υπέρ του κυβερνώντος κόμματος.

συμπολιτευσις (-η), ἡ: (α.ε.) η ιδιότητα του συμπολίτη, (ν.ε.) το σύνολο των βουλευτών της κυβέρνησης / οι οπαδοί της κυβέρνησης.

συμπολίτης, ὁ: πολίτης της ίδιας πόλης με κάποιον άλλο.

ἀντιπολιτεύομαι: είμαι πολιτικός αντίπαλος.

Απλές λέξεις

πολιτική, η: τα θέματα που έχουν σχέση με τα κοινά / ο τρόπος διαχείρισης της κρατικής εξουσίας / ο τρόπος δράσης εταιρείας ή οργανισμού.

πολιτικάντης, ο: ο πολιτικός που αναδεικνύεται χρησιμοποιώντας ευτελή μέσα, δημαρχία, πελατειακές σχέσεις.

πολιτειακός, -ή, -ό: αυτός που σχετίζεται με το πολίτευμα.

πολιτισμένος, -η, -ο: αυτός που έχει υψηλό επίπεδο πολιτισμού / εκλεπτυσμένος, εξευγενισμένος.

πολιτιστικός, -ή, -ό: αυτός που σχετίζεται με τον πολιτισμό.

Σύνθετες λέξεις

πολιτικοποιώ: αποδίδω πολιτικό χαρακτήρα σε κάτι.

πολιτικοποίηση, η: η ενεργός συμμετοχή στα κοινά / η απόδοση πολιτικού χαρακτήρα σε κάτι.

πολιτικολογώ: μιλάω συνεχώς για θέματα που σχετίζονται με την πολιτική.

πολιτοφυλακή, η: ένοπλο σώμα πολιτών για τη διατήρηση της τάξης.

πολεοδόμος, ο/η: επιστήμονας που ασχολείται με το σχεδιασμό και την οργάνωση τμημάτων ενός οικισμού.

αντιπολίτευση, η: οι πολιτικές δυνάμεις του κοινοβουλίου που δε στηρίζουν την κυβέρνηση / πολιτική κατά της κυβέρνησης / εναντίωση.

απολίτιστος, -η, -ο: μη πολιτισμένος.

απολιτικός, -ή, -ό: αυτός που δεν ενδιαφέρεται για τα πολιτικά πράγματα.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 85 του σχολικού βιβλίου

1. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παρακάτω α.ε. παράγωγα του ρ. πολιτεύω: πολιτεία, πολίτευμα.

πολιτεία: δηλώνει ενέργεια, κατάσταση

πολίτευμα: δηλώνει το αποτέλεσμα μιας ενέργειας

2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β' δημιουργώντας αποδεκτά ονοματικά σύνολα:

A'	B'
1. πολιτιστικός	α. πολιορχία
2. πολιτισμένος	β. θεσμός
3. στενή	γ. πόλη
4. πολιτειακός	δ. πολίτης
5. συνήγορος του	ε. χώρες
6. σχέδιο	στ. πρωτεύουσα

- πολιτιστική πρωτεύουσα
- πολιτισμένες χώρες
- στενή πολιορχία
- πολιτειακός θεσμός
- συνήγορος του πολίτη
- σχέδιο πόλεως

(1-στ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ, 6-γ)

3. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με την κατάλληλη λέξη από αυτές που δίνονται στο πλαίσιο:

πόλη	πολιτική	πολιτικοποίηση	πολεοδομικός
------	----------	----------------	--------------

- α. Λίγες πόλεις στην Ελλάδα έχουν σωστό πολεοδομικό σχέδιο.
- β. Το Παρίσι αποκαλείται «πόλη του φωτός».
- γ. Η φιλολαϊκή πολιτική της κυβέρνησης απέδωσε καρπούς.
- δ. Άλλο η πολιτικοποίηση και άλλο η κοιμιατικοποίηση.

4. Να σχηματίσετε στη ν.ε. όσο το δυνατόν περισσότερα ονοματικά σύνολα με τη λέξη «πολιτικός» και να δώσετε τη σημασία τους. Συμβουλευτείτε τα λεξικά σας.

- **πολιτικό άσυλο:** το δικαίωμα που έχει κάποιος να ζητήσει καταφύγιο σε μία άλλη χώρα, επειδή στη δική του διώκεται ή εξαιτίας των πολιτικών συνθηκών που επικρατούν σε αυτή.
- **πολιτικός γάμος:** γάμος που τελείται στο δημαρχείο από εκπρόσωπο της δημοτικής αρχής.
- **πολιτικό γραφείο:** το ιδιαίτερο γραφείο πολιτικού / το ανώτατο εκτελεστικό δργανο πολιτικών κοιμάτων.

Ενότητα
11

- **πολιτικές επιστήμες:** (στον πληθ.) επιστήμη που μελετά τα φαινόμενα που σχετίζονται με την πολιτική.
- **πολιτικός κρατούμενος:** πρόσωπο που κρατείται σε φυλακή για πολιτικούς λόγους.
- **πολιτικός μηχανικός:** επιστήμονας που ασχολείται με το σχεδιασμό και την κατασκευή οικοδομημάτων.
- **πολιτικός στίχος:** ο ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος.
- **πολιτικός χάρτης:** ο χάρτης που απεικονίζει τα χωριότερα πολιτιστικά στοιχεία μιας περιοχής, όπως πόλεις, χωριά και σύνορα.

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή ρημάτων

Παραγωγή ρημάτων από άλλα ρήματα, επιρρήματα και επιφωνήματα

• Ρήματα που παράγονται από άλλα ρήματα

Τα ρήματα που παράγονται από άλλα ρήματα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

α. Τα εναρκτικά δηλώνουν ότι **μια πράξη αρχίζει να γίνεται**. Έχουν παραγωγική κατάληξη **-σκω**, π.χ. *γηράσκω* (= αρχίζω να γερνάω) < *γηράω-γηρᾶ* (= γερνάω).

β. Τα θαμιστικά ή επιτακτικά δηλώνουν ότι **μια πράξη γίνεται συχνά** (α.ε.: *θαμά*) ή **με ένταση**. Έχουν παραγωγικές καταλήξεις **-άζω, -ίζω, -ύζω**, π.χ. *στενάζω* (= στενάζω πολύ ή/και συχνά) < *στένω* (= στενάζω), *αἰτίζω* (= ζητώ έντονα ή/και συχνά) < *αἰτέω-αἰτῶ* (= ζητώ), *ἔρπυζω* (= σέρνομαι διαρκώς) < *ἔρπω* (= σέρνομαι).

γ. Τα εφετικά δηλώνουν **έφεση, μεγάλη επιθυμία για εκείνο που σημαίνει το πρωτότυπο ρήμα**. Έχουν παραγωγικές καταλήξεις **-ιάω (-ιῶ), -είω, κλαυσιάω-κλαυσιῶ** (= θέλω πολύ να κλάψω) < *κλαίω*.

• Ρήματα που παράγονται από επιρρήματα

Τα ρήματα που παράγονται από επιρρήματα δηλώνουν ότι **το υποκείμενο είναι ή κάνει εκείνο που σημαίνει η πρωτότυπη λέξη**. Έχουν παραγωγικές καταλήξεις **-ξω, -ίξω, π.χ. πελάζω** (= πλησιάζω) < επιρρ. πέλας (= κοντά, πλησίον), *χωρίζω* < *χωρίς*.

• Ρήματα που παράγονται από επιφωνήματα

Τα ρήματα που παράγονται από επιφωνήματα δηλώνουν ότι **το υποκείμενο λέει εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη**. Έχουν παραγωγικές καταλήξεις **-ξω, -άξω, -ίξω, -ώξω, π.χ. ἀλαλάξω** (= λέω ἀλαλάι, φωνάζω) < ἀλαλαί, *αιάξω* (λέω αἰαῖ, θρηνώ) < *αιᾶτ* (= αλίμονο), *οιμώξω* (= φωνάζω οἴμοι, θρηνώ) < *οιμοί* (= αλίμονο).

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 86 του σχολικού βιβλίου

1. Να αντιστοιχίσετε τα παράγωγα ουσιαστικά των ρ. κτίξω και βαίνω (στήλη Α') με την κατηγορία στην οποία ανήκουν (στήλη Β'):

A'	B'
1. κτίσις	α. το πρόσωπο που ενεργεί
2. κτίστης	β. ενέργεια, κατάσταση
3. κτίσμα	γ. αποτέλεσμα ενέργειας
4. βῆμα	δ. τόπος
5. βάθρον	ε. όργανο, μέσο
6. βαθυμὸς	
7. βατήρ	

- α. το πρόσωπο που ενεργεί: κτίστης
 - β. ενέργεια, κατάσταση: κτίσις, βαθυμὸς
 - γ. αποτέλεσμα ενέργειας: κτίσμα, βῆμα
 - δ. τόπος: βάθρον
 - ε. όργανο, μέσο: βατήρ
- (1-β, 2-α, 3-γ, 4-γ, 5-δ, 6-β, 7-ε)

2. Να γράψετε παράγωγα ρήματα της α.ε. από τα παρακάτω ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα).

- βάρβαρος > βαρβαρίζω
 σπουδὴ > σπουδάζω
 εὐθὺς > εὐθύνω
 νίκη > νικάω-νικῶ
 φόβος > φοβέομαι-φοβοῦμαι

3. Να γράψετε παράγωγα ουσιαστικά της α.ε. από τα επίθετα.

- γενναῖος > γενναιότης
 ἀφανῆς > ἀφάνεια
 εὐθύτης > εὐθύτης

Μέρος Γ

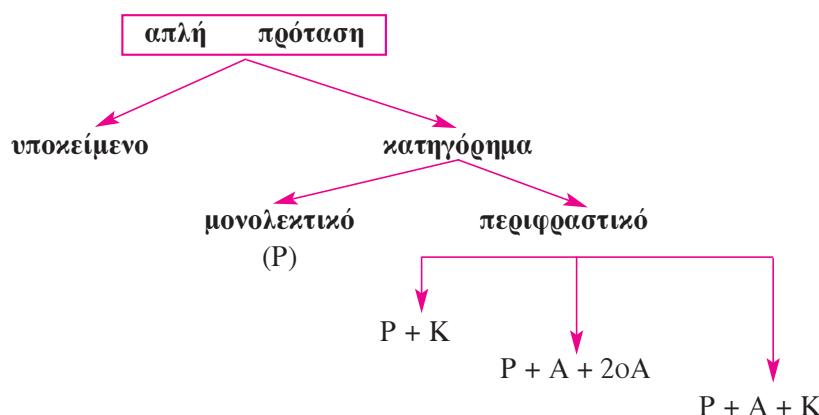
Σύνταξη: Οι βασικοί όροι μιας απλής πρότασης

Γ1. Συντακτικά σχόλια

Οι βασικοί όροι μιας απλής πρότασης είναι δύο, το **υποκείμενο** και το **κατηγόρημα**.

- **Υποκείμενο** ονομάζεται το ονοματικό σύνολο που φανερώνει **ποιος** ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. Το υποκείμενο των προσωπικών ορημάτων είναι πάντοτε σε πτώση **ονομαστική**.
- **Κατηγόρημα** ονομάζεται το σύνολο των λέξεων μιας πρότασης οι οποίες **αναφέρονται στο υποκείμενο**. Το κατηγόρημα μπορεί να είναι **μονολεκτικό** (P) ή **περιφραστικό** (P + K ή P + A ή P + A + K του A).

Αναλυτικότερα:

Μονολεκτικό κατηγόρημα: (P)

Όταν το ρήμα της πρότασης είναι ενεργητικής διάθεσης και αμετάβατο ή ουδέτερης ή παθητικής διάθεσης, τότε το **κατηγόρημα αποτελείται μόνο από το ρηματικό τύπο**, π.χ. *Ο ήλιος λάμπει*.

Περιφραστικό κατηγόρημα: (συνδετικό P + K)

Όταν το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό, παθητικής ή ουδέτερης διάθεσης, τότε το **κατηγόρημα αποτελείται από το ρηματικό τύπο και το κατηγορούμενο**, π.χ. *Ο Σωκράτης έστι σοφός*.

(ενεργητικό μεταβατικό P + A + 2o A)

Όταν το ρήμα της πρότασης είναι ενεργητικό μεταβατικό, τότε **το κατηγόρημα αποτελείται από το φηματικό τύπο και το αντικείμενο**, π.χ. *Ορθώ τὴν οἰκίαν*.

(ενεργητικό μεταβατικό P + A + K του A)

Όταν το ρήμα της πρότασης είναι ενεργητικό μεταβατικό και έχει τη σημασία «αποκαλώ», «θεωρώ», «εκλέγω», «μετατρέπω», τότε **το κατηγόρημα αποτελείται από το φηματικό τύπο, το αντικείμενο και το κατηγορούμενο του αντικειμένου**, π.χ. *Νομίζω σὲ αγαθόν* (= σε θεωρώ σπουδαίο).

Παρατηρήσεις**Ρήμα**

- **Διάθεση** λέγεται η ιδιότητα που έχει το ρήμα να δηλώνει την κατάσταση του υποκειμένου. Οι διαθέσεις του ρήματος είναι τέσσερις: **ενεργητική, μέση, παθητική, ουδέτερη**.
- Τα ρήματα **ενεργητικής διάθεσης** φανερώνουν ότι **το υποκείμενό τους ενεργεί**, π.χ. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπειψαν κήρυκα* (= οι Λακεδαιμόνιοι έστειλαν αγγελιαφόρο). Τα ρήματα αυτά διαχρίνονται σε:
 - α. μεταβατικά** που δηλώνουν ότι η ενέργεια τους μεταβαίνει σε ένα αντικείμενο, π.χ. *Κρούω τὴν θύραν* (= χτυπάω την πόρτα)
 - β. αμετάβατα** που δε δηλώνουν ενέργεια μετάβασης, π.χ. *Ο ἀνὴρ βαδίζει* (= ο άντρας βαδίζει). Τα μεταβατικά ρήματα είναι είτε **μονόπτωτα**, που παίρνουν αντικείμενο σε μία πτώση, ή **δίπτωτα**, που παίρνουν αντικείμενα σε δύο πτώσεις (αιτιατική και γενική ή αιτιατική και δοτική ή γενική και δοτική) ή δύο αντικείμενα στην αιτιατική, π.χ. *Διδάσκω τὸν παῖδα γραμματικήν*.
- Τα ρήματα **μέσης διάθεσης** φανερώνουν ότι **το υποκείμενό τους ενεργεί**, αλλά **η ενέργεια αυτή επιστρέφει στο ίδιο το υποκείμενο** (με άμεσο ή έμμεσο τρόπο), π.χ. *Ἐγὼ λούομαι* (= εγώ λουύομαι).
- Τα ρήματα **παθητικής διάθεσης** φανερώνουν ότι **το υποκείμενό τους δέχεται την ενέργεια κάποιου άλλου** (παθαίνει κάτι από κάποιον άλλο), π.χ. *Δέκα τάλαντα τοῖς στρατιῶτες ἐδόθη* (= δόθηκαν δέκα τάλαντα στους στρατιώτες).
- Τα ρήματα **ουδέτερης διάθεσης** φανερώνουν ότι **το υποκείμενό τους ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει κάτι**, αλλά **βρίσκεται απλώς σε μία κατάσταση**, π.χ. *Ἄπαντες ὑγιαίνουσι* (= είναι όλοι υγιείς).

Υποκείμενο

- Για να βρούμε το υποκείμενο ενός ρήματος, κάνουμε την ερώτηση «**ποιος/-α/-ο + ρήμα**».
- Το υποκείμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο, αριθμητικό,

Ενότητα
11

μετοχή, έναρθρο απαρέμφατο, δευτερεύουσα ονοματική πρόταση, επίρροιμα με άρθρο κ.λπ.

- Το υποκείμενο, όταν είναι πτωτικό, συμφωνεί με το ρήμα της πρότασης στο **πρόσωπο** και στον **αριθμό**. Εξαίρεση αποτελεί η **αττική σύνταξη**: όταν το υποκείμενο είναι **γένος ουδετέρου και αριθμού πληθυντικού**, τότε το ρήμα τίθεται **στο γ' ενικό πρόσωπο** αντί του γ' πληθυντικού, π.χ. *Τα παιδία παιζει* (αντί *παίζουσιν*).

Κατηγορούμενο

- Το κατηγορούμενο είναι ο όρος της πρότασης που δίνει στο υποκείμενο (ή στο αντικείμενο) μια **ιδιότητα** με τη μεσολάβηση ενός **συνδετικού ρήματος** (συνδετικά ρήματα: εἰμί, γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ, καθίσταμαι, αἴρομαι, ἀποδείχνυμαι, λέγομαι, καλοῦμαι, δύνομάζομαι, φαίνομαι, νομίζομαι, διάγω, διατελῶ κ.λπ.). Για να βρούμε το κατηγορούμενο, κάνουμε την ερώτηση «**τι (λογής) + ρήμα**».
- Συνήθως το κατηγορούμενο είναι επίθετο. Μπορεί επίσης να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, αριθμητικό, μετοχή, απαρέμφατο, επίρροιμα, δευτερεύουσα ονοματική πρόταση κ.λπ.
- Το κατηγορούμενο, όταν είναι επίθετο, συμφωνεί με το υποκείμενο ή με το αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται, στο **γένος**, στον **αριθμό** και στην **πτώση**, π.χ. *Ο Άριστείδης* έστι **δίκαιος**. Όταν είναι ουσιαστικό, συμφωνεί υποχρεωτικά στην πτώση και ίσως στον αριθμό και στο γένος, π.χ. *Ο Όποις* έστι **πόλις**. Μερικές φορές το κατηγορούμενο βρίσκεται στο ουδέτερο γένος, π.χ. *Καλὸν* ή **σωφροσύνη**, άλλ' **έπίπονον**, ή σε γενική κατηγορηματική, π.χ. *Η ηγεμονία* έστι **πόλεως** (= η ηγεμονία ανήκει στην πόλη).

Αντικείμενο

- Με αντικείμενο συντάσσονται τα **μεταβατικά ρήματα** ενεργητικής διάθεσης που δηλώνουν ότι ένα υποκείμενο ενεργεί και η ενέργειά του μεταβαίνει σε ένα άλλο πρόσωπο, ξώ ή πράγμα.
- Για να βρούμε το αντικείμενο, που είναι πάντα σε μία από τις πλάγιες πτώσεις (γενική, δοτική, αιτιατική), κάνουμε την ερώτηση «**τι ή ποιον/-α/-ο + ρήμα**».
- Στα δίπτωτα ρήματα, για να βρούμε το δεύτερο αντικείμενο, κάνουμε την ερώτηση «**σε / με / για / από τι ή ποιον/-α/-ο + ρήμα**».
- Ορισμένα ρήματα άλλοτε λειτουργούν ως μεταβατικά και άλλοτε ως αμετάβατα, π.χ. (μεταβατικό) *Άγω τοὺς ἄνδρας* (= οδηγώ τους άντρες), αλλά: (αμετάβατο) *Άγω πρόσς τὸ δῆρος* (= βαδίζω προς το όρος).

Απαντήσεις στις συντακτικές ασκήσεις της σελ. 88 του σχολικού βιβλίου

1. Να εντοπίσετε το ρήμα, το υποκείμενο και το κατηγορούμενο στις παρακάτω προτάσεις.

α. Οὗτοι εἰσὶ πονηροί.

ρήμα: εἰσὶ

υποκείμενο: Οὗτοι

κατηγορούμενο: πονηροί

β. Σὺ ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων διατελεῖς (= είσαι διαρκώς).

ρήμα: διατελεῖς

υποκείμενο: Σὺ

κατηγορούμενα: ἀνυπόδυτος, χίτων

γ. Ὁ πόλεμος πολλῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται.

ρήμα: γεγένηται

υποκείμενο: Ὁ πόλεμος

κατηγορούμενο: αἴτιος

δ. Ἐμπόριον ἦν τὸ χωρίον (= η περιοχή ήταν εμπορικό λιμάνι) καὶ ὡρμούν αὐτόθι (= αγκυροβολούσαν εκεί) ὀλκάδες πολλαί.

ρήμα: ἦν

υποκείμενο: τὸ χωρίον

κατηγορούμενο: Ἐμπόριον

ρήμα: ὡρμούν

υποκείμενο: ὀλκάδες

ε. Οἱ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται.

ρήμα: ὀνομάζονται

υποκείμενο: Οἱ Καππαδόκαι

κατηγορούμενο: Σύριοι

στ. Ἡ μὲν τοῦ σώματος ἴσχὺς γηράσκει, ἢ δὲ τῆς ψυχῆς ὁ ώμη ἀγήρατός ἐστι.

ρήμα: γηράσκει

υποκείμενο: Ἡ ἴσχὺς

ρήμα: ἐστι

υποκείμενο: ἡ ὁ ώμη

κατηγορούμενο: ἀγήρατος

ζ. Οὐδεὶς ἔστι μοι ἀλλότριος (= ξένος), ἀν χρηστός ἦ.

ρήμα: ἔστι

υποκείμενο: Οὐδεὶς

Ενότητα
11

- κατηγορούμενο: ἀλλότριος
 ρήμα: ἦ
 υποκείμενο: (ενν.) οὗτος
 κατηγορούμενο: χρηστὸς

2. Να συμπληρώσετε το κατηγορούμενο στις παρακάτω προτάσεις.

- α. Ἐγὼ καὶ σὺ φίλοι ἐσμέν.
- β. Μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους ἔστε;
- γ. Οἱ πρόγονοι ἡσαν σοφοὶ καὶ αγαθοί.
- δ. Οἱ ἀδικοῦντες τὴν πόλιν ἡμέτεροι ἐχθροὶ εἰσίν.
- ε. Ἐκείνη ἡ γραῦς δικαία ἦν.

3. Να βρείτε το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο στις παρακάτω προτάσεις.

- α. Ἀλέξανδρος ἐθῆρεν εὐενέντερον ἐλάφους ἐν τῷ δρει.

Y P A

- β. Σωκράτης διδάσκει τὴν αρετήν.

Y P A

- γ. Ο στρατηγὸς τὴν Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροιζεν.

Y A P

- δ. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος.

P A Y

- ε. Οἱ δικασταὶ ἐθαύμασαν τὴν σοφίαν τοῦ νομοθέτου.

Y P A

4. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις που λείπουν στις παρακάτω προτάσεις και να βρείτε τα κατηγορούμενα.

- α. Ἡ πόλις ἡμῶν ἔνδοξος ἐγένετο.

K

β. Σὺ τυφλὸς τὰ τ' ὥτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὅμιατ' (= καὶ στα αυτιά καὶ στο νου
 K
 καὶ στα μάτια) εἶ.

γ. Ἀλέξανδρος ἦν νίος Φιλίππου.
 K

δ. Καὶ ἦν ἡ μάχη καρτερά (= σφοδρή).
 K

ε. Πᾶν ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρόν εἴφυ.
 K

5. Να βρείτε τα αντικείμενα στις παρακάτω προτάσεις.

α. Οἱ Φελλόποδες εὔχονται ἡμῖν εὔπλοιαν.
 A A

β. Βασιλεὺς ἤκουσε Τισσαφέρονος τὴν Κύρου στρατείαν (= εκστρατεία).
 A A

γ. Μὴ μοι φθονήσῃς τοῦ μαθήματος (= μη μου αρνηθείς από φθόνο το μάθημα).
 A A

6. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις που λείπουν στις παρακάτω προτάσεις και να βρείτε τα αντικείμενα των ρημάτων.

α. Οὗτος ἔθαψαξε τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων.
 ↓
 A

β. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπειπον τοὺς νέους πρὸς τοὺς διδασκάλους.
 ↓
 A

γ. Καὶ ἐνθεν ὁρμηθεὶς πόλιν (ή πόλεις) ἐκτισεν Ἀλέξανδρος.
 ↓
 A

δ. Ἡ πόλις ἐκράτησε τῶν ἔχθρῶν καὶ τρόπαια ἔστησεν.
 ↓ A A

ε. Οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς συμμάχοις ὠργίζοντο.
 ↓
 A

Ενότητα
11

7. Να βρείτε τα ρήματα και τα υποκείμενά τους στις παρακάτω προτάσεις και στη συνέχεια να τα μεταφέρετε στον αντίστοιχο τύπο του άλλου αριθμού:

- α. Ύμεις ἐκινδυνεύσατε τὸν ἔσχατον κίνδυνον.
 - β. Οὗτος ἐθαύμαζε τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων.
 - γ. Οἱ στρατιῶται διέβαινον ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ασίαν.
 - δ. Στέφανον ὁ νικητὴς λαμβάνει.
α. Ρ: ἐκινδυνεύσατε	Υ: ὑμεῖς (σὺ ἐκινδύνευσας)
β. Ρ: ἐθαύμαζε	Υ: οὗτος (οὗτοι ἐθαύμαζον)
γ. Ρ: διέβαινον	Υ: οἱ στρατιῶται (ὁ στρατιώτης διέβαινε)
δ. Ρ: λαμβάνει	Υ: ὁ νικητὴς (οἱ νικηταὶ λαμβάνουσιν)

8. Να βρείτε το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο στις παρακάτω προτάσεις και στη συνέχεια να μεταφέρετε τα αντικείμενα στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

- α. Οὐ φέρει καλὸν καρπὸν τοῦτο τὸ δένδρον.
- β. Γέρων ἀγροὺς καὶ ἀμπέλους εἶχε.
- γ. Οἱ Ἑλληνες φρουροῦσι τὰς πύλας.
- δ. Οἱ Σμυρναῖοι ἀποστέλλουσιν ἐς Κλάδον θεωρούς.
- ε. Οἱ ἡμέτεροι σύμμαχοι ὑπομένουσι τοὺς κινδύνους.

α. Ρ: οὐ φέρει	Υ: τὸ δένδρον	A: καρπὸν (καρπὸν)
β. Ρ: εἶχε	Υ: γέρων	A: ἀγροὺς, ἀμπέλους (ἀγρόν, ἀμπελον)
γ. Ρ: φρουροῦσι	Υ: οἱ Ἑλληνες	A: τὰς πύλας (τὴν πύλην)
δ. Ρ: ἀποστέλλουσιν	Υ: οἱ Σμυρναῖοι	A: θεωρούς (θεωρὸν)
ε. Ρ: ὑπομένουσι	Υ: οἱ σύμμαχοι	A: τοὺς κινδύνους (τὸν κίνδυνον)

ΚΛΙΣΗ**Ουσιαστικών - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του KEIMENOY****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός						
ονομ.	ό	ἀμβάτης	ή	μάχη	ήλικια	κεφαλή
γεν.	τοῦ	ἀμβάτου	τῆς	μάχης	ήλικίας	κεφαλῆς
δοτ.	τῷ	ἀμβάτῃ	τῇ	μάχῃ	ήλικίᾳ	κεφαλῇ
αιτ.	τὸν	ἀμβάτην	τὴν	μάχην	ήλικίαν	κεφαλὴν
κλητ.	(ῳ)	ἀμβάτα	(ῳ)	μάχη	ήλικία	κεφαλὴ

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	ἀμβάται	αἱ	μάχαι	ήλικίαι	κεφαλαί
γεν.	τῶν	ἀμβατῶν	τῶν	μαχῶν	ήλικῶν	κεφαλῶν
δοτ.	τοῖς	ἀμβάταις	ταῖς	μάχαις	ήλικίαις	κεφαλαῖς
αιτ.	τοὺς	ἀμβάτας	τὰς	μάχας	ήλικίας	κεφαλὰς
κλητ.	(ῳ)	ἀμβάται	(ῳ)	μάχαι	ήλικίαι	κεφαλαὶ

Β' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ό	ποταμὸς	τὸ	σημεῖον	οἱ	ποταμοὶ	τὰ	σημεῖα	
γεν.	τοῦ	ποταμοῦ	τοῦ	σημείου	τῶν	ποταμῶν	τῶν	σημείων	
δοτ.	τῷ	ποταμῷ	τῷ	σημείῳ	τοῖς	ποταμοῖς	τοῖς	σημείοις	
αιτ.	τὸν	ποταμὸν	τὸ	σημεῖον	τοὺς	ποταμοὺς	τὰ	σημεῖα	
κλητ.	(ῳ)	ποταμὲ	(ῳ)	σημεῖον	(ῳ)	ποταμοὶ	(ῳ)	σημεῖα	

Γ' κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ή	πόλις	τὸ	μέγεθος	δύνομα	
γεν.	τῆς	πόλεως	τοῦ	μεγέθους	δύνοματος	
δοτ.	τῇ	πόλει	τῷ	μεγέθει	δύνοματι	
αιτ.	τὴν	πόλιν	τὸ	μέγεθος	δύνομα	
κλητ.	(ῳ)	πόλι	(ῳ)	μέγεθος	δύνομα	

Ενότητα
11

πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	αί	πόλεις	τὰ	μεγέθη	δύναματα
γεν.	τῶν	πόλεων	τῶν	μεγεθῶν	δύναμάτων
δοτ.	ταῖς	πόλεσι(ν)	τοῖς	μεγέθεσι(ν)	δύναμασι(ν)
αιτ.	τὰς	πόλεις	τὰ	μεγέθη	δύναματα
χλητ.	(ῷ)	πόλεις	(ῷ)	μεγέθη	δύναματα

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό			ουδέτερο
ονομ.	ό	γενναῖος	ή	γενναία	τὸ	γενναῖον
γεν.	τοῦ	γενναῖου	τῆς	γενναίας	τοῦ	γενναίου
δοτ.	τῷ	γενναῖῳ	τῇ	γενναίᾳ	τῷ	γενναῖῳ
αιτ.	τὸν	γενναῖον	τὴν	γενναίαν	τὸ	γενναῖον
χλητ.	(ῷ)	γενναῖε	(ῷ)	γενναία	(ῷ)	γενναῖον

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οί	γενναῖοι	αί	γενναῖαι	τὰ	γενναῖα
γεν.	τῶν	γενναῖοιν	τῶν	γενναῖον	τῶν	γενναῖοιν
δοτ.	τοῖς	γενναῖοις	ταῖς	γενναῖαις	τοῖς	γενναῖοις
αιτ.	τοὺς	γενναῖοις	τὰς	γενναῖας	τὰ	γενναῖα
χλητ.	(ῷ)	γενναῖοι	(ῷ)	γενναῖαι	(ῷ)	γενναῖα

ενικός αριθμός						
αρσενικό		θηλυκό		ουδέτερο		ουδ.
ονομ.	ό	λευκός	ή	λευκὴ	τὸ	λευκὸν
γεν.	τοῦ	λευκοῦ	τῆς	λευκῆς	τοῦ	λευκοῦ
δοτ.	τῷ	λευκῷ	τῇ	λευκῇ	τῷ	λευκῷ
αιτ.	τὸν	λευκὸν	τὴν	λευκὴν	τὸν	λευκὸν
χλητ.	(ῷ)	λευκὲ	(ῷ)	λευκὴ	(ῷ)	λευκόν

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οί	λευκοί	αί	λευκαὶ	τὰ	λευκὰ
γεν.	τῶν	λευκῶν	τῶν	λευκῶν	τῶν	λευκῶν
δοτ.	τοῖς	λευκοῖς	ταῖς	λευκαῖς	τοῖς	λευκοῖς
αιτ.	τοὺς	λευκοὺς	τὰς	λευκὰς	τοὺς	λευκὰς
χλητ.	(ῷ)	λευκοὶ	(ῷ)	λευκαὶ	(ῷ)	λευκὰ

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός							
		αρσενικό	θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	ό	όρμηθείς	ή	όρμηθεῖσα	τὸ	όρμηθὲν	
γεν.	τοῦ	όρμηθέντος	τῆς	όρμηθείσης	τοῦ	όρμηθέντος	
δοτ.	τῷ	όρμηθέντι	τῇ	όρμηθείσῃ	τῷ	όρμηθέντι	
αιτ.	τὸν	όρμηθέντα	τὴν	όρμηθεῖσαν	τὸ	όρμηθὲν	
κλητ.	(ῷ)	όρμηθείς	(ῷ)	όρμηθεῖσα	(ῷ)	όρμηθὲν	

πληθυντικός αριθμός							
		αρσενικό	θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	οἱ	όρμηθέντες	αἱ	όρμηθεῖσαι	τὰ	όρμηθέντα	
γεν.	τῶν	όρμηθέντων	τῶν	όρμηθεισῶν	τῶν	όρμηθέντων	
δοτ.	τοῖς	όρμηθέσι(ν)	ταῖς	όρμηθείσαις	τοῖς	όρμηθέσι(ν)	
αιτ.	τοὺς	όρμηθέντας	τὰς	όρμηθείσας	τὰ	όρμηθέντα	
κλητ.	(ῷ)	όρμηθέντες	(ῷ)	όρμηθεῖσαι	(ῷ)	όρμηθέντα	

ενικός αριθμός							
		αρσενικό	θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	ό	γενόμενος	ή	γενομένη	τὸ	γενόμενον	
γεν.	τοῦ	γενομένου	τῆς	γενομένης	τοῦ	γενομένου	
δοτ.	τῷ	γενομένῳ	τῇ	γενομένῃ	τῷ	γενομένῳ	
αιτ.	τὸν	γενόμενον	τὴν	γενομένην	τὸ	γενόμενον	
κλητ.	(ῷ)	γενόμενε	(ῷ)	γενομένη	(ῷ)	γενόμενον	

πληθυντικός αριθμός							
		αρσενικό	θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	οἱ	γενόμενοι	αἱ	γενόμεναι	τὰ	γενόμενα	
γεν.	τῶν	γενομένων	τῶν	γενομένων	τῶν	γενομένων	
δοτ.	τοῖς	γενομένοις	ταῖς	γενομέναις	τοῖς	γενομένοις	
αιτ.	τοὺς	γενομένους	τὰς	γενομένας	τὰ	γενόμενα	
κλητ.	(ῷ)	γενόμενοι	(ῷ)	γενόμεναι	(ῷ)	γενόμενα	

Ενότητα
11

ενικός αριθμός							
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	ό	συγκινδυνεύσας	ή	συγκινδυνεύσασα	τὸ	συγκινδυνεύσαν	
γεν.	τοῦ	συγκινδυνεύσαντος	τῆς	συγκινδυνευσάσης	τοῦ	συγκινδυνεύσαντος	
δοτ.	τῷ	συγκινδυνεύσαντι	τῇ	συγκινδυνευσάσῃ	τῷ	συγκινδυνεύσαντι	
αιτ.	τὸν	συγκινδυνεύσαντα	τὴν	συγκινδυνεύσασαν	τὸ	συγκινδυνεύσαν	
χλητ.	(ῷ)	συγκινδυνεύσας	(ῷ)	συγκινδυνεύσασα	(ῷ)	συγκινδυνεύσαν	
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	συγκινδυνεύσαντες	αἱ	συγκινδυνεύσασαι	τὰ	συγκινδυνεύσαντα	
γεν.	τῶν	συγκινδυνεύσαντων	τῶν	συγκινδυνευσασῶν	τῶν	συγκινδυνεύσαντων	
δοτ.	τοῖς	συγκινδυνεύσασι(ν)	ταῖς	συγκινδυνευσάσαις	τοῖς	συγκινδυνεύσασι(ν)	
αιτ.	τοὺς	συγκινδυνεύσαντας	τὰς	συγκινδυνευσάσας	τὰ	συγκινδυνεύσαντα	
χλητ.	(ῷ)	συγκινδυνεύσαντες	(ῷ)	συγκινδυνεύσασαι	(ῷ)	συγκινδυνεύσαντα	

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός							
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ..	ουδ.	
ονομ.	ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο	αὐτὸς	αὐτὴ	αὐτὸ	
γεν.	ἄλλου	ἄλλης	ἄλλου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	
δοτ.	ἄλλῳ	ἄλλῃ	ἄλλῳ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	
αιτ.	ἄλλον	ἄλλην	ἄλλο	αὐτὸν	αὐτὴν	αὐτὸν	
χλητ.	—	—	—	—	—	—	—
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	ἄλλοι	ἄλλας	ἄλλα	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτὰ	
γεν.	ἄλλων	ἄλλων	ἄλλων	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	
δοτ.	ἄλλοις	ἄλλαις	ἄλλοις	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς	
αιτ.	ἄλλους	ἄλλας	ἄλλα	αὐτοὺς	αὐτὰς	αὐτὰ	
χλητ.	—	—	—	—	—	—	—

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

I. Η πόλη Νίκαια πήρε το όνομά της:

- α.** από τη νίκη του Ινδού βασιλιά Πώρου στο σημείο όπου χτίστηκε η πόλη
- β.** από τη νίκη του Αλέξανδρου στο σημείο όπου χτίστηκε η πόλη
- γ.** επειδή στο σημείο αυτό βρέθηκε ο Βουκεφάλας

II. Ο Βουκεφάλας ονομάστηκε έτσι:

- α.** επειδή το κεφάλι του έμοιαζε με κεφάλι βοδιού
- β.** επειδή είχε μεγάλο κεφάλι
- γ.** επειδή είχε πάνω του ένα σημάδι που έμοιαζε με κεφάλι βοδιού

III. Όταν ο Αλέξανδρος έχασε το άλογό του:

- α.** κατέστρεψε τη χώρα των Ουξίων
- β.** απείλησε ότι θα εκτελέσει όλους τους Ουξίους
- γ.** ζήτησε βοήθεια από τους μάντεις των Ουξίων

Λεξιλογικού περιεχομένου

2. Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων, οι οποίες του ουσ. ή πόλις:

- α.** πολιτικοποιημένος, **β.** εξευγενισμένος, **γ.** αντιπολιτεύομαι

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη από τις λέξεις που βρίσκονται στην παρόνθεση, αφού τη βάλετε στο σωστό τύπο:

- α.** Αυτό το κόμμα έχει πολλούς αξιόλογους (πολιτικός – πολιτικάντης).

β. Ο Άγιος Ανδρέας είναι ο της Πάτρας. (πολιτοφύλακας – πολιούχος)

γ. Για την πολιτογράφησή σας πρέπει να προσκομίσετε στην υπηρεσία μας αυτά τα δικαιολογητικά. (πολιτογράφηση – πολιτικοποίηση)

δ. Ο δήμαρχος αρνήθηκε να δώσει το λόγο στη που ήθελε να πει τη γνώμη της. (συμπολίτευση – συμπολίτισσα)

Ενότητα
11**Ετυμολογικού περιεχομένου**

4. Να σχηματίσετε παράγωγα ρήματα από τα παρακάτω επιρρήματα: ἐγγὺς, χωρὶς, δίχα, πέλας (= κοντά).

Συντακτικού περιεχομένου

5. Στις παρακάτω προτάσεις να αναγνωρίσετε συντακτικά τους υπογραμμισμένους όρους:

- α.** Ηρακλῆς κατέστη (= έγινε) εὐεργέτης τῆς Ελλάδος.
- β.** Οι Έλληνες ένικησαν τοὺς βαρβάρους.
- γ.** Ομοιος όμοιώ ἀεὶ πελάζει (= πλησιάζει).
- δ.** Τοῦτο ποιήσεις.
- ε.** Δαρεῖος Κῦρον σατράπην ἐποίησε.

Σύγκρισης με το παράλληλο κείμενο

6. Αφού μελετήσετε το κείμενο της Ενότητας και το παράλληλο κείμενο, να κάνετε τις σωστές αντιστοιχίσεις:

A'	B'
1. Ο Αλέξανδρος 2. Ο Βουκεφάλας 3. Ο Φίλιππος	α. ήταν μαύρος, μεγαλόσωμος και δυνατός β. ήταν υπερήφανος για το γιο του γ. δάμασε το Βουκεφάλα δ. είχε χαραγμένο πάνω του ένα λευκό σημάδι ε. αγαπούσε πολύ το Βουκεφάλα στ. έχτισε τις πόλεις Νίκαια και Βουκεφάλα

Παράλληλο κείμενο

Προσδραμών (Αλέξανδρος) τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβὼν τὴν ἡνίαν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς ἔστιν ἐννοήσας ὅτι τὴν σκιὰν προπίπτουσαν καὶ σαλευομένην δρῶν πρὸς αὐτὸῦ διαταράττοιτο. [...] Ὡς δὲ ἐώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὁργᾶντα δὲ πρὸς τὸν δρόμον, ἀφεὶς ἐδίωκεν, ἥδη φωνῇ θρασυτέρᾳ καὶ ποδὸς κρούσει χρώμενος. Τῶν δὲ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν ἀγωνία καὶ σιγὴ τὸ πρῶτον ὡς δὲ κάμψας ὑπέστρεψεν δρόθως σοβαρός καὶ γεγηθώς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνηλάλαξαν, ὁ δὲ πατήρ καὶ δακρῦσαι τι λέγεται πρὸς τὴν χαράν, καὶ καταβάντος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φυλήσας, ὃ παῖ, φάναι, ζῆτει σεαυτῷ βασιλείαν Ἰσην· Μακεδονία γὰρ σ' οὐ χωρεῖ.

Πλούταρχος, Αλέξανδρος 6.5-8

Κείμενο

Προσδραμών (Αλέξανδρος) τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβὼν τὴν ἡνίαν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ἐννοήσας ὡς ἔστιν
ὅτι (δὲ προς) διαταράττοιτο δρῶν πρὸς αὐτὸῦ τὴν σκιὰν προπίπτουσαν καὶ σαλευομένην.
Ως δὲ ἐώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὁργᾶντα δὲ πρὸς τὸν δρόμον, ἀφεὶς ἐδίωκεν,
χρώμενος ἥδη φωνῇ θρασυτέρᾳ καὶ κρούσει ποδός.
Τῶν δὲ περὶ τὸν Φίλιππον τὸ πρῶτον ἦν ἀγωνία καὶ σιγὴ ὡς δὲ κάμψας
ὑπέστρεψεν δρόθως σοβαρός καὶ γεγηθώς, οἱ μὲν πάντες ἄλλοι ἀνηλάλαξαν,
ὁ δὲ πατήρ λέγεται καὶ δακρῦσαι τι πρὸς τὴν χαράν,

Μετάφραση

Αφού (ο Αλέξανδρος) ἐτρεξε προς τὸ ἀλόγο καὶ πήρε το χαλινάρι, γύρισε προς τὸν ἥλιο, αφού αντιλήφθηκε, καθώς φαίνεται, ὅτι (το ἀλόγο) ταραζόταν, επειδὴ ἐβλεπε μπροστά του τη σκιά που ἐπεφτε καὶ κινούνταν.
Καὶ καθώς ἐβλεπε το ἀλόγο να ἔχει απαλλαχθεί από την απειλή καὶ να ορμά προς το δρόμο, αφού το ἀφῆσε, (το) οδηγούσε φωνάζοντας πια αποφασιστικά καὶ χτυπώντας το με το πόδι.
Καὶ σ' αυτούς που ἤταν με το Φίλιππο πρώτα-πρώτα αγωνιούσαν καὶ σιωπούσαν· ὅταν ὅμως πήρε στροφή καὶ επέστρεψε ὁρθιος πάνω στο ἀλόγο περήφανος καὶ χρούμενος, από τη μια όλοι οι ἄλλοι κραύγασαν δυνατά καὶ υπό την ἄλλη ο πατέρας (του) λένε ότι δάκρυσε λίγο από τη χαρά του

Παράλληλο
κείμενο

καὶ καταβάντος
φιλήσας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
φάναι,
ῳ παῖ, ζήτει σεαυτῷ
ἴσην βασιλείαν·
Μακεδονίᾳ γάρ
σ' οὐ χωρεῖ.

καὶ μόλις κατέβηκε από το ἀλογο,
ότι, αφού φύλησε το κεφάλι του (του γιου του),
είπε,
παιδί μου, ζήτα για τον εαυτό σου
αντάξια βασιλεία·
γιατί η Μακεδονία
δε σου φτάνει.

Γλωσσικά σχόλια

προσδραμών: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **προστρέχω**.

παραλαβών: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **παραλαμβάνω**.

ἐπέστρεψε: γ' εν. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιστρέφω**.

ἔσικεν: γ' εν. οριστ. παρατ. του ρ. **ἔσικα** (= μοιάζω).

ἐννοήσας: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐννοέω-ῶ** (= καταλα-
βαίνω).

προπίπτουσαν: αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **προπίπτω** (= πέ-
φτω μπροστά).

σαλευομένην: αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **σαλεύομαι**.

διαταράττοιτο: γ' εν. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **διαταράττομαι**.

έώρα: γ' εν. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **όράω-ῶ**.

ἀφεικότα: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφίημι**. (= αφήνω).

όργωντα: αιτ. εν. αρσ. γέν. ενεργ. φωνής του ρ. **όργάω-ῶ**.

ἀφείς: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφίημι**.

κάμψας: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **κάμπτω** (= λυγίζω).

γεγηθώς: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. ενεργ. φωνής του ρ. **χαίρω**.

ἀνηλάλαξαν: γ' πληθ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναλαλάξω** (= κραυγάζω).

δακρύσαι: απαρ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **δακρύω**.

καταβάντος: γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταβαίνω**.

φάναι: απαρ. ενεστ. του ρ. **φημί**.

ζήτει: β' εν. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζητέω-ῶ**.

σεαυτῷ: δοτ. εν. αρσ. γέν. β' προσ. της αυτοπαθητικής αντων.

χωρεῖ: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **χωρέω-ῶ**.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 153

1. Πώς κατάφερε ο Αλέξανδρος να δαμάσει το Βουκεφάλα, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα; Πώς θα χαρακτηρίζατε τον Αλέξανδρο με βάση όσα διαβάσατε;

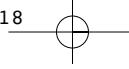
Ο Αλέξανδρος κατόρθωσε να δαμάσει τον ατίθασο Βουκεφάλα, όταν διαπίστωσε σε τι οφειλόταν η συμπεριφορά του αλόγου. Αφού παρατήρησε πως το ζώο ταραζόταν επειδή έβλεπε την ίδια του τη σκιά που έπεφτε και κινούνταν μπροστά του, το γύρισε προς τον ήλιο, ώστε να μη βλέπει την απειλητική σκιά. Ταυτόχρονα, άφησε το άλογο να ορμήσει στο δρόμο και ο ίδιος άρχισε να το κυνηγά φωνάζοντας αποφασιστικά και χτυπώντας το πόδι.

Ο τρόπος με τον οποίο δάμασε ο Αλέξανδρος το Βουκεφάλα φανερώνει πολλές από τις αρετές του μεγάλου στρατηλάτη. Καταρχάς την εξυπνάδα, την ευστροφία και την παρατηρητικότητά του, καθώς αντιλήφθηκε γρήγορα την αιτία που δημιουργούσε ταραχή στο ζώο. Επίσης, το πείσμα και την αποφασιστικότητά του να τιθασεύσει το άγριο άλογο, κι ακόμη τη μεθοδικότητα με την οποία το κατόρθωσε (πρώτα το άφησε να ορμήσει στο δρόμο και έπειτα το κυνήγησε φωνάζοντας και κάνοντας θόρυβο με το πόδι, για να του δώσει ρυθμό).

2. Ποια συμβουλή έδωσε ο Φίλιππος στο γιο του; Την ακολούθησε ο Αλέξανδρος;

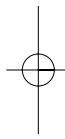
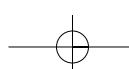
Ο Φίλιππος, υπερήφανος και συγκινημένος που ο γιος του κατόρθωσε να δαμάσει τον άγριο Βουκεφάλα, συμβούλεψε τον Αλέξανδρο να επιδιώξει να αποκτήσει ένα βασίλειο με μέγεθος αντάξιο της προσωπικότητάς του, γιατί ολόκληρη η Μακεδονία έμοιαζε πολύ μικρή για έναν τόσο μεγάλο ηγέτη. Πράγματι, ο Αλέξανδρος έλαβε σοβαρά υπόψη του τα λόγια του πατέρα του, στόχευσε και πέτυχε τη δημιουργία μιας τεράστιας αυτοκρατορίας που εκτεινόταν στον ελληνικό χώρο, περιλαμβανε μεγάλο μέρος της Ασίας και έφτανε μέχρι την Ινδία.

(10E-14E) 257-412 11-01-04 07:45 % 318

W M A K P DIA

DIA DIA

ΕΝΟΤΗΤΑ 12

Μέρος Α

Κείμενο: «Αθήνα και Ατλαντίδα»

Ἐν δὲ δὴ τῇ Ἀτλαντίδι νήσῳ μεγάλη συνέστη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων, κρατοῦσα μὲν ἀπάσης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἡπείρου. Αὕτη δὴ πᾶσα συναθροισθεῖσα εἰς ἐν δύναμις τόν τε παρ' ὑμῖν καὶ τὸν παρ' ἡμῖν καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον μιᾷ ποτὲ ἐπεχείρησεν δόρυ δουλοῦσθαι. Τότε οὖν ὑμῶν, ὡς Σόλων, τῆς πόλεως ἡ δύναμις εἰς ἀπαντας ἀνθρώπους διαφανῆς ἀρετῆς τε καὶ δόρῃ ἐγένετο· πάντων γάρ προέστη εὐψυχία καὶ τέχναις δοαι κατὰ πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἀφικομένη κινδύνους, καὶ κρατήσασα μὲν τῶν ἐπιόντων τρόπαιον ἔστησε, τοὺς δὲ μήπω δεδουλωμένους διεκώλυσε δουλωθῆναι, τοὺς δ' ἄλλους ἀφθόνως ἀπαντας ἥλευθέρωσεν. Υστέρῳ δὲ χρόνῳ σεισμῶν ἔξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, ἡ Ἀτλαντὶς νῆσος κατὰ τῆς θαλάττης δῦσα ἦφαντίσθη· διὸ καὶ νῦν ἄπορον καὶ ἀδιερεύνητον γέγονεν τούκει πέλαγος.

Πλάτων, Τίμαιος 25 α-δ (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 2.

Το απόσπασμα: ανήκει στο διάλογο Τίμαιος, όπου ο Πλάτων εκθέτει τις θεωρίες του για τη δημιουργία του σύμπαντος, και αναφέρεται σε μια διήγηση που άκουσε ο Σόλων στην Αίγυπτο, σχετικά με το μύθο της χαμένης Ατλαντίδας.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Ἐν δὲ δὴ τῇ νήσῳ Ἀτλαντίδι συνέστη μεγάλη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων, κρατοῦσα μὲν ἀπάσης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἡπείρου.

Μετάφραση

Στο νησί Ατλαντίδα λοιπόν συγκροτήθηκε μεγάλη και αξιοθαύμαστη δύναμη βασιλέων που εξουσίαζε ολόκληρο νησί και πολλά άλλα νησιά και μέρη της ηπείρου.

Ενότητα
12

Αὗτη δὴ πᾶσα ἡ δύναμις
συναθροισθεῖσα εἰς Ἑν
τὸν τε παρ' ὑμῖν
καὶ τὸν παρ' ἡμῖν
καὶ τὸν πάντα τόπον
ἐντὸς τοῦ στόματος
ἐπεκείρησέν ποτε δουλοῦσθαι
μᾶς δῷμη.

Τότε οὖν, ὡς Σόλων,
ἡ δύναμις τῆς πόλεως ὑμῶν
εἰς ἄπαντας ἀνθρώπους
ἔγενετο διαφανῆς
ἀρετῆ τε καὶ δώμη·
προέστη γὰρ πάντων
εὐψυχία
καὶ τέχναις
ὅσαι κατὰ πόλεμόν (εἰσιν)
ἀφικομένη
ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους,
καὶ κρατήσασα τῶν ἐπιόντων
ἔστησεν τρόπαιον,
διεκώλυσε δὲ δωλωθῆναι
τοὺς μήπω δεδουλωμένους,
ἡλευθέρωσε δὲ
τοὺς ἄλλους ἄπαντας
ἀφθόνως.

Ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ
γενομένων
σεισμῶν ἔξαισίων
καὶ κατακλυσμῶν,
ἡ Ἀτλαντὶς νῆσος
δῆσσα ἥφανίσθη
κατὰ τῆς θαλάσσης.
διὸ καὶ νῦν
τούκεī (τὸ ἔκεī) πέλαγος
γέγονεν ἄπορον καὶ ἀδιερεύνητον.

Όλη αυτή, λοιπόν, η δύναμη,
αφού συνενώθηκε,
καὶ τῇ δικῇ σας
καὶ τῇ δικῇ μας
καὶ όλῃ την περιοχή
που βρίσκεται μέσα στο στόμιο,
επιχείρησε κάποτε να υποδουλώσει
με μια και μόνη επίθεση.
Την εποχή, λοιπόν, εκείνη, Σόλωνα,
η δύναμη της πόλης σας
σε όλους τους ανθρώπους
έγινε ξακουστή
για τη γενναιότητα και το σθένος της·
γιατί ξεχώρισε απ' όλους
στη γενναιότητα
και στις πολεμικές τέχνες,
όσες έχουν σχέση με τον πόλεμο,
αφού διέτρεξε
τους ἐσχατους κινδύνους,
και, αφού νίκησε τους επιδρομείς,
έστησε μνημείο νίκης,
και παρεμπόδισε να υποδουλωθούν
όσοι δεν είχαν ακόμη υποδουλωθεί,
και απελευθέρωσε
όλους τους ἄλλους
χωρίς υστεροβούλια.
Αργότερα όμως,
αφού έγιναν
πολύ δυνατοί σεισμοί
και κατακλυσμοί,
το νησί Ατλαντίδα
βυθίστηκε και εξαφανίστηκε
στη θάλασσα·
γι' αυτό και τώρα
το πέλαγος εκείνο
είναι αδιάβατο και ανεξερεύνητο.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Πλάτωνας στην αρχή του κειμένου αυτού αναφέρει ότι οι βασιλιάδες της Ατλαντίδας είχαν πολύ μεγάλη δύναμη και είχαν την εξουσία όχι μονάχα του νησιού αυτού αλλά και πολλών άλλων νησιών και κάποιων τμημάτων της ηπείρου. Συνεχίζοντας αναφέρει ότι η δύναμη αυτή των βασιλιάδων συνενώθηκε και επεχειρήσε να υποδουλώσει και άλλες χώρες (την Ελλάδα, την Αίγυπτο και άλλες περιοχές που βρίσκονταν ανατολικά από τις Ήρακλειες στήλες). Άλλα η πόλη των Αθηναίων με τη γενναιότητα που τη διέκρινε και την άρτια πολεμική της οργάνωση, κάτω από φοβερούς κινδύνους, νίκησε τη δύναμη αυτή και την εμπόδισε να υποδουλώσει και άλλους λαούς. Ακόμη, απελευθέρωσε και όσους είχαν υποδουλωθεί. Γι' αυτό και έστησε μνημείο νίκης. Το νησί αυτό αργότερα καταποντίστηκε από πολύ δυνατούς σεισμούς και κατακλυσμούς και για το λόγο αυτό το πέλαγος εκείνο μένει ακόμα και σήμερα αδιάβατο και ανεξερεύνητο.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- ❑ **τῇ Ἀτλαντίδι νήσῳ:** μυθικό νησί στον Ατλαντικό, που καταποντίστηκε πριν από χιλιάδες χρόνια. Σύμφωνα με την παράδοση, οι Άτλαντες, πανάρχαιος ισχυρός λαός, είχαν κυριεύσει με πολυάριθμο στρατό το μεγαλύτερο μέρος του τότε γνωστού κόσμου. Στοιχεία για το μύθο της Ατλαντίδας (η ύπαρξή της αμφισβητήθηκε ήδη από την αρχαιότητα) υπάρχουν στο έργο του Πλάτωνα (Τίμαιος 21, Κριτίας 108 d).
- ❑ **κρατοῦσα μὲν ἀπάσης τῆς νήσου... καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον:** ο Πλάτων στον Τίμαιο ακολουθεί την εκδοχή ότι η Ατλαντίδα βρισκόταν έξω από τις Ήρακλειες στήλες (σημερινός πορθμούς του Γιβραλτάρος).

A5. Γλωσσικά σχόλια

- ✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ωμάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **ἐν:** κύρια μονοσύλλαβη πρόθεση.
- **δὴ** (: μόριο) = πραγματικά, λοιπόν
- **τῇ Ἀτλαντίδι:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἀτλαντίς** (γεν. **Ἀτλαντίδος**).
- **νήσῳ:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ἡ νήσος** [γεν. **τῆς νήσου**] = το νησί. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νησιώτης, νησίδα, νησιώτικος.

Ενότητα
12

- **μεγάλη:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του ανώμαλου επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέγα** [γεν. μεγάλου, μεγάλης, μεγάλουν] = μεγάλος, -η, -ο.
- **συνέστη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. β' του ρ. **συνίσταμαι** = συγκροτούμαι. **XRONOI:** ενεστ. συνίσταμαι, παρτ. συνιστάμην, μέλ. συστήσομαι/συσταθήσομαι, αόρ. συνεστησάμην και αόρ. β' συνέστην και παθ. αόρ. συνεστάθην, παρκ. συνέστηκα, υπερσ. συνειστήκειν/συνεστήκειν. **OMOPPIZA στη N.E.** στάση, σύσταση, σύστημα, αντίσταση, παράσταση, επιστάτης, αντικατάσταση, επανάσταση, σταθμός, στάθμη, σταθερός.
- **θαυμαστή:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του δευτεροβάθμιου επιθ. **θαυμαστός, -ή, -όν** = αξιοθαύμαστος.
- **δύναμις:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως] = δύναμη. **OMOPPIZA στη N.E.** δυνατός, δυναμικός.
- **βασιλέων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ βασιλεύς** [γεν. τοῦ βασιλέως] = ο βασιλιάς.
- **κρατοῦσα:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κρατώ-ω** = εξουσιάζω. **OMOPPIZA στη N.E.** κράτηση, κράτημα, κρατητήριο. Βλέπε πιο κάτω **κρατήσασα.**
- **ἄπασης:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ἄπας, ἄπασα, ἄπαν** = ολόκληρος, -η, -ο.
- **μερῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **μέρος** [γεν. **μέρους**] = μέρος, τμήμα.
- **τῆς ἡπείρου:** γεν. εν. θηλ. γέν. του δευτεροβάθμιου ουσ. **ἡ ἡπειρος.**
- **πολλῶν:** γεν. πληθ. θηλ. γένους του ανωμάλου επιθέτου **πολύς, πολλή, πολύ.**
- **συναθροισθεῖσα:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής παθ. αορ. του ρ. **συναθροίζομαι** = συγκεντρώνομαι. **XRONOI:** ενεστ. συναθροίζομαι, παρτ. συναθροίζόμην, μέλ. συναθροισθήσομαι, αόρ. συνηθροισάμην και παθ. αόρ. συνηθροίσθην, παρκ. συνήθροισμαι, υπερσ. συνηθροίσμην. **OMOPPIZA στη N.E.:** άθροισμα, αθροιστικός, συνάθροιση.
- **ύμιν:** δοτ. πληθ. β' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὗ** (γεν. γ' πρόσ.).
- **ἡμῖν:** δοτ. πληθ. α' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ.**
- **τοῦ στόματος:** γεν. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό στόμα** [γεν. τοῦ στόματος].
- **πάντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **τόπον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτεροβάθμιου ουσ. **ὁ τόπος** = μέρος.
- **μιᾶ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του αριθμητικού επιθέτου **εἷς, μία, ἕν** = ένας.
- **ποτέ (:** επίρρημα χρονικό) = κάποτε.
- **ἐπεχειρησεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιχειρέω-ω** = επι-

- χειρώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. έπιχειρῶ, παρτ. έπεχείρουν, μέλ. έπιχειρήσω, αόρ. έπεχείρησα, παρκ. έπικεχείρηκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιχείρηση, επιχείρημα.
- **όρμη:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ ὄρμη** [γεν. τῆς ὄρμης] = επίθεση.
 - **δουλοῦσθαι:** απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δουλόω-ω** = υποδουλώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δουλοῦμαι, παρτ. έδουλούμην, μέλ. δουλώσομαι, αόρ. έδουλωσάμην/έδουλωθην, παρκ. δεδουλώμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δούλος, δουλεία, υποδούλωση.
 - **τῆς πόλεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** (γεν. τῆς πόλεως).
 - **ἀνθρώπους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος**.
 - **διαφανής:** ον. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ διαφανής, ἡ διαφανής, τό διαφανές** = ξακουστός, ένδοξος.
 - **ἀρετὴ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρετή**.
 - **ὅρμη:** δοτ. εν. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ὥρμη** = σθένος, άνδρεία.
 - **ἐγένετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. β' του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αιρ. β' ἐγενόμην/ἐγενήθην, παρκ. γέγονα, γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/ἐγεγενήμην/γεγενήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γενιά, γένος, γένεση, γενέθλιος, νεογνός, γηγενής, πρωτογενής, γόνος, γονέας.
 - **προέστη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. β' του ρ. **προϊσταμαι** = ξεχωρίζω. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** στάση, ανάσταση, κατάσταση, διάσταση, παράσταση, επιστάτης, επαναστάτης, σταθμός, στάθμη, σταθερός, ανάστημα, επιστήμονας. Βλέπε πιο πάνω **συνέστη**.
 - **εὐψυχία:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὐψυχία** = γεναιότητα.
 - **τέχναις:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τέχνη**.
 - **κατὰ:** δισύλλαβη κύρια πρόταση.
 - **πόλεμον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πόλεμος**.
 - **τοὺς ἐσχάτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἐσχάτος, -η, -ον** = ἐσχατος, τελευταίος.
 - **ἀφικομένη:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αιρ. β' του ρ. **ἀφικνέομαι-οῦμαι** = φτάνω, διατρέχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀφικνέομαι-οῦμαι, παρτ. ἀφικνούμην, μέλ. ἀφίξομαι, αόρ. β' ἀφικόμην, παρκ. ἀφῆγμαι, υπερσ. ἀφίγμην.
 - **κινδύνους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **κίνδυνος** [γεν. κινδύνου]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κινδυνεύω, επικίνδυνος.
 - **κρατήσασα:** ον. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **κρατέω, -ω** = νικώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κρατῶ, παρτ. ἐκράτουν, μέλ. κρατήσω, αόρ. ἐκράτησα, παρκ. κεκράτηκα, υπερσ. ἐκεκρατήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επικράτηση, κράτηση, κρατητήριο.
 - **ἐπιόντων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ἐπέρχομαι** = επιτίθε-

Ενότητα
12

μιατ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. με σημ. μέλ. ἐπέρχομαι, παρτ. ἐπῆα/ἐπήειν, μέλ. ἔπειμι, αόρ. β' ἐπῆλθον, παρκ. ἐπελήλυθα, υπερσ. ἐπεληλύθειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανεξίτηλος, εισιτήριο, ισθμός, προσιτός.

- **ἔστησε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αօρ. του ρ. **ἴστημι** = στήνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἴστημι, παρτ. ἴστην, μέλ. στήσω, αόρ. ἔστησα, παρκ. στήσας ἔχω. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** στάση, παράσταση, διάσταση, αντίσταση, αποστάτης, επιστάτης, επαναστατικός, σταθμός, στάθμη, σταθερός, ανάστημα.
- **τρόπαιον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ τρόπαιον** = μνημείο νίκης.
- **δεδουλωμένους:** αιτ. πληθ. αօρ. γένους της μετοχής παρκ. μέσης φωνής του ρ. **δουλόω-ῶ** = υποδούλωνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δουλοῦμαι, παρτ. ἐδουλούμην, μέλ. δουλώσομαι, αόρ. ἐδουλωσάμην και παθ. αόρ. ἐδουλώθην, παρκ. δεδούλωμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δούλος, δουλεία, υποδούλωση.
- **διεκώλυσε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αօρ. ενεργ. φωνής του ρ. **διακωλύω** = παρεμποδίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διακωλύω, παρτ. διεκώλυν, μέλ. διακωλύσω, αόρ. διεκώλυσα, παρκ. διακεκώλυκα.
- **δουλωθῆναι:** απαρ. παθ. αօρ. του ρ. **δουλόω-ῶ** = υποδούλωνω. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἀφθόνως** (: επιρρ. τροπικό) = χωρίς υστεροβούλια, χωρίς φθόνο.
- **ἡλευθέρωσεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αօρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλευθερόω, -ῶ** = ελευθερώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐλευθερῶ, παρτ. —, μέλ. ἐλευθερώσω, αόρ. ἡλευθέρωσα, παρκ. ἡλευθέρωκα, υπερσ. [ἡλευθερώκειν: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ελευθερία, απελευθέρωση, ελεύθερος.
- **ὑστέρω:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ., **ὁ ὕστερος, -α, -ον** = μεταγενέστερος.
- **χρόνῳ:** δοτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ χρόνος**.
- **σεισμὸν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ σεισμός**.
- **ἐξαισίων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἐξαίσιος, -ία, και -ιος, -ιον** = πολύ δυνατός, φοβερός.
- **γενομένων:** γεν. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής αօρ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **τῆς θαλάσσης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλασσα** [γεν. θαλάσσης].
- **δύσα:** ον. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αօρ. β' τοῦ ρ. **δύομαι** = βυθίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύομαι, παρτ. ἐδύμην, μέλ. δύσομαι, αόρ. ἐδυν, παρκ. δέδυκα, υπερσ. ἐδεδύκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δύση, κατάδυση, δύτης, ένδυμα, επενδυτής, αποδυτήριο.
- **ἡφανίσθη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αօρ. μέσης φωνής του ρ. **ἀφανίζω** = εξαφανίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀφανίζομαι, παρτ. ἡφαντίζόμην, μέλ. [ἀφανισθήσομαι: μετγν.], αόρ. ἡφανίσθην, παρκ. ἡφάνισμαι, υπερσ. ἡφανίσμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξαφάνιση, ἀφαντος, αφανισμός.
- **ἄπορον:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ὁ, ἡ ἄπορος, τό ἄπο-**

ρον = αδιάβατος. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πόρος, απορία, πορεία, πορεύομαι.

- **γέγονεν:** γ' ενικ. προσ. οριστ. παρ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **τούκει** (: αντί **τό έκει**): κράση.
- **πέλαγος:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό πέλαγος** [γεν τοῦ πελάγους]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μεσοπέλαγα, πελαγίσιος.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
συνίσταται	συνίστατο	συστήσεται/ συσταθήσεται	συνεστήσατο/ συνέστη/ συνεστάθη	συνέστηκε	συνεστήκει/ συνειστήκει
κρατοῦνται συναθροίζομένη	—	κρατήσουσα συναθροίσθομένη	κρατήσασα συναθροίσαμένη/ συναθροίσθείσα	κεκρατηκαία συνηθροίσμενη	—
έπιχειρεῖ δουλούσθαι	έπεχείρει	έπιχειρήσει	έπεχείρησε	έπικεχείρηκε	(έπεκεχειρήκει)
γίγνεται	έγγινετο	γενήσεται/ γενηθήσεται	έγένετο (έγενήθη)	γεγένηται/ γέγονε	έγεγένητο/ έγεγόνει
προϊσταται	προϊστάτατο	προστήσεται/ προσταθήσεται	προεστήσατο/ προεστη/ προεστάθη	προέστηκε	προεστήκει/ προειστήκει
άφικνουμένη	—	άφιξομένη	άφικομένη	άφιγκενη	—
έπιόντων	—	έπιόντων	έπελθόντων	έπεληλυθότων	—
ἴστησι	ἴστη	στήσει	ἔστησε	στήσας ἔχει	στήσας εἶχον
δουλούμενοντας	—	δουλωσομένους/ δουλωθησομένους	δουλωσαμένους/ δουλωθέντας	δεδουλωμένους	—
διακωλύει	διεκώλυε	διακωλύσει	διεκώλυσε	διακεκώλυκε	διεκεκωλύκει
ήλευθεροῖ	ήλευθέρουν	ήλευθερώσει	ήλευθέρωσε	ήλευθέρωκε	ήλευθερώκει
γιγνομένων	—	γενησομένων/ γενηθησομένων	γενομένων/ (γενηθέντων)	γεγενημένων	—
δυνομένη	—	δυσομένη	δυσαμένη/ δυθεῖσα/ δύσα	δεδυμένη	—
ἀφανίζεται	ἡφανίζετο	ἀφανισθήσεται	ἡφανίσθη	ἡφάνισται	ἡφάνιστο

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
συνέστη έπεχείρησεν	συστῆ έπιχειρήσῃ	συσταίη έπιχειρήσαι/ έπιχειρήσει	συστήτω έπιχειρησάτω	συστῆναι έπιχειρήσαι	συστάς, -ᾶσα, -άν έπιχειρήσας, -ασα, -αν
έγένετο προέστη έστησε	γένηται προστῆ στήσῃ	γένοιτο προσταίη στήσαι/ στήσει	γενέσθω προστήτω στησάτω	γενέσθαι προστῆναι στήσαι	γενόμενος, -η, -ον προστάς, -ᾶσα, -άν στήσας, -ασα, -αν
ήφανισθη γέγονε	άφανισθῇ γεγονώς ἦ	άφανισθείη γεγονώς ἔη	άφανισθήτω γεγονώς ἔστω	άφανισθῆναι γεγονέναι	άφανισθείς, -εῖσα, -έν γεγονώς, -υῖα, -ός

A6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

1. Έν δὲ δὴ τῇ Ἀτλαντίδι νήσῳ μεγάλη συνέστη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων, κρατοῦσα μὲν ἀπάσης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἥπειρου: κύρ. πρότ. μεγάλη – θαυμαστή: επιθετικοί προσδ. στο δύναμις: υποκ. στο συνέστη καὶ στη μτχ. κρατοῦσα: επιθ. μτχ. ἐν τῇ νήσῳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. τῇ Ἀτλαντίδι: επιθ. προσδ. στο νήσῳ. βασιλέων: γεν. κτητ. στο δύναμις. τῆς νήσου – νήσων – μερῶν: αντικείμενα στη μτχ. κρατοῦσα. ἀπάσης: κατηγ. προσδ. στο τῆς νήσου. πολλῶν – ἄλλων: επιθετικοί προσδ. στο νήσων. τῆς ἥπειρου: γεν. κτητ.
2. Αὕτη δὴ πᾶσα συναθροισθεῖσα... ὁρμῇ δουλοῦσθαι: κύρ. πρότ. αὕτῃ: επιθ. προσδ. πᾶσα: κατηγ. προσδ. στο ἡ δύναμις: υποκ. στο ἐπεχείρησεν, στη μτχ. συναθροισθεῖσα (: χρον. μτχ.) καὶ στο δουλοῦσθαι (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο ἐπεχείρησεν. τὸν παρ' ὑμῖν – τὸν παρ' ὑμῖν – τὸν πάντα: επιθετικοί προσδ. στο τόπον: αντικ. στο δουλοῦσθαι. ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι εμπρόθετοι προσδιορισμοί, όπως οι παραπάνω, με το ἀρθρο του προσδιοριζόμενου απ' αυτούς ουσιαστικού είναι επιθετικοί προσδιορισμοί στο ουσιαστικό). παρ' ὑμῖν – παρ' ὑμῖν (χωρίς ἀρθρα): εμπρόθετοι προσδ. που δηλώνουν τον κτήτορα. τοῦ στόματος: γεν. της αφετηρίας από το προθετικό επίφρενηα ἐντός: επιφρ. προσδ. τόπου. μιᾷ: επιθ. προσδ. στο ὁρμῇ: δοτ. του τρόπου. ποτέ: επιφρ. προσδ. χρόνου.
3. Τότε οὖν ὑμῶν, ὃ Σόλων... ἐγένετο: κύρ. πρότ. διαφανῆς: κατηγ. στο ἡ δύναμις: υποκ. στο ἐγένετο (το ρήμα είναι συνδετικό). τῆς πόλεως: γεν. κτητ. στο ἡ δύναμις. ὑμῶν: γεν. κτητ. στο πόλεως. εἰς ἀνθρώπους: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. ἄπαντας: κατηγ. προσδ. στο ἀνθρώπους. ἀρετῇ – φύμῃ: δοτικές του τρόπου.

- 4. πάντων γὰρ προέστη εὐψυχία καὶ τέχναις ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἀφικομένη κινδύνους:** κύρ. πρότ. (ἡ πόλις: ενν.): υποκ. στο προέστη και στο ἀφικομένη: χρον. μτχ. ἐπὶ τοὺς κινδύνους: εμπρόθ. προσδ. κατάστασης. **τοὺς ἐσχάτους:** επιθ. προσδ. στο κινδύνους. **πάντων:** αντικ. στο προέστη και ταυτόχρονα γενική συγκριτική. **εὐψυχία – τέχναις:** δοτικές της αναφοράς.
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Τα ρήματα που σημαίνουν **υπεροχή** ή **διαφορά**, όπως το **προέστη** της παραπάνω πρότασης, δέχονται αντικείμενο σε γενική που είναι ταυτόχρονα και γενική συγκριτική. Ακόμα μπορούν να δέχονται και δοτική της αναφοράς. Βλέπε ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ σελ 162.
- 5. ὅσαι κατὰ πόλεμον (ἥσαν):** δευτ. αναφ. πρότ. **ὅσαι:** υποκ. στο εννοούμενο (ἥσαν). **κατὰ πόλεμον:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.
- 6. καὶ κρατήσασα μὲν τῶν ἐπιόντων τρόπαιον ἔστησε (ἡ πόλις):** κύρ. πρότ. που συνδέεται με την προηγούμενη κύρια με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί.** (ἡ πόλις: ενν.): υποκ. στο **ἔστησε** και στη μτχ. **κρατήσασα:** χρον. μτχ. **τῶν ἐπιόντων:** επιθ. μτχ. αντικ. στη μτχ. κρατήσασα. **τρόπαιον:** αντικ. στο **ἔστησε.**
- 7. τοὺς δὲ μήπω δεδουλωμένους (ἡ πόλις) διεκώλυσε δουλωθῆναι:** κύρ. πρότ. (ἡ πόλις: ενν.): υποκ. στο **διεκώλυσε.** **τοὺς δεδουλωμένους:** επιθ. μτχ. υποκ. στο **δουλωθῆναι** (: ετεροπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο διεκώλυσε.
- 8. τοὺς δ' ἄλλους ἀφθόνως ἄπαντας ἡλευθέρωσεν (ἡ πόλις):** κύρ. πρότ. (ἡ πόλις: ενν.): υποκ. στο **ἡλευθέρωσεν.** **ἄπαντας:** κατηγ. προσδ. στο **τοὺς ἄλλους:** αντικ. **ἀφθόνως:** επιθρ. προσδ. του τρόπου.
- 9. Υστέρω δὲ χρόνῳ... δῦσα ἡφανίσθη:** κύρ. πρότ. **ἡ Ἀτλαντίς:** επιθ. προσδ. στο **νῆσος:** υποκ. στο **ἡφανίσθη** και στη μτχ. **δῦσα:** χρον. μτχ. **κατὰ θαλάττης:** εμπρόθ. προσδ. τόπου. **ύστέρω:** επιθ. προσδ. στο **χρόνῳ:** δοτ. του χρόνου. **ἐξαισίων:** επιθ. προσδ. **σεισμῶν – κατακλυσμῶν:** υποκείμενα στη μτχ. **γενομένων:** αιτιολ. μτχ. γενική απόλυτη.
- 10. διὸ καὶ νῦν ἄπορον καὶ ἀδιερεύνητον γέγονεν τούκεī πέλαγος:** κύρ. πρότ. τούκεī (**τὸ ἐκεῖ**): επιθ. προσδ. στο **πέλαγος:** υποκ. στο **γέγονεν** (ρήμα συνδετικό). **ἄπορον – ἀδιερεύνητον:** κατηγορούμενα στο πέλαγος.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 92 του σχολικού βιβλίου

1. Ποιες πληροφορίες αντλούμε από το κείμενο για τη δύναμη της Ατλαντίδας;

Από το κείμενο πληροφορούμαστε ότι η μυθική Ατλαντίδα είχε τεράστια δύναμη χάρη στο συνασπισμό των αρχόντων του νησιού και τη συνένωσή τους σε μία αρχή (μεγάλη συνέστη και θαυμαστή δύναμις βασιλέων). Η στρατιωτική υπεροχή της Ατλαντίδας φαίνεται από την προσπάθειά της να κατακτήσει με μία και μόνο επίθεση την περιοχή της Μεσογείου, που περιλάμβανε τόσο τον ελληνικό

Ενότητα
12

όσο και τον αιγυπτιακό χώρο (τὸν τε παρ' ὑμῖν καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον μᾶς ποτὲ ἐπεχείρησεν δῷμη δουλοῦσθαι).

2. Ποια ήταν, σύμφωνα με τη διήγηση, η συμβολή της Αθήνας στην αντιμετώπιση του συνασπισμού των βασιλέων της Ατλαντίδας, που υπήρξε μεγάλη απειλή για τους λαούς του ευρύτερου χώρου της Μεσογείου;

Η Αθήνα συνέβαλε αποφασιστικά στην αποτροπή του κινδύνου που προέκυψε για τους λαούς του ευρύτερου μεσογειακού χώρου από το συνασπισμό των βασιλέων της Ατλαντίδας. Οι Αθηναίοι στον έσχατο κίνδυνο επέδειξαν μεγάλη γενναιότητα και σπουδαίες ικανότητες στις πολεμικές τέχνες και έγιναν ξακουστοί σε όλους τους λαούς, επειδή παρεμπόδισαν την υποδούλωση των ελεύθερων περιοχών και ελευθέρωσαν όλες τις άλλες που είχαν καταληφθεί από τις δυνάμεις της Ατλαντίδας.

3. Πώς καταστράφηκε η Ατλαντίδα σύμφωνα με το κείμενο;

Σύμφωνα με την παράδοση που διασώζει ο Πλάτων, η Ατλαντίδα καταβυθίστηκε στη θάλασσα εξαιτίας των δυνατών σεισμών και των μεγάλων κατακλυσμών που έπληξαν το νησί.

4. Η Ατλαντίδα και ο μύθος της εξακολουθούν ακόμα και σήμερα να εξάπτουν το ενδιαφέρον και τη φαντασία. Σε τι οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η διαχρονική απήχηση μύθων και αφηγήσεων για άγνωστους ή χαμένους πολιτισμούς;

Ο αρχαίος μύθος της «χαμένης Ατλαντίδας», όπως συνηθίζεται να λέγεται, εξάπτει μέχρι σήμερα τη φαντασία πολλών ανθρώπων. Υπολογίζεται ότι έχουν εκδοθεί περισσότερα από 60.000 βιβλία και άρθρα για το νησί που χάθηκε στο πέλαγος, ενώ κόμικς και ταινίες διατηρούν το μύθο. Το ενδιαφέρον για μια τέτοια ιστορία δείχνει ότι οι άνθρωποι πάντα εντυπωσιάζονται από το μυστηριώδες, το ανεξήγητο ή το υπερφυσικό. Ακόμη και στη σημερινή εποχή που η επιστήμη και η τεχνολογία έχουν κάνει τον άνθρωπο να σκέφτεται πιο ορθολογικά (= με βάση την ορθή λογική, λογικά, χωρίς προκαταλήψεις), οι ταινίες επιστημονικής φαντασίας και η φανταστική λογοτεχνία μάς γοητεύουν, γιατί σχετίζονται με εντυπωσιακά θέματα και ανεξερεύνητες περιοχές. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί και η πίστη και ενασχόληση κάποιων ανθρώπων με αφελή θέματα, όπως η αστρολογία, η μαγεία, η ύπαρξη ενεργειακών κέντρων, η εμφάνιση εξωγήινων στη Γη και διάφορες θεωρίες συνωμοσίας.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ρήμα κρατέω-κρατῶ < κράτος

Ετυμολογικά: παραγωγή επιθέτων
παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (α' μέρος)

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ρ. κρατέω-κρατῶ και του ουσ. τὸ κράτος

κρατῶ: είμαι ισχυρός, δυνατός / έχω την εξουσία, βασιλεύω, κυβερνώ, διοικώ / επικρατώ, υπερισχύω / διαδίδομαι / έχω κάτι στην κατοχή μου, είμαι κύριος κάποιου πράγματος.

κράτος, τὸ: (α.ε.) ισχύς, δύναμη / εξουσία / βιαιότητα / υπεροχή, νίκη, κυριότητα, (ν.ε.) το σύνολο των ανθρώπων που κατοικούν σε μια χώρα με πολιτική οργάνωση / το σύστημα διακυβέρνησης μιας χώρας / χώρα, επικράτεια / η πολιτική εξουσία / εξουσιαστική δύναμη.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ρ. κρατῶ

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

κρατύνω: ενισχύω / κυβερνώ.

κρατερός, -ά, -όν: ισχυρός.

Σύνθετες λέξεις

θαλασσοκρατῶ: είμαι κύριος της θάλασσας, κυριαρχώ στη θάλασσα.

άριστοκρατοῦμαι: κυβερνώμαι από τους άριστους, δηλαδή από τους ευγενείς.

δημοκρατοῦμαι: διοικούμαι με δημοκρατικό τρόπο, έχω δημοκρατικό πολίτευμα.

αὐτοκρατής, -ῆς, -ές: αυτός που κυβερνάει όπως θέλει, αυτεξούσιος.

Ξενικράτης: κύριο όνομα.

Ισοκράτης: κύριο όνομα.

Μενεκράτης: κύριο όνομα.

Ενότητα
12

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

κραταιός, -ά, ὁ(ν): ισχυρός.**κράτησις (-η), ἡ:** (α.ε.) ως β' συνθετικό λέξεων, π.χ. ἐπικράτησις, (ν.ε.) συγκράτηση, σταμάτημα, παρεμπόδιση / ποινή φυλάκισης / η εκ των προτέρων εξασφάλιση εισιτηρίου για θέατρο, συναυλία κ.λπ. ή δωματίου σε ξενοδοχείο.**κράτημα, τό:** πιάσιμο, στήριξη / χερούλι / συγκράτηση / τήρηση, επιμέλεια.**κράτιστος, -η, -ο(ν):** ισχυρότατος / άριστος.

Σύνθετες λέξεις

ἐπικρατῶ: (α.ε.) κυβερνώ, διοικώ / γίνομαι κύριος κάποιου, (ν.ε.) κυριαρχώ, υπερισχύω, επιβάλλομαι.**ἐπικράτησις (-η), ἡ:** υπερίσχυση, νίκη / παντοδυναμία, κυριαρχία.**ἐπικρατής, -ής, -ές:** αυτός που επικρατεί.**ἐπικράτεια, ἡ:** κυριαρχία / χώρα.**κατακρατῶ:** (α.ε.) υποτάσσω κάποιον, (ν.ε.) κρατώ παράνομα κάποιον ή κάτι / συγκρατώ συστατικά του σώματος, π.χ. ούρα.**κατακράτησις (-η), ἡ:** (α.ε.) υποδούλωση, καθυπόταξη, (ν.ε.) η παράνομη κράτηση προσώπου ή η παράνομη κατοχή / η συγκράτηση συστατικών του σώματος.**ἀκρατής, -ής, -ές:** ανίσχυρος.**ἀκράτεια, ἡ:** (α.ε.) έλλειψη δύναμης, (ν.ε.) αδυναμία συγκράτησης.**γυναικοκρατία, ἡ:** η κυριαρχία του γυναικείου φύλου.**ἐγκρατής, -ής, -ές:** (α.ε.) αυτός που έχει την εξουσία / αυτός που είναι κύριος του εαυτού του, (ν.ε.) αυτός που χαρακτηρίζεται από λιτότητα, ολιγαρχής / αυτός που γνωρίζει κάτι πολύ καλά.**ἐγκράτεια, ἡ:** αυτοκυριαρχία.**συγκρατῶ:** κρατώ κάτι σταθερό / στηρίζω κάτι για να μην πέσει / παρεμποδίζω, αναχαίτιζω / θυμάμαι.**συγκράτησις (-η), ἡ:** σταθεροποίηση / αναχαίτιση / εγκράτεια / επιφύλαξη.**αὐτοκράτωρ (-ορας), ὁ:** αυτός που κυριαρχεί, (α.ε.) αυτός που είναι κύριος του εαυτού του, (ν.ε.) ο γηγεμόνας αυτοκρατορίας.**θαλασσοκράτωρ, ὁ:** ο κύριος της θάλασσας, (ν.ε.) **θαλασσοκράτειρα:** η χώρα που έχει γηγεμονικό ρόλο στη ναυτιλία.**ἀριστοκρατία, ἡ:** πολίτευμα στο οποίο διοικούν οι άριστοι (οι ευγενείς) / το σύνολο όσων έχουν τίτλους ευγένειας / (ν.ε.) όσοι ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα.**ἀριστοκρατικός, -ή, -ο(ν):** αυτός που σχετίζεται με την αριστοκρατία, (ν.ε.) αυτός που χαρακτηρίζεται από κομψότητα, λεπτότητα, γούστο.

δημοκρατία, ή: πολίτευμα στο οποίο την εξουσία έχει ο λαός.

δημοκρατικός, -ή, -ό(ν): αυτός που σχετίζεται με τη δημοκρατία / ο οπαδός της δημοκρατίας.

τιμοκρατία, ή: (α.ε.) πολίτευμα στο οποίο η συμμετοχή των πολιτών στην εξουσία ήταν ανάλογη της περιουσίας τους.

τιμοκρατικός, -ή, -ό(ν): αυτός που σχετίζεται με την τιμοκρατία.

Σωκράτης: κύριο όνομα.

Ιπποκράτης: κύριο όνομα.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

κρατούντες, οι: οι κυβερνώντες.

κρατικός, -ή, ό: αυτός που σχετίζεται με το κράτος.

κρατητήριο, το: χώρος αστυνομικού τμήματος όπου κρατούνται συλληφθέντες.

κρατιδιο, το: κράτος μικρής έκτασης / καθένα από τα μέλη ομόσπονδης πολιτείας.

κρατούμενος, ο/η: αυτός που κρατείται σε φυλακή ή σε κρατητήριο.

κρατούμενο, το: ο αριθμός που μεταφέρεται από μία τάξη μεγέθους (π.χ. μονάδες, δεκάδες, εκατοντάδες) σε άλλη κατά τις μαθηματικές πράξεις.

Σύνθετες λέξεις

κρατικοποίηση: κάνω μια επιχείρηση ή οργανισμό ιδιοκτησία του κράτους.

κρατικοποίηση, η: η μεταβίβαση της ιδιοκτησίας και της διαχείρισης ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης στο κράτος.

αποκρατικοποίηση, η: το πέρασμα μιας επιχείρησης από την ευθύνη του κράτους στον ιδιωτικό τομέα.

ανδροκρατία, η: η κυριαρχία του ανδρικού φύλου.

γραφειοκράτης, ο: μέλος της γραφειοκρατίας / υπάλληλος που προκαλεί καθυστερήσεις και ταλαιπωρία στους πολίτες εξαιτίας της προσκόλλησής του στους τύπους.

γραφειοκρατία, η: η οργάνωση της διοίκησης ενός κράτους με σαφή καταμερισμό εργασιών και αυστηρή ιεραρχική δομή / ο τρόπος λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών που χαρακτηρίζονται από σχολαστικότητα και προσκόλληση στους τύπους, με αποτέλεσμα να ταλαιπωρούνται οι πολίτες.

γραφειοκρατικός, -ή, -ό: αυτός που σχετίζεται με τη γραφειοκρατία.

τεχνοκράτης, ο: οπαδός της θεωρίας της τεχνοκρατίας / υψηλόβαθμο στέλεχος που παίρνει αποφάσεις αποκλειστικά και μόνο με βάση αντικειμενικά κριτήρια (τεχνικά, οικονομικά κ.λπ.) χωρίς να δίνει σημασία στον ανθρώπινο παράγοντα.

Ενότητα
12**τεχνοκρατικός, -ή, -ό:** αυτός που σχετίζεται με την τεχνοκρατία ή τους τεχνοκράτες.**αποικιοκράτης, ο:** αυτός που διεισδύει και ελέγχει στρατιωτικά, πολιτικά και οικονομικά άλλη χώρα.**αποικιοκρατικός, -ή, -ό:** αυτός που σχετίζεται με την αποικιοκρατία.**τρομοκρατώ:** προκαλώ τρόμο σε κάποιον / επιβάλλομαι με την άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας.**τρομοκράτης, ο:** αυτός που προσπαθεί να επιβληθεί με την άσκηση βίας / μέλος παράνομης οργάνωσης που ασκεί τρομοκρατία.**τρομοκρατικός, -ή, -ό:** αυτός που σχετίζεται με την τρομοκρατία ή τους τρομοκράτες.**Τουρκοκρατία, η:** η περίοδος από την άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) μέχρι την επανάσταση του 1821 και την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους το 1823, κατά την οποία το ελληνικό έθνος βρισκόταν υπό τουρκική κυριαρχία.**Ενετοκρατία, η:** η κυριαρχία της Βενετικής Δημοκρατίας σε ορισμένες ελληνικές και άλλες περιοχές της Μεσογείου.**Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 93 του σχολικού βιβλίου****1. Να αναζητήσετε στο Λεξιλογικό Πίνακα τρία ουσιαστικά της α.ε. που προέρχονται από επίθετα.**

έπικράτεια < ἐπικρατής, ἀκράτεια < ἀκρατής, ἐγκράτεια < ἐγκρατής

2. Να συνδυάσετε το επίθετο «κρατικός» με τα παρακάτω ουσιαστικά και να χρησιμοποιήσετε τις φράσεις σε προτάσεις: υπάλληλος, υπηρεσία, φορέας, μηχανή.**• κρατικός υπάλληλος**Ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών εξήγγειλε μικρή αύξηση στους μισθούς των κρατικών υπαλλήλων.**• κρατική υπηρεσία**Για να κάνετε την αίτηση, χρειάζεται βεβαίωση σπουδών επικυρωμένη από την αντίστοιχη κρατική υπηρεσία.**• κρατικός φορέας**Το Υπουργείο Πολιτισμού είναι ο κρατικός φορέας που έχει την ευθύνη για την προστασία, τη διάσωση, την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας.

• **κρατική μηχανή**

Η κρατική μηχανή βρίσκεται σε ετοιμότητα, για να αντιμετωπίσει τα ακραία και-ρικά φαινόμενα που αναμένεται να εκδηλωθούν σε όλη τη χώρα.

3. Να γράψετε από το Λεξιλογικό Πίνακα τις συνώνυμες ή αντώνυμες λέξεις της ν.ε. που ζητούνται.

Συνώνυμα	Αντώνυμα
δημόσιος	κρατικός
φυλακή	κρατητήριο
κυριαρχώ	επικρατώ

4. Να αποδώσετε τη σημασία των παρακάτω φράσεων που περιέχουν το ρήμα «κρατό».

- α. Τον κρατούσα σε απόσταση, γιατί ήταν φορτικός → **τον απέφευγα**
- β. Κράτησε χαρακτήρα και δεν απάντησε στην προσβολή που του έγινε → **συγκρατήθηκε**
- γ. Δεν κρατώ ποτέ κακία σε κανέναν → **ξεχνώ το κακό που μου έχει κάνει κάποιος**
- δ. Ο χορός στο πανηγύρι καλά κρατεί → **συνεχίζεται**
- ε. Κράτησε το λόγο του και ξαναγύρισε → **τήρησε την υπόσχεσή του**

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή επιθέτων

Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (α' μέρος)

Επίθετα παράγονται	→	από ουσιαστικά
	→	από ρήματα
	→	από επιρρήματα

Καταλήξεις επιθέτων τα οποία σημαίνουν αυτόν που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή έχει σχέση με αυτό

-ιος (-αιος) (-ειος) (-οιος) (-ώιος > -ῷος) -κος (-ακος)	θάλασσα > θαλάσσιος ἀνάγκη > ἀναγκαῖος θεός > θεῖος γέλως > γελοῖος ῆρως > ἥρως οἰκία > οἰκιακός ῆλιος > ἥλιακός
--	--

Ενότητα
12

(-ικος)	φύσις > φυσικός
(-υκος)	άλς > ἄλυκός
(-εικος)	κεραμεὺς > κεραμεικός

Καταλήξεις επιθέτων τα οποία σημαίνουν ύλη ή χρώμα

(-εος >) -ους	χαλκός > χαλκοῦς
-ινος	ξύλον > ξύλινος

Καταλήξεις επιθέτων τα οποία σημαίνουν τον κατάλληλο για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη

-μος	χρῆσις > χρήσιμος
(-ιμος)	μάχη > μάχιμος

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 94 του σχολικού βιβλίου**1. Ποιες από τις παραπάνω καταλήξεις έχετε συναντήσει και στην παραγωγή επιθέτων της ν.ε.;**

Κατά την παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά στη ν.ε. συναντούμε κοινές καταλήξεις με την α.ε., όπως **-ιος** (ουράνιος), **-αίος** (μοιραίος), **-είος** (γυναικείος), **-ακός** (οικογενειακός), **-ικός** (γερμανικός), **-ινος** (μάλλινος), **-ιμος** (νόμιμος).

2. Να κατατάξετε τα παρακάτω επίθετα της α.ε. στην κατάλληλη στήλη ανάλογα με τη σημασία τους: *οἰκεῖος, πολιτικός, μητρῷος, τίμιος, πένθιμος, χρυσοῦς, σπουδαῖος, κόσμιος, σπονδεῖος, χρόνιος, τιμητικός, σιδηροῦς, ἄλλοιος.*

αυτός που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή έχει σχέση με αυτό	ύλη ή χρώμα	αυτός που είναι κατάλληλος για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη
οἰκεῖος πολιτικός μητρῷος τίμιος σπουδαῖος κόσμιος σπονδεῖος χρόνιος τιμητικός ἄλλοιος	χρυσοῦς σιδηροῦς	πένθιμος

Μέρος Γ

Γραμματική: Γ' κλίση ουσιαστικών

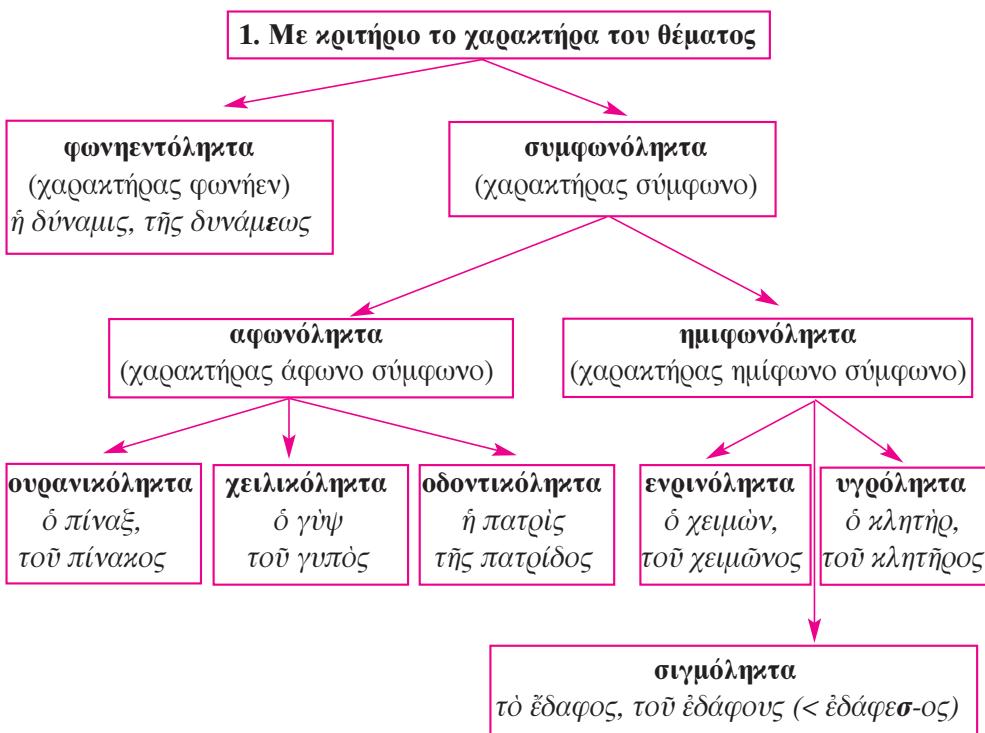
Σύνταξη: Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους

Γ1. Γραμματικά σχόλια

Γ' κλίση ουσιαστικών

Στη γ' κλίση ανήκουν ουσιαστικά **και από τα τρία γένη** (αρσενικά, θηλυκά, ουδέτερα), τα οποία διακρίνονται σε **κατηγορίες** ανάλογα με το χαρακτήρα του θέματος, με τον αριθμό των θεμάτων ή την κατάληξη.

α. Κατηγορίες ουσιαστικών Γ' κλίσης

Ενότητα
12**2. Με κριτήριο τον αριθμό των θεμάτων****3. Με κριτήριο την κατάληξη****β. Οι καταλήξεις των ουσιαστικών γ' αλίσης**

αρσενικά και θηλυκά		ουδέτερα		
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	-ς ή -	-ες	-	-α
γεν.	-ος ή -ως	-ων	-ος ή -ως	-ων
δοτ.	-ι	-σι(ν)	-ι	-σι(ν)
αιτ.	-α ή -ν	-ας ή -ς	-	-α
κλητ.	-ς ή -	-ες	-	-α

γ. Καταληπτικά διπλόθεμα φωνηντόληπτα σε -ις (γεν. -εως)

Τα ουσιαστικά που ανήκουν στην κατηγορία αυτή ονομάζονται **διπλόθεμα**, επειδή παρουσιάζουν δύο θέματα, ένα σε **-ι** (στην ονομαστική, αιτιατική και αλητική ενικού) και ένα σε **-ε** (στη γενική και δοτική ενικού και σε όλο τον πληθυντικό).

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ἡ πόλις	αἱ πόλεις
γεν.	τῆς πόλεως	τῶν πόλεων
δοτ.	τῇ πόλει	ταῖς πόλεσι(ν)
αιτ.	τὴν πόλιν	τὰς πόλεις
κλητ.	(ῳ) πόλι	(ῳ) πόλεις

* Τα **ακαταληπτά** ουσιαστικά ονομάζονται έτσι, επειδή σχηματίζουν την ονομαστική του ενικού χωρίς καμία κατάληξη. Οι καταλήξεις που αναφέρονται είναι φαινομενικές.

Παρατηρήσεις

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας στη γενική ενικού και πληθυντικού τονίζονται στην προπαραλήγουσα παρά το ότι η λήγουσα είναι μακρά, επειδή αρχικά η γενική ενικού είχε θέμα σε -η (πόλης).
- Η κλητική ενικού σχηματίζεται χωρίς κατάληξη.
- Τα δίχρονα φωνήντα στις καταληξεις των ουσιαστικών της γ' κλίσης είναι βραχέα.

δ. Καταληπτικά μονόθεμα φωνηντόληπτα σε -εὺς (γεν. -έως)

Τα **μονόθεμα** ουσιαστικά ονομάζονται έτσι, γιατί έχουν σε όλες τις πτώσεις ένα μόνο θέμα.

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός
ονομ.	δ βασιλεὺς	οὶ βασιλεῖς (< βασιλέες)
γεν.	τοῦ βασιλέως	τῶν βασιλέων
δοτ.	τῷ βασιλεῖ	τοῖς βασιλεῦσι (ν)
αιτ.	τὸν βασιλέα	τοὺς βασιλέας
κλητ.	(ῳ) βασιλεῦ	(ῳ) βασιλεῖς (< βασιλέες)

Παρατηρήσεις

- Το -υ- του χαρακτήρα **αποβάλλεται** πριν από φωνήν.
- Η κλητική ενικού είναι ίδια με το θέμα (σχηματίζεται χωρίς κατάληξη).
- Στη δοτική ενικού και στην **ονομαστική** και κλητική πληθυντικού το -ε- που απομένει στο θέμα (μετά την αποβολή του -υ-) **συναιρείται** με το ακόλουθο ε ή ι των καταλήξεων, σε -ει, π.χ. τῷ βασιλέ-ι → τῷ βασιλεῖ, οἱ βασιλέ-εις → οἱ βασιλεῖς.

ε. Ουδέτερα ακατάληπτα μονόθεμα οδοντικόληπτα σε -α (γεν. -ατος)

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός
ονομ.	τὸ κτῆμα	τὰ κτήματα
γεν.	τοῦ κτήματος	τῶν κτημάτων
δοτ.	τῷ κτήματι	τοῖς κτήμασι (< κτήματ-σι)
αιτ.	τὸ κτῆμα	τὰ κτήματα
κλητ.	(ῳ) κτῆμα	(ῳ) κτήματα

Ενότητα

12

Παρατηρήσεις

- Τα ουδέτερα οδοντικόληπτα σε **-μα** είναι όλα **ακατάληπτα**.
- Ο χαρακτήρας **-τ-** (κτηματ-) του θέματος, αποβάλλεται στην **ονομαστική, αιτιατική** και **κλητική ενικού**, επειδή στην ελληνική γλώσσα δεν υπάρχει λέξη που να λήγει σε **-τ** (λητικά **σύμφωνα** είναι μόνο τα **-ς, -ν, -ρ**).

Γ2. Συντακτικά σχόλια**Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους**

Οι προτάσεις ανάλογα με τους όρους τους διακρίνονται σε τέσσερα είδη: **απλές, σύνθετες, ελλειπτικές** και **επαυξημένες**.

- Απλές** ονομάζονται οι προτάσεις που έχουν **μόνο τους βασικούς όρους**, δηλαδή **υποκείμενο (Y)** και **κατηγόρημα (P)** ή **(P + A)** ή **(P + A1 + A2)** ή **(P + K)** ή **(P + A + K του A)**.

Oι στρατιώται μάχονται.

Y P

Οὗτοι ἐπεμελοῦντο τῶν γονέων.

Y P A

Oἱ Ἀθηναῖοι ἔδοσαν τοῖς συμμάχοις ὅπλα.

Y P A1 A2

Ο Σωκράτης ἔστι σοφὸς.

Y P K

Δαρεῖος Κῦρον σατράπην ἐποίησεν.

Y A K P

- Σύνθετες** ονομάζονται οι προτάσεις που έχουν **περισσότερα από ένα υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα**, τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με σύνδεσμο ή χωρίζονται με κόμμα:

Κλέαρχος και Μένων στρατηγοί ήσαν. (Δύο υποκείμενα)

Οὗτοι χρηστοὶ καὶ ἐπιμελεῖς ἐγένοντο. (Δύο κατηγορούμενα)

Οἱ γέροντες ἐώρων (= ἐβλεπαν) τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ τέκνα. (Δύο αντικείμενα)

- Ελλειπτικές** λέγονται οι προτάσεις στις οποίες **παραλείπεται ένας ή περισσό-**

τεροι από τους βασικούς όρους τους, επειδή εννοούνται εύκολα:

Μή μου τοὺς κύκλους τάραττε. (Παραλείπεται το υποκείμενο ώμετς)

Σὺ τε Ἐλλην εἶ καὶ ἡμεῖς. (Παραλείπεται το ρήμα ἔσμεν και το κατηγορούμενο *Ελληνες*)

- Επαυξημένες** ονομάζονται οι προτάσεις οι οποίες, εκτός από τους βασικούς όρους, **έχουν και προσδιορισμούς** που διευκρινίζουν και συμπληρώνουν τους κύριους όρους:

Θουκιδίδης **Ἀθηναῖος** ξυνέγραψε τὸν πόλεμον.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα.

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 97 του σχολικού βιβλίου

- Να εντάξετε τα παρακάτω ουσιαστικά σε κατηγορίες ουσιαστικών της γ' κλίσης και στη συνέχεια να τα κλίνετε: τὸ σῶμα, ἡ φράσις, ὁ βασιλεὺς, ἡ ἀκρόπολις.**

τὸ σῶμα: ουδέτερο ακατάληκτο μονόθεμο οδοντικόληκτο σε -α (γεν. -ατος)

ἡ φράσις: καταληκτικό διπλόθεμο φωνηεντόληκτο σε -ις (γεν. -εως)

ὁ βασιλεὺς: καταληκτικό μονόθεμο φωνηεντόληκτο σε -ευς (γεν. -έως)

ἡ ἀκρόπολις: καταληκτικό διπλόθεμο φωνηεντόληκτο σε -ις (γεν. -εως)

ενικός αριθμός				
ονομ.	τὸ σῶμα	ἡ φράσις	ὁ βασιλεὺς	ἡ ἀκρόπολις
γεν.	τοῦ σώματος	τῆς φράσεως	τοῦ βασιλέως	τῆς ἀκροπόλεως
δοτ.	τῷ σώματι	τῇ φράσει	τῷ βασιλεῖ	τῇ ἀκροπόλει
αιτ.	τὸ σῶμα	τὴν φράσιν	τὸν βασιλέα	τὴν ἀκρόπολιν
κλητ.	(ῳ) σῶμα	(ῳ) φράσι	(ῳ) βασιλεῦ	(ῳ) ακρόπολι
πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	τὰ σώματα	αἱ φράσεις	οἱ βασιλεῖς	αἱ ἀκροπόλεις
γεν.	τῶν σωμάτων	τῶν φράσεων	τῶν βασιλέων	τῶν ἀκροπόλεων
δοτ.	τοῖς σώμασι(ν)	ταῖς φράσεσι(ν)	τοῖς βασιλεῦσι(ν)	ταῖς ἀκροπόλεσι(ν)
αιτ.	τὰ σώματα	τὰς φράσεις	τὸν βασιλέας	τὰς ἀκροπόλεις
κλητ.	(ῳ) σώματα	(ῳ) φράσεις	(ῳ) βασιλεῖς	(ῳ) ἀκροπόλεις

- Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται στην παρένθεση.**

ἡ θλῖψις τῆς θλίψεως (γεν. εν.), **τὸ καῦμα** τῷ καύματι (δοτ. εν.), **ἡ σύνεσις** τῇ συνέσει (δοτ. εν.), **ὁ πορθμεύς** τοὺς πορθμέας (αιτ. πληθ.), **ἡ κτήσις** τὰς κτήσεις (αιτ.

Ενότητα
12

πληθ.), **ή πρᾶξις ταῖς πράξεσι** (δοτ. πληθ.), **ή φρόνησις ὡς φρόνησι** (κλητ. εν.), **όχαλκεὺς τοῦ χαλκέως** (γεν. εν.), **ή πόλις τὴν πόλιν** (αιτ. εν.), **ό γονεὺς τοῦ γονέως** (γεν. εν.), **ή τύψις ταῖς τύψεσι(ν)** (δοτ. πληθ.), **τὸ χάσμα τοῖς χάσμασι(ν)** (δοτ. πληθ.)

3. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

τοῦ δώματος	→ τῶν δωμάτων	τὸν ἰερέα	→ τοὺς ἰερέας
(ῳδή) γραφεῖς	→ (ῳδή) γραφεῦ	τῶν πραγμάτων	→ τοῦ πραγματος
τὰς δύσεις	→ τὴν δύσιν	(ῳδή) ὁρίσεις	→ (ῳδή) ὁρῆσι
ταῖς ακροπόλεσι	→ τῇ ἀκροπόλει	τὴν ὅπλισιν	→ τὰς ὅπλισεις
τῇ φύσει	→ ταῖς φύσεσι(ν)	τῷ ἰδρύματι	→ τοῖς ἰδρύμασι(ν)
τοῦ φάσματος	→ τῶν φασμάτων	τῶν φραγμάτων	→ τοῦ φράγματος
τὰς τάξεις	→ τὴν τάξιν	(ῳδή) φύσι	→ (ῳδή) φύσεις
ταῖς λύσεσι	→ τῇ λύσει	τῷ βαφεῖ	→ τοῖς βαφεῦσι(ν)
τοῖς ἴερεῦσι	→ τῷ ἴερεῖ	τῷ κλάσματι	→ τοῖς κλάσμασι(ν)

4. α. Να μεταγράψετε τις παρακάτω λόγιες φράσεις της ν.ε. σύμφωνα με την ορθογραφία της α.ε. β. Να εντοπίσετε τα τριτοκόλιτα ουσιαστικά και να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού. γ. Στη συνέχεια να σχηματίσετε με αυτές τις φράσεις προτάσεις της ν.ε.: **έχω υπ' όψιν, εν εξελίξει, κοινή συναινέσει.**

- α. **έχω ύπ' όψιν, ἐν ἐξελίξει, κοινῇ συναινέσει**
- β. **ὅψιν** (αιτ. εν.): **ὅψεις** (αιτ. πληθ.), **ἐξελίξει** (δοτ. εν.): **ἐξελίξεσι(ν)** (δοτ. πληθ.), **συναινέσει** (δοτ. εν.): **συναινέσεσι(ν)** (δοτ. πληθ.).
- γ. • Θέλησα να τον ενημερώσω για το νέο πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας, αλλά μου είπε ότι το **είχε υπ' όψιν του**.
 - Αυτή την ώρα βρίσκεται **εν εξελίξει** η ψηφοφορία για την ανάδειξη του νέου προέδρου του Οργανισμού.
 - Και οι δύο ήθελαν να χωρίσουν, και έτσι το διαζύγιο βγήκε **κοινή συναινέσει**.

5. Να μεταφέρετε τις παρακάτω προτάσεις στον άλλο αριθμό:

- α. **Ἐν ταῖς νήσοις ταύταις θαυμασταὶ δυνάμεις πόλεων βαρβάρων ἦσαν.**
- β. **Μεγίστων ἐπαίνων ἀξίαν νομίζω εἶναι τὴν πόλιν.**

- α. **Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ θαυμαστῇ δύναμις πόλεως βαρβάρου ἦν.**
- β. **Μεγίστουν ἐπαίνου ἀξίας νομίζομεν εἶναι τὰς πόλεις.**

6. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως προς τους όρους τους.

- α. **Ημεῖς φυλάττομεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους.** (επανέμενη)

- β.** Οἱ ἀγαθοὶ σώζονται. (απλή)
γ. Μηδὲν ἄγαν. (ελλειπτική)
δ. Σοφὸν τὸ σαφές. (ελλειπτική)
ε. Λακεδαιμόνιοι ἐποιοῦντο εἰρήνην. (απλή)
στ. Λύσανδρος τὰς τε ναῦς (= τα πλοία) καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰλλα πάντα εἰς Λαμψακὸν ἀπῆγαγεν (= οδήγησε, μετέφερε). (σύνθετη καὶ επαυξημένη)

7. Να εξετάσετε αν ο χαρακτηρισμός των προτάσεων είναι σωστός (Σ) ή λανθασμένος (Λ) καὶ να δικαιολογήσετε την απάντησή σας:

- α.** Οὔποτε ὁ ἔχθρὸς φίλος ἔστιν: σύνθετη πρόταση
β. Ό Αλκιβιάδης ὥχετο (= αναχώρησε, ἐφυγε): επαυξημένη πρόταση
γ. Πολιτείᾳ τροφὴ ἀνθρώπων ἔστι: σύνθετη πρόταση
δ. Θηραμένης ἡρέθη (= εκλέχθηκε) πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαιμονα: ελλειπτική πρόταση
ε. Αἱ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαῖ: επαυξημένη πρόταση
στ. Ἀθηναῖοι ἐπείθοντο τοῖς ἄρχουσι καὶ τοῖς νόμοις: απλή πρόταση
- α.** (Λ) είναι επαυξημένη πρόταση, γιατί έχει τον (χρονικό) προσδιορισμό οὕποτε.
β. (Λ) είναι απλή πρόταση, γιατί αποτελείται μόνο από τους βασικούς όρους (Υ: Ό Αλκιβιάδης, Ρ: ὥχετο).
γ. (Λ) είναι επαυξημένη πρόταση, γιατί έχει τον προσδιορισμό ἀνθρώπων.
δ. (Λ) είναι επαυξημένη πρόταση, γιατί έχει τον (τοπικό) προσδιορισμό εἰς Λακεδαιμονα.
ε. (Λ) είναι απλή πρόταση, γιατί αποτελείται μόνο από τους βασικούς όρους (Υ: Αἱ κατηγορίαι, Ρ: ἐγίγνοντο, Κ: πολλαῖ).
στ. (Λ) είναι σύνθετη πρόταση, γιατί έχει δύο αντικείμενα (Α1: τοῖς ἄρχουσι, Α2: τοῖς νόμοις).

Ενότητα
12

ΚΛΙΣΗ
Ουσιαστικόν - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ**Α' Κλίση**

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ή	όρμη	θάλαττα	αί	όρμαι	θάλατται	
γεν.	τῆς	όρμης	θαλάττης	τῶν	όρμων	θαλάττων	
δοτ.	τῇ	όρμη	θαλάττῃ	ταῖς	όρμαις	θαλάτταις	
αιτ.	τὴν	όρμην	θαλάτταν	τὰς	όρμάς	θαλάττας	
κλητ.	(ῷ)	όρμη	θάλαττα	(ῷ)	όρμαι	θάλατται	

Β' κλίση

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ό	ἄνθρωπος	ή	νήσος	οί	ἄνθρωποι	αί
γεν.	τοῦ	ἀνθρώπου	τῆς	νήσου	τῶν	ἀνθρώπων	τῶν
δοτ.	τῷ	ἀνθρώπῳ	τῇ	νήσῳ	τοῖς	ἀνθρώποις	ταῖς
αιτ.	τὸν	ἄνθρωπον	τὴν	νήσον	τοὺς	ἀνθρώπους	τὰς
κλητ.	(ῷ)	ἄνθρωπε	(ῷ)	νήσε	(ῷ)	ἄνθρωποι	(ῷ)

Γ' κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ό	βασιλεὺς	ή	πόλις	δύναμις	τὸ	μέρος
γεν.	τοῦ	βασιλέως	τῆς	πόλεως	δυνάμεως	τοῦ	μέρους
δοτ.	τῷ	βασιλεῖ	τῇ	πόλει	δυνάμει	τῷ	μέρει
αιτ.	τὸν	βασιλέα	τὴν	πόλιν	δύναμιν	τὸ	μέρος
κλητ.	(ῷ)	βασιλεῦ	(ῷ)	πόλι	δύναμι	(ῷ)	μέρος

πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	βασιλεῖς	αἱ	πόλεις	δυνάμεις	τὰ	μέρη
γεν.	τῶν	βασιλέων	τῶν	πόλεων	δυνάμεων	τῶν	μερῶν
δοτ.	τοῖς	βασιλεῦσι(ν)	ταῖς	πόλεσι(ν)	δυνάμεσι(ν)	τοῖς	μέρεσι(ν)
αιτ.	τοὺς	βασιλεῖς	τὰς	πόλεις	δυνάμεις	τὰ	μέρη
κλητ.	(ῷ)	βασιλεῖς	(ῷ)	πόλεις	δυνάμεις	(ῷ)	μέρη

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	μέγας	ή	μεγάλη	τὸ	μέγα
γεν.	τοῦ	μεγάλου	τῆς	μεγάλης	τοῦ	μεγάλου
δοτ.	τῷ	μεγάλῳ	τῇ	μεγάλῃ	τῷ	μεγάλῳ
αιτ.	τὸν	μέγαν	τὴν	μεγάλην	τὸ	μέγα
κλητ.	(ώ)	μέγα	(ώ)	μεγάλη	(ώ)	μέγα

πληθυντικός αριθμός

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οί	μεγάλοι	αἱ	μεγάλαι	τὰ	μεγάλα
γεν.	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων
δοτ.	τοῖς	μεγάλοις	ταῖς	μεγάλαις	τοῖς	μεγάλοις
αιτ.	τοὺς	μεγάλους	τὰς	μεγάλας	τὰ	μεγάλα
κλητ.	(ώ)	μεγάλοι	(ώ)	μεγάλαι	(ώ)	μεγάλα

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	θαυμαστὸς	ή	θαυμαστὴ	τὸ	θαυμαστὸν
γεν.	τοῦ	θαυμαστοῦ	τῆς	θαυμαστῆς	τοῦ	θαυμαστοῦ
δοτ.	τῷ	θαυμαστῷ	τῇ	θαυμαστῇ	τῷ	θαυμαστῷ
αιτ.	τὸν	θαυμαστὸν	τὴν	θαυμαστὴν	τὸ	θαυμαστὸν
κλητ.	(ώ)	θαυμαστὲ	(ώ)	θαυμαστὴ	(ώ)	θαυμαστὸν

πληθυντικός αριθμός

ενικός αριθμός						
αρσ.-θηλ.			ουδ.		αρσ.	θηλ.
ονομ.	ό, ή	διαφανής	τὸ	διαφανές	ἄπας	ἄπασα
γεν.	τοῦ, τῆς	διαφανοῦς	τοῦ	διαφανοῦς	ἄπαντος	ἄπασης
δοτ.	τῷ, τῇ	διαφανεῖ	τῷ	διαφανεῖ	ἄπαντι	ἄπασῃ
αιτ.	τὸν, τὴν	διαφανῆ	τὸ	διαφανὲς	ἄπαντα	ἄπασαν
κλητ.	(ώ)	διαφανὲς	(ώ)	διαφανὲς	ἄπαν	ἄπασα

Ενότητα
12

πληθυντικός αριθμός							
αρσ.-θηλ.			ουδ.		αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οί, αί	διαφανεῖς	τὰ	διαφανῆ	ἄπαντες	ἄπασαι	ἄπαντα
γεν.	τῶν	διαφανῶν	τῶν	διαφανῶν	ἄπάντων	ἄπασῶν	ἄπάντων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	διαφανέσι(ν)	τοῖς	διαφανέσι(ν)	ἄπασι	ἄπασαις	ἄπασι
αιτ.	τοὺς, τὰς	διαφανεῖς	τὰ	διαφανῆ	ἄπαντας	ἄπασας	ἄπαντα
χλητ.	(ῷ)	διαφανεῖς	(ῷ)	διαφανῆ	ἄπαντες	ἄπασαι	ἄπαντα

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός							
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο		
ονομ.	ό	κρατῶν	ή	κρατοῦσα	τὸ	κρατοῦν	
γεν.	τοῦ	κρατοῦντος	τῆς	κρατούσης	τοῦ	κρατοῦντος	
δοτ.	τῷ	κρατοῦντι	τῇ	κρατούσῃ	τῷ	κρατοῦντι	
αιτ.	τὸν	κρατοῦντα	τὴν	κρατοῦσαν	τὸ	κρατοῦν	
χλητ.	(ῷ)	κρατῶν	(ῷ)	κρατοῦσα	(ῷ)	κρατοῦν	

πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ κρατοῦντες	αἱ κρατοῦσαι	τὰ κρατοῦντα	γεν.	τῶν κρατούντων	τῶν κρατοῦντων	δοτ.
γεν.	τῶν κρατούντων	τῶν κρατοῦσῶν	τῶν κρατοῦντων	δοτ.	τοῖς κρατοῦσι(ν)	τοῖς κρατοῦσι(ν)	αιτ.
δοτ.	τοῖς κρατοῦσι(ν)	ταῖς κρατοῦσαις	τοῖς κρατοῦσι(ν)	αιτ.	τοὺς κρατοῦντας	τοὺς κρατοῦντας	χλητ.
αιτ.	τοὺς κρατοῦντας	τὰς κρατούσας	τοὺς κρατοῦντας	χλητ.	(ῷ) κρατοῦντες	(ῷ) κρατοῦσαι	(ῷ) κρατοῦντα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ἐγὼ	σὺ	ἡμεῖς	ὑμεῖς
γεν.	ἐμοῦ, μου	σοῦ, σου	ἡμῶν	ὑμῶν
δοτ.	ἐμοὶ, μοι	σοὶ, σοι	ἡμῖν	ὑμῖν
αιτ.	ἐμὲ, με	σὲ, σε	ἡμᾶς	ὑμᾶς
χλητ.	—	—	—	—

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Εμπηγευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

- 1.** Να βρείτε τα σημεία του κειμένου που δείχνουν τη δύναμη των βασιλέων της Ατλαντίδας.

Λεξιλογικού περιεχομένου

- 2.** Να σχηματίσετε προτάσεις με τις φράσεις που βρίσκονται μέσα στο πλαίσιο:

α. κράτος εν κράτει **β.** υπό το κράτος **γ.** κατά κράτος

Επυμολογικού περιεχομένου

- 3.** Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα στην α.ε. από τα παρακάτω ουσιαστικά και να γράψετε τι δηλώνουν: *τιμὴ, ὥρα, κύκνος, μήτηρ, παροιμία, ἴστορία, θήλυς, σίδηρος, χαλκός, πορφύρα, οἰκησις, μάχη*.

Γραμματικού περιεχομένου

- 4.** Να γράψετε τη γενική και κλητική ενικού και τη γενική και δοτική των παρακάτω ονομάτων: *ἡ ἀκρόπολις, ὁ γραμματεὺς, τὸ στράτευμα*.

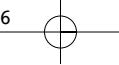
- 5.** Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς τους όρους τους:

- α.** Ἀγομεν.
- β.** Ὁ Κῦρος ἐστὶ βασιλεὺς.
- γ.** Πόλεμος πατήρ πάντων ἐστι.
- δ.** Σοφὸς καὶ θεῖος ὁ ἄνηρ ἐστι.
- ε.** Ὁ Νεῖλος τὸ πάλαι (= παλαιότερα) Αἴγυπτος ὠνομάζετο.

Σύγκρισης με τα παράλληλα κείμενα

- 6.** Αφού μελετήσετε το κείμενο της Ενότητας και τα παράλληλα κείμενα, βρείτε ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι σωστές (Σ) και ποιες λάθος (Λ):

- α.** Οι βασιλείς της Ατλαντίδας κατόρθωσαν να υποτάξουν τους Αθηναίους, μετά από μακροχρόνιο πόλεμο.
- β.** Η Ατλαντίδα ήταν ένα πολύ μικρό σε μέγεθος νησί, αλλά είχε μεγάλη δύναμη.
- γ.** Η Αθήνα είχε την αρχηγία των αντιπάλων της Ατλαντίδας.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Πρὸς δὲ τὸ τοῦ Πλάτωνος εὗ παρατίθησιν, δτὶ ἐνδέχεται καὶ μὴ πλάσμα εἶναι τὸ περὶ τῆς νήσου τῆς Ἀτλαντίδος, περὶ οἵς ἐκεῖνος ἴστορησαι Σόλωνά φησι πεπυσμένον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἰερέων, ὡς ὑπάρχουσά ποτε ἀφανισθείη, τὸ μέγεθος οὐκ ἐλάττων ἦπείρου.

Στράβων, Γεωγραφικά 2.3.6

Κείμενο

Πρὸς δὲ
εὗ παρατίθησιν
καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος,
δτὶ ἐνδέχεται
καὶ μὴ εἶναι πλάσμα
τὸ περὶ τῆς νήσου τῆς Ἀτλαντίδος,
περὶ οἵς ἐκεῖνός φησι
ἴστορησαι Σόλωνα
πεπυσμένον
παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἰερέων,
ὡς ὑπάρχουσά ποτε
ἀφανισθείη,
τὸ μέγεθος οὐκ ἐλάττων
ἦπείρου.

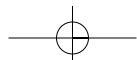
Μετάφραση

Σε σχέση μὲν αυτό
σωστά παραθέτει
καὶ την εκδοχή του Πλάτωνα,
ότι είναι ενδεχόμενο
καὶ να μην είναι πλαστή ιστορία
τα (λεγόμενα) για το νησί της Ατλαντίδας,
για την οποία εκείνος ισχυρίζεται
ότι είπε μια ιστορία ο Σόλωνας,
αφού την είχε πληροφορηθεί
από τους Αιγυπτίους ιερείς
ότι δηλαδή, ενώ υπήρχε κάποτε,
εξαφανίστηκε,
στο μέγεθος όχι μικρότερο
από ἥπειρο.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Πάντων δὴ πρῶτον μνησθῶμεν ὅτι τὸ κεφάλαιον ἦν ἐνακισχίλια ἔτη, ἀφ' οὗ
γεγονὼς ἐμηνύθη πόλεμος τοῖς θ' ὑπὲρ Ἡρακλείας στήλας ἔξω κατοικοῦσιν καὶ
τοῖς ἐντὸς πᾶσιν· ὃν δεῖ νῦν διαπεραίνειν. Τῶν μὲν οὖν ἦδε ἡ πόλις ἄρξασα καὶ
πάντα τὸν πόλεμον διαπολεμήσασα ἐλέγετο, τῶν δ' οἱ τῆς Ἀτλαντίδος νήσου βα-
σιλῆς, ἦν δὴ Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζω νῆσον οὓσαν ἐφαμεν εἶναι ποτε, νῦν δὲ ὑπὸ^{το}
σεισμῶν δῆσαν ἄπορον πηλὸν τοῖς ἐνθένδε ἐκπλέουσιν ἐπὶ τὸ πᾶν πέλαγος, ὥστε
μηκέτι πορεύεσθαι, κωλητὴν παρασχεῖν.

Πλάτων, Κριτίας 108e-109a

Κείμενο

Πρῶτον δὴ πάντων
μνησθῶμεν
ὅτι τὸ κεφάλαιον ἦν
ἐνακισχύλια ἔτη,
ἀφ' οὗ γεγονὼς ἐμηνύθη πόλεμος
τοῖς τε κατοικουσιν
ὑπὲρ Ἡρακλείας στήλας ἔξω
καὶ τοῖς πᾶσιν ἐντός.

ὅν νῦν δεῖ
διαπεραιώνειν.
Ἐλέγετο οὖν ἄρξασα
τῶν μὲν

ἥδε ἡ πόλις
πάντα τὸν πόλεμον διαπολεμήσασα,
τῶν δὲ (ἄρξοντες)
οἱ βασιλῆς τῆς Ἀτλαντίδος νήσου,
ἥν δὴ ἔφαμεν εἶναι οὖσάν ποτε
νήσον μείζω Λιβύης καὶ Ἀσίας,

νῦν δὲ δῆσαν
ὑπὸ σεισμῶν
παρασχεῖν ἀποδον πηλὸν κωλυτὴν
τοῖς ἐκπλέουσιν ἐνθένδε
ἐπὶ τὸ πᾶν πέλαγος,
ῶστε μηκέτι πορεύεσθαι.

Μετάφραση

Πρώτα απ' όλα βέβαια
ας θυμηθούμε
ότι πέρασαν συνολικά
εννέα χιλιάδες χρόνια
από τότε που κηρύχθηκε πόλεμος
μεταξύ αυτών που κατοικούσαν
ἔξω από τις Ηράκλειες στήλες
και ὅλων (εκείνων που κατοικούσαν)
εντός (της Μεσογείου).
αυτόν τον πόλεμο τώρα πρέπει
να τον αφηγηθώ μέχρι τέλους.
Λεγόταν, λοιπόν, ότι την αρχηγία
όσων (κατοικούσαν μέσα από τις Ηρά-
κλειες στήλες)
είχε αυτή εδώ η πόλη (δηλ. η Αθήνα)
μέχρι το τέλος του πολέμου,
ενώ των ἄλλων (ήταν αρχηγοί)
οι βασιλιάδες της Ατλαντίδας νήσου,
η οποία είπαμε ότι ήταν κάποτε
νησί πιο μεγάλο από τη Λιβύη και την
Ασία (μαζί),
τώρα όμως, αφού καταποντίστηκε
από σεισμούς,
άφησε αδιάβατη λάσπη που εμποδίζει
αυτούς που αποπλέουν από εδώ,
προς το ανοιχτό πέλαγος,
με αποτέλεσμα να μην μπορούν να προ-
χωρήσουν.

Γλωσσικά σχόλια**Πρότο παράλληλο κείμενο**

εὗ: επίρρ. τροπικό.

παρατίθησαν: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. παρατίθημι.

πλάσμα: αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πλάσμα** [γεν. τοῦ πλάσματος].

ίστορησαι: απαρ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ίστορέω-ῶ.**

φησί: γ' εν. οριστ. ενεστ. του ρ. **φημί.**

Παράλληλα
κείμενα

πεπυσμένον: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **πυνθάνομαι** (= πληροφορούμααι).

ἀφανισθείη: γ' εν. ευκτ. παθητ. αορ. α' του ρ. **ἀφανίζομαι**.

ἐλάττων: ονομ. εν. θηλ. γέν. συγχριτικού βαθμού του επιθ. **μικρός**, -ά, -όν.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

μνησθῶμεν: α' πληθ. υποτ. παθητ. αορ. α' του ρ. **μιμνήσκομαι** (= θυμάμαι).

αφ' οὖ: σύνδεσμος χρονικός.

γεγονώς: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. του ρ. **γίγνομαι**.

ἐμηνύθη: γ' εν. οριστ. παθητ. αορ. α' του ρ. **μηνύομαι**.

τοῖς κατοικοῦσιν: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατοικέω-ῶ**.

διαπεραινεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διαπεραινώ** (= φέρω σε πέρας).

ἄρξασα: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἄρχω**.

διαπολεμήσασα: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **διαπολεμέω-ῶ** (= πολεμώ μέχρι το τέλος).

οἱ βασιλῆς: (οἱ βασιλεῖς) ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ βασιλεὺς** (γεν. τοῦ βασιλέως).

μείζω: (ή μείζονα) αιτ. εν. θηλ. γέν. του ανώμαλου επιθ. **μέγας**, **μεγάλη**, **μέγα** (συγχριτικός βαθμός).

ἔφαμεν: α' πληθ. οριστ. παρατ. του ρ. **φημί**.

δύσαν: αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. του ρ. **δύομαι**.

ἀποδον: αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἀποδος**, -ος, -ον.

τοῖς ἐκπλέουσιν: δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκπλέω**.

κωλυτὴν: αιτ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ κωλυτὴς** (γεν. τοῦ κωλυτοῦ) (= αυτός που εμποδίζει).

παρασχεῖν: απαρ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **παρέχω**.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 154

1. Συμφωνεί ο Ποσειδώνιος με την ἀποψη του Πλάτωνα για την Ατλαντίδα, όπως αυτή εκφράζεται στο κείμενο της Ενότητας;

Η ἀποψη του Ποσειδωνίου, την οποία διασώζει ο Στράβων, συμφωνεί με την ἀποψη του Πλάτωνα για την Ατλαντίδα. Και οι δύο μιλούν για ένα νησί που κάποτε υπήρξε, αλλά κάποια στιγμή εξαφανίστηκε. Και οι δύο στηρίζουν την πιθανότητα ύπαρξης της Ατλαντίδας στο γεγονός ότι πρόκειται για μια ιστορία την οποία ο Σόλων πληροφορήθηκε από Αιγύπτιους ιερείς.

2. Ποια επιπλέον στοιχεία παρέχει το δεύτερο απόσπασμα σε σχέση με το κείμενο της Ενότητας;

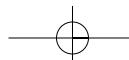
Το δεύτερο παράλληλο κείμενο προέρχεται από το διάλογο του Πλάτωνα *Κριτίας*, όπου γίνεται αναφορά στο μύθο της Ατλαντίδας, όπως και στο διάλογο του ίδιου συγγραφέα *Τίμαιος*, στον οποίο ανήκει το κείμενο της Ενότητας. Στο απόσπασμα από τον *Κριτία* υπάρχουν επιπλέον πληροφορίες σχετικά με το μυθικό νησί και τον πόλεμο. Καταρχάς αναφέρεται ότι η πολεμική σύγκρουση έγινε ανάμεσα στις χώρες που κατοικούσαν μέσα στις Ηράκλειες στήλες (δηλαδή στη Μεσόγειο) με αυτές που βρίσκονταν έξω από αυτό το όριο. Ήγέτιδα δύναμη των πρώτων ήταν η Αθήνα, ενώ των άλλων η Ατλαντίδα (στο κείμενο της Ενότητας υπάρχει η ασαφής πληροφορία ότι η Ατλαντίδα αποφάσισε κάποτε με μία και μόνο επίθεση να κυριεύσει κάθε τόπο). Ακόμη, διευκρινίζεται το μέγεθος του νησιού, το οποίο σύμφωνα με το παράλληλο κείμενο ήταν μεγαλύτερο από τη Λιβύη και την Ασία.

(10E-14E) 257-412 11-01-04 07:55 350

W M
A
K P
DIA

DIA
DIA

ΕΝΟΤΗΤΑ 13

Μέρος Α

Κείμενο: «Δάμων και Φιντίας»

Διονυσίου τυραννοῦντος Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπιβεβουλευκώς τῷ τυράννῳ, μέλλων δὲ τῆς τιμωρίας τυγχάνειν, ἡτήσατο παρὰ τοῦ Διονυσίου χρόνον εἰς τὸ πρότερον ἄβούλεται διοικῆσαι· δώσειν δ' ἔφησεν ἐγγυητὴν τῶν φίλων ἔνα. Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος, εἰ τοιοῦτός ἐστι φίλος δῆς ἑαυτὸν εἰ τὴν εἰρήτην ἀντ' ἐκείνου παραδώσει, προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων ὁ Φιντίας, Δάμωνα ὄνομα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον, δῆς ἐγγυος εὐθὺς ἐγενήθη. Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας, τινὲς δὲ τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν κατεγίγνωσκον. Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἄπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, καραδοκῶν εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας. Ἡδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης Φιντίας ἀνελπίστως ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου δοπῆς δρομαῖος ἤλθε. Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τρίτον εἴας τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι.

Διόδωρος Σικελιώτης, Βιβλιοθήκη 10.4.3-6 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: Ο ιστοριογράφος Διόδωρος ο Σικελιώτης γεννήθηκε στο Αγύριο της Σικελίας περίπου το 90 π.Χ., σπούδασε στην Αίγυπτο και έκανε ταξίδια στην Ευρώπη και την Ασία, συγκεντρώνοντας πληροφορίες για το έργο του Βιβλιοθήκη που περιλάμβανε 40 βιβλία. Το έργο του Διόδωρου, μολονότι έχει πολλές ανακρίβειες, σφάλματα και ασυμφωνίες, έχει ιδιαίτερη αξία γιατί αποτελεί προσπάθεια σύνθεσης μιας παγκόσμιας ιστορίας που ξεκινάει από τα μυθικά χρόνια και φτάνει ως την εκστρατεία του Καίσαρα στη Βρετανία το 54 π.Χ.

Το απόσπασμα: προέρχεται από το μνημειώδες έργο του Διόδωρου Βιβλιοθήκη. Το περιστατικό που αφηγείται ο συγγραφέας έχει αντληθεί από ανεκδοτολογικό υλικό και πιθανότατα δε στηρίζεται σε ιστορικές πηγές.

Ενότητα
13**A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά****Κείμενο***Διονυσίου τυραννοῦντος*

Φιντίας τις Πυθαγόρειος
 ἐπιβεβουλευκώς τῷ τυράννῳ,
 μέλλων δὲ
 τυγχάνειν τῆς τιμωρίας,
 ἥτησατο παρὰ τοῦ Διονυσίου χρόνον
 διοικῆσαι ἃ βούλεται

εἰς τὸ πρότερον·
 ἔφησε δὲ δώσειν
 ἓνα τῶν φίλων ἐγγυητήν.
 Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος,
 εὶς τοιοῦτός ἐστι φίλος
 ὃς ἔαυτὸν εἰς τὴν εἰρητὴν παραδώσει
 ἀντ' ἐκείνουν,
 προεκαλέσατο ὁ Φιντίας
 τινὰ τῶν γνωρίμων,
 Δάμωνα ὄνομα,
 Πυθαγόρειον φιλόσοφον,
 ὃς εὐθὺς ἐγενήθη ἔγγυος.
 Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν
 τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὔνοίας
 πρὸς τοὺς φίλους,
 τινὲς δὲ κατεγίνωσκον
 προπέτειαν καὶ μανίαν
 τοῦ ἔγγυου.
 Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν
 συνέδραμεν ἄπας ὁ δῆμος,
 καραδοκῶν
 εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας.
 Ἡδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης
 ἥλθε Φιντίας δρομαῖος
 ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου δροπῆς
 ἀνελπίστως.

Μετάφραση

Όταν ο Διονύσιος ασκούσε την εξουσία
 (ως τύραννος),
 κάποιος Φιντίας Πυθαγόρειος
 που είχε συνωμοτήσει εναντίον του άρχοντα
 και επόκετο
 να τιμωρηθεί,
 ζήτησε από το Διονύσιο χρόνο,
 για να τακτοποιήσει τις υποθέσεις του
 (ή αυτά που ήθελε)
 προηγουμένως·
 και είπε ότι θα δώσει
 έναν από τους φίλους (του) ως εγγυητή.
 Και επειδή ο άρχοντας απόρησε
 αν υπάρχει τέτοιος φίλος
 που θα δεχτεί να φυλακιστεί
 αντί για εκείνον,
 προσκάλεσε ο Φιντίας
 κάποιον από τους φίλους (του),
 που ονομαζόταν Δάμωνας
 και ήταν Πυθαγόρειος φιλόσοφος,
 ο οποίος αμέσως μπήκε εγγυητής.
 Κάποιοι λοιπόν (ή βέβαια) επαινούσαν
 την υπερβολή της αγάπης
 προς τους φίλους
 και άλλοι καταλόγιζαν
 επιπολαιότητα και παραφροσύνη
 στον εγγυητή.
 Και την καθορισμένη ώρα
 συγκεντρώθηκε όλος ο λαός
 περιμένοντας με αγωνία
 αν θα τηρήσει την υπόσχεσή του ο Φιντίας.
 Και όταν πια η ώρα πλησίαζε,
 ήρθε ο Φιντίας τρέχοντας
 την τελευταία στιγμή
 χωρίς να το ελπίζει κανένας.

Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος

ἀπέλυσεν τὸν ἐγκαλούμενον
τῆς τιμωρίας
καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας
προσλαβέσθαι τρίτον ἔαυτὸν
εἰς τὴν φιλίαν.

Αφού λοιπον απόρησε (ή έμεινε έκπληκτος) ο Διονύσιος,
απάλλαξε τον κατηγορούμενο
από την τιμωρία
και ζήτησε από τους (δύο) ἄνδρες
να τον δεχτούν ως τρίτο
στη φιλία τους (ή ως φίλο τους).

Α3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης στο κείμενο αυτό αναφέρει την αξία της πραγματικής φιλίας. Κάποιος Πυθαγόρειος, που ονομαζόταν Φιντίας, είχε συνωμοτήσει εναντίον του τυράννου Διονύσιου και επρόκειτο να του επιβληθεί τιμωρία. Ζήτησε όμως από τον τύραννο να του δώσει κάποιο χρονικό περιθώριο, για να τακτοποιήσει τις υποθέσεις του. Μάλιστα, είπε στον τύραννο ότι θα φέρει ως εγγυητή κάποιο φίλο του που θα έπαιρνε τη θέση του. Αυτά που είπε ο Φιντίας προκάλεσαν την αποδία του τυράννου, ο οποίος σκέφτηκε αν υπάρχει τέτοιος φίλος που θα δεχόταν να μπει στη φυλακή αντί για εκείνον. Πραγματικά ο Φιντίας προσκάλεσε το Δάμωνα, που ήταν φίλος του, ο οποίος μπήκε εγγυητής. Μερικοί επανούσαν τη στάση του εγγυητή, ενώ άλλοι τον θεωρούσαν επιπλαίο και παράφρονα. Όλος ο λαός περίμενε με αγωνία να δει αν ο Φιντίας θα τηρούσε την υπόσχεσή του. Και πραγματικά ο Φιντίας κράτησε το λόγο του. Η στάση αυτή του Φιντία έκανε το Διονύσιο να του χαρίσει την ποινή και να ζητήσει από τους δύο ἄνδρες να θεωρούν φίλο τους το Φιντία.

Α4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

Διονυσίου τυραννοῦτος: η ιστορία αναφέρεται είτε στον τύραννο των Συρακουσών Διονύσιο τον Πρεσβύτερο (430-367 π.Χ.) είτε στο Διονύσιο το Νεότερο (γεννήθηκε περίπου το 397 π.Χ.).

Φιντίας τις Πυθαγόρειος: καταγόταν από τις Συρακούσες και ήταν φιλόσοφος, οπαδός του Πυθαγόρα, ενός από τους μεγαλύτερους μαθηματικούς της αρχαιότητας.

Δάμων: πυθαγόρειος φιλόσοφος του 4ου αιώνα π.Χ. από τις Συρακούσες. Είναι γνωστή και παροιμιώδης η φιλία που τον συνέδεε με το Φιντία, χωρίς ωστόσο να έχει επιβεβαιωθεί η ιστορικότητά της. Το πιθανότερο είναι πως πρόκειται για μύθο που τόνιζε με χαρακτηριστικό τρόπο το στενό δεσμό που ένωνε τους πυθαγόρειους φιλοσόφους.

A5. Γλωσσικά σχόλια

✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **τυραννοῦντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τυραννέω-ῶ** = είμαι τύραννος. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τυραννώ, παρτ. ἐτυράννουν, μελ. [τυραννήσω: μετγν.], αρσ. ἐτυράννησα, παρκ. [τετυράννηκα]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τύραννος, τυραννία.
- **ἐπιβεβουλευκώς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής παρακ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιβουλεύω** = συνωμοτώ εναντίον. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιβουλεύω, παρτ. ἐπεβούλευν, μέλ. ἐπιβουλεύσω, αρσ. ἐπεβούλευσα, παρκ. ἐπιβεβούλευκα, υπερσ. ἐπεβεβουλεύκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βουλευτής, βουλευτικός, βουλή.
- **τῷ τυράννῳ:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ὁ τύραννος** [γεν. τοῦ τυράννου] = ο ἀρχοντας, ο τύραννος.
- **μέλλων:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **μέλλω** = σκοπεύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μέλλω, παρτ. ἔμελλον/ῆμελλον, μέλ. μελλήσω, αρσ. ἔμέλλησα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μέλλον, μελλόνυμφος, μελλοθάνατος.
- **τῆς τιμωρίας:** γεν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμωρία.**
- **τυγχάνειν:** απαρ. ενεστ. του ρ. **τυγχάνω** = συμβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τυγχάνω, παρτ. ἐτύγχανον, μέλ. τεύξομαι, αρσ. β' ἐτυχον, παρκ. τετύχηκα, υπερσ. τετυχηώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τύχη, ατυχία, επιτυχία, τυχερός, επίτευξη, επιτυχημένος.
- **ἡτήσατο:** γ' ενικ. προσ. οριστ. αρσ. του ρ. **αἰτέομαι-οῦμαι** = ζητῶ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. αἰτοῦμαι, παρτ. ἡτούμην, μέλ. αιτήσομαι, αρσ. ἡτησάμην και παθ. ἡτήθην, παρκ. ἡτημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αίτηση, απαίτηση, παραίτηση, επαίτηση, αίτημα.
- **ἄ:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅς, ἥ, ὅ** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.
- **βούλεται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **βούλομαι** = επιθυμώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βούλομαι, παρτ. ἐβούλόμην/ῆβούλόμην, μέλ. βουλήσομαι/[βουληθήσομαι: μετγν.], αρσ. ἐβούληθην/ῆβούληθην, παρκ. βεβούλημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βούληση, πρωτοβουλία, ἀβουλος.
- **διοικήσαι:** απαρ. αρσ. ενεργ. φωνής του ρ. **διοικέω-ῶ** = διοικώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διοικῶ, παρτ. διώκουν, μέλ. διοικήσω, αρσ. διώκησα, παρκ. διώκηκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διοίκηση, διοικητής.
- **δώσειν:** απαρ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **δίδωμι** = δίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δίδωμι, παρτ. ἐδίδουν, μέλ. δώσω, αρσ. β' ἔδωκα, παρκ. δέδωκα, υπερσ. ἐδεδώκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.:** δόση, αντίδοτο, διάδοση, επίδοση, παράδοση, δώρο, προδότης, ανέκδοτος, αιμοδότης, εκδότης.

- **ἔφησεν:** γ' ενικ. προσ. οριστ. αορ. του ρ. **φημί** =λέω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φημί, παρτ. ἔφην, μέλ. φήσω, αόρ. ἔφησα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** φάση, φήμη, φωνή.
- **ἐγγυητής:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἐγγυητής.**
- **ἔνα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του απόλυτου αριθμητικού επιθέτου **εἷς, μία, ἕν** = ένας.
- **θαυμάσαντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **θαυμάζω** = απορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θαυμάζω, παρτ. ἔθαύμαζον, μέλ. θαυμάσομαι, αόρ. ἔθαύμασα, παρκ. τεθαύμακα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαύμα, θαυμαστός, θαυμάσιος, αξιοθαύμαστος, θαυμασμός.
- **εἰ:** υποθετικός σύνδεσμος· εδώ εισάγει δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση.
- **τοιοῦτος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιούτον = τέτοιος.**
- **ἐστι:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι, υπάρχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. **ἦ/ἥν,** μέλ. ἔσομαι, αόρ. **β'** ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερο. ἐγεγόνειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, γεγονός.
- **ὅς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἦ, ὅ** = ο οποίος.
- **έαυτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους γ' προσ. της αυτοπαθητικής αντωνυμίας **ἐμαυτοῦ** (α' πρόσ.), **σεαυτοῦ** (β' πρόσ.), **έαυτοῦ** (γ' πρόσ.) (μόνο πλάγιες πτώσεις).
- **τὴν εἰρκτήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εἰρκτή** = φυλακή.
- **ἐκείνους:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο.**
- **παραδώσει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **παραδίδωμι** = παραδίνω. Βλέπε πιο πάνω το **δώσειν.**
- **προεκαλέσατο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αόρ. μέσης φωνής του ρ. **προκαλέω, -ῶ** = προσκαλώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προκαλοῦμαι, παρτ. προεκαλούμην, μέλ. προκαλοῦμαι και παθ. προκληθόσαιμαι, αόρ. προεκαλεσάμην και παθ. προεκλήθην, παρκ. προκέκλημαι, προεκεκλήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** κλήση, προκληση, πρόσκληση, παράκληση, εκκλησία, σύγκλητος, κάλεσμα.
- **τινά:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τις, τί** = κάποιος.
- **γνωρίμων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ γνώριμος** = φίλος.
- **ὄνομα:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό όνομα** [γεν. τοῦ ονόματος].
- **ἐγγυος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἐγγυος, ἡ ἐγγυος, τό ἐγγυον'** ως ουσιαστικό **ὁ ἐγγυος** = ἐγγυητής.
- **ἐγενήθη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παθ. αόρ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. **ἐγιγνόμην,** μέλ. γενήσομαι, αόρ. **β'** ἐγενόμην, παθ. αόρ. [ἐγενήθην: μετγν.], παρκ. γέγονα/γεγένημαι/γεγονώς εἰμι, υπερο. ἐγεγόνειν / γεγόνειν / γεγονώς **ἥν** / **ἐγεγενήμην** / γεγενήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.:** γενιά, γένος, γενέθλιος, νεογνός, γηγενής, πρωτογενής, γόνος, γονέας.
- **ἐπήνουν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπαινέω, -ῶ** = επαινώ, εγκωμιάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. **ἐπαινῶ,** παρτ. **ἐπήνουν,** μέλ.

Ενότητα
13

- έπαινέσομαι/έπαινέσω, αόρ. έπήνεσα, παρκ. έπήνεκα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έπαινος, αξιέπαινος, επαινέτης.
- **τινές:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της αόρ. αντωνυμίας **τίς, τί** [γεν. τινός/του] = κάποιος, κάποια, κάποιο.
 - **ύπερβολήν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ή ύπερβολή** [γεν. τῆς ύπερβολῆς] = η υπερβολή. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** υπερβάλλω, υπερβολικός.
 - **εύνοιάς:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ή εύνοια** [γεν. τῆς εύνοιας] = η εύνοια, η αγάπη. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευνοώ, ευνοϊκός.
 - **προπέτειαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή προπέτεια**.
 - **μανίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή μανία** = παραφροσύνη.
 - **κατεγίγνωσκον:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταγιγνώσκω** = καταλογίζω. **XRONOI:** ενεστ. καταγιγνώσκω, παρτ. κατεγίγνωσκον, μέλ. καταγνώσομαι, αόρ. β' κατέγνων, παρκ. κατέγνωκα, υπερσ. κατεγνώκειν/κατεγνωκώς **ήν ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γνώμη, συγγνώμη, γνώση, ανάγνωση, διάγνωση, απόγνωση, γνωστός, γνωστικός, άγνοια.
 - **τεταγμένην:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής παρκ. μέσης φωνής του ρ. **τάττω** = καθορίζω, προσδιορίζω. **XRONOI:** ενεστ. τάττομαι, παρτ. έταττομην, μέλ. τάξομαι και παθ. ταχθήσομαι, αόρ. έταξάμην και παθ. έτάχθην, παρκ. τέταγμαι, υπερσ. έτετάγμην. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τάξη, τάγμα, πρόσταγμα, τακτός, τακτικός, ταξίδι.
 - **ἄπας:** ον. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ἄπας, ἄπασα, ἄπαν** = όλος, όλη, όλο.
 - **ὁ δῆμος:** ον. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ δῆμος** = ο λαός.
 - **εἰ:** υποθετικός σύνδεσμος: εδώ εισάγει δευτ. πλάγια ερωτηματική πρόταση.
 - **συνέδραμεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. β' του ρ. **συντρέχω** = συγκεντρώνομαι. **XRONOI:** ενεστ. συντρέχω, παρτ. συνέτρεχον, μέλ. συνδραμοῦμαι, αιρ. β' συνέδραμον, παρκ. συνδεδράμηκα, υπερσ. συνεδεδραμήκειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τροχός, τροχιά, δρόμος, δρομέας, επιδρομή, διάδρομος συνδρομή, αναδρομή.
 - **καραδοκῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καραδοκέω-ώ** = περιμένω με αγωνία. Απαντά μόνο στον ενεστώτα.
 - **φυλάξει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **φυλάττ(σσ)ω** = φυλάσσω (φυλάττω τήν πίστιν = τηρώ την υπόσχεσή μου). **XRONOI:** ενεστ. φυλάττω, παρτ. έφυλαττον, μέλ. φυλάξω, αόρ. έφύλαξα, παρκ. πεφύλαχα και [πεφύλακα: μετγν.]. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φυλακας, φυλακίζω, φυλακή, αφύλακτος, προφύλαξη, φυλαχτό.
 - **τίνη πίστιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ή πίστις** (γεν. τῆς πίστεως).
 - **ὅσπις:** γεν. εν. δηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή όσπιη**.
 - **δρομαῖος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **δρομαῖος, -α, -ον.**
 - **συγκλειούσης:** γεν. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συ-**

γκλείω/συγκλήω = φτάνω. **XRONOI:** ενεστ. συγκλείω, παρτ. συνέκλειον/συνέκλην, μέλ. συγκλείσω / συγκλήσω, αόρ. συνέκλεισα/συνέκλησα, παρκ. [συγκέκλεικα / συγκέκληρα: τύποι μεταγενέστεροι], υπερσ. [συνεκεκλείκειν / συνεκεκλήκειν: τύποι μεταγενέστεροι]. **OMOPPIZA στη N.E.** αποκλείω, απόκλειση, αποκλεισμός, αποκλειστικός, κλοιός.

- **ἥλθε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **ἔρχομαι** = έρχομαι. **XRONOI:** ενεστ. έρχομαι, παρτ. ήειν/ήα/ήρχόμην, μέλ. εῖμι, αορ. β' ἥλθον, παρκ. ἔληλυθα, υπερσ. ἔληλύθειν/ἔληλυθώς ἦν. **OMOPPIZA στη N.E.** προσέλευση, συνέλευση, προέλευση.
- **θαυμάσας:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **θαυμάζω** = θαυμάζω, απορώ. **XRONOI:** ενεστ. θαυμάζω, παρτ. ἐθαύμαζον, μέλ. θαυμάσομαι και [θαυμάσω: μετγν.], αόρ. ἐθαύμασα, παρκ. τεθαύμακα. **OMOPPIZA στη N.E.** θαύμα, θαυμαστός, αξιοθαύμαστος, θαυμασμός, θαυμαστής, θαυμαστικό.
- **ἀπέλυσεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπολύω** = απολύω, απαλάσσω. **XRONOI:** ενεστ. ἀπολύώ, παρτ. ἀπέλυνον, μέλ. ἀπολύσω, αόρ. ἀπέλυσα, παρκ. ἀπολέλυκα, υπερσ. [ἀπελελύκειν: μετγν.]. **OMOPPIZA στη N.E.** λύση, ανάλυση, διάλυση, απόλυση, απολυτήριο, λυτός, άλυτος.
- **ἐγκαλούμενον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐγκαλέω, -ῶ** = κατηγορώ. **XRONOI:** ενεστ. ἐγκαλοῦμαι, παρτ. ἐνεκαλούμην, μέλ. ἐγκαλοῦμαι και παθ. ἐγκληθήσομαι, αόρ. ἐνεκαλεσάμην και παθ. ἐνεκλήθην, παρκ. ἐγκέλημαι, υπερσ. ἐνεκεκλήμην. **OMOPPIZA στη N.E.** κλήση, ανάκληση, σύγκληση, παράκληση, εκκλησία.
- **παρεκάλεσε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρακαλέω-ῶ** = παρακαλώ. **XRONOI:** ενεστ. παρακαλῶ, παρτ. παρεκάλουν, μέλ. παρακαλῶ και [παρακαλέσω: μετγν.], αόρ. παρεκάλεσα, παρκ. παρακέκληκα, υπερσ. παρεκεκλήκειν.
- **τούς ἄνδρας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού ό ἄνδρο [γεν. τοῦ ἄνδρος] = ο άνδρας.
- **έσυτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους γ' πρόσ. της αυτοπαθητικής αντωνυμίας **ἐμαυτοῦ** (α' πρόσ.), **σεαυτοῦ** (β' πρόσ.), **έαυτοῦ** (γ' πρόσ.). (μόνο πλάγιες πτώσεις).
- **προσλαβέσθαι:** απαρ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **προσλαμβάνω** = δέχομαι. **XRONOI:** προσλαμβάνομαι, παρτ. προσελαμβανόμην, μέλ. προσληφθήσομαι, αορ. β' προσελαβόμην και παθ. προσελήφθην, παρκ. προσείλημαι, υπερσ. προσειλήμημην/προσειλημένος ἦν. **OMOPPIZA στη N.E.** λαβή, χειρολαβή, παραλαβή, απολαβή, λάφυρα, λαβίδα, εργολάβος, κατάληψη, σύλληψη, παραλήπτης.

Ενότητα
13

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
τυραννοῦντος έπιβουλεύων μέλλων τυγχάνειν αἰτεῖται	— — — — ήτεντο	τυραννήσοντος έπιβουλεύσων μελλήσων τεύξεσθαι αἰτήσεται/ αἰτήθησεται	τυραννήσαντος έπιβουλεύσας μελλήσας τυχεῖν ήτησατο ήτηθη	τετυραννηκότος έπιβεβουλευκώς — τετυχηκέναι ήτηται	— — — — ήτητο
βούλεται	έβούλετο	βουλήσεται/ (βουληθήσεται)	ήβουλήθη	βεβούληται	(έβεβούλητο)
διοικεῖν διδόναι	— —	διοικήσειν δώσειν	διοικήσαι δοῖναι	διωκηρέναι δεδωκέναι	— —
φησί θαυμάζοντος έστι	ἔφη — ήν	φήσει θαυμασμένου έσται	ἔφησεν θαυμάσαντος ένένετο	(εἴρηκε) τεθαυμακότος γέγονε	(εἰρήκει) — έγεγόνει
παραδίδωσι προκαλεῖται	παρεδίδουν προεκαλεῖτο	παραδώσει προκαλεῖται/ προκληθήσεται	παρέδωκε προεκαλέσατο/ προεκλήθη	παραδέδωκε προκέκληται	παρεδεδώκει προεκέλητο
γίγνεται	έγίγνετο	γενήσεται/ γενηθήσεται	έγένετο/ (έγενηθη)	γέγονε/ γεγένηται	έγεγόνει/ έγεγένητο
έπαινοντι	έπήνουν	έπαινεσοντι/ έπαινεσονται	έπήνεσαν	έπηνέκασι	—
καταγιγνώσκουσι	κατεγίγνωσκον	καταγνώσονται	κατέγνωσαν	κατέγνωκαν	καταγνώκεσαν/ κατεγνωκότες ήσαν
ταττοιμένην	—	ταξιομένην/ ταχθησομένην	ταξιαμένην/ ταχθεῖσαν	τεταγμένην	—
συντρέχει φυλάττει	συνέτρεχε έφυλαττε	συνδραμένται φυλάξει	συνδέδραμψε έφυλαξε	συνδεδραμήκει πεφύλακε/ πεφύλαχε	συνεδεδραμήκει —
συγκλειούσης ἔρχεται θαυμάζων ἀπολύει έργαλοινμενον	— ήει — ἀπέλνε —	συγκλεισούσης εἶσι θαυμασόμενος ἀπολύσει έργαλοινμενον/ έργαληθησόμενον	συγκλεισάσης ήλθε θαυμάσας ἀπέλυσεν έργαλεσάμενον έργαληθέντα	(συγκεκλεικύιας) έλλήλιθε τεθαυμακώς ἀπολέλυκε έργεκλημένον	— έλληλιθει — ἀπελελύκει —
παρακαλεῖ προσλαμβάνεσθαι	παρεκάλει —	παρακαλεῖ προσληφθήσεσθαι	παρεκάλεσε προσλαβέσθαι/ προληφθῆναι	παρακέλητκε προσειλῆρθαι	παρεκελήρκει —

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ήτησατο	αίτήσηται	αίτησαιτο	αίτησάσθω	αίτήσασθαι	αίτησάμενος, -η, -ον
βούλεται	βούληται	βούλοιτο	βούλέσθω	βούλεσθαι	βούλόμενος, -η, -ον
έφησεν	φήσῃ	φήσαι	φησάτω	φῆσαι	φήσας, -ασα, -αν
—	—	φήσειε	—	—	—
έστι	ἢ	εῖη	ἔστω	εἶναι	ὦν, οὖσα, ὄν
παραδώσει	—	παραδώσοι	—	παραδώσειν	παραδώσων, -ουσα, -ον
προεκαλέσατο	προκαλέσηται	προκαλέσαιτο	προκαλεσάσθω	προκαλέσασθαι	προκαλεσάμενος, -η, -ον
(έγενήθη)	(γενηθῇ)	(γενθείη)	(γενηθήτω)	(γενηθῆναι)	(γενηθείς, -εῖσα, -έν)
συνδραμε	συνδράμῃ	συνδράμοι	συνδραμέτω	συνδραμεῖν	συνδραμών, -οῦσα, -όν
φυλάξει	—	φυλάξοι	—	φυλάξειν	φυλάξων, -ουσα, -ον
ἦλθε	ἦλθῃ	ἦλθοι	ἦλθέτω	ἦλθεῖν	ἦλθών, -οῦσα, -όν
ἀπέλυσεν	ἀπολύνῃ	ἀπολύσαι/ ἀπολύσει	ἀπολύσαι	—	ἀπολύσας, -ασα, -αν
—	—	παρακαλέσῃ	παρακαλεσάτω	παρακαλέσαι	—
παρεκάλεσε	παρακαλέσῃ	παρακαλέσαι	παρακαλέσειε	παρακαλέσαι	παρακαλέσας, -ασα, -αν

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- Διονυσίου... εἰς τὸ πρότερον διοικῆσαι:** κύρ. πρότ. **τις:** επιθ. προσδ. στο **Φιντίας:** υποκ. στο **ήτησατο**, στις επιθετικές μτχ. **ἐπιβεβουλευκώς** – μέλλων και στο **τυγχάνειν** (ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στη μτχ. μέλλων. **Διονυσίου:** υποκ. στη μτχ. **τυραννοῦντος:** γεν. απόλυτη, χρον. μτχ. **Πυθαγόρειος:** παράθ. στο Φιντίας. **τῷ τυράννῳ:** αντικ. στη μτχ. **ἐπιβεβουλευκώς.** **τῆς τιμωρίας:** αντικ. στο τυγχάνειν. **παρὰ Διονυσίου:** εμπρόθ. προσδ. προέλευσης. **διοικῆσαι:** τελ. απαρ. αντικ. στο **ήτησατο.** **Φιντίας:** υποκ. στο **ήτησατο** και στο **διοικῆσαι** (ταυτοπροσωπία).
- ἄ βούλεται (Φιντίας διοικῆσαι):** δευτ. αναφ. πρότ. αντικ. στο διοικῆσαι της κύριας πρότασης. (**Φιντίας:** ενν.): υποκ. στο **βούλεται** και στο **(διοικῆσαι:** ενν.) τελ. απαρ. αντικ. στο **βούλεται**). **ἄ:** σύστ. αντικ. στο διοικῆσαι.
- δώσειν δ' ἔφησεν ἐγγυητὴν τῶν φίλων ἔνα:** κύρ. πρότ. (**Φιντίας:** ενν.): υποκ. στο **ἔφησεν** και στο **δώσειν:** ειδ. απαρ. αντικ. **ἔφησεν** (ταυτοπροσωπία).

Ενότητα
13

έγγυητήν: επιρρ. κατηγ. σκοπού. **ένα:** αντικ. στο δώσειν. **τῶν φίλων:** γεν. διαιρ. από το ένα.

4. Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων ὁ Φιντίας, Δάμωνα ὄνομα, Πιθαγόρειον φιλόσοφον: κύρ. πρότ. **ὁ Φιντίας:** υποκ. στο προεκαλέσατο. **τινα:** αντικ. **τῶν γνωρίμων:** γεν. διαιρ. από το τινα. **Δάμωνα:** επεξηγ. στο τινα. **ὄνομα:** αιτιατ. της αναφοράς. **Πιθαγόρειον:** επιθ. προσδ. στο φιλόσοφον: παραθ. στο Δάμωνα. **τοῦ δυνάστου:** υποκ. στη μτχ. **θαυμάσαντος:** αιτιολ. μτχ. γεν. απόλυτη.
5. **εἰ τοιοῦτός ἐστι φίλος:** πλάγια ερωτημ. πρότ. αντικ. στη μτχ. θαυμάσαντος. **τοιοῦτος:** επιθ. προσδ. στο **φίλος:** υποκ. στο **ἐστι** (το **ἐστί** εδώ είναι υπαρκτικό και γι' αυτό δεν υπάρχει κατηγορούμενο).
6. **ὅς ἔαυτὸν εἰς τὴν εἰρκτήν ἀντ' ἐκείνου παραδώσει:** δευτ. αναφ. πρότ. που προσδιορίζει το φίλος της υποθ. πρότασης. **ὅς:** υποκ. στο παραδώσει. **ἔαυτόν:** αντικ. **εἰς τὴν εἰρκτήν:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **ἀντ' ἐκείνου:** εμπρόθ. προσδ. αντικατάστασης.
7. **ὅς ἔγγυος εὐθὺς ἐγενήθη:** δευτ. αναφ. πρότ. προσδιοριστική στο **τινα.** **ἔγγυος:** κατηγ. στο **ὅς:** υποκ. στο **ἐγενήθη** (: ρήμα συνδετικό). **εὐθύς:** επιρρ. προσδ. χρόνου.
8. **Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας:** κύρ. πρότ. **τινές:** υποκ. στο **ἐπήνουν.** **τὴν ὑπερβολὴν:** αντικ. **τῆς εὐνοίας:** γεν. υποκ. από το **ὑπερβολὴν.** **πρὸς τοὺς φίλους:** εμπρόθ. προσδ. φιλικής στάσης.
9. **τινὲς δὲ τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν κατεγίνωσκον:** κύρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους μέν, δέ). **τινές:** υποκ. στο **κατεγίνωσκον.** **προπέτειαν - μανίαν** (: άμεσα) – **ἐγγύου:** (: έμμεσο): αντικείμενα στο κατεγίγνωσκον.
10. **Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἄπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, καραδοκῶν:** κύρ. πρότ. **ἄπας:** κατηγ. προσδ. στο **ὁ δῆμος:** υποκ. στο **συνέδραμεν** και στο **καραδοκῶν:** τροπ. μτχ. **πρὸς τὴν ὥραν:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **τὴν τεταγμένην:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο **ὥραν.**
11. **εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας:** δευτ. πλάγ. ερωτ. πρότ. αντικ. στη μτχ. **καραδοκῶν** της κύριας πρότασης. **Φιντίας:** υποκ. στο φυλάξει. **τὴν πίστιν:** αντικ.
12. **·Ηδη δὲ τῆς ὥρας... δρομαῖος ἥλθε:** κύρ. πρότ. **Φιντίας:** υποκ. στο **ἥλθε. ἥδη:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **τῆς ὥρας:** υποκ. στο **συγκλειούσης:** χρον. μτχ. γενική απόλυτη **ἀνελπίστως:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **ἐπὶ τῆς ὁπῆς:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **τῆς ἐσχάτης:** επιθ. προσδ. στο **ὁπῆς.** **τοῦ χρόνου:** γεν. υποκ. στο **ὁπῆς.** **δρομαῖος:** επιρρ. κατηγ. τρόπου στο Φιντίας.
13. **Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον:** κύρ. πρότ. **ὁ Διονύσιος:** υποκ. στο **ἀπέλυσεν** και στη μτχ. **θαυμάσας:** αιτιολ. μτχ. **τὸν ἐγκαλούμενον** (: επιθ. μτχ. – άμεσο) – **τῆς τιμωρίας** (: έμμεσο): αντικείμενα.

- 14. και παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τρίτον ἑαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι:** κυρ. πρότ. (συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί**). (**ὁ Διονύσιος**: ενν.): υποκ. στο **παρεκάλεσε**. **τοὺς ἄνδρας**: αντικ. στο παρεκάλεσε και υποκ. στο **προσλαβέσθαι** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. έμμεσο αντικ. στο παρεκάλεσε. **τρίτον**: επιρρ. κατηγ. που δηλώνει σειρά (τάξη) στο **ἑαυτὸν**: αντικ. στο προσλαβέσθαι **εἰς τὴν φιλίαν**: εμπρόθ. προσδ. κατάστασης.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 100 του σχολικού βιβλίου

1. Για ποιο λόγο είχε καταδικαστεί ο Φιντίας από τον Διονύσιο των Συρακουσών;

Ο Φιντίας είχε καταδικαστεί από το Διονύσιο, τύραννο των Συρακουσών, επειδή είχε συνωμοτήσει εναντίον του.

2. Ποια χάρη ζήτησε ο Φιντίας πριν από την εκτέλεση της ποινής του; Ποια εγγύηση έδωσε για την επιστροφή του;

Ο Φιντίας, πριν από την εκτέλεση της ποινής του, ζήτησε από το Διονύσιο να τον αφήσει να τακτοποιήσει κάποιες υποθέσεις που είχε. Ως εγγύηση ότι θα επέστρεψε για να εκπληρώσει την ποινή του, πρότεινε στο Διονύσιο να φυλακίσει το Δάμωνα, που ήταν πιστός του φίλος. Ο τύραννος απόρησε αν υπάρχει τέτοιος φίλος που θα δεχόταν να φυλακιστεί για χάρη κάποιου άλλου, τελικά όμως τόσο η συμπεριφορά του Δάμωνα όσο και του Φιντία που προσήλθε την τελευταία στιγμή για την εκπλήρωση της ποινής του, του απέδειξαν πως μπορεί να υπάρχει ανιδιοτελής φιλία μεταξύ των ανθρώπων.

3. Πώς αντέδρασε η κοινή γνώμη στην προσφορά του Δάμωνα;

Οι άνθρωποι που παρακολούθησαν όσα συνέβαιναν ανάμεσα στο Δάμωνα και το Φιντία είχαν διαφορετικές απόψεις. Βλέποντας ότι ο Δάμων είχε πάρει τη θέση του Φιντία στη φυλακή, άλλοι επαινούσαν την υπερβολή της αγάπης προς τους φίλους ενώ άλλοι θεωρούσαν το Δάμωνα επιπόλαιο ή ακόμη και παράφρονα. Οι αντιδράσεις της κοινής γνώμης είναι λογικές και αναμενόμενες, αφού είναι σπάνιο το παράδειγμα μιας τέτοιας φιλίας.

4. Ποια ήταν η αντίδραση του Διονυσίου, όταν διαπίστωσε τη συγκινητική φιλία που συνέδε το Δάμωνα και τον Φιντία και τη συναίσθηση του καθήκοντος που διέκρινε τους πυθαγόρειους; Γνωρίζετε άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα πιστών φίλων;

Ενότητα
13

Όταν ο Διονύσιος διαπίστωσε τη συγκινητική φιλία που συνέδεε το Δάμωνα με τον Φιντία, απάλλαξε τον κατηγορούμενο από την τιμωρία που του είχε επιβάλει και ζήτησε να δεχτούν και τον ίδιο ως φίλο τους. Το παράδειγμα του Δάμωνα που δέχτηκε να πάρει τη θέση του φίλου του στη φυλακή και η συμπεριφορά του Φιντία που δεν εκμεταλλεύτηκε το φίλο του αλλά επέστρεψε για να εκπληρώσει την ποινή, εντυπωσίασαν τον τύραννο των Συρακουσών και του αποκάλυψαν την αίσθηση καθήκοντος και τον ισχυρό δεσμό που ένωνε τους πυθαγόρειους.

Από την αρχαία και τη νεότερη ιστορία και παράδοση είναι γνωστές πολλές περιπτώσεις δυνατής φιλίας (Ορέστη και Πυλάδη, Φιλίππου και Ναθαναήλ κ.λπ.), με χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα τη μοναδική σχέση που συνέδεε τον Πάτροκλο με τον Αχιλλέα, όπως περιγράφεται στην Ιλιάδα του Ομήρου.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ουσιαστικό ό τύραννος

Ετυμολογικά: παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (β' μέρος)

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ό τύραννος

τύραννος, ό: ανώτατος άρχοντας, απόλυτος εξουσιαστής / πρόσωπο που καταλαμβάνει με τη βία την εξουσία και κυβερνά με απολυταρχικό τρόπο / (μτφ.) αυτός που καταπιέζει τους άλλους, που συμπεριφέρεται αυταρχικά.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ό τύραννος

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

τυραννεύω: είμαι τύραννος, απόλυτος άρχοντας / κυβερνώ με απολυταρχικό τρόπο.

τυραννίζω: έχω φιλική στάση προς τον τύραννο ή τους τυράννους.

Σύνθετες λέξεις

τυραννοκτόνω: σκοτώνω τύραννο.

τυραννοποιὸς, ὁ: αυτός που δημιουργεί τυράννους.

ἀτυράννευτος, -ος, -ον: αυτός που δεν εξουσιάζεται από τυράννους.

μισοτύραννος, -ος, -ον: αυτός που μισεί τους τυράννους.

φιλοτύραννος, -ος, -ον: οπαδός των τυράννων και του τυραννικού πολιτεύματος.

κατατυραννῶ: είμαι τύραννος, ασκώ την εξουσία με τυραννικό τρόπο, καταπιέζω.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

τυραννῶ: κυβερνώ ως τύραννος / ταλαιπωρώ, καταπιέζω, βασανίζω.

τυραννία, ἡ: η εξουσία του τυράννου, η απολυταρχική διακυβέρνηση / καταναγκασμός, καταπίεση, βάσανο.

τυραννίς (-ίδα), ἡ: πολίτευμα στο οποίο ο τύραννος καταλαμβάνει πραξικοπηματικά την εξουσία και κυβερνά με αυθαίρετο τρόπο, (ν.ε.) η δικτατορία.

τυραννικός, -ή, -ό(ν): αυτός που σχετίζεται με τον τύραννο, (ν.ε.) καταπιεστικός, βασανιστικός, αυταρχικός.

Σύνθετες λέξεις

τυραννοκτόνος, ὁ: ο δολοφόνος τυράννου.

τυραννοκτονία, ἡ: ο φόνος τυράννου.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

τυραννίσκος, ο: ο ασήμαντος τύραννος.

τυράννισμα, το: η καταπίεση / η ταλαιπωρία, τα βάσανα.

Σύνθετες λέξεις

τυραννόσαυρος, ο: είδος σαρκοβόρου δεινόσαυρου.

Ενότητα
13**Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 100 του σχολικού βιβλίου**

1. Να συνδυάσετε το επίθετο «τυραννικός» με τα ουσιαστικά «εξουσία» και «συμπεριφορά» και να γράψετε στη ν.ε. μία πρόταση με τις φράσεις που προκύπτουν.

- **τυραννική εξουσία**

Οι πολίτες βγήκαν στους δρόμους, για να διαδηλώσουν κατά της **τυραννικής εξουσίας** της κυβέρνησης.

- **τυραννική συμπεριφορά**

Αποφάσισε να παραιτηθεί, γιατί δεν άντεχε την **τυραννική συμπεριφορά** του προϊσταμένου του.

2. Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα συνώνυμα των λέξεων: δικτάτορας – καταπιεστικός και ταλαιπωρία – μαρτύριο.

δικτάτορας: τύραννος, **καταπιεστικός:** τυραννικός, **ταλαιπωρία:** τυράννισμα, **μαρτύριο:** τυραννία

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (β' μέρος)

Καταλήξεις επιθέτων που δηλώνουν πλησμονή		
(= αφθονία από αυτό που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)		
-εις	ῦλη (= δάσος)	> ῦλήεις (= δασωμένος, γεν. ῦλήεντος)
-όεις	ἰχθύς	> ἰχθυόεις
-(ει)νος	ὅρος	> ὅρεινός
-λος	παχὺς	> παχυλός
-ηλος	σφρίγος	> σφριγηλός
-(α)λέος	θάρρος	> θαρραλέος
-ρος	αἰσχος	> αἰσχρός
-(αρος)	σθένος	> σθεναρός
-(ερος)	φθόνος	> φθονερός
-(ηρος)	ἄνθος	> ἀνθηρός
-(υρος)	ἄλμη	> ἀλμυρός
-ώδης	ἄκανθα	> ἀκανθώδης

Καταλήξεις επιθέτων που δηλώνουν χρόνο ή μέτρο

-αιος	δεύτερος	>	δευτεραῖος
-ιαιος	πλέθρον	>	πλεθριαῖος
-ήσιος	ἔτος	>	ἔτησιος
-ινος	θέρος	>	θεοινὸς

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 101 του σχολικού βιβλίου

1. Από τα παρακάτω ουσιαστικά να σχηματίσετε επίθετα που δηλώνουν πλημμονή, χρόνο ή μέτρο.

οδύνη	> οδυνηρός
τύχη	> τυχηρός
θέρος	> θερινός
φλόξ (γεν. φλογός)	> φλογερός
ἔτος	> ἔτησιος
φθόνος	> φθονερός

2. Να αντιστοιχίσετε τα επίθετα (στήλη Α') με τις έννοιες που αυτά δηλώνουν (στήλη Β'). Στη συνέχεια να γράψετε από ποια ουσιαστικά της α.ε. παράγονται:

A'	B'
1. ξύλινος	a. ύλη ή χρώμα
2. μάχιμος	β. αυτός που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή έχει σχέση με αυτό
3. χαρίεις	γ. κατάλληλος για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη
4. ήθικός	δ. πλησμονή
5. μολύβδινος	ε. χρόνος ή μέτρο
6. ἔχθρος	
7. σθεναρός	
8. πειναλέος	
9. μανικός	
10. μεσημβρινός	

1. ξύλινος (< ξύλον): ύλη ή χρώμα
2. μάχιμος (< μάχη): κατάλληλος για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη
3. χαρίεις (< χάρις): πλησμονή
4. ήθικός (< ήθος): αυτός που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη
5. μολύβδινος (< μόλυβδος): ύλη ή χρώμα
6. ἔχθρος (< ἔχθος): πλησμονή

Ενότητα
13

7. σθεναρός (< σθένος): πλησμονή
 8. πειναλέος (< πεῖνα): πλησμονή
 9. μανικός (< μανία): αυτός που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη
 10. μεσημβρινός (< μεσημβρία): χρόνος ή μέτρο
 (1-α, 2-γ, 3-δ, 4-β, 5-α, 6-δ, 7-δ, 8-δ, 9-β, 10-ε)

Μέρος Γ

Γραμματική: Απαρέμφατα και μετοχές ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

- Σύνταξη:** 1. Το απαρέμφατο
 2. Η μετοχή

Γ1. Γραμματικά σχόλια

Απαρέμφατα και μετοχές ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

1. Το απαρέμφατο

Το απαρέμφατο είναι άκλιτος τύπος του ρήματος που ισοδυναμεί με αφηρημένο ουσιαστικό, όταν συνοδεύεται από άρθρο (έναρθρο απαρέμφατο). Έχει διάθεση, φωνή και χρόνους, αλλά δεν έχει πτώσεις ούτε αριθμό. Το απαρέμφατο (< ἀ στερ. + παρεμφαίνω) ονομάζεται έτσι, επειδή δεν παρεμφαίνει (δε φανερώνει) ένα συγκεκριμένο πρόσωπο του λόγου.

Καταλήξεις απαρεμφάτων βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηντόληρτα	-ειν λύειν	-σειν λύσειν	-σαι λύσαι	-χέναι λελυκέναι
ουρανικόληρτα	-ειν τάττειν	-ξειν τάξειν	-ξαι τάξαι	-χέναι τεταχέναι
χειλικόληρτα	-ειν βλάπτειν	-ψειν βλάψειν	-ψαι βλάψαι	φέναι βεβλαφέναι
οδοντικόληρτα	-ειν πείθειν	-σειν πείσειν	-σαι πεῖσαι	-χέναι πεπεικέναι

απαρέμφατο ενεστώτα ρ. εἰμί εἶναι

Παρατηρήσεις

- Το απαρέμφατο του αορίστου **δεν παίρνει αύξηση** (αύξηση παίρνει μόνο η οριστική των ρημάτων).
- Το απαρέμφατο του παρακειμένου **διατηρεί τον αναδιπλασιασμό** (*λε-λικέναι, τε-ταχέναι, βε-βλαφέναι, πε-πεικέναι*).
- Στον παραπάνω πίνακα οι καταλήξεις των αφωνόληγτων ρημάτων είναι φαινομενικές και προκύπτουν από: **a.** τη συγχώνευση του άφωνου χαρακτήρα του θέματος με το χρονικό χαρακτήρα **-σ-** στο μέλλοντα και τον αόριστο, **b.** τη μετατροπή του άφωνου χαρακτήρα σε **-χ-** ή **-φ-** (ουρανικόληγτα, χειλικόληγτα), **γ.** την αποβολή του οδοντικού χαρακτήρα πριν από την κατάληξη του παρακειμένου (βλ. *Γραμματικά σχόλια*, Ενότητα 5, Ενότητα 7 και Ενότητα 9).

2. Η μετοχή

Η μετοχή είναι **ρηματικό επίθετο** που έχει τρία γένη και τρεις καταλήξεις (**τριγενές** και **τρικατάληγτο**). Ονομάζεται έτσι, επειδή **μετέχει στα παρεπόμενα του ρήματος** (διάθεση, φωνή, χρόνοι) **και του ονόματος** (πτώσεις, αριθμοί, γένη, κλίσεις).

Καταλήξεις μετοχών βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής

φωνηντόληγτα

ενεστώτας ων, -ουσα, -ον	μέλλοντας -σων, σουσα, -σον	αόριστος -σας, -σασα, -σαν	παρακειμενος -χώς, -χυῖα, -χὸς
δ λύων ἡ λύουσα τὸ λῦον	δ λύσων ἡ λύσουσα τὸ λῦσον	δ λύσας ἡ λύσασα τὸ λῦσαν	δ λελυκώς ἡ λελυκῆα τὸ λελυκός

ουρανικόληγτα

-ων, -ουσα, -ον	-ξων, -ξουσα, -ξον	-ξας, -ξασα, -ξαν	-χώς, -χυῖα, -χὸς
δ τάττων ἡ τάττουσα τὸ τάττον	δ τάξων ἡ τάξουσα τὸ τάξον	δ τάξας ἡ τάξασα τὸ τάξαν	δ τεταχώς ἡ τεταχῆα τὸ τετταχός

Ενότητα
13

χειλικόληπτα			
-ων, -ουσα, -ον	-ψων, -ψουσα, -ψον	-ψας, -ψασα, -ψαν	-φώς, φυῖα, φὸς
δ βλάπτων ἡ βλάπτουσα τὸ βλάπτον	δ βλάψων ἡ βλάψουσα τὸ βλάψον	δ βλάψας ἡ βλάψασα τὸ βλάψαν	δ βεβλαφὼς ἡ βεβλαφυῖα τὸ βεβλαφός
οδοντικόληπτα			
-ων, -ουσα, -ον	-σων, -σουσα, -σον	-σας, -σασα, -σαν	-κώς, -κυῖα, -κὸς
δ πείθων ἡ πείθουσα τὸ πείθον	δ πείσων ἡ πείσουσα τὸ πεῖσον	δ πείσας ἡ πείσασα τὸ πεῖσαν	δ πεπεικὼς ἡ πεπεικυῖα τὸ πεπεικός
μετοχή ενεστώτα ρ. εἰμί		ῶν, οῦσα, ὄν	

Παρατηρήσεις

- Η μετοχή του αορίστου δεν παίρνει αύξηση.
- Η μετοχή του παρακειμένου διατηρεί τον αναδιπλασιασμό (λε-λυκώς, τε-ταχνῖα, τε-τταχός, πε-πεικώς).
- Για τις καταλήξεις των μετοχών των αφωνόληπτων ωριμάτων ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για τα απαρέμφατα (βλ. 1. Το απαρέμφατο, Παρατηρήσεις).
- **Κλίση των μετοχών:** το αρσενικό και το ουδέτερο γένος των μετοχών σε όλους τους χρόνους της ενεργητικής φωνής κλίνονται κατά τη β' κλίση, ενώ το θηλυκό σύμφωνα με τα θηλυκά σε -α της α' κλίσης.
- Το θηλυκό των μετοχών στη γενική πληθυντικού τονίζεται πάντοτε στη λίγουσα, π.χ. τῶν λυουσῶν, τῶν λυσουσῶν, τῶν λυσασῶν, τῶν λελυκυιῶν.

Γ2. Συντακτικά σχόλια**1. Το απαρέμφατο**

Το **έναρθρο απαρέμφατο** λειτουργεί συντακτικά όπως ένα ουσιαστικό, μπορεί δηλαδή να είναι υποκείμενο, αντικείμενο, επεξήγηση, ετερόπτωτος προσδιορισμός, εμπρόθετος προσδιορισμός κ.λπ. Το **άναρθρο απαρέμφατο** (που δεν έχει άρθρο), ειδικό και τελικό, συναντάται πιο συχνά και έχει πολλές συντακτικές χρήσεις, από τις οποίες οι κυριότερες είναι: αντικείμενο σε προσωπικά ωριμάτα και υποκείμενο σε απρόσωπα ωριμάτα ή απρόσωπες εκφράσεις.

Το άναρθρο απαρέμφατο**ειδικό:**

- μεταφράζεται με τις λέξεις **ότι και πως**
- εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «λέω», «νομίζω», «γνωρίζω» κ.λπ.
- έχει άρνηση ού
- ισοδυναμεί με ειδική πρόταση

τελικό:

- μεταφράζεται με τη λέξη **να**
- ισοδυναμεί με τελική πρόταση
- εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν «θέλω», «μπορώ», «προτρέπω» κ.λπ.
- έχει άρνηση **μή**

Βασικές συντακτικές χρήσεις

- **Αντικείμενο σε προσωπικά ρήματα**, δηλαδή σε ρήματα που χλίνονται σε όλα τα πρόσωπα και έχουν υποκείμενο πρόσωπο, ή πράγμα.
Έλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι.
- **Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις**, δηλαδή σε ρήματα που απαντούν μόνο στο γ' ενικό πρόσ. (π.χ. δεῖ, χρή, προσήκει) και σε φράσεις που αποτελούνται από ένα επίθετο ή επίρροιμα και το γ' ενικό πρόσ. των ρημάτων εἰμί και ἔχω.
Ἐδει τὰ ἐνέχυρα σέ τότε λαβεῖν (=έπρεπε εσύ να πάρεις τότε τις εγγυήσεις)
Ράδιόν ἔστι τοῦτο μαθεῖν (=είναι εύκολο να μάθεις κανείς αυτό)

2. Η μετοχή

Οι μετοχές διακρίνονται σε τρία είδη ανάλογα με τη συντακτική τους λειτουργία: **επιθετικές** (ή **αναφορικές**), **κατηγορηματικές** και **επιρρηματικές**.

επιθετική μετοχή

- μεταφράζεται κυρίως με τις λέξεις **που και ο οποίος, -α, -ο**
- ισοδυναμεί και αναλύεται σε αναφορική πρόταση
- συντακτικά έχει θέση ουσιαστικού ή επιθέτου
Ο λάμπων ἥλιος (=ο ήλιος που λάμπει)
Νόμους γεγραμμένους Λυκούργος οὐκ ἔθηκε (=ο Λυκούργος δε θέσπισε γραπτούς νόμους)

Ενότητα

13

κατηγορηματική μετοχή

- μεταφράζεται με τις λέξεις **να, ότι και που** (όταν εξαρτάται από ρήματα που δηλώνουν ψυχικό πάθος)
- εξαρτάται από ρήματα **συνδετικά, αισθητικά, ψυχικού πάθους, γνωστικά, έναρξης, λήξης, καρτερίας, ευεργεσίας, επάρκειας**
Τόδομαι ἀκούων τούτον (= χαίρομαι που τον ακούω ή χαίρομαι **να** τον ακούω)
Οὐδέποτε διέλιπον ζητῶν (= ποτέ δε σταμάτησα να ερευνώ)
Οὐκ ἡνέσχετο σιγῶν (= δεν ανεχόταν να σιωπά)

επιρρηματική μετοχή

- συντακτικά λειτουργεί ως **επίρρημα**
- εκφράζει επιρρηματικές έννοιες (χρόνο, αιτία κ.λπ.), και μπορεί να είναι:
 - τροπική**
 - ισοδυναμεί και αναλύεται σε προσδιορισμό του τρόπου
 - μεταφράζεται με μετοχή σε **-ντας** ή με τις λέξεις **με το / χωρίς να**
Απέπλευσαν ούδεν πράξαντες (= έφυγαν χωρίς να κάνουν τίποτα)
 - χρονική**
 - ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση
 - μεταφράζεται με τις λέξεις **όταν, αφού, ενώ, μόλις**
Ταῦτα εἰπών ἐκαθέζετο (= μόλις είπε αυτά, κάθισε)
 - αιτιολογική**
 - ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση
 - μεταφράζεται με τις λέξεις **επειδή, γιατί, διότι, αφού, εφόσον**
Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς (= επειδή δεν μπορούσαν να επιτύχουν αυτά, εκστράτευσαν εναντίον τους)
 - τελική**
 - ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα τελική πρόταση
 - μεταφράζεται με τις λέξεις **για να, με σκοπό να**
 - δηλώνει σκοπό (τέλος = σκοπός)
 - βρίσκεται συνήθως σε χρόνο μέλλοντα
Τούτο λέξων ἔχομαι (= έρχομαι, για να πω αυτό)
 - υποθετική**
 - ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα υποθετική πρόταση
 - μεταφράζεται με τις λέξεις **αν, εάν**
Δίκαια δράσας συμμάχους ἔξεις θεοὺς (= αν κάνεις δίκαιες πράξεις, θα έχεις συμμάχους τους θεούς)
 - εναντιωματική** (ή **παραχωρητική** ή **ενδοτική**)
 - ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση
 - μεταφράζεται με τις λέξεις **αν και, μολονότι, ενώ, και αν**
Ἐλληνες ὄντες κατὰ τῆς Ἑλλάδος μάχονται (= αν και είναι Έλληνες, πολεμούν εναντίον της Ελλάδας)

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 105 του σχολικού βιβλίου

1. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα ε.φ. του κειμένου της Ενότητας και να αναγνωρίσετε το χρόνο και το είδος τους.

τυγχάνειν: τελικό απρομφ. ενεστώτα, **διοικῆσαι:** τελικό απρομφ. αορίστου, **δώσειν:** ειδικό απρομφ. μέλλοντα.

2. Να σχηματίσετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές (και στα τρία γένη) όλων των χρόνων των παρακάτω ορημάτων: επιβούλεύω, φυλάττω, θαυμάζω.

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
απαρέμφατα	έπιβουλεύειν φυλάττειν θαυμάζειν	έπιβουλεύσειν φυλάξειν θαυμάσειν	έπιβουλεῦσαι φυλάξαι θαυμάσαι	έπιβεβουλευκέναι πεφυλαχέναι τεθαυμακέναι
μετοχές	έπιβουλεύων έπιβουλεύονσα έπιβουλεῦον	έπιβουλεύσων έπιβουλεύσονσα έπιβουλεῦσον	έπιβουλεύσας έπιβουλεύσασα έπιβουλεῦσαν	έπιβεβουλευκώς έπιβεβουλευκῆ έπιβεβουλευκός
	φυλάττων φυλάττονσα φυλάττον	φυλάξων φυλάξονσα φυλάξον	φυλάξας φυλάξασα φυλάξαν	πεφυλαχώς πεφυλαχνία πεφυλαχός
	θαυμάζων θαυμάζονσα θαυμάζον	θαυμάσων θαυμάσονσα θαυμάσον	θαυμάσας θαυμάσασα θαυμάσαν	τεθαυμακώς τεθαυμακῆ τεθαυμακός

Ενότητα
13

- 3. Να κλίνετε το θηλυκό γένος της μετοχής ενεστώτα του ρ. ἐπιβουλεύω, της μετοχής μέλλοντα του ρ. φυλάττω και της μετοχής αορίστου του ρ. θαυμάζω.**

ενικός αριθμός			
ενεστώτας		μέλλοντας	αόριστος
ονομ.	ἐπιβουλεύοντα	φυλάξοντα	θαυμάσασα
γεν.	ἐπιβουλευούσης	φυλαξούσης	θαυμασάσης
δοτ.	ἐπιβουλευούσῃ	φυλαξούσῃ	θαυμασάσῃ
αιτ.	ἐπιβουλεύονταν	φυλάξονταν	θαυμάσασαν
κλητ.	(ῳ) ἐπιβουλεύοντα	(ῳ) φυλάξοντα	(ῳ) θαυμάσασα

πληθυντικός αριθμός			
ενεστώτας		μέλλοντας	αόριστος
ονομ.	ἐπιβουλεύονται	φυλάξονται	θαυμάσασαι
γεν.	ἐπιβουλευούσων	φυλαξούσων	θαυμασασῶν
δοτ.	ἐπιβουλεύονταις	φυλάξονταις	θαυμάσασαις
αιτ.	ἐπιβουλεύοντας	φυλάξοντας	θαυμάσασας
κλητ.	(ῳ) ἐπιβουλεύονται	(ῳ) φυλάξονται	θαυμάσασαι

- 4. Να εντοπίσετε τις μετοχές στις παρακάτω φράσεις, να προσδιορίσετε το είδος τους και να τις κλίνετε στο χρόνο και στο γένος που βρίσκονται:**

- α. Ταῦτα πράξας ἔκεινοις εὐδαίμονας ποιήσεις.**
- β. Ή ὁδὸς ἡ ἄγονσα πρὸς ἀρετὴν μακρά ἐστι.**
- γ. Ἐγὼ πειράσομαι σε διδάσκειν ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὄψεως.**
- δ. Χαίρουσι περὶ τῶν ἄλλων κακῶς λέγοντες.**
- ε. Τοιήρεις ἔξεπεμπον ὡς γῆς καὶ θαλάττης ἀρξοντες.**

α. πράξας: επιφρ. υποθετική μτχ. (αορίστου)

Κλίση

ενικός αριθμός: πράξας, πράξαντος, πράξαντι, πράξαντα, (ῳ) πράξας

πληθυντικός αριθμός: πράξαντες, πράξαντων, πράξασι, πράξαντας, (ῳ) πράξαντες

β. ἄγονσα: αναφορική μτχ. (ενεστώτα)

Κλίση

ενικός αριθμός: ἄγονσα, ἄγούσης, ἄγούσῃ, ἄγονσαν, (ῳ) ἄγονσα

πληθυντικός αριθμός: ἄγονσαι, ἄγονσῶν, ἄγονσαις, ἄγονσας, (ῳ) ἄγονσαι

γ. ἀρξάμενος: επιφρ. χρονική μτχ. (αορίστου μέσης φωνής)

Κλίση

ενικός αριθμός: ἀρξάμενος, ἀρξαμένου, ἀρξαμένω, ἀρξάμενον, (ῳ) ἀρξάμενε
πληθυντικός αριθμός: ἀρξάμενοι, ἀρξαμένων, ἀρξαμένοις, ἀρξαμένονος,
(ῳ) ἀρξάμενοι

δ. λέγοντες: κατηγορηματική μτχ. (ενεστώτα), γιατί εξαρτάται από το ρ. χαίρουσι που δηλώνει ψυχικό πάθος

Κλίση

ενικός αριθμός: λέγων, λέγοντος, λέγοντι, λέγοντα, (ῳ) λέγων

πληθυντικός αριθμός: λέγοντες, λεγόντων, λέγουσι, λέγοντας, (ῳ) λέγοντες

ε. ἄρξοντες: επιρρο. τελική μτχ. (μέλλοντα)

Κλίση

ενικός αριθμός: ἄρξων, ἄρξοντος, ἄρξοντι, ἄρξοντα, (ῳ) ἄρξων

πληθυντικός αριθμός: ἄρξοντες, ἄρξόντων, ἄρξουσι, ἄρξοντας, (ῳ) ἄρξοντες

5. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα στις παρακάτω φράσεις, να προσδιορίσετε το είδος τους και να τα μεταφέρετε στους άλλους χρόνους:

α. Τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι φραδίως καθορῶσιν (= κοιτάζουν), εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν.

β. Κίμων ἡνάγκασε τὸν βασιλέα συνάψαι μάχην.

γ. Οὔτος οἴεται (= νομίζει) δίκαια πράττειν.

δ. Ἀπὸ Κνίδου μέχρι Σινώπης Ἐλληνες τὴν Ασίαν παροικοῦσιν, οὓς (= τους οποίους) οὐ δεῖ πείθειν, ἀλλὰ μὴ κωλύειν (= να μην εμποδίζουμε) τοῦ πολέμου.

ε. Σωκράτης βούλεται (= θέλει) διδάσκειν τοὺς συνόντας (= τους μαθητές του) τὴν ἀρετὴν.

α. ἀντιβλέπειν: τελικό απομφ. (ενεστώτα)

Χρονική αντικατάσταση

ΕΝΣ: ἀντιβλέπειν, ΜΕΛ: ἀντιβλέψειν, ΑΟΡ: ἀντιβλέψαι, ΠΡΚ: ἀντιβεβλεφέναι

β. συνάψαι: τελικό απομφ. (αορίστου)

Χρονική αντικατάσταση

ΕΝΣ: συνάπτειν, ΜΕΛ: συνάψειν, ΑΟΡ: συνάψαι, ΠΡΚ: –

γ. πράττειν: ειδικό απομφ. (ενεστώτα)

Χρονική αντικατάσταση

ΕΝΣ: πράττειν, ΜΕΛ: πράξειν, ΑΟΡ: πρᾶξαι, ΠΡΚ: πεπραχέναι

Ενότητα
13**δ. πείθειν:** τελικό απόμφ. (ενεστώτα), κωλύειν: τελικό απόμφ. (ενεστώτα)**Χρονική αντικατάσταση**

ΕΝΣ: πείθειν, ΜΕΛ: πείσειν, ΑΟΡ: πεῖσαι, ΠΡΚ: πεπεικέναι

ΕΝΣ: κωλύειν, ΜΕΛ: κωλύσειν, ΑΟΡ: κωλύσαι, ΠΡΚ: κεκωλυκέναι

ε. διδάσκειν: τελικό απόμφ. (ενεστώτα)**Χρονική αντικατάσταση**

ΕΝΣ: διδάσκειν, ΜΕΛ: διδάξειν, ΑΟΡ: διδάξαι, ΠΡΚ: δεδιδαχέναι

6. Συμπληρώνοντας τα ζητούμενα στα τετραγωνίδια θα σχηματίσετε στην έγχρωμη στήλη μια λέξη που σημαίνει στην α.ε. τη «φυλακή»:

- α. απαρ. μέλλ. ρ. λύω**
- β. απαρ. αιρ. ρ. φάπτω**
- γ. απαρ. παρακ. ρ. πράττω**
- δ. ονομ. εν. θηλ. μτχ. παρακ. ρ. κόπτω**
- ε. γεν. εν. αρσ. μτχ. ενεστ. ρ. δίπτω**
- στ. γεν. εν. θηλ. μτχ. αιρ. ρ. πείθω**

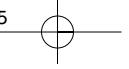
α. λύσειν, β. φάψαι, γ. πεπραχέναι, δ. κεκοφυῖα, ε. δίπτοντος, στ. πεισάσης
 Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται η λέξη εἰροκτή.

7. Να εντοπίσετε στο παρακάτω κείμενο τις μετοχές και τα απαρέμφατα ε.φ. και να αναγνωρίσετε το είδος τους.

Τὸ δὲ γεννηθὲν οὐκ ἦν κύριος ὁ γεννήσας τρέφειν, ἀλλ᾽ ἔφερε λαβῶν εἰς τόπον τινὰ λέσχην καλούμενον, ἐν ᾧ καθήμενοι τῶν φυλετῶν οἱ πρεσβύτατοι (= οι γεροντότεροι από τους αρχηγούς των φυλών) καταμαθόντες (= αφού εξέταζαν) τὸ παιδάριον, εἰ μὲν εὐπαγές εἴη (= αν ἡταν αρτιμελές) καὶ δῶμαλέον, τρέφειν ἐκέλευν.

Πλούταρχος, Λικοῦδογος 16.1

ὁ γεννήσας: επιθετική μτχ., **λαβὼν:** επιρρ. χρονική μτχ., **καταμαθόντες:** επιρρ. χρονική μτχ., **τρέφειν:** τελικό απόμφ.

ΚΛΙΣΗ**Ουσιαστικών - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του KEIMENOY****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ****Α' κλίση**

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ή	τιμωρία	δ	έγγυητής	αί	τιμωρίαι	οί	έγγυηται	
γεν.	τῆς	τιμωρίας	τοῦ	έγγυητοῦ	τῶν	τιμωρίῶν	τῶν	έγγυητῶν	
δοτ.	τῇ	τιμωρίᾳ	τῷ	έγγυητῃ	ταῖς	τιμωρίαις	τοῖς	έγγυηταις	
αιτ.	τὴν	τιμωρίαν	τὸν	έγγυητήν	τὰς	τιμωρίας	τοὺς	έγγυητὰς	
κλητ.	(ῳ)	τιμωρία	(ῳ)	έγγυητά	(ῳ)	τιμωρίαι	(ῳ)	έγγυηται	

Β' κλίση

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	δ	τύραννος	οί	τύραννοι	
γεν.	τοῦ	τυράννου	τῶν	τυράννων	
δοτ.	τῷ	τυράννῳ	τοῖς	τυράννοις	
αιτ.	τὸν	τύραννον	τοὺς	τυράννοντος	
κλητ.	(ῳ)	τύραννε	(ῳ)	τύραννοι	

Γ' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ή	πίστις	τὸ	δόνομα	αἱ	πίστεις	τὰ	δόνόματα	
γεν.	τῆς	πίστεως	τοῦ	δόνόματος	τῶν	πίστεων	τῶν	δόνομάτων	
δοτ.	τῇ	πίστει	τῷ	δόνόματι	ταῖς	πίστεσι(ν)	τοῖς	δόνομασι(ν)	
αιτ.	τὴν	πίστιν	τὸ	δόνομα	τὰς	πίστεις	τὰ	δόνόματα	
κλητ.	(ῳ)	πίστι	(ῳ)	δόνομα	(ῳ)	πίστεις	(ῳ)	δόνόματα	

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	θαυμάσας	ή	θαυμάσασα	τὸ	θαυμάσαν
γεν.	τοῦ	θαυμάσαντος	τῆς	θαυμασάσης	τοῦ	θαυμάσαντος
δοτ.	τῷ	θαυμάσαντι	τῇ	θαυμασάσῃ	τῷ	θαυμάσαντι
αιτ.	τὸν	θαυμάσαντα	τὴν	θαυμάσασαν	τὸ	θαυμάσαν
κλητ.	(ῳ)	θαυμάσας	(ῳ)	θαυμάσασα	(ῳ)	θαυμάσαν

Ενότητα
13

πληθυντικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οī	θαυμάσαντες	αī	θαυμάσασαι	τā	θαυμάσαντα
γεν.	τῶν	θαυμασάντων	τῶν	θαυμασασῶν	τῶν	θαυμασάντων
δοτ.	τοῖς	θαυμάσασι(ν)	ταῖς	θαυμασάσαις	τοῖς	θαυμάσασι(ν)
αιτ.	τοὺς	θαυμάσαντας	τὰς	θαυμασάσας	τὰς	θαυμάσαντα
κλητ.	(ῷ)	θαυμάσαντες	(ῷ)	θαυμάσασαι	(ῷ)	θαυμάσαντα

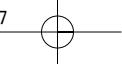
ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.-θηλ..	ουδ.	αρσ.	θηλυκό
ονομ.	ð̄ς	ñ̄	ð̄	τὶς	τὶ	- - - - -
γεν.	οῦ	ñ̄ς	οῦ	τινὸς, του	τινὸς, του	ἐμαυτῆς σεαυτοῦ σεαυτῆς
δοτ.	ῷ	ñ̄	ῷ	τινὶ, τῷ	τινὶ, τῷ	ἐμαυτῷ σεαυτῷ σεαυτῇ
αιτ.	ð̄ν	ñ̄ν	ð̄	τινὰ	τὶ	ἐμαυτὸν σεαυτὸν σεαυτήν
κλητ.	-	-	-	-	-	- - - - -

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οī	αī	ἀ	τινὲς	τινὰ - ἄττα	- - -
γεν.	ῶν	ῶν	ῶν	τινῶν	τινῶν	ἡμῶν αὐτῶν ἡμῶν αὐτῶν
δοτ.	οῖς	αῖς	οῖς	τισὶ(ν)	τισὶ(ν)	ἡμῖν αὐτοῖς ἡμῖν αὐταῖς
αιτ.	οῦς	ᾶς	ᾶ	τινὰς	τινὰ - ἄττα	ἡμᾶς αὐτοὺς ἡμᾶς αὐτὰς
κλητ.	-	-	-	-	-	- - -

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	γεν.	δοτ.	αιτ.	κλητ.	ουδέτερο	θηλυκό
	ύμῶν αὐτῶν	ύμῶν αὐτῶν			- - -	
	ύμῖν αὐταῖς	ύμῖν αὐτοῖς			- - -	
	ύμᾶς αὐτὰς	ύμᾶς αὐτοὺς			- - -	

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
αρσενικό		θηλυκό	αρσενικό		θηλυκό
ονομ.	-	-	-	-	-
γεν.	έαυτοῦ	έαυτῆς	έαυτῶν ή σφῶν αὐτῶν	έαυτῶν ή σφῶν αὐτῶν	-
δοτ.	έαυτῷ	έαυτῇ	έαυτοῖς ή σφίσιν αὐτοῖς	έαυταῖς ή σφίσιν αὐταῖς	-
αιτ.	έαυτὸν	έαυτὴν	έαυτοὺς ή σφᾶς αὐτοὺς	έαυτὰς ή σφᾶς αὐτὰς	-
κλητ.	-	-	-	-	-

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

I. Ο Διονύσιος:

- α.** ήταν πιστός φίλος του Φιντία
- β.** συνωμότησε μαζί με το Φιντία για την ανατροπή του τυράννου των Συρακουσών
- γ.** ήταν τύραννος των Συρακουσών

II. Ο Φιντίας:

- α.** πήρε τη θέση του Δάμωνα στη φυλακή, για να βοηθήσει το φίλο του
- β.** εκμεταλλεύτηκε την εμπιστοσύνη που του έδειξε ο Δάμων
- γ.** ήταν πυθαγόρειος φιλόσοφος

III. Η κοινή γνώμη σχετικά με το περιστατικό των δύο φίλων:

- α.** ήταν διχασμένη
- β.** ήταν υπέρ του Διονύσιου
- γ.** ήταν κατά του Δάμωνα

Λεξιλογικού περιεχομένου

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις από το Λεξιλογικό Πίνακα:

- α.** Μετά από αυτό που έκανε, τον οι τύψεις.
- β.** Ο Αριόδιος και ο Αριστογέίτων έμειναν στην ιστορία ως οι, επειδή σκότωσαν τον τύραννο Ίππαρχο.
- γ.** Οι εξαφανίστηκαν πριν από εκατομμύρια χρόνια.

Ετυμολογικού περιεχομένου

3. Να αναζητήσετε στη ν.ε. παράγωγα επίθετα που έχουν τις ίδιες καταλήξεις με επίθετα της α.ε. τα οποία σημαίνουν πλησμονή, χρόνο ή μέτρο.

Γραμματικού περιεχομένου

4. Να γράψετε τα απαρέμφατα όλων των χρόνων των παρακάτω ρημάτων: στρατεύω, κόπτω, γράφω.

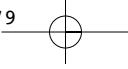
Ενότητα
13

5. Να γράψετε τα τρία γένη των μετοχών των ρημάτων στο χρόνο που βρίσκονται:
φάπτω, πέπεικα, ἔπραξα, γράψω, τέταχα.

Συντακτικού περιεχομένου

6. Στις παρακάτω φράσεις να εντοπίσετε τις μετοχές και να προσδιορίσετε σε ποιο είδος ανήκουν:

- α. *Μίσει τοὺς κολακεύοντας.*
- β. *Ἔδομαι (= ευχαριστιέμαι) ἀκούων τοῦτον.*
- γ. *Οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο (= προετοιμάζονταν) ὡς πολεμήσοντες.*
- δ. *Παῦσαι λέγουσα.*
- ε. *Φοβούμενοι τὴν ὁδὸν ὅμως συνηκολούθησαν.*

Παράλληλο κείμενο

Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γάρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ’ ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ’ αὐτεπάγγελτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς.

Ίσοκράτης, Πρὸς Δημόνικον 25-26

Κείμενο

Δοκίμαζε τοὺς φίλους
ἐκ τε τῆς ἀτυχίας περὶ τὸν βίον
καὶ τῆς κοινωνίας ἐν τοῖς κινδύνοις·
τὸ μὲν γάρ χρυσίον
βασανίζομεν ἐν τῷ πυρὶ,
τοὺς δὲ φίλους
διαγιγνώσκομεν ἐν ταῖς ἀτυχίαις.
Οὕτως χρήσει
τοῖς φίλοις ἄριστα,
ἐὰν μὴν προσμένης
τὰς παρ’ ἐκείνων δεήσεις,
ἀλλὰ βοηθῆς αὐτοῖς
αὐτεπάγγελτος
ἐν τοῖς καιροῖς.

Μετάφραση

Να δοκιμάζεις τους φίλους (σου)
και από τις ατυχίες στη ζωή
και από τη συμμετοχή στους κινδύνους·
γιατί τη γνησιότητα του χρυσαφιού
(τη) δοκιμάζοντες στη φωτιά,
ενώ τους φίλους
(τούς) διακρίνοντες στις ατυχίες.
Έτσι θα συμπεριφέρεσαι
στους φίλους με τρόπο άριστο,
αν δεν περιμένεις
τα παρακάλια τους,
αλλά αν σπεύδεις σε βοήθειά τους
με δική σου πρωτοβουλία
στις επιβαλλόμενες περιστάσεις.

Γλωσσικά σχόλια

δοκίμαζε: β' εν. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **δοκιμάζω**.

χρήσει: β' εν. οριστ. μέλ. μέσης φωνής του ρ. **χράομαι-δύμαι**.

διαγιγνώσκομεν: α' πληθ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διαγιγνώσκω** (= γνωρίζω καλά).

αὐτεπάγγελτος: ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **αὐτεπάγγελτος, -ος, -ον.**

βοηθῆς: β' εν. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **βοηθέω-ῶ**.

Παράλληλο
κείμενο

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 155

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του πραγματικού φίλου κατά τον Ισοκράτη;

Σύμφωνα με τον Ισοκράτη, ο πραγματικός φίλος φαίνεται από το κατά πόσο συμμετέχει στις ατυχίες και τους κινδύνους στους οποίους βρίσκονται οι φίλοι του, και μάλιστα με τρόπο αυθόρυμητο. Πιστεύει πως ο σωστός φίλος πρέπει να σπεύδει να προσφέρει τη βοήθειά του με δική του πρωτοβουλία, όταν τον χρειάζονται, χωρίς να περιμένει να του τη ζητήσουν ή να τον παρακαλέσουν.

2. Ποια από τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στο παραπάνω απόσπασμα απαντούν στο κείμενο της Ενότητας;

Σύμφωνα με τον Ισοκράτη, ο πραγματικός φίλος φαίνεται από την προσφορά βοήθειας, όταν οι φίλοι του βρίσκονται σε κίνδυνο. Τη συμπεριφορά αυτή, που χαρακτηρίζει έναν καλό και πιστό φίλο, επέδειξε ο Δάμων απέναντι στο Φιντία στο κείμενο της Ενότητας. Όταν ο Φιντίας βρέθηκε σε δύσκολη θέση και ζήτησε τη συνδρομή του Δάμωνα, εκείνος όχι μόνο δεν αρνήθηκε αλλά πήρε τη θέση του φίλου του στη φυλακή, δείχνοντάς του απόλυτη εμπιστοσύνη και διάθεση αυτοθυσίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 14

Μέρος Α

Κείμενο: «Ένα άδικο παράπονο»

Λέων κατεμέμφετο Προμηθέα πολλάκις, διτι μέγαν αὐτὸν ἔπλασεν καὶ καλὸν καὶ τῶν ἄλλων θηρίων δυνατώτερον· «τοιοῦτος δὲ ὅν», ἔφασκε, «τὸν ἀλεκτρυόνα φοβοῦμαι». Καὶ ὁ Προμηθεὺς ἔφη: «Τί με μάτην αἴτιῷ; Τὰ γὰρ ἐμὰ πάντα ἔχεις, ὅσα πλάττειν ἐδυνάμην· ἡ δέ σου ψυχὴ πρὸς τοῦτο μόνον μαλθακή ἐστι». Ἐκλαίεν οὖν ἕαυτὸν ὁ λέων καὶ τῆς δειλίας κατεμέμφετο καὶ τέλος ἀποθανεῖν ἥθελεν. Οὕτω δὲ γνώμης ἔχων ἐλέφαντι περιτυγχάνει καὶ δρῶν διαπαντὸς τὰ ὡτα κινοῦντα, «Τί πάσχεις», ἔφη, «καὶ τί ποτε οὐδὲ μικρὸν ἀτρεμεῖ σου τὸ οὖς;» Καὶ ὁ ἐλέφας κατὰ τύχην περιπτάντος αὐτῷ κώνωπος, «Ορᾶς», ἔφη, «τοῦτο τὸ βραχύ, τὸ βομβοῦν; Ἡν εἰσδύνη μου τῇ τῆς ἀκοῆς ὁδῷ, τένθηκα». Καὶ ὁ λέων, «τί οὖν ἔτι ἀποθήσκειν», ἔφη, «με δεῖ τοσοῦτον ὄντα καὶ ἐλφάντος εὐτυχέστερον, ὃσον κρείττων κώνωπος ὁ ἀλεκτρυών;»

Μύθος του Αισώπου (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 6.

Το απόσπασμα: είναι ένας αλληγορικός μύθος του Αισώπου με πρωταγωνιστή ένα λιοντάρι, ο οποίος με χιουμοριστικό τρόπο αποδεικνύει ότι ακόμη κι ένα μεγαλόσωμο και δυνατό ζώο μπορεί να νικηθεί από έναν εκ πρώτης όψεως ασήμαντο αντίπαλο, όπως είναι το κουνούπι.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Λέων κατεμέμφετο πολλάκις Προμηθέα, διτι μέγαν αὐτὸν ἔπλασεν καὶ καλὸν

Μετάφραση

Ένα λιοντάρι κατηγορούσε πολλές φορές τον Προμηθέα, επειδή το ἔπλασε (ή το ἔκανε) μεγαλόσωμο και όμορφο

Ενότητα
14

καὶ δυνατώτερον
τῶν ἄλλων θηρίων.
«ῶν δὲ τοιοῦτος»,
ἔφασκε,
«φοβοῦμαι τὸν ἀλεκτρούνα.
Καὶ ὁ Προμηθεὺς ἔφη:
«Τί με αἴτιᾳ μάτην;
Ἐχεις γὰρ τὰ ἐμὰ πάντα,
ὅσα ἐδυνάμην πλάττειν·
ἡ δὲ ψυχὴ σου
πρὸς τοῦτο μόνον
μαλθακὴ ἔστι.
Ἐκλαιεν οὖν ὁ λέων ἑαυτόν
καὶ κατεμέμφετο τῆς δειλίας
καὶ ἥθελεν τέλος ἀποθανεῖν.
Οὗτῳ δὲ ἔχων γνώμης
περιτυγχάνει ἐλέφαντι
καὶ ὅρῶν [αὐτόν] κινοῦντα
διαπαντὸς τὰ ὤτα, ἔφη,
«Τι πάσχεις καὶ τὶ ποτε
οὐδὲ ἀτρεμεῖ μικρὸν
τὸ οὖς σου;».
Καὶ ὁ ἐλέφας
περιπτάντος αὐτῷ
κατὰ τύχην κώνωπος,
ἔφη,
«Ορᾶς τοῦτο
τὸ βραχύ, τὸ βούμβοῦν;
Ὕπεισδύνῃ τῇ ὁδῷ τῆς ἀκοῆς μου,
τέθνημα.»
Καὶ ὁ λέων ἔφη,
«Τι οὖν δεῖ ἔτι με ἀποθνήσκειν
δοντα τοσοῦτον
καὶ εὐτυχέστερον ἐλέφαντος,
ὅσον κρείττων (ἔστι)
ὁ ἀλεκτρούνων κώνωπος;».

καὶ πιο δυνατό
από τα ἄλλα θηρία.
«παρόλο ὄμις που είμαι τέτοιο»,
έλεγε,
«φοβάμαι τὸν πετεινό».
Καὶ ο Προμηθέας ἔλεγε (ή απαντούσε):
«Γιατί με κατηγορείς ἀδικα;
Γιατί έχεις όλα τα δικά μου,
όσα μπορούσα να δημιουργήσω.
η ψυχή σου όμις
σ' αυτό μόνο
δειλιάζει».
Ἐκλαιγε λοιπόν το λιοντάρι τον εαυτό του
και [τον] κατηγορούσε για δειλία
και ἥθελε τελικά να πεθάνει.
Καὶ ενώ βρισκόταν σ' αυτή την κατάσταση,
συναντάει ἔναν ελέφαντα
και βλέποντάς τον να κουνάει
συνεχώς τα αυτιά του, είπε:
«Τι παθαίνεις και γιατί επιτέλους
δε μένει ακίνητο ούτε για λίγο
το αυτί σου;».
Καὶ ο ελέφαντας
καθώς πέταξε γύρω του
τυχαία ἔνα κουνούπι,
είπε,
«Βλέπεις αυτό
το μικρό που βουτίζει;
Αν μπει στο αυτί μου
πέθανα».
Καὶ το λιοντάρι είπε:
«Γιατί, λοιπόν, πρέπει πια εγώ να πεθάνω,
αφού είμαι τόσο μεγάλο
και πιο τυχερό από τον ελέφαντα,
όσο πιο δυνατός (είναι)
ο πετεινός από το κουνούπι;

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ένα λιοντάρι, μας διηγείται ο Αίσωπος, όταν πολύ ευχαριστημένο για την ωραία εξωτερική του εμφάνιση και για τη δύναμη που είχε. Παρ' όλα αυτά το λιοντάρι έλεγε πως φοβόταν τον πετεινό.

Για την αδυναμία του αυτή κατηγορούσε τον Προμηθέα, που το έπλασε. Κι ο Προμηθέας που πίστευε ότι το λιοντάρι είχε άδικο, έλεγε ότι του έδωσε όσα μπορούσε να δημιουργήσει και ότι μόνο σε αυτό δειλιάζει: μπροστά στο λάλημα του πετεινού. Το λιοντάρι όμως κατηγορούσε τον εαυτό του για την αδυναμία του αυτή και ήθελε να πεθάνει. Ενώ βρισκόταν σ' αυτή την ψυχολογική κατάσταση, συνάντησε έναν ελέφαντα. Καθώς έβλεπε τον ελέφαντα να κουνάει συνέχεια τα αυτιά του, τον ρώτησε γιατί κάνει αυτή την κίνηση. Τότε ο ελέφαντας, καθώς πετούσε ένα κουνούπι τυχαία γύρω του, απάντησε: «αυτό το μικρό κουνούπι που βουτάει, αν μπει στο αυτί μου, θα με θανατώσει». Ύστερα απ' αυτά το λιοντάρι δεν είχε λόγους πια να θέλει να πεθάνει, αφού ήταν τόσο δυνατό και πιο τυχερό από τον ελέφαντα, όσο πιο δυνατός είναι ο πετεινός από το κουνούπι.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

Προμηθεύς: Τιτάνας, γιος του Τιτάνα Ιαπετού και ξάδερφος του Δία, ευεργέτης των ανθρώπων, που εξαπάτησε για χάρη τους το Δία όταν έκλεψε τη φωτιά από το καμίνι του Ήφαιστου και τη χάρισε στους θνητούς. Ο βασιλιάς των θεών τιμώρησε τον Προμηθέα με τον εξής τρόπο: τον αλυσόδεσε με ατσαλένια δεσμά πάνω στον Καύκασο και έστειλε έναν αετό να του τρώει το συκώτι το οποίο στη συνέχεια αναγεννιόταν, μέχρι που τον απελευθέρωσε ο Ήρακλής. Σύμφωνα με την παραλλαγή που ακολουθεί ο Αίσωπος, ο Προμηθέας είναι ο δημιουργός των ζώων και των ανθρώπων, τους οποίους έπλασε από πηλό και φωτιά με τη βοήθεια της Αθηνάς.

A5. Γλωσσικά σχόλια

**Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις**

• **κατεμέμφετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **καταμέμφομαι** = κατηγορώ, κατακρίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταμέμφομαι, παρτ. κατεμεμφόμην, μέλ. καταμέμφομαι, μέλ. καταμεμφήσομαι, αόρ. κατεμεμφάμην/κατεμέμφην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μεμπτός, άμεμπτος, μομφή.

Ενότητα
14

- **μέγαν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του ανωμάλου επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέγα** = μεγάλος, -η, -ο.
- **αὐτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της επαναληπτικής αντωνυμίας **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
- **ἔπλασεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αρσ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλάττ(σσ)ω** = πλάθω, διαμορφώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πλάττ(σσ)ω, παρτ. ἔπλαττον, μέλ. [πλάσω: μετγν.], αόρ. ἔπλασα, παρχ. [πέπλακα: μετγν.]. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** πλάστης, πλαστικός, πλαστός, πλάσμα, εύπλαστος.
- **καλόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **καλός, καλή, καλόν** = όμορφος, -η, -ο.
- **δυνατώτερον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους συγκρ. βαθμού του δευτερόκλιτου επιθέτου δυνατός. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δυνατός, -ή, -όν, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δυνατώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δυνατώτατος, -η, -ον.
- **τοιοῦτος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(v)** = τέτοιος, -α, -ο.
- **ῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ἦ/ἦν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρχ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/γεγονώς ἦν.
- **ἔφασκε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **φάσκω** = λέω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. (η οριστ. δεν απαντά στους αττικούς πεζογράφους) φάσκω, παρτ. ἔφασκον. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατάφαση, καταφατικός, αποφατικός.
- **τὸν ἀλεκτρυόνα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀλεκτρυόν** [γεν. ἀλεκτρυόνος].
- **φοβοῦμαι:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **φοβέομαι-οῦμαι.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φοβοῦμαι, παρτ. ἐφοβούμην, μέλ. φοβήσομαι [φοβηθήσομαι: μετγν.], αόρ. ἐφοβήθην, παρχ. πεφόβημαι, υπερσ. ἐπεφοβήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** φόβος, φοβερός, φοβία, φόβητρο, επίφοβος.
- **ἔφη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **φημί** = λέω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φημί, παρτ. ἔφην, μέλ. φήσω, αόρ. ἔφησα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** φάση, φήμη, φωνή, προφήτης.
- **τί:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της ερωτηματικής αντων. **τίς, τίσ, τί** = ποιος.
- **μάτην** (: επίρρο. τροπικό) = άδικα, άσκοπα.
- **αἰτιᾶ:** β' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **αἰτιάομαι-ῶμαι** = κατηγορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. αἰτιῶμαι, παρτ. ἡτιώμην, μέλ. αἰτιάσομαι και [αἰτιαθήσομαι: μετγν.], αόρ. ἡτιασάμην και παθ. ἡτιάθην, παρχ. ἡτιάμαι, υπερσ. ἡτιάμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** αἰτία, υπαίτιος, αναίτιος.
- **με:** αιτ. ενικ. α' πρόσ. της προσ. αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὗ** (γεν. γ' πρόσ.) = εγώ, εσύ, αυτός.
- **ἐμά:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους α' πρόσ. για έναν κτήτορα της κτητικής αντωνυμίας **ἐμός, ἐμή, ἐμόν** (ένας κτήτορας, α' πρόσ.), **σός, σή, σόν** (ένας κτήτορας, β'

πρόσ.) ἔος, ἔή, ἔον (ένας κτήτορας, γ' πρόσ.) = δικός μου, δικός σου, δικός του.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Για πολλούς κτήτορες: **ἡμέτερος** (α' πρόσ.), **ὑμέτερος** (β' πρόσ.), **σφέτερος** (γ' πρόσ.) = δικός μας, δικός σας, δικός τους.

- **ἔχεις:** β' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** = έχω. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. **ἔχω**, παρτ. είχον, μέλ. **ἔξω**/σχήσω, αόρ. β' **ἔσχον**, παρκ. **ἔσχηκα**, υπερσ. [έσχήκειν: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευεξία, καχεξία, εξής, σχολή, σχολείο, σχεδόν, σχήμα, ενοχή, αποχή, υπεροχή, κατοχή, ένοχος, μέτοχος.
- **ὅσα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅσος**, **ὅση**, **ὅσον**.
- **πλάττειν:** απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλάττ(σ)ω** = πλάθω, διαμορφώνω. Βλέπε πιο πάνω το **ἐπλαθεν**.
- **ἐδυνάμην:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **δύναμαι** = μπορώ. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, παρτ. **ἐδυνάμην**/**ἡδυνάμην**, μέλ. δυνήσομαι, αόρ. **ἐδυνήθην**/**ἡδυνήθην**/**ἐδυνάσθην**, παρκ. δεδύνημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δύναμη, αδυναμία, δυνάστης, δυνατός, αδύνατος, δυναμικός.
- **σου:** γεν. ενικ. β' πρόσ. της προσωπικής αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὗ** (γεν. γ' πρόσ.) = εγώ, εσύ, αυτός.
- **ψυχή:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ ψυχή** [γεν. τῆς ψυχῆς] = η ψυχή. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ψυχολόγος, ψυχολογικός, ψυχίατρος.
- **τοῦτο:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος**, **αὗτη**, **τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
- **μαλθακή:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ μαλθακός**, **-ή**, **-όν**.
- **ἐστί:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἐκλαιεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **κλαίω**/**κλάω** = κλαίω. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κλαίω, παρτ. **ἐκλαιον**/**ἐκλαον**, μέλ. κλαύσομαι/κλαήσω/κλαιέσω, αόρ. **ἐκλαυσα**. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κλάμα, κλάψα, κλαψιάρης, κλαυθμός.
- **ἐαυτόν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους γ' πρόσ. της αυτοπαθητικής αντωνυμίας **ἐμαυτοῦ** (α' πρόσ.), **σεαυτοῦ** (β' πρόσ.), **ἐαυτοῦ** (γ' πρόσ.) (μόνο πλάγιες πτώσεις).
- **ὁ λέων:** (βλέπε πιο πάνω).
- **τῆς δειλίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δειλία**.
- **κατεμέμφετο:** (βλέπε πιο πάνω).
- **ἀποθανεῖν:** απαρ. αιρ. του ρ. **ἀποθηήσκω** = πεθαίνω, σκοτώνομαι. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποθηήσκω, παρτ. ἀπέθησκον, μέλ. ἀποθανοῦμαι, αόρ. β' ἀπέθανον, παρκ. τέθνηκα, υπερσ. ἐτεθνήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θάνατος, θνητός, αθάνατος, θνησιμότητα.
- **ἥθελεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **θέλω**/**ἐθέλω** = θέλω. **XΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἥθέλω / θέλω, παρτ. **ἥθελον**, μέλ. **ἥθελήσω** / **θελήσω**, αόρ. **ἥθελησα**, παρκ. **ἥθεληκα**, υπερσ. **ἥθελήκειν**. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θέληση, εθελοντής, θέλημα, άθελα, καλοθελητής.

Ενότητα
14

- **γνώμης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή γνώμη.**
- **ἔχων:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** = έχω. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἐλέφαντι:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ ἐλέφας** [τοῦ ἐλέφαντος] = ο ελέφαντας.
- **περιτυγχάνει:** γ' ενικ. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **περιτυγχάνω** = συναντώ. **XRONOI:** ενεστ. περιτυγχάνω, παρτ. περιετύγχανον, μέλ. περιτεύξομαι, αρό. β' περιέτυχον, παρκ. περιτεύχηκα, υπερσ. περιτευχηκώς ήν. **OMOPPIZA στη N.E.** τύχη, τυχερός, άτυχος, επιτυχία, αποτυχία, επίτευξη.
- **όρῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **όράω, -ω** = βλέπω, κοιτάζω. **XRONOI:** ενεστ. όρῶ, παρτ. έώδων, μέλ. ὄψομαι, αρό. β' εῖδον, παρκ. έόρακα/έώρακα/όπωπα, υπερσ. έωράκειν/έօρακώς ήν. **OMOPPIZA στη N.E.** όραση, όραμα, ορατός, αόρατος, είδωλο, ιδέα, οφθαλμίατρος, επόπτης, ύποπτος.
- **τά ὅτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό οὖς** [γεν. τοῦ ὥτος] = το αυτί.
- **κινοῦντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κινέω, -ω** = κιουνώ. **XRONOI:** ενεστ. κινῶ, παρτ. ἔκινουν, μέλ. κινήσω, αρό. ἔκινησα, παρκ. κεκίνηκα. **OMOPPIZA στη N.E.** κίνημα, κίνηση, κινητός, ευκίνητος, ακίνητος, μετακίνηση, κούνια, κούνημα, ανακινώ, μετακινώ, παρακινώ.
- **τί:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της ερωτηματικής αντων. **τίς, τίς, τί** (= ποιος).
- **πάσχεις:** β' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **πάσχω** = παθαίνω. **XRONOI:** ενεστ. πάσχω, παρτ. ἔπασχον, μέλ. πείσομαι, αρό. β' ἔπαθον, παρκ. πέπονθα, υπερσ. ἔπεπόνθειν/πεπονθώς ήν. **OMOPPIZA στη N.E.** πάθημα, πάθος, πάθηση, παθητικός.
- **ἔφη:** (βλέπε πιο πάνω).
- **ἀτρεμεῖ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **ἀτρεμέω, -ω** = μένω ακίνητος. **XRONOI:** στους αττικούς πεζογράφους απαντά μόνο στον ενεστ., τα άλλα ποιητ. και μεταγενέστερα.
- **τό οὖς:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό οὖς** (γεν. ώτος).
- **περιπτάντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. του ρ. **περιπέτομαι** = πετώ γύρω από κάτι. **XRONOI:** ενεστ. περιπέτομαι, παρτ. [περιεπετόμην: ποιητ.], μέλ. περιπτήσομαι, αρό. β' περιεπτόμην, [περιεπετάσθην: μετγν.]. **OMOPPIZA στη N.E.** πτήση, πτηνό, πτέρυγα, πέταγμα, πετεινός.
- **αὐτῷ:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους της επαναλ. αντωνυμίας **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
- **κώνωπος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **κώνωψ** [γεν. κώνωπος] = κουνούπι.
- **όρᾶς:** β' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **όράω, -ω** = βλέπω. Βλέπε πιο πάνω.

- **τό βραχύ:** αιτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ό βραχύς, ἡ βραχεῖα,** **τό βραχύ** = μικρός, –ή, –ό. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** βραχύς, βραχεῖα, βραχύ. **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** βραχύτερος, βραχυτέρα, βραχύτερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** βραχύτατος, βραχυτάτη, βραχύτατον.
- **βομβοῦν:** αιτ. ενικ. ουδετ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **βομβέω, –ω** = δημιουργόθόρυβο, βουζίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** στους δοκίμους αττικούς πεζογράφους απαντά μόνο ο ενεστώτας. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βόμβα, βομβητής, βομβαρδισμός.
- **ἢν** (: υποθετικός σύνδεσμος που συντάσσεται με υποτακτική) = εάν, αν.
- **εἰσδύνηη:** γ' ενικ. πρόσ. υποτακτ. ενεστ. του ρ. **εἰδύνομαι/εἰσδύνω** = βιθίζομαι, μπαίνω. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δύση, κατάδυση, δύτης, ένδυμα, επενδυτής, δυτικός, ντύσιμο.
- **όδφ:** δοτ. ενικ. θηλ.. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ἡ ὁδός** [γεν. τῆς ὁδοῦ] = δρόμος. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οδικός, οδηγός, κάθοδος, άνοδος, είσοδος, ξειδος, πάροδος, δίοδος, οδοιπόρος.
- **τέθνηκα:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. παρο. του ρ. **θνήσκω/ἀποθνήσκω** = πεθαίνω, σκοτώνομαι. Βλέπε πιο πάνω το **ἀποθανεῖν**.
- **ἀποθνήσκειν:** απαρ. ενεστ. του ρ. **ἀποθνήσκω** = πεθαίνω.
- **δεῖ:** οριστ. ενεστ. του απρόσ. ρ. **δεῖ** = πρέπει. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δεῖ, παρτ. ἔδει, μέλ. δεήσει, αορ. ἐδέησε.
- **τοσοῦτον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της δεικτικής αντωνυμίας **τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτον** = τόσο μεγάλος.
- **ὄντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἐλέφαντος:** γεν. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἐλέφας** [γεν. ἐλέφαντος].
- **εὐτυχέστερον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους, συγκριτ. βαθμού του τριτόκλιτου επιθέτου **ό, ἡ εὐτυχής, τό εὐτυχές** = τυχερός, –ή, –ό. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ο, ή εὐτυχής, τό εὐτυχές, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** εὐτυχέστερος, –α, –ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐτυχέστατος, –η, –ον. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευτυχία, ευτυχισμένος, τυχερός, άτυχος, τύχη.
- **κρείττων:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους, συγκριτ. βαθμού του επιθέτου **ἀγαθός** = όμορφος, (δυνατός). Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀγαθός, –ή, –όν, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ο, ή ἀμείνων, τό ἀμεινον/ ο, ή βελτίων, τό βέλτιον / ο, ή κρείττων, τό κρείττον / ο, ή λάφων, τό λάφον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄριστος / βέλτιστος / κράτιστος / λάφος.

Ενότητα
14

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
καταμέμφεται	κατεμέμφετο	καταμέμφεται/ καταμεμφήσεται	κατεμέμφατο/ κατεμέμφθη	—	—
πλάττει	ἔπλαττε	πλάσει	ἔπλασεν	(πέπλακε)	—
ών	—	έσδιμενος	γενόμενος	γεγονώς	—
φοβούμαι	ἔφοβούμην	φοβήσομαι/ φοβηθήσομαι	ἔφοβήθην	πεφόβημαι	έπεφοβήμην
φησί	ἔφη	φήσει	ἔφησε	(εἴρητε)	(εἰρήκει)
αἰτιᾷ	ήτιω	αίτιαση/ αίτιάσει (αίτιαθήση)	ήτιάσω	ήτιάσαι	ήτιάσο
ἔχεις	εἶχες	ἔξεις/ σχήσεις	ἔσχες	ἔσχηκας	έσχήκεις
πλάττειν	—	πλάσειν	πλᾶσαι	(πεπλακέναι)	—
δύναμαι	έδυνάμην/ ήδυνάμην	δυνήσομαι	έδυνησάμην/ έδυνήθην/ ήδυνήθην/ έδυνάσθην	δεδύνημαι	—
ἐστί	ήν	ἔσται	ἔγένετο	γέγονε	έγεγόνει
κλαίει	ἔκλαιεν	κλαύσεται/ κλαυσεῖται/ κλαυήσει κλαήσει	ἔκλαυσε	—	—
ἀποθήσκειν	—	ἀποθανεῖσθαι	ἀποθανεῖν	τεθνηκέναι	—
ἔθέλει/ θέλει	ήθελεν	ἔθελήσει/ θελήσει	ήθελησε/ θελησε	ήθεληκε	ήθελήκει
ἔχων	—	ἔξων	σχών/σχήσας	έσχηκώς	—
περιτυγχάνει	περιετύγχανε	περιτεύξεται	περιέτυχε	περιτεύχηκε	περιτευχηκώς ή
όρῶν	—	όψόμενος	ΐδών	έωρακώς/ δπωπώς	—
κινοῦντα	—	κινήσοντα	κινήσαντα	κεκινηρότα	—
πάσχεις	ἔπασχες	πείσει/-η	ἔπαθες	πέπονθας	(έπεπόνθεις)
περιπτετομένου	—	περιπτησομένου	περιπτετησομένου (περιπτεταισθέντος)	—	—
όρᾶς	έώρας	όψη/-ει	εἶδες	έωρακας	έωράκεις
ἀποθήσκω	ἀπέθησκον	ἀποθανοῦμαι	ἀπέθανον	τέθνηκα	ἐτεθνήκειν
δεῖ	ἔδει	δεήσει	ἔδεησε	(δεδέηκε)	(έδεδεήκει)
ὄντα	—	έσόμενον	γενόμενον	γεγονότα	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔπλασεν	πλάσῃ	πλάσαι/ πλάσειε	πλασάτω	πλᾶσαι	πλάσας, -ασα, -αν
φοβούμαι	φοβῶμαι	φοβούμην	—	φοβεῖσθαι	φοβούμενος, -η, -ον
αἴτιᾳ	αἴτιᾳ	αἴτιῷ	αἴτιῷ	αἴτιασθαι	αἴτιώμενος, -η, -ον
ἐστί	ἢ	εἴη	ἐστω	εἶναι	Ὥν, οὔσα, ὄν
περιτυγχάνει	περιτυγχάνῃ	περιτυγχάνου	περιτυγχανέτω	περιτυγχάνειν	περιτυγχάνων, -ουσα, -ον
πάσχεις	πάσχῃς	πάσχοις	πάσχε	πάσχειν	πάσχων, -ουσα, -ον
ὅρᾶς	ὅρᾶς	ὅρφε/ -ώρης	ὅρα	ὅρᾶν	ὅρῶν, -ῶσα, -ῶν
τέθνηκα	τεθνηκώς ὡ	τεθνηκώς εἴην	—	τεθνηκέναι	τεθνηκώς, -κυῖα, -κός
δεῖ	δέῃ	δέοι	—	δεῖν	δέον

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

1. **Λέων κατεμέμφετο Προμηθέα πολλάκις:** κύρ. πρότ. **Λέων:** υποκ. στο κατεμέμφετο. **Προμηθέα:** αντικ. πολλάκις: επιρρ. προσδ. ποσού.
2. **ὅτι μέγαν αὐτὸν ἔπλασεν καὶ καλὸν καὶ τῶν ἄλλων θηρίων δυνατώτερον:** δευτ. αιτιολ. πρότ. (**Προμηθεύς:** ενν.): υποκ. στο ἔπλασεν. **μέγαν-καλόν-δυνατώτερον:** προληπτικά κατηγορούμενα στο **αὐτόν:** αντικ. **τῶν ἄλλων:** επιθ. προσδ. στο **θηρίων:** γεν. συγκριτική από το δυνατώτερον.
3. **τοιοῦτος δὲ ὁν τὸν ἀλεκτρυόνα φοβοῦμαι:** κύρ. πρότ. (ἐγώ – δηλ. ὁ λέων: ενν.): υποκ. στο **φοβοῦμαι** και στη μτχ. **ὁν:** εναντιωμ. μτχ. **τοιοῦτος:** κατηγ. στο (ἐγώ). **ἀλεκτρυόνα:** αντικ. στο φοβοῦμαι.
4. **ἔφασκε (ὁ λέων):** κυρ. (παρενθετική) πρότ. (**ὁ λέων:** ενν.): υποκ. στο **ἔφασκε.**
5. **Καὶ ὁ Προμηθεὺς ἔφη:** κύρ. πρότ. **ὁ Προμηθεύς:** υποκ. στο **ἔφη.**
6. **Τί με μάτην αἰτιᾷ;** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση (**σύ:** ενν.): υποκ. στο **αἰτιᾷ.** **με:** αντικ. **τί:** αιτιατ. της αιτίας ή του σκοπού. **μάτην:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
7. **Τὰ γὰρ ἐμὰ πάντα ἔχεις:** κύρ. πρότ. (**σύ:** ενν.): υποκ. στο **ἔχεις.** **τὰ ἐμά:** αντικ. **πάντα:** κατηγ. προσδ. στο τά ἐμά.
8. **ὅσα πλάττειν ἐδυνάμην:** δευτ. αναφ. πρότ. προσδιοριστική στη φράση **ἐμά πάντα** της κύριας πρότασης. (**ἐγώ:** ενν.): υποκ. στο **ἐδυνάμην** και στο **πλάττειν** (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο ἐδυνάμην. **ὅσα:** σύστοιχο αντικ. στο πλάττειν (: ὅσα πλάσματα).
9. **ἡ δὲ ψυχή σου πρὸς τοῦτο μόνον μαλθακὴ ἐστι:** κύρ. πρότ. **μαλθακή:** κατηγ. στο **ἡ ψυχή:** υποκ. στο **ἐστι.** **σου:** γεν. κτητ. από το ψυχή. **πρὸς τοῦτο:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **μόνον:** επιρρ. προσδ. ποσού.

Ενότητα
14

10. Ἐκλαιεν οὖν ἑαυτὸν ὁ λέων: κύρ. πρότ. ὁ λέων: υποκ. στο ἐκλαιεν. ἑαυτόν: αντικ.
11. καὶ τῆς δειλίας κατεμέμφετο (ἑαυτόν): κύρ. πρότ. (ὁ λέων: ενν.): υποκ. στο κατεμέμφετο. (ἑαυτόν): αντικ. δειλίας: γεν. της αιτίας από το κατεμέμφετο.
12. καὶ τέλος ἀποθανεῖν ἥθελεν: κύρ. πρότ. (ὁ λέων: ενν.): υποκ. στο ἥθελεν και στο ἀποθανεῖν (: ταυτοπροσωπία): τελ. απαρ. αντικ. στο ἥθελεν. τέλος: αιτιατ. του χρόνου.
13. Οὗτος δὲ γνώμης ἔχων ἐλέφαντι περιτυγχάνει: κύρ. πρότ. (ὁ λέων: ενν.): υποκ. στο περιτυγχάνει και στη μιχ. ἔχων: χρον. μιχ. γνώμης: αντικ. στη μιχ. ἐλέφαντι: αντικ. στο περιτυγχάνει. οὗτος: επιρρ. προσδ. τρόπου.
14. καὶ ὁρῶν διαπαντός τὰ ὄτα κινοῦντα ἔφη: κύρ. πρότ. (ὁ λέων: ενν.): υποκ. στο ἔφη και στη μιχ. ὁρῶν: τροπ. μιχ. (τὸν ἐλέφαντα: ενν.): αντικ. στη μιχ. ὁρῶν και υποκ. στη μιχ. κινοῦντα: κατηγ. μιχ. από τη μιχ. ὁρῶν και αναφέρεται στο αντικείμενό της (τόν ἐλέφαντα). τὰ ὄτα: αντικ. στη μιχ. κινοῦντα. διαπαντός: επιρρ. προσδ. τρόπου.
15. Τὶ πάσχεις: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. (σύ: ενν. δηλ. ὁ ἐλέφας): υποκ. στο πάσχεις. τί: αιτιατ. της αιτίας ή του σκοπού (μπορει να σταθεί και ως σύστοιχο αντικείμενο στο πάσχεις).
16. καὶ τί ποτε οὐδὲ μικρὸν ἀτρεμεῖ σου τὸ οὖς: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση που συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη ευθεία ερώτηση με το συμπλεκτικό σύνδεσμο καί. τὸ οὖς: υποκ. στο ἀτρεμεῖ. τί: αιτιατ. της αιτίας ή του σκοπού. μικρόν: αιτιατ. του χρόνου. σου: γεν. κτητ. από το οὖς.
17. ἔφη (ὁ λέων): κύρ. (παρενθετική) πρότ. (ὁ λέων: ενν.): υποκ. στο ἔφη.
18. Καὶ ὁ ἐλέφας κατὰ τύχην περιπτάντος αὐτῷ κώνωπος ἔφη: κύρ. πρότ. ὁ ἐλέφας: υποκ. στο ἔφη. κώνωπος: υποκ. στη μιχ. περιπτάντος: χρον. μιχ., γενική απόλυτη. κατὰ τύχην: εμπροθ. προσδ. τρόπου. αὐτῷ: αντικ. στη μιχ.
19. Όρãς τοῦτο τὸ βραχὺ, τὸ βομβοῦν: κύρ. πρότ., ευθεία ερώτηση. (σύ: ενν.): υποκ. στο ὁρãς. τὸ βραχὺ – τὸ βομβοῦν (: επιθ. μιχ.): επιθετικοί προσδ. στο τοῦτο: αντικ. στο ρήμα.
20. Ἡν εἰσδύνῃ μου τῇ τῆς ἀκοῆς ὄδῳ: δευτ. υποθ. πρότ. (τοῦτο: ενν.): υποκ. στο εἰσδύνῃ. μου: γεν. υποκ. από το ἀκοῆς: γεν. υποκ. στο τῇ ὄδῳ: αντικ.
21. τέθνηκα: κύρ. πρότ. (έγώ: ενν. δηλ. ὁ ἐλέφας): υποκ.
22. Καὶ ὁ λέων ἔφη: κύρ. πρότ. ὁ λέων: υποκ. στο ἔφη.
23. Τί οὖν ἔτι ἀποθνήσκειν με δεῖ τοσοῦτον ὄντα καὶ ἐλέφαντος εὔτυχέστερον;: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. ἀποθνήσκειν: τελ. απαρ. υποκ. στο απρόσωπο δεῖ. με: υποκ. στο ἀποθνήσκειν και στη μιχ. ὄντα: χρον. μιχ. τοσοῦτον - εὔτυχέστερον: κατηγορούμενα στο με. ἐλέφαντος: γεν. συγκριτική από το ευτυχέστερον. τι: αιτ. της αιτίας ή του σκοπού.
24. ὅσον κρείττων (ἐστί) κώνωπος ὁ ἀλεκτρυών: δευτ. αναφ. πρότ. κρείττων: κα-

τηγ. στο ό ἀλεκτρυών: υποκ. στο (ἐστί: ενν.). κώνωπος: γεν. συγκριτική από το κρείττων. ὅσον: αιτ. του ποσού.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 108 του σχολικού βιβλίου

1. Για ποιον λόγο κατηγορούσε τον Προμηθέα το λιοντάρι και πώς απάντησε εκείνος;

Το λιοντάρι, ενώ ήταν ικανοποιημένο από την εξωτερική του εμφάνιση και τη μεγάλη του δύναμη, ένιωθε φόβο όταν άκουγε τον πετεινό, αισθανόταν δηλαδή πως ήταν πλασμένο με ένα σοβαρό μειονέκτημα. Για το λόγο αυτό κατηγορούσε τον Προμηθέα, ο οποίος –σύμφωνα με μία εκδοχή του μύθου– ήταν ο δημιουργός ανθρώπων και ζώων.

Ο Προμηθέας απάντησε στο λιοντάρι πως οι κατηγορίες του ήταν άδικες και δε θα έπρεπε να παραπονείται, αφού, με εξαίρεση αυτή την αδυναμία, του είχε δώσει όλες τις ικανότητες και τα χαρακτηριστικά που είχε ο ίδιος, και όσα ήταν δυνατόν να δημιουργήσει.

2. Γιατί ο ελέφαντας φοβόταν το κουνούπι;

Ο μεγαλόσωμος ελέφαντας φοβόταν το μικροσκοπικό κουνούπι επειδή, αν έμπαινε στο αυτί του, θα του προξενούσε τόσο μεγάλη ενόχληση με το πέταγμα και το θόρυβο που έκανε, ώστε θα υπέφερε πολύ. Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι ένα έντομο που φαίνεται ασήμαντο και ακίνδυνο όπως το κουνούπι μπορεί να προκαλέσει τρόμο και βλάβη σε ένα από τα δυνατότερα και πιο ογκώδη ζώα. Τελικά, κάθε ον έχει τη δική του δύναμη και τη δυνατότητα να ωφελήσει ή να βλάψει, η οποία δεν είναι πάντα συνάρτηση του μεγέθους ή της εξωτερικής του εμφάνισης.

3. Ποιο συμπέρασμα έβγαλε το λιοντάρι από όσα του είπε ο ελέφαντας; Ποιο νομίζετε ότι είναι το επιμύθιο (συμπέρασμα, δίδαγμα) της ιστορίας που διαβάσατε;

Η συνάντηση του λιονταριού με τον ελέφαντα υπήρξε ιδιαίτερα διδακτική και λυτρωτική για το βασιλιά των ζώων. Η εικόνα του τεράστιου ζώου που κουνούσε διαρκώς τα αυτιά του, για να εμποδίσει το κουνούπι να διεισδύσει, βοήθησε το λιοντάρι να συνειδητοποιήσει ότι κανές δεν είναι τέλειος ούτε ανίκητος, και γι' αυτόν το λόγο πρέπει να συμφιλιωνόμαστε με τις αδυναμίες μας. Ένα μειονέκτημα δεν πρέπει να μας κάνει να ξάνουμε την εμπιστοσύνη στον εαυτό μας, αλλά να το δεχόμαστε ως μέρος της προσωπικότητάς μας και να το αντιμετωπίζουμε ή –αν

Ενότητα
14

είναι εφικτό – να το διορθώνουμε. Άλλωστε, αν παρατηρήσουμε τους άλλους, θα διαπιστώσουμε ότι δεν υπάρχει ούτε ένας άνθρωπος χωρίς ελαττώματα, φόβους και ανασφαλειες.

Το επιμύθιο της ιστορίας μπορεί να συνοψιστεί στη φράση: και οι μικροί έχουν μεγάλη δύναμη.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ρήμα ἄρχω

Ετυμολογικά: παραγωγή επιθέτων από ρήματα (α' μέρος)

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ρ. ἄρχω

ἄρχω: αρχίζω, ξεκινώ / είμαι άρχοντας, κυβερνώ, εξουσιάζω.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ρ. ἄρχω

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

ἀρχός, ὁ: ο αρχηγός.

ἀρχεύω: είμαι αρχηγός.

Σύνθετες λέξεις

ἀρχιθεωρός, ὁ: ο αρχηγός.

ἀρχέχορος, -ος, -ον: ο πρώτος του χορού.

ἀρχέκακος, -ος, -ον: ο πρώτος αίτιος του κακού.

ἀρχηγετῶ: ξεκινώ.

πείθαρχος, -ος, -ον: υπάκουος.

ἐξάρχω: αρχίζω κάτι.

τριηραρχία, ἡ: το αξίωμα του τριήραρχου, η αρχηγία τριήρους / δημόσια λειτουργία στην αρχαία Αθήνα, κατά την οποία οι πιο εύποροι πολίτες αναλάμβαναν τα έξοδα για τον εξοπλισμό τριήρους.

Αρχαία / Νέα Ελληνική**Απλές λέξεις**

ἀρχή, ἡ: το πρώτο σημείο από όπου ξεκινάει κάτι, έναρξη, αφετηρία, ξεκίνημα / η πρώτη αιτία / προύποθεση, όρος, βάση / εξουσία, κυριαρχία.

ἀρχων (-οντας), ὁ: αυτός που έχει στα χέρια του την εξουσία, κυβερνήτης, αρχηγός, διοικητής, (ν.ε.) άνθρωπος που κατάγεται από αριστοκρατική οικογένεια και έχει μεγάλη περιουσία / (μιτφ.) άνθρωπος που κερδίζει το σεβασμό των άλλων χάρη στη συμπεριφορά του.

ἀρχίζω: κάνω την αρχή, ξεκινώ.

ἀρχικός, -ὴ, -ὸς(v): (α.ε.) βασιλικός, πρεμονικός / ο κατάλληλος να εξουσιάζει / ο σπουδαιότερος, (ν.ε.) αυτός που βρίσκεται στην αρχή, πρώτος.

ἀρχαῖος, -α, -ο(v): αυτός που υπήρξε ή δημιουργήθηκε πολύ παλιά, στο μακρινό παρελθόν / αυτός που σχετίζεται με το μακρινό παρελθόν, (α.ε.) ηλικιωμένος / απαρχαιωμένος, ξεπερασμένος, παρωχημένος / απλοϊκός, ανόητος.

ἀρχαιότης (-τητα), ἡ: η ιδιότητα του αρχαίου, η παλαιότητα, (α.ε.) απλότητα, (ν.ε.) η ιστορική περίοδος από την εμφάνιση του ανθρώπου μέχρι το Μεσαίωνα.

ἀρχαιώκος, -ὴ, -ὸς(v): αυτός που έχει ή μιμείται τις συνήθειες και τους τρόπους των αρχαίων, (ν.ε.) αυτός που ανήκει στην τέχνη της αρχαϊκής περιόδου (7ος-6ος αι. π.Χ.).

ἀρχαῖων: μιμούμαι τον τρόπο των αρχαίων.

ἀρχεῖο(v), τὸ: (α.ε.) κατοικία, έδρα των αρχόντων / το σύνολο των αρχόντων // (ν.ε.) ιδιωτική ή δημόσια συλλογή εγγράφων ή/και οπτικοακουστικού υλικού και αντικειμένων / ο χώρος όπου φυλάσσονται οι συλλογές αυτές / ηλεκτρονικό αρχείο.

Σύνθετες λέξεις

ἀρχηγός, ὁ: (α.ε.) αυτός που αρχίζει κάτι, ο πρωταίτιος / ιδρυτής, γενάρχης / αυτός που τηγίται, που καθοδηγεί μια ομάδα / πρεμόνας.

ἀρχάγγελος, ὁ: ο αρχηγός, ο πρώτος των αγγέλων.

ἀρχέγονος, -η, -ο(v): αυτός που υπάρχει από την εμφάνιση του όντος, πρώτος.

ἀρχέτυπο(v), τὸ: το πρωτότυπο.

ἀρχιερεὺς (-έας), ὁ: ο ανώτατος ιερέας.

ἀρχιτέκτων (-ονας), ὁ: (α.ε.) ο αρχηγός των τεκτόνων, ο πρωτομάστορας, αυτός που διευθύνει τα έργα // (ν.ε.) επιστήμονας που ασχολείται με τη σχεδίαση κτηρίων / (μιτφ.) αυτός που ορματίζεται και σχεδιάζει κάτι σημαντικό.

ἀρχαιολογία, ἡ: (α.ε.) λόγος ή ιστορική αφήγηση για αρχαία γεγονότα // (ν.ε.) επι-

Ενότητα
14

- στήμη που ασχολείται με την ανεύρεση και τη μελέτη αρχαίων μνημείων / (μτφ.) οιδήποτε είναι παλιό και ξεπερασμένο, εκτός μόδας.
- ἀρχαιοεσία, ἡ:** εκλογή αρχόντων / **οἱ ἀρχαιοεσίες:** οι εκλογές.
- ἀρχαιοπρεπής, -ης, ἐς:** αυτός που ταιριάζει στην αρχαιότητα, στους τρόπους των αρχαίων.
- ὑπάρχω:** (α.ε.) κάνω την αρχή, αρχίζω / ανήκω σε κάποιον / είμαι στη διάθεση κάποιου / ευνοώ, υποστηρίζω / έχω υπόσταση, υφίσταμαι / ζω / βρίσκομαι.
- ἔξαρχος, ὁ:** (α.ε.) αρχηγός // (ν.ε.) εκκλησιαστικός αντιπρόσωπος.
- μοναρχία, ἡ:** το μοναρχικό πολίτευμα, βασιλεία.
- δῆμαρχος, ὁ:** (α.ε.) στην αρχαία Αθήνα ο αρχηγός του δήμου (πρόσωπο με θητεία ενός έτους και καθήκοντα όπως η τήρηση των καταλόγων, ο έλεγχος της εισπραξης των φόρων κ.ά.), (ν.ε.) πρόσωπο που εκλέγεται κάθε τέσσερα χρόνια με ψηφοφορία και ασκεί τη διοίκηση του δήμου.
- φρουράρχος, ὁ:** (α.ε.) ο διοικητής της φρουράς // (ν.ε.) ο διοικητής του φρουραρχείου (υπηρεσία του στρατού αντίστοιχη της αστυνομίας).
- ἄναρχος, -ος (-η), -ο(ν):** αυτός που δεν έχει αρχή / αυτός που δεν έχει άρχοντες, (ν.ε.) αυτός που δεν ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες.
- γενάρχης, ὁ:** ο πρόγονος από τον οποίο ξεκινά ένα γένος.
- γυμνασιάρχης, ὁ:** (α.ε.) επόπτης γυμνικών αγώνων, γυμνασίαρχος // (ν.ε.) ο διευθυντής γυμνασίου.
- πειθαρχία, ἡ:** υπακοή, υποταγή, ευπείθεια.
- πατριάρχης, ὁ:** αρχηγός γένους, φυλής, (ν.ε.) τίτλος του ανώτατου επισκόπου και αρχηγού κάθε ορθόδοξης Εκκλησίας.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

- αρχάριος, -α, -ο:** αυτός που αρχίζει να μαθαίνει κάτι, ο μη πεπειραμένος.
- αρχονταρίκι, το:** χώρος μοναστηριού για την περιποίηση των επισκεπτών.
- αρχοντιά, η:** το να είναι κανείς άρχοντας / οι τρόποι και η συμπεριφορά που ταιριάζει σε άρχοντα.
- αρχοντικός, -η, -ό:** αυτός που αναφέρεται ή μοιάζει με άρχοντα.

Σύνθετες λέξεις

- αρχηγείο, το:** η έδρα του αρχηγού / τα γραφεία όπου στεγάζεται η διοίκηση και το επιτελείο των σωμάτων ασφαλείας.
- αρχοντοχωριάτης, ο:** άνθρωπος συνήθως νεόπλουτος και με άξεστους τρόπους, ο οποίος προσποιείται τον αριστοκράτη.

αρχοντόσπιτο, το: το σπίτι που ανήκει σε άρχοντες / οικογένεια αρχόντων.

αρχιμηνιά, η: η πρώτη μέρα του μήνα.

αρχιπέλαγος, το: η θαλάσσια περιοχή που περιλαμβάνει νησιά / τα νησιά του Αιγαίου πελάγους.

αρχιστράτηγος, ο: ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων μιας χώρας.

αρχαιογνωσία, η: η συστηματική μελέτη και γνώση του αρχαίου κόσμου.

αρχαιοελληνικός, -ή, -ό: αυτός που σχετίζεται με την αρχαία Ελλάδα.

αρχαιοκάπηλος, ο: αυτός που ασχολείται με το παρανομό εμπόριο αρχαιοτήτων.

αρχαιοδίφης, ο: αυτός που ερευνά την αρχαιότητα μελετώντας τις αρχαίες πηγές (π.χ. αρχαία κείμενα, επιγραφές, κ.λπ.).

αρχαιομαθής, -ής, -ές: αυτός που έχει βαθιά γνώση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

αρχειοθετώ: ταξινομώ έγγραφα ή άλλο υλικό σε αρχείο.

πλοίαρχος, ο: κυβερνήτης πλοίου, καπετάνιος / ανώτερος αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού.

εργοστασιάρχης, ο: ιδιοκτήτης εργοστασίου, βιομήχανος.

θιασάρχης, ο: αυτός που διευθύνει έναν θίασο ηθοποιών.

λυκειάρχης, ο: διευθυντής λυκείου.

οικογενειάρχης, ο: αυτός που έχει οικογένεια / ο αρχηγός της οικογένειας.

ποιμενάρχης, ο: ο ιεράρχης που καθοδηγεί πνευματικά τους πιστούς.

φεουδάρχης, ο: ο ιδιοκτήτης φέουδου, τσιφλικιού.

εξαρχής: (επιφρ.) από την αρχή.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 109 του σχολικού βιβλίου

1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της ν.ε. που δίνονται στη στήλη Α' με αυτές της στήλης Β' και να σχηματίσετε αποδεκτές φράσεις:

A'	B'
1. έξαρχος	α. ύφος
2. άναρχος	β. Αρχιερεύς
3. αρχαιοπρεπής	γ. ένστικτο
4. αρχαιολογικός	δ. πειθαρχία
5. στρατιωτικός	ε. Θεός
6. Μέγας	στ. Πανάγιος Τάφος
7. αρχέγονος	ζ. εύρημα

- έξαρχος του Πανάγιου Τάφου
- άναρχος Θεός
- αρχαιοπρεπές ύφος

Ενότητα
14

- αρχαιολογικό εύρημα
- στρατιωτική πειθαρχία
- Μέγας Αρχιερεύς
- αρχέγονο ένστικτο

(1-στ, 2-ε, 3-α, 4-ζ, 5-δ, 6-β, 7-γ)

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με λέξεις της ν.ε. ετυμολογικώς συγγενείς με εκείνες του Λεξιλογικού Πίνακα.

ουσιαστικό	ουσιαστικό	επίθετο
ο δήμαρχος	η δημαρχία	δημαρχιακός
ο μονάρχης	η μοναρχία	μοναρχικός
ο έξαρχος	η έξαρχία	εξαρχικός
ο πατριάρχης	η πατριαρχία	πατριαρχικός
—	το Πατριαρχείο	
ο αρχηγός	η πειθαρχία	πειθαρχικός
ο άναρχος	η αρχηγία	αρχηγικός
	η αναρχία	αναρχικός

[Σημ: η λέξη «άναρχος» είναι επίθετο (-ος, -η, -ο), ενώ το επίθετο «αναρχικός» χρησιμοποιείται και ως ουσιαστικό (ουσιαστικοποιημένο επίθετο)].

3. Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις / φράσεις σε προτάσεις της ν.ε., ώστε να αναδειχθεί η διαφορά στη σημασία τους:

- a. **κατ' αρχάς**
 b. **κατ' αρχήν**
 c. **αρχικά**

a. Κατ' αρχάς (= στην αρχή, αρχικά, πρώτα-πρώτα) πίστευα πως είχες δίκιο που θεωρούσες τον Κώστα ανέντιμο, τώρα όμως κατάλαβα ότι έκανες λάθος.

b. Η αντιπολίτευση διαφώνησε **κατ' αρχήν** (= για λόγους αρχής / στα βασικά σημεία) με το νέο νομοσχέδιο σχετικά με το ασφαλιστικό.

c. Η ομιλήτρια **αρχικά** (= στην αρχή, αρχίζοντας) εξέθεσε τους πιθανούς κινδύνους από τα μεταλλαγμένα προϊόντα και στη συνέχεια έδωσε μία λίστα με εταιρείες που παράγουν ή χρησιμοποιούν μεταλλαγμένες πρώτες ύλες.

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή επιθέτων από ρήματα (α' μέρος)

**Ρηματικά επίθετα
σε -τος**

Σημαίνουν:

- **ό,τι και η μετοχή παθητικού παρακειμένου** του ρήματος από το οποίο παράγονται, π.χ. λύω > **λυτός** = λελυμένος (= λυμένος)
- **εκείνον που μπορεί να πάθει** ο,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται, π.χ. δρῶ > **όρφατός** (= αυτός τον οποίο μπορεί κανείς να δει)
- **εκείνον που αξίζει να πάθει** ο,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται, π.χ. ἀγαπῶ > **ἀγαπητός**
- **ό,τι και η ενεργητική ή παθητική μετοχή ενεστώτα ή αορίστου** του ρήματος από το οποίο παράγονται, π.χ. χέω > **χόντος** = χέων (= αυτός που χέει)

**Ρηματικά επίθετα
σε -τέος**

Σημαίνουν:

- **εκείνον που πρέπει να πάθει** ο,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται, π.χ. διδάσκω > **διδακτέος** (= αυτός που πρέπει να διδαχτεί)

Παρατήρηση

- Τα ρηματικά επίθετα είναι **δευτερόκλιτα τρικατάληκτα**, π.χ. λυτός, λυτή, λυτόν. Τα **σύνθετα ρηματικά επίθετα σε -τος** είναι προπαροξύτονα **δικατάληκτα**, π.χ. ὄ/ή ἄπλαστος, τὸ ἄπλαστον.

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 110 του σχολικού βιβλίου

- Να δώσετε πέντε παραδείγματα ρηματικών επιθέτων της α.ε που χρησιμοποιούνται και στη ν.ε.**

Ρηματικά επίθετα: αρεστός, θαυμαστός, λυτός, εξεταστέος, εισακτέος

- Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα από τα παρακάτω ρήματα, που να φανερώνουν αυτόν που μπορεί ή αξίζει να πάθει ο,τι δηλώνει το ρήμα.**

Ενότητα
14

ἀγαπάω-αγαπῶ	>	ἀγαπητός
βαίνω (θ. βα-)	>	βατός
σέβομαι	>	σεπτός
όφράω-οφρῶ	>	όφρατός

3. Να σχηματίσετε οματικά επίθετα σε -τος από τα παρακάτω ρήματα.

πλέκω	<	πλεκτός
γιγνώσκω (θ. γνω-σ-)	<	γνωστός
φέω (θ. φυ-)	<	φυτός
καλέω-καλῶ (θ. κλη-)	<	κλητός

4. Να γράψετε από ποια ρήματα παράγονται και τι σημαίνουν τα επίθετα.

διδαχτέον	<	διδάσκω: αυτό που πρέπει να διδαχτεί
ἐπιτρεπτέον	<	ἐπιτρέπω: αυτό που πρέπει να επιτραπεί
θεραπευτέος	<	θεραπεύω: αυτός που πρέπει να καλλιεργηθεί (θεραπεύω = καλλιεργώ)
λεκτέος	<	λέγω: αυτός που πρέπει να λεχθεί
νομιστέος	<	νομίζω: αυτός που πρέπει να γίνει πιστευτός

Μέρος Γ

Γραμματική: 1. Γ' κλίση ουσιαστικών

2. Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων
3. Οριστική μέλλοντα ρήματος εἰμί

Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Γ' κλίση ουσιαστικών

a. Ακατάληκτα διπλόθεμα οδοντικόληπτα σε -ων (γεν. -οντος)

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ό λέων	οἱ λέοντες
γεν.	τοῦ λέοντος	τῶν λεόντων
δοτ.	τῷ λέοντι	τοῖς λέονσι (< λέοντ-σι)
αιτ.	τὸν λέοντα	τοὺς λέοντας
κλητ.	(ῳ) λέον	(ῳ) λέοντες

Παρατηρήσεις

- Η κλητική ενικού σχηματίζεται χωρίς κατάληξη από το ασθενές θέμα* λεοντ- αποβάλλοντας το -τ, επειδή δεν μπορεί να λήγει λέξη της α.ε. με αυτό το γράμμα.
- Η δοτική πληθυντικού -οντος προκύπτει από αποβολή του συμπλεγματος -ντ- του θέματος λεοντ- πριν από την κατάληξη -σι και με ταυτόχρονη έκταση του βραχύχρονου -ο- σε -ον- (αντέκταση).
- Όπως το ουσ. ο λέων κλίνονται: ο δράκων, ο γέρων, ο τένων, ο Κρέων ή λπ.
- Την κλίση των ουσιαστικών αυτής της κατηγορίας ακολουθεί το αρσενικό γένος της μετοχής ενεστώτα του ρήματος εἰμί (εν. αρ.: ο ὄν, τοῦ ὄντος, τῷ ὄντι, τὸν ὄντα, ὦ ὄν, πληθ. αρ.: οἱ ὄντες, τῶν ὄντων, τοῖς ὄνσι, τοὺς ὄντας, ὦ ὄντες) και το αρσενικό των μετοχών ενεστώτα και μέλλοντα των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (εν. αρ.: ο λύων, τοῦ λύοντος, τῷ λύοντι, τὸν λύοντα, πληθ. αρ.: οἱ λύοντες, τῶν λυόντων, τοῖς λύονσι, τοὺς λύοντας, ὦ λύοντες) με εξαίρεση την κλητική ενικού που σχηματίζεται όπως η ονομαστική, σε -ων (ὦ λύων).

* Στα διπλόθεμα ουσιαστικά γ' κλίσης οι πτώσεις σχηματίζονται από δύο θέματα, το ισχυρό που έχει στην τελευταία συλλαβή μακρόχρονο φωνήν (λέων) και το ασθενές ή αδύνατο που έχει βραχύχρονο φωνήν (λέοντ-).

Ενότητα
14

β. Καταληπτικά μονόθεμα οδοντικόληπτα σε -ας (γεν. -αντος)

ενικός αριθμός		
ονομ.	ο γίγας (> γίγαντ-ς)	ο ἴμας (< ἴμαντ-ς)
γεν.	τοῦ γίγαντος	τοῦ ἴμαντος
δοτ.	τῷ γίγαντι	τῷ ἴμαντι
αιτ.	τὸν γίγαντα	τὸν ἴμαντα
κλητ.	(ῳ) γίγαν	(ῳ) ἴμας

πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	οἱ γίγαντες	οἱ ἴμαντες
γεν.	τῶν γιγάντων	τῶν ἴμαντων
δοτ.	τοῖς γίγασι (<γίγαντ-σι)	τοῖς ἴμασι (< ἴμαντ-σι)
αιτ.	τοὺς γίγαντας	τοὺς ἴμαντας
κλητ.	(ῳ) γίγαντες	(ῳ) ἴμαντες

Παρατηρήσεις

- Στην ονομαστική ενικού το **-ντ-** αποβάλλεται πριν από το **-ς** της κατάληξης.
- Η κλητική ενικού στα βαρύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας (π.χ. ὁ γίγαν) σχηματίζεται χωρίς κατάληξη αποβάλλοντας το **-τ**, επειδή δεν μπορεί να λήγει λέξη της α.ε. με αυτό το γράμμα.
- Η κλητική ενικού στα οξύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι ίδια με την ονομαστική (π.χ. ὁ ἴμας, ὡς ἴμας).
- Όπως το ουσ. ὁ γίγας κλίνονται: ὁ ἄδαμας, ὁ ἐλέφας, ὁ Αἴας, ὁ Κάλχας κ.λπ. και κατά το ἴμας κλίνεται ὁ ἀνδριάς.
- Την κλίση των ουσιαστικών αυτής της κατηγορίας ακολουθεί το **αρσενικό γένος της μετοχής αρδίστου των βαρύτονων ογμάτων ενεργητικής φωνής** (εν. αρ.: ὁ λύσας, τοῦ λύσαντος, τῷ λύσαντι, τὸν λύσαντα, πληθ. αρ.: οἱ λύσαντες, τῶν λυσάντων, τοῖς λύσασι, τοὺς λύσαντας, ὡς λύσαντες) με την κλητική να σχηματίζεται όπως η ονομαστική, σε **-ας** (ὡς λύσας).

2. Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Οι καταλήξεις της οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής της α.ε. μοιάζουν πολύ με τις αντίστοιχες της ν.ε.

οριστική ενεστώτα		οριστική μέλλοντα	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
λύ-μαι	λύνομαι	λύ-σ-ομαι	θα λύνομαι
λύ-η (ή -ει)	λύνεσαι	λύ-σ-η (ή -ει)	θα λύνεσαι
λύ-εται	λύνεται	λύ-σ-εται	θα λύνεται
λυ-όμεθα	λυνόμαστε	λυ-σ-όμεθα	θα λυνόμαστε
λύ-εσθε	λύνεστε	λύ-σ-εσθε	θα λύνεστε
λύ-ονται	λύνονται	λύ-σ-ονται	θα λύνονται

Παρατηρήσεις

- Η μέση φωνή ενεστώτα και μέλλοντα στην α.ε. δηλώνουν και την **παθητική** και τη **μέση διάθεση** η οποία στην α.ε. δηλώνει –όπως και στη ν.ε.– ότι το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια επιστρέφει σ' αυτό, αλλά **επιτλέον και ότι το υποκείμενο ενεργεί με αυξημένη προσωπική συμμετοχή ή ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ενέργειά του**. Για το λόγο αυτό, συχνά οι τύποι της μέσης φωνής ενεστώτα και μέλλοντα **μεταφράζονται με ενεργητική φωνή στη ν.ε.**

Απαντήσεις στις ασκήσεις της σελ. 112 του σχολικού βιβλίου

- ✓ Να συμπληρώσετε και να τονίσετε τους τύπους της δεύτερης στήλης του πίνακα.

οριστική μέλλοντα
βουλεύ-σ-ομαι
βουλεύ-σ-η (ή -ει)
βουλεύ-σ-εται
βουλευ-σ-όμεθα
βουλεύ-σ-εσθε
βουλεύ-σ-ονται

- ✓ Να συμπληρώσετε το μέλλοντα των παρακάτω ρημάτων.

ουρανικόλητα	χειλικόλητα	οδοντικόλητα
-ξομαι πρά-ξομαι (ρ. πράττομαι)	-ψομαι γρά-ψομαι (ρ. γράφομαι)	-σομαι πεί-σομαι (ρ. πείθομαι)

Ενότητα
14**3. Οριστική μέλλοντα ρήματος εἰμί**

εσομαι
εση (ή εσει)
εσται
εσόμεθα
εσεοθε
εσονται

Παρατήρηση

- Ο μέλλοντας του ρ. εἰμί στην οριστική έχει τις ίδιες καταλήξεις με τον ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής των βαρύτονων ρημάτων.

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 113 του σχολικού βιβλίου

1. Να εντάξετε τα παρακάτω ουσιαστικά στις κατηγορίες ουσιαστικών της γλίσης και στη συνέχεια να τα κλίνετε: ό λέων, ό έλεφας.

ό λέων: τριτόκλιτο οδοντικόληρτο ακατάληρτο διπλόθεμο σε -ων, -οντος
ό έλεφας: τριτόκλιτο οδοντικόληρτο καταληρτικό μονόθεμο σε -ας, -αντος

ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ό λέων	οί λέοντες	οί έλεφαντες
γεν.	τοῦ λέοντος	τῶν λεόντων	τῶν έλεφάντων
δοτ.	τῷ λέοντι	τοῖς λέουσι(ν)	τοῖς έλεφασι(ν)
αιτ.	τὸν λέοντα	τοὺς λέοντας	τοὺς έλεφαντας
κλητ.	(ῳ) λέον	(ῳ) λέοντες	(ῳ) έλεφαντες

2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται.

ό δράκων τοῦ δράκοντος (γεν. πληθ.), **ό ἀδάμας** τοὺς αδάμαντας (αιτ. πληθ.), **ό Ξενοφῶν** τὸν Ξενοφώντα (αιτ. εν.), **ό Αἴας** (ῳ) Αἴαν (κλητ. εν.), **ό ιμάς** τοῖς ιμᾶσι(ν) (δοτ. πληθ.)

3. Να κλίνετε στο χρόνο που βρίσκονται τους ρηματικούς τύπους: γίγνομαι, ἀρξομαι, πείσομαι, βλάπτομαι.

ενεστώτας	μέλλοντας
γίγνομαι	βλάπτομαι
γίγνη (-ει)	βλάπτη (-ει)
γίγνεται	βλάπτεται
γιγνόμεθα	βλαπτόμεθα
γίγνεσθε	βλάπτεσθε
γίγνονται	βλάπτονται

4. Να σχηματίσετε τις μετοχές ενεργητικής φωνής και να κλίνετε το αρσενικό γένος των μετοχών του ενεστώτα, του μέλλοντα και του αριθμού του ρ. θαυμάζω.

Μετοχές

ΕΝΣ: θαυμάζων, θαυμάζουσα, θαυμάζον

ΜΕΛ: θαυμάσων, θαυμάσουσα, θαυμάσον

ΑΟΡ: θαυμάσας, θαυμάσασα, θαυμάσαν

ΠΡΚ: τεθαυμακώς, τεθαυμακυῖα, τεθαυμακός

ενικός αριθμός			
ενεστώτας		μέλλοντας	αόριστος
ονομ.	θαυμάζων	θαυμάσων	θαυμάσας
γεν.	θαυμάζοντος	θαυμάσοντος	θαυμάσαντος
δοτ.	θαυμάζοντι	θαυμάσοντι	θαυμάσαντι
αιτ.	θαυμάζοντα	θαυμάσοντα	θαυμάσαντα
χλητ.	(ῳ) θαυμάζων	(ῳ) θαυμάσων	(ῳ) θαυμάσας

πληθυντικός αριθμός			
ενεστώτας		μέλλοντας	αόριστος
ονομ.	θαυμάζοντες	θαυμάσοντες	θαυμάσαντες
γεν.	θαυμάζόντων	θαυμασόντων	θαυμασάντων
δοτ.	θαυμάζοντις(ν)	θαυμάσοντις(ν)	θαυμάσασι(ν)
αιτ.	θαυμάζοντας	θαυμάσοντας	θαυμάσαντας
χλητ.	(ῳ) θαυμάζοντες	(ῳ) θαυμάσοντες	(ῳ) θαυμάσαντες

Ενότητα
14

5. Να μεταφέρετε στο ίδιο πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής όσα από τα παρακάτω ρήματα βρίσκονται στο μέλλοντα και το αντίστροφο: ἀποτρέπεσθε, ἀντιταξόμεθα, φυλάττονται, παιδεύσεται, κόψη, πραξόμεθα.

ἀποτρέψεσθε, ἀντιταξόμεθα, φυλάξονται, παιδεύεται, κόπτη, πραττόμεθα

6. Να μεταφέρετε τις παρακάτω προτάσεις στον άλλο αριθμό:

α. Ἐπεκήρυξε καὶ ζημίαν (= τιμωρία) αὐτοῖς καὶ τοῖς θεράπονσι.

β. Τοῦ ἐλέφαντος τὴν τίγριν ἀλκιμωτέραν (= πιο δυνατή) οὗτοι ἄγονοι (= θεωρούν).

α. Ἐπεκήρυξαν καὶ ζημίας αὐτῷ καὶ τῷ θεράποντι.

β. Τῶν ἐλεφάντων τὰς τίγρεις ἀλκιμωτέρας οὗτος ἄγει.

7. Να συμπληρώσετε το σωστό τύπο οριστικής μέλλοντα του ρ. εἰμί στα αποστάσματα.

α. Έὰν κολάζητε τοὺς ἀδικοῦντας, **ἔσονται ὑμῖν οἱ νόμοι καλοὶ καὶ κύριοι.**

β. Ἐδιδάχθη ὑπό τινων ὅτι διορύξας τὸν ισθμόν (= εάν ανοίξει διώρυγα στον ισθμό) αἴτιος **ἔσται τοῦ κατακλυσθῆναι τὴν Αἴγυπτον.**

γ. Σου οὐδεὶς **ἔσται δικαιοτῆς πικρότερος.**

δ. Οὗτοι, φίλοι μὲν ἥκοντες (= που έρχονται ως φίλοι) καὶ εἰρηνικὰ διαγγέλλοντες, σωτῆρες **ἔσονται.**

8. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ρήματος στην οριστική του χρόνου που δίνεται στην παρένθεση.

α. Ἔγώ, **ἔφη, παρασκευάσομαι (παρασκευάζομαι, μελλ.) πείθεσθαι τοῖς νόμοις.**

β. Ὁ ἔρμηνεύς (= ο διερμηνέας) εἶπε περσιστί (= στην περσική γλώσσα) ὅτι παρὰ βασιλέως στρατιῶται **πορεύσονται (πορεύομαι, μελλ.) πρὸς τὸν σατράπην.**

γ. Πατρὸς ὁ Κῦρος **λέγεται (λέγομαι, ενεστ.) γενέσθαι Καμβύσου.**

δ. Εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινὸν Προμηθεὺς λαθὼν (= ξεφεύγοντας από την προσοχή, κρυφά) **εἰσέρχεται (εισέρχομαι, ενεστ.).**

ε. Διαβεβήκοσι αὐτοῖς (= όταν αυτοί είχαν διαβεί) πάλιν **φαίνεται (φαίνομαι, ενεστ.) Μιθραδάτης, ἔχων ἵππεας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους.**

9. Στο παρακάτω γνωμικό του Μενάνδρου να συμπληρώσετε το σωστό τύπο οριστικής μέλλοντα του ρ. εἰμί καὶ να κλίνετε τις υπογραμμισμένες λέξεις.

Ἄν πάντα δουλεύειν ὁ **δοῦλος μανθάνῃ, πονηρὸς **ἔσται**. Μεταδίδου **παρρησίας** (= δίνε του ελευθερία λόγου), βελτίονα (= καλύτερο) αὐτὸν **τοῦτο** ποιήσει πολύ.**

ενικός αριθμός			
ονομ.	δ δοῦλος	ἡ παροησία	τοῦτο
γεν.	τοῦ δούλου	τῆς παροησίας	τούτου
δοτ.	τῷ δούλῳ	τῇ παροησίᾳ	τούτῳ
αιτ.	τὸν δοῦλον	τὴν παροησίαν	τούτο
κλητ.	(ῳ) δοῦλε	(ῳ) παροησία	—

πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	οἱ δοῦλοι	αἱ παροησίαι	ταῦτα
γεν.	τῶν δούλων	τῶν παροησιῶν	τούτων
δοτ.	τοῖς δούλοις	ταῖς παροησίαις	τούτοις
αιτ.	τοὺς δούλους	τὰς παροησίας	ταῦτα
κλητ.	(ῳ) δοῦλοι	(ῳ) παροησίαι	—

10. Να μεταφέρετε στην α.ε. τις παρακάτω προτάσεις:

- α. Εμεῖς θα είμαστε σύμμαχοι, ενώ εσείς (= ύμεις δὲ) θα είστε εχθροί.
 - β. Οι Αθηναίοι θα σκεφτούν (ρ. βουλεύομαι) για την ειρήνη (περὶ + γενική).
 - γ. Εσείς πολεμάτε (ρ. μάχομαι) για την πατρίδα (ύπέρ + γενική).
- α. Ἡμεῖς σύμμαχοι ἔσόμεθα, ὑμεῖς δὲ ἐχθροί (ἔσεσθε).
 - β. Ἀθηναῖοι βουλεύσονται περὶ τῆς εἰρήνης.
 - γ. Ὑμεῖς μάχεσθαι ὑπὲρ πατρίδος.

Ενότητα
14

ΚΛΙΣΗ
Ουσιαστικόν - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ**Α' κλίση**

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ἡ	ψυχὴ	δειλία	αἱ	ψυχαὶ	δειλίαι
γεν.	τῆς	ψυχῆς	δειλίας	τῶν	ψυχῶν	δειλιῶν
δοτ.	τῇ	ψυχῇ	δειλίᾳ	ταῖς	ψυχαῖς	δειλίαις
αιτ.	τὴν	ψυχὴν	δειλίαν	τὰς	ψυχὰς	δειλίας
κλητ.	(ῷ)	ψυχῇ	δειλίᾳ	(ῷ)	ψυχαὶ	δειλίαι

Β' κλίση

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	τὸ	θηρίον	τὰ	θηρία
γεν.	τοῦ	θηρίου	τῶν	θηρίων
δοτ.	τῷ	θηρίῳ	τοῖς	θηρίοις
αιτ.	τὸ	θηρίον	τὰ	θηρία
κλητ.	(ῷ)	θηρίον	(ῷ)	θηρία

Γ' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ὅ	λέων	ἐλέφας	κάρνωψ	οἱ	λέοντες	ἐλέφαντες	κάρνωπες	
γεν.	τοῦ	λέοντος	ἐλέφαντος	κάρνωπος	τῶν	λεόντων	ἐλεφάντων	κανώπων	
δοτ.	τῷ	λέοντι	ἐλέφαντι	κάρνωπι	τοῖς	λέουσι(ν)	ἐλέφασι(ν)	κάρνωψι	
αιτ.	τὸν	λέοντα	ἐλέφαντα	κάρνωπα	τοὺς	λέοντας	ἐλέφαντας	κάρνωπας	
κλητ.	(ῷ)	λέον	ἐλέφαν	κάρνωψ	(ῷ)	λέοντες	ἐλέφαντες	κάρνωπες	

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο		αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	βραχὺς	ή	βραχεῖα	τὸ	βραχὺ	οἱ	βραχεῖς	αἱ	βραχεῖαι	τὰ	βραχέα	
γεν.	τοῦ	βραχέος	τῆς	βραχείας	τοῦ	βραχέος	τῶν	βραχέων	τῶν	βραχεῖων	τῶν	βραχέων	
δοτ.	τῷ	βραχεῖ	τῇ	βραχείᾳ	τῷ	βραχεῖ	τοῖς	βραχεῖοι(ν)	ταῖς	βραχείαις	τοῖς	βραχεῖοι(ν)	
αιτ.	τὸν	βραχὺν	τὴν	βραχεῖν	τὸ	βραχὺ	τοὺς	βραχεῖς	τὰς	βραχείας	τὰ	βραχέα	
κλητ.	(ώ)	βραχὺ	(ώ)	βραχεῖα	(ώ)	βραχὺ	(ώ)	βραχεῖς	(ώ)	βραχεῖαι	(ώ)	βραχέα	

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός			
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.	ῶν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα
γεν.	ὄντος	οὔσης	ὄντος	ὄντων	οὔσῶν	ὄντων
δοτ.	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι	οὔσι(ν)	οὔσαις	οὔσι(ν)
αιτ.	ὄντα	οὔσαν	ὄν	ὄντας	οὔσας	ὄντα
κλητ.	ών	οὔσα	ὄν	ὄντες	οὔσαι	ὄντα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός						
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.	τοιοῦτος	τοιαύτη	τοιοῦτο(ν)	ἐμὸς	ἐμὴ	ἐμὸν
γεν.	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου	ἐμοῦ	ἐμῆς	ἐμοῦ
δοτ.	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ	ἐμῷ	ἐμῇ	ἐμῷ
αιτ.	τοιούτον	τοιαύτην	τοιοῦτο(ν)	ἐμὸν	ἐμὴν	ἐμὸν
κλητ.	—	—	—	—	—	—

πληθυντικός αριθμός						
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.	τοιοῦτοι	τοιαύται	τοιαύτα	ἐμοὶ	ἐμοὶ	ἐμὰ
γεν.	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων	ἐμῶν	ἐμῶν	ἐμῶν
δοτ.	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις	ἐμοῖς	ἐμαῖς	ἐμοῖς
αιτ.	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαύτα	ἐμοὺς	ἐμὰς	ἐμὰ
κλητ.	—	—	—	—	—	—

Ενότητα
14

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να εντοπίσετε τα σημεία του κειμένου τα οποία φανερώνουν την ψυχική διάθεση του λιονταριού.

Λεξιλογικού περιεχομένου

2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α' με τις σημασίες τους στη στήλη Β':

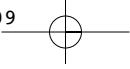
A'	B'
1. ἀρχέγονος	α. ερευνητής της αρχαιότητας
2. ἀρχαιοπρεπής	β. αρχαϊκός
3. ἔξαρχος	γ. αυθαίρετος
4. γενάρχης	δ. τσιφλικάς
5. ἄναρχος	ε. αρχηγός ομάδας ηθοποιών
6. ἀρχαιοδίφης	στ. προπάτορας, πρώτος του γένους
7. θιασάρχης	ζ. πρώτος ή πρωτόγονος
8. φεουδάρχης	η. εκκλησιαστικός αντιπρόσωπος

Ετυμολογικού περιεχομένου

3. Να βρείτε από ποια ρήματα προέρχονται τα παρακάτω ρηματικά επίθετα και να γράψετε τη σημασία τους: λυτέος, λυτός, στρεπτός, ἐπαινετός, μενετός, τιμητέος, ἀπρακτός, λεκτέος.

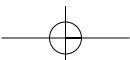
Γραμματικού περιεχομένου

4. Να εντοπίσετε στις παρακάτω προτάσεις τα τοιτόλιτα ουσιαστικά και να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:
- α. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό.
 - β. Γενομένου δὲ αὐτοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ποταμὸν λέοντα εἰδὼν καὶ φοβηθεὶς ἀνέβη εἰς δένδρον.
 - γ. Οἱ ἐλέφαντες τῶν λεόντων διαφέρουσι.

Ενότητα
14

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με το ρήμα που βρίσκεται στην παρένθεση:

- α. Οἱ δὲ καὶ _____ (ρ. προσέρχομαι, οριστ. ενεστ.) καὶ _____ (ρ. ἀσπάζομαι, οριστ. ενεστ.) ἡμᾶς.
- β. Υλακὴ τε κυνῶν αἰφνιδίως _____ (ρ. ἀκούομαι, οριστ. ενεστ.).
- γ. Οἱ πολέμοι _____ (ρ. λύομαι, οριστ. μελλ.) τὰς σπονδάς.
- δ. Ἡμεῖς _____ (ρ. λούομαι, οριστ. μελλ.).

Παράλληλο κείμενο

Λαγωὶ καταγνότες ἑαυτῶν δειλίαν ἔγνωσαν δεῖν ἑαυτοὺς κατακρημνίσαι. Παραγενομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τινα κρημνόν, ὡς λίμνη ὑπέκειτο, οἱ ἐνταῦθα βάτραχοι ἀκούσαντες τῆς ποδοφοφίας ἑαυτοὺς εἰς τὰ βάθη τῆς λίμνης ἐδίδοσαν. Εἰς δέ τις τῶν λαγών θεασάμενος αὐτοὺς ἔφη πρὸς τοὺς ἑτέρους· ἀλλὰ μηκέτι ἑαυτοὺς κατακρημνίσωμεν· ἵδοὺ γάρ, εὔροηνται καὶ ἡμῶν δειλότερα ζῷα. Οὗτοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ τῶν ἄλλων συμφοραὶ τῶν ἴδιων δυστυχημάτων παραμυθίαι γίνονται.

Μύθος του Αισώπου

Κείμενο

Λαγωὶ καταγνότες
δειλίαν ἑαυτῶν
ἔγνωσαν δεῖν
κατακρημνίσαι ἑαυτούς.

Παραγενομένων δὲ αὐτῶν
ἐπὶ τινα κρημνόν,
ὡς ὑπέκειτο λίμνη,
οἱ βάτραχοι ἐνταῦθα
ἀκούσαντες τῆς ποδοφοφίας
ἑαυτοὺς ἐδίδοσαν
εἰς τὰ βάθη τῆς λίμνης.
Εἰς δέ τις τῶν λαγών
θεασάμενος αὐτοὺς
ἔφη πρὸς ἑτέρους·
ἀλλὰ μηκέτι
ἑαυτοὺς κατακρημνίσωμεν·
ἵδοὺ γάρ,
εὔροηνται ζῷα
καὶ ἡμῶν δειλότερα.
Οὗτοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις
γίνονται παραμυθίαι
τῶν ἴδιων δυστυχημάτων
αἱ τῶν ἄλλων συμφοραί.

Μετάφραση

Οι λαγοί, όταν ανακάλυψαν
τη δειλία τους,
αποφάσισαν ότι έπρεπε
να φίξουν κάτω στο γκρεμό τους εαυτούς
τους (ή να γκρεμιστούν).

Όταν όμως αυτοί έφτασαν
κοντά σε κάποιο γκρεμό,
κάτω από τον οποίο βρισκόταν μια λίμνη,
οι βάτραχοι εκεί,
μόλις ἀκουσαν το ποδοβόλητό (των λαγών),
κρύφτηκαν
στα βάθη της λίμνης.

Ένας όμως από τους λαγούς,
όταν τους είδε,
είπε στους άλλους·
αλλά

ας μην γκρεμιστούμε τώρα πια·
γιατί να,
έχουν βρεθεί ζῷα
και πιο δειλά από μας.

Έτσι καὶ στους ανθρώπους
γίνονται παρηγοριές
των δικών τους δυστυχιών
οι συμφορές των ἄλλων.

Γλωσσικά σχόλια

καταγνόντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **καταγνώσκω** (= παρατηρώ).

ζηγωσαν: γ' πληθ. οριστ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **ζηγνώσκω.**

δεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του απόδοσωπου ρήματος **δεῖ** (= πρέπει).

κατακρημνίσαι: απαρ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατακρημνίζω.**

παραγενομένων: γεν. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β' μέσης φωνής του ρ. **παραγίγνομαι** (= παρουσιάζομαι).

ύπέκειτο: γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **ύπόκειμαι.**

ἐνταῦθα: επίρρημα τοπικό.

ἐδίδοσαν: γ' πληθ. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **δίδωμι.**

Εἰς: ονομ. εν. αρσ. γέν. του απόλυτου αριθμητικού **εἰς, μία, ἐν.**

θεασάμενος: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **θεάομαι-ῶμαι** (= κοιτάζω με θαυμασμό).

κατακρημνίσωμεν: α' πληθ. υποτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατακρημνίζω.**

εὐδηλνται: γ' πληθ. οριστ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **εὐδίσκομαι.**

Οὖτω: επίρρημα τροπικό.

παραμυθίαι: ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ παραμυθία** (γεν. τῆς παραμυθίας) (= παρηγοριά).

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 155

1. Ποιο ήταν το πρόβλημα των λαγών και πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;

Το πρόβλημα των λαγών ήταν η μεγάλη τους δειλία, εξαιτίας της οποίας αποφάσισαν να πέσουν από έναν γκρεμό, πιστεύοντας πως δεν άξιζε τον κόπο να ζουν. Όταν όμως έφτασαν σε μια λίμνη κοντά στο γκρεμό, διαπίστωσαν ότι οι βάτραχοι που ζούσαν εκεί, μόλις τους είδαν, κρύφτηκαν στο νερό από το φόβο τους. Οι λαγοί κατάλαβαν ότι δεν ήταν οι μόνοι που έπασχαν από έλλειψη θάρρους, αλλά ότι υπήρχαν και άλλα ζώα δειλότερα από αυτούς. Αυτό το γεγονός τούς έκανε να αναθαρρήσουν και να συμβιβαστούν με τη φύση τους.

2. Υπάρχουν, κατά τη γνώμη σας, κοινά στοιχεία ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Στους δύο αισώπειους μύθους μπορούμε να εντοπίσουμε αρκετά κοινά στοιχεία. Και στις δύο περιπτώσεις οι πρωταγωνιστές νιώθουν φόβο (βέβαια, το δυνατό λιοντάρι φοβάται μόνο τον πετεινό, ενώ οι λαγοί πάσχουν από έμ-

Παράλληλο
κείμενο

φυτη δειλία για καθετί) και αρνούνται να συμβιβαστούν με αυτό το χαρακτηριστικό τους, το οποίο θεωρούν τεράστιο μειονέκτημα. Άλλο κοινό σημείο των ιστοριών είναι ότι οι ήρωες κατορθώνουν να ξεπεράσουν τη δυσαρέσκεια που φτάνει στο όριο της δυστυχίας, όταν συνειδητοποιούν ότι υπάρχουν άλλοι που βρίσκονται σε χειρότερη κατάσταση από αυτούς (το λιοντάρι μαθαίνει ότι ο τεράστιος ελέφαντας τρέμει το μικροσκοπικό κουνούπι, ενώ οι λαγοί διαπιστώνουν πως υπάρχουν ζώα πιο δειλά από τους ίδιους, όπως οι βάτραχοι).

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Μέρος Α

Κείμενο: «Η μεταμόρφωση του Λευκίππου»

Γαλάτεια ἡ Εύρυτίου τοῦ Σπάρτωνος συνεξύγη ἐν Φαιστῷ τῆς Κρήτης Λάμπρῳ τῷ Πανδίονος, ἀνδρὶ τὰ μὲν εἰς γένος εὐ̄ ἔχοντι, βίον δὲ ἐνδεεῖ. Οὗτος, ἐπειδὴ ἐγκύμων ἦν ἡ Γαλάτεια, ηὔξατο μὲν ἄρρενα γενέσθαι αὐτῷ παῖδα, προηγόρευσε δὲ τῇ γυναικὶ, ἐὰν γεννήσῃ κόρην, ἀφανίσαι. Τῇ δὲ Γαλατείᾳ θυγάτηρ ἐγένετο. Καὶ κατοικείσασα τὸ βρέφος καὶ τὴν ἐρημίαν τοῦ οἴκου λογισαμένη ἐψεύσατο τὸν Λάμπρον ἄρρενα λέγουσα τεκεῖν καὶ ἔξέτρεφεν ὡς παῖδα κοῦρον ὀνομάσασα Λεύκιππον. Ἐπεὶ δὲ ηὔξετο ἡ κόρη καὶ ἐγένετο ἀφατόν τι κάλλος, δείσασα τὸν Λάμπρον ἡ Γαλάτεια, κατέψυγεν εἰς τὸ τῆς Λητοῦς ιερὸν καὶ πλεῖστα τὴν θεὸν ἴκετευσεν, εἴ πως αὐτῇ κόρος ἡ παῖς ἀντὶ θυγατρός δύναιτο γενέσθαι. Ἡ δὲ Λητώ συνεχῶς ὁδυρομένην καὶ ἴκετεύονταν φάγειρε τὴν Γαλάτειαν καὶ μετέβαλε τὴν φύσιν τῆς παιδὸς εἰς κόρον. Ταύτης ἔτι μέμνηται τῆς μεταβολῆς Φαίστοι καὶ τὴν ἔορτὴν Ἐκδύσια καλοῦσιν, ἐπεὶ τὸν πέπλον ἡ παῖς ἔξέδην.

Αντωνίνος Λιβεράλις, Μεταμορφώσεων Συναγωγή 17 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: Ο Αντωνίνος Λιβεράλις έζησε πιθανόν το 2ο αι. μ.Χ. στη Ρώμη και ασχολήθηκε με τη μυθογραφία, δηλαδή με τη συγγραφή μύθων.

Το απόσπασμα: προέρχεται από το έργο του Μεταμορφώσεων Συναγωγή, το οποίο διασώζεται σε ένα μόνο χειρόγραφο. Το έργο αυτό είναι μια συλλογή ιστοριών γραμμένων σε πεζό λόγο, με πρωταγωνιστές ανθρώπους που μεταμορφώνονται σε ζώα ή αντικείμενα.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Γαλάτεια ἡ Εύρυτίου
τοῦ Σπάρτωνος
συνεξύγη ἐν Φαιστῷ τῆς Κρήτης

Μετάφραση

Η Γαλάτεια, η κόρη του Ευρύτιου,
του γιου του Σπάρτωνα,
παντρεύτηκε στη Φαιστό της Κρήτης

Ενότητα
15

Λάμπρω τῷ Πανδίονος,
ἀνδρὶ τὰ μὲν εἰς γένος εὖ ἔχοντι,
βίον δὲ ἐνδεεῖ.
Οὗτος, ἐπειδὴ
ἡ Γαλάτεια ἦν ἐγκύμων,
ηὗξατο μὲν
γενέσθαι αὐτῷ
ἄρρενα παῖδα,
προηγόρευσε δὲ τῇ γυναικί,
εἳν γεννήσῃ κόρην,
ἀφανίσαι.
Τῇ δὲ Γαλατείᾳ ἐγένετο θυγάτηρ.
Καὶ κατοικείσασα (ἡ Γαλάτεια) τὸ βρέφος
καὶ λογισαμένη
τὴν ἐρημίαν τοῦ οἴκου
ἐψεύσατο τὸν Λάμπρον
λέγουσα
τεκεῖν ἄρρεν
καὶ ἐξέτρεψεν (τὴν κόρην)
ώς παῖδα κοῦρον
ὄνομάσασα (αὐτήν) Λεύκιππον.
Ἐπεὶ δὲ ηὕξετο ἡ κόρη
καὶ ἐγένετο (αὐτῇ)
ἄφατόν τι κάλλος,
δείσασα ἡ Γαλάτεια τὸν Λάμπρον.

κατέφυγεν εἰς τὸ ἰερόν τῆς Λητοῦς
καὶ ἴκεύτεσεν πλεῖστα τὴν θεὰν,
εἴ πως δύναιτο
ἡ παῖς γενέσθαι αὐτῇ
κόρος ἀντί θυγατρός.
Ἡ δὲ Λητώ ὤκτειρε τὴν Γαλάτειαν
συνεχῶς
δόδυρομένην καὶ ἴκετεύονταν
καὶ μετέβαλε εἰς κόρον
τὴν φύσιν τῆς παιδός.
Ταύτης τῆς μεταβολῆς

το Λάμπρο, το γιο του Πανδίονα,
άνδρα ευγενικής καταγωγής
αλλά φτωχό.
Αυτός, όταν
η Γαλάτεια εγκυμονούσε,
από τη μια ευχήθηκε
να αποκτήσει αυτός
αρσενικό παιδί,
προειδοποίησε όμως τη γυναίκα
(του),
αν γεννήσει κορίτσι,
να το εξαφανίσει.
Αλλά η Γαλάτεια απέκτησε κόρη.
Και επειδή (η Γαλάτεια) λυπήθηκε το
βρέφος
και επειδή σκέφτηκε
την ερήμωση του σπιτιού (τους)
ξεγέλασε το Λάμπρο
λέγοντάς (του)
ότι γέννησε αρσενικό (παιδί)
και ανέτρεψε (το κορίτσι)
σαν γιο
ονομάζοντάς (το) Λεύκιππο.
Και καθώς μεγάλωνε το κορίτσι
και απέκτησε
απερίγραπτη ομορφιά,
επειδή φοβήθηκε η Γαλάτεια το Λά-
μπρο,
κατέφυγε στο ναό της Λητώς
και ικέτευσε θεομά τη θεά
μήπως με κάποιο τρόπο μπορούσε
η κοπέλα να γίνει γι' αυτήν
αγόρι αντί κορίτσι.
Και η Λητώ λυπήθηκε τη Γαλάτεια,
που χωρίς διακοπή (αδιάκοπα)
έκλαιγε και ικέτευε,
και άλλαξε σε αγόρι
το φύλο του κοριτσιού.
Αυτή την αλλαγή

μέμνηνται ἔτι Φαιστοι
καὶ καλοῦσιν τὴν ἑορτὴν
Ἐκδύσια,
ἐπεὶ ἡ παῖς
ἔξεδν τὸν πέπλον.

θυμούνται ακόμη οι κάτοικοι της
Φαιστού
καὶ ονομάζουν τη γιορτή
Ἐκδύσια,
επειδή το κορίτσι
έβγαλε τον πέπλο (ἡ απέβαλε τη γυ-
ναικεία φύση).

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Η Γαλάτεια, η κόρη του Ευρύτιου, παντρεύτηκε στη Φαιστό το Λάμπρο, που ήταν ευγενικής καταγωγής, αλλά φτωχός. Όταν η Γαλάτεια ήταν έγκυος, αυτός ευχήθηκε να αποκτήσει γιο και προειδοποίησε τη γυναίκα του, αν γεννούσε κορίτσι, να το εξαφανίσει. Η Γαλάτεια απέκτησε κορίτσι που δεν ήθελε όμως να εξαφανίσει· και είπε στον άντρα της, ξεγελώντας τον, ότι γέννησε αγόρι· το παιδί αυτό το ανέτρεψε σαν αγόρι και το ονόμασε Λευκίππο. Το κορίτσι, όταν μεγάλωσε, έγινε πολύ ωραιό. Όμως η Γαλάτεια, επειδή φοβόταν το Λάμπρο, ικέτευσε τη θεά Λητώ να μεταμορφώσει το κορίτσι σε αγόρι. Η θεά ακούγοντας την ικεσία της Γαλάτειας άλλαξε τη φύση του κοριτσιού και την έκανε αγόρι. Αυτή την αλλαγή οι κάτοικοι της Φαιστού την έκαναν γιορτή και την ονομάζουν «Ἐκδύσια».

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

□ Λητώ: κόρη του Τιτάνα Κοίου και της Τιτανίδας Φοίβης, ανήκει στην πρώτη γενιά των θεών. Από τη σχέση της με το Δία έμεινε έγκυος στον Απόλλωνα και την Άρτεμη. Το γεγονός προκάλεσε το θυμό της Ήρας, που απαγόρευσε σε όλα τα μέρη της γης να δεχτούν την ετοιμόγεννη. Τελικά, το άγονο νησί Δήλος, μη έχοντας τίποτα να φοβηθεί, δέχτηκε να φιλοξενήσει τη Λητώ και ως ανταμοι- βή στερεώθηκε για πάντα με τέσσερις στύλους στο βυθό της θάλασσας.

□ τὴν ἑορτὴν Ἐκδύσια: γιορτή που τελούνταν στην πόλη Φαιστό της Κρήτης, προς τιμήν της Φυτίας Λητώς σε ανάμνηση της μεταμόρφωσης της κόρης της Γαλάτειας σε αγόρι. Η τελετουργία περιλάμβανε έκδυση (= γδύσιμο) του ξύλι- νου αγάλματος του Λευκίππου και ανταλλαγή ρούχων των μελλόνυμφων ζευ- γαριών (ο άντρας φορούσε τα ρούχα της μέλλουσας συζύγου και το αντίστρο- φο). Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η γιορτή συνδεόταν με τη μετάβαση των νεαρών αγοριών από την παιδική ηλικία στην αντρική. Οι συμμετέχοντες, που ονομά- ζονταν εκδυόμενοι, άφηναν τα ρούχα που συμβόλιζαν την εφηβική ηλικία και έπαιρναν τα όπλα που πιστοποιούσαν το πέρασμά τους στην ενήλικη ζωή.

A5. Γλωσσικά σχόλια

✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **συνεζύγη:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παθ. αορ. β' του ρ. **συζεύγνυμαι** = παντρεύομαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ζεύγος, ζευγάρι, σύζυγος, διαζύγιο.
- **ἀνδρί:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού όντος [γεν. τοῦ ἀνδρός] = ο ἄνδρας.
- **τό γένος:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό γένος** (γεν. **τοῦ γένους**).
- **εὖ** (: επιρρ. τροπικό) = καλά.
- **ἔχοντι:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** = ἔχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, παρτ. εἶχον, μέλ. ἔξω/σχήσω, αόρ. β' ἔσχον, παρκ. ἔσχημα, υπερσ. [έσχηκειν: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευεξία, καχεξία, σχολή, σχολείο, σχεδόν, σχέση, σχήμα, ενοχή.
- **βίου:** γεν. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου] = η ζωή. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βιοτικός, βίωμα, διαβίωση, επιβίωση, βιολόγος.
- **ἐνδεῖ:** δοτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου όντος, ή **ἐνδεῆς, τό ἐνδεές** = φτωχός, -ή, -ό [γεν. τοῦ ἐνδεοῦς].
- **ἐπειδή** (εδώ χρονικός σύνδεσμος) = όταν.
- **ἐγκύμων:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ ἐγκύμων, ἡ ἐγκύμων, τό ἐγκυμον** = αυτός που ἐγκυμονεῖ.
- **οὗτος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτ. αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** = αυτός, αυτή, αυτό.
- **ἢν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ἢ/ἢν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/γεγόνως ḥν.
- **ηὗσατο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **εῦχομαι** = εύχομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὔχομαι, παρτ. ηὐχόμην, μέλ. εὔξομαι, αορ. ηὐξάμην, παρκ. ηὔγμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευχή, ευχετήριο, ευκτική.
- **ἄρρενα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου όντος, ή, **ἄρρην, τό ἄρρεν** [γεν. ἄρρενος] = αρσενικός.
- **γενέσθαι:** απαρ. αορ. β' του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αορ. β' ἐγενόμην και [έγενηθην: μετγν.], παρκ. γέγονα / γεγένημαι / γεγονώς εἰμι, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/έγεγενήμην/γεγενήμην/γεγονώς ḥν/γεγενημένος ḥν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γενιά, γένος, γένεση, γενέθλιος, νεογνός, γηγενής, γονιός, πρωτογενής, προγενέστερος.
- **παιδα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού όντος **παῖς** [γεν. τοῦ παιδός] = το παιδί. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** παιδικός, παιδότοπος, παιίζω, παιχνίδι.

- **προηγόρευσε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **προαγορεύω** = προειδοποιώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προαγορεύω, παρτ. προηγόρευν, μέλ. προαγορεύσω/προερδῷ, αόρ. προηγόρευσα και αόρ. β' προείπον, παρκ. προηγόρευκα/προείρηκα, υπερσ. προειρήκειν/προειρηκώς ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δικηγόρος, ετυμηγορία, κατήγορος, συνήγορος, απόρορητος, αναγόρευση, απαγόρευση.
- **τῇ γυναικί:** δοτ ενικ. θηλ. γένους του ανωμάλου ουσιαστικού **ἡ γυνή** [γεν. τῆς γυναικός] = η γυναίκα.
- **γεννήσῃ:** γ' ενικ. πρόσ. υποτακτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **γεννάω, ὦ** = γεννώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γεννῶ, παρτ. ἐγέννων, μέλ. γεννήσω, αόρ. ἐγέννησα, παρκ. γεγέννηκα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γέννα, γενναίος, γέννηση, γέννημα, αγέννητος.
- **ἀφανίσαι:** απαρ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφανίζω** = εξαφανίζω, καταστρέφω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀφανίζω, παρτ. ἡφάντιζον, μέλ. ἀφανιῶ, αόρ. ἡφάνισα, παρκ. ἡφάνικα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξαφάνιση, αφανισμός, αφάνεια.
- **θυγάτηρ:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού **ἡ θυγάτηρ** [γεν. τῆς θυγατρός] = η κόρη. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θυγατρικός.
- **ἐγένετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. β' του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **κατοικτείρασα:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατοικτίρω και κατοικτείρω** = λυπάμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατοικτίρω/κατοικτείρω, παρτ. κατώκτιρον/κατώκτειρον, μέλ. [κατοικτερῶ: ποιητ.], αορ. κατώκτιρα/κατώκτειρα.
- **τό βρέφος:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό βρέφος** [γεν. τοῦ βρέφους].
- **τίην ἐρημίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐρημία** = ερήμωση.
- **τοῦ οἴκου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ οἴκος** = σπίτι, κατοικία.
- **λογισαμένη:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αορ. του ρ. **λογίζομαι** = λογιάζω, υπολογίζω, σκέψητομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λογίζομαι, παρτ. ἐλογιζόμην, μέλ. λογιοῦμαι [λογίσομαι, λογισθήσομαι: τύποι μετγν.], αόρ. ἐλογισάμην / ἐλογίσθην, παρκ. λελόγισμαι. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λογιστής, λογιστήριο, λογιστικός, απολογισμός, συλλογισμός, διαλογισμός, υπολογιστής.
- **ἐψεύσατο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ψεύδω** = λέω ψέματα. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ψεύδομαι, παρτ. ἐψευδόμην, μέλ. ψεύσομαι, αορ. ἐψευσάμην και παθ. ἐψεύσθην, παρκ. ἐψευσμαι, υπερσ. ἐψεύσμην και ἐψευσμένος ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ψεύτης, ψέμα, ψευδής, ψεύτικος.
- **ἄρρεν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ ἄρρην, ἡ ἄρρην, τό ἄρρεν** = αρσενικό.
- **λέγουσα:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω** = λέω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/ἔρω, αόρ. ἔλεξα/εἶπα και αόρ. β' εἶπον, παρκ. εἰρηκα, υπερσ. εἰρήκειν/εἰρηκώς ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λεκτικός, λέσχη, πολυλογάς, ωήμα, έπος.

Ενότητα
15

- **τεκεῖν:** απαρ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **τίκτω** = γεννώ. **XRONOI:** ενεστ. τίκτω, παρτ. ἔτικτον, μέλ. τέξιμαι, αορ. β' ἔτεκον, παρκ. τέτοκα. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** τόκος, τοκετός, τέκνο, τέχνη.
- **ἐξέτρεψεν:** γ' ενικ. προσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκτρέψω** = ανατρέψω. **XRONOI:** ενεστ. ἐκτρέψω, παρτ. ἐξέτρεψον, μέλ. ἐκθρέψω, αόρ. ἐξέθρεψα. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** τροφή, τροφός, θρέμμα, θρεπτικός.
- **κοῦρον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κοῦρος** = γιος, αρσενικό παιδί.
- **ὄνομάσασα:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὄνομάζω** = ονομάζω, αποκαλώ. **XRONOI:** ενεστ. όνομάζω, παρτ. ώνόμαζον, μέλ. όνομάσω, αόρ. ώνόμασα, παρκ. ώνόμακα. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** όνομα, ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός.
- **ηὗξετο:** γ' ενικ. προσ. οριστ. παρτ. μέσης φωνής του ρ. **αὔξομαι** = αυξάνομαι, μεγαλώνω. **XRONOI:** ενεστ. αὔξομαι/αὔξανομαι, παρτ. ηὔξομην/ηὔξανόμην, μελ. αὐξήσομαι/αὔξηθσομαι, αόρ. ηὔξηθην, παρκ. ηὔξημαι. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** αὔξηση, αυξημείωση, αυξητικός.
- **ἄφατον:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ό, ή ἄφατος, τό ἄφατον** [γεν. ἀφάτου] = ανείπωτος. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** απόφαση, κατάφαση, αφασία.
- **κάλλος:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κάλλος** [γεν. τοῦ κάλλους] = ομορφιά.
- **δείσασα:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής αορ. του ρ. **δέδοικα/δέδια** = φοβάμαι. **XRONOI:** παρκ. με σημ. ενεστ. δέδοικα/δέδια, υπερσ. με σημ. παρτ. ἐδεδοίκειν/ἐδεδίειν, μέλ. δείσομαι, αόρ. ἐδεισα. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** δέος, δειλός, δεισιδαιμονία.
- **κατέφυγεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **καταφεύγω** = καταφεύγω, πηγαίνω. **XRONOI:** ενεστ. καταφεύγω, παρτ. κατέφευγον, μέλ. καταφεύξομαι και καταφευξοῦμαι, αόρ. β' κατέφυγον, παρκ. καταπέφευγα, υπερσ. κατεπεφεύγειν / καταπεφευγώς ἦν. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** φυγάς, φυγή, καταφύγιο, πρόσφυγας.
- **Λητοῦς:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου κύριου ονόμ. **ἡ Λητώ** [γεν. Λητοῦς, δοτ. Λητοῦ, αιτ. Λητώ, κλ. Λητοῦ] = η Λητώ.
- **πλεῖστα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. υπερθ. βαθμού του επιθ. **ὁ πολὺς, ή πολλὴ, τὸ πολὺ**.
- **ἰκέτευσεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **ἰκετεύω** = παρακαλώ, ικετεύω. **XRONOI:** ενεστ. ικετεύω, παρτ. ικέτευον, μέλ. ικετεύσω, αόρ. ικέτευσα. **OMOPPIZA στη Ν.Ε.** ικέτης, ικεσία.
- **τήν θεόν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ θεός** = η θεά.
- **εἰ** (: υποθ. σύνδεσμος· εδώ εισάγει πλάγια ερωτηματική πρόταση) = αν.
- **ἡ παῖς:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ παῖς** [γεν. παιδός] = κορίτσι.
- **κόρος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κόρος** = αγόρι.
- **θυγατρός:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσ. **ἡ θυγάτηρ** [γεν. θυγατρός].

- **δύναιτο:** γ' ενικ. προσ. ευκτ. ενεστ. του ρ. **δύναμαι** = μπορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, παρτ. ἐδυνάμην/ἡδυνάμην, μέλ. δυνήσομαι, αόρ. ἐδυνήθην/ἡδυνήθην και ἐδυνάσθην, παρκ. δεδύνημαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** δύναμη, αδυναμία, δυνατός, αδύνατος, δυνάστης, δυναμικός.
- **ὸδυρομένην:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ὸδύρομαι** = θρηνώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὀδύρομαι, παρτ. ὠδυρόμην, μέλ. ὀδυροῦμαι, αόρ. ὠδυρόμην.
- **ἰκετεύουσαν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ἴκετεύω** = παρακαλώ, ικετεύω. Βλέπε πιο πάνω.
- **ῳκτειρε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἰκτίρω/οἰκτείρω** = λυπάμαι κάποιον. Βλέπε πιο πάνω **κατοικτείρω**.
- **μετέβαλε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **μεταβάλλω** = αλλάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μεταβάλλω, παρ. μετέβαλλον, μέλ. μεταβαλῶ, αόρ. β' μετέβαλον, παρκ. μεταβέβλητα, υπερσ. μετεβεβλήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** μεταβολή, αποβολή, απόβλητος, βλήμα, βέλος, εμβόλιο, αναβλητικός.
- **τὴν φύσιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φύσις** [γεν. φύσεως].
- **τῆς παιδός:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ παῖς** [γεν. παιδός].
- **ἔτι:** επιρρ. (εδώ με χρονική σημασία) = ακόμη.
- **μέμνηνται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. παρκ. μέσης φωνής του ρ. **μιμνήσκω** = θυμίζω (μιμνήσκομαι = θυμάμαι). **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μιμνήσκομαι, παρτ. ἐμμινησκόμην, μέλ. μνήσομαι/μνησθήσομαι, αορ. ἐμνήσθην, παρκ. μέμνημαι, υπερσ. ἐμεμνήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** μνήμη, μνημονικό, μνημείο, ανάμνηση.
- **τῆς μεταβολῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μεταβολή**.
- **καλοῦσιν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καλέω, -ῶ** = ονομάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καλῶ, παρτ. ἐκάλουν, μέλ. καλῶ/[καλέσω], αόρ. ἐκάλεσα, παρκ. κέκλητα, υπερσ. ἐκεκλήκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** κλήση, κάλεσμα, παράκληση, πρόσκληση, έγκλημα, εκκλησία.
- **τὸν πέπλον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πέπλος** = πέπλος, γυναικεία φύση.
- **ἐξέδυ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἐκδύω** = βγάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐκδύομαι/ἐκδύνω, παρτ. ἐξεδύμην, μέλ. ἐκδύσομαι, αόρ. β' ἐξέδυν, παρκ. ἐκδέδυκα, υπερσ. ἐξεδεδύκειν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** δύση, κατάδυση, ένδυση, ένδυμα, αποδυτήριο, δυτικός.

Ενότητα
15

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
συνέγνυται	(συνέγνυτο)	(συνεχθήσεται)	συνεζεύξατο/ συνεζεύχθη/ συνεζύῃ	συνέζευκται	(συνέζευκτο)
ἔχοντι	—	ἔξοντι	σχόντι	έσχηρότι	—
ἔστι	ἢν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
εὑχεται	ηὔχετο	εὐέχεται	ηὔξατο	ηὔκται	—
γίγνεσθαι	—	γενήσεσθαι	γενέσθαι/ (γενηθῆναι)	γεγενήσθαι	—
προαγορεύει	προηγόρευε	προαγορεύσει/ προερεῖ	προηγόρευσε/ προεῖπε	προηγόρευκε/ προείρηκε	προηγορεύκει/ προειρήκει
γεννᾷ	—	—	γεννήσῃ	γεγεννητάρως ἢ	—
ἀφανίζειν	—	ἀφανιεῖν	ἀφανίσαι	ἡφανικέναι	—
γίγνεται	ἐγίγνετο	γενήσεται	ἐγένετο/ (ἐγενήθη)	γεγένηται/ γέγονε	ἐγεγένητο/ ἐγεγόνει
κατοικίδουσα	—	(κατοικιδοῦσα)	κατοικείσασα	—	—
κατοικείδουσα	—	κατοικείδησουσα	κατοικίσασα	—	—
λογιζομένη	—	λογιουμένη	λογισμένη	λελογισμένη	—
ψεύδεται	ἐψεύδετο	ψεύσεται	ἐψεύσατο/ ἐψεύσθη	ἐψευσται	ἐψευστο
λέγουσα	—	λέξουσα/ ἔροῦσα	λέξασα/ εἰποῦσα	εἰρηκυῖα	—
τίκτειν	—	τεύξεσθαι	τεκεῖν	τετοκέναι	—
ἐκτρέψει	ἐξέτρεψεν	ἐκθρέψει	ἐξέθρεψε	—	—
ὄνομάσουσα	—	ὄνομάσουσα	ὄνομάσασα	ώνομακυῖα	—
αἴξεται	ηὔξετο	αἴξησεται/ —	ηὔξηθη	ηὔξηται	—
	—	αἴξηθήσεται	—	—	—
καταφεύγει	κατέφευγε	καταφεύξεται	κατέφυγεν	καταπέφευγε	κατεπεφεύγει
ίκετεύει	ίκετενε	ίκετεύσει	ίκετευσεν	—	—
δύναιτο	—	δυνήσοιτο	δυνηθείη/ δυνασθείη	δεδυνημένος εἶη	—
ίκετεύσουσαν	—	ίκετεύσουσαν	ίκετεύσασαν	—	—
οἰκτίζει/	ῷκτιζε/	οἰκτιζεῖ	ῷκτιζε/	—	—

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παραχείμενος	Υπερσυντέλικος
οἰκτείρει μεταβάλλει μαμήσκεται	ῳκτειρε μετέβαλλε έμαμνήσκετο	μεταβαλεῖ μινήσεται/ μινησθήσεται	ῳκτειρε μετέβαλε έμινήσατο/ έμινησθη	μεταβέβληκε μέμνηται	μετεβεβλήκει έμέμνητο
καλούσιν	έκαλουν	καλούσι καλέσουν	έκαλεσαν	κεκλήρασι	έκεκλήρεσαν
έκδύνεται	έξεδύνετο	έκδυνται	έξεδύσατο/ έξέδυ	έκδέδυκε	έξεδεδύκει

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
συνεζύγη ηὗξατο προηγόρευσε	συζηγῆ εῦξηται προαγορεύσῃ	συζηγείη εῦξαιτο προαγορεύσαι	συζηγήτω εὐξάσθω προαγορευσάτω	συζηγῆναι εῦξασθαι προαγορεύσαι	συζυγίς, -εῖσα, -έν εὐξάμενος, -η, -ον προαγορεύσας, -ασα, -ον
προείπε έγέννησε	προείπῃ γεννήσῃ	προείποι γεννήσαι	προειπέτω γεννησάτω	προειπεῖν γεννήσαι	προειπών, -οῦσα, -όν γεννήσας, -ασα, -αν
έγένετο έψευσατο κατέφυγεν ίκετευσεν	γένηται ψεύσηται καταφύγῃ ίκετεύσῃ	γένοιτο ψεύσαιτο καταφύγοι ίκετεύσαι	γενέσθω ψευσάσθω καταφυγέτω ίκετεύσάτω	γενέσθαι ψευσάσθαι καταφυγεῖν ίκετεύσαι	γενόμενος, -η, -ον ψευσάμενος, -η, -ον καταφυγών, -οῦσα -όν ίκετεύσας -ασα -αν
δύναται ῳκτείρε	δύνηται οἰκτείρῃ	δύναιτο οἰκτείραι/ οἰκτείρειε	δυνάσθω οἰκτείρατο	δύνασθαι οἰκτείραι	δυνάμενος, -η, -ον οἰκτείρας, -ασα, -αν
μετέβαλε μέμνηται καλούσιν έξέδυ	μεταβάλῃ μεμνημένος ή καλῶσιν έκδύη	μεταβάλοι μεμνημένος εἴη καλοῖεν	μεταβαλέτω μεμνήσθω καλεῖν	μεταβαλεῖν μεμνησθαι καλεῖν	μεταβαλών, -οῦσα -όν μεμνημένος, -η, -ον καλῶν, -οῦσα, -ον έκδύς, -ησα, -ήν

Ενότητα
15**Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση**

- 1. Γαλάτεια ή Εύρυτίου ...βίου δὲ ἐνδεεῖ (όντι):** κύρ. πρότ. **Γαλάτεια:** υποκ. στο **συνεζύγη.** ή **Εύρυτίου:** παράθ. στο Γαλάτεια. **τοῦ Σπάρτωνος:** παράθ. στο ή **Εύρυτίου.** **ἐν Φαιστῷ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **τῆς Κρήτης:** γεν. διαιρ. από το Φαιστῷ. **τῷ Πανδίωνος:** παράθ. στο **Λάμπρῳ:** αντικ. στο συνεζύγη. **ἀνδρί:** παράθ. στο **Λάμπρῳ** και υποκ. στις μτχ. **ἔχοντι – (όντι):** τροπ. ή επιθ. μτχ. **εὗ:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **εἰς γένος:** εμπρόθ. προσδ. αναφ. **βίου:** γεν. αντικ. στο **ἐνδεεῖ:** κατηγ. στο ανδρί μέσω της μτχ. δντι (: τύπος συνδετικός).
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Πολλές φορές η γενική διαιρετική εξαρτάται από ονόματα **πόλεων** ή **τόπων.** Η γενική αυτή δηλώνει το όνομα κάποιας **χώρας** ή κάποιας περιοχής, μέρος της οποίας είναι η πόλη ή ο τόπος. Έτσι και στην προηγούμενη πρόταση η γενική **Κρήτης** από το **Φαιστῷ.**
- 2. Οὗτος ηὗξατο μὲν ἄρρενα γενέσθαι αὐτῷ παῖδα:** κύρ. πρότ. **οὗτος:** υποκ. στο **ηὗξατο.** **ἄρρενα:** επιθ. προσδ. στο **παῖδα:** υποκ. στο γενέσθαι(: ετεροπροσωπία). **αὐτῷ:** δοτ. προσ. κτητ. από το **γενέσθαι:** τελ. απαρ. αντικ. στο **ηὗξατο.**
- 3. ἐπειδὴ ἐγκύμων ἦν ή Γαλάτεια:** δευτ. χρονική πρότ. **ἐγκύμων:** κατηγ. στο **ή Γαλάτεια:** υποκ. στο **ἦν** (οήμα συνδετικό).
- 4. προηγόρευσε δὲ γυναικὶ ἀφανίσαι (κόρην):** κύρια πρόταση· αυτή και προηγούμενη κύρια συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μέν – δέ.** **οὗτος** (: δ **Λάμπρος**): υποκ. στο **προηγόρευσε.** **τῇ γυναικὶ – ἀφανίσαι** (: τελ. απαρ.): αντικείμενα στο προηγόρευσε. (**τὴν γυναικὰ:** ενν.): υποκ. στο **ἀφανίσαι** (: ετεροπροσωπία). (**κόρην:** ενν.): αντικ. στο **ἀφανίσαι.**
- 5. ἐὸν γεννήση κόρην:** δευτ. υποθ. προτ. (**ή Γαλάτεια:** ενν.): υποκ. στο **γεννήση.** **κόρην:** αντικ.
- 6. Τῇ δὲ Γαλατείᾳ θυγάτηρ ἐγένετο:** κύρ. πρότ. **θυγάτηρ:** υποκ. στο **ἐγένετο** (εδώ το οήμα είναι υπαρκτικό). **τῇ Γαλατείᾳ:** δοτ. προσ. κτητ. από το **ἐγένετο.**
- 7. Καὶ κατοικείσασα τὸ βρέφος... λέγουσα τεκεῖν:** κύρ. πρότ. (**ή Γαλάτεια:** ενν.): υποκ. στο **ἐψεύσατο,** στις μτχ. **λογισαμένη** (: αιτιολ. μτχ.) – **λέγουσα** (: τροπ. μτχ.) και **κατοικείσασα** (: αιτιολ. μτχ.) – στο **τεκεῖν:** ειδ. απαρ. αντικ. στη μτχ. λέγουσα. **τὸ βρέφος:** αντικ. στη μτχ. κατοικείσασα. **τοῦ οἴκου:** γεν. υποκ. από το **τὴν ἐρημίαν:** αντικ. στη μτχ. λογισαμένη. **τὸν Λάμπρον:** αντικ. στο **ἐψεύσατο.** **ἄρρεν:** αντικ. στο **τεκεῖν.**
- 8. καὶ ἐξέτρεφεν (τὴν κόρην) ώς παῖδα κοῦρον ὀνομάσασα (αὐτὴν) Λεύκιππον:** κύρ. πρότ. (**ή Γαλάτεια:** ενν.) υποκ. στο **ἐξέτρεφεν** και στη μτχ. **ὄνομάσασα:** τροπ. μτχ. (**τὴν κόρην:** ενν.): αντικ. στο **ἐξέτρεφε.** **κοῦρον:** επιθ. προσδ. στο **ώς παῖδα:** κατηγ. στο (τὴν κόρην). **Λεύκιππον:** κατηγ. στο (**αὐτὴν:** ενν.): αντικ. στη μτχ. **ὄνομάσασα.**

- 9.** Ἐπεὶ δὲ ηὗξετο ἡ κόρη: δευτ. χρον. πρότ. ἡ κόρη: υποκ. στο ηὗξετο.
- 10.** καὶ ἐγένετο (αὐτῇ) ἄφατόν τι κάλλος: δευτ. χρον. προτ. που συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο καί. ἄφατον-τι: επιθετικοί προσδ. στο κάλλος: υποκ. στο ἐγένετο (το ρήμα εδώ είναι υπαρκτικό). (αὐτῇ: ενν.): δοτ. προσωπική κτητική από το ἐγένετο.
- 11.** δείσασα τὸν Λάμπρον ἡ Γαλάτεια, κατέφυγεν εἰς τὸ τῆς Λητοῦς ίερόν: κύρ. πρότ. ἡ Γαλάτεια: υποκ. στο κατέφυγεν και στη μτχ. δείσασα: αιτιολ. μτχ. τὸν Λάμπρον: αντικ. στη μτχ. εἰς τὸ ίερὸν: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. Λητοῦς: γεν. ακτη. από το ίερόν.
- 12.** καὶ πλεῖστα τὴν θεὸν ἴκετευσεν: κύρ. πρότ. (ἡ Γαλάτεια: ενν.): υποκ. στο ἴκετευσεν. τὴν θεόν: αντικ. πλεῖστα (: πλείστας ἴκεσίας): σύστοιχο αντικ.
- 13.** εἴ πως αὐτῇ κόρος ἡ παῖς ἀντὶ θυγατρὸς δύναιτο γενέσθαι: πλάγια ερωτημ. πρότ. αντικείμενο στο ἴκετευσεν της προηγούμενης πρότασης. ἡ παῖς: υποκ. στο δύναιτο και στο γενέσθαι: τελ. απαρ. αντικ. στο δύναιτο (: ταυτοπροσωπία). κόρος: κατηγ. στο ἡ παῖς. ἀντὶ θυγατρός: εμπρόθ. προσδ. αντικατάστασης. πως: επιφρ. προσδ. τρόπου. αὐτῇ: δοτ. προσωπική χαριστική.
- 14.** Ή δὲ Λητώ συνεχῶς ὁδυρομένην καὶ ἴκετεύουσαν φκτειρε τὴν Γαλάτειαν: κύρ. πρότ. ἡ Λητώ: υποκ. στο φκτειρε. συνεχῶς: επιφρ. προσδ. τρόπου. τὴν Γαλάτειαν: αντικ. στο φκτειρε και υποκ. στις μτχ. ἴκετεύουσαν – ὁδυρομένην: αιτιολογικές μτχ.
- 15.** καὶ μετέβαλε τὴν φύσιν τῆς παιδὸς εἰς κόρον: κύρ. πρότ. που συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο καί. (ἡ Λητώ: ενν.): υποκ. στο μετέβαλε. τῆς παιδός: γεν. αντικ. από το τὴν φύσιν: αντικ.
- 16.** Ταύτης ἔτι μέμνηνται τῆς μεταβολῆς Φαίστιοι: κύρ. πρότ. Φαίστιοι: υποκ. στο μέμνηνται (ρήμα μνήμης που δέχεται αντικείμενο σε γενική). ταύτης: επιθ. προσδ. στο τῆς μεταβολῆς: αντικ. ἔτι: επιφρ. προσδ. χρόνου.
- 17.** καὶ τὴν ἑορτὴν Ἐκδύσια καλοῦσιν: κύρ. πρότ. (Φαίστιοι: ενν.): υποκ. στο καλοῦσιν. Ἐκδύσια: κατηγ. στο ἑορτήν: αντικ. στο καλοῦσιν (: ρήμα συνδετικό).
- 18.** ἐπεὶ τὸν πέπλον ἡ παῖς ἐξέδυ: δευτ. αιτιολ. πρότ. ἡ παῖς: υποκ. στο ἐξέδυ. τὸν πέπλον: αντικ.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 116 του σχολικού βιβλίου

1. Τι ανάγκασε τη Γαλάτεια να καταφύγει στη βοήθεια της Λητώς;

Η Γαλάτεια αναγκάστηκε να καταφύγει στη βοήθεια της θεάς Λητώς, προκειμένου να αποφύγει τη θανάτωση της κόρης της από τον ίδιο της τον πατέρα. Όσο ήταν έγκυος, ο σύζυγός της, Λάμπρος, απείλησε ότι θα σκότωνε το παιδί που κυνοφρούσε στην περίπτωση που θα ήταν κορίτσι. Η Γαλάτεια τον πρώτο καιρό απέ-

Ενότητα
15

κρυψε το πραγματικό φύλο του παιδιού και εξαπάτησε το Λάμπρο λέγοντας πως ήταν αγόρι και δίνοντάς του το όνομα Λεύκιππος. Καθώς όμως το παιδί μεγάλωνε, γινόταν φανερό ότι δε θα μπορούσε η μητέρα να κρύψει τη θηλυκή του υπόσταση για πολύ καιρό ακόμη, κι έτσι κατέφυγε στο ιερό της Λητώς ζητώντας απεγνωσμένα να μεταμορφωθεί η κόρη της σε αγόρι.

2. Πώς αντέδρασε η Λητώ στους θρήνους της Γαλάτειας;

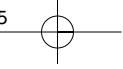
Η Λητώ συγκινήθηκε από τους θρήνους και τους οδυρμούς της δύστυχης μητέρας που επρόκειτο να χάσει το παιδί της, και αποφάσισε να τη βοηθήσει. Με τη θεϊκή της παρέμβαση έσωσε το κορίτσι μεταμορφώνοντάς το σε αγόρι. Από αυτή τη θαυμαστή μεταβολή του Λεύκιππου προέκυψαν τα Έκδύσια, μια γιορτή των αρχαίων προς τιμήν της Φυτίας Λητώς, η οποία περιλαμβανε τελετουργική έκδυση (= γδύσιμο) που συμβολίζε την αποβολή της γυναικείας φύσης.

3. Σε ποια αίτια οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η παρατηρούμενη και στις μέρες μας (ιδίως σε φτωχότερους πληθυσμούς) προτίμηση για αρσενικά τέκνα; Γνωρίζετε έργα της ελληνικής ή της παγκόσμιας λογοτεχνίας που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στο θέμα;

Η προτίμηση για αρσενικά τέκνα είναι μια τάση που παρατηρούνταν στις παλαιότερες κοινωνίες, ωστόσο διατηρείται σποραδικά και στις μέρες μας (χαρακτηριστικό είναι ότι σε κάποια μέρη της Ελλάδας η λέξη «παιδί» σημαίνει «αγόρι»). Τα αίτια στα οποία οφείλεται η προτίμηση αυτή είναι οικονομικής και κοινωνικής φύσεως. Ένα αγόρι, μόλις μεγάλωνε, κέρδιζε μόνο του τη ζωή του, ενώ το κορίτσι μέχρι το γάμο του στηρίζόταν οικονομικά στην οικογένεια, που –εκτός των άλλων– έπρεπε να εξασφαλίσει και προίκα. Επιπλέον, τα αγόρια εξασφάλιζαν τη συνέχεια του ονόματος της οικογένειας, ενώ είχαν κοινωνικά προνόμια που ήταν απαγορευμένα για τις γυναίκες, για τις οποίες η ζωή ήταν πιο δύσκολη σε όλους τους τομείς.

Σήμερα, η προτίμηση για αρσενικά τέκνα δεν αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο στις αναπτυγμένες χώρες, γιατί εκλείπουν σιγά-σιγά οι λόγοι που τη δημιούργησαν. Η απελευθέρωση των γυναικών, η ισότιμη μεταχείρισή τους και κυρίως η επαγγελματική τους δραστηριοποίηση άλλαξε πολλές από τις αντιλήψεις και τις προκαταλήψεις των προηγούμενων κοινωνιών.

Πολλά έργα της ελληνικής και παγκόσμιας λογοτεχνίας αναφέρονται στο θέμα αυτό, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το κορυφαίο μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη *Η φόνισσα*, στο οποίο η ηρωίδα (η Φραγκογιαννού) σκοτώνει τα νεογέννητα κορίτσια, για να μην ταλαιπωρηθούν από τα βάσανα της γυναικείας μοίρας.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ρήμα φύω

Ετυμολογικά: παραγωγή επιθέτων από ρήματα (β' μέρος)

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ρ. φύω

φύω: παράγω, γεννώ / κάνω κάτι να φυτρώσει.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ρ. φύω

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

φυή, ἥ: η φυσική διάπλαση, η σωματική ανάπτυξη.

Σύνθετες λέξεις

φυσίζος, -ος, -ον: αυτός που δίνει ζωή.

ἐμφύω: φυτεύω, εμφυτεύω.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

φύσις (-η), ἥ: η φυσική κατάσταση, η μιօρφή και οι ιδιότητες προσώπου ή πράγματος / η ιδιοσυγκρασία, οι φυσικές κλίσεις, ο χαρακτήρας ενός ανθρώπου / η σωματική κατασκευή, (ν.ε.) το σύνολο των φυτικών και ζωικών οργανισμών και των υλικών στοιχείων, το υλικό σύμπαν / η εξοχή.

φυσικός, -ή, -ό(ν): αυτός που σχετίζεται με τη φύση, (ν.ε.) υλικός, σωματικός / έμφυτος / αυτός που βασίζεται στην επιστήμη και στη λογική / αυθόρυμπος, ανεπιτήδευτος / μη τεχνητός.

φυλή, ἥ: σύνολο ανθρώπων με κοινή καταγωγή και κοινά γενετικά χαρακτηριστικά / το έθνος.

φυλο(ν), τὸ: το γένος, η φυλή / τα βιολογικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν ανένας άνθρωπος ή ένα ζώο είναι αρσενικό ή θηλυκό.

φυτεύω: τοποθετώ στο έδαφος ρίζα ή σπόρο φυτού, ώστε να αναπτυχθεί, (α.ε.)

Ενότητα

15

γεννώ / παράγω, προξενώ, γίνομαι αίτιος, (ν.ε.) χώνω / ενταφιάζω.
φυτό(ν), τό: ό,τι φυτρώνει και αναπτύσσεται, (α.ε.) κάθε έμψυχο πλάσμα / απόγονος.

φυτικός, -ή, -ό(ν): αυτός που σχετίζεται με τα φυτά.

φυτεία, ή: μεγάλη έκταση στην οποία γίνεται συγκεκριμένη καλλιέργεια.

Σύνθετες λέξεις

φυτοκομό: καλλιέργω φυτά.

φυτοκομία, ή: η καλλιέργεια φυτών, κηπουρική, (ν.ε.) η επιστημονική καλλιέργεια φυτών.

φυσιολογικός, -ή, -ό(ν): αυτός που σχετίζεται με τη φυσιολογία (α.ε.: έρευνα των φυσικών αιτίων και φαινομένων, ν.ε.: επιστήμη που μελετά τις λειτουργίες των ζωντανών οργανισμών) / αυτός που γίνεται σύμφωνα με τη φύση, (ν.ε.) φυσικός, εύλογος.

φυσιογνωμία, ή: (ν.ε.) το σύνολο των χαρακτηριστικών του προσώπου / το σύνολο των γνωρισμάτων κάποιου πράγματος, η γενική εντύπωση που προκαλεί / εξέχουσα προσωπικότητα [(α.ε.) **φυσιογνωμονία:** η τέχνη να κρίνει κανείς έναν άνθρωπο από τα φυσικά του χαρακτηριστικά].

φυσιογνωμικός, -ή, -ό(ν): αυτός που αναφέρεται στη φυσιογνωμία.

φυτώριο(ν), τό: έκταση γης όπου αναπτύσσονται νεαρά φυτά μέχρι να μεταφευτούν, (ν.ε.) (μιτρ.) χώρος από τον οποίο βγαίνουν νέα ταλέντα.

αύτοφυής, -ής, -ής: αυτός που φυτρώνει από μόνος του.

έμφύτευσις (-η), ή: (α.ε.) η τοποθέτηση μέσα σε κάτι άλλο // (ν.ε.) η τοποθέτηση μοσχεύματος στο εσωτερικό μιας επιφάνειας / η τοποθέτηση τεχνητών δοντιών.

έμφυτεύω: (α.ε.) φυτεύω ή τοποθετώ κάτι μέσα σε κάτι άλλο / εγκαθιστώ με τη βία, επιβάλλω.

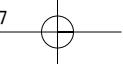
έμφυτος, -ος/η, -ο(ν): αυτός που ενυπάρχει σε κάποιον εκ γενετής, εγγενής, σύμφυτος.

ένφυής, -ής, -ής: (α.ε.) αυτός που είναι καλά ανεπτυγμένος, καλοσχηματισμένος / αυτός που έχει καλή διάθεση / ευνοϊκός, κατάληλος / εύστροφος, πολύ έξυπνος.

ιδιοφυής, -ής, -ής: αυτός που έχει ιδιαίτερη φύση, έμφυτη ικανότητα για εξαιρετικές επιδόσεις σε κάτι.

ιδιοφυΐα, ή: η έμφυτη ικανότητα για εξαιρετικές επιδόσεις σε κάτι / το πρόσωπο που έχει εξαιρετικές ικανότητες.

κατάφυτος, -ος/η, -ο(ν): πυκνοφυτεμένος.

Nέα Ελληνική

Ενότητα
15

Απλές λέξεις

φυντάνι / φυντανάκι, το: μικρός βλαστός / νεαρό φυτό / φυτώριο / (μικρό) νεαρό άτομο που εμφανίζεται πρώτη φορά στο θέατρο, στο χορό, στη δημοσιογραφία κ.λπ.

φύτρο, το: το μικρό βλαστάρι.

φύτρα, η: το φύτρο / η γενιά.

φυτρώνω: (για φυτά) βγαίνω στην επιφάνεια εδάφους, βλαστάνω / (για τρίχες) βγαίνω στην επιφάνεια του δέρματος.

Σύνθετες λέξεις

φυτοζωώ: καλύπτω με δυσκολία τις βιοτικές ανάγκες μου.

φυτολογία, η: κλάδος της βιολογίας που μελετά τα φυτά.

φυτοφάγος, -ος, -ο: αυτός που τρέφεται μόνο με φυτικές τροφές, που δεν τρώει κρέας.

φυσιοδίφης, ο: αυτός που ερευνά συστηματικά καθετί που ανήκει στη φύση.

φυσιολάτρης, ο: αυτός που αγαπάει τη φύση.

φυσικοθεραπεία, η: θεραπεία ασθενών με τη βοήθεια φυσικών στοιχείων (αέρας, νερό, θερμότητα) και σωματικών ασκήσεων.

φυσιογνωμιστής, ο: αυτός που μελετά τη σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών του προσώπου και της προσωπικότητας κάποιου.

φυσικομαθηματικός, ο: επιστήμονας που έχει ειδικευτεί στη φυσική και στα μαθηματικά.

δενδροφύτευση, η: το φύτεμα δέντρων.

μεγαλοφυής, -ής, -ές: άνθρωπος με εξαιρετικές πνευματικές ικανότητες.

πυκνόφυτος, -η, -ο: αυτός που έχει πυκνή βλάστηση, πυκνοφυτεμένος.

τριχοφυΐα, η: η ανάπτυξη τριχών.

Ενότητα
15**Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 116 του σχολικού βιβλίου**

- 1. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παραγωγα του ρ. φύω ουσιαστικά ή φύσις και ή φυή, σύμφωνα με όσα έχετε διδαχτεί μέχρι τώρα (πρόσωπο που ενεργεί, ενέργεια / κατάσταση κτλ.).**

ή φύσις: δηλώνει ενέργεια / κατάσταση
 ή φυή: δηλώνει ενέργεια / κατάσταση

- 2. Να συνδυάσετε το επίθετο «φυσικός» με τα παρακάτω ουσιαστικά σε προτάσεις της ν.ε. και να εξηγήσετε τη σημασία του σε καθεμία από αυτές: πλούτος, επιστήμη, συνέπεια, φαινόμενο.**

- **φυσικός πλούτος:** το σύνολο των πρώτων υλών που προέρχονται από τη φύση
 – Η ευημερία της χώρας οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εκμετάλλευση του φυσικού της πλούτου.
- **φυσική επιστήμη:** καθεμία από τις επιστήμες που διερευνούν τους φυσικούς νόμους, π.χ. φυσική, χημεία, βιολογία, γεωλογία κ.λπ.
 – Η βιολογία είναι μία από τις φυσικές επιστήμες, η οποία αναπτύχθηκε κατά το 19ο αιώνα.
- **φυσική συνέπεια:** λογικό επακόλουθο
 – Η εξασθένιση του οργανισμού ήταν φυσική συνέπεια των καταχρήσεων που έκανε το τελευταίο διάστημα.
- **φυσικό φαινόμενο:** φαινόμενο που παρατηρείται στη φύση
 – Οι καταιγίδες, οι σεισμοί και οι εκρήξεις ηφαιστείων είναι φυσικά φαινόμενα.

- 3. Να βρείτε τη σημασία των παρακάτω φράσεων στη ν.ε. και να γράψετε μία πρόταση με καθεμία φράση.**

- a. φύσει αδύνατο(ν):** εντελώς αδύνατο

– Αυτό που ζητάς να κάνω είναι φύσει αδύνατον!

- β. νεκρή φύση:** ζωγραφική απεικόνιση άψυχων αντικειμένων, π.χ. φρούτων, λουλουδιών, αγγείων κ.λπ. / ο ζωγραφικός πίνακας με ανάλογα θέματα

– Ο ζωγράφος Μ.Λ. έκανε μία αναδρομική έκθεση με νεκρές φύσεις από την περίοδο 1965-1980.

- γ. εκ φύσεως:** από τη φύση, εκ γενετής

– Η Ελένη έχει εκ φύσεως μειωμένη όραση.

- δ. πάσης φύσεως:** κάθε είδους

– Στο κατάστημα αυτό πωλείται ηλεκτρονικό υλικό πάσης φύσεως.

4. Να βρείτε στο Λεξιλογικό Πίνακα λέξεις της ν.ε. συνώνυμες των λέξεων: «βλαστάνω», «έξυπνος», «πυκνοφυτεμένος».

βλαστάνω: φυτρώνω

έξυπνος: ευφυής, μεγαλοφυής

πυκνοφυτεμένος: κατάφυτος, πυκνόφυτος

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή επιθέτων από ρήματα (β' μέρος)

Επίθετα παράγωγα από ρήματα

Σημαίνουν:

α. ό,τι και η μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται καταλήξεις

- **-ας (γεν. -άδος):** επίθετα γ' κλίσης μονοκατάληκτα

π.χ. φεύγω > **φυγάς** = ο φεύγων (= αυτός που τρέπεται σε φυγή)

- **-ης (γεν. -ονς):** επίθετα γ' κλίσης δικατάληκτα (κυρίως σύνθετα ή παρασύνθετα)

π.χ. ψευδόμαι > **ψευδής** = ό ψευδόμενος (= αυτός που λέει ψέματα)

- **-ος, -(α)νος, -ρος, -ερος:** επίθετα β' κλίσης τρικατάληκτα

π.χ. λείπω > **λοιπός** = ό ύπολειπόμενος (= αυτός που απομένει)

τέρπω > **τερπνός** = ό τέρπων (= αυτός που ευχαριστεί)

στέγω > **στεγανός** = ό στέγων (= αυτός που σκεπάζει)

λάμπω > **λαμπρός** = ό λάμπων (= αυτός που λάμπει)

θάλλω > **θαλερός** = ό θάλλων (= αυτός που ακμάζει)

β. εκείνον που έχει ικανότητα, κλίση ή επιτηδειότητα σε αυτό που σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται καταλήξεις

- **-ικος, -τικος:** επίθετα β' κλίσης τρικατάληκτα

π.χ. ἀρχω > **ἀρχικός** (= αυτός που είναι ικανός να άρχει)

ἀρπάζω > **ἀρπακτικός** (= αυτός που έχει την τάση να αρπάζει)

- **-ιμος:** επίθετα β' κλίσης δικατάληκτα

π.χ. μάχομαι > **μάχιμος** (= αυτός που είναι ικανός να μάχεται)

- **-μων (γεν. -μονος):** επίθετα γ' κλίσης δικατάληκτα

π.χ. ἐλεέω, ἐλεῶ > **ἐλεήμων** (= αυτός που έχει την τάση να ελεεί)

- **-τήριος:** επίθετα β' κλίσης δικατάληκτα ή τρικατάληκτα

π.χ. σώζω > **σωτήριος, -ος, -ον** (= αυτός που είναι ικανός να σώζει)

δράω, δρῶ > **δραστήριος, -α, -ον** (= αυτός που είναι ικανός να δρα, να ενεργεί)

Ενότητα
15

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 117 του σχολικού βιβλίου

1. Να σχηματίσετε από τα παρακάτω ρήματα παράγωγα επίθετα που φανερώνουν ότι και η μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου των ρημάτων.

νέμομαι (θ. νομ-) >	νομάς
έμφαίνω >	έμφανής
χαλάω (θ. χαλα-) >	χαλαρός
θάλλω (θ. θαλ-) >	θαλερός
έπιρρεπω >	έπιρρεπής

2. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα από τα ρήματα που σας δίνονται και να γράψετε τη σημασία τους.

κωλύω >	κωλυτήριος, κωλυτικός: αυτός που εμποδίζει
ώφελέω-ώφελω >	ώφελιμος: χρήσιμος
έλεεω-έλεω >	έλεήμων: ευσπλαχνικός, πονόψυχος
άγω >	άγωγιμος: αυτός που μεταφέρεται εύκολα, άγωγαίος: αυτός τον οποίο χρησιμοποιούμε για να οδηγήσουμε κάτι

3. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα της στήλης Α' με τα παράγωγα επίθετά τους στη στήλη Β' και να γράψετε δίπλα στο καθένα τη σημασία του.

A'	B'	σημασία επιθέτου
1. μιαίνω	a. κυνός	
2. μνάομαι-μνῶμαι	β. ίκανός	
3. κύπτω (= σκύβω)	γ. μνήμων	
4. μιμέομαι-μιμοῦμαι	δ. μιαρός	
5. ίκνοῦμαι	ε. μιμητικός	

μιαίνω > **μιαρός**: αυτός που έχει μολυνθεί

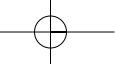
μνῶμαι > **μνήμων**: αυτός που έχει την ικανότητα να θυμάται

κύπτω > **κυνός**: σκυπτός, καμπούρης

μιμοῦμαι > **μιμητικός**: αυτός που έχει την κλίση, την ικανότητα να μιμείται

ίκνοῦμαι > **ίκανός**: αυτός που μπορεί να φτάσει έναν στόχο

(1-δ, 2-γ, 3-α, 4-ε, 5-β)

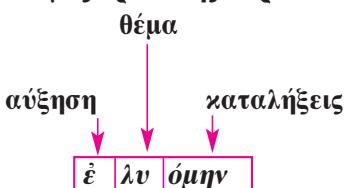
Μέρος Γ

Γραμματική: Οριστική παρατατικού και αορίστου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

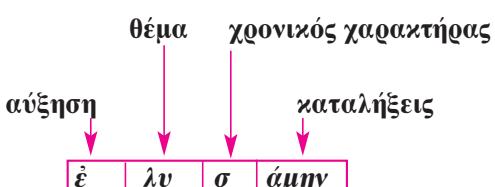
Γ1. Γραμματικά σχόλια

Οριστική παρατατικού και αορίστου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Σχηματισμός οριστικής παρατατικού μέσης φωνής

Σχηματισμός οριστικής αορίστου μέσης φωνής

οριστική παρατατικού	οριστική αορίστου	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.
έ-λνόμην	λυνόμιον	έ-λν-σ-άμην
έ-λύ-ον	λυνόδουν	έ-λύ-σ-
έ-λύ-ετο	λυνόταν	έ-λύ-σ-ατο
έ-λν-όμεθα	λυνόμιαστε	έ-λν-σ-άμεθα
έ-λύ-εσθε	λυνόσαστε	έ-λύ-σ-ασθε
έ-λύ-οντο	λύνονταν	έ-λύ-σ-αντο

Παρατήρηση

- Κατά το σχηματισμό της οριστικής αορίστου **αφωνόληπτων ρημάτων** ο ρηματικός χαρακτήρας συγχωνεύεται με το ρηματικό χαρακτήρα **-σ-** (βλ. Γραμματικά σχόλια, Ενότητα 5 και Ενότητα 7).

Ενότητα
15

Απάντηση στην άσκηση της σελ. 119 του σχολικού βιβλίου

- ✓ Να συμπληρώσετε, σύμφωνα με αυτή την παρατήρηση, τον πίνακα.

ουρανικόληπτα	χειλικόληπτα	οδοντικόληπτα
Q. τάττομαι	Q. γράφομαι	Q. κομίζομαι
έταξάμην	έγραψάμην	έκομισάμην
έτάξω	έγραψω	έκομισω
έτάξατω	έγραψατο	έκομισατο
έταξάμεθα	έγραψάμεθα	έκομισάμεθα
έτάξασθε	έγραψασθε	έκομισασθε
έτάξαντο	έγραψαντο	έκομισαντο

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 113 του σχολικού βιβλίου

1. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τους χρόνους που ζητούνται στο πρόσωπο που δίνεται.

ενεστώτας	παρατατικός	αόριστος
λογίζεσθε	έλογίζεσθε	έλογίσασθε
ψεύδεται	έψεύδετο	έψεύσατο
εύχονται	ηύχοντο	ηύξαντο

2. Να κλίνετε τα ρήματα στο χρόνο που βρίσκονται: **έταττετο, ηύξατο, έφυλάξω, έπαύσασθε.**

παρατατικός		αόριστος	
έταττόμην	ηύξόμην	έφυλαξάμην	έπαυσάμην
έταττον	ηύξον	έφυλάξω	έπαυσω
έτάττετο	ηύξετο	έφυλάξατο	έπαυσατο
έταττόμεθα	ηύξόμεθα	έφυλαξάμεθα	έπαυσάμεθα
έταττεσθε	ηύξεσθε	έφυλάξασθε	έπαυσασθε
έτάττοντο	ηύξοντο	έφυλάξαντο	έπαυσαντο

3. Να μεταφέρετε τους φηματικούς τύπους στο ίδιο πρόσωπο που άλλου αριθμού διατηρώντας το χρόνο και τη φωνή: **προηγόρευσε, κατελύσω, διεπράξαντο, έπορεύοντο, έκτισε, έπειθες.**

προηγόρευσαν, κατελύσασθε, διεπράξατο, έπορεύετο, έκτισαν, έπειθετε

- 4. Να μεταφέρετε στο ίδιο πρόσωπο του παρατατικού της μέσης φωνής όσα από τα παρακάτω ρήματα βρίσκονται στον ενεστώτα και να μεταφέρετε στο ίδιο πρόσωπο του αριθτού όσα βρίσκονται στο μέλλοντα: ἀποτρέπεσθε, ἀντιταστόμεθα, φυλάττονται, επαιδεύσεται, κόψῃ, προξόμεθα.**

Παρατατικός: ἀπετρέπεσθε, ἀντετασσόμεθα, ἐφυλάττοντο

Αριθτος: ἐπαιδεύσατο, ἔκόψω, ἐπροξάμεθα

- 5. Να τοποθετήσετε τους φηματικούς τύπους στη σωστή στήλη και να συμπληρώσετε τους υπόλοιπους χρόνους τους διατηρώντας την έγκλιση, τον αριθμό και το πρόσωπο: προσδέχεται, ἥπτου, κατασκευάζονται, ἀναγκάσεσθε, συνεσκευάσω.**

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αριθτος
προσδέχεται ἄπτῃ (-ει)	προσδέχετο ἥπτου	προσδέξεται ἄψῃ (-ει)	προσδέξατο ἥψω
κατασκευάζονται ἀναγκάζεσθε συνεσκευάζῃ (-ει)	κατεσκευάζοντο ἡναγκάζεσθε συνεσκευάζουν	κατασκευάσονται ἀναγκάσεσθε συνεσκευάσῃ (-ει)	κατεσκευάσαντο ἡναγκάσασθε συνεσκευάσω

- 6. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο οριστικής του χρόνου που ζητείται στην παρένθεση.**

α. Όσοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὅπλα ἔφερον (φέρω, παρατ.), οὗτοι γυμνοὶ ἐγίγνοντο (γίγνομαι, παρατ.) πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τᾶλλα βέλη· ἀνεχώρησαν οὖν καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο (στρατοπεδεύομαι, αόρ.) παρὰ τὸν ποταμόν.

β. Οἱ μὲν Ἑλληνες παρεσκευάζοντο (παρασκευάζομαι, παρατ.) πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ πρὸς τὸν κίνδυνον· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευον (τοξεύω, παρατ.) καὶ ἐσφενδόνων.

γ. Ἡριπτίδας, ἐπεὶ ὑπέσχετο (= υποσχέθηκε) αὐτῷ, ἐθύετο (θύομαι, παρατ.) καὶ ἐπορεύετο (πορεύομαι, παρατ.) σὺν ᾧ εἶχε δυνάμει (= με ὅση δύναμη είχε).

δ. Μετὰ δὲ τοῦτο ἤρξατο (ἄρχομαι, αόρ.) λόγου ὁ Φαρνάβαζος.

Ενότητα
15**ΚΛΙΣΗ****Ουσιαστικόν - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ****ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ**

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ή	έορτή	έρημία	αί	έορται	έρημίαι	
γεν.	τῆς	έορτῆς	έρημίας	τῶν	έορτῶν	έρημιῶν	
δοτ.	τῇ	έορτῃ	έρημίᾳ	ταῖς	έορταῖς	έρημίαις	
αιτ.	τὴν	έορτὴν	έρημίαν	τὰς	έορτὰς	έρημίας	
χλητ.	(ῷ)	έορτὴ	έρημία	(ῷ)	έορται	έρημίαι	

Β' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ό	βίος	τὸ	ίερὸν	οί	βίοι	τὰ	ίερὰ
γεν.	τοῦ	βίου	τοῦ	ίεροῦ	τῶν	βίων	τῶν	ίερῶν
δοτ.	τῷ	βίῳ	τῷ	ίερῷ	τοῖς	βίοις	τοῖς	ίεροῖς
αιτ.	τὸν	βίον	τὸ	ίερὸν	τοὺς	βίοις	τὰ	ίερὰ
χλητ.	(ῷ)	βίε	(ῷ)	ίερὸν	(ῷ)	βίοι	(ῷ)	ίερὰ

Γ' κλίση

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ό	παῖς	ή	γυνὴ	τὸ	βρέφος	οἱ	παῖδες
γεν.	τοῦ	παιδὸς	τῆς	γυναικὸς	τοῦ	βρέφους	τῶν	παίδων
δοτ.	τῷ	παιδὶ	τῇ	γυναικὶ	τῷ	βρέφει	τοῖς	παῖσι
αιτ.	τὸν	παῖδα	τὴν	γυναικα	τὸ	βρέφος	τοὺς	παῖδας
χλητ.	(ῷ)	παῖ	(ῷ)	γύναι	(ῷ)	βρέφος	(ῷ)	παῖδες

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
αρσ.-θηλ.		ουδ.		αρσ.-θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ό, ή	ἄφατος	τὸ	ἄφατον	οἱ, αἱ	ἄφατοι	τὰ
γεν.	τοῦ, τῆς	άφάτου	τοῦ	άφάτου	τῶν	άφάτων	τῶν
δοτ.	τῷ, τῇ	άφάτῳ	τῷ	άφάτῳ	τοῖς, ταῖς	άφάτοις	τοῖς
αιτ.	τὸν, τὴν	άφατον	τὸ	άφατον	τούς, τὰς	άφάτους	τὰ
χλητ.	(ῷ)	άφατε	(ῷ)	άφατον	(ῷ)	άφατοι	(ῷ)

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός						
αρσ.-θηλ.			ουδ.		αρσ.-θηλ.			ουδ.				
ονομ.	ό	ἔχων	ή	ἔχουσα	τὸ	ἔχον	οἱ	ἔχοντες	αἱ	ἔχουσαι	τὰ	ἔχοντα
γεν.	τοῦ	ἔχοντος	τῆς	ἔχουσης	τοῦ	ἔχοντος	τῶν	ἔχόντων	τῶν	ἔχουσῶν	τῶν	ἔχόντων
δοτ.	τῷ	ἔχοντι	τῇ	ἔχουσῃ	τῷ	ἔχοντι	τοῖς	ἔχουσι(ν)	ταῖς	ἔχουσαις	τοῖς	ἔχουσι(ν)
αιτ.	τὸν	ἔχοντα	τὴν	ἔχουσαν	τὸ	ἔχον	τοὺς	ἔχοντας	τὰς	ἔχουσας	τὰ	ἔχοντα
κλητ.	(ώ)	ἔχων	(ώ)	ἔχουσα	(ώ)	ἔχον	(ώ)	ἔχοντες	(ώ)	ἔχουσαι	(ώ)	ἔχοντα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός					
αρσ.		θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	αὔτος	αὔτη
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	αὔτοῦ	αὔτης
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	αὔτῳ	αὔτῃ
αιτ.	τούτον	ταύτην	τοῦτο	αὔτὸν	αὔτην
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	—	—

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οὗτοι	αὕται	ταῦτα	αὔτοὶ	αὔται	αὔτὰ
γεν.	τούτων	τούτων	τούτων	αὔτῶν	αὔτῶν	αὔτῶν
δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	αὔτοῖς	αὔταις	αὔτοῖς
αιτ.	τούτοις	ταύτας	ταῦτα	αὔτοὺς	αὔτας	αὔτα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

Ενότητα
15

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να βρείτε τα σημεία του κειμένου της Ενότητας τα οποία προσδίδουν ζωηρότητα και δραματικότητα στην αφήγηση.

Λεξιλογικού περιεχομένου

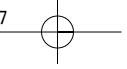
2. Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα της Ενότητας αντώνυμα των παρακάτω λέξεων: **α.** τεχνητός, **β.** σαρκοφάγος, **γ.** ανόητος, **δ.** άδεντρος, **ε.** αφύσικος.

Ετυμολογικού περιεχομένου

3. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα από τα παρακάτω ρήματα, τα οποία να δηλώνουν εκείνον που έχει ικανότητα, κλίση ή επιτηδειότητα σε αυτό που σημαίνει το ρήμα: δηλόω-δηλῶ, ἀμύνομαι, σφέω, ἐλεέω-ἐλεῶ, δράω-δρῶ.

Γραμματικού περιεχομένου

4. Να γράψετε το β' και γ' ενικό και το α' και γ' πληθυντικό πρόσωπο των παρακάτω ρημάτων στον παρατατικό και τον αόριστο: ἀγορεύομαι, πράττομαι.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

΄Απόλλωνα δὲ Δάφνη ἐπ’ αὐτὴν ιόντα προϊδομένη μάλα ἐρρωμένως ἔφευγεν.
Ως δὲ συνεδιώκετο, παρὰ Διὸς αἰτεῖται ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλαγῆναι. Καὶ αὐτὴν φασὶ γενέσθαι τὸ δένδρον τὸ ἐπικληθὲν ἀπ’ ἐκείνης δάφνην.

Παρθένιος, Έρωτικὰ Παθήματα 15.4

Κείμενο

Δάφνη δὲ προϊδομένη ΄Απόλλωνα
ιόντα ἐπ’ αὐτὴν
ἔφευγεν
μάλα ἐρρωμένως.
΄Ως δὲ συνεδιώκετο,
αἰτεῖται παρὰ Διὸς
ἀπαλλαγῆναι ἐξ ἀνθρώπων.
Καί φασι
αὐτὴν γενέσθαι τὸ δένδρον
τὸ ἐπικληθὲν δάφνην
ἀπ’ ἐκείνης.

Μετάφραση

Η Δάφνη, επειδή είδε τον Απόλλωνα να κατευθύνεται προς το μέρος της, τράπηκε σε φυγή με μεγάλο σθένος.
Καθώς όμως καταδιωκόταν ζητάει από τον Δία να εξαφανιστεί από τους ανθρώπους.
Και λένε
ότι αυτή έγινε το δέντρο το οποίο ονομάστηκε δάφνη από το όνομα εκείνης.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Κείμενο

α. Η Εντολή του Λύκτου

΄Οτι ἐγγὺς, ώς λέγεται, τῶν τῆς Κνωσσοῦ ὁρίων, 1091

οἵς ἀγχιτέρων τῆς Φαιστοῦ ἡ βασιλεία κεῖται,
ἀνήρ τις Λύκτος τοῦνομα τὴν κατοικίαν εἶχεν,
ὅς γένος καίπερ ἀσημον ἐξ ἐλευθέρων ἔλκων,
τῆς γενετῆς μὲν μείζονα οὐκ ἐπεδείκνυ πλοῦτον,
ἄλλ ’ ὅμως βίον ἔντιμον καὶ ἀψεγῇ ἐβίον.

Αὐτῷ, καθάπερ φέρεται, τῆς γυναικός κυνούστης,
καὶ τῶν ὄδινων τοῦ δεινοῦ ἐφεστηκότος χρόνου,
τοιούτοις δόμασιν αὐτῆς τὰς ἀκοὰς ἐκπλήττει·
δύο τινα καὶ βούλομαι καὶ εὔχομαι σοι, γύναι· 1100
βραχὺν καὶ οὐ πολύπονον τοῦ τοκετοῦ τὸν χρόνον,
καὶ τέκνον ἄρσεν τὸν καρπὸν τῶν ἐλαφρῶν ὄδινων·

Παράλληλα κείμενα

Μετάφραση

Όπως λένε, κοντά στα όρια της Κνωσσού, γειτονικά στα οποία βρίσκεται το βασίλειο της Φαιστού, είχε το σπίτι του κάποιος άντρας με το όνομα Λύκτος· αυτός, αν και η καταγωγή του (ήταν) ασημη, είχε γονείς ελεύθερους, δεν είχε πλούτη μεγαλύτερα απ' ό,τι επέτρεπε η καταγωγή του, αλλά όμως ζούσε ζωή έντιμη και άψογη. Καθώς αναφέρεται, όταν η γυναίκα του ήταν έγκυος, και όταν έφτασε η δύσκολη ώρα των πόνων του τοκετού τρομάζει τα αυτιά της με τέτοια λόγια· γυναίκα, δύο πράγματα θέλω και σου εύχομαι· (να είναι) σύντομος και όχι με πολλούς πόνους ο χρόνος του τοκετού και ο καρπός των ελαφρών πόνων του τοκετού (να είναι) παιδί αρσενικό.

Κείμενο

β. Το τέχνασμα της Τελέθουσας

[...] Ὄτε δ' ἐπῆλθεν δὲ καιρὸς τῶν χαλεπῶν φδίνων, 1150
 καὶ ἡ γαστὴρ τοῦ αἴξοντος ἀνεκουφίσθη φόρτου,
 τῷ ἀγνοοῦντι μὲν πατρὶ θυγάτριόν τι ἔψυ,
 ἀλλὰ ἡ μήτηρ κρύψασα τὸ τοῦ τεχθέντος γένος,
 πιστῇ τροφῷ τὸ νήπιον πρὸς τὸ τραφῆναι δίδει,
 καὶ τὸν ἀγνῶτα σύζυγον κατασοφισαμένη,
 ἄρδεν αὐτῷ παρίστησι τὸν τῆς κοιλίας γόνον.

Μετάφραση

Κι όταν ήρθε η ώρα των δύσκολων πόνων και η κοιλιά ανακουφίστηκε από το φορτίο που μεγάλωνε για τον πατέρα που δε γνώριζε, γεννήθηκε ένα κοριτσάκι, αλλά η μητέρα, αφού έκρυψε το φύλο του παιδιού, δίνει το νήπιο σε μια έμπιστη τροφό, για να το μεγαλώσει, και, αφού εξαπάτησε με τεχνάσματα το σύζυγο που δεν τό ξερε, παρουσιάζει σ' αυτόν το παιδί που γέννησε, ως αγόρι.

Κείμενο

γ. Η μεταμόρφωση του κοριτσιού σε αγόρι

[...] Οὐδ' ἡ λεικότης ἡ αὐτὴ ἐν τῷ προσώπῳ μένει·
 καὶ οθένος προσλαμβάνουσιν αἱ τῶν μελῶν κινήσεις,
 καὶ θραυστέρα γίγνεται ἡ τοῦ προσώπου ὅψις,
 καὶ βαθμηδόν βραχύτερον τὸ τῶν πλοκάμων μέτρον,
 ἀλλοία δέ τις δύναμις ἀρρένωπὴ τὴν φύσιν,
 τὴν πρώτην διαδέχεται τῆς κορασίδος χάριν,
 καὶ ἀρρήν τέλος γίγνεσαι ἐκ γυναικός, ὃς Ἱφι.

Οβίδιος, Μεταμορφώσεις στ. 1091-1102, 1150-1156,

1300-1306 (μτφρ. Α. Σ. Κάσδαγλης)

Μετάφραση

Ούτε η ίδια η λευκότητα παραμένει στο πρόσωπο· και οι κινήσεις των μελών αποκτούν επιπλέον δύναμη, και η όψη του προσώπου γίνεται περισσότερο θαρραλέα, και βαθμιαία πιο κοντό το μήκος των μαλλιών· και μια αλλιώτικη δύναμη αρρενωπή στη φύση διαδέχεται την πρώτη χάρη του κοριτσιού, και στο τέλος γίνεται άνδρας από γυναίκα, Ίφι.

Γλωσσικά σχόλια

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ιόντα: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ανώμαλου ρ. **ἔρχομαι**.

προϊδομένη: ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αιρ. β' μέσης φωνής του ρ. **προοράομαι-θμαι**.

ἐρρωμένως: επίρρ. τροπικό (= με δύναμη).

αἰτεῖται: γ' εν. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **αἰτέομαι-οῦμαι** (= ζητώ).

ἀπαλλαγῆναι: απαρ. παθητ. αιρ. β' του ρ. **ἀπαλλάττομαι**.

ἐπικληθὲν: αιτ. εν. ουδ. γέν. μτχ. παθητ. αιρ. α' του ρ. **ἐπικαλέομαι-οῦμαι**.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

α.

ἀγχιτέρμων: ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ/ἡ ἀγχιτέρμων, τὸ ἀγχιτέρμον** (= αυτός που βρίσκεται κοντά στα σύνορα).

ἀνήρ: ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνήρ** (γεν. τοῦ ἀνδρός).

ἐβίσιον: γ' εν. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **βιόω-ώ** (= ζω).

τῶν φόδινων: γεν. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φόδις** (γεν. τῆς φόδινος).

ἐφεστηκότος: γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **ἐφίσταμαι**.

β.

ὅτε: σύνδεσμος χρονικός.

ἡ γαστὴρ: ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσ. **ἡ γαστὴρ** (γεν. της γαστρός) (= κοιλιά).

ἔψυ: γ' εν. οριστ. αιρ. β' μέσης φωνής του ρ. **φύομαι**.

τόν ἀγνῶτα: αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ἀγνώς, -ώς**.

παρίστημι: γ' εν. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρίστημι** (= παρουσιάζω).

γ.

ἀλλοία: ονομ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ἀλλοῖος, -οία, -οῖον**.

γυναικός: γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ἡ γυνή** (γεν. τῆς γυναικός).

Παράλληλα
κείμενα

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 157

1. Τι ζήτησε η Δάφνη από το Δία στο πρώτο παράλληλο κείμενο και για ποιον λόγο; Υπάρχει, κατά τη γνώμη σας, κάποιο κοινό θεματικό μοτίβο ανάμεσα σε αυτό το απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Καθώς ο Απόλλων καταδίωκε τη Δάφνη, εκείνη ζήτησε από το Δία να την εξαφανίσει από τους ανθρώπους. Ο θεός εισάκουσε την ικεσία της και τη μεταμόρφωσε στο ομώνυμο φυτό.

Κοινό θεματικό μοτίβο των δύο κειμένων είναι η επίκληση των δύο γυναικών, της Γαλάτειας και της Δάφνης, σε κάποιον θεό με σκοπό να τις βοηθήσει σε μια δύσκολη στιγμή. Ένα άλλο κοινό στοιχείο είναι η μεταμόρφωση με θεϊκή επέμβαση (της κόρης της Γαλάτειας σε αγόρι και της Δάφνης σε δέντρο).

2. Ποια κοινά θεματικά μοτίβα διαπιστώνετε ότι υπάρχουν ανάμεσα στο κείμενο της Ενότητας και το δεύτερο παράλληλο κείμενο;

Τα δύο κείμενα παρουσιάζουν πολλά κοινά θεματικά μοτίβα, αφού ουσιαστικά αφηγούνται την ίδια ιστορία σε παραλλαγή:

- και οι δύο ιστορίες εκτυλίσσονται στην Κρήτη: στη Φαιστό η πρώτη (κείμενο Ενότητας) και κοντά στη Φαιστό η δεύτερη (δεύτερο παράλληλο κείμενο)
- και οι δύο σύζυγοι των γυναικών έχουν σημαντική καταγωγή (ο Λάμπρος προέρχεται από ευγενική γενιά, ενώ ο Λύκτος από ελεύθερους γονείς), αλλά στερούνται χρημάτων
- όσο οι δύο γυναίκες εγκυμονούν, οι σύζυγοι επιθυμούν το παιδί τους να είναι αγόρι (ο Λάμπρος απειλεί να το σκοτώσει αν γεννηθεί κορίτσι, και ο Λύκτος δηλώνει πως θα κρατήσουν το παιδί μόνο αν είναι αγόρι)
- και οι δύο γυναίκες γεννούν κορίτσια, τα οποία μεγαλώνουν σαν αγόρια, στην προσπάθεια να αποκρύψουν το πραγματικό φύλο από τους συζύγους τους
- μόλις τα κορίτσια μεγαλώνουν και αρχίζει να διακρίνεται το φύλο τους, και οι δύο γυναίκες ζητούν τη βοήθεια κάποιας θεάς (της Λητώς η Γαλάτεια, της Ίσιδας η Τελέθουσα)
- και τα δύο κορίτσια μεταμορφώνονται σε αγόρια ύστερα από θεϊκή επέμβαση (Λεύκιππος και Ιφις αντίστοιχα).

ΕΝΟΤΗΤΑ 16

Μέρος Α

Κείμενο: «Το θλιβερό τέλος ενός τυράννου»

Διονύσιος ὁ δεύτερος τὴν ἀρχὴν εἶχεν εῦ μάλα περιεφραγμένη. Ναῦς μὲν ἐκέντητο οὐκ ἔλαττον τῶν τετρακοσίων, πεζῶν δὲ δύναμιν ἐξ δέκα μυριάδας, ἵππεῖς δὲ ἐννεακισχιλίους. Ἡ δὲ πόλις τῶν Συρακουσίων λιμέσιν ἐκεκόσμητο μεγίστοις, καὶ τεῖχος αὐτῇ περιεβέβλητο ὑψηλότατον. Εἶχε δὲ καὶ συμμάχους παμπόλλους. Καὶ τούτοις ἐπιθαρρῶν ὁ Διονύσιος ἀδάμαντι δεδεμένην ὥστε τὴν ἀρχὴν κεκτῆσθαι. Ἀλλ’ οὗτός γε εἶδε καὶ τοὺς νιοὺς βιαίως ἀποσφαγέντας καὶ τὰς θυγατέρας ἀναιρεθείσας. Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀπ’ αὐτοῦ ταφῆς τῆς νομίζομένης ἔτυχεν· οἱ μὲν γὰρ ζῶντες κατεκαύθησαν, οἱ δὲ κατατμηθέντες ἐξ τὴν θάλατταν ἐξερρίφησαν. Αὐτὸς δὲ ἐν πενίᾳ διάγων κατέστρεψε τὸν βίον γηραιός. Καὶ ἦν δεῖγμα οὐ τὸ τυχὸν τοῖς ἀνθρώποις ἐξ σωφροσύνην καὶ τρόπου κόσμου ἡ τοῦ Διονυσίου ἐξ τοῦτων ταπεινὰ μεταβολή.

Αἰλιανός, Ποικίλη Ιστορία 6.12 (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: ο Ρωμαίος συγγραφέας Κλαύδιος Αιλιανός γεννήθηκε περίπου το 170 μ.Χ. και πέθανε το 235 μ.Χ. Διδάχτηκε την ελληνική γλώσσα και ήταν μαθητής του σοφιστή Παυσανία. Ασχολήθηκε με τη ρητορική, την οποία όμως εγκατέλειψε για να αφοσιωθεί στη συγγραφή. Στο σωζόμενο έργο του περιλαμβάνονται είκοσι Ἀγροικικοί Έπιστολαί με θέματα από την αγροτική ζωή που συχνά έχουν χιονιμοριστικό χαρακτήρα, η Ποικίλη Ιστορία σε δεκατέσσερα βιβλία, το Περὶ ζώων ιδιότητος σε δεκαεπτά βιβλία κ.ά.

Το απόσπασμα: προέρχεται από την Ποικίλη Ιστορία, ένα συνονθύλευμα διηγήσεων με ανεκδοτολογικό και ταυτόχρονα ηθικολογικό χαρακτήρα με θέματα από τη φυσική, πολιτική και πολιτιστική ιστορία.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά**Κείμενο**

Διονύσιος ὁ δεύτερος
 εἶχεν τὴν ἀρχὴν
 εὖ μάλα περιπεφραγμένην.
 Ἐκέκτητο μὲν
 οὐκ ἔλαττον τῶν τετρακοσίων
 ναῦς,
 δύναμιν δὲ πεζῶν
 ἐξ δέκα μυριάδας,
 ἐννεακισχιλίους δὲ ἵππεῖς.
 Ή δὲ πόλις τῶν Συρακουσίων
 ἐκεκόσμητο
 μεγίστοις λιμέσιν,
 καὶ περιεβέβλητο αὐτῇ
 τεῖχος ὑψηλότατον.
 Εἶχε δὲ (ὁ Διονύσιος)
 καὶ παμπόλλους συμμάχους.
 Καὶ ἐπιθαρρῶν τούτοις
 φέτο ὁ Διονύσιος
 τὴν ἀρχὴν κεκτῆσθαι
 ἀδάμαντι δεδεμένην.
 Ἀλλ' οὗτος γε εἶδε
 τοὺς νίοὺς ἀποσφαγέντας βιαίως
 καὶ τὰς θυγατέρας ἀναιρεθείσας.
 Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ
 ἔτυχεν ταφῆς τῆς νομιζομένης·
 οἱ μὲν γὰρ κατεκαύθησαν ζῶντες
 οἱ δὲ κατατμηθέντες
 ἐξερρίφησαν ἐς τὴν θάλατταν.
 Αυτὸς δὲ κατέστρεψεν τὸν βίον
 γηραιός διάγων ἐν πενίᾳ.
 Καὶ ἡ μεταβολὴ του Διονυσίου
 ἐς οὕτως ταπεινὰ
 ἦν δεῖγμα οὐ τὸ τυχὸν
 τοῖς ἀνθρώποις
 ἐς σωφροσύνην
 καὶ κόσμον τρόπουν.

Μετάφραση

Ο Διονύσιος ο δεύτερος
 είχε την εξουσία
 πολύ καλά προστατευμένη.
 Είχε στην κατοχή του
 περισσότερα από τετρακόσια
 πολεμικά πλοία,
 μια δύναμη πεζών
 περίπου εκατό χιλιάδες
 και ενέα χιλιάδες ιππείς.
 Και η πόλη των Συρακουσίων
 είχε στολιστεί
 με πολύ μεγάλα λιμάνια
 και είχε χτιστεί γύρω της
 ένα τείχος πολύ ψηλό.
 Είχε ακόμα (ο Διονύσιος)
 και πάρα πολλούς συμμάχους.
 Και έχοντας εμπιστοσύνη σ' αυτά
 πίστευε ο Διονύσιος
 ότι η εξουσία του
 ήταν πολύ σταθερή.
 Αλλ' αυτός βέβαια είδε
 και τους γιους του να σφαγιάζονται βίαια
 και τις κόρες του να εκτελούνται.
 Και κανένας από τους δικούς του
 δεν τάφηκε, όπως ἐπρεπε·
 γιατί άλλοι κάηκαν ζωντανοί
 και άλλοι, αφού κομματιάστηκαν,
 πετάχτηκαν στη θάλασσα.
 Κι ο ίδιος τελείωσε τη ζωή του
 γέρος μέσα στη φτώχεια.
 Και η κατάληξη του Διονυσίου
 η τόσο ταπεινωτική
 ήταν παράδειγμα σπουδαίο
 στους ανθρώπους
 για σωφροσύνη
 και καλή συμπεριφορά.

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Διονύσιος ο Β' στήριζε την εξουσία του σε μεγάλες δυνάμεις: είχε πολλά πολεμικά πλοία και ένα μεγάλο αριθμό πεζικού και ιππέων. Η πόλη του, οι Συρακουσών, προστατευόταν από ένα ισχυρό τείχος και είχε και πολλά και μεγάλα λιμάνια. Είχε ακόμα πάρα πολλούς συμμάχους. Με όλες αυτές τις δυνατότητες πίστευε ότι η εξουσία του ήταν πολύ ασφαλής. Αλλά η ευτυχία του αυτή δεν ήταν παντοτινή: είδε να σκοτώνουν τα παιδιά του με τρόπο απαράδεκτο και επαίσχυντο· γιατί άλλα κάηκαν ζωντανά και άλλα κομματιάστηκαν και πετάχτηκαν στη θάλασσα. Ο ίδιος πέθανε γέρος και φτωχός. Η κατάληξη αυτή του Διονυσίου ήταν ένα παράδειγμα σπουδαίο για σωφροσύνη και καλή συμπεριφορά.

A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

- Διονύσιος ὁ δεύτερος:** γιος και διάδοχος του Διονυσίου Α', τύραννος των Συρακουσών από το 367 έως το 345 π.Χ. Ήταν ιδιαίτερα καλλιεργημένος (ασχολήθηκε με την ποίηση και τη φιλοσοφία και φιλοξένησε στην αυλή του σημαντικές προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών) αλλά αποδείχτηκε άπειρος στα πολιτικά ζητήματα και γι' αυτό ανετράπη δύο φορές: το 365 π.Χ. από το Δίωνα και, αφού ανακατέλαβε την εξουσία το 347/346 π.Χ., εκδιώχθηκε από τους Συρακουσίους και κατέφυγε στην Κόρινθο όπου πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του μισότυφλος, σε άθλιες συνθήκες.
- Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ταφῆς τῆς νομιζομένης ἔτυχεν:** για τους αρχαίους η ταφή των νεκρών ήταν πολύ σημαντική, ενώ θεωρούνταν αιματικό το να μείνει άταφο το σώμα ενός νεκρού.
- Καὶ ἦν δεῖγμα οὐ τὸ τυχὸν τοῖς ἀνθρώποις ἐξ σωφροσύνην καὶ τρόπουν κόσμον ἡ τοῦ Διονυσίου ἐξ οὗτῳ ταπεινᾶ μεταβολὴ:** η τελευταία φράση του αποστάσιματος θυμίζει το επιμύθιο (= δίδαγμα, συμπέρασμα) που υπάρχει στους μύθους του Αισώπου και καταδεικνύει τον ηθικολογικό χαρακτήρα του έργου του Αιλιανού. Παράλληλα, θυμίζει το γνωστό απόφθεγμα του Σόλωνα «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε» (= να μη θεωρείς κανέναν ευτυχισμένο, μέχρι να δεις το τέλος του).

A5. Γλωσσικά σχόλια

- ✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **τὴν ἀρχὴν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρχή** = εξουσία.
- **εἶχεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, παρτ. εἶχον, μέλ. ἔξω/σχήσω, αόρ. β' ἔσχον, παρκ. ἔσχηκα, υπερσ. [έσχηκεν: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευεξία, εξής, σχολή, σχολείο, σχεδόν, σχέση, σχήμα, ενοχή, αποχή, υπεροχή, ανακωχή, κάτοχος, μέτοχος.
- **μάλα:** ποσοτ. επίφρονια. Βαθμοί του επιφρόνιατος: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλα, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μᾶλλον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλιστα.
- **περιπεφραγμένην:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής παρκ. μέσης φωνής του ρ. **περιφράττ(σσ)ω** = προστατεύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ.—, παρτ. —, μέλ. [περιφράξομαι: μετγν.] και παθ. [περιφραχθήσομαι και περιφραγήσομαι: μετγν. τύποι], αόρ. περιεφραξάμην και παθ. περιφράχθην, παρκ. περιπέφραγμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φράγμα, φράκτης, περίφραξη.
- **ναῦς:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους του μεταπλαστού ουσιαστικού **ἡ ναῦς** = το πλοίο [γεν. τῆς νεώς]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ναύτης, ναυτικός, ναυάγιο, ναυπηγός.
- **ἐκέκτητο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. υπερσ. του ρ. **κτάομαι-ώμαι** = αποκτώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κτώμαι, παρτ. ἐκτώμην, μέλ. κτήσομαι, αόρ. ἐκτησάμην και παθ. ἐκτήθην, παρκ. κέκτημαι / ἐκτημαι, υπερσ. ἐκεκτήμην / κεκτημένος ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κτήμα, επίκτητος, κτητικός, κατάκτηση.
- **ἐλάττους:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους, συγκρ. βαθμού του επιθέτου **μικρός**. Βαθμοί του επιθέτου. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρός, -ά, -όν, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μικρότερος, -α, -ον/δ, **ἡ ἐλάττων, τό ἐλαττον/δ, ἡ ἥττων, τό ἥττον, ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρότατος/ἐλάχιστος/ήκιστα (επιφρ.).
- **τῶν τετρακοσίων:** γεν. πληθ. θηλ. γένους του αριθμητικού επιθέτου **οἱ τετρακόσιοι, αἱ τετρακόσιαι, τά τετρακόσια** [γεν. τῶν τετρακοσίων].
- **δύναμιν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως] = η δύναμη. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυνατός, δυναμικός, αδύναμος, αδύνατος, δυνάστης.
- **μυριάδας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ μυριάς** [γεν. τῆς μυριάδος] = ποσότητα δέκα χιλιάδων μονάδων.
- **πόλις:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] = πόλη. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολίτης, πολιτικός, πολίτευμα.
- **λιμέσιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ λιμήν** [γεν. τοῦ λιμένος] = το λιμάνι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λιμενικό, λιμενάρχης, λιμεναρχείο.
- **ἐκεκόσμητο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. υπερσ. μέσης φωνής του ρ. **κοσμέω, -ῶ** = στο-

λίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κοσμοῦμαι, παρτ. ἔκοσμούμην, μέλ. κοσμήσομαι/κοσμηθήσομαι, αρρ. ἔκοσμησάμην/ἔκοσμήθην, παρκ. κεκόσμημαι, υπερσ. ἐκεκοσμήμην. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κόσμημα, διακόσμηση, διακοσμητής.

- **μεγίστοις:** δοτ. πληθ. αρρ. γένους, υπερθ. βαθμού του ανώμαλου επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέγα.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγας, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δό, ή μείζων, τό μείζον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγιστος, -η, -ον.
- **τείχος:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **τό τείχος** [γεν. τοῦ τείχους] = το τείχος.
- **αὐτῆς:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους της επαναλ. αντωνυμίας **αὐτός, αὐτή, αὐτό.**
- **περιεβέβλητο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. υπερσ. μέσης φωνής του ρ. **περιβάλλω:** περιτριγυρίζω, περιβάλλω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. περιβάλλομαι, παρτ. περιεβαλλόμην, μέλ. περιβαλλόμαι/περιβληθήσομαι, αρρ. β' περιεβαλόμην/περιεβλήθην, παρκ. περιβέβλημαι, υπερσ. περιεβεβλήμην. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** περιβάλλον, περίβολος, βέλος, εμβόλιο, βλήμα, αναβολή.
- **ύψηλότατον:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους υπερθ. βαθμού του δευτερόκλιτου επιθέτου **ύψηλός, -ή, -όν** = ψηλός. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ύψηλός, -ή, -όν, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ύψηλότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ύψηλότατος, -η, -ον.
- **εἶχε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω.** Βλέπε πιο πάνω.
- **συμμάχους:** αιτ. πληθ. αρρ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ σύμμαχος.**
- **παμπόλλους:** αιτ. πληθ. αρρ. γέν. του ανώμαλου επιθέτου **ὁ πάμπολνς, ἡ παμπόλλη, τό πάμπολλυ** = ο πάρα πολύς.
- **τούτοις:** δοτ. πληθ. αρρ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο.**
- **ἐπιθαρρῶν:** ονομ. ενικ. αρρ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ἐπιθαρρέω, -ῶ/ἐπιθαρρέω, -ῶ** = εμπιστεύομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιθαρρῶν και ἐπιθαρρῶ, παρτ. ἐπεθάρρουν / ἐπεθάρρουν, μέλ. ἐπιθαρρσήσω/ἐπιθαρρήσω, αρρ. ἐπεθάρρησα / ἐπεθάρρησα, παρκ. ἐπιτεθάρρηση/ἐπιτεθάρρηση. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θάρρος, θαρραλέος, αποθαρρύνω, ξεθαρρεύω.
- **δεδεμένην:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής παρκ. μέσης φωνής του ρ. **δέω, -ῶ** = δένω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δοῦμαι, παρτ. ἔδούμην, μέλ. δεθήσομαι, αρρ. ἔδησάμην/ἔδεθην, παρκ. δέδεμαι, υπερσ. ἔδεδέμην. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σύνδεση, δέμα, δεσμός, ἀδετος.
- **ἀδάμαντι:** δοτ. ενικ. αρρ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ ἀδάμας** [γεν. τοῦ ἀδάμαντος] = το διαμάντι.
- **φέτο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **οἴομαι/οἶμαι** = νομίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. οἴομαι/οἶμαι, παρτ. φόμην/φημην, μέλ. οἴησομαι, αρρ. φήθην.
- **κεκτησθαι:** απαρ. παρκ. του ρ. **κτάομαι-ῶμαι** = αποκτώ. Βλέπε πιο πάνω **ἐκέκτητο.**
- **εἰδε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αρρ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **όράω-ῶ** = βλέπω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὄρῶ, παρτ. ἔώρων, μέλ. ὄψομαι, αρρ. β' εἶδον, παρκ. ἔόρα-

Ενότητα
16

- κα/έώρακα/όπωπα, υπερο. έωράκειν/έօρακώς ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** όραμα, οραματιστής, ορατός, αόρατος, όραση, είδωλο.
- **νιόνις:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νιός** [γεν. τοῦ υἱοῦ/τοῦ νίέος] = ο γιός.
 - **ἀποσφαγέντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής παθ. αορ. β' του ρ. **ἀποσφάττομαι** = σφαγιάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποσφάττομαι, παθ. μέλ. β' ἀποσφαγήσομαι, αόρ. ἀπεσφαξάμην, παθ. αόρ. β' ἀπεσφάγην, παρκ. ἀπέσφαγμαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** σφαγή, σφαγείο, σφάκτης.
 - **θυγατέρας:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσιαστικού **ἡ θυγάτηρ** [γεν. τῆς θυγατρός] = η κόρη.
 - **ἀναιρεθείσας:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους της μετοχής παθ. αορ. του ρ. **ἀναιρέομαι—οῦμαι** = εκτελούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναιροῦμαι, παρτ. ἀνηρούμην, μέλ. ἀναιρόσομαι / ἀναιρεθήσομαι, αόρ. β' ἀνειλόμην / ἀνηρέθην, παρκ. ἀνήρημαι, υπερο. ἀνηρήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** αίρεση, διαίρεση, αυθαίρετος, εξαίρετος, αιρετικός.
 - **οὐδείς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της επιμεριστικής αντωνυμίας **οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν** = κανείς, καμιά, κανένα.
 - **τῆς νομίζομένης:** γεν. ενικ. θηλ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **νομίζω. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. νομίζομαι, παρτ. ἐνομίζόμην, μέλ. [νομιοῦμαι: μετγν.] / νομισθήσομαι, αόρ. ἐνομίσθην, παρκ. νενόμισμαι.
 - **ἔτυχεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **τυγχάνω**, βρίσκω, συμβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τυγχάνω, παρτ. ἔτυγχανον, μέλ. τενέξομαι, αόρ. β' ἔτυχον, παρκ. τετύχηκα, υπερο. τετυχηκώς ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** τύχη, τυχαίος, τυχερός, επιτυχία, επίτευξη.
 - **ζῶντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ζήω—ῶ** = ζῶ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ζῶ, παρτ. ἔζων, μέλ. ζήσω/ζήσομαι / βιώσομαι, αόρ. β' ἔβίων, παρκ. βεβίωκα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** ζωή, ζωηρός, ζώο, ζωτικός.
 - **κατεκαύθησαν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. παθ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **κατακαίομαι/κατακάομαι** = καίγομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατακαίομαι/κατακάομαι, παρτ. κατεκαύμην, μέλ. κατακαυθήσομαι, αόρ. β' κατεκαύμην/κατετμήθην, παρκ. κατατέμημαι, υπερο. κατεκεκαύμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** έγκαυμα, καύση, καυστικός, καύσωνας.
 - **κατατημέντες:** ον. πληθ. αρσ. γένους της μετοχής παθ. αορ. του ρ. **κατατέμνω** = κόβω κομμάτια. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατατέμνομαι, παρτ. κατετεμνόμην, μέλ. κατατεμοῦμαι/κατατημήσομαι, αόρ. β' κατετεμόμην/κατετμήθην, παρκ. κατατέμημαι, υπερο. κατετετμήμην. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη N.E.** τεμάχιο, τομή, τομέας, τόμος, τμήμα.
 - **θάλασσαν:** αιτ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλασσα** [γεν. τῆς θαλάσσης].
 - **ἐξερρίφησαν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παθ. αορ. β' του **ἐκρίπτω** = ρίχνω.

ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. ἐκρίπτομαι / ἐκριπτοῦμαι, μέλ. [ἐκριφθήσομαι: ποιητ.], αόρ. ἔξερριφθην και παθ. αόρ. β' ἔξερριφην, παρκ. ἔξερριψμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ρίψη, απόρριψη, ριψοκίνδυνος.

- **πενία:** δοτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ή πενία** [γεν. τῆς πενίας] = η φτώχεια.
- **διάγων:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διάγω** = περνώ την ζωή μου. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διάγω, παρτ. διήγον, μέλ. διάξω, αόρ. β' διήγαγον, παρκ. διήχα, [διαγήσχα: μετγν.], υπερσ. [διαγήσχειν: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αγωγή, διαγωγή, παραγωγή, παιδαγωγός αρχηγός.
- **κατέστρεψε:** γ' ενικ. προσ. οριστ. αρο. ενεργ. φωνής του ρ. **καταστρέψω** = τελειώνω, αποτελείωνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταστρέψω, παρτ. κατέστρεψον, μέλ. καταστρέψω, αόρ. κατέστρεψα, παρκ. [κατέστροφα: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** στροφή, καταστροφή, περιστροφή, στραβός.
- **τὸν βίον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ό βίος** [γεν. τοῦ βίου] = η ζωή. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βίωμα, διαβίωση, επιβίωση, βιοτικός.
- **γηραιός:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **γηραιός, -ά, -όν** = γέροντας, σεβαστός. Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** γηραιός, -ά, -όν (ή γεραιός, -ά, -όν), **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** γηραιότερος, -α, -ον (γεραιότερος, -α, -ον). **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** γηραιάτας, -η, -ον (γεραιάτας, -η, -ον). **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γέρος, γέροντας, γηρατιά, γεροντικός.
- **ἥν:** γ' ενικ. προσ. οριστ. παρτ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. **ἥ/ἥν,** μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἔγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἔγεγόνειν/γεγόνειν/γεγονώς **ἥν.**
- **δεῖγμα:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό δεῖγμα** [γεν. τοῦ δείγματος] = παράδειγμα.
- **τυχόν:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους της μετοχής αορ. του ρ. **τυγχάνω** = συμβαίνω τυχαία. Βλέπε πιο πάνω **ἔτυχεν.**
- **τοῖς ἀνθρώποις:** δοτ. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **ό ἀνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανθρώπινος, ανθρωπισμός, ανθρωπιστικός.
- **σωφροσύνην:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **σωφροσύνη** [γεν. τῆς σωφροσύνης] = λογική.
- **ταπεινά:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ταπεινός, -ά, -όν** = ταπεινωτικός, -ή, -ό. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ταπεινότητα, ταπεινοφροσύνη.
- **μεταβολή:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **μεταβολή** [γεν. μεταβολῆς] = κατάληξη. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μεταβλητός, αναβολή, προβολή.

Ενότητα
16

448

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἔχει	εἶχεν	ἔξει/ σχήσει (περιφραξιμένην/ περιφραχθησιμένην/ περιφραγησιμένην)	ἔσχε περιφραχθεῖσαν	ἔσχηκε περιπεφραγμένην	ἔσχήκει
—	—	(περιφραξιμένην/ περιφραχθησιμένην/ περιφραγησιμένην)			—
κτάται	ἐκτάπο	κτήσεται	ἐκτήσατο/ ἐκτήθη	κέκτηται/ ἔκτηται	ἐκέκτητο
κοσμεῖται	ἐκοσμεῖτο	κοσμήσεται/ κοσμηθήσεται	ἐκοσμήσατο/ ἐκοσμηθῆ	κεκόσμηται	ἐκεκόσμητο
περιβάλλεται	περιεβάλλετο	περιβαλεῖται/ περιβληθήσεται	περιεβάλλετο/ περιεβλήθη	περιβέβληται	περιεβέβλητο
ἐπιθαρῶν	—	ἐπιθαρρήσων/	ἐπιθαρρήσας/	ἐπιτεθαρρηκάς/	—
ἐπιθαρσῶν	—	ἐπιθαρσήσων	ἐπιθαρσήσας	ἐπιτεθαρσηκάς	
δουμένην	—	δησομένην/ δεθησομένην	δησαμένην/ δεθεῖσαν	δεδεμένην	—
οἰεται	ῷετο	οἰηθήσεται	ῷήθη	—	—
κτασθαι	—	κτήσεοθαι	κτήσασθαι/ κτηθῆναι	κεκτήσθαι	—
όρᾳ	έώρα	ὄψεται	εἶδε	έώρακε/ έόρακε	έωράκει
ἀποσφαξιμένους	—	ἀποσφαγη- σιμένους	ἀποσφαξιμένους		ἀπεσφαγμένους
ἀναιρουμένας	—	ἀποσφαγέντας			
νοιμίζομένης	—	ἀναιροπομένας/ ἀναιρεθησομένας (νοιμιουμένης)	ἀνελομένας/ ἀναιρεθείσας νοιμισθείσης	ἀνηρομένας νενοιμισμένης	—
τυγχάνει	ἐτύγχανε	τεύξεται	ἔτυχεν	τετύχηκε	τετυγχιώς ἦν
ζῶντες	—	ζήσοντες/ ζησόμενοι/ βιωσόμενοι	ζιόντες	βεβιωκότες	—
κατακαίονται/ κατακάονται	κατεκαίοντο/ κατεκάοντο	κατακαύσονται/ κατακαυθησονται/ κατακαήσονται	κατεκαύσαντο/ κατεκαύθησαν/ κατεκαύσθησαν/ κατεκάησαν	κατακέκαυνται	κατεκέκαυντο

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλειος
κατατεμόνενοι	—	κατατεμόνενοι/ κατατημθήσομενοι (έχοι φθήσονται)	κατατεμόνενοι/ κατατημθέντες έξερριφθησαν/ έξερριφθησαν	κατατεμόνενοι/ κατατημένοι έξερριφθησαν/ έξερριφθησαν	— έξερριφθησαν
διάγων	—	διάξων	διαγαγών	διηχώς	—
καταστρέψει	κατέστρεψε	καταστρέψει	κατέστρεψε	(κατέστροφε) έγένετο	—
έστι	ήν	έσται	γέγονε	έγεγόνει	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
εἶδε	ΐδῃ	ΐδοι	ΐδέτω	ΐδεῖν	ΐδών, -οῦσα, -όν
έτυχεν	τύχῃ	τύχοι	τυχέτω	τυχεῖν	τυχών, -οῦσα, -όν
κατεκαυθήσαν	κατακαυθῶσι	κατακαυθεῖν	κατακαυθέντων/ κατακαυθήτωσαν	κατακαυθῆναι	κατακαυθεῖς, -εῖσα, -έν
έξερριφθησαν	έκριφῶσι	έκριψεν	έκριψέντων	έκριψῆναι	έκριψείς, -εῖσα, -έν
κατέστρεψε	καταστρέψῃ	καταστρέψαι/ καταστρέψει	καταστρεψάτω	καταστρέψαι	καταστρέψας, -ασα, -αν

A6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- 1. Διονύσιος ὁ δεύτερος τὴν ἀρχὴν εἶχεν εὖ μάλα περιπεφραγμένην:** κύρ. πρότ.
ὁ δεύτερος: παράθεση στο Διονύσιος: υποκ. στο εἶχεν. τὴν ἀρχὴν: αντικ. στο εἶχεν και υποκ. στη μτχ. περιπεφραγμένην: τροπ. μτχ. εὖ: επιρρ. προσδ. τρόπου. **μάλα:** επιρρ. προσδ. ποσού.
- 2. Ναὶς μὲν ἐκέκτητο... ἵππεῖς δὲ ἐννεακισχιλίους:** κύρ. πρότ. (Διονύσιος: ενν): υποκ. στο ἐκέκτητο. **ναῦς, δύναμιν, ἵππεῖς:** αντικείμενα στο ἐκέκτητο. **τῶν τετρακοσίων:** γεν. συγκριτική (β' όρος σύγκρισης) από το **ἐλάττους:** κατηγ. στο ναῦς (μέσω του συνδετικού όρματος ἐκέκτητο). **πεζῶν:** γεν. υποκ. από το δύναμιν (δύνανται οἱ πεζοί). **ἐξ μυριάδας:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το περίπουν. **δέκα:** επιθ. προσδ. στο μυριάδας. **ἐννεακισχιλίους:** επιθ. προσδ. στο ιππεῖς.
- 3. Ή δὲ πόλις τῶν Συρακοσίων λιμέσιν ἐκεκόσμητο μεγίστοις:** κύρ. πρότ. **ἡ πόλις:** υποκ. στο ἐκεκόσμητο. **μεγίστοις:** επιθ. προσδ. στο λιμέσιν: δοτ. του ογκάνου. **τῶν Συρακοσίων:** γεν. κτητική από το πόλις.

Ενότητα
16

- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Από τη λέξη πόλις η γενική που δηλώνει κατοίκους πόλεως είναι κτητική (βλέπε ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ σελ. 85).
4. καὶ τεῖχος αὐτῆς περιεβέβλητο ὑψηλότατον: κύρ. πρότ. ὑψηλότατον: επιθ. προσδ. στο τεῖχος: υποκ. στο περιεβέβλητο. αὐτῆς: δοτ. του τόπου.
 5. Εἶχε δὲ καὶ συμμάχους παμπόλλους: κύρ. πρότ. (ὁ Διονύσιος: ενν.): υποκ. στο εἶχε. συμμάχους: κατηγ. στο παμπόλλους: αντικ. στο εἶχε (εδώ το έχω είναι ρήμα συνδετικό).
 6. Καὶ τούτοις ἐπιθαρρῶν ὁ Διονύσιος ἀδάμαντι δεδεμένην φέτο τὴν ἀρχὴν κεκτῆσθαι: κύρ. πρότ. ὁ Διονύσιος: υποκ. στο φέτο, στη μτχ. ἐπιθαρρῶν (: τροπ. μτχ.) και στο κεκτῆσθαι (: ταυτοπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο φέτο. τούτοις: αντικ. στη μτχ. ἐπιθαρρῶν. ἀρχὴν: αντικ. στο κεκτῆσθαι και υποκ. στη μτχ. δεδεμένην: επιθ. μτχ. και κατηγ. στο ἀρχὴν. ἀδάμαντι: δοτ. του οργάνου.
 7. Ἄλλ' οὗτός γε εἶδε καὶ τοὺς νιοὺς βιαίως ἀποσφαγέντας καὶ τὰς θυγατέρας ἀναιρεθείσας: κύρ. πρότ. οὗτος: υποκ. στο εἶδε. τοὺς νιούς, τὰς θυγατέρας: αντικείμενα στο εἶδε και υποκείμενα αντίστοιχα στις κατηγορηματικές μτχ. ἀποσφαγέντας—ἀναιρεθείσας (εξαρτώνται και οι δύο μετοχές από το αισθητικό εἶδε). βιαίως: επιρρ. προσδ. τρόπου.
 8. Οὐδείς δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ταφῆς τῆς νομιζομένης ἔτυχεν: κύρ. πρότ. τῶν ἀπ' αὐτοῦ (με το ἀρθρο τῶν): γεν. διαιρ. από το οὐδείς: υποκ. στο ἔτυχεν. ἀπ' αὐτοῦ (χωρίς το ἀρθρο τῶν): εμπρόθ. προσδ. καταγωγής. τῆς νομιζομένης: επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο ταφῆς: αντικ. στο ἔτυχεν.
 9. οἱ μὲν γὰρ ζῶντες κατεκαύθησαν: κύρ. πρότ. οἱ μὲν: υποκ. στο κατεκαύθησαν και στη μτχ. ζῶντες: χρον. μτχ.
 10. οἱ δὲ κατατηθέντες ἐς τὴν θάλατταν ἐξερρίφησαν: κύρ. πρότ. οἱ δέ: υποκ. στο ἐξερρίφησαν και στη μτχ. κατατηθέντες: χρον. μτχ. ἐς τὴν θάλατταν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
 11. Αὐτὸς δὲ ἐν πενίᾳ διάγων κατέστρεψεν τὸν βίον γηραιός: κύρ. πρότ. αὐτός: υποκ. στο κατέστρεψεν και στη μτχ. διάγων: τροπ. μτχ. ἐν πενίᾳ: εμπρόθ. προσδ. κατάστασης. τὸν βίον: αντικ. στο κατέστρεψεν γηραιός: επιρρ. κατηγ. χρόνου.
 12. Καὶ ἦν δεῖγμα... ταπεινὰ μεταβολή: κύρ. πρότ. ταπεινά: επιθ. προσδ. στο μεταβολή: υποκ. στο ἦν (ρήμα συνδετικό). δεῖγμα: κατηγ. στο ἦ μεταβολή. τὸ τυχὸν: επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο δεῖγμα. τοῖς ἀνθρώποις: δοτ. προσ. χαριστική. ἐς σωφροσύνην – (ἐς)κόσμον: εμπρόθετοι προσδ. αναφοράς. τρόπου: γεν. υποκ. από το κόσμον. τοῦ Διονυσίου: γεν. υποκ. από το μεταβολή. ἐς οὗτο: εμπρόθ. προσδ. του ποσού.
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Οι προθέσεις μπαίνουν και μπροστά από επιρρήματα, όπως στην προηγούμενη πρόταση ἐς οὗτο και σχηματίζονται έτσι εμπρόθετοι προσδιορισμοί (Βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ σελ. 273).

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 122 του σχολικού βιβλίου

1. Ποια στοιχεία επικαλείται ο Αιλιανός, για να καταδείξει τη δύναμη των Συρακουσών στα χρόνια του Διονυσίου;

Ο Αιλιανός, θέλοντας να καταδείξει την ακμή των Συρακουσών στα χρόνια του Διονυσίου, αναφέρει πρώτα-πρώτα τη μεγάλη αριθμητική δύναμη του στόλου και του στρατού (περισσότερα από τετρακόσια πλοία, πεζικό σώμα εκατό χιλιάδων στρατιωτών και ιππικό εννέα χιλιάδες). Στη συνέχεια περιγράφει τα λαμπρά δημόσια έργα, τα μεγάλα λιμάνια των Συρακουσών και το υψηλότατο τείχος που προφύλασσε την πόλη. Τέλος, ο συγγραφέας κάνει λόγο για παμπόλλους συμμάχους, γεγονός που αποδεικνύει την οικονομική δύναμη και το κύρος της χώρας στα άλλα κράτη, που πάντοτε επιθυμούν να διατηρούν φιλικές σχέσεις και να συνασπίζονται με τους ισχυρούς.

2. Από πού αντλούσε ο Διονύσιος τη σιγουριά για την εξουσία του σύμφωνα με το κείμενο;

Σύμφωνα με τον Αιλιανό, ο Διονύσιος ήταν βέβαιος ότι είχε εξασφαλίσει τη σταθερότητα της εξουσίας του (ἀδαμάντι δεδεμένην φέτο τὴν ἀρχὴν κεκτῆσθαι), χωρίς να φοβάται οποιαδήποτε ανατροπή. Τη σιγουριά αυτή αντλούσε από τη δύναμη και το μεγαλείο που παρουσίαζε η χώρα τα χρόνια που είχε τη διακυβέρνησή της, με τον ισχυρότατο στρατό, τα μεγάλα δημόσια έργα και τη σύναψη συμμαχιών με πολλά κράτη.

3. Ποιες συμφορές γνώρισε ο Διονύσιος στη διάρκεια της ζωής του;

Ο Διονύσιος στη διάρκεια του βίου του γνώρισε τις δύο ακραίες πλευρές της ζωής: από τη μια το μεγαλείο, την ευτυχία, την ασφάλεια και τη δύναμη της εξουσίας και, από την άλλη, την πιο άθλια δυστυχία. Η καλή του αρχικά μοίρα μετατράπηκε ξαφνικά σε εφιάλτη: είδε τους γιους του να σφαγιάζονται και τις κόρες του να εκτελούνται, μένοντας άταφα τα σώματά τους (άλλοι κάηκαν ζωντανοί και άλλοι ρίχτηκαν στη θάλασσα), ενώ ο ίδιος πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του περιφρονημένος, μέσα στη φτώχια και την εξαθλίωση.

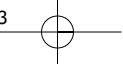
Οι συμφορές του Διονυσίου είναι πράγματι τραγικές, φαντάζουν όμως ακόμη χειρότερες γιατί εμφανίζονται απρόσμενα, σε έναν άνθρωπο που μέχρι εκείνη τη στιγμή τα έχει (ή πιστεύει πως τα έχει) όλα. Ο συγγραφέας αποδίδει και τονίζει την ακραία μετάπτωση της μοίρας του τυράννου χρησιμοποιώντας ως εκφραστικό μέσο την υπερβολή (μεγίστης, ύψηλότατον, παμπόλλους – βιαίως άποσφαγέντας, κατεκαύθησαν, κατατμηθέντες).

Ενότητα
16**4. Στο εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου της Ενότητας γίνεται λόγος για ηθικολογικές προεκτάσεις στο έργο του Αιλιανού. Μπορείτε να το επιβεβαιώσετε με βάση το απόσπασμα που μελετήσατε;**

Ο ηθικολογικός χαρακτήρας του έργου του Αιλιανού αποτυπώνεται και στο απόσπασμα που εξετάζουμε, το οποίο μάλιστα κλείνει με μια φράση που λειτουργεί όπως το επιμύθιο στους μύθους του Αισώπου: *Kai ἦν δεῖγμα οὐ τὸ τυχόν τοῖς ἀνθρώποις ἐξ σωφροσύνην καὶ τρόπου κόσμον ἡ τοῦ Διονυσίου ἐξ οὗτω ταπεινὰ μεταβολή (= και ήταν δεῖγμα οὐ τὸ τυχόν τοῖς ἀνθρώποις ἐξ σωφροσύνην και τρόπου κόσμον ἡ τοῦ Διονυσίου ἐξ οὗτω ταπεινὰ μεταβολή)*. Η επιλογή του συγγραφέα να αφηγηθεί την ιστορία του Διονυσίου που χαρακτηρίζεται από τη μεγαλύτερη ανατροπή και τη μετάβαση από μια φάση ευτυχίας και ευημερίας στην εντελώς αντίθετη, ο τρόπος που την παρουσιάζει και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει, φανερώνουν το ενδιαφέρον του Αιλιανού να δημιουργήσει ένα έργο όχι απλώς αφηγηματικό, αλλά με διδακτικό χαρακτήρα και ηθικολογικές προεκτάσεις.

5. Γνωρίζετε από την Ιστορία ή άλλα μαθήματα παραδείγματα ανθρώπων που θα μπορούσαμε να πούμε ότι είχαν κατάληξη παρόμοια με εκείνη του Διονυσίου;

Η ιστορία του Διονυσίου θυμίζει τη γνωστή ιστορία ενός άλλου μονάρχη που ζούσε μέσα στον πλούτο, την πολυτέλεια και τη δύναμη, πιστεύοντας πως είναι ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος στον κόσμο. Πρόκειται για το βασιλιά της Λυδίας Κροίσο, η τύχη του οποίου άλλαξε απότομα: ο γιος του Άτυς πέθανε στο κυνήγι ενώ ο ίδιος οδηγήθηκε στην αιχμαλωσία και παραλίγο σε θάνατο στην πυρά, όταν οι Πέρσες κατέλαβαν τις Σάρδεις, την πρωτεύουσα της Λυδίας. Από το επεισόδιο μεταξύ Κροίσου και Σόλωνα που αφηγείται ο Ηρόδοτος, έμεινε παροιμιώδης η φράση του δεύτερου «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε», την οποία απηύθυνε στον Κροίσο για να του δείξει πως ποτέ ο άνθρωπος δεν μπορεί να είναι σίγουρος για το μέλλον, αφού η ζωή είναι μια σειρά από συνεχείς αβεβαιότητες.

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ουσιαστικό ή θάλαττα / θάλασσα
Ετυμολογικά: παραγωγή επιθέτων από επιρρήματα

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ή θάλαττα

Θάλαττα, ή: έκταση αποτελουμένη από αλμυρό νερό, η οποία καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα της επιφάνειας της Γης / η επιφάνεια της θάλασσας / το θαλασσινό νερό, (α.ε.) το πηγάδι με θαλασσινό νερό που υπήρχε στο ναό του Ερεχθέα στην Αρρόπολη.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ή θάλαττα

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

Θαλασσεύω: βρίσκομαι στη θάλασσα / ταξιδεύω διά θαλάσσης.

Θαλασσίω: μοιάζω με θαλασσινό νερό.

Θαλασσώ: μετατρέπω σε θάλασσα.

Θαλαττοῦμαι: ταξιδεύω στη θάλασσα.

Σύνθετες λέξεις

Θαλασσοειδής, -ής, -ές: αυτός που μοιάζει με τη θάλασσα (κυρίως στο χρώμα).

Θαλασσοκοπῶ: χτυπώ τη θάλασσα με το κουπί.

Θαλασσουργῶ: ασχολούμαι με τη θάλασσα.

Θαλασσουργία, ή: η εργασία στη θάλασσα.

Θαλασσουργός, ὁ: αυτός που εργάζεται στη θάλασσα, ναυτικός.

Θαλασσόπληκτος, -ος, -ον: αυτός που πλήττεται από κύματα.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

Θαλάσσιος, -α, -ο(ν): αυτός που βρίσκεται ή γίνεται στη θάλασσα.

Ενότητα
16**Σύνθετες λέξεις****θαλασσοκρατώ:** κυριαρχώ στη θάλασσα.**θαλασσοκράτωρ, ὁ:** αυτός που έχει τηγειονικό ρόλο στη ναυτιλία.**θαλασσοκρατία, ἡ:** η κυριαρχία μιας χώρας στη θάλασσα, η ναυτική υπεροχή.**θαλασσοπόρος, ὁ:** αυτός που εξερευνά νέες θαλάσσιες οδούς.**λιμνοθάλασσα, ἡ:** αβαθής κόλπος με αλμυρά ή υφάλμυρα νερά που απομονώνεται από τη θάλασσα με φυσικό ή τεχνητό τρόπο.**παραθαλάσσιος, -α, -ο(ν):** αυτός που βρίσκεται δίπλα στη θάλασσα.**Νέα Ελληνική****Απλές λέξεις****θαλασσώνω:** κάνω λάθος ή αποτυγχάνω.**θαλασσής, -ιά, -ί:** γαλάζιος.**θαλασσί, το:** το γαλάζιο χρώμα.**θαλασσινός, -ή, -ό:** αυτός που προέρχεται ή που γίνεται στη θάλασσα / **θαλασσινός, ο:** αυτός που ασχολείται επαγγελματικά με τη θάλασσα / αυτός που κατοικεί σε παραθαλάσσια περιοχή.**θαλασσινά, τα:** οι φαγώσιμοι οργανισμοί που προέρχονται από τη θάλασσα, π.χ. οστρακόδερμα κ.λπ.**Σύνθετες λέξεις****θαλασσογραφία, η:** η ζωγραφική ή ο πίνακας που με θέματα από τη θάλασσα.**θαλασσοδέρνω:** (για κύματα) χτυπώ με δύναμη.**θαλασσοπνίγομαι:** κοντεύω να πνιγώ μέσα στη θάλασσα, παλεύω με τα κύματα, θαλασσοδέρνομαι / ταξιδεύω πολύ καιρό στη θάλασσα / (μτφ.) ταλαιπωρούμαι.**θαλασσόλυκος, ο:** ο έμπειρος ναυτικός.**θαλασσοταραχή, η:** η τριχυμία.**θαλασσοπούλι, το:** πουλί που ζει σε περιοχές κοντά στη θάλασσα.**ακροθαλασσιά, η:** η ακρογιαλιά.**υποθαλάσσιος, -α, -ο:** αυτός που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.**λαοθάλασσα, η:** πολύ μεγάλο πλήθος, κοσμοσυρροή.**φουσκοθαλασσιά, η:** μεγάλα αλλά ήρεμα κύματα που σχηματίζονται π.χ. μετά από καταιγίδα.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 122 του σχολικού βιβλίου

1. Να συνδυάσετε το επίθετο «θαλάσσιος» με τα παρακάτω ουσιαστικά σε προτάσεις της ν.ε.: πανίδα, συγκοινωνία, ταξίδι, εξερεύνηση.

• **θαλάσσια πανίδα**

– Ο πλούτος της θαλάσσιας πανίδας μειώνεται με ανησυχητικούς ρυθμούς.

• **θαλάσσια συγκοινωνία**

– Τους θερινούς μήνες οι θαλάσσιες συγκοινωνίες είναι πιο πυκνές λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης.

• **θαλάσσιο ταξίδι**

– Απολαύσαμε το θαλάσσιο ταξίδι στο ανοιχτό πέλαγος.

• **θαλάσσια εξερεύνηση**

– Ο Μαγγελάνος και ο Βάσκο ντα Γκάμα έμειναν στην ιστορία για τις θαλάσσιες εξερευνήσεις τους.

2. Να βρείτε τη σημασία των φράσεων στη ν.ε. και να γράψετε μία πρόταση για κάθε φράση.

α. οργώνω τις θάλασσες: ταξιδεύω συνεχώς στη θάλασσα

– Αυτός είναι έμπειρος ναυτικός· τόσα χρόνια έχει οργώσει τις θάλασσες!

β. τα κάνω θάλασσα: αποτυγχάνω παταγωδώς, τα θαλασσώνω, τα κάνω μούσκεμα

– Του ζήτησα να με βοηθήσει στη μετακόμιση, κι αυτός τα έκανε θάλασσα – μου έσπασε όλο το σερβίτσιο.

γ. έχω φάει τη θάλασσα με το κουτάλι: έχω πείρα στη θάλασσα, είμαι έμπειρος ναυτικός

– Μη φοβάσαι την καταιγίδα, γιατί ο κυβερνήτης του σκάφους ξέρει καλά τη δουλειά του· τόσα χρόνια έχει φάει τη θάλασσα με το κουτάλι!

3. Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα ένα συνώνυμο των λέξεων στη ν.ε.

κοσμοπλημμύρα → λαιοθάλασσα **γαλάζιος** → θαλασσής

τρικυμία → θαλασσοταραχή **υποβρύχιος** → υποθαλάσσιος

θαλασσοδέρνομαι → θαλασσοπνύγομαι **ακρογιάλι** → ακροθαλασσιά

Ενότητα
16**B2. Ετυμολογικά σχόλια**

Παραγωγή επιθέτων από επιφράσματα

Καταλήξεις επιθέτων που παράγονται από επιφράσματα

-ιος	ὅπισθεν	>	ὅπισθιος
-ιμος	πρωὶ	>	πρώιμος
-νος	πέρυσι	>	περυσινὸς
(-ινος)	χθὲς	>	χθεσινὸς
-αιος	φάγδην (= δυνατά, βίαια)	>	φαγδαῖος
-ικος	καθόλου (= γενικά)	>	καθολικὸς

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 123 του σχολικού βιβλίου

1. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα από τα επιφράσματα.

ὅπισθεν > ὅπισθιος, σήμερον > σημερινός, πρωὶ > πρώιμος ή πρῶις

2. Να συμπληρώσετε τα κενά στον πίνακα που ακολουθεί. Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται ένα παράγωγο επίθετο που στη ν.ε. σημαίνει «ορμητικός, βίαιος, σφοδρός, οξύς»:

α. Αυτός που έχει την τάση να φιλονικεί (ρηματικό επίθ. του ρ. ἐρίζω)

β. Αυτός που δε φαίνεται (ρηματικό επίθ. του ρ. φαίνομαι)

γ. Ο μισητός (ρηματικό επίθ. του ρ. στυγέω, ὦ)

δ. Παράγωγο επίθετο του ρ. φεύγω (γεν. πληθ.)

ε. Παράγωγο επίθετο του ρ. νέμομαι (δοτ. εν.)

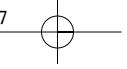
στ. Παράγωγο επίθετο του επιφράσματος χθὲς (ονομ. εν. αρσ.)

ζ. Παράγωγο επίθετο του ουσιαστικού σκότος (γεν. εν. αρσ.)

η. Αυτός που πρέπει να γίνει (κυρίως ρηματικό επίθ. του ρ. πράττω)

α. ἐριστικός, β. ἀφανῆς, γ. στυγερός (και στυγητός), δ. φυγάδων, ε. νομάδι, στ. χθεσινός, ζ. σκοτεινοῦ, η. πρακτέος

Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται το επίθετο φαγδαῖος.

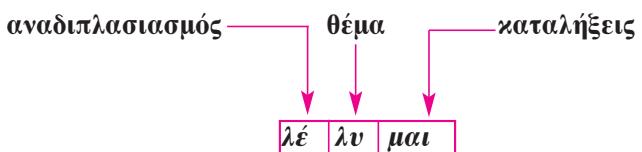
Μέρος Γ

- Γραμματική:**
- Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων
 - Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου μέσης φωνής αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων

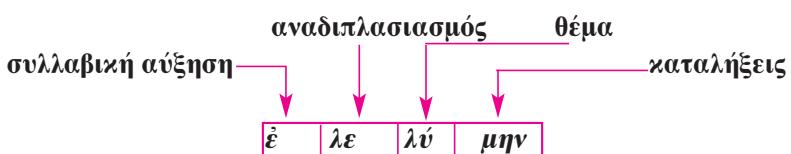
Γ1. Γραμματικά σχόλια

1. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Σχηματισμός οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής

Σχηματισμός οριστικής υπερσυντέλικου μέσης φωνής

οριστική παρακειμένου	οριστική υπερσυντελίκου
λέ-λν-μαι	ἐ-λε-λύ-μην
λέ-λν-σαι	ἐ-λέ-λν-σο
λέ-λν-ται	ἐ-λέ-λν-το
λε-λύ-μεθα	ἐ-λε-λύ-μεθα
λέ-λν-σθε	ἐ-λέ-λν-σθε
λέ-λν-νται	ἐ-λέ-λν-ντο

2. Οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου μέσης φωνής
αφωνόληπτων βαρύτονων ρημάτων

Παρακειμένος		
ουρανικόληπτα ρ. πράττουμαι	χειλικόληπτα ρ. γράφομαι	οδοντικόληπτα ρ. πείθομαι
πέπραγμαι	γέγραψμαι	πέπεισμαι
πέπραξαι	γέγραψαι	πέπεισαι
πέπρακται	γέγραπται	πέπεισται
πεπράγμεθα	γεγράψμεθα	πεπείσμεθα
πέπραχθε	γέγραψθε	πέπεισθε
πεπραγμένοι, -αι, -α εἰσί(ν)	γεγράψμενοι, -αι, -α εἰσί(ν)	πεπεισμένοι, -αι, -α εἰσίν

Υπερσυντέλικος		
έπεπράγμην	έγεγράμμην	έπεπείσμην
έπέπραξο	έγέγραψο	έπέπεισο
έπέπρακτο	έγέγραπτο	έπέπειστο
έπεπράγμεθα	έγεγράμμεθα	έπεπείσμεθα
έπέπραχθε	έγέγραψθε	έπέπεισθε
πεπραγμένοι, -αι, -α ḥσαν	γεγράψμενοι, -αι, -α ḥσαν	πεπεισμένοι, -αι, -α ḥσαν

Παρατήρηση

- Το γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου και υπερσυντέλικου μέσης φωνής σχηματίζεται περιφραστικά από τη μετοχή παρακειμένου μέσης φωνής (στον κατάλληλο τύπο, ανάλογα αν το υποκείμενο του ρ. είναι αρσενικό, θηλυκό ή ουδέτερο) και το ρ. είμι στον ενεστώτα και στον παρατατικό αντίστοιχα.

Απαντήσεις στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 125 του σχολικού βιβλίου

1. Να κλίνετε την οριστική παρακειμένου και υπερσυντέλικου των ρ. λύομαι και προβούλεύομαι.

παρακειμένος	υπερσυντέλικος		
λέλυμαι	προβεβούλευμαι	έλελύμην	προεβεβούλεύμην
λέλυσαι	προβεβούλευσαι	έλελυσο	προεβεβούλευσο
λέλυται	προβεβούλευται	έλελυτο	προεβεβούλευτο
λέλυμεθα	προβεβούλευμεθα	έλελύμεθα	προεβεβούλεύμεθα
λέλυσθε	προβεβούλευσθε	έλελυσθε	προεβεβούλευσθε
λέλυνται	προβεβούλευνται	έλελυντο	προεβεβούλευντο

2. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τους χρόνους που ζητούνται στο πρόσωπο που δίνεται.

ενεστώτας	παρατατικός	υπερσυντέλικος
βλάπτεσθε	βέβλαφθε	έβέβλαφθε
όπλιζόμεθα	ώπλίσμεθα	ώπλίσμεθα
ἀπαλλάττεται	ἀπήλλακται	ἀπήλλακτο
κατεψεύδονται	κατεψευσμένοι εἰσί(ν)	κατεψευσμένοι ήσαν

3. Να τοποθετήσετε τους φηματικούς τύπους στη σωστή στήλη και να συμπληρώσετε τους υπόλοιπους χρόνους τους: ἐκδιώκεται, κατεκοπτόμεθα, ἐκπαιδεύσεσθε, ἔλογίσω.

ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος	υπερσυντέλικος
ἐκδιώκεται	ἔξεδιώκετο	ἐκδιώξεται	ἔξεδιώξατο	ἐκδεδίωκται	ἔξεδεδίωκτο
κατεκοπτόμεθα	κατεκοπτόμεθα	κατακοψόμεθα	κατεκοψάμεθα	κατακεκόψμεθα	κατεκεκόψμεθα
ἐκπαιδεύσεσθε	ἔξεπαιδεύσεσθε	ἐκπαιδεύσθε	ἔξεπαιδεύσασθε	ἐκπεπαίδευσθε	ἔξεπεπαίδευσθε
λογίζῃ (-ει)	ἔλογίζουν	λογίσῃ (-ει)	ἔλογίσω	λελόγισαι	ἔλελόγισο

4. Να μεταφέρετε τα παρακάτω φήματα στην α.ε.

ἔχει καταγραφεί : καταγέγραπται

έχουμε χτυπηθεί (πλήττω = χτυπώ) : πεπλήγμεθα

έχετε προφυλαχθεί : προπεφύλαχθε

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των φράσεων με τους τύπους οριστικής των φημάτων που βρίσκονται στην παρένθεση.

α. Ἀρχεται (ἀρχομαι, ενεστ.) ὁ πόλεμος ἐνθένδε (= από εκείνη τη στιγμή) ήδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἐκατέροις ἔνυμάχων, ἐν ᾧ καταστάντες ἔνυνεχώς ἐπολέμουν γέγραπται (γίγνομαι, γ' εν. παρατ. – αττική σύνταξη) δὲ ἔξῆς (= με τη σειρά) ὡς ἔκαστα ἐγίγνετο (γίγνομαι, γ' εν. παρατ. – αττική σύνταξη) κατὰ θέρος καὶ χειμώνα.

β. Οὗτος ἐκέλευεν (κελεύω, παρατ.) οὖν τοὺς λέγοντας ἐν τῷ δήμῳ τῇ μὲν εἰρήνῃ μὴ ἐπιτιμᾶν (= να μην κατηγορούν)· εἰ δέ τι μὴ καλῶς γέγραπται (γράφομαι, παρακ.) ἐν τῇ εἰρήνῃ, τοῦτ' ἐπανορθώσασθαι (= να το διορθώσουν).

γ. Ο δῆμος τῶν Ἀθηναίων κεκόμισται (κομίζομαι, παρακ.) τιμωρίαν, πρώτον μὲν παρὰ θεῶν, μετά δὲ ταῦτα παρ' ήμῶν τῶν ἀδικηθέντων.

δ. Βέλτιον ἀνήμιν εἶχε (= θα ἤταν καλύτερα για εμάς), ἔξ ἀρχῆς εὶ ταῦτ' ἀπεψηφίσμεθα (ἀποψηφίζομαι, α' πληθ. υπερσ.).

ε. Σὺ δέ ταύτης ἀπήλλαξαι (ἀπαλλάττομαι, παρακ.) τῆς ἀσθενείας καὶ εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν ἐνεγράφης πολιτείαν.

Ενότητα
16

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α' κλίση

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ή	ἀρχὴ	θάλαττα	αἱ	ἀρχαὶ	θάλατται	
γεν.	τῆς	ἀρχῆς	θαλάττης	τῶν	ἀρχῶν	θαλάττων	
δοτ.	τῇ	ἀρχῇ	θαλάττῃ	ταῖς	ἀρχαῖς	θαλάτταις	
αιτ.	τὴν	ἀρχὴν	θαλάτταν	τὰς	ἀρχὰς	θαλάττας	
κλητ.	(ῳ)	ἀρχῇ	θάλαττα	(ῳ)	ἀρχαὶ	θαλάτται	

Β' κλίση

Γ' κλίση

ενικός αριθμός								
ονομ.	ὅ	νίδος	ὅ	ἴππεὺς	λιμὴν	ἀδάμας	τὸ	τεῖχος
γεν.	τοῦ	νίοῦ - νίέος	τοῦ	ἴππεώς	λιμὴν	ἀδάμαντος	τοῦ	τείχους
δοτ.	τῷ	νίῷ - νίεῖ	τῷ	ἴππεῖ	λιμένι	ἀδάμαντι	τῷ	τείχει
αιτ.	τὸν	νίὸν	τὸν	ἴππεα	λιμένα	ἀδάμαντα	τὸ	τείχος
κλητ.	(ῳ)	νίὲ	(ῳ)	ἴππεῦ	λιμὴν	ἀδάμαν	(ῳ)	τείχος

πληθυντικός αριθμός								
ονομ.	οἱ	νίοι - νίεῖς	οἱ	ἴππεῖς	λιμένες	ἀδάμαντες	τὰ	τείχη
γεν.	τῶν	νίῶν - νίέων	τῶν	ἴππεών	λιμένων	ἀδάματων	τῶν	τείχων
δοτ.	τοῖς	νίοις - νίέσι(ν)	τοῖς	ἴππεοι(ν)	λιμέσι(ν)	ἀδάμασι(ν)	τοῖς	τείχεσι(ν)
αιτ.	τοὺς	νίοὺς - νίεῖς	τοὺς	ἴππεῖς	λιμένας	ἀδάμαντες	τὰ	τείχη
κλητ.	(ῳ)	νίοὶ - νίεῖς	(ῳ)	ἴππεῖς	λιμένες	ἀδάμαντες	(ῳ)	τείχη

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός								
αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.						
ονομ.	δ	γηραιός	ή	γηραιά	τὸ	γηραιόν	οἱ	γηραιοί	αἱ	γηραιαι	τὰ	γηραιά
γεν.	τοῦ	γηραιοῦ	τῆς	γηραιᾶς	τοῦ	γηραιοῦ	τῶν	γηραιῶν	τῶν	γηραιῶν	τῶν	γηραιῶν
δοτ.	τῷ	γηραιῷ	τῇ	γηραιᾷ	τῷ	γηραιῷ	τοῖς	γηραιοῖς	ταῖς	γηραιαῖς	τοῖς	γηραιοῖς
αιτ.	τὸν	γηραιόν	τὴν	γηραιάν	τὸ	γηραιόν	τοὺς	γηραιούς	τὰς	γηραιάς	τὰ	γηραιά
κλητ.	(ῳ)	γηραιὲ	(ῳ)	γηραιὰ	(ῳ)	γηραιόν	(ῳ)	γηραιοὶ	(ῳ)	γηραιαι	(ῳ)	γηραιά

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός							
αρσενικό				θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	δεδεμένος	ή	δεδεμένη	τὸ	δεδεμένον	
γεν.	τοῦ	δεδεμένου	τῆς	δεδεμένης	τοῦ	δεδεμένου	
δοτ.	τῷ	δεδεμένῳ	τῇ	δεδεμένῃ	τῷ	δεδεμένῳ	
αιτ.	τὸν	δεδεμένον	τὴν	δεδεμένην	τὸ	δεδεμένον	
χλητ.	(ῷ)	δεδεμένε	(ῷ)	δεδεμένη	(ῷ)	δεδεμένον	

πληθυντικός αριθμός							
αρσενικό				θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οἱ	δεδεμένοι	αἱ	δεδεμέναι	τὰ	δεδεμένα	
γεν.	τῶν	δεδεμένων	τῶν	δεδεμένων	τῶν	δεδεμένων	
δοτ.	τοῖς	δεδεμένοις	ταῖς	δεδεμέναις	τοῖς	δεδεμένοις	
αιτ.	τοὺς	δεδεμένους	τὰς	δεδεμένας	τὰ	δεδεμένα	
χλητ.	(ῷ)	δεδεμένοι	(ῷ)	δεδεμέναι	(ῷ)	δεδεμένα	

ενικός αριθμός							
αρσενικό				θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	ἀποσφαγεῖς	ή	ἀποσφαγεῖσα	τὸ	ἀποσφαγὲν	
γεν.	τοῦ	ἀποσφαγέντος	τῆς	ἀποσφαγείσης	τοῦ	ἀποσφαγέντος	
δοτ.	τῷ	ἀποσφαγέντι	τῇ	ἀποσφαγείσῃ	τῷ	ἀποσφαγέντι	
αιτ.	τὸν	ἀποσφαγέντα	τὴν	ἀποσφαγεῖσαν	τὸ	ἀποσφαγὲν	
χλητ.	(ῷ)	ἀποσφαγεῖς	(ῷ)	ἀποσφαγεῖσα	(ῷ)	ἀποσφαγὲν	

πληθυντικός αριθμός							
αρσενικό				θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οἱ	ἀποσφαγέντες	αἱ	ἀποσφαγεῖσαι	τὰ	ἀποσφαγέντα	
γεν.	τῶν	ἀποσφαγέντων	τῶν	ἀποσφαγεισῶν	τῶν	ἀποσφαγέντων	
δοτ.	τοῖς	ἀποσφαγέσι(ν)	ταῖς	ἀποσφαγείσαις	τοῖς	ἀποσφαγέσι(ν)	
αιτ.	τούς	ἀποσφαγέντας	τὰς	ἀποσφαγείσας	τὰ	ἀποσφαγέντα	
χλητ.	(ῷ)	ἀποσφαγέντες	(ῷ)	ἀποσφαγεῖσαι	(ῷ)	ἀποσφαγέντα	

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός	
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	
ονομ.	οὐδεὶς	οὐδεμία	οὐδὲν	οὐδένες	
γεν.	οὐδενὸς	οὐδεμιᾶς	οὐδενὸς	οὐδένων	
δοτ.	οὐδενὶ	οὐδεμιᾳ	οὐδενὶ	οὐδέσι(ν)	
αιτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδὲν	οὐδένες	
χλητ.	—	—	—	—	

Ενότητα
16**Συμπληρωματικές ασκήσεις****Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου**

- 1.** Να εντοπίσετε τις λέξεις και φράσεις του κειμένου που έχουν αρνητική σημασία.

Λεξιλογικού περιεχομένου

- 2.** Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με την κατάλληλη λέξη από το πλαίσιο:

θαλασσινά	θαλασσιά	θαλάσσια
παραθαλάσσια		θαλασσοπούλια

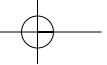
- α.** Τον τελευταίο καιρό ασχολείται με τα σπορ.
β. Στη λίμνη Κερκίνη μπορεί κανείς να παρατηρήσει τα που ζουν εκεί.
γ. Δεν τρώει ποτέ, γιατί του προκαλούν αλλεργία.
δ. Το εξοχικό μας έχει παράθυρα.
ε. Τα μέρη το καλοκαίρι γεμίζουν από τουρίστες.

Ετυμολογικού περιεχομένου

- 3.** Να σχηματίσετε επίθετα της α.ε. από τα παρακάτω επιρρήματα:
 $\chi\theta\acute{e}\varsigma > \underline{\hspace{2cm}}$, $\chi\acute{u}dηn > \underline{\hspace{2cm}}$, $\kappa\acute{a}\theta\acute{o}lou > \underline{\hspace{2cm}}$

Γραμματικού περιεχομένου

- 4.** Να γράψετε το β' και γ' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο των παρακάτω ρημάτων στον παρακείμενο και υπερσυντέλικο μέσης φωνής: τάττω, δρίζομαι.

Παράλληλο κείμενο

Τοῦ δὲ Διονυσίου καταπλεύσαντος εἰς Κόρινθον, οὐδεὶς ἦν Ἑλλήνων ὃς οὐχὶ θεάσασθαι καὶ προσειπεῖν ἐπόθησεν αὐτὸν, ἀλλ οἵ τε χαίροντες ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς διὰ μῆσος ἄσμενοι συνῆλθον, οἷον ἐρριμμένον ὑπὸ τῆς τύχης πατήσοντες, οἵ τε πρὸς τὴν μεταβολὴν τρεπόμενοι καὶ συμπαθοῦντες ἐθεῶντο πολλὴν ἐν ἀσθενέσι τοῖς ἀνθρωπίνοις καὶ προδήλοις τὴν τῶν ἀδήλων αἰτιῶν καὶ θείων δύναμιν. Οὐδὲν γάρ οὔτε φύσεως ὁ τότε καιρὸς οὔτε τέχνης ὅσον ἐκεῖνο τύχης ἔργον ἐπεδείξατο, τὸν Σικελίας δὲ λίγον ἐμπροσθεν τύραννον ἐν Κορίνθῳ διατρίβοντα περὶ τὸ ὄψοπάλιον, ἢ καθήμενον ἐν μυροπωλίᾳ, πίνοντα κεκραμένον ἀπὸ τῶν καπηλείων [...]

Πλούταρχος, Τιμολέων 14.1-3

Κείμενο

Τοῦ δὲ Διονυσίου καταπλεύσαντος εἰς Κόρινθον,
οὐδεὶς ἦν Ἑλλήνων
ὅς οὐχὶ ἐπόθησεν θεάσασθαι
καὶ προσειπεῖν αὐτὸν,
ἀλλ οἵ τε διὰ μῆσος χαίροντες
ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς
συνῆλθον ἄσμενοι,
πατήσοντες
οἷον ἐρριμμένον
ὑπὸ τῆς τύχης,
οἵ τε τρεπόμενοι
πρὸς τὴν μεταβολὴν
καὶ συμπαθοῦντες
ἐθεῶντο πολλὴν τὴν δύναμιν
τῶν ἀδήλων καὶ θείων αἰτιῶν
ἐν ἀσθενέσι καὶ προδήλοις
τοῖς ἀνθρωπίνοις.
Ο γὰρ τότε καιρὸς
οὐδὲν ἐπεδείξατο ἔργον
οὔτε φύσεως οὔτε τέχνης
ὅσον ἐκεῖνο τύχης,
τὸν δὲ λίγον ἐμπροσθεν (δῆτα)
τύραννον Σικελίας

Μετάφραση

Όταν ο Διονύσιος κατέπλευσε
στην Κόρινθο,
δεν υπήρχε κανένας από τους Ἑλληνες
που να μην ήθελε να (τον) δει
και να του μιλήσει·
και άλλοι από μίσος χαίρονταν
για τις συμφορές (του) και
συγκεντρώθηκαν ευχαριστημένοι
για να τον ποδοπατήσουν,
επειδή πραγματικά είχε ζιχθεί κάτω
από την τύχη,
και άλλοι που άλλαξαν γνώμη
για την αλλαγή της τύχης
και (τον) συμπάθησαν,
έβλεπαν τη μεγάλη δύναμη
των αθέατων και θεϊκών αιτιών
στα ασθενή και ορατά
ανθρώπινα πράγματα.
Γιατί η τότε εποχή
δεν είχε να επιδείξει κανένα έργο
ούτε της φύσης ούτε της τέχνης (τόσο αξιοπεριέργο)
όσο το έργο εκείνο της τύχης,
δηλαδή εκείνον που λίγο πιο πριν (ήταν)
τύραννος της Σικελίας

Παράλληλο
κείμενο

διατρίβοντα ἐν Κορίνθῳ
περὶ τὸ ὁψοπάλιον,

ἢ καθήμενον ἐν μυροπωλείῳ,
πίνοντα κεκραμένον
ἀπὸ τῶν καπηλείων [...]

να περνά τον καιρό του στην Κόρινθο γύρω από την αγορά, όπου πωλούνται διάφορα τρόφιμα και ψάρια ή να κάθεται σε κάποιο μυροπωλείο πίνοντας κρασί αναμεμειγμένο με νερό από τα καπηλειά.

Γλωσσικά σχόλια

καταπλεύσαντος: γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αρδ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταπλέω.**

θεάσασθαι: απαρ. αρδ. μέσης φωνής του ρ. **θεάομαι-δμαι.**

προσειπεῖν: απαρ. αρδ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **προσαγορέύω** (= προσφωνώ).

συνῆλθον: γ' πληθ. οριστ. αρδ. β' του ανώμαλου ρ. **συνέρχομαι.**

ἐρριμένον: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **ρίπτομαι.**

κεκραμένον: αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. παρακ. μέσης φωνής του ρ. **κεράννυμαι** (= αναμειγνύομαι).

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 158

1. Πώς κατέληξε να ζει ο Διονύσιος ο Νεότερος;

Ο τύραννος των Συρακουσών Διονύσιος ο Νεότερος, αφού γνώρισε πολλές συμφορές στην ιδιωτική του ζωή και εκδιώχθηκε από το θρόνο, τα τελευταία χρόνια της ζωής του κατέληξε στην Κόρινθο μόνος, πάμφτωχος και περιφρονημένος από τους ανθρώπους, περνώντας τον καιρό του στην ψαραγορά της πόλης, γυρίζοντας στα μαγαζιά και στα καπηλειά.

2. Ποιες φράσεις από το παραπάνω απόσπασμα αναφέρονται στη μεταστροφή της τύχης;

Στη μεταστροφή της τύχης αναφέρονται οι φράσεις: οἶον ἐρριμένον ὑπὸ τῆς τύχης, οἴ τε πρὸς τὴν μεταβολὴν τρεπόμενοι, ὅσον ἐκεῖνο τύχης ἐργον ἐπεδείξατο.

3. Τι συνδέει, κατά τη γνώμη σας, το παραπάνω απόσπασμα με το κείμενο της Ενότητας;

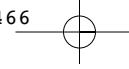
Το παραπάνω απόσπασμα από τον Πλούταρχο αναφέρεται στα τελευταία, δυστυχισμένα χρόνια του Διονυσίου. Ο άλλοτε δυνατός και ευτυχισμένος τύραννος των Συρακουσών πέρασε τα γηρατειά του σε εξαθλιωμένη κατάσταση, μόνος,

πάμφτωχος και απομονωμένος, αποτελώντας για τους άλλους παράξενο θέαμα, δείγμα μιας απότομης μεταστροφής της τύχης. Στο κείμενο της Ενότητας ο Αιλιανός καταπιάνεται με το ίδιο θέμα, μόνο που δίνει επιπλέον πληροφορίες σχετικά με τη ζωή του Διονυσίου (τα πρώτα χρόνια της ακμής και της δύναμης, τη σφαγή των παιδιών του και το τέλος του).

4. Ο Ηρόδοτος μας πληροφορεί ότι ο Σόλων στη συνομιλία του με τον Κροίσο είχε εκφράσει μια άποψη σχετικά με τον ορισμό του ευτυχισμένου ανθρώπου. Ποιο ήταν το θρήνο του Σόλωνα στην περίπτωση εκείνη και πώς βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση του Διονυσίου του Νεότερου;

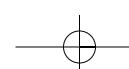
Ο Σόλων στη συνομιλία του με τον Κροίσο είχε εκφράσει την άποψη ότι δεν πρέπει να θεωρούμε κανέναν ευτυχισμένο, μέχρι να δούμε ποιο θα είναι το τέλος του. Πρόκειται για το περίφημο θρήνο «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε», το οποίο ταιριάζει απόλυτα στην περίπτωση του Διονυσίου του Νεότερου. Ο τύραννος των Συρακουσών ζούσε μια ξεχωριστή ζωή έχοντας σημαντική μόρφωση, πλούτο, μεγάλη δύναμη και την εξουσία μιας ακμάζουσας πόλης, μέχρι που η τύχη του άλλαξε· τα παιδιά του φονεύτηκαν και έμειναν άταφα, ενώ ο ίδιος εκδιώχθηκε δύο φορές από το θρόνο, για να καταλήξει στο τέλος της ζωής του να περιφέρεται εξαθλιωμένος στην Κόρινθο.

(15E-18E) 413-532 11-01-04 08:40 % 466

1
M
A
K P
DIA

DIA

ΕΝΟΤΗΤΑ 17

Μέρος Α

Κείμενο: «Ένα διδακτικό παράδειγμα από τη φύση»

Ο καρκίνος τῆς σαρκός ἐπιθυμεῖ τοῦ ὀστρέου ἀλλὰ δυσάλωτος ἡ ἄγρα αὐτῷ διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ ὀστράκου γίνεται. Άρραγετι γάρ ἔρκιψ τὸ ἀπαλὸν τῆς σαρκὸς ἡ φύσις κατησφαλίσατο. Διὸ καὶ ὀστρακόδερμον προσηγόρευται. Καὶ ἐπειδὴ δύο κοιλότητες ἀκριβῶς ἀλλήλαις προσηρμοσμέναι τὸ ὀστρεον περιπτύσσονται, ἀναγκαίως ἀπρακτοί εἰσιν αἱ χηλαὶ τοῦ καρκίνου. Τί οὖν ποιεῖ; Ὄταν ἵδῃ ἐν ἀπηνέμοις χωρίοις μεθ' ἥδονῆς διαθαλπόμενον, καὶ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἥλιου τὰς πτυχὰς ἔαντοῦ διαπλάσαντα, τότε δὴ λάθρᾳ ψηφῖδα παρεμβαλών, διακωλύει τὴν σύμπτυξιν, καὶ εὔρισκεται τὸ ἐλλείπον τῆς δυνάμεως διὰ τῆς ἐπινοίας περιεχόμενος. [...] Ἐγὼ δέ σε βούλομαι τὸ ποριστικὸν καὶ εὑμήχανον τῶν καρκίνων ἔηλοῦντα, τῆς βλάβης τῶν πλησίον ἀπέχεσθαι. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πορευόμενος δόλω, καὶ ταῖς τῶν πλησίον ἀκαιρίαις ἐπιτιθέμενος, καὶ ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ἐντρυφᾶν.

Μέγας Βασίλειος, Όμιλίαι εἰς τὴν Ἔξαήμερον 7.3

Α1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: ο Μέγας Βασίλειος γεννήθηκε γύρω στα 329/330, πιθανόν στη Νεοκαισάρεια, και πέθανε το 378. Σπουδάσε φιλολογία, ρητορική και φιλοσοφία στην Καισάρεια, στην Κωνσταντινούπολη και στην Αθήνα. Όταν επέστρεψε στην Καισάρεια, ασχολήθηκε με τη μελέτη χριστιανικών κειμένων και στραφήκε στο μοναχικό βίο, ενώ ἔφτασε στο βαθμό του επισκόπου. Στο πλούσιο συγγραφικό του ἔργο περιλαμβάνονται οι εννέα Όμιλίαι εἰς τὴν Ἔξαήμερον στις οποίες ο συγγραφέας προσπαθεί να ερμηνεύσει στίχους της Αγίας Γραφής, κάνοντας σχετικές αναφορές στην αρχαία Ελλάδα.

Το απόσπασμα: προέρχεται από την ἔβδομη ομιλία, η οποία τιτλοφορείται *Περὶ ἐρπετῶν*. Ο Μέγας Βασίλειος, χρησιμοποιώντας γλαφυρή γλώσσα με ἐντονη εκφραστικότητα, αξιοποιεί το παράδειγμα του κάβουρα για να μιλήσει με αλληγορικό τρόπο για τις σχέσεις των ανθρώπων, σε ένα κείμενο με ἐντονο διδακτικό χαρακτήρα.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά**Κείμενο**

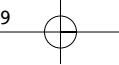
Ο καρκίνος ἐπιθυμεῖ
τῆς σαρκὸς τοῦ ὄστρεον·
ἀλλὰ γίνεται
δυσάλωτος ἡ ἄγρα αὐτῷ
διὰ τὴν περιβολὴν
τοῦ οστράκου.
Ἡ φύσις γάρ κατησφαλίσατο
τό ἀπαλὸν τῆς σαρκὸς
ἀρραγεῖ ἔρκιω.
Διὸ καὶ προσαγορεύεται ὁστρακόδερμον.

Kai ἐπειδὴ περιπτύσσονται τό ὄστρεον
δύο κοιλότητες
προσαρμοσμέναι ἀκριβῶς
ἀλλήλαις,
ἀναγκαίως
ἄπρακτοί εἰσιν
αἱ χηλαὶ τοῦ καρκίνου.
Τὶ οὖν ποιεῖ;
Ὅταν ἵδῃ (ὁ καρκίνος τό ὄστρεον)
διαθαλπόμενον μεθ' ἥδονῆς
ἐν ἀπηνέμοις χωρίοις,
καὶ διαπλώσαντα
τὰς πτυχὰς ἔαυτοῦ
πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἥλιου,
τότε δὴ παρεμβαλὼν

λάθρᾳ ψηφῖδα,
διακωλύει τὴν σύμπτυξιν,
καὶ διὰ τῆς ἐπινοίας
εὔρισκεται περιεχόμενος
τό ἐλλεῖπον τῇ δυνάμεως.
Ἐγώ δέ βούλομαι σε
ζηλοῦντα
τό ποριστικὸν καὶ εὑμήχανον

Ο κάβουρας επιθυμεί
τη σάρκα του στρειδιού·
αλλά είναι
δύσκολο το κυνήγι γι' αυτόν
εξαιτίας του περιβλήματος
του οστράκου.
Γιατί η φύση διασφάλισε
την τρυφερή του σάρκα
με άθραινστο περίβλημα.
Γι' αυτό και έχει ονομαστεί οστρακό-
δερμο.

Και επειδή αγκαλιάζουν το στρείδι
δύο κελύφη
που συναρμόζονται απόλυτα
μεταξύ τους
αναγκαστικά
είναι αναποτελεσματικές
οι δαγκάνες του κάβουρα.
Τι κάνει λοιπόν (ο κάβουρας);
Ὅταν δει (ο κάβουρας το στρείδι)
να απολαμβάνει τον ἥλιο
σε απάνεμα μέρη
και να έχει ανοίξει
το κέλυφός του
στις ακτίνες του ἥλιου,
τότε λοιπόν, αφού βάλει (ανάμεσα
στις πτυχές)
κρυφά ένα πετραδάκι,
εμποδίζει το κλείσιμο
και με την εφευρετικότητά του
παρουσιάζεται να αποκτά
τη δύναμη που του λείπει.
Ἐγώ όμως θέλω εσύ,
ενώ θαυμάζεις
την εφευρετικότητα και επινοητικότητα

τῶν καρκίνων,
ἀπέχεσθαι τῆς βλάβης
τῶν πλησίον.
Τοιοῦτός ἐστιν
ὅ πορευόμενος
πρὸς τόν ἀδελφὸν δόλῳ,
καὶ ἐπιτιθέμενος
ταῖς ἀκαρδίαις τῶν πλησίον,
καὶ ἐντρυφῶν
ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς.

των καβουριών,
να αποφεύγεις να κάνεις κακό
στους διπλανούς σου.
Τέτοιος είναι
αυτός που πλησιάζει
το συνάνθρωπό του με δόλο,
αυτός που εφωφελείται
από τις κακοτυχίες των διπλανών του
και αυτός που χαίρεται
για τις ξένες συμφορές.

Α3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Η επιθυμία του κάβουρα είναι να φέρει τη σάρκα του στρειδιού, αλλά το κυνήγι του στρειδιού είναι πολύ δύσκολο· κι αυτό οφείλεται στο άθραυστο περίβλημα που έχει. Και επειδή οι δαγκάνες του κάβουρα είναι αναποτελεσματικές στο κυνήγι του, μεταχειρίζεται άλλο τρόπο. Όταν δει το στρείδι που απόλαυσε τον ήλιο και έχει το κέλυφός του ανοιχτό, τότε κρυφά βάζει ένα πετραδάκι ανάμεσα στις πτυχές και εμποδίζει το κλείσιμο. Έτσι ο Βασίλειος προτρέπει να θαυμάζουν οι άνθρωποι την εφευρετικότητα και την επινοητική δύναμη του κάβουρα, αλλά να μην τις χρησιμοποιούν για να κάνουν κακό στους άλλους ανθρώπους. Τέτοιοι είναι μόνο αυτοί που πλησιάζουν με δόλο τους συνανθρώπους τους, επωφελούνται από τις κακοτυχίες τους και χαίρονται για τις συμφορές των άλλων.

Α4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια

Έγώ δὲ σὲ βούλομαι τὸ ποριστικὸν καὶ εὐμήχανον τῶν καρκίνων ζηλοῦντα...

συμφοραῖς ἐντρυφῶν: στο τελευταίο τμήμα του αποσπάσματος από την ομιλία του Βασιλείου φαίνεται ο διδακτικός τόνος και ο ηθικοπλαστικός χαρακτήρας του κηρύγματος. Πολύ συχνά οι Πατέρες της Εκκλησίας χρησιμοποιούσαν στις αλληγορίες* τους παραδείγματα από τη φύση, γιατί ήταν γνωστά και οικεία στους ακροατές τους. Με τον τρόπο αυτό, τα μηνύματα και οι συμβούλες που ήθελαν να δώσουν γίνονταν περισσότερο κατανοητά.

* **αλληγορία:** αφήγηση ή λογοτεχνική σύνθεση στην οποία χρησιμοποιούνται συμβολικές πράξεις φανταστικών χαρακτήρων, με σκοπό να κατανοήσει σαφώς ο ακροατής ή ο αναγνώστης το μήνυμα που θέλει να δώσει ο αφηγητής.

A5. Γλωσσικά σχόλια

✓ **Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη N.E.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **ό καρκίνος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ό καρκίνος** = ο κάβουρας.
- **τῆς σαρκός:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ή σάρξ** [γεν. τῆς σαρκός] = η σάρκα.
- **ἐπιθυμεῖ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιθυμέω – ω. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιθυμῶ, παρτ. ἐπεθύμουν, μέλ. ἐπιθυμήσω, αόρ. ἐπεθύμησα, παρκ. ἐπιτεθύμηται. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη N.E.** επιθυμία, επιθυμητός, ανεπιθυμητός.
- **ή αγρα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ή αγρα** = κυνήγι.
- **δυσάλωτος:** ονομ. ενικ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ό, ή δυσάλωτος, τό δυσάλωτον** = ο δύσκολος στη σύλληψη. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη N.E.** áλωση, κατανάλωση.
- **τίγν περιβολήν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του πρωτόκλιτου ουσιαστικού **ή περιβολή** [γεν. τῆς περιβολῆς] = το περίβλημα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη N.E.** περιβάλλον, αναβολή, προβολή.
- **τοῦ ὀστρακον:** γεν. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ ὀστρακον.**
- **γίνεται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **γίγνομαι/γίνομαι. ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, παρτ. ἐγιγνόμην, μέλ. γενήσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην και [έγενήθην: μετγν.], παρκ. γέγονα/γεγονώς είμι/γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν /γεγόνειν/γεγονώς ἦν/ἐγεγενήμην/γεγενήμην/γεγενημένος ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη N.E.** γένος, γενέθλιος, νεογνός, γηγενής, πρωτογενής, προγενέστερος, γόνος.
- **ἀρραγεῖ:** δοτ. ενικ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **ό, ή ἀρραγής, τό ἀρραγές** [γεν. ἀρραγοῦς] = άθραυστος.
- **έρκιψ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τὸ ἔρκιον** = περίβλημα.
- **τό ἀπαλόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ό ἀπαλός, -ή, -όν** = μαλακός, τρυφερός.
- **ή φύσις:** ονομ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ή φύσις** [γεν. τῆς φύσεως] = η φύση. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη N.E.** φυσικός, φυτό, φυσιολογικός, φυτώριο, φυσιολάτρης.
- **ὀστρακόδερμον:** ονομ.εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ό, ή ὀστρακόδερμος, τό ὀστρακόδερμον.**
- **προσηγόρευται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρκ. μέσης φωνής του ρ. **προσαγορεύω** = ονομάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσαγορεύομαι, παρτ. προσηγορεύμην, μέλ. προσαγορεύσομαι/προσρηθήσομαι, αόρ. προσηγορεύθην/προσερρήθην, παρκ. προσείρημαι, υπερσ. προσειρήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη N.E.** áρρητος, απόρρητος, δικηγόρος, κατήγορος.

- **κοιλότητες:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. ἡ κοιλότης [γεν. τῆς κοιλότητος] = κέλυφος.
- **ἀλλήλαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. της αυτοπαθητικής αντωνυμίας.
- **προσηρμοσμέναι:** ονομ. πληθ. θηλ. γένους της μετοχής παρκ. του ρ. **προσαρμόττομαι** = προσαρμόζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσαρμόζομαι, παρτ. [προσηρμοττόμην: ποιητ.], μέλ. [προσαρμόσομαι: μετγν.], αόρ. προσηρμοσάμην και παθ. προσηρμόσθην, παρκ. προσήρμοσμαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** αρμονία, αρμόδιος, εφαρμογή, προσαρμογή, ανάρμοστος.
- **περιπτύσσονται:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **περιπτύσσομαι** = αγκαλιάζω, διπλώνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. περιπτύσσομαι, παρτ. περιπετυσσόμην, μέλ. —, αόρ. περιεπτύχθην, παρκ. περιέπτυγμαι. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** περίπτωξη, πτυχή, ανάπτυξη.
- **τό ծστρεον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. τό ծστρεον [γεν. τοῦ ծστρεον] = το στρείδι.
- **ἀναγκαίως:** τροπ. επίρρημα. Βαθμοί του επιρρήματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαίως, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότατα. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν. Ε.** ανάγκη, εξαναγκασμός, αναγκαστικός.
- **ἄπρακτοι:** ονομ. πληθ. θηλ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ό, ή ἄπρακτος, τό ἄπρακτον** = αναποτελεσματικός. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** απραξία, πρακτικός, πράξη.
- **οἱ χιλαί:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. ἡ χιλάι [γεν. τῆς χιλῆς] = δαγκάνα.
- **εἰσιν:** γ' πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ἦ/ἦν, μέλ. ἔσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γέγονειν/γεγονώς ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, ον, όντως.
- **ποιεῖ:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, -ῶ** = κάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, παρτ. ἐποίουν, μέλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκ. πεποίκα/πεποιηκώς είμι, υπερσ. ἐπεποιήκειν/πεποιηκώς ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίημα, ποίηση, προσποιητός, χειροποίητος.
- **ὅταν** (: σύνδεσμος χρονικός) = όταν.
- **ἀπηνέμοις:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ό, ή ἀπήνεμος, τό ἀπήνεμον** = απάνεμος.
- **ἴδῃ:** γ' ενικ. πρόσ. υποτ. αιορ. ενεργ. φωνής του ρ. **όράω-ῶ** = βλέπω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὄρω, παρτ. ἑώρων, μέλ. ὄψομαι, αόρ. β' εἶδον, παρκ. ἔόρακα/έώρακα/ ὄπωπα, υπερσ. ἔωράκειν/έօρακώς ἦν. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** όραμα, οραματιστής, ορατός, αόρατος, όραση, είδωλο, ύποπτος, επόπτης.
- **χωρίοις:** δοτ. πληθ. ουδ. γένους του δευτερόκλιτου ουσιαστικού **τό χωρίον** [γεν. τοῦ χωρίου] = το μέρος. **ΟΜΟΠΠΙΖΑ στη Ν.Ε.** χωρίζω, χωρισμένος, χωριό, χωριάτης, χώρισμα.
- **ἡδονῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἡδονή** = ευχαρίστηση.

Ενότητα
17

- **διαθαλπόμενον:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **διαθάλπομαι** = περιθάλπομαι, θερμαίνομαι. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαλπωρή, περίθαλψη.
- **τήν ἀκτίνα:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ἡ ἀκτίς** [γεν. τῆς ἀκτίνος] = η ακτίνα.
- **τάς πτυχάς:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πτυχή** [γεν. **τῆς πτυχῆς**].
- **διαπλώσαντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αρσ. του ρ. **διαπλόω-θ** = ανοίγω, ξεδιπλώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** το ρ. είναι ποιητ. και μεταγεν. ενεστ. [διαπλῶ], μέλ. [διαπλώσω], αόρ. [διήπλωσα]. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άπλωμα, εξάπλωση.
- **λάθορα** (: επιρρο. τροπικό) = κρυφά.
- **ψηφίδα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ψηφίς** [γεν. **τῆς ψηφίδος**].
- **παρεμβαλών:** ον. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αρσ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **παρεμβάλλω** = βάζω ανάμεσα. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παρεμβάλλω, παρτ. παρενέβαλλον, μέλ. παρεμβαλῶ, αόρ. β' παρενέβαλον, πρω. παρεμβέβληκα, υπερσ. παρενεβεβλήκειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** παρεμβολή, βολή, απόβλητος, βέλος, επιβλητικός, βλήμα.
- **διακωλύει:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διακωλύω** = εμποδίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διακωλύω, παρτ. διεκώλυνον, μέλ. διακωλύσω, αόρ. διεκώλυσα, παρκ. διακεκώλυκα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κώλυμα, παρακώλυση.
- **τήν σύμπτυξιν:** αιτ. εν θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ σύμπτυξις** [γεν. **τῆς σύμπτυξεως**] = το κλείσιμο.
- **εύρισκεται:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **εύρισκω** = βρίσκω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εύρισκομαι, παρτ. εύρισκόμην/ήνδρισκόμην, μέλ. εύρησομαι / εύρεθησομαι, αόρ. β' εύρόμην/ήνδρόμην/, παθ. αόρ. εύρέθην/ήνδρέθην, παρκ. εύρημαι/ήνδρημαι, υπερσ. εύρημην/ήνδρημην. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εύρημα, εφεύρεση, ευρετήριο, εφευρέτης, εύρετρα.
- **τό ἐλλείπον:** ονομ. ενικ. ουδ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλλείπω** = λείπω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐλλείπω, παρτ. ἐνέλειπον, μέλ. ἐλλείψω, αόρ. β' ἐνέλειπον, παρκ. ἐλλέλοιπα, υπερσ. ἐνελελοίπειν/ἐλλελοιπώς ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διάλειψμα, ἐλλειψμα, ελλιπής, υπόλοιπο, ἐλλειψη.
- **τής δυνάμεως:** γεν. ενικ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού, **ἡ δύναμις** [γεν. **τῆς δυνάμεως**] = η δύναμη. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυνατός, αδύνατος, δυναμικός, αδύναμος.
- **ἡ ἐπίνοια:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐπίνοια** = εφευρετικότητα.
- **περιεχόμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **περιέχω** = περιέχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. περιέχομαι, παρτ. περιεχόμην, μέλ. περιέξομαι/περισχήσομαι, αόρ. β' περιεσχόμην, παρκ. περιέσχημαι. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχολή, σχεδόν, σχέση, σχήμα, ενοχή, αποχή, περιοχή, κατοχή.
- **ἐγώ:** ονομ. ενικ. α' πρόσ. της προσωπικής αντωνυμίας **ἐγώ** (α' πρόσ.), **σύ** (β' πρόσ.), **οὗ** (γεν. γ' πρόσ.) = εγώ, εσύ, αυτός.

- **βούλομαι:** α' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **βούλομαι** = επιθυμώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βούλομαι, παρτ. ἐβουλόμην/ἡβουλόμην, μέλ. βουλήσομαι, αόρ. ἐβουλήθην/ἡβουλήθην, παρκ. βεβούλημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βούληση, πρωτοβουλία, άβουλος.
- **ζηλοῦντα:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ζηλώω-ῶ** = θαυμάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ζηλῶ, παρτ. ἔζηλουν, μέλ. ζηλώσω, αόρ. ἔζηλωσα, παρκ. ἔζηλωκα.
- **ποριστικόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ποριστικός, -ή, -όν τό ποριστικόν** = η εφευρετικότητα.
- **εύμήγανον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **εύμήχανος, -η, -ον τό εύμήχανον:** η επινοητικότητα.
- **ἀπέχεσθαι:** απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀπέχω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπέχομαι, παρτ. ἀπειχόμην, μέλ. ἀφέξομαι/ἀποσχήσομαι, αόρ. β' ἀπεσχόμην, παρκ. ἀπέσχημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** καχεξία, εξής, σχολή, σχέση, σχήμα, ανοχή, αποχή, υπεροχή, κάτοχος.
- **τοιοῦτος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν)** = τέτοιος.
- **ἐστιν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **πορευόμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **πορεύομαι= βαδίζω.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πορεύομαι, παρτ. ἐπορεύμην, μέλ. πορεύσομαι, αόρ. ἐπορευσάμην/ἐπορεύθην, παρκ. πεπόρευμαι.
- **δόλωφ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ δόλος.**
- **ταῖς ἀκαιρίαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀκαιρία** [γεν. τῆς ἀκαιρίας].
- **ἐπιτιθέμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπιτίθεμαι.** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιτίθεμαι, παρτ. ἐπετιθέμην, μέλ. ἐπιθήσομαι/ἐπιτεθήσομαι, αόρ. β' ἐπεθέμην/ἐπετέθην, παρκ. ἐπιτέθειμαι/ἐπίκειμαι, υπερσ. ἐπεκείμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θήκη, συνθήκη, διαθήκη, αποθήκη, νομοθέτης, συνθέτης, διάθεση, αντίθεση, πρόσθεση, θέμα, ευδιάθετος.
- **ταῖς ἀλλοτρίαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ἀλλότριος, ἡ ἀλλοτρία, τό ἀλλότριον** = ξένος.
- **συμφοραῖς:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ συμφορά.**
- **ἐντρυφῶν:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **ἐντρυφάω-ῶ** = ευχαριστιέμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐντρυφῶ, αόρ. ἐνετρυφησα, παρκ. ἐντετρυφηκα. Τα άλλα ποιητ. και μεταγεν.

Ενότητα
17

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παραπατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἐπιθυμεῖ γίνεται/ γίγνεται	ἐπεθύμει ἐγίγνετο	ἐπιθυμήσει γενήσεται	ἐπεθύμησε ἐγένετο/ (ἐγενήθη)	ἐπιτεθύμηρε γεγένηται/ γέγονε	— ἐγεγένητο/ ἐγεγόνει
προσαγορεύεται	προστηγορεύετο	προσαγορεύεται/ προσρηθήσεται	προστηγορεύσατο/ προστηγορείθη	προστηγόρευται/ προσείρηται	προστηγόρευτο/ προσείρητο
προσαρμοττόμεναι	—	προσαρμοσόμεναι	προσαρμοσάμεναι/ προσαρμοσθεῖσαι	προσαρμοσμέναι	—
περιεπτύσσονται	περιεπτύσσοντο	—	περιεπτύχθησαν/	περιεπτυγμένοι	—
εἰσίν ποιεῖ	ἥσαν ἔποιει	ἔσονται ποιήσει	ἔγενοντο ἔποιήσε	γεγόνασι πεποίηκε	ἐγεγόνεσαν ἐπεποιήκει
όρῃ	—	—	ΐδῃ	έωρακώς ἥ	—
παρεμβάλλων	—	παρεμβαλῶν	παρεμβαλών	παρεμβεβλητώς	—
διακωλύει	διεκώλνε	διακωλύσει	διεκώλνσε	διακεκώλνχε	—
εύρισκεται	εύρισκετο/ ηύρισκετο	εύρησεται/ εύρεθήσεται	εῦρετο/ εύρεθη/ ηύρεθη	εῦρηται/ ηύρηται	εῦρητο/ ηύρητο
περιεχόμενος	—	περιεξόμενος/ περισχησάμενος	περισχόμενος	περιεσχημένος	—
βιούλομαι	ἔβουλόμην/	βιουλήσομαι/	ἔβουλόθην/	βεβιούλημαι	—
ζηλοῦντα	ήβουλόμην	βιουληθήσομαι	ήβουλόθην	—	
ἀπέχεσθαι	—	ζηλώσοντα	ζηλώσαντα	ἔξηλωκότα	—
ἐστιν	ἥν	ἔσται	ἔγενετο	γέγονε	ἐγεγόνει
πορευόμενος	—	πορευούμενος/ πορευθησόμενος	πορευαύμενος/ πορευθείς	πεπορευμένος	—
ἐπιτιθέμενος	—	ἐπιθησόμενος/ ἐπιτεθησόμενος	ἐπιθέμενος/ ἐπιτεθείς	ἐπιτεθειμένος	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐπιθυμεῖ	ἐπιθυμῇ	ἐπιθυμοῦ/ ἐπιθυμοίη	ἐπιθυμείτω	ἐπιθυμεῖν	ἐπιθυμῶν, –οῦσα, –οῦν
περιπτύσσονται	περιπτύσσωνται	περιπτύσσαντο	περιπτύσσεθων/ περιπτύσσεθωσαν	περιπτύσσεοθαι	περιπτύσσωνος, –η, –ον
εἰσίν	ῶσιν	εἴησαν/εἴεν	ἔστων/ἔστωσαν	εῖναι	ῶν, οὖσα, ὄν
ποιεῖ	ποιῇ	ποιοῦ/ποιοίη	ποιέτω	ποιεῖν	ποιῶν, –οῦσα, –οῦν
εἶδε	ἴδῃ	ἴδοι	ἴδέτω	ἴδεῖν	ἴδών, –οῦσα, –όν
διακωλύει	διακωλύῃ	διακωλύοι	διακωλύτω	διακωλύειν	διακωλύων, –ουσα, –ον
εὑρίσκεται	εὑρίσκηται	εὑρίσκοιτο	εὑρισκέσθω	εὑρίσκεσθαι	εὑρισκόμενος, –η, –ον
βούλομαι	βούλωμαι	βούλοιμην	—	βούλεσθαι	βούλόμενος, –η, –ον
ἔστιν	ἢ	εἴη	ἔστω	εῖναι	ῶν, οὖσα, ὄν

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

1. Ό καρκίνος τῆς σαρκὸς ἐπιθυμεῖ τοῦ ὀστρέου: υποκ. πρότ. **ό καρκίνος:** υποκ. στο ἐπιθυμεῖ. **τῆς σαρκός:** αντικ. **τοῦ ὀστρέου:** γεν. κτητ. από το σαρκός.
2. ἀλλὰ δυσάλωτος ἡ ἄγρα αυτῷ διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ ὀστράκου γίνεται: κύρ. πρότ. **δυσάλωτος:** κατηγ. στο **ἡ ἄγρα:** υποκ. στο **γίνεται** (: συνδετικό). **αὐτῷ:** δοτ. αντικ. από το δυσάλωτος. **διὰ τὴν περιβολὴν:** εμπρόθ. προσδ. αιτίας. **τοῦ ὀστράκου:** γεν. αντικ. από το περιβολήν.
3. Άρραγει γὰρ ἔρκιψ τό ἀπαλὸν τῆς σαρκὸς ἡ φύσις κατησφαλίσατο: κύρ. πρότ. **ἡ φύσις:** υποκ. στο **κατησφαλίσατο.** **ἀρραγεῖ:** επιθ. προσδ. στο **ἔρκιψ:** δοτ. του οργάνου. **τῆς σαρκός:** γεν. κτητ. από **τό ἀπαλόν:** αντικ.
4. Διὸ καὶ (**τοῦτο:** ὁστρεον) ὁστρακόδερμον προσαγορεύεται: κύρ. πρότ. **ὁστρακόδερμον:** κατηγ. στο (**τοῦτο:** ενν.) υποκ. στο **προσαγορεύεται** (: συνδετικό)
5. ἀναγκαίως ἄπρακτοί εἰσιν αἱ χηλαί τοῦ καρκίνου: κύρ. πρότ. **ἄπρακτοι:** κατηγ. στο **αἱ χηλαί:** υποκ. στο **εἰσιν** (: συνδετικό). **ἀναγκαίως:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **τοῦ καρκίνου:** γεν. κτητ. από το αἱ χηλαί.
6. Καὶ ἐπειδὴ δύο κοιλότητες ἀκριβῶς ἀλλήλαις προσηρμοσμέναι τό ὁστρεον περιπτύσσονται: δευτ. αιτιολ. πρότ. **δύο:** επιθ. προσδ. στο **κοιλότητες:** υποκ. στο **περιπτύσσονται** και στη μτχ. **προσηρμοσμέναι:** επιθ. μτχ. **ἀκριβῶς:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **ἀλλήλαις:** αντικ. στη μτχ. προσηρμοσμέναι. **τό ὁστρεον:** αντικ. στο περιπτύσσονται.

Ενότητα
17

- 7. Τί οὖν ποιεῖ;**: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση (**ό καρκίνος:** ενν.): υποκ. στο **ποιεῖ**. **τί:** σύστ. αντικ. στο ποιεῖ.
- 8. "Οταν ίδη ἀπηνέμοις χωρίοις μεθ' ἡδονῆς διαθαλπόμενον, καὶ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἥλιου τάς πτυχὰς ἐαυτοῦ διαπλώσαντα:** δευτ. χρον/υποθετική πρότ. (**ό καρκίνος:** ενν.): υποκ. στο **ίδη**. (**τό ὄστρεον:** ενν.): αντικ. στο ίδη και υποκ. στις μτχ. **διαθαλπόμενον - διαπλώσαντα:** κατηγορηματικές μτχ. από το αισθητικό ρήμα ίδη. **ἐν χωρίοις:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **ἀπηνέμοις:** επιθ. προσδ. στο χωρίοις. **μεθ' ἡδονῆς:** εμπρόθ. προσδ. τρόπου. **πρὸς τὴν ἀκτῖνα:** εμπρόθ. προσδ. τόπου. **τοῦ ἥλιου:** γεν. κτητ. από το ἀκτῖνα. **ἐαυτοῦ:** γεν. κτητ. από το **τάς πτυχάς:** αντικ. στη μτχ. διαπλώσαντα.
- 9. τόδε δή λάθρᾳ ψηφῖδα παρεμβαλόν, διακωλύει τὴν σύμπτυξιν:** κύρ. πρότ. (**ό καρκίνος:** ενν.): υποκ. στο **διακωλύει** και στη μτχ. **παρεμβαλόν:** χρον. μτχ. **λάθρᾳ:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **ψηφῖδα:** αντικ. μτχ. **σύμπτυξιν:** αντικ. στο διακωλύει.
- 10. καὶ εὐρίσκεται τό ἐλλεῖπον τῆς δυνάμεως διὰ τῆς ἐπινοίας περιεχόμενος:** κύρ. πρότ. (**ό καρκίνος:** ενν.): υποκ. στο **εὐρίσκεται** και στη μτχ. **περιεχόμενος:** κατηγ. μτχ. από το εὐρίσκεται. **τῆς δυνάμεως:** αντικ. στη μτχ. **τό ἐλλεῖπον:** επιθ. μτχ. αντικ. στη μτχ. περιεχόμενος. **διὰ τῆς ἐπινοίας:** εμπρόθ. προσδ. του μέσου.
- 11. Ἐγώ δέ σε βούλομαι... ἀπέχεσθαι:** κύρ. πρότ. **ἐγώ:** υποκ. στο **βούλομαι**. **σε:** υποκ. στη μτχ. **ζηλοῦντα** (: εναντιωμ. μτχ) και στο **ἀπέχεσθαι:** ειδ. απαρ. αντικ. στο βούλομαι. **τῶν πλησίον:** γεν. αντικ. στο **βλάβης:** αντικ. στο ἀπέχεσθαι. **τό ποριστικόν - εὐμήχανον:** αντικείμενα στη μτχ. ζηλοῦντα. **τῶν καρκίνων:** γεν. υποκ. από το εὐμήχανον.
- 12. Τοιοῦτος ἔστιν... ἐντρυφῶν:** κύρ. πρότ. **τοιοῦτος:** κατηγ. στις επιθετικές μτχ. **ό πορευόμενος - (ό) ἐπιτιθέμενος - (ό) ἐντρυφῶν:** υποκείμενα στο **ἔστιν** (συνδετικό). **πρὸς τόν ἀδελφόν:** εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνση σε πρόσωπο. **δόλῳ:** δοτ. του τρόπου. **τῶν πλησίον:** γεν. υποκ. στο **ταῖς ἀκαιρίαις:** αντικ. στη μτχ. ἐπιτιθέμενος. **ταῖς ἀλλοτρίαις:** επιθ. προσδ. στο **συμφοραῖς:** δοτ. της αιτίας.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 127 του σχολικού βιβλίου**1. Ποιο τέχνασμα χρησιμοποιεί ο κάβουρας προκειμένου να γενθεί τη σάρκα του οστράκου;**

Η σάρκα του οστράκου περιβάλλεται από σκληρά μέρη τα οποία κλείνουν ερμηνειά, ώστε να εξασφαλίζεται το εσωτερικό από εξωτερικές επιθέσεις. Έτσι, για να γεντεί ο κάβουρας τη σάρκα του οστράκου, έχει επινοήσει το εξής τέχνασμα: όταν εντοπίσει ένα στρείδι να απολαμβάνει ανοιχτό τον ήλιο σε κάποιο απάνεμο μέρος, τοποθετεί ιρυφά ένα πετραδάκι στις πτυχές του, ώστε να μην μπορούν να κλείσουν, και γενύεται ανενόχλητος τη νόστιμη σάρκα του.

2. Ποια συμπεριφορά αναμένει ο Μέγας Βασίλειος από όσους παρακολούθουν την ομιλία του;

Ο Μέγας Βασίλειος αξιοποιεί το παραδειγμα του κάβουρα που με πονηριά κατορθώνει να γεντεί τη σάρκα του δυσπρόσιτου οστράκου, με σκοπό να αποτελέσει παραδειγμα προς αποφυγή για όσους παρακολούθουν την ομιλία του. Με αφορμή αυτή την εικόνα από τη φύση, ζητάει από τους ακροατές του να θαυμάσουν βεβαίως την επινοητικότητα του κάβουρα, αλλά να αποφεύγουν τη μίμησή της σε περίπτωση που κάνει κακό στους άλλους. Η συμπεριφορά του κάβουρα δικαιολογείται, γιατί πρόκειται για ον χωρίς λογική, που υπακούει στο φυσικό ένστικτο. Αντίθετα, αυτή η συμπεριφορά δεν αρμόζει στους ανθρώπους, οι οποίοι πρέπει να αποφεύγουν να βλάπτουν το διπλανό τους, να χρησιμοποιούν δόλο ή να επωφελούνται από τις κακοτυχίες των συνανθρώπων τους.

3. Θέλοντας να αποτρέψει τους ακροατές του από συμπεριφορές που αρμόζουν σε άλογα όντα, ο Μέγας Βασίλειος χρησιμοποιεί το παραδειγμα του κάβουρα και του στρειδιού. Να σκεφτείτε ένα παρόμοιο παράδειγμα και να το παρουσιάσετε στην τάξη.

Συμπεριφορές ανάλογες με του κάβουρα παρατηρούνται και σε άλλα είδη του ζωικού βασιλείου, τα οποία επιδεικνύουν εξαιρετική επινοητικότητα προκειμένου να εξασφαλίσουν την τροφή τους. Ένα τέτοιο παραδειγμα είναι ο κροκόδειλος, που πλέει στην επιφάνεια του νερού ακίνητος, παριστάνοντας το κούτσουρο (με το οποίο μοιάζει το δέρμα του), και περιμένει να έρθει η λεία του. Μόλις, λοιπόν, κάποιο πουλί ή μικρό ζώο πλησιάσει στη λίμνη ή στο ποτάμι για να πιει νερό, ο κροκόδειλος βρίσκει την ευκαιρία και του επιτίθεται.

Ενότητα
17

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ουσιαστικό ή σάρξ
Ετυμολογικά: παραγωγή επιρρημάτων

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ή σάρξ

σάρξ, ἡ: κρέας / (μτφ.) η υλική υπόσταση του ανθρώπου, (ν.ε.) το χυμώδες τμήμα των καρπών.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ή σάρξ

Αρχαία Ελληνική

Απλές λέξεις

σαρκῶ: ενδυναμώνω κάποιον.

Σύνθετες λέξεις

σαρκολιπής, -ής, -ές: ισχνός, αδύνατος.

σαρκοποιὸς, -ὸς, -ὸν: αυτός που τρέφει, που αυξάνει τις σάρκες.

σαρκοφόρος, -ος, -ον: ο περιβεβλημένος με σάρκες, αυτός που έχει πάνω του σάρκες.

σαρκοφθόρος, -ος, -ον: αυτός που καταστρέφει τη σάρκα.

σαρκοφάγω: είμαι σαρκοφάγος, τρώω κρέας / κόβω σε κομμάτια.

σαρκοφυῖα, ἡ: η ανάπτυξη σάρκας (συνδετικού ιστού) στην επιφάνεια ενός τραύματος κατά τη διάρκεια της επούλωσής του.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

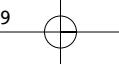
Απλές λέξεις

σαρκάζω: (α.ε.) σκίζω, τρώω σάρκες ή κόβω και τρώω χόρτα (για φυτοφάγα ζώα)
/ δαγκώνω τα χείλη μου από θυμό // (ν.ε.) ειρωνεύομαι, χλευάζω.

σαρκασμός, ὁ: εμπαιγμός, χαιρέκακη ειρωνεία, χλευασμός.

σαρκικός, -η, -ὸν: αυτός που αποτελείται από σάρκα / αυτός που αναφέρεται στη σάρκα, (ν.ε.) αυτός που αναφέρεται στην υλική ζωή (χυδίως την ερωτική).

σάρκινος, -η, -ον: αυτός που αποτελείται από σάρκα, κρεάτινος.

σαρκώδης, -ης, -ες: αυτός που έχει πλούσια σάρκα.

σάρκωμα, τό: κακοήθης όγκος.

σάρκωσις (-η), ή: (α.ε.) ανάπτυξη σάρκας, σαρκοφυΐα // (ν.ε.) η απόκτηση υπόστασης.

σαρκίο(ν) τό: (α.ε.) κομμάτι σάρκας // (ν.ε.) η υλική ζωή και η σωματική υπόσταση του ανθρώπου.

Σύνθετες λέξεις

σαρκοβόρος, -ος (-α), -ο(ν): (για ζώα) αυτός που τρώει σάρκες.

σαρκοφάγος, -ος, -ο(ν): σαρκοβόρος.

σαρκοφάγος, η: θήκη από πέτρα ή μάρμαρο στην οποία τοποθετούσαν τους νεκρούς.

λιπόσαρκος, -ος (-η), -ο(ν): πολύ αδύνατος, κοκκαλιάρης, ισχνός.

παχύσαρκος, -η, -ο(ν): παχύς, ευτραφής, εύσωμος.

λευκόσαρκος, -ος (-η), -ο(ν): αυτός που έχει λευκή σάρκα.

Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

σαρκαστής: αυτός που σαρκάζει.

σαρκαστικός, -ή, -ό: αυτός που λέγεται ή γίνεται με σαρκασμό.

Σύνθετες λέξεις

ενσαρκώνω: δίνω υλική ή ανθρώπινη υπόσταση / κάνω αισθητή μια αφηρημένη έννοια.

κατάσαρκα: (επιρρ.) πάνω στη σάρκα.

μετενσάρκωση, η: αντίληψη σύμφωνα με την οποία μετά το θάνατο η ψυχή μεταβαίνει σε άλλο σώμα, μετεμψύχωση.

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 128 του σχολικού βιβλίου

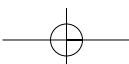
1. α. Να γράψετε τι δηλώνουν (ύλη, πλησμονή κτλ.) τα α.ε. παράγωγα επίθετα του ουσιαστικού ή σάρξ: σαρκικός, σάρκινος, σαρκώδης.

β. Να γράψετε σε ποια κατηγορία ανήκει το παράγωγο ουσιαστικό σαρκίον (υποκοριστικό, περιεκτικό, τοπικό κτλ.).

α. σαρκικός: δηλώνει αυτόν που ανήκει σε εκείνο που σημαίνει η πρωτότυπη λέξη
σάρκινος: δηλώνει ύλη

σαρκώδης: δηλώνει αφθονία, πλησμονή

β. σαρκίον: υποκοριστικό

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από αυτές που σας δίνονται στο πλαίσιο, αφού τις μεταφέρετε στο σωστό τύπο:

σαρξ	σαρκαστικός	σαρκοβόρος	κατάσαρκα	σαρκοφάγος
-------------	--------------------	-------------------	------------------	-------------------

α. Τα **σαρκαστικά** σχόλια του δημοσιογράφου εις βάρος του προσκεκλημένου του προκάλεσαν την αντίδραση του κοινού.

β. Στο Μουσείο του Καιρού εντυπωσιακό έκθεμα είναι και οι **σαρκοφάγοι** των φαραώ.

γ. Προσκάλεσα τον παππού μου στην εκδρομή, αλλά αυτός μου απάντησε: «Το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε **σαρξ** ασθενής».

δ. Το λιοντάρι είναι **σαρκοβόρο** ζώο.

ε. Φόρεσε τη μάλλινη μπλούζα του **κατάσαρκα** και ζεστάθηκε.

3. Να αναζητήσετε σε λεξικό τη σημασία και την προέλευση της φράσης «σάρκα από τη σάρκα μου» και να σχηματίσετε με αυτή μία πρόταση την ν.ε.

Η φράση προέρχεται από την Παλαιά Διαθήκη (Γένεσις, 2, 23) και αναφέρεται στην Εύα: «εἶπεν ὁ Ἄδαμ τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου». Σήμερα η φράση σημαίνει «δικό μου γέννημα, παιδί μου».

– Είναι ποτέ δυνατόν να εγκαταλείψω το παιδί μου, που είναι **σάρκα από τη σάρκα μου**;

B2. Ετυμολογικά σχόλια

Παραγωγή επιφράσεων

Επιφράσεις παράγονται

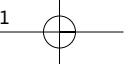

από κλιτά μέρη του λόγου
από προθέσεις
από επιφράσεις

Παραγωγα επιφράσεια

τοπικά

(στάση σε τόπο)	-θι -σι(ν) -οι	αὐτός > αὐτόθι (= σε αυτό το μέρος) Ἄθηναι > Ἀθήνησι(ν) (= στην Αθήνα) οἶκος > οἴκοι (= στο σπίτι, στην πατρίδα)
(κίνηση προς τόπο)	-ω -σε -δε (-ξε)	ἀνά > ἄνω (= προς τα πάνω, πάνω) ἐκεῖ > ἐκεῖσε (= προς τα εκεί) οἰκαδε > οἰκαδε (= προς το σπίτι, προς την πατρίδα) Ἄθηναι > (Ἀθηνασ-δε) > Ἀθήναξε (= προς την Αθήνα)

(κίνηση από τόπο)	-θεν -οθεν -ωθεν	οἶκος > οἰκοθεν (= από το σπίτι, από την πατρίδα) πᾶς (γεν. παντός) > πάντοθεν (= από παντού) έκατερος > ἑκατέρωθεν (= και από τις δύο πλευρές)
τροπικά		
(από επίθετα, αντωνυμίες και μετοχές) -ως (-ως)		βαρύς > βαρέως οὗτος > οὗτως έσκεμμένος > έσκεμμένως
(από άλλα κλιτά μέρη του λόγου) -δην (-άδην) (-ίνδην)		αἴρω (= σηκώνω) > ἄρδην (= ψηλά, σηκωτά / εντελώς) τρέχω > τροχάδην (= τρέχοντας) πλοῦτος > πλουτίνδην (= κατά τον πλούτο)
-δὸν (-ηδὸν)		ἀναφαίνω (= φανερώνω) > ἀναφανδὸν (= φανερά) κύων (= σκύλος) > κυνηδὸν (= σαν σκύλος)
-ὶ -τὶ		ἄμισθος > ἀμισθὶ (= χωρίς αμοιβή) ἔλληνίζω (= μιμούμαι τους Έλληνες) > ἔλληνιστὶ (= κατά τρόπο ελληνικό)
-εὶ		νῆποινος (= ατιμώρητος) νηποινεὶ (= χωρίς τιμωρία)
-ς		ἐναλλάσσομαι > (ἐναλλαγ-ς) ἐναλλάξ
ποσοτικά		
-ς -κις -άκις		τρία > τρὶς έπτα > ἑπτάκις πολὺς > πολλάκις
χρονικά		
-τε		ἄλλος > ἄλλοτε

Ενότητα
17

Απαντήσεις στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 130 του σχολικού βιβλίου

- 1.** Να σχηματίσετε παράγωγα επιφρόνιμα από τις παρακάτω λέξεις. Για το σχηματισμό των τοπικών επιφρόνιμάτων να λάβετε υπόψη σας τα δεδομένα της τοι-
της στήλης.

πρωτότυπη λέξη	παράγωγο επιφρόνιμα	δηλώνει
Πλαταιαὶ >	Πλαταιᾶσιν	στάση σε τόπο
πρός >	πρόσω (πόρρω)	κίνηση προς τόπο
έκατερος >	έκατέρωθεν	κίνηση από τόπο
καλὸς >	καλῶς	τρόπο
ἀληθῆς >	ἀληθῶς	τρόπο
ἀναφαίνω >	ἀναφανδὸν	τρόπο
έλληνίζω >	έλληνιστί	τρόπο

- 2.** Χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες καταλήξεις από τη στήλη Β' να σχηματίσετε επιφρόνιμα παράγωγα από τις λέξεις της στήλης Α' και να γράψετε δίπλα τη σημασία τους.

A'	B'	σημασία
1. ἔκαστος	ἔκαστοτε (δ)	χρονικό
2. πονηρός	πονηρῶς (στ)	τροπικό
3. ἀμάχητος	ἀμαχητὶ (α)	τροπικό
4. ἐπτά	ἐπτάκις (β)	ποσοτικό
5. Πυθώ (= οι Δελφοί)	Πυθοῖ (γ)	στάση σε τόπο
6. νήποινος (= αιτιώρητος)	νηποινεὶ (ε)	τροπικό

- 3.** Να βρείτε τη διαφορά σημασίας μεταξύ των παρακάτω επιφρόνιμάτων και να γράψετε από ποιες λέξεις παράγονται.

- **αὐτόθι:** στάση σε τόπο – **αὐτόθεν:** κίνηση από τόπο (< **αὐτός**)
- **οἴκοι:** στάση σε τόπο – **οἴκαδε** ή **οἴκονδε:** κίνηση προς τόπο – **οἴκοθεν:** κίνηση από τόπο (< **οἴκος**)
- **ἐκεῖσε:** κίνηση προς τόπο – **ἐκεῖθεν:** κίνηση από τόπο (< **ἐκεῖ**)
- **πάντοθεν:** κίνηση από τόπο – **πάντως:** τρόπος (< **πᾶς**)

- 4.** Με ποια σημασία χρησιμοποιούνται στη ν.ε. τα παρακάτω επιφρόνιμα και φράσεις της α.ε.;

- φύρδην μ(ε)ίγδην: ανακατεμένα, χωρίς τάξη.
- πινέξ λάξ: με γροθιές και με κλοτσιές.

- ἄλλοθι (χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό ουδετέρου γένους): ισχυρισμός κατηγορούμενου ότι βρισκόταν σε άλλο μέρος, όταν διαπράχθηκε το έγκλημα για το οποίο κατηγορείται / δικαιολογία που επικαλείται κάποιος ως ελαφρυντικό για μια πράξη του.

Μέρος Γ

Γραμματική: Απαρέμφατα και μετοχές μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Σύνταξη: 1. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου
2. Το υποκείμενο της μετοχής

Γ1. Γραμματικά σχόλια

Απαρέμφατα και μετοχές μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Καταλήξεις απαρεμφάτων βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής				
	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηντόληκτα	-εσθαι	-σεσθαι	-σασθαι	-σθαι
ουρανικόληκτα	λύεσθαι	λύσεσθαι	λύσασθαι	λελύσθαι
χειλικόληκτα	-εσθαι	-ξεσθαι	-ξασθαι	-χθαι
οδοντικόληκτα	τάττεσθαι	τάξεσθαι	τάξασθαι	τετάχθαι
	-εσθαι	-ψεσθαι	-ψασθαι	-φθαι
	γράφεσθαι	γράψεσθαι	γράψασθαι	γεγράφθαι
	-εσθαι	-σεσθαι	-σασθαι	-σθαι
	πείθεσθαι	πείσεσθαι	πείσασθαι	πεπείσθαι

Παρατηρήσεις

- Το απαρέμφατο του αορίστου δεν παίρνει αυξηση (αύξηση παίρνει μόνο η οριστική).
- Το απαρέμφατο του παρακειμένου διατηρεί τον αναδιπλασιασμό.
- Το -αι στην κατάληξη των απαρεμφάτων είναι βραχύχορον.
- Το απαρέμφατο του παρακειμένου στη μέση φωνή τονίζεται στην παραλίγουσα.

Ενότητα
17

- Οι καταλήξεις των αφωνόληπτων ρημάτων είναι φαινομενικές (βλ. Ενότητα 13, Γραμματικά σχόλια).

Καταλήξεις μετοχών βαρύτονων ρημάτων μέσης φωνής			
ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληπτα			
-όμενος, -η, -ον ό λυόμενος ή λυομένη τὸ λυόμενον	-σόμενος, -η, -ον ό λυσόμενος ή λυσομένη τὸ λυσόμενον	-σάμενος, -η, -ον ό λυσάμενος ή λυσαμένη τὸ λυσάμενον	-μένος, -η, -ον ό λελυμένος ή λελυμένη τὸ λελυμένον
ουρανικόληπτα			
-όμενος, -η, -ον ό ταττόμενος ή ταττομένη τὸ ταττόμενον	-ξόμενος, -η, -ον ό ταξόμενος ή ταξομένη τὸ ταξόμενον	-ξάμενος, -η, -ον ό ταξάμενος ή ταξαμένη τὸ ταξάμενον	-γμένος, -η, -ον ό τεταγμένος ή τεταγμένη τὸ τεταγμένον
χειλικόληπτα			
όμενος, -η, -ον ό γραφόμενος ή γραφομένη τὸ γραφόμενον	-ψόμενος, -η, -ον ό γραψόμενος ή γραψομένη τὸ γραψόμενον	-ψάμενος, -η, -ον ό γραψάμενος ή γραψαμένη τὸ γραψάμενον	-μμένος, -η, -ον ό γεγραμμένος ή γεγραμμένη τὸ γεγραμμένον
οδοντικόληπτα			
-όμενος, -η, -ον ό ψευδόμενος ή ψευδομένη τὸ ψευδόμενον	-σόμενος, -η, -ον ό ψευσόμενος ή ψευσομένη τὸ ψευσόμενον	-σάμενος, -η, -ον ό ψευσάμενος ή ψευσαμένη τὸ ψευσάμενον	-σμένος, -η, -ον ό ἐψευσμένος ή ἐψευσμένη τὸ ἐψευσμένον

Παρατηρήσεις

- Η μετοχή του αορίστου δεν παίρνει αύξηση (αύξηση παίρνει μόνο η οριστική).
- Η μετοχή του παρακείμενου διατηρεί τον αναδιπλασιασμό.
- Οι καταλήξεις των αφωνόληπτων ρημάτων είναι φαινομενικές (βλ. Ενότητα 13, Γραμματικά σχόλια).
- Το αρσενικό και το ουδέτερο των μετοχών της μέσης φωνής κλίνονται σύμφωνα με τη β' κλίση, ενώ το θηλυκό σύμφωνα με την α' κλίση.

Γ2. Συντακτικά σχόλια

1. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου

Το υποκείμενο του (έναρθρου ή άναρθρου) απαρεμφάτου μπορεί να βρίσκεται:

α. σε πτώση ονομαστική, όταν είναι **το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος** από το οποίο εξαρτάται, οπότε έχουμε **ταυτοπροσωπία**

π.χ. *Κορίνθιοι νομίζουνται άδικες θαί* ώφ' ήμων (= οι Κορίνθιοι νομίζουν ότι αδικούνται από εμάς)

β. σε πτώση αιτιατική, όταν είναι **διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος** από το οποίο εξαρτάται, οπότε έχουμε **ετεροπροσωπία**

π.χ. *Οι στρατιώταις ηγούνται εύτυχης αυτόν* (= οι στρατιώτες εύχονταν να ευτυχήσει αυτός)

2. το υποκείμενο της μετοχής

Το υποκείμενο της μετοχής βρίσκεται στο **ίδιο γένος, αριθμό και πτώση με τη μετοχή**. Η επιρρηματική μετοχή ανάλογα με τη συντακτική θέση του υποκειμένου της μπορεί να είναι:

α. συνημμένη, όταν το υποκείμενό της **έχει και άλλη συντακτική θέση στην πρόταση**, δηλαδή είναι υποκείμενο ή αντικείμενο σε άλλο ρηματικό τύπο ή προσδιορισμός

π.χ. *Κύρος συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον* (= ο Κύρος, μόλις συγκέντρωσε στράτευμα, πολιορκούσε τη Μίλητο)

→ *Κύρος*: υποκείμενο στο ρ. ἐπολιόρκει και στη μετοχή *συλλέξας*

β. απόλυτη, όταν το υποκείμενό της **δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση**

π.χ. *Καταστάσης τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀντιλογίαν ἥλθον* (= όταν έγινε η συνέλευση των πολιτών, ήρθαν σε λογομαχία)

→ *Καταστάσης*: χρονική μτχ., *τῆς ἐκκλησίας*: υποκείμενο της μτχ. (δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση)

Παρατηρήσεις

- **Απόλυτη** μπορεί να είναι **μόνο η επιρρηματική μετοχή** (ούτε η αναφορική ούτε η κατηγορηματική).
- Η απόλυτη μετοχή, αν ανήκει σε προσωπικό ρήμα, βρίσκεται συνήθως σε **πτώση γενική** (**γενική απόλυτη**)* και σε **αιτιατική** (**αιτιατική απόλυτη**), αν ανήκει σε αρρόσωπο ρήμα.

* Η απόλυτη μετοχή των προσωπικών ρημάτων συναντάται σπάνια και σε δοτική (**δοτική απόλυτη**) ή ονομαστική (**ονομαστική απόλυτη**).

Ενότητα
17**Απαντήσεις στις γραμματικές και συντακτικές ασκήσεις της σελ. 133
του σχολικού βιβλίου**

- 1. Να εντοπίσετε το απαρέμφατο μ.φ. του κειμένου της Ενότητας, να δηλώσετε το είδος του και να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου του.**

ἀπέχεσθαι: τελικό απαρέμφατο (ενεστώτα μέσης φωνής), αντικείμενο στο ρ. βούλομαι. Υ του απόμφ.: σε (βρίσκεται σε αιτιατική, γιατί έχουμε ετεροπροσωπία)

- 2. Να εντοπίσετε τις μετοχές μ.φ. του κειμένου και να βρείτε τα υποκείμενά τους. Να εξετάσετε, όπου είναι απαραίτητο, αν είναι συνημμένες ή απόλυτες.**

προσηγομοσμέναι: επιθετική μτχ., Υ: κοιλότητες

διαθαλπόμενον: κατηγορηματική μτχ., Υ: τὸ ὅστρεον

περιεχόμενος: επιρρο. τροπική μτχ., συνημμένη στο (ενν.) Υ του ρ. ενδρίσκεται: ὁ καρκίνος

ὅ πορευόμενος: επιθετική μτχ. με σημασία ουσιαστικού, Υ: το ἀρθρο ὅ

ὁ επιτιθέμενος: επιθετική μτχ. με σημασία ουσιαστικού, Υ: το ἀρθρο ὁ

- 3. Να γράψετε όλους τους άλλους χρόνους, διατηρώντας τη φωνή, το γένος, τον αριθμό και την πτώση, της μετοχής προσηγομοσμέναι.**

ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
προσαρμοτόμεναι	προσαρμοσόμεναι	προσαρμοσάμεναι	προσηγομοσμέναι

- 4. Να εντοπίσετε τις μετοχές ε.φ. και μ.φ. στις παρακάτω προτάσεις, να βρείτε αν είναι συνημμένες ή απόλυτες και να τις κλίνετε στο χρόνο και στο γένος που βρίσκονται:**

α. Καὶ οἱ μὲν πολέμοι οὗτοι πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δὲ Ἑλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν.

β. Ἡλιον δὲ νεφέλη προκαλύψασα ἡφάνισε μέχρι ἐξέλιπον ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἡ πόλις ἐάλω (= καταλήφθη).

α. πράξαντες: επιρρο. χρονική μτχ., συνημμένη στο Υ του ρ. ἀπῆλθον: οἱ πολέμοι πορευόμενοι: επιρρο. χρονική μτχ., συνημμένη στο Υ του ρ. ἀφίκοντο: οἱ Ἑλληνες **β. προκαλύψασα:** επιρρο. χρονική (ή τροπική) μτχ., συνημμένη στο Υ του ρ. ἡφάνισε: νεφέλη.

Κλίση μετοχών

ενικός αριθμός			
ενεστώτας		αόριστος	
ονομ.	πορευόμενος	πράξας	προκαλύψασα
γεν.	πορευομένου	πράξαντος	προκαλυψάσης
δοτ.	πορευομένω	πράξαντι	προκαλυψάσῃ
αιτ.	πορευόμενον	πράξαντα	προκαλύψασα
κλητ.	(ῳ) πορευόμενε	(ῳ) πράξας	(ῳ) προκαλύψασα

πληθυντικός αριθμός			
ενεστώτας		αόριστος	
ονομ.	πορευόμενοι	πράξαντες	προκαλύψασαι
γεν.	πορευομένων	πραξάντων	προκαλυψασῶν
δοτ.	πορευομένοις	πράξασι(ν)	προκαλύψασαις
αιτ.	πορευομένοντος	πράξαντας	προκαλυψασας
κλητ.	(ῳ) πορευόμενοι	(ῳ) πράξαντες	(ῳ) προκαλύψασαι

5. Να αναγνωρίσετε το είδος των απαρεμφάτων στις παρακάτω προτάσεις, να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου τους και να τα μεταφέρετε στους άλλους χρόνους στη φωνή που βρίσκονται:

- α. Οι στρατιώται ήναγκάζοντο προφυλάττεσθαι τὰ βέλη.
 β. Οὐ πένητα κατέλιπέν μ' (= με ἀφῆσε) ὁ πατὴρ οὐδὲ πολλὴν οὔσιαν κεκτημένον, ἀλλὰ τοσαύτην ὅσην οὐδ' αὐτοὶ οὗτοι ἀποκρύψασθαι πρὸς τὴν πόλιν ἐδυνήθησαν.

- α. **προφυλάττεσθαι:** τελικό απρομφ., αντικείμενο στο ο. ήναγκάζοντο. Υ του απρομφ.: Οἱ στρατιώται (βρίσκεται σε ονομαστική, γιατί έχουμε ταυτοπροσωπία)
 β. **ἀποκρύψασθαι:** τελικό απρομφ., αντικείμενο στο ο. ἐδυνήθησαν. Υ του απρομφ.: οὗτοι (βρίσκεται σε ονομαστική, γιατί έχουμε ταυτοπροσωπία)

ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
προφυλάττεσθαι	προφυλάξεσθαι	προφυλάξασθαι	προπεφυλάχθαι
ἀποκρύπτεσθαι	ἀποκρύψεσθαι	ἀποκρύψασθαι	ἀποκερυψθαι

6. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τους τύπους που ζητούνται στις παρενθέσεις.

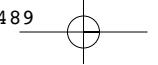
- α. Αὕτη τῷ οἰκέτῃ (= τον υπηρέτη) προσέταξεν ἀπάγειν (απαρ. ενεστ. ο. ἀπάγω) ἔξω τὸν κύνα· **βούλεσθαι** (απαρ. ενεστ. ο. βούλομαι) γὰρ ἀναπαύεσθαι (απαρ. ενεστ. ο. ἀναπαύομαι) μεθ' ἡσυχίας Ἀλέξανδρον ἔφη.

Ενότητα
17

β. Βούλομαι τοίνυν καὶ ὅλως ψευδομένους (μτχ. ενεστ. ο. ψεύδομαι) αὐτοὺς ἐπιδεῖξαι (= να αποδείξω).

γ. Δεῖ με, περὶ ὃν οὗτος ἐπιβεβουλευκώς (ονομ. εν. αρσ. μτχ. παρακ. ο. ἐπιβουλεύω) ἔχει (= ἔχει έρθει), περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα (αιτ. εν. αρσ. μτχ. αορ. ο. ἀκούω) καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι (απαρ. αορ. ο. ἀγωνίζομαι).

δ. Λέγοντοι δ' οἱ νῦν Ἰλιεῖς καὶ τοῦτο, ώς οὖδε τελέως ἡφανίσθαι (απαρ. παρακ. ο. ἀφανίζομαι) συνέβαινεν τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἄλωσιν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, οὖδ' ἔξελείφθη οὖδέποτε.

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του KEIMENOY

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α' κλίση

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ή	περιβολή	βλάβη	αί	περιβολαί	βλάβαι	
γεν.	τῆς	περιβολῆς	βλάβης	τῶν	περιβολῶν	βλαβῶν	
δοτ.	τῇ	περιβολῇ	βλάβῃ	ταῖς	παριβολαῖς	βλάβαις	
αιτ.	τὴν	περιβολὴν	βλάβην	τὰς	περιβολὰς	βλάβας	
κλητ.	(ῷ)	περιβολὴ	βλάβη	(ῷ)	περιβολαὶ	βλάβαι	

Β' κλίση

ενικός αριθμός				
ονομ.	ό	καρκίνος	τὸ	δστρακον
γεν.	τοῦ	καρκίνου	τοῦ	δστράκου
δοτ.	τῷ	καρκίνῳ	τῷ	δστράκῳ
αιτ.	τὸν	καρκίνον	τὸ	δστρακον
κλητ.	(ῷ)	καρκίνε	(ῷ)	δστρακον

πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	οί	καρκίνοι	τὰ	δστρακα
γεν.	τῶν	καρκίνων	τῶν	δστράκων
δοτ.	τοῖς	καρκίνοις	τοῖς	δστράκοις
αιτ.	τοὺς	καρκίνους	τὰ	δστρακα
κλητ.	(ῷ)	καρκίνοι	(ῷ)	δστρακα

Γ' κλίση

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ή	σάρξ	φύσις	ἀκτίς	αί	σάρκες	φύσεις
γεν.	τῆς	σαρκός	φύσεως	ἀκτῖνος	τῶν	σαρκῶν	φύσεων
δοτ.	τῇ	σαρκὶ	φύσει	ἀκτῖνι	ταῖς	σαρξὶ	φύσεσι(ν)
αιτ.	τὴν	σαρκα	φύσιν	ἀκτῖνα	τὰς	σαρκας	φύσεις
κλητ.	(ῷ)	σάρξ	φύσι	ἀκτίς	(ῷ)	σάρκες	φύσεις

Ενότητα

17

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός				
αρσ.-θηλ.			ουδ.	
ονομ.	δ, ḥ	δυσάλωτος	τὸ	δυσάλωτον
γεν.	τοῦ, τῆς	δυσαλώτου	τοῦ	δυσαλώτου
δοτ.	τῷ, τῇ	δυσαλώτῳ	τῷ	δυσαλώτῳ
αιτ.	τὸν, τὴν	δυσάλωτον	τὸ	δυσάλωτον
χλητ.	(ῷ)	δυσάλωτε	(ῷ)	δυσάλωτον

πληθυντικός αριθμός				
αρσενικό			θηλυκό	
ονομ.	οἱ, αἱ	δυσάλωτοι	τὰ	δυσάλωτα
γεν.	τῶν	δυσαλώτων	τῶν	δυσαλώτων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	δυσαλώτοις	τοῖς	δυσαλώτοις
αιτ.	τοὺς, τὰς	δυσαλώτους	τὰ	δυσάλωτα
χλητ.	(ῷ)	δυσάλωτοι	(ῷ)	δυσάλωτα

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός				
αρσενικό			θηλυκό	
ονομ.	δ	προσηρμοισμένος	ἡ	προσηρμοισμένη
γεν.	τοῦ	προσηρμοισμένου	τῆς	προσηρμοισμένης
δοτ.	τῷ	προσηρμοισμένῳ	τῇ	προσηρμοισμένῃ
αιτ.	τὸν	προσηρμοισμένον	τὴν	προσηρμοισμένην
χλητ.	(ῷ)	προσηρμοισμένε	(ῷ)	προσηρμοισμένη

πληθυντικός αριθμός				
αρσενικό			θηλυκό	
ονομ.	οἱ	προσηρμοισμένοι	αἱ	προσηρμοισμέναι
γεν.	τῶν	προσηρμοισμένων	τῶν	προσηρμοισμένων
δοτ.	τοῖς	προσηρμοισμένοις	ταῖς	προσηρμοισμέναις
αιτ.	τοὺς	προσηρμοισμένους	τὰς	προσηρμοισμένας
χλητ.	(ῷ)	προσηρμοισμένοι	(ῷ)	προσηρμοισμέναι

ενικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	ό	παρεμβαλών	ή	παρεμβαλοῦσα	τὸ	παρεμβαλὸν
γεν.	τοῦ	παρεμβαλόντος	τῆς	παρεμβαλούσης	τοῦ	παρεμβαλόντος
δοτ.	τῷ	παρεμβαλόντι	τῇ	παρεμβαλούσῃ	τῷ	παρεμβαλόντι
αιτ.	τὸν	παρεμβαλόντα	τὴν	παρεμβαλοῦσαν	τὸ	παρεμβαλὸν
χλητ.	(ῷ)	παρεμβαλών	(ῷ)	παρεμβαλοῦσα	(ῷ)	παρεμβαλὸν

πληθυντικός αριθμός						
αρσενικό			θηλυκό		ουδέτερο	
ονομ.	οἱ	παρεμβαλόντες	αἱ	παρεμβαλοῦσαι	τὰ	παρεμβαλόντα
γεν.	τῶν	παρεμβαλόντων	τῶν	παρεμβαλούσῶν	τῶν	παρεμβαλόντων
δοτ.	τοῖς	παρεμβαλοῦσι(ν)	ταῖς	παρεμβαλούσαις	τοῖς	παρεμβαλοῦσι(ν)
αιτ.	τοὺς	παρεμβαλόντας	τὰς	παρεμβαλούσας	τὰ	παρεμβαλόντα
χλητ.	(ῷ)	παρεμβαλόντες	(ῷ)	παρεμβαλοῦσαι	(ῷ)	παρεμβαλόντα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	—	—	—
γεν.	έαυτοῦ	έαυτῆς	—
δοτ.	έαυτῷ	έαυτῇ	—
αιτ.	έαυτὸν	έαυτὴν	έαυτό
χλητ.	—	—	—

πληθυντικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	—	—	—
γεν.	έαυτῶν ή σφῶν αὐτῶν	έαυτῶν ή σφῶν αὐτῶν	—
δοτ.	έαυτοῖς ή σφίσιν αὐτοῖς	έαυταῖς ή σφίσιν αὐταῖς	—
αιτ.	έαυτοὺς ή σφᾶς αὐτοὺς	έαυτὰς ή σφᾶς αὐτὰς	έαυτὰ
χλητ.	—	—	—

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να εντοπίσετε το σημείο του κειμένου όπου επισημαίνεται ότι πρέπει να διαφοροποιείται η συμπεριφορά του ανθρώπου από αυτή του κάβουρα.

Λεξιλογικού περιεχομένου

2. Να εντοπίσετε στο Λεξιλογικό Πίνακα της Ενότητας οιμόρριζα της λέξης σάρξ, συνώνυμα των παρακάτω λέξεων: **α.** ειρωνικός, **β.** μετεμψύχωση, **γ.** λάρνακα, **δ.** αδύνατος, **ε.** χυμώδης.

3. Να σχηματίσετε αποδεκτές νοηματικά φράσεις συνδυάζοντας τις κατάλληλες λέξεις από αυτές που δίνονται ανακατεμένες, αφού τις βάλετε στο σωστό τύπο: ζώο, σαρκώδης, κορμί, χείλη, κατάσαρκα, λιπόσαρκος, φοράω, σαρκοβόρος

Ετυμολογικού περιεχομένου

4. Να βρείτε στον πίνακα της σελ. 129 του σχολικού βιβλίου ποια παράγωγα επιφράγματα της α.ε., τοπικά, τροπικά, ποσοτικά και χρονικά, χρησιμοποιούνται αυτούσια στη ν.ε.

Γραμματικού περιεχομένου

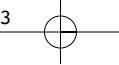
5. Να γράψετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές (και στα τρία γένη) όλων των χρόνων των παρακάτω ρημάτων: *συμβουλεύομαι, τάττομαι, περιγράφομαι.*

Συντακτικού περιεχομένου

6. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε τα απαρέμφατα και τις μετοχές, τα υποκείμενά τους και να γράψετε αν έχουμε ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία:

α. Ούτος ἀρρώστῳ παρακαλούθων, πάντων ἰατρῶν λεγόντων αὐτὸν μὴ κινδυνεύειν, οὗτος μόνος ἔφη (= ισχυριζόταν) «τὴν αὔριον γὰρ οὐκ ὑπερβήσῃ» (= δε θα ζήσεις πέρα από την επόμενη μέρα).

β. Ἐμελλον δὲ καὶ σε γρᾶψαι, ἀλλ' ἐγὼ προσπεσὼν (= αφού έπεσα στα πόδια τους) ἐξωμοσάμην (= ορκίστηκα) αὐτοῖς μὴ ἀληθῆ ἰατρὸν εἶναι σε.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ἐλλοχῶσι δὲ οἱ πολύποδες καὶ τοὺς ἰχθῦς τὸν τρόπον τοῦτον. Υπὸ ταῖς πέτραις κάθηνται, καὶ ἔαυτοὺς ἐξ τὴν ἐκείνων μεταμορφοῦσι χρόαν, καὶ τοῦτο εἶναι δοκοῦσιν, ὅπερ οὖν καὶ πεφύκασιν αἱ πέτραι. Οἱ τοίνυν ἰχθῦς προσονέουσιν οἵνει τῇ πέτρᾳ τοῖς πολύποσιν, οἱ δὲ ἀφυλάκτους ὄντας αὐτοὺς περιβάλλουσι ταῖς ἐξ ἔαυτῶν ἄρκυσι ταῖς πλεκτάναις.

Αἰλιανός, Ποικίλη Ιστορία 1.1

Κείμενο

Ἐλλοχῶσι δὲ οἱ πολύποδες καὶ τοὺς ἰχθῦς τὸν τρόπον τοῦτον.

Κάθηνται ὑπὸ ταῖς πέτραις, καὶ ἔαυτοὺς μεταμορφοῦσι ἐξ τὴν χρόαν ἐκείνων, καὶ δοκοῦσιν εἶναι τοῦτο, ὅπερ οὖν καὶ πεφύκασιν αἱ πέτραι.

Οἱ ἰχθύς τοίνυν προσονέουσι τοῖς πολύποσιν οἵνει τῇ πέτρᾳ, οἱ δὲ περιβάλλουσι αὐτοὺς

ὄντας ἀφυλάκτους ταῖς ἐξ ἔαυτῶν ἄρκυσι ταῖς πλεκτάναις.

Μετάφραση

Στήνουν, λοιπόν, ενέδρα τα χταπόδια και στα ψάρια με τον τρόπο αυτό.

Κάθονται κάτω από τους βράχους και μεταμορφώνονται παίρνοντας το χρώμα εκείνων (των βράχων) και φαίνονται ότι είναι αυτό (δηλ. βράχοι), το οποίο ακριβώς είναι από τη φύση τους οι βράχοι.

Τα ψάρια, λοιπόν, πλησιάζουν κολυμπώντας προς τα χταπόδια, σαν να είναι βράχος· και αυτά (τα χταπόδια) περιπλέκουν εκείνα (τα ψάρια), που είναι απροφύλακτα, με τα δικά τους δίχτυα, δηλαδή τα πλοκάμια.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἄλλιήλους· ὁ γάρ ἀγαπῶν τὸν ἔτερον νόμουν πεπλήρωκε· τὸ γάρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἔτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπῆσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαντόν. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ή ἀγάπη.

Ἄποστολος Παῦλος, Ἐπιστολὴ πρὸς Ρωμαίους 13.8-10

Παράλληλα
κείμενα

Κείμενο

Μηδενὶ ὁφείλετε μηδέν
εὶ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἄλλήλους·
οὐ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἔτερον
πεπλήρωκε νόμον·
τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις,
οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις,
οὐκ ἐπιθυμήσεις,
καὶ εἴ τις ἄλλῃ ἐντολῇ,
ἀνακεφαλαιοῦται
ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ,
ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
ώς σεαυτόν.
Ἡ ἀγάπη οὐκ ἐργάζεται κακὸν
τῷ πλησίον·
πλήρωμα οὖν νόμου
(ἔστιν) ἀγάπη.

Γλωσσικά σχόλια

Πρώτο παράλληλο κείμενο

ἐλλοχῶσι: γ' πληθ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλλοχάω-ῶ.**

οἱ πολύποδες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ πολύπονς** (γεν. τοῦ πολύποδος) = χταπόδι.

τοὺς ἵχθυς: αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἵχθυς** (γεν. τοῦ ἵχθυος).

τὴν χρόαν: αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ χρόα** (γεν. τῆς χρόας) = επιδερμίδα.

ἄρκυσι: δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἄρκυς** (γεν. τῆς ἄρκυος) = κυνηγετικό δίχτυ.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

μηδενί: δοτ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **μηδείς, μηδεμία, μηδέν.**

ὁφείλετε: β' πληθ. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁφείλω.**

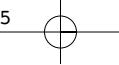
πεπλήρωκε: γ' εν. οριστ. παρακ. ενεργ. φωνής του ρ. **πληρόω-ῶ.**

μοιχεύσεις: β' εν. οριστ. μέλ. ενεργ. φωνής του ρ. **μοιχεύω.**

πλησίον: επίρρο. τοπικό.

Μετάφραση

Σε κανέναν να μη χρωστάτε τίποτε
εκτός από το να αγαπά ο ένας τον άλλο·
γιατί αυτός που αγαπά τον άλλο
έχει εκπληρώσει το νόμο·
γιατί το δε θα διαπράξεις μοιχεία,
δε θα σκοτώσεις, δε θα κλέψεις,
δε θα επιθυμήσεις
και κάθε άλλη εντολή
συνοψιζοψιζονται
σ' αυτό το παράγγελμα,
στο να αγαπήσεις τον πλησίον σου
σαν τον εαυτό σου.
Η αγάπη δεν κάνει κακό
στον πλησίον·
η εκπλήρωση, λοιπόν, του νόμου
(είναι) η αγάπη.

Ενότητα
17

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 159

- 1. Ποιες ομοιότητες παρουσιάζει η τεχνική των χταποδιών, όπως περιγράφεται στο πρώτο απόσπασμα, με την τεχνική του κάβουρα που περιγράφεται στο κείμενο της Ενότητας;**

Η τεχνική που χρησιμοποιούν τα χταπόδια για να εξασφαλίσουν την τροφή τους θυμίζει την αντίστοιχη του κάβουρα. Όπως ο κάβουρας περιμένει τη στιγμή που θα ανοίξει το όστρακο, για να βάλει ένα βότσαλο που θα του επιτρέψει να εισχωρήσει στη μαλακή σάρκα, έτσι και τα χταπόδια παραμένουν ακίνητα έχοντας πάρει το χρώμα των βράχων, μέχρι να επιτεθούν στα ανυποψίαστα ψάρια. Και στις δύο περιπτώσεις τα ζώα που κυνηγούν επιστρατεύουν την εφευρετικότητα και την πονηριά τους, ενώ παράλληλα επιδεικνύουν υπομονή, προκειμένου να επιτύχουν το στόχο τους, και την κατάλληλη στιγμή επιτίθενται ξαφνιάζοντας τη λεία τους.

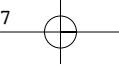
- 2. Να αναζητήσετε κοινά σημεία ανάμεσα στις προτροπές που απενθύνει ο Μέγας Βασίλειος στο κείμενο της Ενότητας και σε αυτές του αποστόλου Παύλου στο δεύτερο παράλληλο κείμενο.**

Οι προτροπές του Μεγάλου Βασιλείου προς τους ακροατές του έχουν κοινά σημεία με αυτές του απόστολου Παύλου. Η βασική αρχή είναι η ίδια: δεν πρέπει να κάνουμε κακό στον πλησίον μας (κείμενο Ενότητας: *τῆς βλάβης τῶν πλησίον ἀπέχεσθαι*, δεύτερο παράλληλο κείμενο: *Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται*). Και οι δύο συγγραφείς συμβουλεύουν τους ανθρώπους να μη σκέφτονται και να μη συμπεριφέρονται με δόλο και πονηριά στους άλλους ούτε να επωφελούνται από τις κακοτυχίες τους.

(15E-18E) 413-532 11-01-04 08:49 78% 496

M
M
A
K P
DIA

DIA

ΕΝΟΤΗΤΑ 18

Μέρος Α

Κείμενο: «Η ειλικρίνεια ανταμείβεται»

Ξυλευόμενός τις παρά τινα ποταμὸν τὸν πέλεκυν ἀπέβαλε. Τοῦ δὲ ρεύματος παρασύραντος αὐτὸν ὡδύρετο, μέχρις οὗ ὁ Ἐρμῆς ἐλεήσας αὐτὸν ἤκε. Καὶ μαθὼν παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἔκλαιε, τὸ μὲν πρῶτον καταβὰς χρυσοῦν αὐτῷ πέλεκυν ἀνήνεγκε καὶ ἐπινθάνετο, εἰς οὗτος αὐτοῦ εἴη. Τοῦ δὲ εἰπόντος μὴ τοῦτον εἶναι, ἀργυροῦν ἀνήνεγκε καὶ ἡρώτα, εἰ τοῦτον ἀπέβαλεν. Ἀρνησαμένου δὲ καὶ τοῦτον τὸ τρίτον τὴν ἴδιαν ἀξίνην αὐτῷ ἔκόμισε. Τοῦ δὲ ἐπιγνόντος ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὴν δικαιοσύνην πάσας αὐτῷ ἔχαρισατο. Καὶ δις παραγενόμενος πρὸς τοὺς ἑταίρους τὰ γεγενημένα αὐτοῖς διηγήσατο. Τῶν δέ τις ἀναλαβὼν πέλεκυν παρεγένετο ἐπὶ τὸν αὐτὸν ποταμὸν καὶ ξυλευόμενος ἐπίτηδες τὴν ἀξίνην εἰς τὰς δίνας ἀφῆκε, καθεξόμενός τε ἔκλαιε. Ἐρμοῦ δὲ ἐπιφανέντος καὶ πυνθανομένου, τί τὸ συμβεβηκός εἴη, ἔλεγε τὴν τοῦ πελέκεως ἀπώλειαν. Τοῦ δὲ χρυσοῦν αὐτῷ ἀνενεγκόντος καὶ διερωτῶντος, εἰ τοῦτον ἀπολώλεκεν, ὑπὸ τοῦ κέρδους ἐξαφθεῖς ἔφασκεν αὐτὸν εἶναι. Καὶ ὁ θεὸς αὐτῷ οὐκ ἔχαρισατο, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἴδιον πέλεκυν ἀποκατέστησεν.

Μύθος του Αισώπου (διασκευή)

A1. Εισαγωγικά σχόλια

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 6.

Το απόσπασμα: αποτελεί διασκευή ενός μύθου του Αισώπου, στον οποίο πρωταγωνιστούν δύο διαχρονικοί ανθρώπων τύποι, εντελώς αντίθετοι μεταξύ τους, οι οποίοι στην ίδια δοκιμασία αντιδρούν εντελώς διαφορετικά, αποκαλύπτοντας έτσι το χαρακτήρα τους.

A2. Μετάφραση του κειμένου στα Νέα Ελληνικά

Κείμενο

Ξυλευόμενός τις
παρά τινα ποταμὸν
ἀπέβαλε τὸν πέλεκυν.

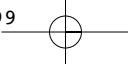
Μετάφραση

Κάποιος καθώς ἐκοβε ἔύλα
στην ὄχθη ενός ποταμού
ἔχασε το τσεκούρι του.

Ενότητα
18

Τοῦ δὲ ρεύματος παρασύραντος αὐτὸν
ώδυρετο,
μέχρις οὗ ὁ Ἐρμῆς
ἔλεήσας αὐτὸν ἤκε.
Kai μαθὼν
παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν,
δι' ἣν ἔκλαιε,
τὸ μὲν πρῶτον
καταβάς
ἀνήνεγκε αὐτῷ
χρυσοῦν πέλεκυν
καὶ ἐπινθάνετο,
εἰς οὗτος εἶναι αὐτοῦ.
Τοῦ δὲ εἰπόντος
μὴ εἶναι τοῦτον,
(ὁ Ἐρμῆς καταβάς)
ἀνήνεγκε ἀργυροῦν (πέλεκυν)
καὶ ἥρωτα
εἰς ἀπέβαλε τοῦτον.
Ἄρνησαμένου δὲ καὶ τοῦτον
τὸ τρίτον
ἐκόμισεν αὐτῷ
τὴν ἴδιαν ἀξίνην.
Τοῦ δὲ ἐπιγνόντος
(ὁ Ἐρμῆς) ἀποδεξάμενος
τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ
ἔχαρισατο αὐτῷ πάσας.
Kai ὃς παραγενόμενος
πρὸς τοὺς ἑταίρους
διηγήσατο αὐτοῖς
τὰ γεγενημένα.
Τῶν δέ τις
ἀναλαβὼν πέλεκυν
παρεγένετο
ἐπὶ τὸν αὐτὸν ποταμὸν
καὶ ξυλευόμενος
ἀφῆκε ἐπίτηδες
τὴν ἀξίνην εἰς τὰς δίνας,
καθεζόμενός τε ἔκλαιε.

Καὶ, επειδὴ τὸ ρεύμα το παρέσυρε,
έκλαιγε,
μέχρι που ο Ερμῆς
το λυπήθηκε καὶ ἥρθε (χοντά του).
Καὶ μόλις ἐμαθε
απ' αυτὸν τὴν αιτία
για την οποία ἔκλαιγε,
την πρώτη φορά
βούτηξε στο ποτάμι
καὶ ἐφερε επάνω γι' αυτόν
ένα χρυσό τσεκούρι
καὶ (τον) ρωτούσε
αν αυτό ἡταν δικό του.
Κι όταν αυτός είπε
ότι δεν είναι αυτό (το τσεκούρι του),
(ο Ερμῆς βούτηξε στο ποτάμι)
καὶ ἐφερε επάνω ένα ασημένιο (τσεκούρι)
καὶ (τον) ρωτούσε
αν ἔχασε αυτό (το τσεκούρι).
Καὶ όταν αρνήθηκε κι αυτό
την τρίτη φορά,
έφερε σ' αυτόν
το δικό του τσεκούρι.
Κι όταν εκείνος το αναγνώρισε,
(ο Ερμῆς), αφού επιδοκίμασε
τη δικαιοσύνη του,
χάρισε σ' εκείνον όλα (τα τσεκούρια).
Κι εκείνος ἥρθε
στους συντρόφους (του)
καὶ τους διηγήθηκε
αυτά που είχαν γίνει.
Καὶ απ' αυτούς κάποιος,
αφού πήρε μαζί του ένα τσεκούρι,
ἥρθε
στο ίδιο ποτάμι
καὶ, καθώς ἐκοβε τα ξύλα,
ἀφησε σκόπιμα
το τσεκούρι (του) στα ρεύματα,
κάθισε καὶ ἔκλαιγε.

Ἐρμοῦ δὲ ἐπιφανέντος
 καὶ πυνθανομένου,
 τὶ τὸ συμβεβηκός εἴη,
 ἔλεγεν
 τὴν ἀπώλειαν τοῦ πελέκεως.
 Τοῦ δὲ ἀνενεγκόντος αὐτῷ
 χρυσοῦν
 καὶ διερωτῶντος,
 εἰς ἀπολώλεκεν τοῦτον,
 ἔξαφθείς
 ὑπὸ τοῦ κέρδους
 ἔφασκε εἶναι αὐτόν.
 Καὶ ὁ θεός οὐκ ἔχαρίσατο αὐτῷ,
 ἀλλ’ οὐδὲ τὸν ἴδιον πέλεκυν
 ἀποκατέστησεν.

Καὶ ὅταν (οἱ Ερμῆς) παρουσιάστηκε
 (σ' αὐτὸν)
 καὶ τὸν ωτούσε να μάθει
 τι (του) είχε συμβεί,
 ανέφερε
 τὴν απώλεια του τσεκουριού.
 Κι ὅταν αυτός (οἱ Ερμῆς) του ανέβασε
 χρυσό (τσεκούρι)
 καὶ (τον) ωτούσε
 αν είχε χάσει αυτό,
 (εκείνος) επειδή φλεγόταν
 από την επιθυμία του κέρδους,
 ισχυριζόταν ότι είναι αυτό.
 Καὶ ο θεός δεν του χάρισε (το χρυσό τσε-
 κούρι),
 αλλά ούτε το δικό του τσεκούρι
 (τού) επέστρεψε.

Ενότητα
 18

A3. Νοηματική απόδοση του κειμένου

Ο Αίσωπος στο κείμενο αυτό μιλάει για κάποιον ο οποίος έχασε το τσεκούρι του στο ποτάμι καθώς έκοβε ξύλα. Επειδή το ορμητικό ρεύμα παρέσυρε το τσεκούρι, ο ξυλοκόπος έκλαιγε απαρηγόρητος. Τότε ο θεός Ερμῆς τον λυπήθηκε και τον πλησίασε. Όταν έμαθε τι του συνέβη, έπεσε στο νερό και ἔφερε πάνω ένα τσεκούρι χρυσό· όταν ο Ερμῆς το ωτήσε αν είναι αυτό το τσεκούρι του, εκείνος απάντησε αρνητικά. Ο θεός έπεσε πάλι στο νερό και ἔφερε πάνω ένα τσεκούρι ασημένιο· κι όταν πάλι τον ωτήσε αν είναι αυτό το τσεκούρι του κι ο ξυλοκόπος απάντησε αρνητικά, ο Ερμῆς έπεσε στο νερό για τρίτη φορά και ἔφερε πάνω το τσεκούρι του ξυλοκόπου. Τότε ο ἄνθρωπος αναγνώρισε το τσεκούρι του και ο θεός, λόγω της εντιμότητας του ξυλοκόπου, τού χάρισε και τα τρία τσεκούρια. Το γεγονός αυτό διηγήθηκε ο ξυλοκόπος στους συντρόφους του. Τότε ένας απ' αυτούς έκανε τα ίδια· πήρε ένα τσεκούρι και κοντά στο ίδιο ποτάμι ἀρχισε να κόβει ξύλα· την ώρα εκείνη ἀφησε σκόπιμα το τσεκούρι του να πέσει στο ποτάμι και μετά ἀρχιε να κλαίει για την απώλειά του. Ο Ερμῆς παρουσιάστηκε και σ' αυτόν και ξήτησε να μάθει τι του είχε συμβεί. Εκείνος του ανέφερε τὴν απώλεια του τσεκουριού του. Ο Ερμῆς έπεσε στο νερό, ἔφερε πάνω ένα χρυσό τσεκούρι και τον ωτήσε αν ήταν αυτό που ἔχασε. Κι εκείνος από την επιθυμία του κέρδους είπε ότι αυτό ήταν το τσεκούρι του. Ο Ερμῆς τότε όχι μόνο δεν του ἔδωσε το χρυσό τσεκούρι, αλλά δεν του επέστρεψε ούτε το δικό του.

Ενότητα
18**A4. Ερμηνευτικά – Πραγματολογικά σχόλια**

- Έρμης:** γιος του Δία και της Μαίας, θεός εξαιρετικής ευφυίας, προστάτης του εμπορίου, της απάτης, των βοσκών, οδηγός των νεκρών στον Άδη (ψυχοπομός) και των ταξιδιωτών. Ήταν ο αγγελιαφόρος των θεών, και γι' αυτό τον παρίσταναν να φοράει φτερωτά πέδιλα, πλατύγυρο καπέλο (πέτασο) και να κρατάει το σκήπτρο (κυρόντειο) που συμβόλιζε αυτή την ιδιότητά του.
- Έρμοū ἐπιφανέντος:** οι εμφανίσεις των θεών σε ανθρώπους ήταν κοινή αντίληψη στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Στα ομηρικά έπη πολύ συχνά οι θεοί παρουσιάζονται στους θνητούς, για να προσφέρουν βοήθεια ή για να τους τιμωρήσουν, αλλά ποτέ δεν εμφανίζονται με την πραγματική τους μορφή. Άλλοτε έχουμε ενανθρώπιση κάποιου θεού (όταν μεταμορφώνεται σε θνητό αποκρύπτοντας την πραγματική του ταυτότητα) και άλλοτε επιφάνεια (παίρνει τη μορφή θνητού, αλλά εμφανίζεται με μεγαλοπρέπεια, ώστε να γίνει αντιληπτό ότι πρόκειται για κάποιον θεό).

A5. Γλωσσικά σχόλια

- Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά**
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **τις:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της αόριστης αντωνυμίας **τίς, τί** [γεν. τινός/του] = κάποιος, -α, -ο.
- **τὸν πέλεκυν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του τριτόκλιτου ουσιαστικού **ὁ πέλεκυς** [γεν. τοῦ πελέκεως] = το τσεκούρι.
- **ἀπέβαλε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποβάλλω** = χάνω.
XRONOI: ενεστ. ἀποβάλλω, παρτ. ἀπέβαλλον, μέλ. ἀποβαλῶ, αόρ. β' ἀπέβαλον, παρκ. ἀποβέβλητα, υπερσ. ἀπεβεβλήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απόβλητος, βέλος, εμβόλιο, αποβολή, αναβολή, βλήμα.
- **τὸ δεύματος:** γεν. εν. γέν. ουδ. του τριτόκλιτου ουσ. **τὸ δεῦμα** [γεν. τοῦ δεύματος].
- **παρασύραντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρασύρω** = παρασύρω. **XRONOI:** ενεστ. παρασύρω, παρτ. παρέσυρον, μέλ. [παρασυρῶ: μετγν.], αόρ. παρέσυρα, παρκ. [παρασέσυρκα: μετγν.]. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** συρμός, διασυρμός, σύρμα, σύρτης, συρτάρι.
- **ῳδύρετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **ῳδύρομαι** = θρηνώ, κλαίω.
XRONOI: ενετ. ὠδύρομαι, παρτ. ὠδυρόμην, μέλ. ὠδυροῦμαι, αόρ. ὠδυράμην.
- **ὁ Έρμης:** ον. ενικ. αρσ. γένους του πρωτόκλιτου συνηρ. κύριου ονομ. **ὁ Έρμης** [γεν. τοῦ Έρμοῦ] = ο Έρμής.
- **ἐλεήμσας:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλεέω-ῶ**

- = αισθάνομαι έλεος για κάποιον, λυπάμαι κάποιον. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. έλεω, παρτ. ήλεον, μέλ. έλεήσω, αόρ. ήλέησα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έλεος, ελεημοσύνη, ανελέητος.
- **ήρωες:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **ήρω =** έχω έρθει. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ήρω, παρτ. ήρον, μέλ. ήρω, αορ. (δι) ήρε (απαντά μόνο στο γ' ενικό). Οι άλλοι χρόνοι από το ρ. **έρχομαι.**
 - **μαθών:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. του ρ. **μανθάνω =** μαθαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μανθάνω, παρτ. έμάνθανον, μέλ. μαθήσομαι, αόρ. β' έμαθον, παροχ. μεμάθηκα, υπερσ. έμεμαθήκειν/μεμαθηκώς ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μάθηση, μάθημα, μαθητής, μαθηματικός.
 - **ήν:** αιτ. ενικ. θηλ. γένους της αναφ. αντωνυμίας **ὅς, ἦ, ὅ =** ο οποίος, η οποία, το οποίο.
 - **έκλαιες:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **κλαίω και κλαίω =** κλαίω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κλαίω/κλάω, παρτ. έκλαιον/έκλαιον, μελ. κλαύσομαι / κλαήσω και κλαίησω, αόρ. έκλαιυσα. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κλάμα, κλαψιάρης.
 - **καταβάς:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταβαίνω =** κατεβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταβαίνω, παρτ. κατέβαινον, μέλ. καταβήσομαι, αόρ. β' κατέβην, παροχ. καταβέβηκα, υπερσ. κατεβεβήκειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βάση, ανάβαση, διάβαση, βήμα, βαθμός, βάθρο, βωμός, αναβάτης, ορειβάτης.
 - **χρυσοῦν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου συνηρ. επιθέτου **χρυσοῦς, χρυσῆ, χρυσοῦν =** χρυσός.
 - **άνήνεγκε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **άναφέρω =** φέρων, ανεβάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. άναφέρω, παρτ. άνέφερον, μέλ. άνοισω, αόρ. άνηνεγκα και αόρ. β' άνήνεγκον, παροχ. άνενηνοχα, υπερσ. άνενηνόχειν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορά, διαφορά, μεταφορά, συμφορά.
 - **ἐπινθάνετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. του ρ. **πυνθάνομαι =** ρωτώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πυνθάνομαι, παρτ. ἐπινθάνομην, μέλ. πεύσομαι, αόρ. β' ἐπιθόμην, παροχ. πέπυσμαι, υπερσ. ἐπεπύσμην.
 - **οὗτος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της δεικτικής αντωνυμίας **οὗτος, αὕτη, τοῦτο =** αυτός, αυτή, αυτό.
 - **εἴη:** γ' ενικ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. του ρ. **εἰμί =** είμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, παρτ. ή/ήν, μέλ. έσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παροχ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν/γεγόνειν/γεγονώς ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, ον, γεγονός.
 - **εἰπόντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω =** λέω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/έρω, αόρ. έλεξα/είπα και αόρ. β' εἶπον, παροχ. εἰρηκα, υπερσ. εἰρήκειν/εἰρηκώς ήν. **ΟΜΟΠΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λεξικό, λεξικός, λέσχη, λόγος, λογικός, ρήμα.
 - **εἶναι:** απαρ. ενεστ. του ρ. **εἰμί =** είμαι. Βλέπε πιο πάνω το **εἴη.**

Ενότητα
18

502

- **ἀργυροῦν:** αιτ. ενικ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου συνηρ. επιθέτου **ἀργυροῦς**, **ἀργυρᾶ**, **ἀργυροῦν** = ασημένιος.
- **ἡρώτα:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐρωτάω -ῶ** = ρωτώ. **XRONOI:** ενεστ. ἐρωτῶ, παρτ. ἡρώτων, μέλ. ἐρωτήσω/ἐρήσομαι, αόρ. ἡρώτησα και αόρ. β' ἡρόμην, παρκ. ἡρώτηκα. **OMOPPIZA στη N.E.** ερώτηση, ερώτημα, ερωτηματικό.
- **ἀρνησαμένου:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. του ρ. **ἀρνέομαι -οῦμαι** = αρνούμαι. **XRONOI:** ενεστ. αρνοῦμαι, παρτ. ἡρνούμην, μέλ. ἀρνήσομαι, αόρ. ἡρνησάμην/ἡρνήθην, παρκ. ἡρνημαι. **OMOPPIZA στη N.E.** άρνηση, αρνητικός.
- **τίνι ιδίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου επιθ. **ὁ ιδιος, ἡ ιδία, τό ιδιον** = δικός, ιδιόκτητος.
- **τίνι ἀξίνην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀξίνη** = αξίνα, τσεκούρι.
- **ἐκόμισε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **κομίζω** = φέρων, μεταφέρω. **XRONOI:** ενεστ. κομίζω, παρτ. ἐκόμιζον, μέλ. κομιῶ, αόρ. ἐκόμισα, παρκ. κεκόμικα. **OMOPPIZA στη N.E.** συγκομιδή, μετακόμιση, προσκομίζω.
- **ἐπιγνόντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. β' του ρ. **ἐπιγνώσκω** = αναγνωρίζω. **XRONOI:** ενεστ. ἐπιγνώσκω, παρτ. ἐπεγνώσκον, μέλ. ἐπιγνώσομαι, αόρ. β' ἐπέγνων, παρκ. ἐπέγνωκα, υπερσ. ἐπεγνώκειν/ἐπεγνωκώς ἦν. **OMOPPIZA στη N.E.** γνώμη, γνώση, γνωστός.
- **ἀποδεξάμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. του ρ. **ἀποδέχομαι** = επιδοκιμάζω, εκγρίνω. **XRONOI:** ενεστ. ἀποδέχομαι, παρτ. ἀπεδεχόμην, μέλ. ἀποδέξομαι, αόρ. ἀπεδεξάμην, παρκ. ἀποδέδεγμαι, υπερσ. ἀπεδέδεκτο (γ' ενικ.). **OMOPPIZA στη N.E.** αποδοχή, υποδοχή, δεξαμενή, αποδέκτης.
- **πάσας:** αιτ. πληθ. θηλ. γένους του τριτόκλιτου επιθέτου **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** = όλος, όλη, όλο.
- **ἐχαρίσατο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αιρ. του ρ. **χαρίζομαι** = κάνω χάρη σε κάποιον, χαρίζω. **XRONOI:** ενεστ. χαρίζομαι, παρτ. ἐχαριζόμην, μέλ. χαριοῦμαι, αόρ. ἐχαρισάμην, παρκ. κεχάρισμα (ενεργ. διάθεση). **OMOPPIZA στη N.E.** αχάριστος, ευχάριστος, χάρισμα.
- **παραγενόμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αιρ. του ρ. **παραγίγνομαι** = φτάνω. **XRONOI:** ενεστ. παραγίγνομαι, παρτ. παρεγιγνόμην, μέλ. παραγενήσομαι, αόρ. β' παρεγενόμην, παρκ. παραγέγονα/παραγεγονώς είμι/παραγεγένημαι, υπερσ. παρεγεγόνειν/παραγεγόνειν/παραγεγονώς ἦν/παρεγεγενήμην/παραγεγενήμην/παραγεγενημένος ἦν. **OMOPPIZA στη N.E.** γένος, γενιά, γενέθλιος, γηγενής, γονιός.
- **τούς ἔταιρους:** αιτ. πληθ. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου επιθέτου **ἔταιρος, -α, -ον** = φίλος, σύντροφος. **OMOPPIZA στη N.E.** εταιρεία, συνέταιρος.
- **τά γεγενημένα:** αιτ. πληθ. ουδ. γένους της μετοχής παρκ. του ρ. **γίγνομαι** = γίνομαι.

- **διηγήσατο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **διηγέομαι-οῦμαι** = διηγούμαι.
ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. διηγούμαι, παρτ. διηγούμην, μέλ. διηγήσομαι/[διηγηθήσομαι: μετγν.], αόρ. διηγησάμην/διηγήθην, παρκ. διήγημαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διήγημα, αφήγημα, αφηγητής, ηγεσία, διήγηση.
- **ἀναλαβών:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναλαμβάνω** = παίρνω μαζί μου. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναλαμβάνω, παρτ. ἀνελάμβανον, μέλ. ἀναλήψομαι, αόρ. β' ἀνέλαβον, παρκ. ἀνείληφα, υπερσ. ἀνειλήφειν/ἀνειληφώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λαβή, ανάληψη, περιληψη, παραλαβή.
- **πέλεκυν:** βλέπε πιο πάνω.
- **παρεγένετο:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. του ρ. **παραγίγνομαι** = φτάνω. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἐπίτηδες** (: επίρρ.) = σκόπιμα.
- **τάς δίνας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δίνη** = το ρεύμα.
- **ἀφῆκε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφίημι** = αφήνω.
ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. ἀφίημι, παρτ. ἀφίην, μέλ. ἀφήσω, αόρ. β' ἀφῆκα, παρκ. ἀφεῖκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ἀφεση, σύνεση, εφέτης, κάθετος, συνετός.
- **καθεξόμενος:** ονομ. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **καθέξομαι** = κάθομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καθέξομαι, παρτ. ἐκαθεξόμην, μέλ. καθεδοῦμαι, αόρ. —, παρκ. κάθημαι, υπερσ. ἐκαθήμην. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ἀδρα, κάθισμα.
- **ἐπιφανέντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής παθ. αορ. β' του ρ. **ἐπιφαίνομαι** = παρουσιάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιφαίνομαι, παρτ. ἐπεφαινόμην, μελ. ἐπιφανοῦμαι/ἐπιφανήσομαι, αόρ. ἐπεφάνθην και παθ. αόρ. β' ἐπεφάνην/ἐπεφηνάμην, παρκ. ἐπιπέφασμαι, ἐπιπέφηνα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φάσμα, προφανής, διαφανής.
- **πυνθανομένου:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. του ρ. **πυνθάνομαι** = ρωτώ. Βλέπε πιο πάνω.
- **συμβεβηκός εἴη:** γ' ενικ. πρόσ. ευκτ. παρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμβαίνω** = συμβίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συμβαίνω, παρτ. συνέβαινον, μέλ. συμβήσομαι, αόρ. β' συνέβην, παρκ. συμβέβηκα, υπερσ. συνεβεβήκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βάση, ανάβαση, σύμβαση, συμβάν.
- **ἔλεγε:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. παρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω** = λέω, ισχυρίζομαι.
ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. λέγω, παρτ. ἔλεγον, μέλ. λέξω/ἔρω, αόρ. ἔλεγα/εἶπα και αόρ. β' εἶπον, παρκ. εἰρηκα, υπερσ. εἰρήκειν/εἰρηκώς ἦν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, λογικός, ρήμα.
- **ἀνενεγκόντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναφέρω** = ανεβάζω, σηκώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναφέρω, παρτ. ἀνέφερον, μέλ. ἀνοίσω, αόρ. ἀνήνεγκα και αόρ. β' ἀνήνεγκον, πρκ. ἀνενήνοχα, υπερσ. ἀνενηγχειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διαφορά, μεταφορά, συμφορά, προσφορά, εισφορά.

Ενότητα
18

- **διερωτῶντος:** γεν. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **διερωτῶ** = ρωτώ επίμονα. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διερωτῶ, παρτ. διηρώτων, μέλ. διερωτήσω/διερήσομαι, αρσ. διηρώτησα και αόρ. β' διηρόμην, παρκ. διηρώτηκα. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ερώτηση, ερώτημα, ερωτηματικό.
- **ἀπολώλεκεν:** γ' ενικ. προσ. οριστ. παρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπόλλυμι/ἀπολύω** = χάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπόλλυμι/ἀπολύω, παρτ. ἀπώλλυν/ἀπώλυον, μέλ. ἀπολῶ, αόρ. ἀπώλεσα, παρκ. ἀπολώλεκα, υπερσ. ἀπωλωλέκειν. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απώλεια, πανωλεθρία, ολέθρος, ολέθριος.
- **τοῦ κέρδους:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κέρδος.**
- **ἔξαφθείς:** ον. ενικ. αρσ. γένους της μετοχής παθ. αρσ. του ρ. **ἔξάπτομαι** = φλέγομαι από επιθυμία. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔξαπτομαι, παρτ. ἔξηπτόμην, μέλ. ἔξαψομαι, αόρ. ἔξηψάμην/ἔξηψθην, παρκ. ἔξηψμαι. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ἔξαψη, έναυσμα, προσάπτω, αφή, άφθα, αψίδα.
- **ἔφασκεν:** γ' ενικ. προσ. οριστ. παρτ. του ρ. **φάσκω** = λέω. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. (φάσκω) η οριστ. δεν είναι δόκιμη, παρτ. ἔφασκον.
- **εῖναι:** απαρ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** = είμαι. Βλέπε πιο πάνω.
- **ἀποκατέστησεν:** γ' ενικ. πρόσ. οριστ. αρσ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποκαθίστημι** = βάζω στη θέση του. **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποκαθίστημι, παρτ. ἀποκαθίστην, μέλ. ἀποκαταστήσω, αόρ. ἀποκατέστησα, παρκ. ἀποκαταστήσας ἔχω. **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αποκατάσταση, ανάσταση, διάσταση, παράσταση, επαναστάτης, σταθμός, σταθερός, επιστήμονας.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀποβάλλει	ἀπέβαλλε	ἀποβαλεῖ	ἀπέβαλε	ἀποβέβληκε	ἀπεβεβλήκει
παρασύροντος	—	(παρασύροντος)	παρασύραντος	(παρασευρόκότος)	—
όδύρεται	ώδύρετο	όδυρεῖται	ώδυρατο	—	—
έλεων	—	έλεήσων	έλεήσας	—	—
μανθάνων	—	μαθησόμενος	μαθών	μεμαθητρώς	—
κλαίει	ἔκλαιε	κλαύσεται/ κλαήσει/ κλαύσει	ἔκλαινε	—	—
καταβαίνων	—	καταβησόμενος	καταβάς	καταβεβηκώς	—
ἀναφέρει	ἀνέφερε	ἀνοίσει	ἀνήνεγκε	ἀνενήνοχε	ἀνενηνόχει
πυνθάνεται	ἐπυνθάνετο	πεύσεται	ἐπύθετο	πέπυσται	ἐπέπυστο
εἴη	—	ἔσοιτο	γένοιτο	γεγονώς εἴη	—
λέγοντος	—	λέξοντος/ ἔροῦντος	λέξαντος/ εἰπόντος	εἰρηκότος	—
	—			—	—

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
εῖναι	—	ἔσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι	—
έρωτᾶ	ήρωτα	έρωτήσει	ήρωτησε	ήρωτηρε	—
άρνουμένου	—	άρνησμένου	άρνησμαρένου	άρνημένου	—
—	—		άρνηθεντος	—	—
κομίζει	ἐκόμιζε	κομιεῖ	ἐκόμισε	κεκόμικε	—
ἐπιγνώσκοντος	—	ἐπιγνωσμένου	ἐπιγνόντος	ἐπειγνωκότος	—
ἀποδεχόμενος	—	ἀποδεξόμενος	ἀποδεξάμενος	ἀποδεγμένος	—
χαροῦζεται	ἐχαροῦζετο	χαριεῖται	ἐχαρίσατο	κεχάρισται	—
παραγιγνόμενος	—	παραγενσόμενος	παραγενόμενος (παραγενθείς)	παραγενόντος	—
γιγνόμενα	—	γενησόμενα	γενόμενα/ (γενθέντα)	γεγενημένα/ γεγονότα	—
διηγεῖται	διηγεῖτο	διηγήσεται/ (διηγήθεται)	διηγήσατο/ διηγήθη	διηγήται	διήγητο
άναλαμβάνων	—	άναλαμφόμενος	άναλαβών	άνειληρώς	—
παραγίγνεται	παρεγίγνετο	παραγενήσεται/	παρεγένετο/ (παρεγενήθη)	παραγέγονε/ παραγεγένηται	παρεγεγόνει/ παρεγεγένητο
καθεξόμενος	—	καθεδούμενος/ καθεδησόμενος	—	καθήμενος	—
ἐπιφαινομένου	—	ἐπιφαινούμενος/ ἐπιφανσόμενον	ἐπιφηναμένου/ ἐπιφανέντος/ ἐπιφανθέντος	ἐπιπεφασμένου	—
πυνθανομένου	—	πευσμόμενον	πυθομένου	πεπυσμένου	—
συμβαίνοι	—	συμβήσοιτο	συμβαίη	συμβεβηκός εἴη	—
λέγει	ἔλεγε	λέξει/ἔρει	ἔλεξε/ εἶπε	εἰρηκε	εἰρήκει
άναφέροντος	—	άνοισοντος	άνενεγκόντος	άνενηνοχότος	—
διερωτῶντος	—	διερωτήσοντος/ διερησμόμενον	διερωτήσαντος	διηρωτηρότος	—
ἀπόλλυσι	ἀπώλλυ	ἀπολεῖ	ἀπώλεσε	ἀπολώλεκε	ἀπωλωλέκει
ἔξαπτόμενος	—	ἔξαψόμενος	ἔξαψάμενος/ ἔξαψθείς	ἔξηψμένος	—
ἀποκαθίστησι	ἀποκαθίστη	ἀποκαταστήσει	ἀποκατέστησεν	—	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἀπέβαλε	ἀποβάλῃ	ἀποβάλοι	ἀποβαλέτω	ἀποβαλεῖν	ἀποβαλών, -οῦσα, -όν
ἀνήνεγκε	ἀνενέγκῃ	ἀνενέγκοι	ἀνενεγκέτω	ἀνενεγκεῖν	ἀνενεγκώς, -οῦσα, -όν
ἐστί	ἢ	εἴη	ἔστω	είναι	ὤν, οὖσα, ὄν
ἐκόμισε	κομίσῃ	κομίσαι/ κομίσει	κομισάτω	κομίσαι	κομίσας, -ασα, -αν
ἐχαρίσατο	χαρίσηται	χαρίσαιτο	χαρισάσθω	χαρίσασθαι	χαρισάμενος, -η, -ον
διηγήσατο	διηγήσηται	διηγήσαιτο	διηγησάσθω	διηγήσασθαι	διηγησάμενος, -η, -ον
παρεγένετο	παραγένηται	παραγένοιτο	παραγενέσθω	παραγενέσθαι	παραγενόμενος, -η, -ον
συμβέβηκε	συμβεβηκός ἢ	συμβεβηκός εἴη	συμβεβηκός ἔστω	συμβεβηκέναι	συμβεβηκώς, -κυῖα, -κός
ἀπολώλεκεν	ἀπολωλεκώς ἢ	ἀπολωλεκώς εἴη	ἀπολωλεκώς ἔστω	ἀπολωλεκέναι	ἀπολωλεκώς, -κυῖα, -κός
ἀποκατέστησεν	ἀποκαταστήσῃ	ἀποκαταστήσαι/ ἀποκαταστήσει	ἀποκαταστησάτω	ἀποκαταστῆσαι	ἀποκαταστήσας, -ασα, -αν

Α6. Λεπτομερής συντακτική ανάλυση

- 1. Ξυλευόμενός τις παρά τινα ποταμὸν τὸν πέλεκυν ἀπέβαλε:** κύρ. πρότ. **τις:** υποκ. στο ἀπέβαλε και στη μτχ. **ξυλευόμενος:** χρον. μτχ. **τὸν πέλεκυν:** αντικ. **παρὰ ποταμόν:** εμπρόθ. στάσης σε τόπο. **τινα:** επιθ. προσδ. στο ποταμόν.
- 2. Τοῦ δὲ φεύματος παφασύραντος αὐτὸν ὠδύρετο:** κύρ. πρότ. (**τις:** ενν.): υποκ. στο ὠδύρετο. **αὐτόν:** αντικ. **τοῦ φεύματος:** υποκ. στη μτχ. **παφασύραντος:** αιτιολ. μτχ. γεν. απόλυτη.
- 3. μέχρις οὗ ὁ Ἐρμῆς ἐλεήσας αὐτὸν ἤκε:** δευτ. χρον. πρότ. **ὁ Ἐρμῆς:** υποκ. στο ἤκε και στη μτχ. **ἐλεήσας:** αιτιολ. μτχ. **αὐτόν:** αντικ. στη μτχ.
- 4. Καὶ μαθὼν παρ’ αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τὸ μὲν πρῶτον καταβὰς χρυσοῦν αὐτῷ πέλεκυν ἀνήνεγκε:** κύρ. πρότ. (**ὁ Ἐρμῆς:** ενν.): υποκ. στο ἀνήνεγκε και στις μτχ. **μαθὼν - καταβάς:** χρονικές μτχ. **παρ’ αὐτοῦ:** εμπρόθ. προσδ. προέλευσης. **τὸ πρῶτον:** αιτιατ. του χρόνου. **πέλεκυν** (>: ἀμεσο) – **αὐτῷ** (>: ἔμμεσο): αντικείμενα στο ἀνήνεγκε. **χρυσοῦν:** επιθ. προσδ. στο πέλεκυν.
- 5. δι’ ἣν ἔκλαιε:** δευτ. αναφ. πρότ. προσδιοριστική. (**οὗτος:** ενν.): υποκ. στο ἔκλαιε. **δι’ ἣν:** εμπρόθ. προσδ. αιτίας.
- 6. καὶ ἐπυνθάνετο:** κύρ. πρότ. (**ὁ Ἐρμῆς:** ενν.): υποκ. στο **ἐπυνθάνετο.**

- 7. εἰ οὗτος αὐτοῦ εἴη:** δευτ. πλάγια ερωτηματική πρότ. αντικ. στο ἐπυνθάνετο της κύριας πρότασης. **οὗτος:** υποκ. στο εἴη. **αὐτοῦ:** γεν. κατηγορηματική κτητ. από το οὗτος.
- ΠΡΟΣΕΞΕ.** Η γενική κατηγορηματική είναι το κατηγορουμένο σε γενική πτώση.
- 8. Τοῦ δὲ εἰπόντος μὴ τοῦτον εἶναι, ἀργυροῦν ἀνήνεγκε:** κύρ. πρότ. (ό Έρμης: ενν.): υποκ. στο ἀνήνεγκε. **ἀργυροῦν** (: ἀμεσο) – (**αὐτῷ**: ενν. - ἔμμεσο): αντικείμενα στο ἀνήνεγκε. **τοῦ δέ:** υποκ. στη μτχ. **εἰπόντος:** χρον. μτχ. γενική απόλυτη. **τοῦτον:** υποκ. στο εἶναι (: ετεροπρόσωπα): ειδ. απαρ. αντικ. στη μτχ. εἰπόντος.
- 9. καὶ ἡρώτα (αὐτόν):** κύρ. πρότ. (ό Έρμης: ενν.): υποκ. στο ἡρώτα. **(αὐτόν:** ενν.): αντικ.
- 10. εἰ τοῦτον ἀπέβαλεν:** δευτ. πλάγια ερωτηματική πρότ. αντικ. στο ἡρώτα της κύριας πρότασης. **(οὗτος:** ενν.): υποκ. στο ἀπέβαλεν. **τοῦτον:** αντικ. στο ἀπέβαλεν.
- 11. Ἀρνησαμένου...αὐτῷ ἐκόμισε:** κύρ. πρότ. (ό Έρμης: ενν.): υποκ. στο ἐκόμισε. **(τοῦ δέ:** ενν.): υποκ. στη μτχ. **ἀρνησαμένου:** χρον. μτχ. γενική απόλυτη. **τοῦτον:** αντικ. στη μτχ. **τὸ τρίτον:** αιτιατ. του χρόνου. **τὴν ἴδιαν:** επιθ. προσδ. στο ἀξίνην (: ἀμεσο) – **αὐτῷ** (: ἔμμεσο): αντικείμενα στο ἐκόμισε.
- 12. Τοῦ δὲ ἐπιγνόντος... αὐτῷ ἐχαρίσατο:** κύρ. πρότ. (ό Έρμης: ενν.): υποκ. στο ἐχαρίσατο και στη μτχ. **ἀποδεξάμενος:** αιτιολ. μτχ. **τοῦ δέ:** υποκ. στη μτχ. **ἐπιγνόντος:** χρον. μτχ. γενική απόλυτη. **αὐτοῦ:** γεν. κτητ. από το **τὴν δικαιοσύνην:** αντικ. στην μτχ. ἀποδεξάμενος. **πάσας** (: ἀμεσο) – **αὐτῷ** (: ἔμμεσο): αντικείμενα στο ἐχαρίσατο.
- 13. Καὶ ὃς παραγενόμενος... αὐτοῖς διηγήσατο:** κύρ. πρότ. **ὅς:** υποκ. στο **διηγήσαντο** και στη μτχ. **παραγενόμενος:** χρον. μτχ. **πρὸς τοὺς ἑταίρους:** εμπρόθ. προσδ. φιλικής στάσης. **τὰ γεγενημένα:** επιθ. μτχ. (: ἀμεσο) – **αὐτοῖς** (: ἔμμεσο): αντικείμενα στο διηγήσαντο.
- 14. Τῶν δὲ τις ἀναλαβὼν πέλεκυν παρεγένετο ἐπὶ τὸν αὐτὸν ποταμόν:** κύρ. πρότ. **τῶν δέ:** γεν. διαιρ. από το **τις:** υποκ. στο παρεγένετο και στη μτχ. **ἀναλαβὼν:** χρον. μετχ. **πέλεκυν:** αντικ. στη μτχ. **ἐπὶ τὸν ποταμόν:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **αὐτόν:** επιθ. προσδ. στο ποταμόν.
- 15. καὶ ἔντευθεν ἐπίτηδες τὴν ἀξίνην εἰς τὰς δίνας ἀφῆκε:** κύρ. πρότ. **(τις:** ενν.): υποκ. στο ἀφῆκε και στη μτχ. **ἔντευθεν:** χρον. μτχ. **ἐπίτηδες:** επιρρο. προσδ. τρόπου. **τὴν ἀξίνην:** αντικ. στο ἀφῆκε. **εἰς τὰς δίνας:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- 16. καθεξόμενός τε ἔκλαιε:** κύρ. πρότ. **(τις:** ενν.): υποκ. στο ἔκλαιε και στη μτχ. **καθεξόμενος:** χρον. ή τροπ. μτχ.
- 17. Ἐρμοῦ δὲ ἐπιφανέντος καὶ πυνθανομένου ἔλεγεν τὴν τοῦ πελέκεως ἀπώλειαν:** κύρ. πρότ. **(οὗτος:** ενν.): υποκ. στο ἔλεγεν. **Ἐρμοῦ:** υποκ. στις μτχ. **ἐπιφανέ-**

Ενότητα
18

- ντος – πυνθανομένου:** χρον. μετοχές, γενικές απόλυτες. **τοῦ πελέκεως:** γεν. αντικ. από το ἀπώλειαν: αντικ. στο ἔλεγεν. **τὴν τοῦ πελέκεως** (με το άρθρο τὴν μπροστά): επιθ. προσδ. στο ἀπώλειαν.
- 18. τὶ τὸ συμβεβηκὸς εἶη:** δευτ. πλάγια ερωτηματική πρόταση αντικείμενο στη μτχ. **πυνθανομένου τῆς κύριας πρότασης.** **τί:** κατηγ. στο **τὸ συμβεβηκός:** επιθ. μτχ. υποκ. στο **εῖη** (ρήμα συνδετικού).
- 19. Τοῦ δὲ χρυσοῦν αὐτῷ ἀνενεγκόντος καὶ διερωτῶντος ὑπὸ τοῦ κέρδους ἐξαφθείς ἔφασκεν αὐτὸν εἶναι:** κύρ. πρότ. (**οὗτος:** ενν.): υποκ. στο ἔφασκεν και στη μτχ. **ἐξαφθείς:** αιτιολ. μτχ. **ὑπὸ τοῦ κέρδους:** εμπρόθ. προσδ. αιτίας. **αὐτὸν:** υποκ. στο **εἶναι** (: ετεροπροσωπία): ειδ. απαρ. αντικ. στο ἔφασκεν. **ἀνενεγκόντος – διερωτῶντος:** χρονικές μτχ. γενικές απόλυτες. **τοῦ δὲ** (Ἐρμοῦ): υποκ. στις μετοχές. **χρυσοῦν:** (: ἀμεσο) – **αὐτῷ** (: ἔμμεσο): αντικείμενα στη μτχ. ἀνενεγκόντος.
- 20. εἰ τοῦτον ἀπολώλεκεν:** δευτ. πλάγια ερωτηματική πρόταση αντικείμενο στη μτχ. διερωτῶντος της κύριας πρότασης. (**οὗτος:** ενν.): υποκ. στο **ἀπολώλεκεν.** **τοῦτον:** αντικ.
- 21. Καὶ ὁ θεὸς αὐτῷ οὐκ ἔχαρισατο (τὸν πέλεκυν):** κύρ. πρότ. ὁ **Θεός:** υποκ. στο **ἔχαρισατο.** (**τὸν πέλεκυν:** ενν.): ἀμεσο – **αὐτῷ** (: ἔμμεσο): αντικείμενα στο **ἔχαρισατο.**
- 22. ἀλλ’ οὐδὲ τὸν ἴδιον πέλεκυν ἀποκατέστησεν:** κύρ. πρόταση που συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη με τον αντιθετικό σύνδεσμο **ἀλλά.** (**ὁ θεός:** ενν.): υποκ. στο **ἀποκατέστησεν.** **τὸν ἴδιον:** επιθ. προσδ. στο **πέλεκυν** (: ἀμεσο) - **αὐτῷ** (: ἔμμεσο): αντικείμενα στο ρήμα.

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 136 του σχολικού βιβλίου

1. Γιατί παρουσιάστηκε ο Ερμής στον πρώτο ξυλοκόπο;

Ο Ερμής παρουσιάστηκε στον πρώτο ξυλοκόπο την ώρα που οδυρόταν επειδή είχε χάσει το εργαλείο της δουλειάς του, με σκοπό να τον υποβάλει σε έναν πειρασμό, ώστε να δοκιμάσει την τιμιότητά του. Προσποιούμενος λοιπόν ότι θέλει να τον βοηθήσει να βρει το τσεκούρι του, βούτηξε στο ποτάμι και έβγαλε πρώτα ένα χρυσό, έπειτα ένα ασημένιο και τέλος το παλιό σιδερένιο εργαλείο, φωτώντας κάθε φορά αν είναι το δικό του.

2. Γιατί επιβράβευσε ο Ερμής τον πρώτο ξυλοκόπο;

Ο Ερμής επιβράβευσε τον πρώτο ξυλοκόπο χαρίζοντάς του τα δύο πολύτιμα τσεκούρια, επειδή έδειξε την εντιμότητα και την ειλικρίνειά του κατά τη δοκιμα-

σία στην οποία τον υπέβαλε. Ο άντρας που έχασε τον πέλεκύ του θα μπορούσε να προσπαθήσει να εξαπατήσει τον Ερμή (αφού δε γνώριζε πως επρόκειτο για κάπιο θεό) λέγοντας ότι το χρυσό ή το ασημένιο τσεκούρι τού ανήκει. Αντί όμως να επωφεληθεί από την ευκαιρία που φάνηκε να του παρουσιάζεται και να κερδίσει κάποια αγαθά που δεν του ανήκαν, προτίμησε να μιλήσει ειλικρινά και να φερθεί με τιμότητα.

3. Τι παρακίνησε το δεύτερο ξυλοκόπο να προσπαθήσει να εξαπατήσει το θεό; Ποια κατάληξη είχε η απόπειρά του;

Ο δεύτερος ξυλοκόπος προσπάθησε να εξαπατήσει τον Ερμή, παρακινούμενος από την πλεονεξία του. Έχοντας ακούσει την ιστορία του συντρόφου του, που κέρδισε ανέλπιστα τα πολύτιμα αντικείμενα, πίστεψε ότι θα μπορούσε και ο ίδιος να έχει την ίδια τύχη. Έτσι, όταν ο άγνωστος άντρας που θέλησε να τον βοηθήσει βούτηξε στο νερό και έβγαλε το χρυσό τσεκούρι, ο ξυλοκόπος έσπευσε να δηλώσει ότι ήταν δικό του, δεν γνώριζε όμως πως στην πραγματικότητα ήταν ο Ερμής που δοκίμαζε την ειλικρίνεια και την εντιμότητά του. Για το λόγο αυτό, η απόπειρά του να ξεγελάσει το θεό κατέληξε στην τιμωρία του, αφού ο Ερμής όχι μόνο δεν του χάρισε το χρυσό πέλεκυ, αλλά ούτε καν του επέστρεψε το δικό του.

4. Ποιο είναι το ηθικό δίδαγμα του μύθου; Ποια αξία προβάλλει και πώς αντιμετωπίζεται αυτή στις μέρες μας;

Ο μύθος διδάσκει ότι ο άνθρωπος πρέπει να αποφεύγει την απληστία και την πονηριά και να συμπεριφέρεται με εντιμότητα και ειλικρίνεια. Η αξία της τιμότητας που προβάλλεται στην ιστορία του Αισώπου είναι διαχρονική και αποτελεί ξητούμενο για όλες τις κοινωνίες.

Όπως σε κάθε εποχή έτσι και στις μέρες μας, η εντιμότητα είναι ένα μεγάλο προσόν το οποίο χαρακτηρίζει ανθρώπους με ισχυρή προσωπικότητα, αυτοεκτίμηση και ηθικά ακέραιο χαρακτήρα. Δυστυχώς όμως η αρετή αυτή δεν επιβραβεύεται πάντοτε, αλλά κάποιες φορές υποτιμάται και θεωρείται αδυναμία ή αφέλεια.

5. Σε τι αποβλέπει ο Ερμής δοκιμάζοντας τους δύο ανθρώπους του μύθου; Μπορείτε να ανακαλέσετε ανάλογα παραδείγματα δοκιμασίας ανθρώπων από θεούς από τη μυθολογία, τα παραμύθια ή άλλες πηγές;

Ο Ερμής δοκιμάζει τους δύο ξυλοκόπους, επειδή θέλει να ελέγξει κατά πόσον οι άνθρωποι αυτοί είναι ειλικρινείς, έντιμοι και αν αρκούνται στα δικά τους πράγματα. Ανάλογες περιπτώσεις δοκιμασίας συναντούμε σε πολλούς αρχαίους και νεότερους μύθους όλων των λαών, αλλά και σε ιστορικά ή εκκλησιαστικά κείμενα.

Ενότητα
18

Από την *Οδύσσεια* (ρ 485-487) ήδη πληροφορούμαστε πως οι θεοί παίρνουν τη μορφή ανθρώπων και εμφανίζονται στους θνητούς προκειμένου να εξαρτιθώσουν αν είναι δίκαιοι ή όχι.

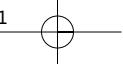
Στην ελληνική μυθολογία υπάρχει το παράδειγμα της Βαυκίδας και του Φιλήμονα, δύο φτωχών γερόντων από τη Φρυγία. Όταν έφτασαν στη χώρα τους δύο ξένοι ταξιδιώτες που ζητούσαν φιλοξενία, όλοι αρνήθηκαν εκτός από το φτωχό ζευγάρι, που πρόθυμα τους φιλοξένησε. Στην πραγματικότητα οι δύο άγνωστοι ήταν ο Δίας και ο Ερμής που ήθελαν να δοκιμάσουν τα αισθήματα των θνητών. Οι θεοί οργίστηκαν με τους κατοίκους της χώρας και έστειλαν κατακλυσμό, σώζοντας μόνο την καλύβα του ζευγαριού, που μετατράπηκε σε ναό, ενώ οι γέροντες μεταμορφώθηκαν σε δύο δέντρα στέκοντας για πάντα το ένα δίπλα στο άλλο.

Από την Παλαιά Διαθήκη γνωρίζουμε τη δοκιμασία στην οποία υπέβαλε ο Θεός τον Αβραάμ, όταν του ζήτησε να θυσιάσει το γιο του, Ισαάκ, για να αποδείξει την πίστη του. Ο Αβραάμ υπέκυψε στη θέληση του Θεού και οδήγησε το παιδί στο βωμό, την τελευταία όμως στιγμή εμφανίστηκε ένας άγγελος που τον απέτρεψε, εξηγώντας του πως ο Θεός είχε πειστεί για την αγάπη και την αφοσίωσή του.

[Γνωστή είναι επίσης η ιστορία με τις δύο γυναίκες που διεκδικούσαν το ίδιο παιδί, ώσπου τη λύση έδωσε ένας θνητός, ο βασιλιάς Σολομώντας, δοκιμάζοντας τις γυναίκες για να διαπιστώσει ποια έλεγε αλήθεια. Έδωσε διαταγή να κόψουν στη μέση το παιδί και να πάρει η καθεμία το μισό. Η μία από τις δύο φοβήθηκε τόσο πολύ για τη ζωή του, που φώναξε πως το παιδί είναι της άλλης. Ο Σολομώντας κατάλαβε ότι αυτή ήταν η πραγματική μάνα και της έδωσε το παιδί της (η φράση «σολομώντειος λύση» έχει μείνει παροιμιώδης)].

6. Μπορείτε να θυμηθείτε από τον 'Ομηρο περιπτώσεις «επιφάνειας» θεών σε ανθρώπους; Να συγκρίνετε τα χαρακτηριστικά των θεών οι οποίοι παρουσιάζονται σε θνητούς στο έπος με αυτά του Ερμή στο μύθο που μελετήσατε.

Οι περιπτώσεις επιφάνειας θεών σε ανθρώπους είναι συχνότατες στα ομηρικά έπη. Για παράδειγμα, στην *Οδύσσεια* η Αθηνά εμφανίζεται στον Οδυσσέα (π 175, 326-344), με τη μορφή μιας όμορφης, ψηλής γυναίκας με σκοπό να προετοιμάσουν τη μνηστηροφορία. Υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά με το μύθο του Αισώπου: τόσο ο Ερμής όσο και η Αθηνά παίρνουν τη μορφή κάποιου θνητού, επεμβαίνουν στα ανθρώπινα πράγματα και βοηθούν (ο Ερμής ανταμείβει τον τίμιο ξυλοκόπο, η Αθηνά βοηθάει τον Τηλέμαχο και τον Οδυσσέα σε όλη τη διάρκεια του έπους) ή τιμωρούν τους ανθρώπους (ο Ερμής τον άπληστο ξυλοκόπο και η Αθηνά τους μνηστήρες). [Ωστόσο, η εμφάνιση του Ερμή στον ξυλοκόπο έχει περισσότερα κοινά στοιχεία με τις ενανθρωπίσεις των θεών που συναντούμε στα έπη, όπως η μεταμόρφωση της Αθηνάς σε Μέντη (βλ. *Ερμηνευτικά-Πραγματολογικά σχόλια*)].

Μέρος Β

Λεξιλογικά: ουσιαστικό ή δίκη
Ετυμολογικά: επαναληπτικές ασκήσεις

B1. Λεξιλογικός πίνακας

Ερμηνεία του ουσ. ή δίκη

δίκη, ἡ: (α.ε.) συνήθεια, κανόνας, έθιμο / τάξη, αρμονία / δίκαιο / εκδίκαση υπόθεσης ενώπιον δικαστηρίου.

Ερμηνεία των ομόρριζων λέξεων του ουσ. ή δίκη

Αρχαία Ελληνική

Σύνθετες λέξεις

δικηφόρος, -ος, -ον: αυτός που φέρνει δικαιοσύνη, ο τιμωρός.

δικολογῶ: αγορεύω στο δικαστήριο.

δικολόγος, ὁ: δικηγόρος.

συνδικάζω: δικάζω μαζί με άλλον.

διαδικάζω: εκφέρω κρίση ως δικαστής για κάποια υπόθεση.

Αρχαία / Νέα Ελληνική

Απλές λέξεις

δικάζω: κρίνω, αποφασίζω / εξετάζω αν μια πράξη είναι σύμφωνη προς τους νόμους.

δικάσιμος, -ος (-η), -ο(ν): αυτός που μπορεί να περάσει από δίκη / **ἡ δικάσιμος (-η):** η μέρα την οποία έχει οριστεί να γίνει δίκη.

δικαστής, ὁ: κριτής / δημόσιος λειτουργός που απονέμει δικαιοσύνη.

δικαστικός, -η, -ο(ν): αυτός που αναφέρεται στο δικαστήριο, στη δίκη ή στους δικαστές.

δικανικός, -η, -ο(ν): δικαστικός.

δικαστήριο(ν), τό: ο τόπος στον οποίο γίνονται οι δίκες / οι δικαστικές αρχές / η διεξαγωγή δίκης.

δικαιώ (-ώνω): (α.ε.) επανορθώνω, (ν.ε.) αποδεικνύω σωστό.

Ενότητα
18**δικαίωμα, τὸ:** (α.ε.) επανόρθωση αδικίας / αθώωση / δίκαιη απαίτηση, (ν.ε.) η ελευθερία αυτενέργειας.**δικαίωσις (-η), ἡ:** (α.ε.) απονομή δικαιοσύνης, τιμωρία / (ν.ε.) η αναγνώριση του δίκιου ή της αξίας κάποιου.**δικαιοσύνη, ἡ:** η έννοια, η επιχράτηση ή η απόδοση του δικαίου.**δικαίος, -α (-η), -ο(ν):** αυτός που είναι σύμφωνος με τους νόμους.**δίκην (επιρρο.:)**: σαν.

Σύνθετες λέξεις

δικηγόρος, ὁ: επιστήμονας που παρέχει νομικές συμβουλές και εκπροσωπεί πολίτες ενώπιον του δικαστηρίου.**δικογραφία, ἡ:** (α.ε.) η σύνθεση δικανικών λόγων, (ν.ε.) τα έγγραφα που αναφέρονται στην εκδίκαση μιας υπόθεσης.**δικαιολογία, ἡ :** λόγος για την υπεράσπιση του δίκιου κάποιου / (ν.ε.) πρόφαση.**δικαιοδοσία, ἡ:** αρμοδιότητα.**ἀδικῶ:** διαπράττω αδικία / (ν.ε.) υποτιμώ ή αποδίδω λανθασμένα κακή πρόθεση σε κάποιον.**ἀδίκημα, τὸ:** παράνομη πράξη.**ἀντιδικῶ:** είμαι αντίδικος, έχω δίκη με κάποιον / εναντιώνομαι σε κάποιον, διαφωνώ, διαπληκτίζομαι.**ἀντιδικία, ἡ:** η εμπλοκή σε δίκη με κάποιον / η έντονη διαφωνία.**ἀντιδικος, ὁ:** ο αντίπαλος σε δίκη.**καταδικάζω:** κρίνω κάποιον ένοχο.**καταδίκη, ἡ:** η απόφαση με την οποία κάποιος κρίνεται ένοχος και του επιβάλλεται ποινή / (ν.ε.) έντονη αποδοκιμασία / (μτφ.) ταλαιπωρία, μαρτύριο.**ἐκδικάζω:** διεξάγω δίκη για την έκδοση απόφασης.**ἐκδίκασις (-η), ἡ:** η διεξαγωγή δίκης.**ἐκδικῶ:** (α.ε.) τιμωρώ έπειτα από δίκη / ξεκινώ δικαστικό αγώνα, (ν.ε.) **εκδικούμαι:** ανταποδίδω σε κάποιον το κακό που μου έχει κάνει.**ἐκδίκησις (-η), ἡ:** τιμωρία, ανταπόδοση του κακού που έχει κάνει κάποιος.**διαδικασία, ἡ:** (α.ε.) δίκη για τη λύση διαφορών ανάμεσα σε δύο πλευρές / (ν.ε.) συστηματική σειρά ενεργειών που καταλήγουν σε ένα αποτέλεσμα.**προδικάζω:** (α.ε.) υπερασπίζω, (ν.ε.) προεξοφλώ.**ὑπόδικος, -ος (-η), -ο(ν):** αυτός που βαρύνεται με κατηγορίες.**ψυγόδικος, ὁ/ἡ:** ο κατηγορούμενος που δεν εμφανίζεται στο δικαστήριο, που αποφεύγει τη δίκη.

Νέα Ελληνική

Ενότητα
18

Απλές λέξεις

δίκιο, το: αυτό που είναι σύμφωνο με τους ηθικούς και κοινωνικούς κανόνες.

Σύνθετες λέξεις

δικολάβος, ο: πρακτικός δικηγόρος χωρίς πτυχίο / (μτφ.) αυτός που παρουσιάζει τα πράγματα κατά το συμφέρον του.

δικαιούχος ο/η: αυτός που έχει νόμιμο δικαίωμα για κάτι.

δικαιοπραξία, η: η έγγραφη δήλωση με την οποία κάποιος δηλώνει τη βούλησή του (π.χ. σύμβαση).

εξώδικος, -η, -ο: αυτός που γίνεται εκτός δίκης.

τελεσίδικος, -η, -ο: αυτός που έχει οριστικό χαρακτήρα.

Στρατοδικείο, το: το στρατιωτικό δικαστήριο.

Ναυτοδικείο, το: το στρατιωτικό δικαστήριο που εκδικάζει υποθέσεις στελεχών του Πολεμικού Ναυτικού.

Αεροδικείο, το: το ποινικό δικαστήριο της πολεμικής Αεροπορίας.

Πταισματοδικείο, το: πρωτοβάθμιο, μονομελές ποινικό δικαστήριο στο οποίο εκδικάζονται πταίσματα (αξιόποινες πράξεις που τιμωρούνται με πρόστιμο ή κράτηση).

Πλημμελειοδικείο, το: το δικαστήριο στο οποίο εκδικάζονται πλημμελήματα (αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης από 10 μέρες έως 5 χρόνια ή με χρηματική ποινή).

Απαντήσεις στις λεξιλογικές ασκήσεις της σελ. 137 του σχολικού βιβλίου

1. Να κατατάξετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά των ρ. δικάζω και δικαιωτήν κατηγορία που ανήκουν: δικαστής, δικαστήριον, δικαίωμα, δικαίωσις.

τόπος	ενέργεια κατάσταση	πρόσωπο που ενεργεί	αποτέλεσμα ενέργειας
δικαστήριον	δικαίωσις	δικαστής	δικαίωμα

2. Ποια είναι η σημασιολογική διαφορά των λέξεων «δίκαιο» και «δίκιο» στη ν.ε.;

- **δίκαιο:** το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τις σχέσεις των μελών μιας κοινωνίας, οι νόμοι.
- **δίκιο:** το ορθό και σύμφωνο προς τους ηθικούς κανόνες, προς το κοινό αίσθημα περί δικαίου.

Ενότητα
18**3. Να βρείτε τη σημασία των παρακάτω φράσεων και να γράψετε μία πρόταση με κάθε φράση.****α. θεία δίκη:** η θεϊκή τιμωρία, η νέμεση

– Το κακό που έπαθες ήταν η θεία δίκη για όσα βάσανα έχεις προξενήσει στους άλλους τόσα χρόνια με την άθλια συμπεριφορά σου.

β. με πνίγει το δίκιο: νιώθω δικαιολογημένη αγανάκτηση

– Θα φωνάζω όσο θέλω, γιατί με πνίγει το δίκιο!

γ. κοιμάται τον ύπνο του δικαίου: κοιμάται ήρεμα και βαθιά / (μτφ.) είναι αφελής, δεν καταλαβαίνει τι συμβαίνει

– Ό,τι κι αν πεις στον Πέτρο για τις αιτιμίες του συναδέλφου του, δε θα το πιστέψει, γιατί κοιμάται τον ύπνο του δικαίου.

δ. το δίκαιο του ισχυρότερου: το να επιβάλλεται κάποιος λόγω της δύναμης, της εξουσίας που έχει

– Δυστυχώς, ακόμη και στα δημοκρατικά καθεστώτα ισχύει το δίκαιο του ισχυρότερου.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από το πλαίσιο, αφού τη μεταφέρετε στον τύπο που απαιτείται:**δικαιοδοσία δικαιώνω δικαίωμα δικαστικός δικογραφία δικάσιμος****α.** Μελετούσα όλο το βράδυ τη **δικογραφία**, γιατί αύριο πρέπει να κάνω την τελική μου αγόρευση στο δικαστήριο.**β.** Ο εκδοτικός οίκος εξασφάλισε τα πνευματικά **δικαιώματα** αυτού του βιβλίου.**γ.** Η λαμπρή εμφάνιση των αθλητών μας στους Ολυμπιακούς αγώνες **δικαιώσει** τις προσδοκίες μας.**δ.** Η υπόθεσή σας υπάγεται στη **δικαιοδοσία** του Υπουργείου Εξωτερικών.**ε.** Στις τελευταίες εκλογές διορίστηκε **δικαστικός** αντιπρόσωπος στην επαρχία.**στ.** Μετά την ολοκλήρωση της προανάκρισης δεν απομένει παρά να οριστεί τακτική **δικάσιμος** για την υπόθεση.

B2. Ετυμολογικά

Απαντήσεις στις επαναληπτικές ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 137 του σχολικού βιβλίου

1. Να υπογραμμίσετε τα κυρίως ογηματικά επίθετα των παρακάτω προτάσεων και να γράψετε από ποια ογήματα παράγονται:

α. Ἐγὼ οὐχ ὁμολογήσω ἀκλητος ἥκειν, ἀλλ' ὑπὸ σου κεκλημένος.

β. Ἐγὼ γένος μὲν εἰμί τῆς περιφρύνου Σκύδου.

γ. Ἐδοξε παντάπασιν (= οπωσδήποτε) διαβατέον εἶναι τὸ χωρίον.

α. ἀκλητος > (ἀ +) καλέω-καλῶ

β. περιφρύνου > περιφρέω

γ. διαβατέον > διαβαίνω

2. Από τα παρακάτω ονόματα να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα της α.ε. που να δηλώνουν ό,τι ζητείται στις παρενθέσεις.

αἴτιος > αἰτιώδης (πλησμονή)

ποταμὸς > ποτάμιος (αυτόν που έχει σχέση ή ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)

ἀργυρὸς > ἀργυροῦς (χρώμα)

θεὸς > θεῖος (αυτόν που έχει σχέση ή ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)

θάνατος > θανάσιμος (τον κατάλληλο για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)

δίκη > δίκαιος (αυτόν που έχει σχέση ή ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τα κυρίως ογηματικά επίθετα των ογημάτων.

Ογήμα	Ογηματικό επίθετο
ἐπαινέω-ἐπαινῶ	ἐπαινετέος-ἐπαινετός
πλάσσω	πλαστός
γλύφω	γλυπτός
λέγω	λεκτέος
φέρω	φερτός
ἀποδέχομαι	ἀποδεκτός-ἀποδεκτέον

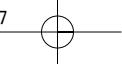
Ενότητα
18

- 4.** Να κατατάξετε τα παρακάτω επιδρήματα στην κατηγορία που ανήκουν (τοπικά, τροπικά κτλ.), ανάλογα με τις καταλήξεις τους.

σαφῶς: τροπικό**ταυρηδόν:** τροπικό**όσακις:** ποσοτικό**ἐγγύθεν:** τοπικό (κίνηση από τόπο)**θύραθεν:** τοπικό (κίνηση από τόπο)**βαρέως:** τροπικό

- 5.** Να γράψετε από ποια ονόματα προέρχονται τα παρακάτω ρήματα και το αντίστροφο.

ρήμα	όνομα
ἀθλέω-ἀθλῶ	ἄθλος
δικάζω	δίκη
ἐλευθερώω-ἐλευθερῶ	ἐλευθερος
ἐλεέω-ἐλεῶ	ἔλεος
ἀληθεύω	ἀληθής
θαρρέω-θαρρῶ	θάρρος
πελεκάω-πελεκῶ	πέλεκυς
ή πελεκίζω	
χρυσόω-χρυσῶ	χρυσός

Μέρος Γ

Γραμματική – Σύνταξη: επαναληπτικές ασκήσεις

Απαντήσεις στις επαναληπτικές γραμματικές και συντακτικές ασκήσεις της σελ. 138 του σχολικού βιβλίου

- 1. Να κλίνετε τα παρακάτω ουσιαστικά και στους δύο αριθμούς: ποταμόν, ρεύματος, αιτίαν, έταιρους, άπωλειαν.**

ενικός αριθμός					
ονομ.	δ ποταμός	τὸ ρεῦμα	ἡ αἰτία	ὁ ἔταιρος	ἡ ἀπώλεια
γεν.	τοῦ ποταμοῦ	τοῦ ρεύματος	τῆς αἰτίας	τοῦ ἔταιρου	τῆς ἀπωλείας
δοτ.	τῷ ποταμῷ	τῷ ρεύματι	τῇ αἰτίᾳ	τῷ ἔταιρῳ	τῇ ἀπωλείᾳ
αιτ.	τὸν ποταμὸν	τὸ ρεῦμα	τὴν αἰτίαν	τὸν ἔταιρον	τὴν ἀπώλειαν
χλητ.	(ῳ) ποταμὲ	(ῳ) ρεῦμα	(ῳ) αἰτία	(ῳ) ἔταιρε	(ῳ) ἀπώλεια

πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	οἱ ποταμοὶ	τὰ ρεύματα	αἱ αἰτίαι	οἱ ἔταιροι	αἱ ἀπώλειαι
γεν.	τῶν ποταμῶν	τῶν ρευμάτων	τῶν αἰτιῶν	τῶν ἔταιρων	τῶν ἀπωλειῶν
δοτ.	τοῖς ποταμοῖς	τοῖς ρεύμασι	ταῖς αἰτίαις	τοῖς ἔταιροις	ταῖς ἀπώλειαις
αιτ.	τοὺς ποταμοὺς	τὰ ρεύματα	τὰς αἰτίας	τοὺς ἔταιρους	τὰς ἀπώλειας
χλητ.	(ῳ) ποταμοὶ	(ῳ) ρεύματα	(ῳ) αἰτίαι	(ῳ) ἔταιροι	(ῳ) ἀπώλειαι

- 2. Να κλίνετε τις μετοχές στο χρόνο και στο γένος που βρίσκονται και στους δύο αριθμούς: άποδεξάμενος, έλεησας.**

αόριστος				
ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	άποδεξάμενος	έλεησας	άποδεξάμενοι	έλεησαντες
γεν.	άποδεξαμένουν	έλεησαντος	άποδεξαμένων	έλεησάντων
δοτ.	άποδεξαμένω	έλεησαντι	άποδεξαμένοις	έλεησασι(ν)
αιτ.	άποδεξάμενον	έλεησαντα	άποδεξαμένους	έλεησαντας
χλητ.	άποδεξάμενε	έλεησας	άποδεξάμενοι	έλεησαντες

- 3. Να μεταφέρετε τα απαρέμφατα στη μ.φ. στο χρόνο που βρίσκονται: λύειν, γράφειν, παιδεύσειν, παιδεύσαι, πέμψειν, πέμψαι.**

Ενότητα
18

ενεργητική φωνή	μέση φωνή
λύειν (ενεστ.)	→ λύεσθαι
γράφειν (ενεστ.)	→ γράφεσθαι
παιδεύσειν (μελλ.)	→ παιδεύσεσθαι
παιδεῦσαι (αορ.)	→ παιδεύσασθαι
πέμψειν (μελλ.)	→ πέμψεσθαι
πέμψαι (αόρ.)	→ πέμψασθαι

4. Να συμπληρώσετε τα άλλα δύο γένη των παρακάτω μετοχών στην ίδια πτώση, στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή: *ξυλενόμενος, καθεζόμενος, πυνθανομένου, λέγοντες, βουλευομένοις, άκουσασης.*

- ξυλενόμενος, ξυλενομένη, ξυλενόμενον
- καθεζόμενος, καθεζομένη, καθεζόμενον
- πυνθανομένου, πυνθανομένης, πυνθανομένου
- λέγοντες, λέγονσαι, λέγοντα
- βουλευομένοις, βουλευομέναις, βουλευομένοις
- άκουσαντος, άκουσασης, άκουσαντος

5. Να γράψετε τη δοτική ενικού των μετοχών των ρημάτων και στα τρία γένη σε όλους τους χρόνους της ίδιας φωνής: *κατακόπτω, άποτάσσομαι.*

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ΕΝΣ	κατακόπτοντι	κατακοπτούσῃ	κατακόπτοντι
ΜΕΛ	κατακόψοντι	κατακοψούσῃ	κατακόψοντι
ΑΟΡ	κατακόψαντι	κατακοψάσῃ	κατακόψαντι
ΠΡΚ	κατακεκοφότι	κατακεκοφυῖα	κατακεκοφότι
ΕΝΣ	άποταττομένω	άποταττομένη	άποταττομένω
ΜΕΛ	άποταξομένω	άποταξομένη	άποταξομένω
ΑΟΡ	άποταξαμένω	άποταξαμένη	άποταξαμένω
ΠΡΚ	άποτεταγμένω	άποτεταγμένη	άποτεταγμένω

6. Να αντικαταστήσετε χρονικά τα ρήματα: *συμβουλεύεσθε, παρατάσσονται, έγραψω.*

ΕΝΣ	συμβουλεύεσθε	παρατάσσονται	γράφῃ (-ει)
ΠΡΤ	συνεβουλεύεσθε	παρετάσσοντο	έγραφου
ΜΕΛ	συμβουλεύσεσθε	παρατάξονται	γράψῃ (-ει)
ΑΟΡ	συνεβουλεύσασθε	παρετάξαντο	έγραψω

ΠΡΚ	συμβεβούλευσθε	παρατεταγμένοι εἰσί(ν)	γέγραψαι
ΥΠΡ	συνεβεβούλευσθε	παρατεταγμένοι ἦσαν	έγέγραψο

Ενότητα
18

7. Να μεταφέρετε τους τύπους στην οριστική της μ.φ., στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό και χρόνο: **ἔταξας, πεπράχαμεν, ἔλεγε, ἐβούλευες.**

ενεργητική φωνή	μέση φωνή
ἔταξας (β' εν. αόρ.)	→ ἔτάξω
πεπράχαμεν (α' πληθ. παρακ.)	→ πεπράγμεθα
ἔλεγε (γ' εν. παρατ.)	→ ἔλέγετο
ἐβούλευες (β' εν. παρατ.)	→ ἐβούλευον

8. Να συμπληρώσετε τα κενά με το ορηματικό τύπο που ζητείται στην παρένθεση.

- α. Ἐν τῇ Σπάρτῃ πάντες **πείθονται** (πείθομαι, οριστ. ενεστ.) τοῖς ἀρχαῖς καὶ τοῖς νόμοις.
 β. Ἐν ταῖς πόλεσι πάντες **χρηματίζονται** [χρηματίζομαι (= αποκτώ χρήματα), οριστ. ενεστ.], ὅσον δύνανται· ὁ μὲν γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυκληρεῖ, ὁ δὲ **ἐμπορεύεται** (έμπορεύομαι, οριστ. ενεστ.), οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τεχνῶν **τρέφονται** (τρέφομαι, ενεστ.).
 γ. Οἱ παῖδες τοῦ Ἡρακλέους ἔφενυγον μὲν Ἐτρούσθεα, **ἐξηλαύνοντο** (ἐξελαύνομαι, οριστ. παρατ.) δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων.
 δ. Τότε οὖν λόγοι πρὸς Λακεδαιμονίους περὶ τῆς εἰρήνης **ἐγίγνοντο** (γίγνομαι, οριστ. παρατ.).
 ε. Κῦρος δ' ἐπὶ τούτοις **μετεπέμψατο** (μεταπέμπομαι, οριστ. αορ.) Λύσανδρον.

9. Να βρείτε τη διάθεση των ορημάτων στις παρακάτω προτάσεις:

- α. **Λύσανδρος ἀφικόμενος εἰς Ἐφεσον μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου σὺν ταῖς ναυσί.**
 β. **Οἱ Λακεδαιμονίων παῖδες ἀεὶ ἐγυμνάζοντο.**
 γ. **Διὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν τριάκοντα καὶ Ἀγοράτου τουτοιὶ ἀπέθανον.**
- α. **μετεπέμψατο** : ενεργητική διάθεση
 β. **ἐγυμνάζοντο** : μέση διάθεση
 γ. **ἀπέθανον** : παθητική διάθεση

10. Αφού συμπληρώσετε τα ζητούμενα στα τετραγωνίδια, στην έγχρωμη στήλη θα σχηματιστεί ουσιαστικό ομόρριζο του ρ. **δανείζω**.

- α. απαρ. αορ. ρ. **παιδεύω**
 β. απαρ. αορ. ρ. **βλάπτομαι**
 γ. δοτ. εν. αρσ. μτχ. ενεστ. ρ. **ἰδρύω**
 δ. ονομ. πληθ. αρσ. μτχ. παρακ. ρ. **ἄρχω**

Ενότητα
18

- ε. ονομ. εν. θηλ. μτχ. παρακ. ρ. γράφω**
στ. ονομ. εν. ουδ. μτχ. παρακ. ρ. κόπτω
ζ. απαρ. παρακ. ρ. σύζω

- α. παιδεῦσαι, β. βλάψασθαι, γ. ἰδρύοντι, δ. ἡρχότες, ε. γεγραφυῖα, στ. κεκοφός,**
ζ. σεσωκέναι

Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται το ουσιαστικό δάνειον.

- 11. Να εντοπίσετε τις μετοχές των παρακάτω προτάσεων, να αναγνωρίσετε το είδος τους και να βρείτε αν είναι συνημμένες ή απόλυτες:**

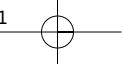
- α. Ξυλευόμενός τις παρά τινα ποταμὸν τὸν πέλεκυν ἀπέβαλε.**
β. Τοῦ δὲ φεύματος παρασύραντος τὸν πέλεκυν ὁ ἄνθρωπος ὠδύρετο.
γ. Τινὲς δὲ τῶν Χαλδαίων ληζόμενοι (= με τη ληστεία) ζῶσιν.
δ. Ἀγησίλαος ἔτι νέος ὥν ἔτυχε τῆς βασιλείας.
- α. ξυλευόμενος** : επιρρ. χρονική μτχ., συνημμένη (Υ: τις)
β. παρασύραντος : επιρρ. αιτιολογική μτχ., γενική απόλυτη (Υ: τοῦ φεύματος)
γ. ληζόμενοι : επιρρ. τροπική μτχ., συνημμένη (Υ: τινές)
δ. ὥν : επιρρ. χρονική μτχ., συνημμένη (Υ: Ἀγησίλαος)

- 12. Πολλάκις ἐθαύμασα τίσι ποτε λόγοις Ἀθηναίους ἐπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει.**

- α. ἐθαύμασα, ἐπεισαν:** να βρείτε τα υποκείμενα των φημάτων και να γράψετε την οριστική του μέλλοντα και του παρακειμένου στο πρόσωπο, στον αριθμό και στη φωνή που βρίσκονται.
β. λόγοις, Ἀθηναίους, θανάτου, τῇ πόλει: να γράψετε τις παραπάνω λέξεις στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.
- α. θαύμασα → Υ: ἐγώ, μελλ.: θαυμάσω, παρακ.: τεθαύμακα**
ἐπεισαν → Υ: οἱ γραψάμενοι, μελλ.: πείσουσι, παρακ.: πεπείκασι
β. λόγω, Ἀθηναῖον, θανάτων, ταῖς πόλεσι.

- 13. Στις προτάσεις που ακολουθούν να εντοπίσετε τα υποκείμενα, τα αντικείμενα και τα κατηγορούμενα:**

- α. Οἱ τῶν πραγμάτων καὶ δοὶ οὐ μένουσι τὴν ὑμετέραν βραδύτητα καὶ εἰρωνείαν.**
β. Τάφον περὶ τὸ ἱερὸν ἔσκαπτον.
γ. Προετάξαντο (= προέταξαν, τοποθέτησαν μπροστά) τῆς φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἵππεας.
δ. Οὔτε πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας.
ε. Άντι φίλων νῦν κόλακες καὶ θεοῖς ἐχθροὶ νομίζονται.

στ. Έπι τῶν καιρῶν τούτων ἔχειροτόνησαν Ἀθηναῖοι στρατηγὸν ἐπ' Ἀμφίπολιν Ἰφικράτην.

- α. P: οὐ μένουσι, Y: οἱ καιροὶ, A: βραδύτητα, εἰρωνείαν
 - β. P: ἔσκαπτον, Y: οὗτοι (ενν), A: τάφρον
 - γ. P: προετάξαντο, Y: οἱ Λακεδαιμόνιοι, A1 (άμεσο): τοὺς ἵππεας, A2 (έμμεσο): τῆς φάλαγγος
 - δ. P: φέρει, Y: πλοῦτος, A1: κάλλος, A2: τῷ κεκτημένῳ
 - ε. P: νομίζονται, Y: οὗτοι (ενν.), K: κόλακες, ἔχθροι
- στ.** P: ἔχειροτόνησαν, Y: Ἀθηναῖοι, A: Ἰφικράτην, K του αντικειμένου: στρατηγὸν

14. Στις προτάσεις που ακολουθούν να εντοπίσετε τα απαρέμφατα και, αφού δηλώσετε το είδος και τη συντακτική θέση τους, να αιτιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου τους:

- α. Διδάσκει σὲ μάχεσθαι ἐν ὅπλοις.**
- β. Δίκαιον ἔστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων.**
- γ. Παισίν δὲ αἰδῆ (= σεβασμό, φιλότυμο) χρὴ πολλήν, οὐ χρυσὸν καταλείπειν (= να κληροδοτούμε).**
- δ. Εἰκότως (= εύλογα) δοκεῖτε πάντα ταῦτα ὑπομένειν.**

α. μάχεσθαι: τελικό απόμφ., αντικείμενο στο ρ. διδάσκει. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου (σέ) είναι σε πτώση αιτιατική, γιατί υπάρχει ετεροπροσωπία.

β. διαφέρειν: τελικό απόμφ., υποκείμενο στην απρόσωπη ἔκφραση δίκαιον ἔστιν. Το υποκείμαντο του απαρεμφάτου (ὑμᾶς) είναι σε πτώση αιτιατική, γιατί υπάρχει ετεροπροσωπία.

γ. καταλείπειν: τελικό απόμφ., υποκείμενο στο απρόσωπο ρ. χρή. Το (ενν.) υποκείμενο του απαρεμφάτου (ἡμᾶς) εννοείται σε πτώση αιτιατική, γιατί υπάρχει ετεροπροσωπία.

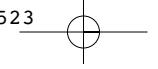
δ. ὑπομένει: ειδικό απόμφ., αντικείμενο στο ρ. δοκεῖτε. Το (ενν.) υποκείμενο του απαρεμφάτου (ὑμεῖς) είναι σε πτώση ονομαστική, γιατί υπάρχει ταυτοπροσωπία.

15. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις με κριτήριο τους όρους τους:

- α. Τοῦ δε παμφορωτάτου κτήματος οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλλονται.**
 - β. Λακεδαιμόνιοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς.**
 - γ. Οἱ ἄνθρωποι ἐν ναοῖς τοὺς θεοὺς θεραπεύουσιν.**
 - δ. Ό νεανίας ἐν τῷ σταδίῳ δίσκον καὶ σφαιραν ὁίπτει.**
 - ε. Ιωάννην τὸν βαπτιστὴν Ἡρόδης ἀπεκεφάλισεν.**
- στ. Δέσποτα, μέμνησο (= να θυμάσαι) τῶν Ἀθηναίων.**

Ενότητα
18

- α. Είναι **επανξημένη** πρόταση, γιατί έχει τον (επιθετικό) προσδιορισμό **παμφορωτάτου**.
- β. Είναι **απλή** πρόταση, γιατί αποτελείται μόνο από κύριους όρους (P: ἔλυσαν, Y: Λακεδαιμόνιοι, A: τὰς σπονδάς).
- γ. Είναι **επανξημένη** πρόταση, γιατί έχει τον (τοπικό) προσδιορισμό **ἐν ναοῖς**.
- δ. Είναι **σύνθετη** πρόταση, γιατί έχει δύο αντικείμενα (δίσκον, σφαῖραν) και **επανξημένη**, γιατί έχει τον (τοπικό) προσδιορισμό **ἐν τῷ σταδίῳ**.
- ε. Είναι **επανξημένη** πρόταση, γιατί έχει τον προσδιορισμό (παράθεση) **τὸν βαπτιστὴν**.
- στ. Είναι **ελλειπτική** πρόταση, γιατί παραλείπεται ένας από τους κύριους όρους (το υποκείμενο σὺ), επειδή εννοείται εύκολα.

ΚΛΙΣΗ

Ενότητα
18

Ουσιατικών - Επιθέτων - Μετοχών - Αντωνυμιών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α' κλίση

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ή	αἰτία	ἀξίνη	αἱ	αἰτίαι	ἀξίναι
γεν.	τῆς	αἰτίας	ἀξίνης	τῶν	αἰτιῶν	ἀξινῶν
δοτ.	τῇ	αἰτίᾳ	ἀξίνῃ	ταῖς	αἰτίαις	ἀξίναις
αιτ.	τὴν	αἰτίαν	ἀξίνην	τὰς	αἰτίας	ἀξίνας
κλητ.	(ῷ)	αἰτία	ἀξίνη	(ῷ)	αἰτίαι	ἀξίναι

Β' κλίση

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ό	θεὸς	οἱ	θεοὶ
γεν.	τοῦ	θεοῦ	τῶν	θεῶν
δοτ.	τῷ	θεῷ	τοῖς	θεοῖς
αιτ.	τὸν	θεὸν	τοὺς	θεοὺς
κλητ.	(ῷ)	θεὲ	(ῷ)	θεοὶ

Γ' κλίση

ενικός αριθμός				
ονομ.	ό	πέλεκυς	τὸ	κέρδος
γεν.	τοῦ	πελέκεως	τοῦ	κέρδους
δοτ.	τῷ	πελέκει	τῷ	κέρδει
αιτ.	τὸν	πέλεκυν	τὸ	κέρδος
κλητ.	(ῷ)	πελέκυν	(ῷ)	κέρδος

πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	οἱ	πελέκεις	τὰ	κέρδη
γεν.	τῶν	πελέκεων	τῶν	κέρδῶν
δοτ.	τοῖς	πελέκεσι(ν)	τοῖς	κέρδεσι(ν)
αιτ.	τοὺς	πελέκις	τὰ	κέρδη
κλητ.	(ῷ)	πελέκεις	(ῷ)	κέρδη

Ενότητα
18

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ό ΐδιος	ή ΐδια	τὸ ΐδιον	οἱ ΐδιοι	αἱ ΐδιαι	τὰ ΐδια
γεν.	τοῦ ΐδίου	τῆς ΐδιας	τοῦ ΐδίου	τῶν ΐδίων	τῶν ΐδιων	τῶν ΐδιων
δοτ.	τῷ ΐδιῳ	τῇ ΐδιᾳ	τῷ ΐδιῳ	τοῖς ΐδιοις	ταῖς ΐδιαις	τοῖς ΐδιοις
αιτ.	τὸν ΐδιον	τὴν ΐδιαν	τὸ ΐδιον	τοὺς ΐδιους	τὰς ΐδιας	τὰ ΐδια
χλητ.	(ῷ) ΐδιε	(ῷ) ΐδια	(ῷ) ΐδιον	(ῷ) ΐδιοι	(ῷ) ΐδιαι	(ῷ) ΐδια

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ό	μαθὼν	ή	μαθοῦσα	τὸ	μαθὸν
γεν.	τοῦ	μαθόντος	τῆς	μαθούσης	τοῦ	μαθόντος
δοτ.	τῷ	μαθόντι	τῇ	μαθούσῃ	τῷ	μαθόντι
αιτ.	τὸν	μαθόντα	τὴν	μαθοῦσαν	τὸ	μαθὸν
χλητ.	(ῷ)	μαθὼν	(ῷ)	μαθοῦσα	(ῷ)	μαθὸν

πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ	μαθόντες	αἱ	μαθοῦσαι	τὰ	μαθόντα
γεν.	τῶν	μαθόντων	τῶν	μαθουσῶν	τῶν	μαθόντων
δοτ.	τοῖς	μαθοῦσι(ν)	ταῖς	μαθούσαις	τοῖς	μαθοῦσι(ν)
αιτ.	τοὺς	μαθόντας	τὰς	μαθούσας	τὰ	μαθόντα
χλητ.	(ῷ)	μαθόντες	(ῷ)	μαθοῦσαι	(ῷ)	μαθόντα

ενικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ό	καταβάζ	ή	καταβᾶσα	τὸ	καταβάν
γεν.	τοῦ	καταβάντος	τῆς	καταβάσης	τοῦ	καταβάντος
δοτ.	τῷ	καταβάντι	τῇ	καταβάσῃ	τῷ	καταβάντι
αιτ.	τὸν	καταβάντα	τὴν	καταβᾶσαν	τὸ	καταβάν
χλητ.	(ῷ)	καταβάζ	(ῷ)	καταβᾶσα	(ῷ)	καταβάν

πληθυντικός αριθμός							
αρσ.				θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οί	καταβάντες	αί	καταβᾶσαι	τὰ	καταβάντα	
γεν.	τῶν	καταβάντων	τῶν	καταβασῶν	τῶν	καταβάντων	
δοτ.	τοῖς	καταβάσι(ν)	ταῖς	καταβάσαις	τοῖς	καταβάσι(ν)	
αιτ.	τούς	καταβάντας	τὰς	καταβάσας	τὰ	καταβάντα	
χλητ.	(ῷ)	καταβάντες	(ῷ)	καταβᾶσαι	(ῷ)	καταβάντα	

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἔτερος	έτέρα	ἔτερον	ἔτεροι	ἔτεραι	ἔτερα	
γεν.	ἔτέρου	ἔτέρας	ἔτέρου	ἔτέρων	ἔτέρων	ἔτέρων	
δοτ.	ἔτέρῳ	ἔτέρᾳ	ἔτέρῳ	ἔτέροις	ἔτέραις	ἔτέροις	
αιτ.	ἔτερον	ἔτέραν	ἔτερον	ἔτέρους	ἔτέρας	ἔτερα	
χλητ.	—	—	—	—	—	—	

Ενότητα
18

Συμπληρωματικές ασκήσεις

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

- 1.** Να εντοπίσετε το σημείο του κειμένου που δείχνει ότι ο Ερμής επιβραβεύει τον πρώτο ξυλοκόπο.

Λεξιλογικού περιεχομένου

- 2.** Να βρείτε από το Λεξιλογικό Πίνακα της Ενότητας λέξεις συνώνυμες των παρακάτω: **α.** δικαστικός, **β.** επιβεβαίωση, **γ.** αυτοδικία, **δ.** αντίπαλος, **ε.** ορθός, νόμιμος

Ετυμολογικού περιεχομένου

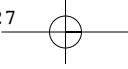
- 3.** Από τα παρακάτω ρήματα να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά που να δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί:
δικάζω, εργάζομαι, πράττω (θ. πραγ-), καλέω-καλῶ (θ. κλη-)

Γραμματικού περιεχομένου

- 4.** Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κατάλληλο ρηματικό τύπο:
- α.** Κόνων στρατηγός (αρσ. μιχ. του ρ. εἰμὶ), ἀφίχθη ἐπὶ τὰς ναῦς.
 - β.** Τὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν δεινῆς δουλείας (γ' πληθ. αρσ. του ρ. αλλάττομαι).
 - γ.** Ἐλεγον οὐκ (απρομφ. ενεστ. του ρ. εἰμὶ) αὐτόνομοι.
 - δ.** Δοκεῖ τοῦτο (απρομφ. ενεστ. του ρ. διαφέρω) ἀνὴρ τῶν ἄλλων ζώων, τῷ τιμῆς (απρομφ. ενεστ. του ρ. ὀρέγομαι).
 - ε.** Οὗτος (παρατ. του ρ. παρασκευάζομαι = προετοιμάζομαι) ὡς (μιχ. μέλλ. του ρ. στρατεύομαι).

Συντακτικού περιεχομένου

- 5.** Να αναγνωρίσετε το είδος των μετοχών στις παρακάτω προτάσεις και να βρείτε αν είναι συνημμένες ή απόλυτες:
- α.** Ἡκουσα αὐτοῦ κλαίοντος.
 - β.** Αὗται ἔπειθαν τοὺς παραπλέοντας καταμένειν (= να μένουν εκεί).
 - γ.** Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

Παράλληλα κείμενα

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Άνηρ πένης νοσῶν καὶ κακῶς διακείμενος ηὗξατο τοῖς θεοῖς ἑκατόμβην τελέσαι, εἰ περισώσειαν αὐτὸν. Οἱ δὲ ἀπόπειραν αὐτοῦ ποιήσασθαι βουλόμενοι δαῖσαι τάχιστα αὐτὸν παρεσκεύασαν. Κάκεῖνος ἐξαναστὰς ἐπειδὴ ἀληθινῶν βοῶν ἥπόρει, στεατίνους ἑκατὸν πλάσας ἐπί τινος βωμοῦ κατέκαυσεν εἰπών ἀπέχετε τὴν εὐχήν, ὡς δαίμονες. Οἱ δὲ θεοὶ βουλόμενοι αὐτὸν ἐν μέρει ἀντιβουκολῆσαι ὅναρ αὐτῷ ἔπειμψαν, παραινοῦντες ἐλθεῖν εἰς τὸν αἴγιαλόν· ἐκεῖ γὰρ εὑρήσει Ἀττικὰς χιλίας. Καὶ δῆς περιχαρῆς γενόμενος δρομαῖος ἤκειν ἐπὶ τὴν ἥμόνα. Ἐνθα δὴ λησταῖς περιπεσὼν ἀπήχθη καὶ ὑπ' αὐτῶν πωλούμενος εὗρε δραχμὰς χιλίας.

Μύθος του Αισώπου

Κείμενο

Άνηρ πένης νοσῶν καὶ κακῶς διακείμενος ηὗξατο τοῖς θεοῖς ἑκατόμβην τελέσαι, εἰ περισώσειαν αὐτὸν.
 Οἱ δὲ βουλόμενοι ποιήσασθαι ἀπόπειραν αὐτοῦ παρεσκεύασαν αὐτὸν δαῖσαι τάχιστα.
 Κάκεῖνος ἐξαναστὰς ἐπειδὴ ἥπόρει ἀληθινῶν βοῶν, πλάσας ἑκατὸν στεατίνους κατέκαυσεν ἐπί τινος βωμοῦ εἰπών· ὡς δαίμονες,
 ἀπέχετε τὴν εὐχήν.
 Οἱ δὲ θεοὶ βουλόμενοι ἐν μέρει ἀντιβουκολῆσαι αὐτὸν ἔπειμψαν ὅναρ, παραινοῦντες ἐλθεῖν εἰς τὸν αἴγιαλόν· ἐκεῖ γὰρ εὑρήσει

Μετάφραση

Ἐνας ἄνδρας φτωχός, που ἦταν ἀρρώστος και σε ἀσχημη κατάσταση ἐταξει στους θεούς να (τους) προσφέρει θυσία εκατό βοδιών, αν ἔσωξαν αυτόν.
 Και (οι θεοί) θέλοντας να τον δοκιμάσουν ἐκαναν αυτόν να θεραπευτεί πολύ γρήγορα.
 Και εκείνος, όταν στάθηκε στα πόδια του, επειδὴ δεν είχε πραγματικά (ή αληθινά) βόδια, αφού ἔπλασε εκατό από ζύμη, τα ἔκαψε πάνω σε κάποιο βωμό και είπε·
 θεοί,
 λάβετε ό,τι σας ἐταξα.
 Και οι θεοί θέλοντας με τη σειρά τους να τον εξαπατήσουν του ἔστειλαν ὄνειρο παρακινώντας τον να ἐρθει στην ακρογιαλιά· γιατί εκεί θα βρει

Παράλληλα
κείμενα

χιλίας Ἀττικάς.
Kai õs περιχαρής γενόμενος
 ἦκεν δρομαῖος
 ἐπὶ τὴν ἡιόνα.
 Ὅτι περιπεσών λησταῖς
 ἀπήχθη
 καὶ ὑπ' αὐτῶν πωλούμενος
 εὗρε χιλίας δραχμάς.

χίλιες αττικές δραχμές.
 Κι αυτός γεμάτος χαρά
 ἐφτασε τρέχοντας
 στην ακρογιαλιά.
 Εκεί λοιπόν, αφού ἐπεσε σε ληστές,
 μεταφέρθηκε μακριά
 και αφού αυτοί, τον πούλησαν,
 ἐπιασε χίλιες δραχμές (πουλήθηκε δηλ. για χί-
 λιες δραχμές).

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ἐθος ἔστι τοῖς πλέονσιν ἐπάγεσθαι κύνας Μελιταίους καὶ πιθήκους πρὸς παραμυθίαν τοῦ πλοῦ. Καὶ δή τις πλεῖν μέλλων πίθηκον συνανήνεγκε. Γενομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὸ Σούνιον (ἔστι δὲ τοῦτο Ἀθηναίων ἀκρωτήριον) συνέβη χειμῶνα σφοδρὸν γενέσθαι. Περιτραπείσης δὲ τῆς νηὸς καὶ πάντων διακολυμβώντων καὶ δὲ πίθηκος ἐνήχετο. Δελφὶς δὲ θεασάμενος αὐτὸν καὶ οἰόμενος ἄνθρωπον εἶναι ὑπεξελθών διεκόμιζεν. Ως δὲ ἐγένετο κατὰ τὸν Πειραιᾶ, τὸν τῶν Ἀθηναίων λιμένα, ἐπινθάνετο τοῦ πιθήκου, εἰ τὸ γένος Ἀθηναῖός ἔστι. Τοῦ δὲ εἰπόντος καὶ λαμπρῶν γε ἐνταῦθα τετυχηέναι γονέων, ἐκ δευτέρουν ἥρώτα αὐτὸν, εἰ ἐπίσταται τὸν Πειραιᾶ. Καὶ ὃς ὑπολαβὼν αὐτὸν ἄνθρωπον λέγειν ἔφασκε καὶ φίλον αὐτοῦ εἶναι καὶ συνήθη. Καὶ δὲ λαβὼν ἀγανακτήσας κατὰ τὴν αὐτοῦ ψευδολογίας βαπτίζων αὐτὸν ἀπέπνιξεν.

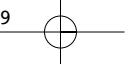
Μύθος του Αισώπου

Κείμενο

Ἐθος ἔστι τοῖς πλέονσιν
 ἐπάγεσθαι
 κύνας Μελιταίους
 πρὸς παραμυθίαν τοῦ πλοῦ.
 Καὶ δή τις
 μέλλων πλεῖν
 συνανήνεγκε πίθηκον.
 Γενομένων δὲ αὐτῶν
 κατὰ τὸ Σούνιον
 (τοῦτο δὲ ἔστι ἀκρωτήριον
 Ἀθηναίων)

Μετάφραση

Είναι συνήθεια
 να φέρουν μαζί τους
 σκυλιά από τη Μάλτα
 για διασκέδαση στο ταξίδι.
 Έτσι λοιπόν κάποιος
 ο οποίος επρόκειτο να ταξιδέψει,
 έφερε μαζί του έναν πίθηκο.
 Και όταν αυτοί ἐφτασαν
 κοντά στο Σούνιο
 (αυτό είναι ακρωτήριο
 των Αθηναίων),

συνέβη γενέσθαι
σφοδρὸν χειμῶνα.
Περιτραπείσης δὲ τῆς νηὸς
καὶ πάντων διακολυμβώντων
ἐνίχετο καὶ ὁ πίθηκος.
Δελφὶς δὲ θεασάμενος αὐτὸν
καὶ οἰόμενος
εἶναι ἄνθρωπον
ὑπεξελθὼν διεκόμιζεν.
Ως δὲ ἐγένετο
κατὰ τὸν Πειραιᾶ,
τὸν λιμένα τῶν Ἀθηναίων,
ἐπινθάνετο τοῦ πιθήκου,
εἴ̄ ἔστι Ἀθηναῖος τὸ γένος.
Τοῦ δὲ εἰπόντος τετυχηκέναι
ἐνταῦθα καὶ λαμπρῶν γονέων,
ἐκ δευτέρου ἡρώτα αὐτὸν,
εἰ̄ ἐπίσταται τὸν Πειραιᾶ.
Καὶ ὅς ὑπολαβὼν αὐτὸν ἄνθρωπον

ἔφασκε λέγειν
εἶναι
φίλον αὐτοῦ καὶ γνώριμον.
Καὶ ὁ δελφὶς ἀγανακήσας
κατὰ τῆς αὐτοῦ ψευδολογίας
βαπτίζων αὐτὸν ἀπέπνιξεν.

έτυχε να δημιουργηθεί
σφοδρή κακοκαιρία.
Καὶ ὅταν αναποδογύωσε το πλοίο
καὶ όλοι ἀρχισαν να κολυμπούν,
κολυμπούσε καὶ ο πίθηκος.
Καὶ ἕνα δελφίνι, ὅταν τὸν είδε,
καὶ επειδὴ νόμιζε
ὅτι είναι ἄνθρωπος,
τὸν πήρε στην πλάτη καὶ τὸν μετέφερε.
Καὶ ὅταν ἐφτασε
κοντά στον Πειραιά,
που είναι το λιμάνι των Αθηναίων,
ρωτησε τὸν πίθηκο
αν είναι Αθηναῖος κατά τη γενιά.
Όταν αυτός του απάντησε θετικά
καὶ ὅτι είχε εκεί σπουδαίους γονείς,
για δεύτερη φορά τὸν ρωτούσε
αν γνωρίζει τὸν Πειραιά.
Κι αυτός επειδή τὸ θεώρησε (τὸν Πειραιά)
άνθρωπο
ἀρχισε να λέει
ὅτι (αυτός, δηλ. ο Πειραιάς) είναι
καὶ φίλος του καὶ γνώριμος.
Καὶ τὸ δελφίνι, επειδὴ αγανάκτησε
με τὸ ψέμα του,
τὸν βύθισε στὸ νερό καὶ τὸν ἐπνίξε.

Γλωσσικά σχόλια

Πρότο παράλληλο κείμενο

πένης: ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ πένης** (γεν. τοῦ πένητος) (= φτωχός).

ηῦξατο: γ' εν. οριστ. αιρ. μέσης φωνής του ρ. **εῦχομαι**.

τελέσαι: απαρ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **τελέω-ῶ**.

περισώσειαν: γ' πληθ. ευκτ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **περισφέζω**.

ποιήσασθαι: απαρ. αιρ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέομαι-οῦμαι**.

δαΐσαι: απαρ. αιρ. ενεργ. φωνής του ρ. **ραΐζω**.

Παράλληλα
κείμενα

έξαναστάς: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β' μέσης φωνής του ρ. **έξανίσταμαι**.
ηπόρει: γ' εν. οριστ. παρατ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπορέω-ῶ** (= στεροῦμαι).
πλάσας: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλάττω**.
ἀπέχετε: β' πληθ. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπέχω**.
δαιμονες: κλητ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ δαιμόν** [γεν. τοῦ δαιμονοῦ].
ἀντιβουκολῆσαι: απαρ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀντιβουκολέω-ῶ**.
ὄναρ: αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ὄναρ** (= όνειρο).
παραινοῦντες: ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παραινέω-ῶ**.
τίνη ἡιόνα: αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἡιών** [γεν. τῆς ἡιόνος] = ακτή.
περιπεσών: ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **περιπίπτω**.
ἀπήχθη: γ' εν. οριστ. παθητ. αορ. α' του ρ. **ἀπάγοματ**.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ἐθος: ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ἔθος** [γεν. τοῦ ἔθους] = συνήθεια.
ἐπάγεσθαι: απαρ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπάγομαι** (= φέρω μαζί μου).
πλεῖν: απαρ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλέω**.
συνανήνεγκε: γ' εν. οριστ. αορ. β' ενεργ. φωνής του ρ. **συναναφέρω** (= ανεβάζω μαζί).
ἐνήχετο: γ' εν. οριστ. παρατ. μέσης φωνής του ρ. **νήχομαι** (= κολυμπώ).
τόν λιμένα: αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ λιμὴν** [γεν. τοῦ λιμένος].
συνήθη: αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου επιθ. **ὁ/ἡ συνήθης, τὸ σύνηθες**.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου της σελ. 161

1. Με ποιον τρόπο προσπάθησε ο άνθρωπος να ξεγελάσει τους θεούς στο πρώτο παράλληλο κείμενο και πώς αντέδρασαν αυτοί;

Ο άρρωστος άντρας του πρώτου κειμένου, ο οποίος δεσμεύτηκε ότι θα θυσιάσει στους θεούς εκατό βόδια αν τον έκαναν καλά, μόλις ανάρρωσε, προσπάθησε να τους εξαπατήσει. Επειδή δεν είχε αληθινά βόδια ούτε και χρήματα για να αγοράσει, έπλασε εκατό από ζύμη και τα πρόσφερε στους θεούς. Εκείνοι θέλησαν να του ανταποδώσουν την απάτη, και του έστειλαν ένα όνειρο στο οποίο τον παρακινούσαν να πάει σε μια ακρογιαλιά όπου θα έβρισκε χίλιες δραχμές. Ο άντρας έσπευσε να πραγματοποιήσει την προτροπή του ονείρου, όταν όμως έφτασε στην ακρογιαλιά, αντί να βρει τα χρήματα, τον έπιασαν ληστές που τον πούλησαν με αντίτιμο χίλιες δραχμές.

2. Πώς κατάλαβε στο δεύτερο παράλληλο κείμενο το δελφίνι ότι ο πίθηκος έλεγε ψέματα και πώς τον τιμώρησε;

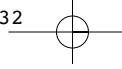
Στο δεύτερο παράλληλο κείμενο, το δελφίνι κατάλαβε ότι ο πίθηκος έλεγε ψέματα, όταν τον ρώτησε αν γνωρίζει τον Πειραιά. Ο πίθηκος, προσπαθώντας να το πείσει πως ήταν άνθρωπος, απάντησε πως όχι μόνο γνωρίζει τον Πειραιά, αλλά είναι και στενός του φίλος. Μόλις το δελφίνι αντιλήφθηκε την απάτη, αγανάκτησε και βύθισε τον πίθηκο στο νερό ώσπου τον έπνιξε, τιμωρώντας τον που προσπάθησε να το ξεγελάσει.

3. Ποια κοινά σημεία συνδέουν τα παραπάνω αποσπάσματα με το κείμενο της Ενότητας;

Τα κοινά σημεία που συνδέουν τα τρία κείμενα είναι τα εξής:

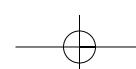
- κάποιος από τους ήρωες προσπαθεί να εξαπατήσει τον ευεργέτη του, λέγοντας ψέματα και δείχνοντας πονηριά ή αχαριστία, προκειμένου να κερδίσει κάτι (ο δεύτερος ξυλοκόπος θέλει να ξεγελάσει τον Ερμή, περιμένοντας να πάρει τα πολύτιμα τσεκούρια. Ο άρρωστος άντρας που υπόσχεται στους θεούς θυσία εκατό βιοδιών για να σωθεί από την αρρώστια, φτιάχνει ψεύτικα βόδια από ξύμη, ενώ ο πίθηκος προσποιείται στο δελφίνι πως είναι άνθρωπος, για να σώσει τη ζωή του)
- αυτοί που προσφέρουν τη βοήθειά τους υποβάλλουν τους ήρωες σε δοκιμασία, για να διαπιστώσουν αν είναι ειλικρινείς (ο Ερμής κρύβει τη θείακή του ιδιότητα, οι θεοί θεραπεύουν αμέσως τον άρρωστο για να τον δοκιμάσουν, ενώ το δελφίνι κάνει ερωτήσεις στον πίθηκο)
- όταν αποδεικνύεται ότι οι ήρωες λένε ψέματα και εξαπατούν τον ευεργέτη τους, εκείνος τους τιμωρεί (ο Ερμής στερεί από το δεύτερο ξυλοκόπο ακόμη και το δικό του τσεκούρι, οι θεοί εξαπατούν τον άνθρωπο και τον οδηγούν στην αιχμαλωσία, ενώ το δελφίνι πνίγει τον πίθηκο στο νερό).

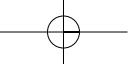
(15E-18E) 413-532 11-01-04 09:00 532

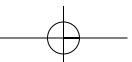
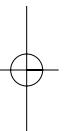
1
M
A
K P
DIA

DIA

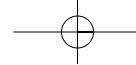

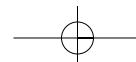
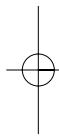
Κριτήρια Αξιολόγησης

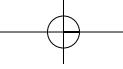

533-540 11-01-04 09:04 "A", %• 534

SPM
A
KP,
DIA
DEE
DOD

1ο Ωριαίο Κριτήριο Αξιολόγησης

Κριτήρια
Αξιολόγησης

A' Κείμενο

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Πλέομεν ὅσον τριακοσίους σταδίους και νήσω μικρῷ καὶ ἐρήμῃ προσφερόμεθα. Μείναντες δὲ ἡμέρας ἐν τῇ νήσῳ πέντε, τῇ ἔκτῃ ἐξοριζόμενοι καὶ τῇ ὁγδῷ καθορῶμεν ἀνθρώπους πολλοὺς ἐπὶ τοῦ πελάγους διαβέοντας, ἀπαντα ἡμῖν προσεοικότας καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη, πλὴν τῶν ποδῶν μόνων· ταῦτα γὰρ φέλλινα ἔχουσιν· ἀφ' οὗ δῆ, οἶμαι, καὶ καλοῦνται Φελλόποδες. Θαιμάζομεν οὖν ὁρῶντες οὐ βαπτιζομένους, ἀλλὰ ὑπερέχοντας τῶν κυμάτων καὶ ἀδεῶς ὁδοιποροῦντας. Οἱ δὲ καὶ προσέρχονται καὶ ἀσπάζονται ἡμᾶς Ἑλληνικῇ φωνῇ λέγοντες τε εἰς Φελλὼ τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπείγεσθαι. Μέχρι μὲν οὖν τίνος συνοδοιποροῦσι ἡμῖν παραθέοντες, εἴτα ἀποτρεπόμενοι τῆς ὁδοῦ βαδίζοντες εὔπλοιαν ἡμῖν ἐπευχόμενοι.

Λουκιανός, Ἀληθῆς Ἰστορία 2.3.4 (διασκευή)

B' Ασκήσεις:

1. ἀνθρώπους, ἡμέρας, φωνῇ, ὁδοῦ: Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ουσιαστικών στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
2. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α' στήλης με τη γραμματική τους αναγνώριση στη Β' στήλη.

A'	B'
1. ἡμέρας	α. αιτιατική πληθυντικού αρσ. γένους
2. ἀνθρώπους	β. αιτιατική ενικού θηλυκού γένους
3. φωνῇ	γ. αιτιατική πληθυντικού θηλυκού γένους
4. εὔπλοιαν	δ. δοτική ενικού θηλυκού γένους

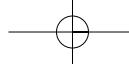
3. Ποια ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζουν οι Φελλόποδες στο κείμενο του Λουκιανού;
4. Να κάνετε προτάσεις στη ν.ε. με τις παρακάτω λέξεις: ἀφωνος, καλλίφωνος, αναφωνώ.

5. Να κατατάξετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά στην κατηγορία στην οποία ανήκουν: τειχίδιον, δονιθών, δασύλλιον, κουρεῖον, ξιφίδιον.

Υποκοριστικά:

Περιεκτικά:

Τοπικά:

2ο Ωριαίο Κριτήριο Αξιολόγησης

A' Κείμενο

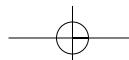
ΕΝΟΤΗΤΑ 9

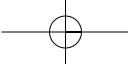
Όορων, ως Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς οὐ μόνον τῷ πλήθει και τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς και μουσικῇ και γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἡγησάμην Εὐαγόραν, εἴ τις ἔστιν αἰσθησις τοῖς τετελευτήσιν περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, χαίρειν ὁρῶντα τὴν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν και τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν. Πολὺ δ' ἂν ἦτι πλείω χάριν ἔχοι, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων και τῶν κινδύνων αὐτοῦ ὁξίως εἰπεῖν εὑρήσομεν γάρ τοὺς φιλοτίμους και μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν πάντα ποιοῦντας ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Τις δ' οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γενομένους ὑμνούμενους, αὐτὸν δὲ προειδῆ, μηδὲ ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον; Τούτων δ' αἴτιος ὁ φθόνος· οὗτῳ γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὥσθ' ἥδιον ἂν εὐλογούμενων ἀκούοιεν οὓς οὐκ ἵσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τούτων ὑφ' ὃν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν.

Ισοκράτης, Εὐαγόρας 1-6 (διασκευή)

B' Ασκήσεις:

- 1. χοροῖς, μουσικῇ, ἐπιμέλειαν:** Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των παραπάνω λέξεων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
- 2. τυγχάνουσιν:** Να κλίνετε τον ενεστώτα και τον παρατατικό.
- 3. τὸν τάφον, αἴτιος, ὁ φθόνος, αὐτοί:** Να αναγνωριστούν συντακτικά οι παραπάνω λέξεις.
- 4. Να βρείτε ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές και ποιες λάθος, σημειώνοντας δίπλα σε καθεμία ένα Σ ή ένα Λ:**
 - α.** Το απόσπασμα προέρχεται από έναν παραινετικό (συμβουλευτικό) λόγο του Ισοκράτη.
 - β.** Ο Ισοκράτης θεωρεί το Νικοκλή παράδειγμα προς αποφυγήν εξαιτίας της συμπεριφοράς που επέδειξε μετά το θάνατο του πατέρα του.
 - γ.** Η τέλεση αγώνων για να τιμηθεί κάποιος νεκρός ήταν συνήθης στην αρχαιότητα.
 - δ.** Τα επίθετα φιλότιμος και μεγαλόψυχος δηλώνουν αντίστοιχα το φιλόδοξο και γενναίο άνθρωπο.

Κριτήρια
Αξιολόγησης

ε. Οι φιλότιμοι και μεγαλόψυχοι άντρες, σύμφωνα με τον Ισοκράτη, δεν ενδιαφέρονται για την υστεροφημία τους.

στ. Ο Ισοκράτης πιστεύει πως οι άνθρωποι φθονούν τους ζωντανούς που δημιουργούν σημαντικά έργα, ανέχονται όμως να επαινούνται οι ήρωες του παρελθόντος.

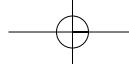
5. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη από τις παρακάτω λέξεις: πατροπαράδοτα, πατρότητα, πατρώνυμο.

α. Σε πολλά χωριά οι κάτοικοι τηρούν τα..... έθιμα.

β. Στην αίτηση θα σημειώσετε το όνομα και το σας.

γ. Ο Γιώργος διεκδικεί την αυτής της εφεύρεσης.

6. Να γράψετε από ποια ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) παραγόνται τα εξής ρήματα: **α.** ἀπειλῶ, **β.** θερμαίνω, **γ.** λαμπρύνω.

3ο Ωριαίο Κριτήριο Αξιολόγησης

A' Κείμενο

ΕΝΟΤΗΤΑ 13

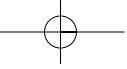
Διονυσίου τυραννούντος Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπιβεβουλευκώς τῷ τυράννῳ, μέλλων δὲ τῆς τιμωρίας τυγχάνειν, ἤτησατο παρὰ τοῦ Διονυσίου χρόνον εἰς τὸ πρότερον ἀβούλεται διοικῆσαι· δώσειν δὲ ἔφησεν ἐγγυητὴν τῶν φίλων ἓνα. Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος, εἰ τοιοῦτος ἐστὶ φίλος ὃς ἑαυτὸν εἰ τὴν εἰρητὴν ἀντ' ἔκείνου παραδώσει, προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων ὁ Φιντίας, Δάμωνα ὄνομα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον, ὃς ἔγγυος εὐθὺς ἐγενήθη. Τινὲς μὲν οὖν ἐπήνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὔνοίας, τινὲς δὲ τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν κατεγίγνωσκον. Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἄπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, καραδοκῶν εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας. Ἦδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης Φιντίας ἀνελπίστως ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου δροπῆς δρομαῖος ἦλθε. Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τοίτον ἑαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι.

Διόδωρος Σικελιώτης, Βιβλιοθήκη 10.4.3-6 (διασκευή)

B' Ασκήσεις:

- 1. ἀπέλυσεν:** Να γράψετε τα απαρέμφατα όλων των χρόνων του παραπάνω ρηματικού τύπου.
- 2. φίλος, γνωρίμων, πίστιν:** Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των παραπάνω λέξεων στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό.
- 3. τιμωρίας, δώσειν, ὁ δῆμος, καραδοκῶν, συγκλειούσης:** Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις λέξεις.
- 4. Ποια χάρη ζήτησε ο Φιντίας πριν από την εκτέλεση της ποινής του και ποια εγγύηση έδωσε για την επιστροφή του;**
- 5. Να κάνετε προτάσεις στη ν.ε. με τις λέξεις: τύραννος, τυραννώ, τυραννόσαυρος.**
- 6. Να αντιστοιχίσετε τα παράγωγα επίθετα της στήλης A' με τα ουσιαστικά από τα οποία παράγονται (στήλη B').**

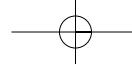
A'	B'
α. ἔτησιος	1. θάρρος
β. θαρραλέος	2. δεύτερος
γ. δευτεραῖος	3. ἄλμη
δ. ἄλμυρός	4. ἔτος

Απαντήσεις

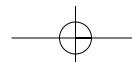
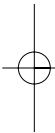
- στις Συμπληρωματικές Ασκήσεις
- στα Κριτήρια Αξιολόγησης

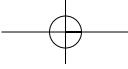
533-540 11-01-04 09:06 "A", % 540

533-540
11-01-04
09:06
"A", % 540

A
KP,
DIA
DEE
DOD

Απαντήσεις στις Συμπληρωματικές Ασκήσεις

Ενότητα 1

1. *Zeus*: Ζευς

dynamism: δυναμισμός

policies: πολιτική (πληθ. αρ.)

Scylla: Σκύλλα

plethora: πληθώρα

economic: οικονομικός

idiosyncrasy: ιδιοσυγκρασία

sarcastic: σαρκαστικός

politicians: πολιτικός (ουσ. πληθ. αρ.)

emphatically: εμφατικά

energize: ενεργοποιώ

practices: πρακτική (πληθ. αρ.)

political: πολιτικός (επίθ.)

metron: μέτρο *strategic*: στρατηγικός

scopes: σκοπός (πληθ. αρ.)

antieconomic: αντιοικονομικός

anathema: ανάθεμα

epoch: εποχή

economies: οικονομία (πληθ. αρ.)

agonize: αγωνιώ

numismatic: νομισματικός

Charybdis: Χάρυβδη

anaemia: αναιμία

ironic: ειρωνικός, είρων

diagnosis: διάγνωση

cryptoplethorists: κρυπτοπληθωριστικός (πληθ. αρ.)

stigmatize: στιγματίζω

tactics: τακτική (πληθ. αρ.)

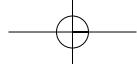
base: βασίζομαι

gnomon: γνώμονας

philanthropic: φιλανθρωπικός

magic: μαγεία

- 2.** – Εις οιωνός ἀριστος, αμύνεσθαι περὶ πάτρης (= ένας είναι ο καλύτερος οιωνός, να αγωνίζεσαι για την πατρίδα)
- Εν οίδα ότι ουδέν οίδα (μόνο αυτό γνωρίζω, ότι δεν ξέρω τίποτα)
 - Εξ απαλών ονύχων (= από πολύ μικρή ηλικία)
 - Μηδένα προ του τέλους μακάριζε (= να μη θεωρείς κανέναν ευτυχισμένο, πριν δεις το τέλος του)
 - Μετά βαῖων και κλάδων (= με τρόπο θριαμβευτικό ή με μεγάλη επισημότητα)
 - Μη μου τους κύκλους τάραττε
 - Νενικήκαμεν
 - Ο γέγραφα, γέγραφα
 - Ουκ αν λάβης παρά του μη έχοντος
 - Τι μέλλει γενέσθαι

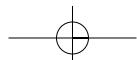
Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

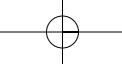
Ενότητα 2

- 1.** α-ΙΙΙ, β-Ι, γ-ΙΙΙ
- 2.** μακρόχρονα: η, ω
βραχύχρονα: ε, ο
δίχρονα: α, ι, υ
- 3.** κύριες δίφθογγοι: αι, ει, οι, αυ, ευ, ου, ηυ, υι
καταχρηστικές δίφθογγοι: α, η, ω

Ενότητα 3

- 1.** Πρόκειται για το όνομα *Ναυσικύδης*, που παράγεται από τη λέξη *ναῦς* (= πλοίο). Στη ν.ε. συναντούμε συχνά επώνυμα που δηλώνουν το επάγγελμα του προγόνου από τον οποίο ξεκίνησε το όνομα: Μυλωνάς, Καφετζής, Ιατρόπουλος, Δάσκαλος, Μπακάλης, Παπάς κ.λπ.
- 2.** απλές λέξεις: *έτερας*, *έσπούδαξε*
σύνθετες λέξεις: *κατοικοῦντες* (< κατὰ + οἰκέω-ῶ), *χλαμυδονογίας* (< χλαμὺς + ἔργῳ), *διετρέφετο* (< διὰ + τρέφομαι), *σκυτοτόμων* (< σκῦτος + τέμνω).
- 3.** λέγομεν: παίρνει οξεία, γιατί τονίζεται στην προπαραλήγουσα.
ύπερ: παίρνει δασεία, γιατί η λέξη ξεκινάει από υ (το οποίο δασύνεται πάντα στην αρχή της λέξης) και οξεία, γιατί η λήγουσα είναι βραχύχρονη (το ε και το ο δεν παίρνουν ποτέ περισπωμένη).
ἀμπέλον: τονίζεται στην παραλήγουσα επειδή η λήγουσα είναι μακρόχρονη, και παίρνει οξεία γιατί η παραλήγουσα είναι βραχεία πριν από μακρόχρονη λήγουσα.
δῶρον: παίρνει περισπωμένη, επειδή η παραλήγουσα είναι μακρόχρονη και βρίσκεται μπροστά από βραχύχρονη λήγουσα.
νόμος: παίρνει οξεία, γιατί η παραλήγουσα είναι βραχύχρονη.
- 4.** **α.** επ' αυτοφώρω, **β.** δημοσία δαπάνη, **γ.** συν τοις ἀλλοις, **δ.** ο εν λόγω,
ε. τοις μετρητοίς, **στ.** εν πάσῃ περιπτώσει, **ζ.** ελαφρά τη καρδία

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

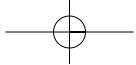
Ενότητα 4

1. Πλάσματα με ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά συναντούμε πολύ συχνά στη μυθολογία, στα κόμικς και στις ταινίες επιστημονικής φαντασίας. Από τα γνωστότερα παραδείγματα είναι ο Ε.Τ. ο εξωγήινος και τα Ορκ (από την ταινία Άρχοντας των Δαχτυλιδιών που βασίζεται στο ομώνυμο βιβλίο του Τ.Τ. Τόλκιν).
2. **α.** αναφωνεί, **β.** γραμμιόφωνο, **γ.** πολυφωνία, **δ.** φωνηντικά
3. **υποκοριστικά:** γλωσσάριο, σακίδιο, αλσύλλιο
περιεκτικά: αχυρώνας, περιστεριώνας, πλατανιά
τοπικά: εστιατόριο, κουρείο, βιβλιοπωλείο
4. τοῖς λύκοις, τὴν δάσδον, τῷ βάθρῳ, τοῦ βίου, τῶν λίθων
5. **α.** πτωχοὶ, **β.** λόγων, **γ.** τρόπου, **δ.** πόλεμον, **ε.** τόξοις

Ενότητα 5

1. Η γη και το περιβάλλον της Αττικής ευνοούσε την ανάπτυξη επαγγελμάτων που σχετίζονταν με τις καλλιέργειες και την κτηνοτροφία (γεωργοί, κτηνοτρόφοι), τη θάλασσα (πλοιοκτήτες, ναυτικοί, κυβερνήτες) και την εκμετάλλευση του πλούσιου υπεδάφους που έδωσε ώθηση σε διάφορες τέχνες και στο εμπόριο (αγγειοπλάστες, τεχνίτες, έμποροι).

	α' συνθετικό γεω-	β' συνθετικό -γειος		
2.	γεωγραφία γεωφυσική γεωλογία γεωργία γεώμητο		ισόγειος υπέργειος απόγειος επίγειος έγγειος	
3.	παρόντυμα	εθνικά	πατρωνυμικά	γονεωνυμικά
	Ιππεὺς ναύτης όπλιτης δεσμώτης	Ἐρετριεὺς Φωκαιεὺς Λαυρεώτης Δήλιος	Ἀτρείων Δαναΐδης	λεοντιδεὺς ἀετιδεὺς

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

4. α. ἐστί, β. εἰμὶ, γ. εἰ

5. α. στρατοπαιδεύσουσι, β. συμβουλεύσει, γ. παιδεύει, δ. βλάπτουσι

Ενότητα 6

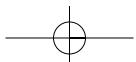
1. Η ομορφιά κατέχει υψηλή θέση σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες, πουθενά όμως δεν εξιδανικεύτηκε τόσο πολύ όσο στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Όπως πληροφορούμαστε από τα αρχαία κείμενα, από τα αρχαιολογικά ευρήματα και τα μνημεία που έχουν διασωθεί, οι Έλληνες λάτρευαν το ωραίο. Ο καλλωπισμός ήταν τμήμα της καθημερινότητάς τους: γυναίκες και άντρες φρόντιζαν την καθαριότητα του σώματός τους με έλαια, κρέμες και αρώματα, άφηναν μακριά μαλλιά τα οποία χτένιζαν με διάφορους τρόπους, διακοσμούσαν τα ρούχα τους. Επιπλέον, οι γυναίκες έβαφαν τα πρόσωπά τους με φυτικές βαφές, ενώ οι άντρες γυμνάζονταν καθημερινά, προκειμένου να αποκτήσουν ωραία κορμιά.

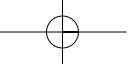
Στην αρχαία τέχνη βρίσκουμε αγάλματα με ιδανικές σωματικές αναλογίες και όμορφα πρόσωπα. Με ελάχιστες εξαιρέσεις που υπηρετούν τις ανάγκες κάποιου μύθου, σχεδόν ποτέ δεν παριστάνονται στην ελληνική γλυπτική ανθρώπινες μορφές με άσχημα ή δυσανάλογα χαρακτηριστικά.

2. α. πότος, β. πότισμα, γ. κατάποση, δ. άμπωτη

- 3.** (1-γ): θεραπεύω + εία > θεραπεία (ενέργεια, κατάσταση)
 (2-α): μηνύω + -μα > μήνυμα (αποτέλεσμα ενέργειας)
 (3-δ): δοκιμάζω + -σία > δοκιμασία (ενέργεια, κατάσταση)
 (4-ε): κηδομαι + -μων > κηδεμών (πρόσωπο που ενεργεί)
 (5-β): σείω + -μος > σεισμός (ενέργεια, κατάσταση)

ενικός αριθμός					
γεν. κλητ.	τῆς ὥρας (ῳ) ὥρα	τῆς πηγῆς (ῳ) πηγὴ	τῆς δρακαίνης (ῳ) δράκαινα	τοῦ κριτοῦ (ῳ) κριτὰ	τοῦ μανδύου (ῳ) μανδύα
πληθυντικός αριθμός					
δοτ. αιτ.	ταῖς ὥραις τὰς ὥρας	ταῖς πηγαῖς τὰς πηγὰς	τῶν δρακαίνων ταῖς δράκαιναις	τοῖς κριταῖς τοὺς κριτὰς	τοῖς μανδύαις τοὺς μανδύας

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

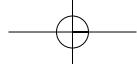
Ενότητα 7

- 1. α.** Το Γόρδιο ήταν η πρωτεύουσα της Μεγάλης Φρυγίας.
 - β.** Η παράδοση έλεγε ότι όποιος έλυνε το γόρδιο δεσμό θα γινόταν κύριος της Ασίας.
 - γ.** Σύμφωνα με το κείμενο του Αρριανού, ο Αλέξανδρος έκοψε τον κόμπο με το ξίφος του.
 - δ.** έξυπνος, αποφασιστικός, τολμηρός.
- 2.** (1-β): ζεύξη των ακτών της Μάγχης
(2-ε): ζεύγος νεονύμφων
(3-δ): συζυγία ρημάτων
(4-α): συζυγική ζωή
(5-γ): ζυγωματικό οστό
 - 3.** τὸ πλῆκτρον, ἡ χύτρα, ὁ νιπτήρ, τὸ αἰσθητήριον, ἡ προβοσκίς
 - 4.** τὸ δικαστήριον, τὸ ἐργαστήριον, τὸ θέατρον, τὸ βουλευτήριον
 - 5.** ἔρωτον, ἐπαίδευον, διένεμον, ἥκουον, ἵκετευον, ηὔξανον, ἔφθειρον, ἀπέγραφον, ὕβριζον

6. ενεστώτας	παρατατικός	μέλλοντας	αόριστος
ἔλπίζω	ἥλπιζον	ἔλπισα	ἥλπισαι
φυλάττεις	ἔφύλαττες	φυλάξεις	ἔφύλαξας
θαυμάζομεν	ἔθαυμαζομεν	θαυμάσομεν	ἔθαυμάσαμεν
ἀπαγορεύετε	ἀπηγορεύετε	ἀπαγορεύσετε	ἀπηγορεύσατε
συγγράφουσι(ν)	συνέγραφον	συνέγραψαν	

Ενότητα 8

- 1. α.** «πλέον τοῦ ἴκανοῦ ἐμφαγῶν ἀπεπνίγην»
- β.** «Πτοιόδωρον τὸν γέροντα», «Τὸν ἄτεκνον, τὸν πλούσιον», «ὑπὲρ τὸν Τιθωνὸν ὁ γέρων ἔζη»
- γ.** «Ἐκεῖνον αὐτὸν ἀεὶ ἐθεράπευον ὑπισχνούμενον ἐπ' ἐμοὶ τεθνήξεσθαι»
- δ.** «Ἐπεὶ δὲ ὑπὲρ τὸν Τιθωνὸν ὁ γέρων ἔζη»
- ε.** «τὸν οἰνοχόον»
- στ.** «δύο δὴ ὁ μειρακίσκος κύλικας... ἀντ' ἐκείνου νεκρός»

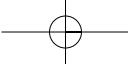
Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

2. ελευθέρωση, ελευθερόστομος, ελευθερία
3. ἀπληστία, ύγιεια, πλάτος, βραδύτης, γλυκύτης, βοήθεια
4. **a.** λοιπῷ: ὁ λοιπός, ἡ λοιπή, τὸ λοιπὸν
 φιλόφιλον: ὁ φιλόφιλος, ἡ φιλόφιλος, τὸ φιλόφιλον
 ἀγαθὸν: ὁ ἀγαθὸς, ἡ ἀγαθὴ, τὸ ἀγαθὸν
 φίλοις: ὁ φίλος, ἡ φίλη, τὸ φίλον (εδώ χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό)
 ἔχθροὺς: ὁ ἔχθρος, ἡ ἔχθρα, τὸ ἔχθρον (εδώ χρησιμοποιείται ως ουσια-
 στικό)
- b.** φιλόθεος: ὁ φιλόθεος, ἡ φιλόθεος, τὸ φιλόθεον
 καλῆς: ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλὸν
 λαμπρᾶς: ὁ λαμπρός, ἡ λαμπρὰ, τὸ λαμπρὸν
5. **α.** τοῦτο, **β.** τούτοις, **γ.** ταύταις, **δ.** ταῦτα

Ενότητα 9

1. Σ: α, γ, δ, στ
 Λ: β, ε
2. (1-δ): πάτρια εδάφη
 (2-ε): πατρικά αισθήματα
 (3-α): πατροπαράδοτα έθιμα
 (4-γ): πατρωνυμικά ουσιαστικά
 (5-β): πατερικά κείμενα
3. νόσος > νοσέω-ῶ, ἀπειλὴ > ἀπειλῶ, ταμίας > ταμιεύω, ἄρπαξ > ἄρπαζω,
 ἀτιμος > ἀτιμάζω, δρος > δρίζω, κόλαξ > κολακεύω, ἄγγελος > ἀγγέλλω,
 βάσκανος > βασκαίνω, βασιλεὺς > βασιλεύω.

παραχείμενος	υπερσυντέλικος
κεχόρευκας	ἐκεχορεύκεις
ἡθροίκατε	ἡθροίκετε
τετρίφασι	ἐτετρίφεσαν
πέπεικα	ἐπεπείκειν
ἔρριφε	ἐρρίφει

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

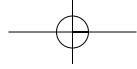
Ενότητα 10

1. Σ: α, Λ: β, γ
2. **α.** κτηματική, **β.** απόκτηση, **γ.** επίκτητα, **δ.** απόκτημα
3. πρόσωπο που ενεργεί: γραφεύς
ενέργεια, πάθος, κατάσταση: σφαγή, δεσμός, λύσις
όργανο ή μέσο: ἄροτρον, σκήπτρον
- 4.

ενικός αριθμός		
ονομ. ὁ ἀγαθὸς πολίτης γεν. τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου δοτ. τῷ ἀγαθῷ πολίτῃ αιτ. τὸν ἀγαθὸν πολίτη κλητ. (ῳ) ἀγαθὲ πολῖτα	η ἀθάνατος βασίλισσα τῆς ἀθανάτου βασιλίσσης τῇ ἀθανάτῳ βασιλίσσῃ την ἀθανάτον βασίλισσα (ῳ) ἀθάνατε βασίλισσα	τοῦτο τὸ μυστήριον τούτου τοῦ μυστηρίου τούτω τῷ μυστηρίῳ τοῦτο τὸ μυστήριον (ῳ) – μυστήριον
πληθυντικός αριθμός		
ονομ. οἱ ἀγαθοὶ πολῖται γεν. τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν δοτ. τοῖς ἀγαθοῖς πολίταις αιτ. τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας κλητ. (ῳ) ἀγαθοὶ πολῖται	αἱ ἀθάνατοι βασίλισσαι τῶν ἀθανάτων βασιλίσσῶν ταῖς ἀθανάτοις βασίλισσαις τὰς ἀθανάτοντος βασίλισσας (ῳ) ἀθάνατε βασίλισσα	ταῦτα τὰ μυστήρια τούτων τῶν μυστηρίων τούτοις τοῖς μυστηρίοις ταῦτα τὰ μυστήρια (ῳ) – μυστήρια

Ενότητα 11

1. I-β, II-γ, III-β
2. **α.** απολιτικός, **β.** απολίτιστος, **γ.** συμπολιτεύομαι
3. **α.** πολιτικούς, **β.** πολιούχος, **γ.** πολιτογράφηση, **δ.** συμπολίτισσα
4. ἐγγίζω, χωρίζω, διχάζω, πελάζω

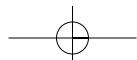
Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

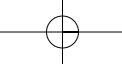
- 5. α.** εὐεργέτης: κατηγορούμενο στο Υ Ήρακλῆς
β. τοὺς βαρβάρους: αντικείμενο στο ρ. ἐνίκησαν
γ. Ὄμοιος: υποκείμενο στο ρ. πελάζει
δ. Τοῦτο: αντικείμενο στο ρ. ποιήσεις
ε. Κῦρον: αντικείμενο στο ρ. ἐποίησε, σατράπην: κατηγορούμενο του Α Κῦρον
6. 1: γ, ε, στ, 2: α, δ, 3: β.

Ενότητα 12

- 1.** Τα σημεία του κειμένου που δείχνουν τη δύναμη της Ατλαντίδας:
- συνέστη μεγάλη και θαυμαστή δύναμις βασιλέων
 - ικρατοῦσα μὲν ἀπόστης τῆς νήσου, πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων και μερῶν τῆς ήπείρου
 - Αὕτη δὴ πᾶσα ἡ δύναμις... μιᾶς δόμης
- 2. α.** Η διευθύντρια της εταιρείας είναι **κράτος εν κράτει**: γίνεται ό,τι πει αυτή.
- β.** Δεν μπορώ να σκεφτώ καθαρά **υπό το κράτος** του φόβου.
- γ.** Οι εχθροί ηττήθηκαν **κατά κράτος** και ο πόλεμος έληξε.
- 3.** τίμιος, ὡραῖος, κύκνειος, μητρῷος, παροιμιακός, ίστορικός, θηλυκός (αυτός που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)
 σιδηροῦς, χαλκοῦς, πορφυροῦς (ύλη ή χρώμα)
 οἰκήσιμος, μάχιμος (κατάλληλος για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη)
- 4.**

ενικός αριθμός		
γεν. τῆς ακροπόλεως κλητ. (ῳ) ακρόπολι	τοῦ γραμματέως (ῳ) γραμματεῦ	τοῦ στρατεύματος (ῳ) στράτευμα
πληθυντικός αριθμός		
γεν. τῶν ἀκροπόλεων δοτ. ταῖς ακροπόλεσι(ν)	τῶν γραμματέων τοῖς γραμματεῦσι(ν)	τῶν στρατευμάτων τοῖς στρατεύμασι(ν)

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

5. α. ελλειπτική, β. απλή, γ. επαυξημένη, δ. σύνθετη, ε. επαυξημένη

6. Λ: 2, β, Σ: γ.

Ενότητα 13

1. I: γ, II: γ. III: α.

2. α. τυραννούν, β. τυραννοκτόνοι, γ. τυραννόσαυροι

**3. βροχερός, δροσερός, φλογερός, φαρμακερός, αφρώδης, θηριώδης, μηνι-
αίος, ακμαίος, μιοιραίος, ετήσιος.**

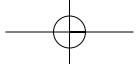
4. ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
στρατεύειν	στρατεύσειν	στρατεῦσαι	ἐστρατευέναι
κόπτειν	κόψειν	κόψαι	κεκοφέναι
γράφειν	γράψειν	γράψαι	γεγραφέναι

**5. ράπτων, ράπτουσα, ράπτον
πεπεικώς, πεπεικύτα, πεπεικός
πράξας, πράξασα, πράξαν
γράψων, γράψουσα, γράψον
τεταχώς, τεταχύτα, τεταχός**

**6. α. τοὺς κολακεύοντας: επιθετική μτχ.
β. ἀκούων: κατηγορηματική μτχ. (εξαρτάται από το ο. ἥδομαι που δηλώ-
νει ψυχικό πάθος)
γ. πολεμήσοντες: τελική μτχ. (βρίσκεται σε μέλλοντα και συνοδεύεται
από το ὡς)
δ. λέγοντα: κατηγορηματική μτχ. (εξαρτάται από το ο. παῦσαι που δη-
λώνει λῆξη)
ε. Φοβούμενοι: εναντιωματική μτχ.**

Ενότητα 14

**1. «τὸν ἀλεκτρυόνα φοβοῦμαι», «ἡ δὲ ψυχὴ σου πρὸς τοῦτο μόνον μαλθακή
ἔστι», «Ἐκλαιεν ἔαυτὸν ὁ λέων καὶ τῆς δειλίας κατεμέμφετο καὶ τέλος
ἀποθανεῖν ἤθελεν».**

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

- 2.** (1-ζ): ἀρχέγονος: πρώτος ή πρωτόγονος
 (2-β): ἀρχαιοπρεπής: αρχαϊκός
 (3-η): ἔξαρχος: εκκλησιαστικός αντιπρόσωπος
 (4-στ): γενάρχης: προπάτορας, πρώτος του γένους
 (5-γ): ἄναρχος: αυθαίρετος
 (6-α): αρχαιοδίφης: ερευνητής της αρχαιότητας
 (7-ε): θιασάρχης: αρχηγός ομάδας ηθοποιών
 (8-δ): φεονδάρχης: τσιφλικάς

- 3.** λυτέος < λύω (= αυτός που πρέπει να λυθεί)
 λυτός < λύω (= λυμένος)
 στρεπτός < στρέφομαι (= στραμμένος)
 ἐπαινετός < ἐπαινέω-ἐπαινῶ (= αυτός που αξίζει να επαινεθεί)
 μενετός < μένω (= αυτός που περιμένει ή παραμένει)
 τιμητέος < τιμάω-τιμᾶ (= αυτός που πρέπει να τιμηθεί)
 ἄπρακτος < πράττω (= αυτός που δεν έπραξε)
 λεκτέος < λέγω (= αυτός που πρέπει να ειπωθεί)

4. α. κλῆμα (αιτ. εν.): κλήματα, **β.** λέοντα (αιτ. εν.): λέοντας, **γ.** οἱ ἐλέφαντες (ονομ. πληθ.): ὁ ἐλέφας, τῶν λεόντων (γεν. πληθ.): τοῦ λέοντος.

5. α. προσέρχονται, ἀσπάζονται, **β.** ἀκούεται, **γ.** λύσονται, **δ.** λουσόμεθα.

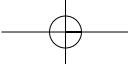
Ενότητα 15

1. Τα σημεία του κειμένου που προσδίδουν ζωηρότητα και δραματικότητα στην αφήγηση:

- προηγόρευσε δὲ τῇ γυναικὶ, ἐὰν γεννήσῃ κόρην, ἀφανίσαι
- ἐψεύσατο τὸν Λάμπρον ἄρρεν λέγοντα τεκεῖν καὶ ἔξετρεφεν ὡς παῖδα κοῦρον δονομάσασα Λεύκιππον
- Ἡ δὲ Λητὼ συνεχῶς ὀδυρομένην καὶ ἵκετεύουσαν φῆτειρε τὴν Γαλάτειαν καὶ μετέβαλε τὴν φύσιν τῆς παιδὸς εἰς κόρον

2. α. φυσικός, **β.** φυτοφάγος, **γ.** ευφυής, **δ.** κατάφυτος, πυκνόφυτος, **ε.** φυσιολογικός.

3. δηλωτικός, αμυντικός, σωτήριος, ελεήμων, δραστήριος

Παρατατικός	
ἡγορεύουν	ἐπράττουν
ἡγορεύετο	ἐπράττετο
ἡγορευόμεθα	ἐπραττόμεθα
ἡγορεύοντο	ἐπράττοντο
Αόριστος	
ἡγορεύσω	ἐπράξω
ἡγορεύσατο	ἐπράξατο
ἡγορευσάμεθα	ἐπραξάμεθα
ἡγορεύσαντο	ἐπράξαντο

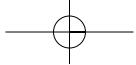
Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

Ενότητα 16

- Λέξεις και φράσεις με αρχητική σημασία: βιαίως ἀποσφαγέντας, ἀναιρεθείσας, κατεκαύθησαν, κατατυηθέντες, ἐς τὴν θάλατταν ἔξερούφησαν, ἐν πενίᾳ διάγων, κατέστρεψε τὸν βίον
- α.** Θαλάσσια, **β.** Θαλασσοπούλια, **γ.** Θαλασσινά, **δ.** Θαλασσιά, **ε.** παραθαλάσσια
- χθεσινός, χυδαιῶς, καθολικός

4.

παρακείμενος	υπερσυντέλικος		
τέταξαι	ῳρισαι	ἐτέταξο	ῳρισο
τέτακται	ῳρισται	ἐτέτακτο	ῳριστο
τέταχθε	ῳρισθε	ἐτέταχθε	ῳρισθε
τεταγμένοι εἰσὶ(ν)	ῳρισμένοι εἰσὶ(ν)	τεταγμένοι ἦσαν	ῳρισμένοι ἦσαν

Ενότητα 17

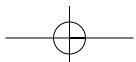
1. Το σημείο του κειμένου όπου επισημαίνεται ότι πρέπει να διαφοροποιείται η συμπεριφορά του ανθρώπου από αυτή του κάβουρα: «Έγὼ δὲ σε βούλομαι τὸ ποριστικὸν καὶ εὑμήχανον τῶν καρκίνων ζηλοῦντα, τῆς βλάβης τῶν πλησίον ἀπέχεσθαι».
2. **α.** σαρκαστικός, **β.** μετενσάρκωση, **γ.** σαρκοφάγος, **δ.** λιπόσαρκος, **ε.** σαρκώδης.
3. σαρκοβόρος ζώο, σαρκώδης χείλη, λιπόσαρκο κορμί, φοράω κατάσαρκα.
4. κάτω, άνωθεν, δικαίως, σαφώς, ομολογουμένως, βάδην, τροχάδην, αγεληδόν, αμισθί, ονομαστί, εναλλάξ, τρις, δεκάκις, πεντάκις, άλλοτε.
- 5.

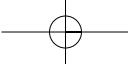
απαρέμφατα

ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
συμβουλεύεσθαι	συμβουλεύεσθαι	συμβουλεύσασθαι	συμβεβούλεύσθαι
τάπτεσθαι	τάξεσθαι	τάξασθαι	τετάχθαι
περιγράψεσθαι	περιγράψεσθαι	περιγράψασθαι	περιγεγράψθαι

μετοχές

συμβουλευόμενος	συμβουλευσόμενος	συμβουλευσάμενος	συμβεβούλευμένος
συμβουλευμένη	συμβουλευσομένη	συμβουλευσαμένη	συμβεβούλευμένη
συμβουλευόμενον	συμβουλευσόμενον	συμβουλευσάμενον	συμβεβούλευμένον
ταπτόμενος	ταξόμενος	ταξάμενος	τεταγμένος
ταπτομένη	ταξόμενη	ταξάμενη	τεταγμένη
ταπτόμενον	ταξόμενον	ταξάμενον	τεταγμένον
περιγραφόμενος	περιγραψόμενος	περιγραψάμενος	περιγεγραμμένος
περιγραφομένη	περιγραψομένη	περιγραψαμένη	περιγεγραμμένη
περιγραφόμενον	περιγραψόμενον	περιγραψάμενον	περιγεγραμμένον

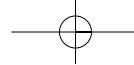

Απαντήσεις
στις
Συμπληρω-
ματικές
ασκήσεις

- 6. α.** παρακαλούθων (Υ της μτχ.: *Οὗτος*), λεγόντων (Υ της μτχ.: *ἰατρῶν*), μὴ κινδυνεύειν (Υ του απρμφ.: *αὐτὸν* – ετεροπροσωπία).
- β.** γράψαι (Υ του απρμφ.: *σε* – ετεροπροσωπία), προσπεσών (Υ της μτχ.: *ἔγῳ*), εἶναι (Υ του απρμφ.: *σε* – ετεροπροσωπία).

Ενότητα 18

- 1.** Το σημείο του κειμένου που δείχνει ότι ο Ερμής επιβραβεύει τον πρώτο ξυλοόπο: «Τοῦ δὲ ἐπιγνόντος ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὴν δικαιοσύνην πάσας αὐτῷ χαρίσατο».
- 2. α.** δικανικός, **β.** δικαίωση, **γ.** εκδίκηση, **δ.** αντίδικος, **ε.** δίκαιος.
- 3.** δικαστής, ἐργάτης, πράκτωρ, κλητῆρος.
- 4. α.** ὥν, **β.** ἡλλάξαντο, **γ.** εἶναι, **δ.** διαφέρειν, ὀρέγεσθαι, **ε.** παρεσκευάζετο, στρατευσόμενος
- 5. α.** κλαίοντος: κατηγορηματική μετοχή (από το ρ. *Ηκουσα*), συνημμένη στο αντικείμενο αὐτοῦ
β. παραπλέοντας: επιθετική μετοχή
γ. πεσούσης: επιφραστική μετοχή, γενική απόλυτη (Υ της μτχ.: *Δρυός*)

M

SOM

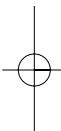
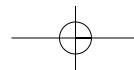
A

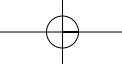
KP

DIA

DDE

DDE

Απαντήσεις στα Ωριαία Κριτήρια Αξιολόγησης

1ο Κριτήριο αξιολόγησης

- 1.** ἀνθρώπου – ἀνθρώπῳ – ἀνθρωπον
ἀνθρώπων – ἀνθρώποις – ἀνθρώπους

ἡμέρας – ἡμέρᾳ – ἡμέραν
ἡμερῶν – ἡμέραις – ἡμέρας

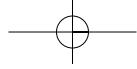
φωνῆς – φωνῇ – φωνὴν
φωνῶν – φωναῖς – φωνὰς

όδοι – ὁδῷ – ὁδὸν
όδῶν – ὁδοῖς – ὁδοὺς

- 2.** 1 – γ, 2 – α, 3 – δ, 4 – β.

- 3.** Οι Φελλόποδες που περιγράφει ο Λουκιανός στο κείμενό του παρουσιάζουν ορισμένα ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά. Έχουν ανθρώπινη σωματική διάπλαση και μέγεθος, μιλούν με ανθρώπινη φωνή (και μάλιστα στην ελληνική γλώσσα) και έχουν ηθικά χαρακτηριστικά (είναι ευγενικοί, φιλικοί και εγκάρδιοι απέναντι στους ταξιδιώτες).

- 4.** **α.** Έχω μείνει **άφωνος** με αυτά που άκουσα.
β. Ο πατέρας μου είναι **καλλίφωνος**. μάλιστα συμμετέχει στη χορωδία του δήμου μας.
γ. «Εύρηκα» **αναφώνησε** ο Αρχιμήδης, μετά την ανακάλυψή του.
- 5.** **Υποκοριστικά:** τειχίδιον, δασύλλιον, ξιφίδιον.
Περιεκτικά: ὁρνιθών.
Τοπικά: κουρεῖον.

Απαντήσεις
στα
Κριτήρια
Αξιολόγησης

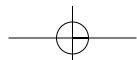
2ο Κριτήριο αξιολόγησης

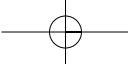
1. χοροῦ – χορῶ – χορὸν
χορῶν – χοροῖς – χοροὺς

μουσικῆς – μουσικῇ – μουσικὴν
μουσικῶν – μουσικαῖς – μουσικάς

ἐπιμελείας – ἐπιμελείᾳ – ἐπιμέλειαν
ἐπιμελειῶν – ἐπιμελείαις – ἐπιμελείας
2. τυγχάνω, τυγχάνεις, τυγχάνει
τυγχάνομεν, τυγχάνετε, τυγχάνουσι(ν)

ἐτύγχανον, ἐτύγχανες, ἐτύγχανε
ἐτυγχάνομεν, ἐτυγχάνετε, ἐτύγχανον
3. **τὸν τάφον:** αντικ. στη μετχ. τιμῶντα
αἴτιος: κατηγορούμενο στο ό φθόνος
ό φθόνος: υποκείμενο στο εννοούμενο (ἐστι)
αὐτοὶ: υποκείμενο στο τυγχάνουσιν και στη μτχ. πεπονθότες
4. Σ: α, γ, δ, σε
Λ. β, ε
5. **α.** πατροπαράδοτο
β. πατρώνυμο
γ. πατρότητα
6. **α.** ἀπειλή
β. θερμός
γ. λαμπρό

Απαντήσεις
στα
Κριτήρια
Αξιολόγησης

3ο Κριτήριο αξιολόγησης

1. ἀπολύειν – ἀπολύσειν – ἀπολέσαι – ἀπολελυκέναι

2. φίλον – φίλω – φίλον
φίλων – φίλοις – φίλονς

γνωρίμουν – γνωρίμω – γνώριμον
γνωρίμων – γνωρίμοις – γνωρίμους

πίστεως – πίστει – πίστιν
πίστεων – πίστεσι – πίστεις

3. τιμωρίας: αντικείμενο στο τυγχάνειν

δώσειν: ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ἔφησεν

ό δῆμος: υποκείμενο στο συνέδραμεν

καραδοκῶν: επιρρηματική (τροπική) μετοχή

συγκλειούσης: επιρρηματική (χρονική) μετοχή

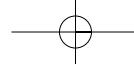
4. Βλ. απάντηση στην ερμηνευτική άσκηση 2, σελ. 361.

5. – Ο Πεισίστρατος υπήρξε **τύραννος** των Αθηνών κατά την αρχαιότητα.

– Αυτός ο άνθρωπος με **τυραννά** με τις παράλογες απαιτήσεις του.

– Οι **τυραννόσαυροι** ήταν είδος δεινοσαύρων που εξαφανίστηκε χιλιάδες χρόνια πριν.

6. $\alpha - 4$, $\beta - 1$, $\gamma - 2$, $\delta - 3$.

M

SOM

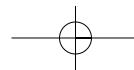
A

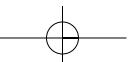
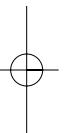
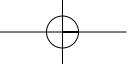
KP

DIA

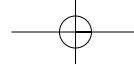
DDE

DDE

541-560 11-01-04 09:14 "A", % 560

AM

A

KP

DIA

DIA

DIA

